

กาฬานุกรม

พระพุทธศาสนาในอารยธรรมโลก

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต)

กาลานุกรม

พระพุทธศาสนาในอารยธรรมโลก

Chronology of Buddhism
in World Civilization

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต)

กาลานุกรม

พระพุทธศาสนาในอารยธรรมโลก

Text Copyright

© พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต)

ISBN:

978-974-93332-5-9

พิมพ์ครั้งแรก

วิสาขบูชา ๘ พฤษภาคม ๒๕๕๒

พิมพ์ครั้งที่ ๖/๑

(ขนาดเล็ดย่อจากฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๕)

วิสาขบูชา ๒๕๕๕

- คณะกรรมการอำนวยการจัดงาน

“วิสาขบูชา พุทธบารมี” ประจำปี ๒๕๕๕

- คณะผู้ศรัทธา

๙,๕๐๐ เล่ม

๓,๐๐๐ เล่ม

๖,๕๐๐ เล่ม

ธรรมทาน-ให้เปล่า-ห้ามจำหน่าย

For free distribution only

ปกและรูปเล่ม

พระชัยยศ พุทธิวิโร

ศิลปกรรม

พระชัยยศ พุทธิวิโร

ชาญชัย พินทุเสน

จุฑามาศ หวังอายุัตตวนิช

ริเริ่ม-อุปถัมภ์การจัดทำเป็นหนังสือภาพ

บริษัท มหพันธ์ไฟเบอร์ซีเมนต์ จำกัด (มหาชน)

ดำเนินการผลิต

สำนักพิมพ์ผลิธัมม์

ในเครือ บริษัท สำนักพิมพ์เพ็ทแอนด์โฮม จำกัด

๒๓ ซอย ๖ หมู่บ้านสวนหลวงแหลมทอง ๒ ถ.พัฒนาการ

เขตสวนหลวง กรุงเทพฯ โทร. ๐๒ ๗๕๐ ๗๗๓๒

สถานที่ติดต่อ

วัดญาณเวศกวัน

ต.บางกระทีก อ.สามพราน จ.นครปฐม ๗๓๒๑๐

โทร. ๐๒ ๔๘๒ ๗๓๖๕, ๐๒ ๔๘๒ ๗๓๗๕, ๐๒ ๘๘๙ ๔๓๙๖

e-mail: kala@watnyanaves.net

นิทานพจน์

ในการพิมพ์ฉบับ “ภาคพิเศษ” พ.ศ. ๒๕๕๕

คำว่า “นิทาน” ตามคำพระ ในภาษาบาลี แปลว่า เหตุที่เป็นต้นเรื่อง ที่มาของเรื่อง เรื่องอันเป็นที่มา หรือเรื่องที่เป็นมา “นิทานพจน์” จึงแปลว่า คำบอกเล่าความเป็นมาของเรื่อง

ได้บอกเล่าตั้งแต่พิมพ์ *กาลานุกรม*ฯ นี้ครั้งแรกว่า เรื่องที่นำมาพิมพ์นั้น ไม่ได้ตั้งใจทำเป็นหนังสือ แต่จะให้เพียงส่วนประกอบท้ายเล่ม ของหนังสือ *จาริกบุญ จาริกธรรม* จึงเน้นที่เรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา และจำเพาะในอินเดีย มีเรื่องอื่นเพียงเป็นความรู้ที่โยงออกไป แต่ครั้งเขียนไปมา เนื้อหามากจะทำให้หนังสือนั้นหนาเกินไป จึงไม่ได้พิมพ์ และเก็บทิ้งจนเหมือนลิ้ม

ครั้งทาง บริษัท มหพันธ์ไฟเบอร์ซีเมนต์ จำกัด (มหาชน) ขอพิมพ์เป็นเล่ม โดยใส่ภาพเข้าเป็นคู่กับเนื้อความ ก็จึงเขียนเรื่องราวอื่นๆ เพิ่มเข้าไปบ้าง นึกอยู่ว่า มีเรื่องราวที่ควรเพิ่มเติมอีกมากมาย แต่ในเมื่อไม่ใช่หนังสืออธิบายธรรมโดยตรง ก็ยากจะมีโอกาสเพิ่ม แต่ก็นึกผ่านๆ ถึงเรื่องที่ควรที่จะเพิ่มไว้หลายอย่าง

เวลาล่วงมาๆ ไม่ช้าก็จะมีกรพิมพ์ใหม่อีก พอดีจะสิ้นปี ๒๕๕๔ ก็ถึงวาระที่อะไรๆ มาลงตัว เริ่มตั้งแต่ซัดว่า ด้านโรคาพาธ เท่าที่บำบัดรักษา เพียงพอที่จะบอกว่าไม่อาจแก้ไขวียวะให้กลับใช้งานพุดจาย่างปกติได้อีก ถ้าโอกาสพื้นจะมี คงไม่เกิน ๑๐% พร้อมกันนั้น หันไปทางวัด เรื่องก็สะดุด และอีกด้านหนึ่ง ได้เตรียมต้นฉบับหนังสือ *พุทธธรรม* ที่ตรวจจัดเนื้อในเสร็จแล้ว พร้อมจะพิมพ์ แต่ต้องรอส่วนประกอบบางอย่าง ที่เป็นวิสัยของท่านผู้อื่น ขึ้นปีใหม่ ๒๕๕๕ จึงมากับภาวะที่ถึงจุดหยุดงั้น

อย่างไรก็ดี ความเรียบและต้นนี้ กลายเป็นช่องสะดวกแก่การที่จะเขียนเพิ่มเรื่องใน *กาลานุกรม*ฯ ได้บ้าง หันไปมาพอนึกเรื่องนี้ได้ ขึ้นปีใหม่แล้ว จึงใช้เวลาที่เป็นช่องนั้น เขียนเพิ่มเติม กะว่าจะได้ ๑๐ เรื่องที่คิดไว้ให้ทันทีพระชัยยศ พุทธิโรจมาสงฆ์เรื่องคืบหน้าในการพิมพ์ *พุทธธรรม* เป็นต้น และพระชัยยศจะได้รับเรื่องเหล่านั้นไป เพื่อจัดหาภาพมาลงร่วมเนื้อความ และนำสู่การตีพิมพ์ต่อไป แต่พอจะได้ ๗ เรื่อง ก็สะดุดงานด้านการพิมพ์หนังสือ *พุทธธรรม* และพอจัดให้ลงตัวได้ ก็จำเพาะว่า พญามัจจุราชส่งเวททูตจรมายะเยียม ถ้าแค่เวททูตที่มาประจำอยู่ ก็พอต้อนรับไหว แต่เวททูตจรมายะเยียมไป ต้อนรับหมดเวลาไปหลายวัน แต่ก็ยังทันพอดีที่พระชัยยศ พุทธิโรจ จะรับต้นฉบับไปจัดและเข้ากระบวนการตีพิมพ์

เรื่องที่ผมเข้ามาทั้ง ๑๐ นั้น ควรจะเขียนแค่ว่าให้รู้เหตุการณ์ตามกาล คือบอกเพียงว่าเมื่อนั้นๆ มีอันนี้ๆ เกิดขึ้น ซึ่งก็จะเข้าชุดกับเรื่องที่มีอยู่ก่อนใน *กาลานุกรมฯ* แต่ข้อมูลจากแหล่งประกอบกัน ช่วยให้เรื่องชัดเจนดี จึงนำมาจัดเรียงรวมไว้ แม้จะย่อเอาแต่สาระแล้ว แต่ละเรื่องก็ยังมียาวมาก ถ้านำมาแทรกลงในลำดับกาลตามปกติ ก็ไม่สมส่วนกับเรื่องอื่นๆ

ในที่สุด ตกลงจับเอาเฉพาะเหตุการณ์ย่อยที่เป็นตัวแทนของเรื่อง โดยบอกเล่าสั้นที่สุด นำมาแทรกลงในที่ซึ่งตรงกับลำดับกาล เข้าอยู่ในเนื้อเล่มตามปกติของ *กาลานุกรมฯ* ส่วนเรื่องเต็มที่มีประมวลไว้ ก็ไม่ทิ้ง แต่ยก ๑๐ เรื่องนั้นทั้งชุด แยกไปพิมพ์ไว้เป็น *ภาคพิเศษ* ท้ายเล่ม ให้ชื่อว่า “อ่านรู้ ก็ดี อ่านเล่น ก็ได้” คิดว่ามีความหมายชัดเจนในตัวแล้ว ไม่ต้องชี้แจง

เรื่องทั้ง ๑๐ ที่เพิ่มเข้ามานั้น ได้อาศัยสื่อจำพวก CD และ DVD ที่บรรจุหนังสือชุดและหนังสือปีต่างๆ เช่น *Encyclopædia Britannica* หลายรุ่น ในช่วงเวลา ๑๙ ปีที่ผ่านมา ที่จริง ควรทำบรรณานุกรมไว้ แต่คราวนี้ ยุติวารอไว้ก่อน เพื่อไม่ให้สับสนกับเนื้อหาส่วนอื่นที่มีอยู่ก่อนใน *กาลานุกรมฯ* นี้

นอกจากสื่อบรรจุหนังสือเหล่านี้แล้ว มีเรื่องหนึ่งที่อาศัยข้อมูลทาง Internet มาเสริม คือ เรื่อง ASEAN ซึ่งมีประเทศไทยรวมอยู่ด้วย และเนื่องจากเรื่อง ASEAN นี้ใกล้ตัว มีแหล่งหาข้อมูลไม่ยาก จึงเขียนไว้พอได้สาระให้เป็นเรื่องที่น่าสนใจพึงไปค้นหาเพิ่มเติมเอง และมีคำหนึ่งที่อาศัย Internet ด้วย คือ “ผาชนะใด” ซึ่งได้ฟังทางวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย แต่ไม่ทราบว่าจะกตคำอย่างไร จึงต้องค้นดู และโยงไปที่เรื่องเวลาดวงอาทิตย์ขึ้น-ตก ที่นั่น เทียบกับที่กรุงเทพฯ

เมื่อพูดถึงสื่อที่ใช้ ก็ถึงโอกาสที่ขอนแก่น คุณสมบัติ วัฒนพงษ์ แห่งเมืองชิคาโก ที่มีน้ำใจอย่างสูง จัดหาจัดส่งสื่อเหล่านี้ถวายตลอดมา เมื่อเริ่มแรก เรื่องก็เพียงว่า คุณสมบัติอยู่อเมริกา ใกล้แหล่ง หาได้สะดวกหน่อย เมื่อรู้ว่าผู้เขียนหาหรือใช้สื่ออื่นๆ ก็ช่วยไปเสาะหาส่งให้ จากนั้น พอถึงปี ถึงเวลา คราวนี้ ไม่ต้องพูดถึง คุณสมบัตินำมาถวาย ถ้าไม่ได้มาเมืองไทย ก็ฝากญาติมิตรมา ทั้งผู้ส่งก็ปฏิบัติสม่ำเสมอเรื่อยมา (จนบัดนี้บริษัทที่ทำ เลิกผลิตบ้าง เลิกกิจการบ้าง ไปจนแทบหมดแล้ว) และของที่ส่งก็ใช้เป็นประโยชน์มีสาระมาก จึงรวมมาอนุโมทนาคุณสมบัติ วัฒนพงษ์ ไว้ ณ โอกาสนี้เป็นอย่างยิ่ง

เมื่อ *กาลานุกรม* ออกมา เวลาผ่านไป ได้มีบางท่านช่วยแจ้งให้ทราบจุดที่ผิดพลาดตกหล่น เช่น ขอให้เขียนสะกดแยกให้ชัดเจนระหว่าง ๒ ราชวงศ์จีน คือ จีน กับ จิ้น นี่คือการช่วยให้หนังสือใกล้สมบูรณ์ในตัวยิ่งขึ้น แต่ถึงขณะนี้ก็ยังมียกเลิกผลพวงเพี้ยนเหลืออยู่บ้าง บางทีเป็นเพราะตัวผู้เขียนเองยังไม่ยุติ แล้วก็หลุดออกมาทั้งอย่างนั้น คราวนี้ก็มีคำหนึ่งที่จะต้องจัดการไปทีหนึ่งก่อน คือ ชื่อของท่าน “ศรี รัชนิศ” ที่ต้องแก้ไขถูกต้องเป็น “ศรี รัชนิศ”

ความจริง ชื่อนี้ก็ขัดในตัวมาตั้งแต่ต้นอยู่แล้ว เมื่อครั้งท่านครู ที่ฝรั่งเศสออกเสียงเป็น “กูรู” ผู้นี้ มีเรื่องราวเป็นชาวใหญ่ในอเมริกา พระสพรหมจารีไทยท่านหนึ่งส่งหนังสือเล่าเรื่องของท่านผู้มาให้เล่มหนึ่ง ตั้งแต่ตัวหนังสือโตบนปก ก็ขัดอยู่แล้วว่าคำมาจากสันสกฤต “Rajneesh” คือ “รัชนิศ” แต่ก็นึกขัดตันที่ว่าลิ้นคนไทยออกเสียงไม่สะดวกเลย แต่จะหลบหรือเลี่ยงอย่างไรดี เมื่อเขียนเรื่องนั้นลงใน *กาลานุกรม* ก็เสียเวลาคิดเรื่องนี้ไม่น้อย เคยคิดว่าจะใช้วิธีใส่การ์ตูน เป็น “รัชนิศ” ก็จะเป็นแบบไทยเกินไป ไม่เข้ากับเรื่องซึ่งเกิดในเมืองฝรั่ง เท่ากับเป็นเรื่องค้างอยู่ ยังไม่จบ แต่มาค้างอยู่ในหนังสือด้วย จะถือเป็นหลงดาสิมไป ก็ไม่สมควร คราวนี้ ดร.สมศีล ฆานวังคะ ท้วงมา ช่วยให้ไม่หลุดไปอีก จึงเขียนให้ถูกต้องตรงในการพิมพ์ครั้งนี้เป็น “รัชนิศ” และขออนุโมทนา ดร.สมศีล ฆานวังคะ ไว้ ณ ที่นี้ด้วย พร้อมทั้งก็คิดว่าอยู่ว่าถือเป็นเรื่องยังไม่จบ

ที่จริง อยากรู้ว่า คนอเมริกันที่โน่นออกเสียงชื่อของท่านผู้นี้ว่าอย่างไร คือให้รู้ตามที่เขาเรียกท่านในถิ่นที่มีเรื่อง ก็จะมีจริง แล้วก็เขียนกำกับเป็นเชิงอธิบายประกอบไว้ ทำนองเดียวกับคำว่า “guru” ที่จะบอกให้ตลอดเรื่องราว คือ “ครู” และฝรั่งเศสออกเสียงเป็น “กูรู” (แล้วคนไทยก็ออกเสียงตามฝรั่งอีกต่อหนึ่ง เป็น “กูรู” ด้วย) แต่ก็ติดขัดว่ากาลเทศะไม่อำนวย จึงเป็นอันค้างเรื่องไว้แค่นี้ก่อน

นอกจากนี้ ดร.สมศีล ฆานวังคะ ยังได้แจ้งจุดที่ควรแก้ไขมาอีก ๒-๓ แห่ง เช่น ในเรื่องพระธำมรงค์ ช่วยให้ได้ตรวจสอบขัดเกลาทำให้แม่นยำรัดกุมยิ่งขึ้น ขออนุโมทนา ดร.สมศีล ฆานวังคะ ไว้อีกหนึ่งครั้ง

ในเรื่องอย่างนี้ ส่วนที่ถ้ามีโอกาส น่าจะทำ ก็คือ ตรวจการออกเสียงคำภาษาอื่นๆ โดยเฉพาะภาษาอาหรับ ซึ่งมีไม่น้อย สำหรับในที่นี้โดยทั่วไป ได้อ่านไปตามที่ฝรั่งเศสเขียนมา ยกที่ที่จะรู้เสียงจริง ถ้าวินหนึ่ง ได้ท่านที่เชี่ยวชาญด้านนี้ช่วยก็จะไล่ไปอีกชั้นหนึ่ง

ผู้อ่าน พบอะไรที่ควรแก้ไข ช่วยบอกแจ้ง ก็เป็นการช่วยกันทำให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ถึงแม้ผู้เขียน ตามปกติจะไม่มีเวลาเอาใจใส่กับหนังสือนี้ ก็ต้องรับรู้รับผิดชอบ และขออนุโมทนาไว้

หนังสือ *กาลานุกรมฯ* นี้ ดังที่ได้บอกเล่าตลอดมา เดิมเป็นส่วนประกอบเสริมความรู้ในหนังสือ *จาริกบุญ จาริกธรรม* เวลานี้ เมื่อออกมาเป็นเล่มต่างหากแล้ว ในเมื่อไม่ใช่เป็นงานในความมุ่งหมายโดยตรง จะจัดเข้าเป็นอะไร นึกว่าอาจจะถือเป็นหนังสือแถมของ *พุทธธรรม* มารองรับพุทธธรรม โดยมองง่าย ๆ ว่า ยิ่งรู้จักโลกแจ่มแจ้ง ก็ยิ่งเห็นความจริงของธรรม เฉพาะอย่างยิ่ง ส่วนที่เขียนเพิ่มคราวนี้ ที่จัดเป็นภาคพิเศษนั้น น่าจะช่วยให้เห็นธรรมตาของโลก แล้วจับสาระของโลก ที่เป็นธรรม ได้ชัดยิ่งขึ้น อีกทั้งที่เขียนที่พิมพ์คราวนี้ ก็เป็นงานแถมต่อเนื่องเมื่อเสร็จงาน *พุทธธรรม* นั้นจริงๆ

ในที่สุด ขออนุโมทนาพระชัยยศ พุทธิวิโร ผู้จะจัดเล่มจัดภาพแล้วดำเนินงานในขั้นตอนของการตีพิมพ์ต่อไป ตลอดถึงทุกท่านผู้เกื้อกูล ที่จะดำเนินการให้หนังสือสำเร็จเป็นประโยชน์ได้ ดังทุกครั้งที่เคยทำผ่านมา

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต)

๒๑ มกราคม ๒๕๕๕

อนุโมทนา

ในการพิมพ์ครั้งที่ ๑

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๔ ในโอกาสที่จะตีพิมพ์หนังสือ *จาริกบุญ จาริกธรรม* ครั้งใหม่ ได้มองเห็นว่า หนังสือดังกล่าวมีเนื้อหามากนัก ทำให้เล่มหนาเกินไป จึงคิดจะจัดปรับและตัดบางส่วนให้หนังสือลดขนาดลง พร้อมกันนั้นก็คิดว่า น่าจะทำกาลานุกรม คือลำดับเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา มาพิมพ์ไว้ต่อท้าย หรือเป็นภาคผนวก ของหนังสือนั้นด้วย จะได้ช่วยให้ผู้อ่านได้ความรู้ความเข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น จึงได้ใช้เวลาไม่น้อยเขียนกาลานุกรมดังกล่าวจนเสร็จ

อย่างไรก็ตาม ปรากฏว่ากาลานุกรมนั้นมีความยาวมาก หนังสือ *จาริกบุญ จาริกธรรม* เอง แม้จะจัดปรับใหม่แล้ว ก็ยังหนา ถ้าใส่กาลานุกรมต่อท้ายเข้าไป ก็จะหนาเกินสมควร

ในที่สุด จึงได้พิมพ์เฉพาะ *จาริกบุญ จาริกธรรม* อย่างเดียว ส่วนกาลานุกรม ที่เสร็จแล้ว ก็เก็บไว้เฉยๆ แล้วหันไปทำงานอื่นต่อไป กาลานุกรม นั้นจึงเหมือนกับถูกทิ้งไปเปล่า

ประมาณ ๒ ปีต่อมา วันหนึ่ง พระครุฑชิต คุณวโร ได้มาแจ้งว่า บริษัท มหพันธ์ไฟเบอร์ซีเมนต์ จำกัด (มหาชน) ได้รับไฟล์ข้อมูลกาลานุกรมจากพระครุฑชิต ไปอ่าน แล้วเกิดความพอใจ ได้คิดเตรียมการกันว่า จะรวบรวมภาพที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ในกาลานุกรมพระพุทธศาสนานั้น โดยเดินทางไปถ่ายภาพในชมพู่ทวีป และตามเส้นทางสายไหม แล้วนำมาเป็นภาพประกอบ ทำเป็นหนังสือภาพกาลานุกรม จึงมาขอความเห็นชอบและขอคำปรึกษา ผู้เรียบเรียงก็ได้อนุโมทนาศรัทธาและฉันทะของบริษัทฯ ส่วนการรวบรวมภาพจะอย่างไรก็สุดแต่เห็นสมควร

ข่าวเงียบไปประมาณ ๕ ปี จนผู้เรียบเรียงคิดว่า งานอาจจะหยุดเลิกไปแล้วก็ได้ แต่แล้ววันหนึ่ง พระครุฑชิต คุณวโร ก็ได้มาแจ้งว่า ทางบริษัทฯ ได้ดำเนินงานที่ตั้งใจไปเกือบเสร็จสิ้นแล้ว จึงขอมาปรึกษางานขั้นต่อไป

คราวนั้น บริษัท มหพันธ์ไฟเบอร์ซีเมนต์ จำกัด (มหาชน) พร้อมด้วยคุณชาญชัย พิณฑุเสน แห่งมูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์ และคุณสุภาพ ตีร์ตนา ได้นำต้นฉบับ หนังสือภาพกาลานุกรมพระพุทธศาสนา ที่ได้จัดทำเสร็จไปชิ้นหนึ่งแล้ว มาให้พิจารณา ผู้เรียบเรียง ได้รับไว้ และบันทึกข้อคิดข้อสังเกตแล้วมอบคืนไป

ทางคณะผู้ดำเนินการได้รับต้นฉบับไปปรับปรุง จนกระทั่งเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๑ นี้ จึงได้นำต้นฉบับหนังสือภาพดังกล่าวมาขอให้ตรวจพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง และเนื่องจากเป็นระยะเวลาที่ผู้เรียบเรียงมีงานเรื่องอื่นเร่งอยู่ พร้อมกับมีโรคาพาธต่อเนื่อง พระมาโนช รมมคุโร จึงได้ขอเข้าไปตรวจชิ้นต้นก่อน

ต่อมาเมื่อจ้งหะงานมาถึง ผู้เรียบเรียงจึงรับต้นฉบับมาตรวจ และเนื่องจากที่วัดญาณเวศกวันนี้ พระชัยยศ พุทธิวิโร เป็นผู้มีความชำนาญทางด้านศิลปะ สะดวกที่จะประสานงาน เมื่อตรวจไปจะแก้ไขอะไร ก็ขอให้พระชัยยศ พุทธิวิโร ช่วยรับภาระดำเนินการไปด้วยเลย และระหว่างนี้ นอกจากตรวจแก้ไขต้นฉบับแล้ว ก็ยังได้เพิ่มข้อมูลเหตุการณ์อีกบ้าง พร้อมกันนั้น พระชัยยศ พุทธิวิโร ก็ได้หาภาพมาประกอบเพิ่มเติมอีกจำนวนไม่น้อยทีเดียว

ในที่สุด หนังสือภาพกาลานุกรมก็ได้เสร็จเรียบร้อย ได้ตั้งชื่อว่า *กาลานุกรม พระพุทธศาสนาในอารยธรรมโลก (Chronology of Buddhism in World Civilization)* และหวังว่าทางบริษัทฯ ซึ่งตั้งใจไว้เดิมว่าจะพิมพ์แจกในวันมาฆบูชา พ.ศ. ๒๕๕๒ และรออยู่ จะพิมพ์ได้ทันแจกในวัน วิสาขบูชา ๘ พฤษภาคม ๒๕๕๒

กาลานุกรมพระพุทธศาสนาฉบับนี้ สำเร็จเป็นหนังสือภาพได้ดังที่ปรากฏ ด้วยแรงศรัทธาและกำลังฉันทะของบริษัท มหพันธ์ไฟเบอร์ซีเมนต์ จำกัด (มหาชน) นับว่าเป็นการทำกุศลครั้งใหญ่ที่ควรจะอนุโมทนาเป็นอย่างยิ่ง

กุศลใหญ่นี้สำเร็จด้วยปัจจัยหลายประการ เริ่มแต่ประการแรก คือความคิดริเริ่มที่จะทำภาพประกอบเพื่อให้ข้อมูลความรู้เป็นเรื่องที่น่าสนใจ อ่านง่าย และได้ความชัดเจนในการศึกษา ประการที่สอง แรงศรัทธาและความเพียรพยายามที่จะรวบรวมภาพด้วยการลงทุนเดินทางไปถ่ายภาพสถานที่ต่างๆ เฉพาะอย่างยิ่งพุทธสถานในชมพูทวีป และที่สำคัญบนเส้นทางสายไหม โดยต้องสละทั้งเวลา เรี่ยวแรง และทุนทรัพย์เป็นอันมาก และประการที่สาม คือความมีน้ำใจปรารถนาดีต่อพุทธบริษัท ต่อประชาชน และต่อสังคมทั้งหมด ในการจัดพิมพ์หนังสือขึ้นโดยให้ทุนก้อนใหญ่ เป็นผลสำเร็จในขั้นสุดท้าย เพื่อแจกจ่ายมอบเป็นธรรมทาน เป็นการส่งเสริมการศึกษาเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจในพระพุทธศาสนา และเป็นการบูชาคุณพระรัตนตรัย โดยไม่คำนึงถึงค่าใช้จ่ายที่มากมาย ทั้งที่ไม่ได้ผลประโยชน์จากหนังสือนี้แต่อย่างใดเลย

การจัดทำหนังสือภาพเล่มนี้ แยกได้เป็น ๒ ขั้นตอน คือ ขั้นแรก งานดั่งเล่มหนังสือ ซึ่งทางบริษัทฯ ได้รับความร่วมมือจากคุณชาญชัย พิณฑุเสน และคุณสุภาพ ศิริटना ดำเนินการจนสำเร็จเป็นต้นฉบับ และขั้นที่สอง งานจัดปรับเสริมแต่ง คือ เมื่องานนั้นมาถึงวัด ดังได้กล่าวแล้วว่า เพื่อความสะดวกในการประสานงาน ได้รับความเกื้อกูลจากพระชัยยศ พุทธิวิโร ในการจัดปรับแต่ง แต่ตามทีผู้เรียบเรียงได้พิจารณาหาหรือตรวจสอบจนลงตัว ถือว่า พระชัยยศ พุทธิวิโร และคุณชาญชัย พิณฑุเสน เป็นส่วนร่วมที่สำคัญยิ่งในการสร้างกุศลครั้งนี้ และขออนุโมทนาเป็นอย่างสูง

ตลอดกระบวนการจัดทำทั้งหมดนี้ ได้เน้นความสำคัญในเรื่องการติดต่อขออนุญาตลิขสิทธิ์สำหรับภาพประกอบให้เป็นไปโดยชอบ ซึ่งได้เป็นภาระทั้งแก่คุณชาญชัย พิณฑุเสน แห่งมูลนิธิกระต่ายในดวงจันทร์ ในช่วงต้น และแก่พระชัยยศ พุทธิวิโร ในขั้นต่อมา ซึ่งได้ดำเนินการให้ลุล่วงไปด้วยดี ขออนุโมทนาต่อสถาบัน องค์กร ตลอดจนบุคคล ที่เป็นแหล่งเอื้ออำนวยภาพเหล่านั้น และต่อผู้ดำเนินการติดต่อทุกท่านไว้ ณ ที่นี้ เป็นอย่างยิ่ง

หนังสือนี้เป็นเรื่องของเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ ซึ่งมีทั้งการสร้างสรรคและการทำลาย โดยมีภาวะจิตใจและภูมิปัญญาของมนุษย์แฝงหรือซ่อนอยู่เบื้องหลัง รวมแล้วในด้านหนึ่งก็เป็นประวัติศาสตร์ของพระพุทธศาสนา และอีกด้านหนึ่งมองโดยรวม ก็คืออารยธรรมของมนุษย์ ถ้ารู้จักศึกษาก็หวังว่าจะเป็นประโยชน์มาก ทั้งในแง่เป็นความรู้ข้อมูลเป็นบทเรียน และเป็นเครื่องปรุงของความคิดในการสร้างสรรค์พัฒนาอารยธรรมกันต่อไป

เป็นธรรมดาของผู้อ่านหรือดูเหตุการณ์ ซึ่งจะเกิดมีทั้งความรู้และความรู้สึก ในด้านความรู้ก็ต้องพูดว่า ความรู้ก็คือความรู้ ความจริงก็คือความจริง เมื่อเกิดมีขึ้นแล้ว ก็ต้องให้รู้ไว้ ส่วนในด้านความรู้สึก จะต้องปรับวางให้ถูก อย่างน้อยไม่ตกเป็นทาสของความรู้สึก เช่น ความโกรธแค้นชิงชัง แต่พึงตั้งความรู้สึกนั้นไว้ในทางที่จะแต่งสรรเจตจำนงให้มุ่งไปในทางแห่งเมตตาและกรุณา เพื่อว่าปัญญาจะได้นำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาและสร้างสรรค์ โดยเฉพาะในการที่จะนำอารยธรรมของมนุษย์ ไปสู่สันติสุขให้จงได้

ขออนุโมทนา บริษัท มหพันธ์ไฟเบอร์ซีเมนต์ จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นผู้นำ ที่ได้รับเริ่มและหนุนงานจัดทำหนังสือภาพกาลานุกรมนี้ให้ดำเนินมาจนถึงความสำเร็จ เพื่อบำเพ็ญธรรมทานสมดังบุญเจตนาที่ตั้งไว้

ขอคุณพระรัตนตรัยอวยชัยให้ผู้ศรัทธาบำเพ็ญธรรมทานนี้ และผู้ที่เกี่ยวข้อง ประสบจตุรพิธพรทั่วกัน และให้ผู้อ่านผู้ศึกษา มีกำลัง ทั้งทางกาย ทางใจ ทางปัญญา และพลังความสามัคคี ที่จะช่วยกันใช้ความรู้สนองเจตนาที่ประกอบด้วยเมตตาการุณย์ เพื่อร่วมกันแก้ปัญหา สร้างสรรค์สังคม เกื้อกูลแก่สรรพชีวิต ให้ทั้งโลกสันนิวาสนี้ มีความร่มเย็นเกษมศานต์ ตลอดกาลเอินนานสืบไป

นพพรเมธการณ C.ป.อ.ปจ.๒๖

๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒

วิธีอ่านกาลานุกรม

(ข้างบน)
นอกเหตุการณ์
ในชมพูทวีป

พุทธฯ ถูกทำลายอีก ก่อนฟื้นฟูใหม่

พ.ศ. ๑๑๕๘-๑๑๖๖ (ค.ศ. 605-619) ราชวงศ์คางกะ เป็นอินเดียยุคโลหะ ได้ดำเนินการทำลายพระพุทธรูปอย่างรุนแรง เช่น สี่นักษัตรสลักรูปที่กุสินาราและอื่น โดยพระศรีมัท**โฆโศทพุทธยา** นำพระพุทธรูปออกจากพระวิหารแล้วโยนทิ้งลงน้ำทิ้งแทน แม้เป็นเรื่องราวจากหลักฐานที่ค่อนข้างยากกับพระบรมราชาวา "ผู้ปราบพุทธศาสนา"

วิธีอ่าน อ่านจากหน้าซ้าย ไปไปหน้าขวา คืออ่านเนื้อหาที่ต่อเนื่อง (อ่านบน กับอ่านล่าง คืออ่านเพื่อเทียบเคียงเหตุการณ์)

กบฏ และศตวรรษ กบฏฮาน

พ.ศ. ๑๑๕๘ (ค.ศ. 605) หลังช่วงเวลาบูชานานในชมพูทวีป กบฏฮานราชวงศ์คางกะได้ปราบพวกคางกะลงได้ใน พ.ศ. ๑๑๖๖ แต่แล้วราชินีในราชวงศ์คางกะถูกราชคางกะก็ถูกรบลงเปลี่ยนพระนามเสีย เหตุการณ์นี้ทำให้เจ้าชายราชวงศ์คางกะหนีออกมาตั้งขึ้นที่กานา (Kanau) มีพระนามว่า**พระเมงระราช** (เมงระราช) วรรณะ และได้กลายเป็นราชินีใหญ่พระองค์หนึ่ง ราชคางกะซึ่งเป็นอินเดียยุคโลหะ ก็ตั้งอาณาจักรใน พ.ศ. ๑๒๒๖ แม้สันนิษฐานกันแต่ว่าใช้ราชินีจักรวรรดิของพระเจ้าพรหมราชวรรณะ

อาณาจักรศรีวิชัยเกิดที่สุมาตรา

พ.ศ. ๑๑๐๐ (ก่อนคริสต์ศักราช ๖00) ในช่วงเวลานี้ มีอาณาจักรโบราณที่สำคัคือ**ศรีวิชัย**เกิดขึ้น ในดินแดนที่ปัจจุบันเป็นอินโดนีเซียและมาเลเซีย เทพีที่ทราบ อาณาจักรนี้เริ่มขึ้นโดยชาวฮินดูจากอินเดียได้มีคำสั่งให้ขุดค้นในเกาะสุมาตรา ตั้งแต่ก่อน ค.ศ. 600 และมีชื่อปรากฏครั้งแรกในบันทึกของหลวงจีนซี้ตัง ผู้เข้ามาบนเส้นทางสมณทูตที่เมื่อ พ.ศ. ๑๒๖๕

เทกโตโลยี: พลัมมาจาก

พ.ศ. ๑๑๕๐ (โดยประมาณ, ค.ศ. 600) ที่เบอร์เซียมหากบฏกบฏฮาน ขึ้นใช้ครั้งแรก

(ข้างล่าง)
นอกเหตุการณ์
ที่อื่นในโลก

วงจักรแสดงเขตเวลาของเหตุการณ์ที่อยู่ในหน้านั้นๆ

กวารวดี ในที่แห่งสุวรรณภูมิ

พ.ศ. ๑๑๕๐ (โดยประมาณ, ค.ศ. 600) อารยธรรมทวารวดี ของชนชาติขอม ได้รุ่งเรืองขึ้นมากในดินแดนที่เป็นประเทศไทยปัจจุบัน แต่อยู่แคว้นเจ้าพระยาตอนล่าง ตั้งแต่เมืองหลวงที่นครปฐม เป็นแหล่งรับวัฒนธรรมชมพูทวีป รวมทั้งพระพุทธรูปแบบอานาจารสมาธิแบบสุโขทัยแห่ง พ.ศ. ที่ ๑๑๕๐-๑๑๕๕ อาณาจักรทวารวดีเจริญรุ่งเรืองมากในดินแดนที่ถือว่าเคยเป็นที่ยังเรียกว่า**สุวรรณภูมิ**ในสมัยโบราณ ตั้งแต่ก่อนยุคโลก ใน พ.ศ. ที่ ๑

พุทธศาสนาเข้าสู่กบฏ

พ.ศ. ๑๑๖๐ (ค.ศ. 617) เป็นปีประสูติของกบฏฮานที่นครเวียงจันทน์ไป ซึ่งต่อมาได้เกิดกบฏฮานขึ้นในดินแดนที่เป็นกบฏฮานที่นครเวียงจันทน์ ซึ่งเป็นเมืองพุทธศาสนาเข้าสู่ยุค พระเจ้าสุริยวงศาธิบดี ทรงสร้างพระพุทธรูปแบบอานาจารสมาธิและยกย่องพระพุทธรูปแบบอานาจารสมาธิเป็นอันดี และยังคงเล็งจักรฮินดูเอาไว้ใช้กับราชบัลลังก์

เนื้อหา เหตุการณ์สำคัญในส่วนอื่นของโลก ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาใกล้เคียงกับเหตุการณ์ในชมพูทวีปข้างบน

หมายเหตุ:

- เนื้อหาของหนังสือนี้ได้เขียนไว้เมื่อ ๘ ปีก่อนโน้น เพียงเพื่อเป็นส่วนประกอบหรือส่วนเสริมของหนังสือ **จาริกบุญ จาริกธรรม** ไม่ได้ตั้งใจทำเป็นหนังสือเล่มหนึ่งต่างหาก เหตุการณ์บางอย่างจึงอาจมีรายละเอียดไม่สมส่วนกัน อีกทั้งเรื่องที่สำคัญแต่ไม่เป็นเหตุการณ์ และเหตุการณ์สำคัญแต่ไม่ทันสมัย ก็ไม่มี
- แผนภูมิกาลานุกรม ที่เป็นใบแทรกฟางไว้ท้ายเล่ม เป็นส่วนที่ผู้จัดทำภาพประกอบ ได้เลือกเหตุการณ์ซึ่งเห็นว่าสำคัญในเนื้อหนังสือมาจัดทำลำดับไว้ เป็นความ

- ปรารถนาดีที่จะเพิ่มพูนประโยชน์แก่ผู้อ่าน แม้จะยังมีได้ดำเนินการคัดเลือกอย่างเป็นงานเป็นการจริงจัง ก็หวังว่าจะช่วยเสริมความคิดความเข้าใจในการมองภาพรวมของเหตุการณ์ได้พอสมควร
- การสะกดชื่อประเทศ เผ่าชน ฯลฯ โดยทั่วไปถือตามกำหนดของราชบัณฑิตยสถาน เช่น ทิเบต (ไม่ใช่ธิเบต) แต่บางชื่อใช้อย่างอื่นด้วยเหตุผลเฉพาะ เช่น ตุรกี ในที่นี้ใช้ เตอร์กี้ เพื่อให้ไทยกับได้กับเผ่าชน “เตอร์ก” ซึ่งมีเรื่องราวเกี่ยวข้องมากในกาลานุกรมนี้ (พจนานุกรม

ต่างประเทศก็ออกเสียงว่า “เตอร์กี” หรือ “เทอร์กี”); คำที่ในอดีตเคยออกเสียงว่า “อาเซีย” ปัจจุบันนิยมว่า “เอเชีย” ในที่นี้ได้ปรับตามนิยมบ้าง แต่คำว่า “เอเชียกลาง” ซึ่งในที่นี้กล่าวถึงบอย ได้ปล่อยไว้ตามที่คุ้นเสียงกัน; ตักสิลา ใช้อย่างที่ลตรูจากคำบาลี คือ “ตักสิลา” (ไม่ใช่ ตักสิลา ที่ลตรูจากคำสันสกฤต “ตักขสิลา”); เขียนกาหลิป (ไม่ใช่กาหลิบ หรือกาหลิป) ให้ใกล้เคียงคำอาหรับว่า คอลิฟะฮ์

สารบัญ

ชมพูทวีป

(เรื่องข้างบนเหนือเส้นเวลา)	ก) ฮัน-อินดู ทำลายพุทธ65	ก) มุสลิมครอง ๖ ศตวรรษ116
ก่อนพุทธกาล3	หลังพุทธกาล ภัยนอกภัยใน จนมลายสูญสิ้น76	ระลอกที่ 3. มุสลิมมงโกล135
พุทธกาล7	พุทธศาสนารุ่งเรือง ยุคที่ ๓78	ข) ฝรั่งมา พุทธศาสนากลับเริ่มฟื้น
หลังพุทธกาล สังคายนา ครั้งที่ ๑ - พญามิลินท์ 24	ข) ยุคมุสลิมเข้าครอง	ค) ยุคอังกฤษปกครอง154
พุทธศาสนารุ่งเรือง ยุคที่ ๑34	ระลอกที่ 1. มุสลิมอาหรับ90	ค) พุทธศาสนาฝ่ากระแสโลกาภิวัตน์
ทมิฬกั ถิ่นอินเดียใต้43	พุทธศาสนาสูญสิ้น จากอินเดีย	ผ่านเข้าสู่สหัสวรรษใหม่197
หลังพุทธกาล ยุคกุษาณ - ลั่นยุคคุปตะ50	ระลอกที่ 2. มุสลิมเตอร์ก98	หลังพุทธกาล218
พุทธศาสนารุ่งเรือง ยุคที่ ๒58	หลังพุทธกาล ๘๐๐ ปี ที่อินเดียไม่มีพุทธศาสนา	ชมพูทวีป ในปัจจุบัน

นานากวีป

(เรื่องข้างล่างใต้เส้นเวลา)	การแผ่ขยายอิสลาม80	พ.ศ. ๒๒๙๓ - พ.ศ. ๒๔๘๐154
624 ปี ก่อนค.ศ.7	ช่วงที่ 1. อาหรับ-กาหลิบ	สงครามโลกครั้งที่ 1183
500 ปี ก่อนค.ศ.25	เมื่อพุทธศาสนาจะสูญสิ้น จากอินเดีย97	สงครามโลกครั้งที่ 2189
ลังกาทวิป คู่แค้นแดนทมิฬ43	ช่วงที่ 2. เตอร์ก-สุลต่าน	พ.ศ. ๒๔๘๐ - พ.ศ. ๒๕๔๓192
141 ปี ก่อนค.ศ.54	พ.ศ. ๑๗๗๕ - พ.ศ. ๒๒๗๙112	นานาทวิป: ศาสนา-ศาสนิก218
พ.ศ. ๑๑๐๐ - พ.ศ. ๑๗๖๓76	ยุคอาณานิคม124	เหตุการณ์สำคัญต่อจากกลางปี พ.ศ. ๒๕๔๓220

เตรียมเสปียงแห่ง ปัญญา

ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน

ทะเลดำ

ทะเลแคสเปียน

ครีต

อียิปต์

เมโสโปเตเมีย

อิหร่าน

อัฟกานิสถาน

ทะเลแดง

อ่าวเปอร์เซีย

แม่น้ำสินธุ

ฮารัปปา

โมहनโจ-ดาโร

มิวเดลี

อ่าวเอเดน

อินเดีย

ก่อนพุทธกาล

อารยธรรมชมพูทวีป

c. 2600-1500 BC [๒๐๐๐-๑๕๐๐ ปี ก่อนพ.ศ.]

ยุคอารยธรรมลุ่มแม่น้ำสินธุ (Indus civilization, บางทีเรียก Harappan civilization) มีจุดศูนย์กลางสำคัญอยู่ที่ Mohenjo-Daro (ทางตะวันออกเฉียงเหนือของเมืองการาจี ในปากีสถาน) และ Harappa (ห่างจุดแรก ๓๐๐ ไมล์) เป็นอารยธรรมเก่าแก่ที่สุดเท่าที่รู้ของเอเชียใต้ อยู่ในยุคสัมฤทธิ์ (Bronze Age) สมัยเดียวกับอารยธรรมอียิปต์โบราณ อารยธรรมเมโสโปเตเมีย และอารยธรรมมิโนอันที่เกาะครีต

อารยธรรมนี้เจริญมาก มีเมืองที่จัดวางผังอย่างดี พร้อมทั้งระบบชลประทาน รู้จักเขียนตัวหนังสือ มีมาตรา ชั่ง-ตวง-วัด นับถือเทพเจ้าซึ่งมีลักษณะอย่างที่เป็นพระศิวะในยุคหลังต่อมา อารยธรรมนี้แผ่ขยายกว้างขวาง ทางตะวันตกถึงชายแดนอิหร่าน ทางเหนือถึง สุตเขตอัฟกานิสถาน ทางตะวันออกถึงกรุงนิวเดลีปัจจุบัน

1500-1200 BC [๑๕๐๐-๑๒๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.]

ชนเผ่าอารยัน ยกจากที่ราบสูงอิหร่านหรือเปอร์เซีย เข้ามารุกรานและครอบครองตลอดลงไปถึงลุ่มแม่น้ำคงคา พร้อมทั้งนำศาสนาพราหมณ์ ภาษาสันสกฤต และระบบวรรณะเข้ามาด้วย อารยธรรมเริ่มเข้าสู่ยุคเหล็ก

จีน

จากซ้าย:
ตราเมืองฮาร์ปฮา
Priest King อารยธรรมอินโด-แกง
เครื่องปั้นดินเผา ในหมู่เกาะ-แกง

ชมพู่ทวีป-พุทธศาสตร์

๑๖ แคว้นแห่งชมพูทวีป

623 BC ชมพูทวีปแบ่งเป็น ๑๖ แคว้น (โสฬสมหาชนบท) นับจากตะวันออกไปทางตะวันตกเฉียงเหนือ คือ อังคะ มคร กาสี โกศล วัชชี มัลละ เจติ วังสะ กुरु ปัญจาละ มัจฉะ สุรเสนะ อัสดกะ อวินตี คันธาระ กัมโพชะ (กัมโพชะบางที่เรียกควบกับ “โยนะ” เป็นโยนะ-กัมโพชะ หรือ โยนก-กัมโพชะ)

ใน ๑๖ นี้ บางแคว้นได้สูญสิ้นหรือกำลังเสื่อมอำนาจ บางแคว้นมีชื่อเสียงหรือกำลังเรืองอำนาจขึ้นมา (สังเกตที่ให้ตัวอักษรดำหนา) โดยเฉพาะแคว้นที่จะมีอำนาจสูงสุดต่อไปคือ มคร

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

ค.ศ. 1

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 500

เหตุการณ์โลก

โยนิก ที่เกิดปราชญ์กรีก

624?-546? BC ที่แดนกรีกแห่งไอโอเนีย เป็นช่วงชีวิตของเธลีส (Thales) ผู้ได้ชื่อว่าเป็นนักปรัชญากรีกและนักปรัชญาตะวันตกคนแรก (ถ้านับอย่างเราก็ตรงเกือบเท่ากับช่วงพระชนมชีพของพระพุทธเจ้าคือ 623-543 BC)

ในช่วงพุทธกาลนั้น มีดินแดนกรีกที่กำลังเจริญรุ่งเรือง เฉพาะอย่างยิ่งเป็นแหล่งกำเนิดแห่งปรัชญากรีกและเมธีชนยุคแรกของตะวันตก เรียกว่าไอโอเนีย (Ionia ได้แก่ อนาโตเลีย/Anatolia หรือเอเชียไมเนอร์/Asia Minor และหมู่เกาะอีเจียน/Aegean Islands ในทะเลอีเจียนหรือชอกข้างบนด้านตะวันออกของทะเลเมดิเตอร์เรเนียน

จากซ้าย:
Anaximander, Thales,
Pythagoras, Heraclitus

พุดง่าย ๆ ว่าในเตอร์กียปัจจุบัน) พวกกรีกแห่งไอโอเนียหรือไอโอเนียนกรีกนี้ อพยพหนีภัยมาจากแผ่นดินกรีกตั้งต่อก่อน 1000 BC เนื่องจากเป็นผู้ใฝ่ปัญญา ต่อมาตั้งแต่ราว 800 BC ชนพวกนี้ได้นำกรีกเข้าสู่ความเจริญทางวิชาการและศิลปะวัฒนธรรม เริ่มยุคกรีกแบบฉบับ (Classical Greek) โดยเฉพาะในช่วง 600-500 BC ได้มีนักปราชญ์เกิดขึ้นมาก เช่น เธลีสที่กล่าวแล้ว และอะแนกซิมานเดอร์ (Anaximander) พิททาโกรัส (Pythagoras) เฮราคลิตัส (Heraclitus) พาร์เมนิดีส (Parmenides) อะแนกซากอรัส (Anaxagoras) เป็นต้น ซึ่งเป็นรุ่นอาจารย์ของโสเครตีสที่เป็นนักปรัชญากรีกยุคกรุงเอเธนส์ในสมัยต่อมา

ประสูติ-ตรัสรู้-ประกาศพระศาสนา

๘๐ ปี ก.พ.ศ. (= 623 BC; ฝรั่งว่า 563 BC)
เจ้าชายสิทธัตถะโอรสของพระเจ้าสุทโธทนะ และพระนางสิริมหามายา แห่งแคว้นศากยะ **ประสูติ**ที่ลุมพินีวัน ระหว่างเมืองกบิลพัสดุ์ กับเมืองเทวทหะ หลังประสูติแล้ว ๗ วัน พระพุทธมารดาสวรรคต

๕๑ ปี ก.พ.ศ. (= 594 BC) เจ้าชายสิทธัตถะ พระชนมายุ ๒๙ พรรษา เสด็จออกผนวช (มหาภิเนษกรมณ) ที่อนิมนานที

๔๕ ปี ก.พ.ศ. (= 588 BC) ในวันเพ็ญวิสาขปุณณมี เจ้าชายสิทธัตถะพระชนมายุ ๓๕ พรรษา **ตรัสรู้**เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่มหาโพธิพฤกษ์ ริมฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม (ปัจจุบัน เรียกว่า “พุทธคยา”) ในแคว้นมคธ

๒ เดือนจากนั้น ในวันเพ็ญอาสาฬหปุณณมี พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงปฐมเทศนา อัมมจักกัปปวัตตนสูตร แก่พระเบญจวัคคีย์ ที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ใกล้เมืองพาราณสี

ที่ปีนั้น ต่อมาไม่นาน หลังจากยสกุลบุตร ๑ และสหาย ๕๔ คน ออกบวชและบรรลุนิพพานแล้ว เกิดมีพระอรหันตสาวกยุคแรก ๖๐ รูป **จึงทรงส่งพระสาวกไปประกาศพระศาสนา**ด้วยพุทธพจน์ ซึ่งมีตอนสำคัญที่จำเป็นหลักกันสืบมาว่า **“จรรย ภิกขเว จาริกิ์ พุทฺชนทิตาย พุทฺชนสุชาย โลกานุกมฺปาย”** (ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงจาริกไป เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่อเกื้อการุณย์แก่ชาวโลก)

ประดิษฐานพระศาสนาในแคว้นมคธ

ต่อมานับแต่ตรัสรู้ได้ ๙ เดือน หลังเสด็จจากป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เมืองพาราณสี ย้อนกลับมาแคว้นมคธ โปรดขงฎิล ๑,๐๐๐ ที่คยาสี่สະแล้ว เสด็จเข้าเมืองราชคฤห์ โปรดพระเจ้าพิมพิสารและราชบริพาร ด้รับถวายพระเวฬุวันเป็นอารามแรกในพระพุทธศาสนา

ทรงบำเพ็ญพุทธกิจประดิษฐานพระพุทศาสนาในแคว้นมคธ ทรงได้อัครสาวก คือพระสารีบุตร และพระมหาโมคคัลลานะ อดีตบริพาทก (ชื่อเดิมว่า อุปติสสะ และโกณฑิยะ) พร้อมบริวาร ซึ่งได้ออกบรรพชา รวมเป็น ๒๕๐

โดยเฉพาะเมื่อพระสารีบุตรบรรลุอรหัตผล พอถึงวันมาฆปุรณมี ราตรีนั้นมีจาดตรงคสนิบาท พระพุทธเจ้าทรงแสดงโอวาทปาฏิโมกข์ ในที่ประชุมพระอรหันตสาวก ๑,๒๕๐ รูป

ในปีที่ ๓ แห่งพุทธกิจ อนาคตบิมตึกเศรษฐีเลื่อมใสได้เป็นอุบาสกแล้วสร้างวัดพระเชตะวันถวาย ที่เมืองสาวัตถี แคว้นโกศลอันเป็นอารามที่ประทับและแสดงธรรมมากที่สุด รวม ๑๙ พรรษา (รองลงมา คือวัดบุพพาราม ที่นางวิสาขามหาอุบาสิกาสร้างถวาย ในเมืองสาวัตถี เช่นกัน ซึ่งได้ประทับรวม ๖ พรรษา)

หน้าตรงข้ามจากซ้าย:
สุภพิณวิน ประเทศเนปาล
เจดีย์พุทธคยา เมืองกยา

จากซ้าย:
อัมเบทสตุป เมืองสาธนาท
ศาลาโถงยาน เมืองกุสินารา

พ.ศ. ๑๕๐๐

พ.ศ. ๒๐๐๐

พ.ศ. ๒๕๐๐

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 1000

ค.ศ. 1500

ค.ศ. 2000

ค.ศ. 2500

ห้ามซื้อ-ขาย อนุญาตให้ใช้เพื่อการศึกษาส่วนตัวเท่านั้น ภาพประกอบส่วนใหญ่มีลิขสิทธิ์ หากประสงค์จะนำไปใช้ต่อ ต้องติดต่อขออนุญาตจากเจ้าของก่อน

พุทธประวัติรัลเล่า

เรา ในบัดนี้ ผู้สัมพุทธโคตม เจริญมาในศากยสกุล ... นครอันเป็นถิ่นแดนของเราชื่อว่ากบิลพัสดุ์ พระเจ้าสุทโธทนะเป็นพระบิดา พระมารดาผู้ชนนี้มีพระนามว่า มายาเทวี

เราครองอาศาริวิสัยอยู่ ๒๙ พรรษา มีปราสาท ๓ หลัง ชื่อว่า สุจันทะ โภกนุท และโกญจะ พร้อมด้วยสตรีสี่หมื่นนางเฝ้าแห่นองการ ยอดนารีมีนามว่าโยธธราโอรสนามว่าราหุล

เราเห็นนิมิต ๔ ประการแล้ว สละออกผนวชด้วยม้าเป็นราชยาน บำเพ็ญเพียรอันเป็นทฤกริรียาลิ้นเวลา ๖ ปี (ครั้นตรัสรู้แล้ว) ได้ประกาศธรรมจักรที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ในถิ่นแห่งพาราณสี

เรา ผู้โคตมสัมพุทธ เป็นที่พึ่งของมวลประชา มีภิกษุ ๒ รูป เป็นอัครสาวก คือ อุปลิสส์ และโกลิต มีอุปัฏฐากอยู่ในใกล้ชิตชื่อว่า อานนท ภิกษุณีที่เป็นคู่อัครสาวิกา คือ เขมา และอุบลวรรณา อุบาสกผู้เป็นอัครอุปัฏฐาก คือ จิตตะ และทัตถาหวกะ กับทั้งอุบาสิกาที่เป็นอัครอุปัฏฐายิกา คือ นันทมารดา และอุตตรา

เราบรรลุลอสมสัมโพธิญาณที่ควงไม้้อสถถพฤกษา (แต่นั้นมา) รัคมีหนึ่งจวาวรอบกายของเราอยู่เสมอพวยพุ่งสูง ๑๖ ศอก อายุขัยของเราบัดนี้ เล็กน้อยเพียงแคในร้อยปี แต่ช่วงเวลาเท่าที่ดำรงชีวีอยู่นั้น เราได้ช่วยให้หมู่ชนข้ามพ้นวิภูสงสารไปได้มากมาย ทั้งตั้งคบบเพลิงธรรมไว้ปลุกคนภายหลังให้เกิดปัญญาที่จะตื่นขึ้นมาตรัสรู้ต่อไป

อีกไม่นานเลย แม้เรา พร้อมทั้งหมู่สงฆ์สาวก ก็จะมีปริณิพพาน ณ ที่นั่นแล เหมือนดังไฟที่ดับไปเพราะสิ้นเชื้อประดาเศษอันไม่มีใดเทียบได้ ความยิ่งใหญ่ ทศพลญาณ และฤทธาปาฏิหาริย์ หมดทั้งสิ้นเหล่านี้ พร้อมทั้งเรือนร่างร่างกายที่ทรงไว้ซึ่งคุณสมบัติ วิจิตรด้วยวรลักษณะทั้ง ๓๒ ประการ อันมีดวงประภาณัพพรณรังสี ที่ได้ฉายแสงสว่างไสวไปทั่วทิศทิศ ดุจดวงอาทิตย์ตรงสี่ ก็จักพลันดับหาย สังขารทั้งหลายล้วนว่างเปล่าดังนี้มิใช่หรือ

(โคตมพุทธประวัติ, ขุ.พุทธ.๓๓๗/๒๖/๕๔๓)

สังขารไม่เที่ยงแท้ยั่งยืน ภวระจะคลายหายหิ้นหายเภา

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ภูเขาคิชฌกูฏ เขตพระนครราชคฤห์ ณ ที่นั่นแล ... ได้ตรัสตั้งนี้ว่า ...

ภิกษุทั้งหลาย ในกาลก่อนได้เคยเป็นมาแล้ว ภูเขาเวปุลละนี้ได้เกิดมีชื่อว่าปาจิณวังสะ สมัยนั้นแล เหล่าประชาชนได้ชื่อว่าชาวติวรา ... จงคิดเถิด ชื่อภูเขานี้ที่เรียกว่าปาจิณวังสะนั้น ก็อันตรธานไปแล้ว ประชาชนชาวติวราเหล่านั้นก็ดับชีพลับหายไปแล้ว ...

ภูเขาเวปุลละนี้ได้เกิดมีชื่อว่าวงกต สมัยนั้นแล เหล่าประชาชนได้ชื่อว่าชาวโรหิตัสสะ ...

ภูเขาเวปุลละนี้ได้เกิดมีชื่อว่าสุปัสสะ สมัยนั้นแล เหล่าประชาชนได้ชื่อว่าชาวสุปียา ...

ภิกษุทั้งหลาย บัดนี้แล ภูเขาเวปุลละนี้มีชื่อว่าภูเขาปุลละนี้แหละ แลบัดนี้ เหล่าประชาชนมีชื่อว่าชาว

มคธ ... และบัดนี้ พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นี้ เสด็จอุบัติแล้วในโลก แลเรามีคู่แห่งสาวก ที่เป็นคู่เล็กเป็นคู่ที่ตีเยี่ยม ชื่อว่าสารีบุตรและโมคคัลลานะ

ภิกษุทั้งหลาย เวลานั้นจักมาถึง เมื่อชื่อภูเขานี้จักลับหาย หมู่มนุษย์เหล่านี้จักกลับล่วงจากไป และเราก็จักปริณิพพาน

ภิกษุทั้งหลาย สังขารทั้งหลายไม่เที่ยงอย่างนี้ ไม่ยั่งยืนอย่างนี้ ให้ความมั่นใจไม่ได้ อย่างนี้ ตามภาวะที่เป็นไปนี้ จึงควรแท้ที่จะหน่ายหายเภาในสรรพสังขาร ควรที่จะเปลื้องคลายโล่งออกไป ควรที่จะพ้นกิเลสไปได้ ...

ภูเขาปาจิณวังสะของหมู่ชนชาวติวรา มาเป็นภูเขาวงกตของหมู่ชนชาวโรหิตัสสะ เป็นภูเขาสุปัสสะของหมู่ชนชาวสุปียา เป็นภูเขาเวปุลละของหมู่ชนชาวมคธ ไม่เที่ยงเลยหนอ สังขารทั้งหลาย มีอันเกิดขึ้นและเสื่อมสลายไปเป็นธรรมดา เกิดขึ้นแล้วก็ดับไป ความสงบว่างลงปลงได้แห่งสังขารเหล่านั้นเป็นสุข

(ส.นิ.๑๖/๔๘๖/๒๒๕)

แม้ชีวิตจะผันแปรทุกขภัยเวียนมาสารพัน ผู้รู้ธรรมแล้วรู้กัน ย่อมมุ่งมั่นพากเพียรต่อไป

ภิกษุทั้งหลาย สำหรับปุถุชนผู้มิได้เล่าเรียนสดับฟังสิ่งที่มีความแก่เป็นธรรมดา ก็ย่อมแก่ ... สิ่งที่มีความเจ็บไข้เป็นธรรมดา ก็ย่อมเจ็บไข้ ... สิ่งที่มีความตายเป็นธรรมดาก็ย่อมตาย ... สิ่งที่มีความเสื่อมสลายไปเป็นธรรมดาก็ย่อมเสื่อมสลายไป ... สิ่งที่มีความสูญสิ้นไปเป็นธรรมดาก็ย่อมสูญสิ้นไป

ภูเขาภคชนก

... เมื่อสิ่งที่มีความสูญสิ้นไปเป็นธรรมดา มาสูญสิ้นไป เขาหาได้มองเห็นตระหนกไม่ว่า มิใช่ว่าสิ่งที่มีความสูญสิ้นไปเป็นธรรมดาของเราผู้เดียวเท่านั้น จะสูญสิ้นไปแท้จริงนั้น トラบใดที่สัตว์ทั้งหลาย ยังมีกรรมา มีการไป มีการจากหายเคลื่อนย้าย มีการเกิดขึ้นมาใหม่กันอยู่ สิ่งที่มีความสูญสิ้นไปเป็นธรรมดา ก็ย่อมสูญสิ้นไปทั้งนั้น ตัวเราเองนี้แหละ เมื่อสิ่งที่มีความสูญสิ้นไปเป็นธรรมดาสูญสิ้นไปแล้ว ถ้าจะมามัวเศร้าโศก คร่ำครวญ ร่ำไร ตีอก ร่ำให้พุ่มพวยไป แม้แต่อาหารก็จะไม่ยอมรับประทาน ร่างกายก็จะมีผิวพรรณเศร้าหมอง ชูบผอม งานการก็จะสะดุดเสียหาย เหล่าพวกอมิตรก็จะดีใจ ส่วนมิตรทั้งหลายก็จะพลอยใจเสีย

จากบน:
เขตวันมหาวิหาร
พิธีอศวเมธ
ฆ่าสัตว์บูชาบุญ

บูชาบุญใหญ่ยิ่ง แต่ผู้มีความดียิ่งใหญ่ ไม่มาเจียดใกล้

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหาร
เขตวัน อารามของอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตพระนครสาวัตถี
ก็โดยสมัยนั้นแล พระเจ้าปเสนทิโกศลได้ตระเตรียม
การบูชามหาบุญ โคผู้ ๕๐๐ ตัว ลูกโคผู้ ๕๐๐ ตัว ลูก
โคเมีย ๕๐๐ ตัว แพะ ๕๐๐ ตัว และแกะ ๕๐๐ ตัว ถูก
นำไปผูกที่หลักเพื่อบูชาบุญ แม้ประดาเหล่าชนที่เป็น
ทาส เป็นคนรับใช้ หรือกรรมกร ถูกช่วยยออาชญา ถูกภัย
คุกคาม มีหน้ำนอนน้ำตา ร้องให้พลาง ทำงานเตรียมการ
ทั้งหลายไปพลาง ...

ครั้งนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงทราบความนั้น
แล้ว ได้ตรัสพระคาถาเหล่านั้นในเวลานั้นว่า

พิธีอศวเมธ (ฆ่าม้าบูชาบุญ) ปุริสเมธ (ฆ่าคน
บูชาบุญ) สัมมาปาสาสะ (มหาบุญบนแท่นบูชาตรงที่หล่น
ลงของไม้ลอดบ่วง) วาชเปยยะ (มหาบุญตีฆ้องฆ้องฆ้องฆ้อง
ใหญ่ ๑๗ อย่างละหลายร้อยตัว) นิรัคคพะ (ฆ่าครบทุก
อย่างไม่มีชีวิตคนบูชาเป็นมหาบุญ) เป็นการบูชาบุญอย่าง
ยิ่งใหญ่ มีการจัดเตรียมการใหญ่โต จะได้มีผลมากมายก็
หาไม่ มีแต่แพะ แกะ โค และสัตว์หลากหลายชนิด จะถูก
ฆ่า, ยัญนั้น ท่านผู้ดำเนินในปฏิปทาถูกทาง ผู้แสวงคุณ
ความดียิ่งใหญ่ ย่อมไม่เจียดใกล้

(ส.ส. ๑๕/๓๔๙/๑๐๙)

กฏทันตพราหมณ์ กล่าวว่า
ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ข้าพเจ้าขอปล่อยโคผู้
๗๐๐ ลูกโคผู้ ๗๐๐ ลูกโคเมีย ๗๐๐ แพะ ๗๐๐ แกะ
๗๐๐ ข้าพเจ้าให้ชีวิตแก่สัตว์เหล่านั้น สัตว์เหล่านั้นจงกิน

หญ้าเขียวสด จงดื่มน้ำเย็น จงรับลมสดชื่นที่พัดโชยมาให้
สุขสบายเถิด

(ที.ส.๙/๒๓๖/๑๘๙)

พระพรม ไตรเพท บูชาบุญ วรรณะ ล้วนคือโทษที่แต่งสรร

พราหมณ์เนสาท กล่าวว่า

เพราะได้บูชามหาบุญแล้ว พราหมณ์ทั้งหลายจึง
บริสุทธิ์ได้อย่างนี้ (เพราะฉะนั้น) เราจักบูชามหาบุญ และ
ด้วยการปฏิบัติอย่างนี้ เราก็จะหลุดพ้นจากบาป

(ขุ.ชา.๒๘/๗๒๒/๒๕๑)

กถาณาริฎฐะ ผู้เป็นพราหมณ์ในอดีต กล่าวว่า

“อริยชนชาวอารยันคือพราหมณ์ร้ายมนต์

ทรงไตรเพท พวกกษัตริย์ปกครองแผ่นดิน พวกแพศย์
ประกอบกสิกรรม และพวกศูทรบำเรอรับใช้” วรรณะ
ทั้ง ๔ นี้ เข้าสู่หน้าที่จำเพาะอย่างตามกำหนดที่ชี้สั่ง องค์
มหาพรหมเป็นเจ้า ได้ทรงจัดสรรไว้ ท่านบอกมาตั้งว่านี้

พระธาดา พระวิชาดา พระวรุณเทพ ท้าวกุเระ
พระโสมะ พระยมเทพ พระจันทร์ พระวายุ พระสุริยเทพ
เทพทั้งหลาย ล้วนได้บูชาบุญกันมากมาย และได้ถวาย
สิ่งสรรพอันน่าปรารถนาแก่พราหมณ์ผู้ทรงเวทแล้ว (จึงได้
มาเป็นใหญ่อย่างนี้)

ท้าวอรชุน และท้าวภิมเสน ผู้ทรงพลัง ทั้งผืน
แผ่นดินหาใครเทียบไม่ได้ ยกรบู้ได้ ๕๐๐ คัน ดั่งมีพัน
พาหา นั่นก็คือท่านได้บูชาไฟมาแต่ครั้งก่อนนั้น

(ขุ.ชา.๒๘/๗๖๑/๒๕๕)

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 2500

ภาพซ้าย:
พระพรหม
กับภริยา
พรหมณ์
ชำระบาป

พระโพธิสัตว์ องค์ภริยาคือ กล่าวว่า
ถ้าคนทำบุญได้โดยเอาไม้และหญ้าให้ไฟกิน คน
เผาถ่าน คนหุงเกลือ พ่อครัว และคนเผาศพ ก็ต้องได้
ทำบุญ...
คนบูชาไฟอันไร้อินทรีย์ ไม่มีกายที่จะรู้สึก เป็น
เพียงเครื่องทำการงานของประชาชน เมื่อคนยังทำบาป
กรรมอยู่ จะไปสุดคติได้อย่างไร
พวกพราหมณ์ในโลกนี้ต้องการหาเลี้ยงชีวิตก็บอก

ว่า พระพรหมมีอำนาจเหนือทุกสิ่งทุกอย่าง และว่าพระ
พรหมบูชาไฟ ก็พระพรหมมีอำนาจ ทรงสรรพานภาพ
ไม่มีใครสร้าง กลับไปไหว้ไฟที่ตนสร้างเพื่อประโยชน์อะไร
คำของพวกพราหมณ์นั้นน่าหัวเราะ ไม่นทนต่อการ
พินิจ ไม่เป็นความจริง พวกพราหมณ์ปางก่อนแต่ตั้งขึ้นไว้
เพราะเห็นแก่สักการะ ครั้นเมื่อลาภและสักการะไม่เกิด
ขึ้น พวกเขาจัดตั้งยัญพิธีขึ้นมา เอาการฆ่าสัตว์บูชายัญ
เป็นสันติธรรม

“อารยชนคือพราหมณ์ร้ายมนต์ทรงไตรเทพ พวก
กษัตริย์ปกครองแผ่นดิน พวกแพศย์ประกอบกสิกรรม
และพวกศูทรบาเรอรับใช้” วรรณคดีทั้ง ๔ นี้ เข้าสู่หน้าที่
จำเพาะอย่างตามกำหนดที่ชี้สั่ง เขาบอกว่า องค์มหาพรหม
เป็นเจ้า ได้ทรงจัดสรรไว้

ถ้าคำนี้เป็นจริงอย่างที่พวกพราหมณ์กล่าวไว้ คนที่
มิใช่กษัตริย์ก็ไม่พึงได้ราชสมบัติ ผู้ที่มิใช่พราหมณ์ก็ไม่พึง

ศึกษามนต์ คนนอกจากวรรณคดีก็ไม่มีทำกรรม
และพวกศูทรก็จะมีพ้นจากการรับใช้ผู้อื่นไปได้

แต่เพราะคำนี้ไม่จริง เป็นคำเท็จ พวกคนหาเลี้ยง
ท้องกล่าวไว้ ให้คนไม่มีปัญญาหลงเชื่อ แต่บัณฑิตทั้งหลาย
ย่อมเห็นด้วยตนเองว่า

พวกกษัตริย์ก็เก็บส่วยจากพวกแพศย์ พวกพราหมณ์
ก็ถือศัสตราเทียวฆ่าสัตว์ เหตุฉนั้น พระพรหมจึงไม่ทำโลก
ที่วุ่นวายผิดเพี้ยนไปเช่นนั้นให้ตรงเสีย

ถ้าพระพรหมเป็นใหญ่ในสรรพโลก เป็นจอมบดี
เป็นเจ้าของของหมู่มสัตว์ ทำไมจึงจัดสรรทั้งโลกให้มิเรือง
เลวร้าย ทำไมไม่ทำโลกทั้งปวงให้มีความสุข

ถ้าพระพรหมเป็นใหญ่ในสรรพโลก เป็นจอมบดี
เป็นเจ้าของของหมู่มสัตว์ แล้วทรงต้องประสงค์อันใด จึง
สร้างโลกมิให้เป็นไปโดยธรรม กลับให้มิทั้งการหลอกลวง
การมดเท็จ แม้กระทั่งความมัวเมา

ถ้าพระ**พราหมณ์**เป็นใหญ่ในสรรพโลก เป็นจอมบด เป็นเจ้าชีวิตของหมู่สัตว์ ก็ชื่อว่าเป็นเจ้าชีวิตที่อยู่ดีธรรม ทั้งที่ธรรมมีอยู่ แต่พระพราหมณ์นั้นก็จัดสรรโลกให้ไม่เป็น ธรรม...

ถ้าคนฆ่าคนฆ่าสัตว์ (**บุชชาย์ญ**) แล้วจะบริสุทธิ์ และผู้ถูกฆ่าจะเข้าถึงแดนสวรรค์ พวกพราหมณ์ก็พึงฆ่า พวกพราหมณ์ด้วยกัน หรือพึงฆ่าพวกที่เชื่อถ้อยคำของ พราหมณ์เสียสิ

พวกเนื้อ พวกปศุสัตว์ และโคตัวไหนๆ ไม่ได้อ่อน วอนขอให้ฆ่าตัวมันเลย มีแต่ดินรนต้องการมีชีวิตอยู่ในโลก นี้ แต่คนไปเอาเหล่าปศุสัตว์มาผูกเข้าที่เสาหลักบุชชาย์ญ

แล้วพวกพาลชนก็ยื่นหน้าเข้าไปตรงเสาบุชชาย์ญ ที่ผูกสัตว์ไว้ พร่ำพรรณนากล้อยคำงามเสนาะที่แต่งสรรว่า เสาหลักบุชชาย์ญนี้จะอำนวยสิ่งปรารถนาแก่ท่านในโลก หน้า จะเป็นของยั่งยืนในสัมปรายภพ ...

ภูเขามาลาคีรี ขุนเขาหิมวันต์ ภูเขาวิชณะ ภูเขา สุกทัศน์ ภูเขานิสกะ ภูเขากากเวรุ ภูเขาเหล่านี้ และภูเขา ใหญ่อื่นๆ เขาบอกว่า พวกพราหมณ์ผู้บุชชาย์ญก่อสร้างไว้

ที่พูดกันว่าพวกพราหมณ์ผู้บุชชาย์ญเอาอิฐมา ก่อเป็นภูเขา แต่ภูเขาหาใช้เป็นอิฐอย่างนั้นไม่ เห็นชัดๆ ว่าเป็นหิน ... เหล็กและโลหะย่อมไม่เกิดในอิฐ ที่พวก พราหมณ์พร่ำพรรณนากล้อยกล่าวไว้ว่า ผู้บุชชาย์ญก่อสร้างมา

เขาบอกว่า พราหมณ์ผู้ชญาเวท เข้าถึงคุณแห่ง มนต์ ผู้มีตบะ เป็นผู้ประกอบการขอ มหาสมุทรชดท่อม พราหมณ์นั้นผู้กำลังตระเตรียมน้ำอยู่ที่ฝั่งมหาสมุทร เป็น เหตุให้น้ำในมหาสมุทร (ถูกลงโทษให้เค็ม) ต็มไม่ได้

แม้น้ำทั้งหลายพัดพาเอาพราหมณ์ผู้เจนนจเวท ทรงมนต์ไปเกินกว่าพัน น้ำในแม่น้ำเหล่านั้นก็ได้เสียรส ไป เหตุโฉนมหาสมุทรที่กว้างขวางสุดประมาณเท่านั้นจึง น้ำเสียดื่มไม่ได้

บ่อน้ำทั้งหลายในมนุษย์โลกนี้ ที่เขาขุดไว้กลายเป็น น้ำเค็มก็มี แต่ไม่ใช่เค็มเพราะท่วมพราหมณ์ตาย...

ครั้งเก่าโพ้นดึกดำบรรพ์ ใครเป็นภรรยาของใคร คนก็ได้ให้กำเนิดมนุษย์ขึ้นตั้งแต่ก่อนมา ตามธรรมดา นั้น จึงไม่มีใครเลวกว่าใคร การจัดแบ่งจำแนกคนก็ได้ว่า กันไปตามการงานอาชีพที่ทำมาอย่างนี้ ถึงแม้เป็นลูกคน จันทาลก็พึงเรียนเวทกล่าวมนต์ได้ หากเป็นคนฉลาดมี ความคิด หัวของเขาก็ไม่ต้องแตกเจ็ดเสี่ยง (อย่างที่พวก พราหมณ์ว่า) ...

(ขุ.ชา.๒๘/๗๗๑-๒/๒๖๐-๒๗๐)

พ.ศ. ๑๕๐๐

พ.ศ. ๒๐๐๐

พ.ศ. ๒๕๐๐

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 1000

ค.ศ. 1500

ค.ศ. 2000

ค.ศ. 2500

ชั้นวรรณะหมดไป คนยิ่งใหญ่โดยธรรมด้วยความดี

บุคคลไม่เป็นคนถ้อยทราหมเพราะชาติกำเนิด ไม่
เป็นพราหมณ์เพราะชาติกำเนิด แต่เป็นคนถ้อยทราหม
เพราะกรรม (สิ่งที่คิด-พูด-ทำ) เป็นพราหมณ์เพราะกรรม
(สิ่งที่คิด-พูด-ทำ)

(พ.ศ. ๒๕/๓๐๕/๓๔๙)

กษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ ศูทร คนจัณฑาล

จนถึงคนจนขยะ ทุกคนสงบกิเลสแล้ว ผีกตนแล้ว ก็เป็น
ผู้เย็นชั้นสนนิทหมดทั้งนั้น เมื่อเป็นผู้เย็นทุกคนแล้ว ก็ไม่มี
ใครดีกว่า ไม่มีใครเลวกว่าใคร

(พ.ศ. ๒๗/๑๙๑๘/๓๗๖)

แม่น้ำสินธุ แม่น้ำสรสดี แม่น้ำจันทกาภา แม่น้ำ
คงคา แม่น้ำยมนา แม่น้ำสรภู และมหินที ทั้งหมดนี้เมื่อ
หลังไหลมา สาคระย้อมรับไว้ด้วยกัน ชื่อเดิมนั้นก็สลดหาย
หมายรู้กันแต่ว่าเป็นทะเลใหญ่

เหล่าชน ๔ วรรณะนี้ ก็เช่นกัน บรรพชาในสำนัก
ของพระองค์ ก็ละชื่อเดิมหมดไป หมายรู้กันแต่ว่าเป็น
พุทธบุตร (หมดทั้งนั้น)

(พ.ศ. ๓๒/๓๗/๓๙๙)

ดูกรวาเสฏฐะฯ แท้จริงนั้น **บรรด้าวรรณะทั้งสิ้น**
ผู้ใด... ห่างไกลกิเลส ... หลุดพ้นแล้วเพราะรู้ชอบ ผู้นั้นแล
เรียกว่า เป็นผู้เลิศสุดเหนือกว่าวรรณะทั้งหมดนั้น

ทั้งนี้ก็โดยธรรมนั่นเอง หาใช่โดยสิ่งอันมิใช่ธรรม
ไม่ ด้วยว่า **ธรรมนี้แหละ ประเสริฐสูงสุดในหมู่มนุษย์** ทั้ง
บัดนี้ และเบื้องหน้า ...

(ที.ป.๑๑/๕๓/๙๐)

ตะไล่บาปไม่ไป ใช้สมาธิและปัญญา จึงหมดอวิชชาเป็นอิสระได้

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ภูเขาคิชฌกูฏ เขตกรุงราชคฤห์ ... ได้ตรัสว่า
ดูกรนิโครธ ผู้บำเพ็ญ**ตะไล่**ในโลกนี้ เป็นซีเปลือย
เปลือยตัวไม่ถือมารยาท เลี้ยงมือ ... ถือรับอาหารในเรือน
หลังเดียว ยังชีพด้วยข้าวค้ำเดียวบ้าง ถือรับอาหารใน
เรือน ๒ หลัง ยังชีพด้วยข้าว ๒ ค้ำบ้าง ... ถือกินอาหาร
ที่เก็บไว้ค้าง ๑ วันบ้าง ถือกินอาหารที่เก็บไว้ค้าง ๒ วัน
บ้าง ฯลฯ ถือกินอาหารที่เก็บไว้ค้าง ๗ วันบ้าง ถือบริโภค
อาหารครึ่งเดือนมือหนึ่งบ้าง ... ถือกินผักดองเป็นอาหาร
... ถือกินหญ้าเป็นอาหาร ถือกินไค้มย (ซีวีว) เป็นอาหาร
ถือกินหัวเหง้าและผลไม้ป่าเป็นอาหาร ถือกินผลไม้หล่น
ยังชีพ ... ถือนุ่งห่มผ้าเปลือกไม้ ถือนุ่งห่มหนังเสือ ... ถือ
นุ่งห่มผ้าถักทอด้วยผมมนุษย์ ถือถอนผมและหนวด ถือ
ยिनอย่างเดียวไม่ยอมนุ่ง ถือเดินกระโหรง ถือนอนบน
หนาม ถือนอนบนเนินดิน ถือคลุกตัวกับฝุ่นและเหื่อโคล
ถืออยู่กลางแจ้ง ... ถือบริโภคคูถ ถือห้ามน้ำเย็น ถือลงน้ำ
วันละ ๓ ครั้ง ...

ดูกรนิโครธ การหน่ายบาปด้วยตะไล่ แม้ที่บำเพ็ญ
บริบูรณ์แล้วอย่างนี้ เรากล่าวว่ามีอุปกิเลสมากมาย ...

(ที.ป.๑๑/๒๓/๕๒)

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ภูฏาคาร
ศาลาในป่ามหาวัน ใกล้นครเวสาลี ครั้งนั้นแล เจ้าลิจฉวี
พระนามว่าสาฬหะและอภย เสด็จเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระ
ภาคถึงที่ประทับ ทรงถวายอภิวัตแล้ว ประทับนั่ง ณ ที่
ควรข้างหนึ่ง

ครั้นแล้ว เจ้าสาเหวลิงฉวีได้ทูลถามพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ สมณพราหมณ์พวกหนึ่งบัญญัติการถอนตัวขึ้นจากโอชะ โดยเหตุ ๒ อย่างคือ โดยศีลวิสุทธิตเป็นเหตุ ๑ โดยการหน่ายบาปด้วยตบะเป็นเหตุ ๑ ส่วนในธรรมวินัยนี้ พระผู้มีพระภาคตรัสอย่างไร พระเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า ดูกรสาเหวะ เรากล่าว**ศีลวิสุทธิ**แล้วว่า เป็นองค์แห่งสมณธรรมอย่างหนึ่ง (แต่) สมณพราหมณ์เหล่าใด ถือลัทธิหน่ายบาปด้วยตบะ ถือการหน่ายบาปด้วยตบะเป็นสาระ ติดแน่นอยู่ในการหน่ายบาปด้วยตบะ สมณพราหมณ์เหล่านั้น ไม่อาจเป็นไปได้ที่จะถอนตัวขึ้นจากโอชะ ...

สมณพราหมณ์เหล่าใด มีความประพฤติกายบริสุทธิ์ มีความประพฤติกวาจาบริสุทธิ์ มีความประพฤติกใจบริสุทธิ์ มีอาชีพรบริสุทธิ์ สมณพราหมณ์เหล่านั้น จึงควรเพื่อญาณทัศนะ เพื่อความตรัสรู้สูงสุด ...

ดูกรสาเหวะ เปรียบเหมือนนักรบอาชีพ ถึงแม้จะรู้ กระบวนธนูมากมาย แต่กระนั้น เขาจะได้อะไรเป็นนักรบ คู่ควรแก่ราชา ควรแก่การใช้งานของราชา ถึงการนับว่าเป็นองค์ของราชาแท้ทีเดียว ก็ด้วยสถานะ ๓ ประการ กล่าวคือ เป็นผู้ยิงได้ไกล ๑ ยิงแม่นยำ ๑ ทำลายเป้าหมายได้ทั้งใหญ่ ๑

ดูกรสาเหวะ นักรบเป็นผู้ยิงได้ไกล แม้ฉันทันนั้นนั่นแล อริยสาวกก็เป็นผู้มี**สัมมาสมาธิ**, อริยสาวกผู้มี**สัมมาสมาธิ** ย่อมมองเห็นด้วย**สัมมาปัญญา**ตามเป็นจริง อย่างนี้ว่า รูป... เวทนา... สัญญา... สังขาร... วิญญาณ... ทั้งหมดนี้ ไม่ใช่ของเรา ไม่เป็นเรา ไม่ใช่ตัวตนของเรา

ดูกรสาเหวะ นักรบเป็นผู้ยิงแม่นยำ ฉันทันนั้นนั่นแล อริยสาวกก็เป็นผู้มี**สัมมาทิฐิ**, อริยสาวกผู้มี**สัมมาทิฐิ** ย่อมรู้ชัดตามเป็นจริงว่า นี้ทุกข์ นี้ทุกข์สมุทัย นี้ทุกข์นิโรธ นี้ทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทา

ดูกรสาเหวะ นักรบเป็นผู้ทำลายเป้าหมายทั้งใหญ่ได้ ฉันทันนั้นนั่นแล อริยสาวกก็เป็นผู้มี**สัมมาวิมุตติ**, อริยสาวกผู้มี**สัมมาวิมุตติ** ย่อมทำลายเสียได้ซึ่งกองอวิชชาอันใหญ่

(อง. จตุกก. ๒๑/๑๙๖/๒๗๑-๕)

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 2500

๔๕ พรรษาแห่งพุทธกาล

ในเวลา ๔๕ ปีแห่งการบำเพ็ญพุทธกิจ พระพุทธเจ้าได้เสด็จไปประทับจำพรรษา ณ สถานที่ต่างๆ ซึ่งท่านได้ประมวลไว้ พร้อมทั้งเหตุการณ์สำคัญบางอย่าง เป็นที่สังเกตดังนี้

พรรษาที่ ๑ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ใกล้กรุงพาราณสี (โปรดพระเบญจวัคคีย์)

พรรษาที่ ๒-๓-๔ พระเวฬุวัน กรุงราชคฤห์ (ระยะประดิษฐานพระศาสนา เริ่มแต่โปรดพระเจ้าพิมพิสาร ได้อัครสาวก ฯลฯ เสด็จจนครบสิบสี่ครั้งแรก ฯลฯ อนาถบิณฑิกเศรษฐีเป็นอุบาสกถวายพระเชตะวัน; ถัดถัดตามพระวินัยปิฎก พรรษาที่ ๓ น่าจะประทับที่พระเชตะวัน นครสาวัตถี)

พรรษาที่ ๕ ภูฏาคาร ในป่ามหาวัน นครเวสาลี (โปรดพระพุทธบิดาซึ่งปรีนิพพานที่กรุงบิลพัสดุ์ และโปรดพระญาติที่วิวาทเรื่องแม่น้ำโรหิณี พระมหาปชาบดีพนวช เกิดภิกษุณีสงฆ์)

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

๑

พ.ศ. ๕๐๐

ค.ศ. 1

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 500

บาบิโลเนียใช้ไม้สักอินเดีย

605-562 BC ที่กรุงบาบิโลน (Babylon อยู่ใต้แบกแดด เมืองหลวงของอิรักปัจจุบันเล็กน้อย) เป็นรัชกาลของกษัตริย์เนบูคัดเนสซาร์ที่ ๒ (Nebuchadnezzar II) ในยุคที่อาณาจักรบาบิโลเนียรุ่งเรือง ตำราฝรั่งกล่าวว่าช่างก่อสร้างในบาบิโลนใช้ไม้สักจากอินเดีย และอ้างหลักฐานว่าคัมภีร์ชาดกเอ่ยถึงการค้ากับกรุงบาบิโลน โดยเรียกชื่อเป็นภาษาบาลีว่า “พาเวรุ” (ขุ.ชา.๒๗/๖๕๕/๑๕๕; อ้างใน *Encyclopædia Britannica*, 1994-2002

หัวข้อ “India”) ถ้าเป็นจริงตามที่อ้างนี้ จะช่วยให้เรื่องราวหลายอย่างในประวัติศาสตร์ชัดเจนยิ่งขึ้น (บาบิโลเนียปรากฏชื่อในประวัติศาสตร์ก่อน 2,000 BC เคยตกเป็นของแอสซีเรีย และสุดท้ายพ่ายแพ้แก่เปอร์เซีย ในปี 539 BC ซึ่งนับอย่างเรา = พ.ศ. ๔ นับอย่างฝรั่ง = ๕๖ ปีก่อน พ.ศ.; อเล็กซานเดอร์มหาราชสวรรคตที่นี่ เมื่อ 323 BC) หลังจากบาบิโลนเสื่อมอำนาจแล้ว พ่อค้าชาวอาหรับได้เป็นผู้ค้าขายต่อมา โดยคงจะจัดส่งสินค้าจากอินเดียแก่อียิปต์และเมดิเตอร์เรเนียน

ภาพแกะสลักนูนต่ำใน Palace of Sargon แสดงการขนส่งไม้ด้วยเรือ

พุทธกิจประจำวัน

นอกจากสถานที่ทรงจำพรรษาใน ๔๕ ปีแห่ง
พุทธกิจแล้ว พระอรหันตศาสดาจารย์ได้ประมวลพระพุทธรูป
ที่พระพุทธเจ้าทรงปฏิบัติเป็นประจำในแต่ละวันไว้ด้วยว่า
มี ๕ อย่าง เรียกว่า **พุทธกิจประจำวัน ๕** ดังนี้

๑. ปุพฺพณฺเฑ ปิณฺฑปาทนฺจ เวลาเช้าเสด็จบิณฑบาต
๒. สายณฺเฑ ฐมฺมเทศนํ เวลาเย็นทรงแสดงธรรม
๓. ปิโทเส ภิภฺชอุวาทํ เวลาค่ำประทานโอวาท

แก่เหล่าภิกษุ

๔. อหฺมรตฺเต เทวปญฺหนํ เที่ยงคืนทรงตอบ

เทวปัญหา

๕. ปจฺจุสฺเสว คเต กาลเ ภพฺพาภพฺเพ วิโลกนํ

จวนสว่าง ทรงตรวจพิจารณาสัตว์ที่สามารถและยังไม
สามารถบรรลุนิพพาน ว่าควรจะไปโปรดผู้ใด

(สรุปท้ายว่า เอเต ปญฺจวิเช ภิกฺขเว วิโสเธติ มฺหิ

ปฺจคฺโว พระพุทธเจ้าองค์พระมุนีผู้ประเสริฐ ทรงยังกิจ ๕
ประการนี้ให้หมดจด)

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๕๐๐

ค.ศ. 1

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 500

Cyrus II the Great

เปอร์เซียขึ้นครองกรีก

ด้านการเมือง ในปี 546 BC (นับอย่างเรา ๓ ปี
ก่อนสิ้นพุทธกาล) พระเจ้า Cyrus II the Great ผู้ตั้ง
จักรวรรดิเปอร์เซีย (อิหร่าน) ที่อยู่ถัดจาก**ชมพูทวีป** ได้
มาตีเอาพวก**ไอโอเนียนกรีก**ที่อะนาโตเลียไว้ใต้อำนาจ

จากนั้นพระเจ้า Cyrus II ได้ยึดบาบิโลนในปี 539
BC หลังจากนั้นก็มีมาตีเอาบาคเตรีย (**Bactria** เป็นอาณาจักร
โบราณ = อัฟกานิสถานตอนบน + เอเชียกลางตอนล่าง)
ไว้ใต้ปกครองของเปอร์เซีย

ต้นแบบสัณคายนาและพุทธป้าอิมวากา

527 BC (ตัวเลขฝ่ายตะวันตก) มหาวีระ (นิครนถนาฏบุตร) ศาสตราแห่งศาสนาเซน/ไชนะ ลั่นชีพสาวกทะเลาะวิวาทกันเป็นข้อปรารถที่พระพุทธเจ้าทรงแนะนำให้มีการสังคายนา และครั้งหนึ่งพระสารีบุตรได้แสดงสังคิตสูตรไว้เป็นตัวอย่าง

๑ ปี ก.พศ. (= 543 BC; ฝรั่งว่า 483 BC) ในวันเพ็ญวิสาขปุรณมี หลังจากบำเพ็ญพุทธกิจ ๔๕ พรรษา พระพุทธเจ้ามีพระชนมายุ ๘๐ พรรษา เสด็จปรินิพพานที่สาละวนทยาน เมืองกุสินารา

พระพุทธปัจฉิมวากา... “วยธมมา สงขารอาอุปปมาเทน สมปาเทถ” (สังขารทั้งหลายมีความเสื่อมสลายไปเป็นธรรมดา จงทำกิจทั้งปวงให้ถึงพร้อม ด้วยความไม่ประมาท)

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

University of Texas Libraries

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

โยนก: ไอโอเนีย-บากเตรีย

พวกเปอร์เซียเรียก Ionians คือ ไอโอเนียนกรีก ว่า Yauna (เยานะ) ซึ่งเมื่อมาถึงชมพูทวีป เรียกเป็น “ยวนะ” บ้าง “โยนะ” บ้าง หรือเรียกชื่อถิ่นตามคำเรียกตัวคนเป็น “โยนก” แล้วใช้เรียกชาวกรีกทุกคนสืบมา

ระยะแรกมักหมายถึงชุมชนกรีกในเปอร์เซียตะวันออก ต่อมา หลังเอเลกซานเดอร์ฯ พิชิตบากเตรีย ใน ปี 328 BC แล้ว มุ่งเอากรีกที่แคว้นบากเตรีย จนกระทั่ง ยุคท้ายๆ กลายเป็นคำเรียกชาวต่างชาติพวกอื่นด้วย

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 2500

Handwritten text in a cursive script, possibly a form of shorthand or a specific dialect, written on a textured, light-colored surface. The characters are small and densely packed, forming approximately 10 horizontal lines of text. The script is highly stylized and difficult to decipher without a key.

คลังพุทธชาด

สังคายนา ครั้งที่ ๑ - พญาบิลิณฑ์

สังคายนา ครั้งที่ ๑

๓ เดือน หลังพุทธปรินิพพาน (๙ เดือน ก.พศ.) มีการสังคายนาครั้งที่ ๑ ปรารภเรื่องสุภทัตถิกิษุ ผู้บวชเมื่อแก่ กล่าวจาบจ้วงพระธรรมวินัย และเพื่อให้พระธรรมวินัย รุ่งเรืองอยู่สืบไป โดยที่ประชุมพระอรหันต์ ๕๐๐ รูป มีพระมหากัสสปะเป็นประธาน พระอุบาลีเป็นผู้วิสันษาพระวินัย พระอานนทวิสันษาพระธรรม (ที่จัดแยกเป็นพระสูตรและพระอภิธรรม) ณ ถ้ำสัตตบรรณคูหา ภูเขาเวภารบรรพต เมืองราชคฤห์ โดยพระเจ้าอชาตศัตรูทรงอุปถัมภ์ ใช้เวลา ๗ เดือน

ถ้ำสัตตบรรณคูหา

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๕๐๐

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 1

ค.ศ. 500

Map of the Maya area
www.yucatanadventure.com

การนับพุทธศักราช

โดยวิธีนับว่า “บัดนี้ พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพาน ล่วงแล้วได้ ๑ ปี/พรรษา” จึงถือว่า ๑ ปี หลังพุทธปรินิพพาน เริ่มต้นพุทธศักราช เป็น พ.ศ. ๑ (นี่เป็นการนับแบบไทย ส่วนศรีลังกา และพม่า นับพุทธศักราชเริ่มแต่พุทธปรินิพพาน ดังนั้น เมื่อพระพุทธเจ้าปรินิพพานครบ ๑ ปีแล้ว ต่อจากนั้นก็ เป็น พ.ศ. ๒)

สายอชาตศัตรูสิ้นวงศ์ สู่ปาฏลีบุตร

พ.ศ. ๑-๒๐ (543-523 BC; ตามฝรั่ง = 483-463 BC) หลังพุทธปรินิพพานในปีที่ ๘ ของรัชกาลแล้ว พระเจ้าอชาตศัตรูครองราชย์ต่อมาอีก ๒๔ ปี จึงถูกโอรสคือเจ้าชายอุทัยภัทรทำปิตุฆาต ระหว่างนั้นแคว้นโกศลและแคว้นวัชชีได้สูญอำนาจ ตกเป็นของมคธแล้ว มคธจึงครองความเป็นใหญ่ในชมพูทวีป เมื่ออุทัยภัทรขึ้นครองราชย์แล้ว ต่อมาได้ย้ายเมืองหลวงไปยังปาฏลีบุตร (เมืองหน้าด่านที่พระเจ้าอชาตศัตรูได้ให้สุณีระและวัสสการะสร้างขึ้นตอนปลายพุทธกาล) เป็นครั้งแรก

พ.ศ. ๓๒ (471 BC; ตามฝรั่ง = 411 BC) หลังจากกษัตริย์ทำปิตุฆาตต่อกันมา ๕ รัชกาล ราชกุมารได้พร้อมใจกันปลงชีพกษัตริย์พระนามว่านาคทาสก์ แล้วสถาปนาอำมาตย์ชื่อสุสนาคขึ้นเป็นกษัตริย์ ตั้งราชวงศ์ใหม่ ย้ายเมืองหลวงไปตั้งที่เวสาลี

โอรสของพระเจ้าสุสนาค พระนามว่ากาลาโศก เมื่อครองราชย์ในปีที่ ๑๐ ตรงกับ พ.ศ. ๑๐๐ ได้ทรงอุปถัมภ์สังคายนาครั้งที่ ๒ และในรัชกาลนี้ ได้ย้ายเมืองหลวงไปตั้งที่ปาฏลีบุตรเป็นการถาวร

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 2500

Temple of Kukulcan
พระ廟ชั้นบันได
อารยธรรมมายา

ก่อนเป็นอเมริกา

500 BC (โดยประมาณ) กำเนิดอารยธรรมของชนอินเดียนแดงเผ่ามายา ในอเมริกากลาง (แถบเม็กซิโก กัวเตมาลา ฮอนดูรัส และเอลซัลวาดอร์ ในปัจจุบัน) ซึ่งรุ่งเรืองตั้งแต่ราว ค.ศ. 300 (ราว พ.ศ. ๘๕๐) ไปจนล่มสลายราว ค.ศ. 900 (ราว พ.ศ. ๑๔๕๐) มีความเจริญเด่นทางด้านสถาปัตยกรรม ดาราศาสตร์ (เรื่องปฏิทิน) คณิตศาสตร์ และการเขียนด้วยอักษรภาพ

The School of Athens

ขัณยุคกรีกแห่งเอเธนส์

ต่อมาเมื่อพวกกรีกที่เอเธนส์ (Athens) เข้มแข็งขึ้น พวกกรีกที่ไอโอเนียอาศัยกำลังจากพวกเอเธนส์ ทำให้กรีกขณะเปอร์เซียไอโอเนียก็เป็นอิสระในปี 479 BC (นับอย่างเรา=พ.ศ. ๖๔; นับอย่างฝรั่ง=พ.ศ. ๔) แต่ต่อไปนี้ ไอโอเนียต้องขึ้นต่อเอเธนส์

แม้แต่ศูนย์กลางทางปัญญาที่ย้ายจากไอโอเนียไปอยู่ที่เอเธนส์ ดังที่ต่อไปนี้ไปที่เอเธนส์ ได้มี **โสเครตีส** (Socrates, 470?-399 BC) **เพลโต** (Plato, 427-347

BC) **อริสโตเติล** (Aristotle, 384-322 BC) ซึ่งถือกันว่าเป็นตรีโยนกมหาบุรุษ (the great trio of ancient Greeks) ผู้วางรากฐานทางปรัชญาของวัฒนธรรมตะวันตกและทำให้เอเธนส์ได้ชื่อว่าเป็นแหล่งกำเนิดของอารยธรรมตะวันตก

ต่อมา **โยนค** ตกเป็นของเปอร์เซียอีกในปี 387 BC จนกระทั่ง **อเล็กซานเดอร์มหาราช** มาพิชิตจักรวรรดิเปอร์เซียลงในราวปี 334 BC ไอโอเนียจึงมาเป็นของ

กรีกแห่งมาซิโดเนีย (Macedonian Greeks) แต่แล้วถึงปี 133 BC (นับอย่างเรา=พ.ศ. ๕๑๐) พวกกรีกสิ้นอำนาจ โยนคกลายเป็นดินแดนส่วนหนึ่งของจักรวรรดิโรมัน จนกระทั่งจักรวรรดิออตโตมานของมุสลิมเตอร์กมาเข้าครองเป็นท้ายสุดใน ค.ศ. 1458 (พ.ศ. ๒๐๐๑)

ส่วนในด้านศิลปวิทยา เมื่อ**อริสโตเติล**สิ้นชีวิตลงในปี 322 BC (นับอย่างเรา=พ.ศ. ๒๒๑) ยุคคลาสสิกของกรีกก็จบลงด้วย

University of Texas Libraries

ปราชญ์กรีกแห่งเอเธนส์

470?-399 BC ช่วงชีวิตของโสเครตีส (Socrates) นักปรัชญากรีกที่ยิ่งใหญ่ ผู้ใช้วิธีสอนแบบถาม-ตอบ ที่เรียกกันว่า Socratic dialogue หรือ dialectic เขาถูกสอบสวนแล้วตัดสินประหารชีวิตฐานทำเยาเวาชนของเอเธนส์ให้พิปลาสเสื่อมทราม และสิ้นชีพโดยดื่มยาพิษ ความคิดของเขาปรากฏในผลงานที่เพลโตเขียนไว้

เพลโต ต่อด้วยอริสโตเติล

427-347 BC ช่วงชีวิตของเพลโต (Plato) นักปรัชญากรีกที่ยิ่งใหญ่ ศิษย์โสเครตีส เขาตั้ง "Academy" ซึ่งเป็นสถานศึกษา ที่มีอิทธิพลมากที่สุดในตะวันตกยุคโบราณ และสอนที่นั่นจนตลอดชีวิต มีผลงาน ๓๖ เรื่อง ส่วนมากใช้วิธีถาม-ตอบ (dialogue) โดยมีโสเครตีสเป็น

ตัวละครหลัก เช่น *The Apology*, *Crito*, *Euthyphro* และ *Phaedo* ผลงานที่มักถือกันว่าเด่นที่สุดคือ *The Republic*

384-322 BC ช่วงชีวิตของอริสโตเติล (Aristotle) นักปรัชญากรีกที่ยิ่งใหญ่ เป็นศิษย์เพลโต ได้เรียนแล้วสอนใน "Academy" ประมาณ ๒๐ ปีกระทั่งเพลโตสิ้นชีพ ต่อมาได้รับเชิญจากพระเจ้า Philip II กษัตริย์แห่ง Macedonia ให้อำนวยการศึกษาแก่โอรส ที่ต่อมาเป็นพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราช เมื่อกลับสู่เอเธนส์ ได้ตั้งโรงเรียน "Lyceum" มีผลงานครอบคลุมวิชาการหลากหลาย เฉพาะอย่างยิ่งเป็นต้นสายวิชา ตรรกศาสตร์ ชีววิทยา วรรณคดีวิจารณ์ และมีอิทธิพลยิ่งในวิชาจริยศาสตร์และรัฐศาสตร์

จากซ้าย: มรดกแห่งโสเครตีส, โสเครตีส, เพลโต, อริสโตเติล

สังคายนา ครั้งที่ ๒

พ.ศ. ๑๐๐ (443 BC; ตามฝรั่ง=381 BC) มีสังคายนา ครั้งที่ ๒ ประรณเรื่องภิกษุวัชชีบุตรแสดงวัตถุ ๑๐ ประการ นอกธรรมวินัย พระยศกาทันตบุตรเป็นผู้ชักชวนพระอรหันต์ ๗๐๐ รูป ประชุมทำที่วาฬิการาม เมืองเวสาลี พระเรวตะเป็นผู้ถาม พระสัพพกามีเป็นผู้วิสัชนา โดยพระเจ้ากาลาโศกราชทรงอุปถัมภ์ ใช้เวลา ๘ เดือน

เกิดนิกายในพระพุทธศาสนา

อย่างไรก็ดี ภิกษุวัชชีบุตรได้แยกตัวออกจากเถรวาท กลายเป็นพวกหนึ่งต่างหาก เรียกชื่อว่า “มหาสังฆิกะ” (พวกสงฆ์หมู่ใหญ่) และทำสังคายนาต่างหาก

เรียกว่ามหาสังคีติ เป็นอาจริยวาทกลุ่มใหม่ ซึ่งเป็นจุดเริ่มให้เกิดนิกายขึ้น และเป็นต้นกำเนิดของอาจารย์วาท/อาจริยวาท ที่ต่อมาเรียกตนเองว่า “มหายาน”

ทั้งนี้ มหาสังฆิกะนั้นได้แตกย่อยออกไป จนกลายเป็นอาจริยวาท ๖ นิกาย ทางด้านเถรวาทเดิม ก็ได้มีอาจริยวาทแยกออกไป ๒ พวก แล้ว ๒ พวกนั้นก็แตกย่อยออกไป จนกลายเป็น ๑๑ อาจริยวาท จนกระทั่งในช่วง ๑๐๐ ปี กว่าที่จะถึง พ.ศ. ๒๐๐ พระพุทธศาสนาก็ได้มีนิกายย่อยทั้งหมด ๑๘ เรียกว่า ๑๘ อาจริยวาทบ้าง ๑๘ อาจริยกุลบ้าง ๑๘ นิกายบ้าง (คือ เถรวาทดั้งเดิม ๑ กับอาจริยวาทอื่นๆ ๑๗) เป็นปัญหาที่รอกการชำระสะสางแล้วทำสังคายนา ครั้งที่ ๓ (คำว่า “หินยาน” ก็คือ “มหายาน” ก็คือ ไม่มีในคัมภีร์บาลี นอกจากที่เขียนในสมัยปัจจุบัน)

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

ค.ศ. 1

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 500

จากซ้าย:
กัมภีร์ Torah
การอภิปรายท่ามกลางศาสนายิว

ราชวงศ์นันทะ กรุงมคร

พ.ศ. ๑๔๐ (=403 BC; ตามฝรั่ง= c. 343 BC) มหาปัทมบัณฑิตสังหารกษัตริย์แห่งราชวงศ์สุสนาคแล้ว ขึ้นครองราชย์ ตั้งราชวงศ์นันทะ ซึ่งกรุงมครสืบต่อกันมาถึงองค์สุดท้ายคือธนนันทะ รวมทั้งสิ้น ๙ รัชกาล จบสิ้นใน พ.ศ. ๑๖๒ (=381 BC; ตามฝรั่ง =321 BC) รวม ๒๒ ปี

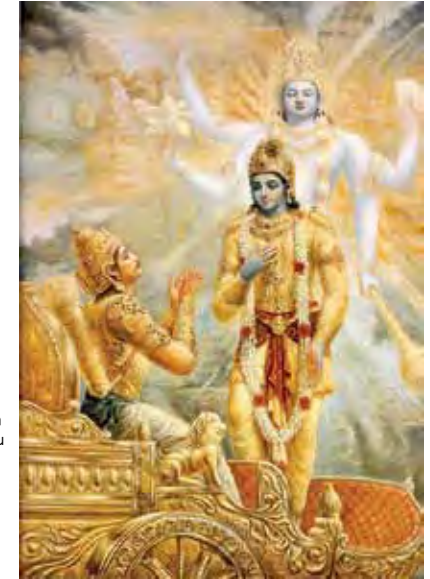
เรื่องข้างเคียงในอินเดีย (มหากาพย์ มหภารตะ)

400 BC (ในช่วงเวลาตั้งแต่นี้ ถึงราว ค.ศ. 400 คือ ช่วง พ.ศ. ๑๕๐-๙๕๐ ซึ่งไม่อาจชี้ชัด) ฤๅษียาสได้แต่งมหากาพย์สันสกฤตเรื่องมหภารตะ อันเป็นกวีนิพนธ์ที่ยาวที่สุดในโลก (คงเริ่มเรื่องเดิมที่เป็นแกนแล้วแต่งเพิ่ม

กันต่อมา) ว่าด้วยสงครามใหญ่เมื่อราว ๑,๐๐๐-๔๐๐ ปีก่อนพุทธกาล อันเกิดขึ้นในวงศ์กษัตริย์ ระหว่างโอรสของเจ้าที่เจ้าน้อง คือ เหล่าโอรสของ ธฤตราษฎร์ (เรียกว่า เการพ) กับเหล่าโอรสของ ปาณฑุ (เรียกว่า ปาณฑพ) ซึ่งรบกันที่ทุ่งกุรุเกษตร (เหนือเดลีปัจจุบัน) จนฝ่ายเการพลิ้นชีพทั้งหมด ยูธิษฐิระพี่ใหญ่ฝ่ายปาณฑพขึ้นครองราชย์ที่หัสตินาปุระ และมีเรื่องต่อไปจนเสด็จสู่สวรรค์

ภควัทคีตา ซึ่งเป็นคัมภีร์ปรัชญาสำคัญยิ่งของฮินดู ก็เป็นส่วนหนึ่งอยู่ในเรื่องนี้ โดยเป็นบทสนทนา ระหว่าง กฤษณะ กับเจ้าชายอรชุน

จากซ้าย:
คัมภีร์ภควัทคีตา
ถกแก่กษัตริย์อรชุน

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 2500

คัมภีร์เก่าของยิว-คริสต์

425 BC (โดยประมาณ) คัมภีร์ศาสนายิว ที่ยิวเรียกว่า Torah ซึ่งชาวคริสต์ก็นับถือด้วย โดยทั่วไปเรียกว่า Pentateuch (“ปัญจครันธ์” คือ ๕ คัมภีร์แรกแห่ง Old Testament ของ Bible/ไบเบิล มี Genesis และ Exodus เป็นต้น) จบลงตัว

อเล็กซานเดอร์กลับไป จันทรคุปต์ขึ้นมา

พ.ศ. ๑๕๑-๘ (ตามฝรั่งนับ=332-325 BC)
 พระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราชเดินทางผ่านหรือมีชัย
 ในที่ใดอันสำคัญ มักสร้างเมืองขึ้นใหม่และตั้งชื่อเมือง
 เฉลิมพระเกียรติว่า “Alexandria” ดังเช่นเมืองชื่อนี้ที่
 สำคัญซึ่งยังคงอยู่ที่อียิปต์เป็นต้น แม้ทางชมพูทวีป ก็มี
 อเล็กซานเดรียหลายแห่ง เช่นเมืองที่บัดนี้เรียก Herat
 (=Alexandria of the Arians), Kandahar และแห่ง
 หนึ่งที่ไม่ไกลจากเมือง Kabul ในอัฟกานิสถาน

ในพระไตรปิฎก มี ๒-๓ แห่ง กล่าวถึงเมืองชื่อ
 “อลสันทะ” ซึ่งสันนิษฐานกันว่าได้แก่ อเล็กซานเดรีย
 นี้ และคัมภีร์ในพระไตรปิฎกเล่มใดมีชื่อเมืองนี้ก็กล่าวได้
 ว่าเพ็งยุติในสมัยสังคายนาครั้งที่ ๓ ในคัมภีร์มีลีนทปัญหา
 พญามิลินท์ (Menander) ตรัสว่าพระองค์ประสูติที่เมือง
 ออลสันทะ

หลังจากอเล็กซานเดอร์เลิกล้มความคิดที่จะตีมคธ
 และยกทัพกลับออกไปจากชมพูทวีปในปี 325 BC แล้วไม่
 นาน จันทรคุปต์ก็ตีมคธได้สำเร็จ

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

ค.ศ. 1

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 500

อเล็กซานเดอร์มหาราช

กรีก su-สบ-ส่วกุต สู่ปาฏลิสทุตร

พ.ศ. ๑๖๒ (=381 BC; แต่ฝรั่งนับ=321 BC)
จักรพรรดิปราบกษัตริย์นั้นทะได้ ขึ้นครองมคธ ตั้ง
 ราชวงศ์ใหม่คือโมริยะ จากนั้นอีก ๑๖ ปี ยกทัพมารบ
 ชนะกษัตริย์กรีก คือซีลลุคัส ที่ ๑ (Seleucus I) ซึ่งยอม
 ยกดินแดนคันธาระแถบ Kandahar ให้ โดยขอแลกได้
 ช้างไป ๕๐๐ เชือก ต่อนั้นอีก ๓ ปี (ตามฝรั่ง=302 BC)
เมกาสรินีส (Megasthenes) ชาวไอโอเนียนกรีก (โยนก)
 ได้เป็นทูตของพระเจ้าซีลลุคัสที่ ๑ ไปอยู่ที่เมือง**ปาฏลิสทุตร**
 (กรีกเรียก **Palimbothra**, ปัจจุบันเรียก Patna/ปฏานา)
 และได้เขียนบันทึก ๔ เล่ม ชื่อ Indica เล่าถึงความเจริญ
 รุ่งเรืองแห่งแคว้นมคธของพระเจ้าจักรพรรดิ (กรีกเรียก
 Sandrocottus) และความอุดมสมบูรณ์ของชมพูทวีปไว้
 (ฝรั่งว่า **Megasthenes** เป็นนักประวัติศาสตร์ และว่า
 คงเป็นชาวยุโรปคนแรกที่ได้เห็นแม่น้ำคงคา)

พระเจ้าจันทรคุปต์

พ.ศ. ๑๘๖ (=357 BC; แต่ฝรั่งนับ=297 BC) สิ้น
 รัชกาลพระเจ้าจักรพรรดิ ไอรสคือพระเจ้าพินทุสารครอง
 ราชย์ต่อมาอีก ๒๘ ปี

• พ.ศ. ๑๕๐๐ • ค.ศ. 1000 • พ.ศ. ๒๐๐๐ • ค.ศ. 1500 • พ.ศ. ๒๕๐๐ • ค.ศ. 2000 • พ.ศ. ๓๐๐๐ • ค.ศ. 2500

กรีก เข้าแดนชมพูทวีป

336-323 BC (ฝรั่งนับ=พ.ศ. ๑๔๗-๑๖๐; ไทย
 นับ=พ.ศ. ๒๐๗-๒๒๐) พระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราช
 (Alexander the Great) กษัตริย์กรีกแห่งมาซิโดเนีย
 ศิษย์ของอริสโตเติล เรื่องอำนาจ ปราบอียิปต์จนถึง
 เปอร์เซียได้สิ้นและในช่วง พ.ศ. ๑๕๖-๘ ได้ยกทัพผ่าน
 แคว้นโยนก (บากเตรีย/Bactria) เข้าคันธาระ มาตั้งที่
 ตักสิลา เตรียมยกเข้าตีมคธของราชวงศ์นั้นทะ และได้พบ
 กับเจ้าจักรพรรดิ แต่แล้วเลิกล้มความคิด ยกทัพกลับไป

แม่ทัพกรีกตั้งอาณาจักร

323 BC (ฝรั่งนับ=พ.ศ. ๑๖๐; ฝรั่งนับ=383
 BC) อเล็กซานเดอร์ฯ สวรรคต ดินแดนที่เคยอยู่ในการ
 ปกครองจึงอำนาจกัน **แม่ทัพ**ใหญ่คนหนึ่งของพระองค์ได้
 เป็นกษัตริย์ครองดินแดนทั้งหมดในภาคตะวันออก ตั้งแต่
 เอเชียน้อย (=เตอร์กีกแลบเอเชีย) จดอินเดีย ได้พระนามว่า
 พระเจ้าซีลลุคัสที่ ๑ ผู้พิชิต (Seleucus I Nicator)

จากซ้าย:
 อเล็กซานเดอร์มหาราช
 ซีลลุคัสที่ ๑

เรื่องข้างเคียงในอินเดีย (รามเกียรติ์: พระราม-นางสีดา)

300 BC (ไม่ก่อนนี้; ราว พ.ศ. ๒๕๐) ฤๅษีวาลมิกิ แต่งมหากาพย์สันสกฤตเรื่อง **รามายณะ** (รามเกียรติ์) ว่าด้วยเรื่องพระราม-นางสีดา แห่งโยธยา (ในพุทธกาล=เมืองสาเกต)

ในพระพุทธศาสนา คัมภีร์ชั้น **อรรถกถา** และ **ฎีกา** กล่าวถึงเรื่อง **มหาภารตะ** และ **รามายณะ** บ่อยๆ โดยยกเป็นตัวอย่างของเรื่องเพื่อเจ้าไร้อประโยชน์ (นิรตถกถา) จัดเป็น **สัมพัปปลาปะ**บ้าง **ตริจฉานกถา**บ้าง เว้นแต่ยกเป็นข้อพิจารณาทางธรรม (ในอรรถกถา มักเรียกว่า ภารตยุทธ และสีดาหระณะ มีบางแห่งเรียกว่า ภารตะ และรามายณะ ในฎีกาเรียกว่า ภารตปุราณะ และรามปุราณะ บ้างก็มี)

หุ่นนาง
พระราม
สีดา
พระลักษมณ์

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 2500

กลีโพรธา

สืบทอด ถึงกลีโพรธา

ราชวงศ์โตเลมี รุ่งเรืองต่อมา ๓๐๐ ปี จึงเสียแก่โรมในรัชกาลสุดท้ายของพระนาง **กลีโพรธา** (Cleopatra) และโอรส คือโตเลมีที่ ๑๕ (Ptolemy XV, Caesarion) เมื่อปี 30 BC (พ.ศ. ๕๑๓)

บรรดาพระมหากษัตริย์ในดินแดนตะวันตกที่พระเจ้า **โศก** มหาราชทรงมีสัมพันธ์ไมตรี และระบุพระนามไว้ในศิลาจารึก มีพระเจ้า **โตเลมีที่ ๒** (Ptolemy II Philadelphus) แห่งอียิปต์รวมอยู่ด้วย (ในศิลาจารึกเรียกว่า “ตุลมยะ”)

พุทธคาล์นารุ่งเรือง ยุคที่ ๑

นโยบาย “ธรรมวิชัย”

เมื่อตีแคว้นกลิงคะได้ในปีที่ ๘ แห่งรัชกาล (=พ.ศ. ๒๒๒=321 BC แต่ฝรั่งนับ=261 BC) พระเจ้าอโศกทรงสลดพระทัยต่อความทุกข์ยากของประชาชน และได้หันมานับถือวิถีแห่งสันติและเมตตาของพระพุทธศาสนา

พระเจ้าอโศกมหาราชประกาศละเลิกสังคามวิชัย หันมาดำเนินนโยบาย **ธรรมวิชัย** เน้นการสร้างสิ่งสาธารณูปโภค บำรุงความสุขและศีลธรรมของประชาชน อุปถัมภ์บำรุงพระสงฆ์ สร้างวิหาร (วัด) ๘๔,๐๐๐ แห่ง เป็นศูนย์กลางศึกษา และทำ**ศิลาจารึก**สื่อสารเสริมธรรมแก่ประชาชน ประกาศหลักการแห่งเสรีภาพแบบสมัค-รสมานทางศาสนา ตลอดจนอุปถัมภ์**สังคายนาครั้งที่ ๓** และส่ง**พระศาสนทูต ๙** สายไปประกาศพระศาสนาในแดนห่างไกล

จากศิลาจารึกของพระเจ้าอโศก ทำให้รู้ว่า แคว้นโยนระ และกัมโพชะ อยู่ในพระราชอาณาเขต อาณาจักรปาลทยะ และโจฬะในแดนทมิฬ เป็นถิ่นข้างเคียง

ศิลาจารึกยังได้กล่าวถึงกษัตริย์ที่ติดต่อกันดินแดนตะวันตกอันห่างไกลมาก รวมทั้ง Ptolemy II แห่งอียิปต์ Alexander แห่งเอปรัส หรือ โครีนธ์ Antiochus II แห่งซีเรีย Antigonus II แห่ง(กรีก)มาซิโดเนีย

ภาพแกะสลักที่สาญวี
การแสดงปฐมเทศนา
ที่สารนาถ

จารึกอโศก

พระเจ้าอโศกมหาราชได้โปรดให้ทำศิลาจารึก เริ่มแต่เมื่ออภิเษกได้ ๑๒ พรรษา (เรานับ=พ.ศ. ๒๒๖)

ในบรรดาศิลาจารึกมากมายที่ได้โปรดให้ทำตามนโยบายธรรมวิชัย นั้น ศิลาจารึกฉบับที่ค้นพบมากที่สุดถึง ๑๒ แห่งคือจารึกฉบับเหนือ ที่ว่าด้วยการทรงเป็นอุปาสกและเข้าสู่สงฆ์ ซึ่งมีความเริ่มต้นว่า “พระผู้เป็นที่รักแห่งทวยเทพ ได้ตรัสไว้ดังนี้:- นับเป็นเวลานานกว่า ๒ ปีครึ่งแล้วที่ข้าฯ ได้เป็นอุปาสก แต่กระนั้น ข้าฯ ก็มิได้กระทำความพากเพียรจริงจังเลย และนับเป็นเวลาได้อีก ๑ ปีเศษแล้วที่ข้าฯ ได้เข้าสู่สงฆ์ แล้วจึงได้กระทำความพากเพียรอย่างจริงจัง”

ในศิลาจารึกแห่งไพรีต พระเจ้าอโศกฯ ได้ตรัสปราศรัยกับพระภิกษุสงฆ์ว่า

“ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าทั้งหลาย พระผู้เป็นเจ้าทั้งหลายย่อมทราบว่ โยมมีความเคารพและเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทโธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ มากเพียงใด... สิ่งใดก็ตามที่พระผู้มีพระภาคพุทโธเจ้าตรัสไว้แล้ว สิ่งนั้นๆ ทั้งปวงล้วนเป็นสุภายิต”

ธรรมที่พระเจ้าอโศกฯ ทรงนำมาสอนประชาชนไว้ในศิลาจารึกทั้งหลาย (ซึ่งพวกนักปราชญ์มักเรียกว่า “อโศกธรรม”) ได้แก่คำสอนสำหรับชาวบ้านทั่วไป ซึ่งเน้นการไม่เบียดเบียน การช่วยเหลือกัน และการปฏิบัติธรรมคือหน้าที่ตามหลักทศ ๖ มีแต่เรื่อง บุญ-ทาน-การไปสวรรค์ (คือธรรมะอย่างที่ว่าพุทโธเมืองไทยรู้จัก แต่ทรงย้ายธรรมทาน) ไม่เอ่ยชื่อหลักธรรมลึกลับ อย่างอริยสัง ๔ ชั้น ๕ ปฏิจจสมุปบาท นิพพาน คือทรงสอนธรรมตาม

จริยาวัตรของพระจักรพรรดิธรรมราชา มิได้ทรงสอนธรรมที่เป็นเทศนากิจของพระสัมมาสัมพุทโธเจ้าและพระภิกษุสงฆ์ กับทั้งเห็นได้ชัดว่าทรงมุ่งยกประชาชนให้พ้นจากลัทธิบูชาัญญและระบอบวรรณของพราหมณ์

หลักการไม่เบียดเบียน คือ อหิงสา หรือ อวิหิงสา ตามพุทโธวาท ซึ่งเป็นจุดเน้นของนโยบายธรรมวิชัย ได้แสดงออกเด่นชัดทั่วไปในศิลาจารึก รวมทั้งหลักการแห่งความสามัคคีระหว่างศาสนิกต่างศาสนา (สมวายะ) ซึ่งนำหน้าและควรเป็นแบบอย่างของหลักการแห่งเสรีภาพทางศาสนา และขันติธรรม (freedom of religion และ tolerance) ที่แม้แต่มนุษย์ในยุคที่ถือว่าพัฒนาสูงยิ่งแล้วในปัจจุบัน ก็ยังปฏิบัติไม่ได้จริง หรือไม่ก็ถือไปตามความเข้าใจผิดพลาด (เช่น แทนที่จะประสานคน กลับไปปะปนหลักธรรม)

ในศิลาจารึก ฉบับที่ ๑๒ มีพระดำรัสว่า

“สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวปรียทรรคี ผู้เป็นที่รักแห่งทวยเทพ ย่อมทรงยกย่องนับถือศาสนิกชนแห่งลัทธิศาสนาทั้งปวง ทั้งที่เป็นบรรพชิตและคฤหัสถ์ ด้วยพระราชทาน และการแสดงความยกย่องนับถืออย่างอื่น ๆ แต่พระผู้เป็นที่รักแห่งทวยเทพ ไม่ทรงพิจารณาเห็นทานหรือการบูชาอันใด ที่จะเทียบได้กับสิ่งนี้เลย สิ่งนี้คืออะไร? นั่นก็คือการที่จะพึงมีความเจริญอกงามแห่งสารธรรมในลัทธิศาสนาทั้งปวง ก็ความเจริญอกงามแห่งสารธรรมนี้ มีอยู่มากมายหลายประการ แต่ส่วนที่เป็นรากฐานแห่งความเจริญอกงามนั้นได้แก่สิ่งนี้คือ การส้ารวมระวิงวาทะวิงอย่างใด? คือ ไม่พึงมีการยกย่องลัทธิศาสนาของตน

และการตำหนิลัทธิศาสนาของผู้อื่น เมื่อไม่มีเหตุอันควร... การตั้งสรวศ์สมาคมกันนั้นแลเป็นสิ่งดีงามแท้ จะทำอย่างไร? คือ จะต้องรับฟังและยินดีรับฟังธรรมของกันและกัน

จริงคั้งนั้น พระผู้เป็นที่รักแห่งทวยเทพทรงมีความปรารถนาว่า เหล่าศาสนิกชนในลัทธิศาสนาทั้งปวง พึงเป็นผู้มีความรอบรู้ และเป็นผู้ยึดมั่นในกรรมดี... จะบังเกิดผลให้ถึงความเจริญอกงามแห่งลัทธิศาสนาของตนๆ และความรุ่งเรืองแห่งธรรม”

พระเจ้าอโศกฯ ได้เสด็จไปนมัสการสังเวชนียสถานตั้งความในจารึก ฉบับที่ ๘ ว่า

“สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวปรียทรรคี ผู้เป็นที่รักแห่งทวยเทพ เมื่ออภิเษกแล้วได้ ๑๐ พรรษา (=พ.ศ. ๒๒๘) ได้เสด็จไปสู่สัมโพธิ (พุทโธคยา-สถานที่ตรัสรู้ของพระพุทโธเจ้า) จากเหตุการณ์ครั้งนั้น จึงเกิดมโหรรฆยาดรานั้นขึ้นในธรรมยาดรานั้น ย่อมมีกิจต่อไปนี้ คือ การเยี่ยมเยียนสมณพราหมณ์และถวายทานแก่ท่านเหล่านั้น การเยี่ยมเยียนท่านผู้เฒ่าผู้สูงอายุ และการพระราชทานเงินทองเพื่อ(ช่วยเหลือ)ท่านเหล่านั้น การเยี่ยมเยียนราษฎรในชนบท การสั่งสอนธรรม และการซักถามปัญหาธรรมแก่กัน..

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 2500

ณ สารนาถ (อิลิปตันมฤคทายวัน) สถานที่แสดง
ปฐมเทศนา พระเจ้าอโศกฯ ก็ทรงประดิษฐานหลักศิลา
ใหญ่ไว้ ซึ่งมีชื่อเสียงที่สุด เพราะรูปเศียรสิงห์ทั้งสี่ บน
ยอดเสาศิลาจารึกนั้น ได้มาเป็นตราแผ่นดินของประเทศ
อินเดียในบัดนี้ และรูปพระธรรมจักรที่เห็นอยู่บนหัวสิงห์
ทั้งสี่นั้น ก็มาเป็นสัญลักษณ์อยู่กลางธงชาติอินเดียใน
ปัจจุบัน

โดยเฉพาะในจารึกหลักศิลาที่ลุมพินี ที่พระ
พุทธเจ้าประสูติ จะเห็นชัดว่า พระเจ้าอโศกฯ ทรงมีพระ
ราชศรัทธามากเพียงใด ดังคำจารึกว่า

“สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวปรียทรรสี ผู้เป็นที่รักแห่ง
ทวยเทพ เมื่ออภิเษกแล้วได้ ๒๐ พรรษา (=พ.ศ. ๒๓๘)
ได้เสด็จมาด้วยพระองค์เองแล้ว ทรงกระทำการ
บูชา (ณ สถานที่นั้น) เพราะว่า พระพุทธศากยมนูได้
ประสูติแล้ว ณ ที่นี้ (พระองค์) ได้โปรดให้สร้างรั้วศิลา
และโปรดให้ประดิษฐานหลักศิลาขึ้นไว้

“โดยเหตุที่พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ประสูติ ณ
สถานที่นั้น จึงโปรดให้หมู่บ้านถันลุมพินีเป็นเขตปลอดภาษี
และให้เสียสละ (ผลิตผลจากแผ่นดินเป็นทรัพย์สินแผ่นดิน
เพียง ๑ ใน ๘ ส่วน)”

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

ค.ศ. 1

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 500

หลักศิลาของพระเจ้าอโศกฯ นี้ เท่ากับบอกว่า พระพุทธเจ้าทรงเป็นเอกบุคคคลในประวัติศาสตร์ที่มี หลักฐานการอุปถัมภ์ขจัดที่สุด ซึ่งระบุบอกไว้ด้วยความ เคารพรัก โดยบุคคลสำคัญยิ่งแห่งประวัติศาสตร์อีกท่าน หนึ่ง และเป็นหลักฐานที่เกิดมีภายในกาลเวลาใกล้ขีด เพียงไม่กี่ชั่วอายุคน ซึ่งความทรงจำและการกล่าวขาน พร้อมทั้งกิจการที่เกี่ยวข้องในสังคมยังไม่เลือนหายไป

หน้าตรงข้าม:
หัวเสาอโศกที่สำราญ

จากซ้าย:
เสาอโศกที่ลุมพินี
เสาอโศกที่เวสาลี

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

โรมันรุ่ง กรีกเลือนลับ

272 BC (ตามฝรั่ง=พ.ศ. ๒๑๑ แต่เรานับ ๒๗๑) ทางด้านยุโรป พวกโรมันเรืองอำนาจขึ้น ติได้และเข้า ครองประเทศอิตาลี แล้วแผ่ขยายดินแดนออกไปเรื่อยๆ ต่อมาได้ทำสงครามใหญ่ยาวนานกับกษัตริย์กรีก แห่งมาซิโดเนีย (Macedonia) และทั้งพระเจ้า Antiochus III กษัตริย์ในราชวงศ์ของพระเจ้าซีลูคัส (กล่าวข้าง ต้น) ที่ครองซีเรีย

ในที่สุด ถึง 146 BC กรีกก็ตกอยู่ใต้อำนาจโรมัน จนหมดสิ้น

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

นานมาแล้วตั้งแต่ 264 BC พวกโรมันเริ่มจัดให้มี กีฬาคนสู้กัน (gladiator) หรือคนสู้กับสัตว์ร้าย เช่นสิงโต โดยให้ชาวโรมันได้สนุกสนานกับการเอาเชลยหรือทาส มาให้ฆ่ากัน หรือถูกสัตว์ร้ายฆ่าในสนามกีฬาโคลีเซียม (Coliseum)

256 BC (ตามฝรั่ง=พ.ศ. ๒๒๗ แต่เรานับ พ.ศ. ๒๘๗) ที่เมืองจีน สิ้นราชวงศ์โจ ที่ปกครองมาเกือบพันปี และเริ่มราชวงศ์จิ้น (ตัวเลขไม่ลงตัวแน่นอนตามทีถือสืบ กันมาว่า ราชวงศ์โจครอง 1122-256 BC)

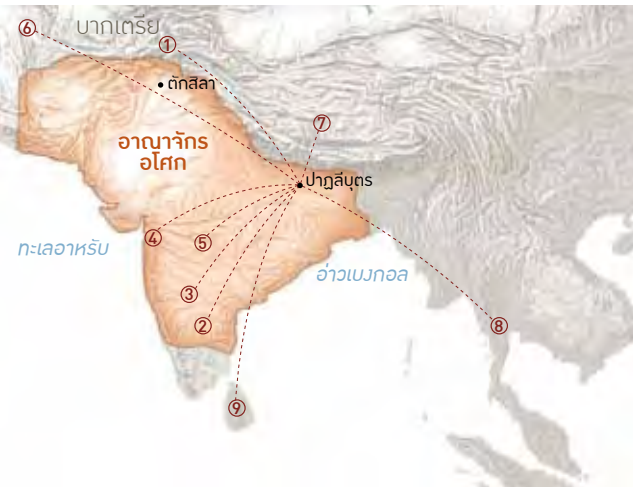
พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

หน้าตรงข้าม จากซ้าย:
สนามกีฬาโคลีเซียม
กีฬาคนฆ่ากัน

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 2500

สังคายนครั้งที่ ๓ และส่งศาสนทูต

พ.ศ. ๒๓๕ มีสังคายนครั้งที่ ๓ ประการการที่มีเดียรถียมากมายปลอมบวชเข้ามา เนื่องจากเกิดลาภสักการะในหมู่สงฆ์อุตมสมบูรณ พระอรหันต์ ๑,๐๐๐ รูป มีพระโมคคัลลีบุตรติสสะเถระเป็นประธาน ประชุมทำที่อโศการาม เมืองปาฏลิบุตร โดยพระเจ้าอโศกมหาราช ทรงอุปถัมภ์ ใช้เวลา ๙ เดือน

หลังสังคายนแล้ว มีการจัดส่งพระศาสนาทูต ๙ สาย ไปประกาศพระศาสนา (แต่ละแห่งมีพระภิกษุร่วมคณะพอครบสงฆ์ที่จะให้อุปสมบท) คือ

๑. พระมัชฌันติกะ ไป กัสมีร์-คันทาร์รัฐ
๒. พระมหาเทวะ ไป มหิงสกมณฑล
๓. พระรักขิตะ ไป วนวาสี(รัฐ)
๔. พระโยนทธรรมรักขิต ไป อปรันตกะ(รัฐ)
๕. พระมหาธรรมรักขิต ไป มหารัฐ
๖. พระมหารักขิต ไป โยนกรรัฐ
๗. พระมัชฌิมะ ไป เทศภาคแห่งหิมวันต์
๘. พระโสณะและอุตตระ ไป สุวรรณภูมิ
๙. พระมหินทะ ไป ตัมปปณณทวิป (ลังกา)

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

ค.ศ. 1

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 500

พุทธศาสนาตั้งมั่นในลังกา

พ.ศ. ๒๓๖ (ฝรั่งนับ=247 BC) ที่ลังกาทวิป พระเจ้าเทวานัมปิยติสสะครองราชย์ (พ.ศ. ๒๓๖-๒๗๖) ที่อนูราชปุระ (ไทยนิยมเรียกกันว่าอนูราชบุรี) ทรงสดับธรรมจากพระมหินทเถระแล้ว ทรงนับถือและอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนาอย่างยิ่ง รวมทั้งสร้างมหาวิหาร ที่ได้เป็นศูนย์กลางใหญ่ของพระพุทธศาสนาเถรวาทสืบมา
ในปีนั้น มีสังคายนครั้งที่ ๔ ประการการประดิษฐานพระพุทธศาสนาในลังกาทวิป เพื่อให้พระพุทธศาสนาตั้งมั่นและเจริญสืบไป (ตำนานว่า พระสงฆ์ ๖๘,๐๐๐ รูป ประชุมกัน) มีพระมหินทเถระเป็นประธานและเป็นผู้ถามพระอริกฐะเป็นผู้วิสัชนา ณ อุปาราม เมืองอนูราชบุรี โดยพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะทรงอุปถัมภ์ ใช้เวลา ๑๐ เดือน

อย่างไรก็ดี สังคายนครั้งนี้เป็นกิจกรรมตามข้อปรารถพิเศษ โดยทั่วไปไม่นับเข้าในประวัติสังคายนา ต่อมา พระนางอนุฬา ชายาแห่งพระกนิษฐภคตาของพระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ และสตรีในราชสำนักจำนวนมากปรารถนาจะอุปสมบท พระมหินทเถระจึงแนะนำพระราชาให้ส่งทูตไปพูลพระเจ้าอโศก ขออาราธนาพระสงฆ์มิตตาเถรีมาประดิษฐานภิกษุณีสงฆ์ในลังกาทวิป พระเถรีได้นำกิ่งพระศรีมหาโพธิ์มาปลูกที่อนูราชปุระด้วย

พระสังฆมิตตาเถรี
เดินทางถึงลังกาทวิป
พระเจ้าเทวานัมปิยติสสะ
เสด็จมารับที่พระศรีมหาโพธิ์

๙ สาย มีไทยและจีน ด้วย?

(สารัตถที่ปีนี้ ว่า มหิงสกมณฑล=อันธรัฐ;
ศาสนวงส์ ว่าเทศภาคแห่งหิมวันต์=จีนรัฐ คือประเทศจีน;
สุวรรณภูมิ=สุวรรณนคร คือเมืองสะเทิมในพม่า บางมตีว่า
=หริภุญชรรัฐ บางมตีว่า=สยามรัฐ; อปรันตรัฐ คง=สุนา-
ปรันตรัฐ; มหารัฐ บางมตีว่า=สยามรัฐ)

ราชาแห่งลังกาทวีปครั้งนั้น คือพระเจ้าเทวา-
นัมปิยติสสะ (ทั้งสังเกตว่าใช้ค่านำพระนามอย่างเดียวกับ
พระเจ้าอโศกมหาราช ที่ปรากฏในศิลาจารึกว่า “เทวา-
นัมปิยปิยทัสสี” และตำนานว่ามีเชื้อสายศากยะทั้งสอง
พระองค์)

พระปฐมเจดีย์

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 2500

พุทธศาสนาบนเส้นทางสู่จีน

240 BC (โดยประมาณ; ฝรั่งนับ=พ.ศ. ๒๔๓ เรา
นับ=พ.ศ. ๓๐๓) ตำนานว่าโอรสองค์หนึ่งของพระเจ้า
อโศกฯ ได้ตั้งอาณาจ์กรขึ้นที่โฆตาน (Khotan ปัจจุบัน=
Hotan ในมณฑลซินเจียงของจีน) ต่อมา นัตกาของ
กษัตริย์องค์นี้ ได้นำพระพุทธศาสนาเข้าสู่โฆตาน (บาง
ตำราว่าพุทธศาสนาเข้าสู่โฆตาน 217 BC) และที่นั่น
พระพุทธศาสนาได้เป็นศาสนาประจำชาติ (จากโฆตานนี้
พระพุทธศาสนาจะไปสู่จีนใน พ.ศ. ๖๐๘/ค.ศ. 65)

มหาสุปสาณฺจึ อยู่ในสภาพดีที่สุด

แม้ว่าต่อมาราชวงศ์โมริยะจะสิ้นไปในปี 185 BC (พ.ศ. ๒๙๘) และแม้ว่าถาวรวัตถุมากมายที่พระเจ้าอโศกฯ สร้างไว้จะถูกทำลายและพังพินาศไปแล้วตามกาลเวลาแทบทั้งหมด แต่มีปูชนียสถานสำคัญแห่งหนึ่งซึ่งได้ขุดขึ้นมาให้เห็นในปัจจุบันและนับว่าเป็นพุทธสถานที่รักษาไว้ได้ดีที่สุดในอินเดีย คือ **สาณฺจึ** โดยเฉพาะ**มหาสุปสาณฺจึ** ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ซึ่งค้นพบเมื่อปี ๒๓๖๑ **มหาสุปสาณฺจึ**นั้น จุดสังเกตปัจจุบัน คืออยู่ทางตะวันออกเฉียงเหนือของเมืองโภปาล (Bhopal) ห่าง ๓๒ กม. พระเจ้าอโศกฯ ทรงสร้างไว้ใกล้เมืองวิทิตา

(Vidisha/Bhilsa) ห่างไปทางตะวันตกเฉียงใต้ ๒๓ กม. (ถ้าวัดจากอุชเชนี ก็มาทางตะวันออก ๑๘๗ กม.)

มหาสุปสาณฺจึ กับวิทิตาเทวี

ความสำคัญของวิทิตา คือ เมื่อก่อนครองราชย์พระเจ้าอโศกฯ ได้มาเป็นอุปราชครองตักสิลา และต่อมาครองแคว้นวันตี ที่เมืองอุชเชนี (ปัจจุบัน=Ujjain) ครั้งนั้นได้อภิเษกกับพระชายองค์แรก ซึ่งเป็นธิดาของพ่อค้าชาวคากะ ที่เมืองวิทิตานี้ คือ**พระวิทิตาเทวี** ซึ่งเป็น

พระมารดาของเจ้าชายมหินท์ และเจ้าหญิงสังฆมิตตา ผู้ได้อุปสมบทและไปประดิษฐานพระพุทธรูปศาสนาในลังกาทวีปในกาลต่อมา

พุทธสถานโดยเฉพาะมหาสุปสาณฺจึนี้ คงเป็นตัวอย่างที่ช่วยให้คนปัจจุบันมีจินตนาการมองเห็นภาพวัดวาอารามทั้งหลาย ที่พระเจ้าอโศกได้ทรงสร้างไว้ ซึ่งสูญสิ้นไปแล้ว

หลังยุคโมริยะ ราชวงศ์สาตวาหนะ ที่รุ่งเรืองในยุคต่อมา ก็ได้อุปถัมภ์บำรุงพุทธศาสนาที่สาณฺจึนี้ด้วย

หน้ากรรมา จากซ้าย:
ภาพแกะสลักสาณฺจึ
มหาสุปสาณฺจึ

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

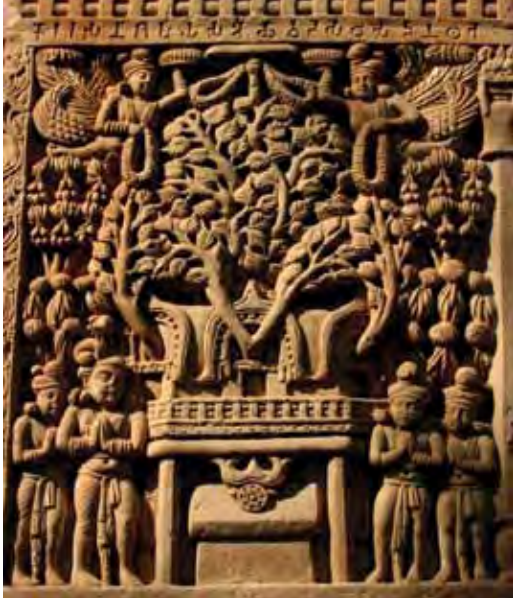
ค.ศ. 1

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 500

จากซ้าย:
ก้ำแพงเมืองจิ้น
จิ้นซ้องเต๋

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 2500

จีนซีฮ่องเต้ สร้างกำแพงเมืองจีน

221 BC (ตามฝรั่ง=พ.ศ. ๒๖๒ เรานับ=พ.ศ. ๓๒๒) ที่เมืองจีน หลังจักรพรรดิองค์สุดท้ายของราชวงศ์โจ้วพันราชสมบัติในปี 256 BC แล้ว แคว้นต่างๆ แย่งชิงอำนาจกัน ในที่สุด เจ้าแคว้นฉิน นอกจากปราบพวกอื่นที่แย่งชิงด้วยกัน ๖ แคว้นแล้ว ยังผนวกดินแดนฉินนอกนั้นเข้ามารวมทั้งหมด แล้วประกาศตนเป็นจีนซีฮ่องเต้ (Ch'in Shih huang-ti หรือ Shi Huangdi) เป็นจักรพรรดิองค์แรกที่รวมประเทศจีนได้เป็นอันเดียว

214 BC (ฝรั่งนับ=พ.ศ. ๒๖๙ เรานับ=พ.ศ. ๓๒๙) จีนซีฮ่องเต้ ทรงก่อสร้างจัดเชื่อมต่อกำแพงเมืองจีนให้เป็นระบบอันเดียว (Great Wall of China หรือ“กำแพงหมื่นลี้”) ยาว ๖,๔๐๐ กม. (ของเดิมมีบ้างแล้ว สร้างมา

แต่ราวศตวรรษที่ 4 BC) เพื่อป้องกันการรุกรานจากภายนอก โดยเฉพาะชนเร่ร่อนเผ่าเสียงนู (Hsiung-nu)

206 BC (ฝรั่งนับ=พ.ศ. ๒๗๗ เรานับ=พ.ศ. ๓๓๗) แม้ว่าจีนซีฮ่องเต้จะยิ่งใหญ่ แต่ต่อมาทรงก่อความเคียดแค้นแก่ผู้คน เช่น กำจัดปราชญ์ลัทธิขงจื้อที่ขัดแย้งและให้เผาตำราเสียมาก เมื่อสวรรคตในช่วงปี 210-209 BC แล้วก็เกิดการสู้รบจนที่สุด หลังสวรรคตเพียง ๔ ปี ถึงปี 206 BC ราชวงศ์ฉินก็จบ และถูกฆ่าล้างโคตรหมดสิ้น

ตอนนี้เป็นยุคราชวงศ์ฮั่น (Han) ที่เริ่มด้วยส่งเสริมลัทธิขงจื้อ และปกครองเมืองจีนสืบมา ๔๒๖ ปี (206 BC -ค.ศ. 220=พ.ศ. ๓๓๗-๗๖๓)

กษัตริย์พราหมณ์กำจัดพุทธศาสนา

185 BC (ว่าตามฝรั่ง แต่เรานับ=245 BC =พ.ศ. ๒๔๘) หลังจากพระเจ้าอโศกครองราชย์ ๓๗ ปี (บางทีคำนวณได้ ๔๑ ปี) และโอรส-ปนัดดาครองต่อมาอีก ๔๗ ปี ถึงพ.ศ. ๒๔๘ พราหมณ์ปุชยมิตร ซึ่งเป็นอำมาตย์ ได้ปลงพระชนม์กษัตริย์พุทธที่ทรด ลัทธิราชวงศ์โมริยะ ตั้งตัวเป็นกษัตริย์ เริ่มราชวงศ์ศุงคะ แล้วล้มเลิกเสรีภาพทางศาสนา รื้อพี้นพีธีอศวเมธ (ฆ่าม้าบูชาขัณฑ์) ตามหลักศาสนาพราหมณ์ขึ้นมาประกอบอย่างใหญ่ยิ่งถึง ๒ ครั้ง และกำจัดพุทธศาสนาอย่างรุนแรง เช่นฆ่าพระ เฆวัด และถึงกับประกาศให้ค่าหัวชาวพุทธ

อย่างไรก็ตาม ศุงคะครองอำนาจได้ไม่กว้างขวาง เพราะตอนนี้ได้มีอาณาจักรต่างๆ แดกแยกออกไปแล้ว แม้แต่มาอูการแห่งพีธีอศวเมธ ที่ปุชยมิตรปล่อยไปราวเขา ก็ถูกทัพกรีกแห่งโยนกกักอยู่ และต่อมาศุงคะ

ก็กลายเป็นฝ่ายตั้งรับทัพของโยนค ศุงคะครองถึงเพียงแม่น้ำนัมมทา และอยู่ได้ ๑๑๒ ปีก็สิ้นวงศ์ เพราะกษัตริย์องค์สุดท้ายถูกพวกพราหมณ์นั่นเอง สมคบกันปลงพระชนม์ แล้วพราหมณ์ปุโรหิตขึ้นครองราชย์ ตั้งวงศ์ใหม่ชื่อ กาณวายนะใน พ.ศ. ๔๑๐ (73 BC)

เรื่องข้างเคียงในอินเดีย (ลัทธิไศวะ-ลัทธิโยคะ)

150 BC (ประมาณ พ.ศ. ๔๐๐) ลัทธิไศวะ ที่นับถือพระศิวะเจริญเด่นขึ้นมาเป็นนิกายสำคัญของฮินดู ในช่วงเวลาใกล้กันนี้ ปัตถุขลิได้แต่งโยคสูตร ซึ่งทำให้ลัทธิโยคะของฮินดูมีอิทธิพลมากขึ้น (ช่วงเวลาไม่แน่นอน อาจแต่งในคริสต์ศตวรรษที่ 5 คือราว พ.ศ. ๑๐๐๐ ก็ได้)

ปัตถุขลิ

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

ค.ศ. 1

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 500

เดมิทริอุส

กรีก รุ่งที่โยนค

190-180 BC (ตามฝรั่ง=พ.ศ. ๒๔๓-๓๐๓ =เรานับ พ.ศ. ๓๕๓) ในช่วงนี้ ซึ่งราชวงศ์โมริยะอ่อนแอลงจนถูกโค่น และราชวงศ์ศุงคะขึ้นครองอำนาจนั้น พระเจ้าเดมิทริอุส (Demetrius) กษัตริย์ราชวงศ์อินเดีย-กรีก แห่งบาคเตรีย หรืออาณาจักรโยนค ได้แผ่อำนาจลงมาครองอินเดียแถบพายัพจนถึงปัญจาบ ทำให้ดินแดนของศุงคะถูกจำกัดแคบลงมาก ราชินีเดมิทริอุสสวรรคตราว 167 BC (พ.ศ. ๓๗๖)

พญามิลินท์เป็นโยนิก ย่อยกพุทธศาสนา

160-135 BC (ตามฝรั่งว่า=พ.ศ. ๓๒๓-๓๔๘; เรานับ=พ.ศ. ๓๘๓-๔๐๘ แต่คัมภีร์ว่า พ.ศ. ๕๐๐=43 BC) พญามิลินท์ หรือ Menander กษัตริย์บาคเตรีย หรือ โยนิก ซึ่งฝรั่งว่าเป็น Indo-Greek king ที่ยิ่งใหญ่ที่สุด ครองดินแดนไพศาลตั้งแต่โยนิก และคันธาระ (= อัฟกานิสถานตอนเหนือ ผ่านปากีสถาน) ลงมาถึงอินเดียพายัพ ครองราชย์ที่ **สาถลนคร (Sialkot)** ทรงเป็นพุทธมามกะ พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองในดินแดนแถบนี้ทั้งหมด

พ.ศ. ๕๐๐ (= 43 BC; แต่ฝรั่งว่า=160-135 BC =พ.ศ. ๓๒๓-๓๔๘=เรานับ พ.ศ. ๓๘๓) ตามเรื่อง **มิลินท-ปัญหา** ว่าพระนาคเสนตอบคำถามของพญามิลินท์ เป็นเหตุให้ทรงเลื่อมใสในพุทธศาสนา

ในยุคนี้เริ่มเกิดมีพระพุทธรูปศิลปะคันธาระ แบบกรีก อันถือกันว่าเป็นต้นกำเนิดของพระพุทธรูปที่สืบ

มาจนปัจจุบัน (บางมติว่าเริ่มในยุคราชวงศ์กุษาณ) แต่อาณาจักรกรีกโยนิกทั้งหมดอยู่มาอีกไม่นาน ก็สิ้นอำนาจใน 128 BC (ฝรั่งว่า=พ.ศ. ๓๕๕ เรานับ=พ.ศ. ๔๑๕) รวมเข้าในอาณาจักรกุษาณ ที่จะรุ่งเรืองต่อมา จนสิ้นวงศ์ในพ.ศ. ๗๖๓

จากซ้าย:
พญามิลินท์
เศียรพระพุทธรูปคันธาระ

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 2500

เทคโนโลยี: เกิดกังหันน้ำ

100 BC (ช่วงประมาณ พ.ศ. ๔๕๐) กรีกและโรมันโบราณ รู้จักใช้กังหันน้ำ ซึ่งถือว่าเป็นประดิษฐ์กรรมอย่างแรกของมนุษย์ที่ใช้ผันพลังงานโดยไม่ต้องอาศัยแรงสัตว์ และได้เป็นแหล่งพลังงานที่สำคัญต่อมากว่าพันปี)

กังหันน้ำ ที่ Braine-le-Château ประเทศเบลเยียม

ทมิฬ ถิ่นอินเดียใต้

สามอาณาจักรทมิฬ

พ.ศ. ๔๕๕ (ไทยนับ=88 BC; ฝรั่งเศส=28 BC)
หลักฐานบางแห่งว่า พ.ศ. ๔๓๖ บ้าง ๔๕๐ บ้าง) ในลังกา
ทวิป มีสังคายนาครั้งที่ ๕

เรื่องนี้เกี่ยวข้องกับชาวทมิฬจากอินเดียอันคร
ทราว

เชื่อมความย้อนภูมิหลังว่า ในชมพูทวีปตอนล่าง
ต่อจากดินแดนของชนชาวอันธระ (แคว้นกลิงคะ
อันเป็นดินแดนสุดท้ายที่พระเจ้าอโศกพิชิตนั้น เทียบ
บัดนี้ได้แก่รัฐโอริสสา และอันธระประเทศนี้) คือพันเขต
จักรวรรดิอโศกลงไป จนตลอดถึงปลายแหลมสุดประเทศ
อินเดียเป็น “ทมิฬกะ” คือดินแดนของชนชาวทมิฬ ๓

อาณาจักร คือ

ปาดมทยะ (Pandya อยู่ใต้สุด)

โจละ (Cola หรือ Chola อยู่เหนือขึ้นมาจากอันธระ)

เจอร์ หรือ เกรละ (Cera, Chera หรือ Kerala
เป็นดินแดนผืนแคบๆ ทอดจากเหนือลงสุดใต้ตามชาย-
ทะเลฝั่งตะวันตกเฉียงไปกับ ๒ อาณาจักรแรก พวกเจอร์
นี้ไม่พูดภาษาทมิฬอย่าง ๒ พวกแรก แต่พูดภาษามลายู
บางตำราไม่จัดพวกเจอร์เป็นทมิฬ แต่ทั้งชาวทมิฬและ
พวกเจอร์ ก็ล้วนเป็นทวารวิฑเช่นเดียวกับชาวอันธระที่อยู่
เหนือขึ้นไป)

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

๕๐๐

พ.ศ. 1

พ.ศ. ๑๐๐๐

พ.ศ. 500

ลังกาทวิป คู่แค้นแดนทมิฬ กษัตริย์ทมิฬเข้าครองลังกา

เท่าที่ทราบ หลังจากรัชกาลของพระเจ้า เทวา-
นัมปิยติสสะ ที่พระมหินทเถระเป็นศาสนทูตมาประดิษฐาน
พระพุทธศาสนา และพระสังฆมิตตาเถรีมาตั้งภิกษุณีสงฆ์
แล้วไม่นาน (พระเจ้าเทวานัมปิยติสสะสวรรคต พ.ศ. ๒๗๖
นับอย่างฝรั่ง=207 BC; นับอย่างเรา=267 BC) พอถึง
พ.ศ. ๓๐๖ (ฝรั่งนับ=177 ไทยนับ=237 BC) ชาวทมิฬ ๒
คน ชื่อเสนะ และคุตติกะ เข้ามาชิงเมืองอนูราธปุระ จาก
พระเจ้าสุรติสสะ แล้วครองราชย์จนถึงปี ๓๒๘ เจ้าชาย
สิงหนามว่อเสละจึงมาชิงเมืองคืนได้

ws:wngsl
ที่ Mihintale

ถ้าเทียบป่าจูปันกรว่ำ
ปางนภะ และไฉละ คือรัฐ
กัมพูชา (Tamil Nadu)
ส่วนเตระ คือรัฐเล็ก ๆ ที่ชื่อ
เทราล (Kerala)

พระชื่อ-
ศาล-ไฉละ

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 2500

แต่พระเจ้าอโศกครองราชย์ได้เพียง ๑๐ ปี ถึง พ.ศ. ๓๓๘ เจ้าทมิฬชาวโจละนามว่า “**เอฬาระ**” ได้มายัง เกาะสิงหฬ (คือศรีลังกา) แล้วจับพระเจ้าอโศกได้ ยึดอำนาจแล้วทมิฬก็ขึ้นครองแผ่นดินอีก

ปรากฏว่า พระเจ้า**เอฬารทมิฬ**นี้เป็นราชาที่มีเมตตา เทียงธรรม และแม้จะมีได้นับถือพระพุทธศาสนา มาก่อน ก็ได้เอาพระทัยใส่เคารพเป็นอย่างดี แต่เพราะ เป็นชาวต่างชาติและมาได้ราชสมบัติด้วยการแย่งชิง ในที่สุดเจ้าชายสิงหฬจากควันโรหณะในภาคตะวันออกเฉียงใต้ของเกาะสิงหฬได้ยกทัพมารบเพื่อขับไล่ทมิฬ พระเจ้าเอฬารทมิฬสวรรคตในทีรบเมื่อ พ.ศ. ๓๘๒ (รวมครองราชย์ได้ ๔๔ ปี) เจ้าชายสิงหฬแห่งโรหณะขึ้นครองราชย์ที่อนุราธปุระ รวมเกาะสิงหฬได้ทั้งหมด มี

พระนามว่าพระเจ้า**ทูลุฏคามณือภย** (ครองราชย์ถึง พ.ศ. ๔๐๖=ฝรั่งนับ 77 ไทยนับ 137 BC)

แต่หลังรัชกาลพระเจ้า**ทูลุฏคามณือภย**ไม่นาน ถึงปี ๔๒๕ พระเจ้า**วิฏฐคามณือภย**ขึ้นครองราชย์ พวกทมิฬชาวปาดนทยะยกทัพมายึดครองอนุราธปุระได้ พระเจ้า**วิฏฐคามณือภย**หนีไปหลบซ่อนนอคงที่อยู่นาน ๑๔ ปีเศษ โดยได้รับความเกื้อกูลจากพระเถระชื่อมหาติสสะ

ลังกาเข้ายุคเข็ญ พุทธศาสนาพบวิกฤต

ระหว่างนั้นบ้านเมืองขาดความมั่นคงปลอดภัย ชาวยากหมากแพง เต็มไปด้วยโจรผู้ร้าย ประชาชนนั้น ทั้งตนเองก็เดือดร้อนและไม่มีกำลังเกื้อหนุนพระสงฆ์ด้วย

ปัจจัยสี่

พระภิกษุจำนวนมากเดินทางลี้ภัยไปพำนักรักษาธรรมวินัยในชมพูทวีป ส่วนพระเถระที่ค้างอยู่ในลังกาทวีป ก็ยังชีวิตโดยยากถึงกับต้องฉันทราไม่ไปไม้ ที่ยังหอบกายไหวก็เพียรสาธยายรักษาพระปริยัติธรรมและมารวมตัวร่วมคิดร่วมปรึกษาสืบพระธรรมวินัยไว้ จนกระทั่ง พ.ศ. ๔๕๕ พระเจ้า**วิฏฐคามณือภย**รวมกำลังเข้มแข็งพอ จึงยกพลมารบสังหารกษัตริย์ทมิฬได้และขึ้นครองราชย์ใหม่

เมื่อบ้านเมืองสงบเรียบร้อย พระเถระทั้งหลายหลบซ่อนอยู่ในลังกาทวีป และที่กลับมาจากชมพูทวีป ก็มาชักชวนทวนทานพระธรรมวินัยกันจนมั่นใจว่าครบถ้วนสมบูรณ์

พระวิษณุ แบบปางทေး

แผนกนิพในยุคอโศก

อาณาจักรเหล่านี้มีมาแต่โบราณ อย่างน้อยตั้งแต่สมัยพระเจ้าอโศกฯ (พ.ศ. ๒๑๘-๒๕๕) ดังความในศิลาจารึกของพระเจ้าอโศกฯ โองการที่ ๒ และที่ ๑๓ ว่าเป็นดินแดนข้างเคียงเลยออกไปทางใต้ (พระเจ้าอโศกฯ รัชชณะแคว้นกลิงคะแล้วหยุดแคว้นนั้น อาณาจักรเหล่านี้จึงยังเป็นอิสระอยู่; เจริญ กล่าวถึงเฉพาะในโองการที่ ๒ เรียกว่าเกรลปุตระ)

กนิพ กับพุทธศาสนา

อย่างไรก็ตาม เรื่องราวครั้งโบราณของอาณาจักรเหล่านี้เหลือมาให้ทราบกันน้อยยิ่ง รู้มาบ้างจากวรรณคดีเก่าๆ และจารึกภาษาทมิฬพราหมี จารึกเหล่านี้ (ระหว่างศตวรรษที่ 2 ก่อนค.ศ. ถึงคริสต์ศตวรรษที่ 4 คือราว พ.ศ. ๒๕๐-๙๕๐) ส่วนมากจดบอก**ทานบริจาต** ที่ราชาเจ้านาย พ่อค้า และช่างฝีมือทั้งหลายได้ถวายแก่พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา และแก่นักบวชเซน อันแสดงว่าพระพุทธศาสนา และศาสนาเซนได้มาเจริญแถบนี้ ซึ่งคงเนื่องด้วยการติดต่อกับจักรวรรดิอโศกด้วย

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

ค.ศ. 1

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 500

บ้านเมืองสบ ก็ยังต้องพบปัญหา

ครั้งนั้น พระเจ้าวัฏฏคามณีอภัยทรงระลึกถึงอุปการะของพระมหาตีสสะครั้งทรงตกยาก จึงทรงสร้าง**อภัยคีรีวิหาร**ถวาย แต่พระมหาตีสสะถูกพระสงฆ์แห่ง**มหาวิหาร**ลงปีพพานิยกรรม ฐานคลุกคลีกับตระกูล ต่อมาทางอภัยคีรีวิหารก็แยกคณะออกไป ทำให้พระสงฆ์ในลังกาทวีปแตกเป็น ๒ นิกาย คือ ฝ่าย**มหาวิหารวาสี** กับฝ่าย**อภัยคีรีวาสี** และฝ่ายอภัยคีรีมีกำลังมากเพราะพระราชามหาอำมาตย์คนมีชื่อเสียงพากันอุปถัมภ์บำรุง ต่อมา ได้มีคัมภีร์ใหม่ที่ยกขึ้นสู่ภาษาสันสกฤตอันเป็นของ**นิกายธรรมรุจิ**ที่อยู่ในพวกวัชชีบุตร เข้ามาสู่ลังกาทวีป ฝ่ายอภัยคีรีวาสียอมรับตาม ก็เลยกลายเป็นพวกนิกายธรรมรุจิไป

อภัยคีรีวิหาร

กนิพ กับกรีก-โรมัน-สิงหพ

ชาวโจละ/โจหะ เป็นต้น เหล่านี้ เป็นนักเดินเรือ แต่โบราณ มีการค้าขายกับพวกกรีก (เรียกว่า ยวน ยวนก หรือโยนิก คือ Ionian) โรมัน และชาวอาหรับตลอดถึง จีน สืบมานานตั้งแต่ก่อน ค.ศ. (ก่อนมีศาสนาคริสต์และอิสลาม) ในเอกสารของพวกกรีกที่มาค้าขายแถบมัทราส (Madras ปัจจุบันเปลี่ยนเป็น Chennai) ชื่อ *The Periplus of the Erythraean Sea* (ค.ศ. 90) เรียกชาวโจหะว่า “men of the sea” เมืองท่าใหญ่เช่น “กาวิริ-ปฏัญนะ” ที่ปากแม่น้ำกาเวรีก็เป็นที่รู้จักกันดีแก่พวกโรมัน

เหรียญลูกตะโกละ

จากความเป็นนักเดินเรือนี้ ชาวทมิฬจำนวนมาก จึงได้ไปตั้งถิ่นฐานในเกาะสิงหพ ตลอดจนเข้ายึดครองแผ่นดินจากเจ้าถิ่นชาวสิงหพในลังกาทวีป

ค.ศ. 1000

ค.ศ. 1500

ค.ศ. 2000

ค.ศ. 2500

สังคายนาคครั้งที่ ๕ หรือ ๔

พระเถระมหาวิหารวาสีที่หลายปรารภสภาพบ้านเมืองและเหตุการณ์เหล่านั้นแล้ว มองเห็นภาวะที่ว่าเมื่อบ้านเมืองเดือดร้อนราษฎรยากเข็ญ จะดำรงพระธรรมวินัยได้ยาก และคำนึงว่าสืบไปภายหน้ากุลบุตรจะเสื่อมถอยต่อยศตสมธิปัญญา (น่าจะหมายถึงเสื่อมสติปัญญาที่สำคัญอย่างหนึ่งด้วย คือความระลึกสำนึกถึงคุณค่าความสำคัญของพระธรรมวินัยและประโยชน์สุขส่วนรวมที่ต้องใส่ใจศึกษาปฏิบัติอย่างจริงจัง) จะไม่สามารถทรงพระปริยัติได้ด้วยมุขปาฐะ กับทั้งควรจะมีหลักฐานไว้เป็นเกณฑ์ตัดสินไม่ให้หลักพระศาสนาสับสนปนเปกับลัทธิอื่นภายนอก เพื่อรักษาพระธรรมวินัยไว้ให้บริสุทธิ์ จึงตกลงกันให้จารึกพระไตรปิฎกลงในใบลาน

พระเถระเหล่านั้นได้ประชุมกันทำงานนี้ ที่วัดถ้ำชื่ออาโลกณะ ที่มาตุลนคร ในสมัยชนบท (อยู่ในถิ่นภูเขา ที่ปัจจุบันเรียกว่า Matala กลางเกาะลังกา ห่างจากอนุราธปุระประมาณ ๑๐๘ กม. โกลีไปทางเมืองแกนต์/ Kandy) ทั้งนี้ สำเร็จด้วยริ้วแรงกำลังของพระเถระเหล่านั้นเอง (ตำนานว่าพระมหาเถระประชุมกัน ๕๐๐ รูป) โดยมิได้รับการเกื้อหนุนจากพระราชามหาอำมาตย์ เพียงแต่ผู้ปกครองที่เป็นชนบทาธิปไตยในถิ่นนั้นช่วยดูแลอารักขาให้เท่านั้น การครั้งนี้ต่อมาเรียกและจัดกันว่าเป็นสังคายนาคครั้งที่ ๕ แต่โดยทั่วไป เนื่องจากไม่นับการสังคายนาคที่อุปรากรมใน พ.ศ. ๒๓๖ จึงนับครั้งนี้เป็นสังคายนาคครั้งที่ ๔

คลังพุทธศิลป์

ยุคทวารวดี - สืบยุคสุโขทัย

อินเดียใต้: แดนทักซิณาบด

ในตอนที่ผ่านมา โดยมากได้พูดถึงพระพุทธศาสนาในส่วนเหนือของชมพูทวีป ตั้งแต่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน จดแคว้นโยนก ต่อกับเอเชียกลาง คราวนี้หันมาดูพระพุทธศาสนาในชมพูทวีปตอนล่างแทรกเข้ามาเล็กน้อย

อินเดียนั้นแบ่งได้เป็น ๒ ภาคใหญ่ คือ **ภาคเหนือ** ซึ่งนิยมเรียกรวมๆ ว่า ฮินดูสถาน/Hindustan อันประกอบด้วยที่ราบลุ่มแม่น้ำสินธุ และที่ราบลุ่มแม่น้ำคงคา กับ**ภาคใต้** ซึ่งเรียกรวมๆ ว่า Deccan อันเป็นดินแดนที่ราบสูงใน ส่วนล่างของชมพูทวีป ตั้งแต่ใต้แม่น้ำนารมทา/นัมมทา (Narmada) ลงไป ที่เรียกกันมาแต่โบราณว่า “ทักซิณาบด” (=“หนใต้” เขียนอย่างบาลี=ทักซิณาบด; คำว่า Deccan ก็เพี้ยนมาจากคำว่า “Dakṣiṇa/ทักซิณ” นั่นเอง)

แม่น้ำนารมทา/นัมมทา พร้อมด้วยเทือกเขา **วินธยะ** (Vindhya Range) ที่แม่น้ำนั้นไหลเคียงคู่ไปจากตะวันออกไปตะวันตก กับทั้งป่าใหญ่ที่เรียกว่า **มหากันตาระ** (มหากันตาร) เป็นเส้นแบ่งโดยธรรมชาติระหว่างภาคทั้งสองนั้น

(ที่ว่านี้ เป็นความหมายอย่างกว้าง แต่ในความหมายที่จำกัดเฉพาะ หรืออย่างแคบ Deccan หมายถึงเพียงส่วนบนของภาคใต้นั้น ดังนั้น จึงไม่รวมแดน**ทมิฬ**ซึ่งอยู่ใต้สุดที่เคยพูดถึงบ้างแล้ว)

อย่างไรก็ดี ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา มักใช้แม่น้ำคงคาเป็นเครื่องกำหนดเขต คือถือดินแดนแถบแม่น้ำคงคานั้นว่าเป็นถิ่นกลาง(แห่งความเจริญ)/**มัชฌิมเทศ/มัธยมประเทศ** นับถิ่นแดนข้างใต้จากฝั่งแม่น้ำคงคาลงไปเป็น**ทักซิณาบด** (หนใต้) และถิ่นแดนข้างเหนือเลยฝั่งแม่น้ำคงคาขึ้นไป เป็น**อุตตราบด** (หนเหนือ)

ในครั้งพุทธกาล ที่ถือว่าชมพูทวีปมีมหาชนบทคือรัฐใหญ่ ๑๖ นั้น นับแคว้น**อัสสะกะ** (ตอนบนของแม่น้ำโคธาวารี ซึ่งปัจจุบันเรียกว่าโคธาวรี/Godavari) และ**อวันตี** (ที่มีอุชเชนีเป็นเมืองหลวง) เข้าในฝ่ายทักซิณาบด นับแคว้น**คันธาระ** (=ปากีสถานและอัฟกานิสถานตอนเหนือ) และ**กัมโพชะ** (คงจะ=ตอนบนของอัฟกานิสถานถึงเอเชียกลางส่วนล่าง) เข้าในฝ่ายอุตตราบด ต่อมา สมัยหลังบางที่จัดมหาชนบททั้ง ๑๖ เป็นมัธยมประเทศ

เป็นที่รู้กันตลอดมาว่า อุตตราบดเป็นแหล่งของอัสตรคือม้า และทักซิณาบดเป็นแหล่งของโค

ภาพเขียนและงานแกะสลัก ถ้ำอชันตา

พุทธศาสนาในทักซิณาบด

150 BC (ประมาณ; ตามฝรั่ง=พ.ศ. ๓๓๓ นับ
อย่างเรา=พ.ศ. ๓๙๓) ในดินแดนส่วนกลางของชมพูทวีป
ที่เรียกว่า Deccan หรือทักซิณาบด/ทักซิณาบด นั้น
มีถาวรวัตถุที่เป็นหลักฐานชัดเจนอย่างยิ่งว่าพระพุทธ-
ศาสนาเคยเจริญรุ่งเรืองมาก โดยเฉพาะที่ควรกล่าวถึง คือ
หมู่ถ้ำอชันตา (Ajanta; เรียกตามชื่อหมู่บ้านในถิ่นที่พบ
หมู่นั้น) ซึ่งตามด้วยหมู่ถ้ำเอลโลรา (Ellora; เรียกตาม
ชื่อหมู่บ้านในถิ่นที่พบเช่นกัน) ในยุคหลังต่อมา

ดินแดนในทักซิณาบดนี้ เท่าที่ทราบกันมาว่าเป็น
ถิ่นของชาวอันธระ (เรียกตามบาลีว่า อันธกะ) และใน
พุทธศตวรรษที่ ๓ (=ศตวรรษที่ ๓ ก่อนคริสต์) ได้รวม

เข้าในมหาอาณาจักรของพระเจ้าอโศกฯ (ส่วนปลายล่าง
ที่เหลือของชมพูทวีปซึ่งเป็นแดนทมิฬ ยังปล่อยไว้เป็น
เอกราช) และเป็นแคว้นหนึ่งที่พระเจ้าอโศกทรงส่งพระ
สมณทูตมาประกาศพระศาสนา (คัมภีร์ศาสนวงส์ว่า อัน
ธกรัฐเป็นแคว้นเมืองยักษ์/ยักษ์ปรรัฐ)

เชื่อกันว่า ราชวงศ์แรกที่ตั้งอาณาจักรใหญ่ขึ้นใน
ทักซิณาบด คือ **สาตวาหะ** (ศาลิวาหะ ก็เรียก) ซึ่ง
เริ่มต้นหลังยุคอโศก ในช่วงศตวรรษที่ ๓ ถึง ๑ ก่อน
คริสต์ (พุทธศตวรรษที่ ๓-๕) และมีบทบาทในการกำจัด
ราชวงศ์คุงคะลงด้วย การค้าระหว่างอินเดียกับกรุงโรมก็
รุ่งเรืองในยุคนี้ บางช่วงที่เรืองอำนาจ ราชวงศ์สาตวาหะ

ขยายดินแดนขึ้นไปถึงอินเดียภาคกลางและภาคตะวันตก
เท่าที่สืบค้นได้ ถือกันว่า การเจาะแกะสลักภูเขา
วาดภาพในหมู่ถ้ำ **อชันตา** เริ่มขึ้นในยุคสาตวาหะนี้ คือ
ราว พ.ศ. ๔๐๐ (หรืออย่างเร็วสุดไม่ก่อน พ.ศ. ๓๕๐) แต่
ในช่วงแรกได้มีการทำงานนี้ถึงประมาณ พ.ศ. ๕๐๐ หรือ
๕๕๐ เท่านั้น แล้วก็หยุดไปนานจนผ่านพ้นยุคสาตวาหะไป
ถ้ำที่เจาะแกะสลักในช่วงแรกนี้มี ๖ ถ้ำ เป็นของ
พระพุทธศาสนาหินยานทั้งสิ้น ได้แก่ถ้ำที่ ๘, ๙, ๑๐,
๑๒, ๑๓, และ ๓๐; งานเจาะแกะสลักถ้ำหยุดไป ๔๐๐
กว่าปี จึงมีการทำต่อหรือเพิ่มอีกเมื่อใกล้ พ.ศ. ๑๐๐๐ ซึ่ง
จะกล่าวถึงในยุคต่อไป)

พ.ศ. ๑๕๐๐ • • • • • พ.ศ. ๒๐๐๐ • • • • • พ.ศ. ๒๕๐๐ • • • • • พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 1000 • • • • • ค.ศ. 1500 • • • • • ค.ศ. 2000 • • • • • ค.ศ. 2500

ตะวันตกตอนบน มือซันตา อาคเนย์ มoomราวตี

ในยุคเดียวกันนี้ ทางออกไปทางตะวันออกเฉียงใต้ ประมาณ ๖๗๐ กม. เมืองอมราวตีก็ได้เริ่มเป็นศูนย์กลางสำคัญแห่งหนึ่งของพระพุทธศาสนา มีมหาวิหารที่เป็นมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาชื่อว่า “ศรีรัตนกฐิก” เต็มไปด้วยวัดวาอาราม มีสถาปัตยกรรมเป็นแบบอย่าง รุ่งเรืองอยู่นานราว ๕๐๐ ปี จนถึงคริสต์ศตวรรษที่ 3

ใกล้ๆ กันนั้น ลึกเข้ามาในแผ่นดินใหญ่ ถัดจากอมราวตี มาทางตะวันตกอีกราว ๑๒๐ กม. (ห่างซันตาออกไปทางตะวันออกเฉียงใต้ประมาณ ๕๘๐ กม.) เป็นที่ตั้งของนาคารชุนโกณฑะ (=Nagarjuna's Hill/ดอยนาคารชุน) ที่สร้างถวายพระนาคารชุน (ช่วงชีวิต พ.ศ. ๖๙๓-๗๙๓) ผู้ตั้งนิกายมหายานิก (บางทีถือว่าเป็นต้นกำเนิดมหายานด้วย แต่ยังไม่ยอมรับทั่วกัน) มีมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาที่พระนาคารชุนสอน พร้อมทั้งสถาปัตยกรรม วัดวาอาราม เป็นมหาสถานอันรุ่งเรือง ซึ่งพบแล้วขุดแต่งกันมาแต่ปี ๒๔๖๘ จนกระทั่งเมื่อรัฐบาลสร้างเขื่อน “นาคารชุนสาคร” เสร็จในปี ๒๕๐๓ มหาสถานนี้ก็จึงจมอยู่ใต้ผืนน้ำ แต่รัฐได้พยายามรักษาบางส่วนที่สำคัญด้วยการจำลองไว้บนบกเป็นต้น

ราชวงศ์สาตวาหนะ ได้อุปถัมภ์บำรุงพุทธสถานทั้งหลายอย่างดี ตั้งแต่สาถุจิลงมาถึงนาคารชุนโกณฑะ และอมราวตี แต่สายวงศ์เองคงเป็นพราหมณ์ จึงมีการทำพิธีบูชาอัญชิวเมธ

อุตราภค และมัธยมประเทศ

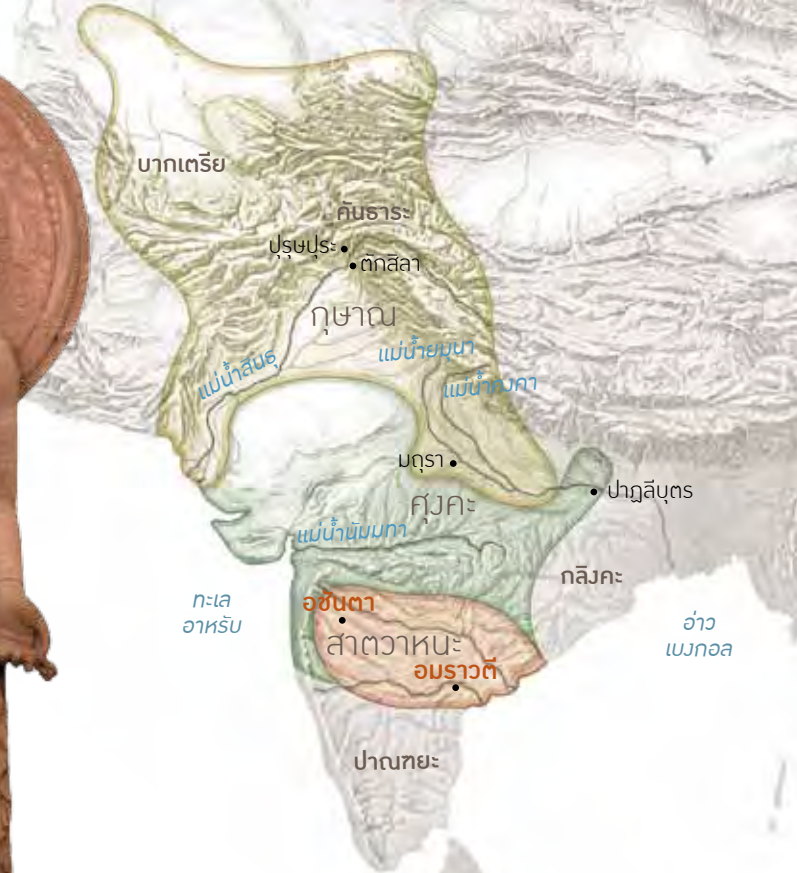
128 BC (ตามฝรั่ง=พ.ศ. ๓๕๕ นับอย่างเรา=พ.ศ. ๔๑๕) หันกลับไปดูทางฝ่ายเหนือ อาณาจักรบาคเตรีย คือโยนก ถูกชนเผ่าต่างๆ จากเอเชียกลางรุกรานเข้ามา เป็นระลอก เริ่มแต่พวกศกะ จนในที่สุดได้ตกเป็นของ อาณาจักรกุษาณ ที่รุ่งเรืองต่อมา

ระหว่างนี้ ราชวงศ์ศุงคะ นอกจากอาณาจักรหด เล็กลงมากเพราะดินแดนใต้แม่น้ำนัมมทาลงไปได้ตกเป็น ของอาณาจักรฝ่ายใต้ของราชวงศ์ **สาตวาหนะ** (ที่เกิดขึ้น ใหม่ในระยะที่มคธของราชวงศ์โมริยะกำลังแตกสลาย) แล้วก็อ่อนกำลังลงอีก เพราะต้องตั้งรับทัพกรีกโยนกอยู่เรื่อยๆ ต่อมาภายในก็เกิดปัญหาจนถูกกำจัดสิ้นวงศ์ใน พ.ศ. ๔๑๐ (73 BC)

เมื่อบาคเตรีย/โยนกหมดอำนาจ และศุงคะสิ้น วงศ์แล้ว ชมพูทวีปก็มีอาณาจักรยิ่งใหญ่อยู่ ๒ คือ **กุษาณ** ทางฝ่ายเหนือ และ **สาตวาหนะ** ในฝ่ายใต้

กุษาณได้แผ่อำนาจเข้าแทนที่กษัตริย์กรีกโยนก โดยขยายอาณาจักรลงมาจนถึงเมือง **มถุรา** (ใต้กรุงเดลี ลงมา ๑๓๗ กม. เอียงไปทางตะวันออกเล็กน้อย; ในยุค โกลัฟพุททกาล **มถุรา**เป็นเมืองหลวงของแคว้นสุรเสนะ)

มถุรานอกจากเป็นศูนย์อำนาจของ **กุษาณ**ในแถบ ล่างแล้ว ก็เป็นถิ่นที่รุ่งเรืองของศิลปะแม่แบบที่เรียกว่า ตรีศกุลศิลป์แห่ง **มถุรา**ด้วย โดยเจริญคู่กันมากับศิลปะ แบบ **คันธาระ** และราชวงศ์ **กุษาณ**ก็ได้อุปถัมภ์บำรุงศิลปะ ทั้งสองสายนั้น

กุษาณทางฝ่ายเหนือ กับ **สาตวาหนะ**ในฝ่ายใต้ เป็นอาณาจักรร่วมสมัย ที่นับคร่าวๆ ว่าเริ่มต้นและสิ้นสุด ในช่วงสมัยเดียวกัน (เริ่มในช่วง พ.ศ. ๓๐๐-๔๐๐ แล้ว **สาตวาหนะ**สิ้น พ.ศ. ๗๔๓ **กุษาณ**สิ้น พ.ศ. ๗๖๓)

หน้าตรงข้าม: ภาพและสลักstupaแบบบราวตี

จากซ้าย: พุทธศิลป์แบบมถุรา หรือยุคนกษัตริย์กุษาณ

พ.ศ. ๑๕๐๐

พ.ศ. ๒๐๐๐

พ.ศ. ๒๕๐๐

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 1000

ค.ศ. 1500

ค.ศ. 2000

ค.ศ. 2500

ทางสายไหม

141-87 BC ที่เมืองจีน ในรัชกาลพระเจ้าฮั่น-วุ่ตี้ จินแผ่นดินมาถึงเอเชียกลาง ได้เปิดเส้นทางสายไหม เชื่อมเมืองเซียงอัน (ฉางอัน) กับโรม ยาว ๔,๐๐๐ ไมล์ (๖,๕๐๐ กม.) โดยเริ่มมีกองเกวียนขนส่งไหมไปยัง เปอร์เซียในปี 106 BC (=พ.ศ. ๔๓๘)

(ส่วนต้นของทางสายไหม ซึ่งใช้ขนหยกจากโฆตาน /Khotan ไปยังกรุงจีน มีมานานตั้งแต่ราว 300 BC/ราว พ.ศ. ๒๕๐ แล้ว และเริ่มเชื่อมกับตะวันตกตั้งแต่ 200 BC แต่ค้าขายกันจริงจังในยุค 100 BC อย่างไรก็ดี นักประวัติศาสตร์บ้างก็ว่าทางสายไหมมีตั้งแต่ราว 1,000 BC

เพราะในหลุมฝังศพอียิปต์โบราณก็พบผ้าไหม นอกจากนี้ ยังมีตำนานของยิวว่า พ่อค้าอิสราเอลได้ค้าขายกับจีนมา แต่สมัยกษัตริย์เดวิด/King David ครั้งต้นศตวรรษที่ 10 BC)

โรมันเรืองอำนาจ

90 BC (ฝรั่งนับ=พ.ศ. ๓๑๙๓ เรารับนับ=พ.ศ. ๔๕๓) สาธารณรัฐโรมันเกิดสงครามกลางเมือง ในที่สุด ปี 48 BC จูเลียส ซีซาร์ (Julius Caesar) มีชัยได้อำนาจ แต่ ๔ ปีต่อมาเขาก็ถูกลอบสังหาร

ต่อมา ออกตาเวียน (Octavian) นั้ดดา ซึ่งจูเลียส ซีซาร์ได้ตั้งไว้เป็นทายาท รบชนะแอนโทนีและคลีโอพัตรา (ราชินีแห่งอียิปต์ ราชธิดาของพระเจ้า Ptolemy XI) ในปี 31 BC (โอรสของนางคือกษัตริย์ Ptolemy XV ก็ถูกสังหาร จึงสิ้นราชวงศ์ Ptolemy)

ออกตาเวียนได้รับสถาปนาเป็นจักรพรรดิโรมันองค์แรก ในปี 29 BC เฉลิมพระนามว่า ออกัสตัส หรือ ออกัสตัส ซีซาร์ (Augustus Caesar) ในปี 27 BC

เดือน “สิงหาคม” ที่เดิมเรียก Sextilis ก็ถูกเปลี่ยนชื่อเพื่อเฉลิมพระเกียรติเป็น August ในปี 8 BC (ทำนองเดียวกับที่เดือน “กรกฎาคม” ซึ่งเดิมเรียกว่า Quintilis ได้ถูกเปลี่ยนชื่อเป็น July เมื่อปี 44 BC เพื่อเฉลิมเกียรติของ Julius Caesar)

นับแต่รัชกาลของพระเจ้าออกัสตัสนี้เป็นต้นไป สาธารณรัฐโรมัน (Roman Republic) เปลี่ยนเป็น จักรวรรดิโรมัน (Roman Empire) เรียกสั้นๆ ตามชื่อเมืองหลวงว่า “โรม”

พระเจ้าออกัสตัส จัดการบ้านเมืองและบำรุงศิลปวิทยา เริ่มยุคแห่งความสงบเรียบร้อยและรุ่งเรืองสืบมา ๒๐๐ ปี มีคำเฉพาะเรียกว่า Pax Romana

จากซ้าย:
จูเลียส ซีซาร์
คลีโอพัตรา
มาร์ก แอนโทนี
ออกัสตัส ซีซาร์

จากซ้ายบน: Pompeii Street Roman Road หนวยพอมเปอี

ถนนโรมัน+ทางสายไหม

พระเจ้าออกัสตัสได้ใส่พระทัยสร้างถนนโรมัน (Roman Roads ของเดิมสร้างมาแต่ราว 312 BC) ซึ่งเชื่อมกรุงโรมกับเมืองน้อยใหญ่ (ตอนเจริญสูงสุด จักรวรรดิโรมันมีถนนยาวทั้งสิ้น ๘๕,๐๐๐ กม. จากอังกฤษถึงแอฟริกาเหนือ จากคาบสมุทรไอบีเรียฝั่งแอตแลนติกในทิศตะวันตก จดอ่าวเปอร์เซียในทิศตะวันออก ผ่านดินแดนต่างๆ ถ้านับตามสภาพปัจจุบันก็เกิน ๓๐ ชาติ)

ทางสายไหม ซึ่งเริ่มจากเมืองเซี่ยงอัน หรือจากฝั่งทะเลจีน ผ่านเอเชียกลาง มายังคันธาระและบากเตรีย/โยนก ต่อไปทางแบกแดด จนถึงฝั่งตะวันออกของทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ได้เชื่อมจักรวรรดิโรมันกับจีนและอินเดีย โดยต่อเข้ากับถนนโรมันนั้น และถนนแถบชมพูทวีปที่สร้างขึ้นมากมายในยุคโคโคก พร้อมทั้งถนนของจักรวรรดิเปอร์เซียโบราณ เป็นเส้นทางเดินแห่งอารยธรรมตะวันออก-ตะวันตกอยู่ยาวนาน

(หลักฐานฝ่ายกรีกกล่าวถึงถนนของโมริยกษัตริย์เชื่อมเมืองตักสิลา ปากีสถาน และสิ้นสุดที่เมืองท่าตามลิบตี (บาลี=ตามลิตตี; ตัมพลิงค์ ก็ว่า) ที่ปากแม่น้ำคงคา ได้เมืองกัลกัตตาปัจจุบัน ถ้าวัดตรงเป็นเส้นบรรทัดโดยไม่ผ่านเมืองอื่นในระหว่าง ก็เป็นเส้นทางยาว ๒,๐๐๐ กม.)

โรมันมาครองยิว

63 BC (ตามฝรั่ง=พ.ศ. ๔๒๐; ไทยนับ=พ.ศ. ๔๘๐) นายพลโรมันชื่อปอมเปอี (Pompey, คู่แข่งและแพ้ Julius Caesar) ยึดเยรูซาเล็มได้ และเข้าปกครองแผ่นดิน ปาเลสไตน์ ชาวยิวตกอยู่ใต้การปกครองของจักรวรรดิโรมัน

กำเนิดศาสนาคริสต์

8-4 BC (ตามฝรั่ง=พ.ศ. ๔๗๕-๔๗๙) นับแบบ
เรา=พ.ศ. ๕๓๕-๕๓๙) ช่วงเวลาที่สันนิษฐานว่าพระเยซู
ประสูติที่เมืองเบธเลเฮม (Bethlehem) ทางใต้ของ
เยรูซาเล็มในอิสราเอล

พระเยซูเป็นชาวยิว เป็นบุตรของแม่มางพรหมจารี
แมรี ภรรยาของโจเซฟ ช่างไม้แห่งเมืองนาซาเรธ

นาม “เยซู” คือ Jesus เป็นคำกรีก ตรงกับคำฮีบรู
เป็นภาษาฮีบรูว่า Joshua ส่วน “คริสต์” คือ Christ
(ไครสต์) ก็เป็นคำกรีก ตรงกับคำฮีบรูว่า Messiah แปล
ว่า “(ผู้ได้รับการ)เจิมแล้ว”

เมื่ออายุประมาณ ๓๐ ปี หลังได้รับศีลจุ่ม (Bap-
tism) จาก John the Baptist แล้วพระเยซูได้เริ่มเผย
แพร่คำสอนที่เป็นฐานให้เกิดศาสนาคริสต์ (ส่วนมากสอน
ที่กาลิลี/Galilee ซึ่งอยู่ส่วนเหนือสุดของปาเลสไตน์ เมือง
นาซาเรธ/Nazareth ที่พระเยซูเติบโตก็อยู่ในเขตกาลิลี
นี้) โดยมีสาวกที่ท่านเลือกไว้ ๑๒ คน (12 Apostles มี
Saint Peter เป็นหัวหน้า)

แต่เมื่อพระเยซูสอนในปีที่ ๓ พวกนักบวชยิว
เป็นต้น ซึ่งไม่พอใจการสอนของท่าน ร่วมด้วยสาวกคนหนึ่ง
ของท่านที่ทรยศ ได้สมคบกันจับตัวท่านให้เจ้าหน้าที่ยิว
สอบสวนฐานปลุกปั่นประชาชน แล้วส่งแก่โรมันผู้ปกครอง

จากซ้าย:
พระเยซู
จัสสวิสตันส์

ค.ศ. 25 หรือ 29 (=เรานับ พ.ศ. ๕๖๘ หรือ ๕๗๒)
พระเยซูถูกโรมัน ซึ่งเป็นผู้ปกครองที่นั่น สั่งลงโทษตาม
ความประสงค์ของพวกยิว ให้ประหารชีวิตด้วยการตรึง
ไม้กางเขน ฐานอวดอ้างเท็จว่าเป็นพระผู้มาโปรด (mes-
sianic pretender)

ชาวคริสต์ถือว่าການสิ้นชีพของพระเยซูเพราะถูก
ตรึงไม้กางเขนนี้ เป็นการไถ่บาปให้แก่มวลมนุษย์ กับทั้ง
ถือว่าพระเยซูได้ฟื้นคืนชีพ (Resurrection) และหลังจาก
นั้น ๔๐ วัน ได้เสด็จขึ้นสู่สวรรค์

หลังจากนั้น ปอล หรือ เปาโล (บางทีเรียกเป็น
ภาษาฮีบรูว่า Saul; ได้เป็น Saint Paul) เป็นบุคคล
สำคัญที่ทำให้ศาสนาคริสต์เผยแพร่ไปอย่างกว้างขวางใน
ดินแดนกรีก-โรมัน

โรมันกำจัดคริสต์

พ.ศ. ๖๐๗ (ค.ศ. 64; ฝรั่งนับ=พ.ศ. ๕๔๗) เนโร
(Nero) จักรพรรดิโรมันเริ่มกำจัดกวาดล้างผู้ถือคริสต์
อย่างโหดเหี้ยม

หลังจากนั้น มีการกวาดล้างชาวคริสต์ครั้งใหญ่
ในจักรวรรดิโรมันอีกหลายครั้ง โดยเฉพาะใน พ.ศ. ๗๒๐
(ค.ศ. 177) จักรพรรดิมาร์คัส ออริเลียส จัดการให้งาน
กำจัดกวาดล้างผู้ถือคริสต์จริงจังเป็นระบบ พ.ศ. ๗๙๓
(ค.ศ. 250) จักรพรรดิดีเซียม ดำเนินการกำจัดกวาดล้าง
แบบต่อนฆ่าไม่เลือก ทำให้เกิดมีผู้พลีชีพที่เรียกว่า mar-
tyr ซึ่งต่อมายกเป็นนักบุญ (saints) และใน พ.ศ. ๘๔๖
(ค.ศ. 303) จักรพรรดิไดโอดิเซียนก็ดำเนินการกำจัด
กวาดล้างคราวใหญ่อีก

พุทธศาสนารุ่งเรือง ยุคที่ ๒

พระเจ้ากนิษกะ ผู้ตั้งศกราช

พ.ศ. ๖๒๑ (ฝรั่งว่า ค.ศ. 78=พ.ศ. ๕๖๑) พระเจ้ากนิษกะ กษัตริย์ยิ่งใหญ่ที่สุดของอาณาจักรกุษาณ ขึ้นครองราชย์ที่เมืองปุรุษปุระ (ปัจจุบัน=Peshwar) ถือเป็นเริ่มต้นศกกาล (=ช่วงเวลาของชนชาวคกะ หรือ=ศกราชกกาล=ช่วงเวลาแห่งราชาของชนชาวคกะ) อันเป็นที่มาของคำว่า “ศกราช” (อินเดียได้ใช้ศกกาลนี้ เป็นศกราชของราชการ; ปัจจุบัน พ.ศ. ๒๕๔๕=2002-78=ศกกาล 1924) พระเจ้ากนิษกะทรงเป็นพุทธมามกาอย่างยิ่งใหญ่ และได้ทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนามากมาย ทำให้พระพุทธศาสนาแพร่ไปทางเอเชียกลาง แล้วขยายต่อไปยังจีน เป็นต้น ทรงสืบต่อประเพณีพุทธในการให้เสรีภาพทาง

ศาสนา พุทธศิลปรุ่งเรืองมาก และได้ทรงสร้างมหาสถูปใหญ่ที่สุด สูง ๖๓๘ ฟุตไว้ที่เมืองปุรุษปุระ พระเจ้ากนิษกะสวรรคตราว พ.ศ. ๖๔๕ (แต่บางตำราว่าครองราชย์ถึง ๘๒ ปี) อาณาจักรกุษาณอยู่ต่อมาอีกศตวรรษเศษก็สิ้น (ศกกาลหรือศกภาพนั้น ก่อนรัฐบาลอินเดียใช้เป็นทางการของประเทศ ทางอินเดียได้ใช้กันมาโดยมีตำนานต่างจากข้างต้นว่า พระเจ้าศลิวาหนะแห่งราชวงศ์สาตวาหนะเป็นผู้ตั้งขึ้น เมื่อทรงชนะและได้สังหารพระเจ้าวิกรมชาติย์ ราชาชวคกะ แห่งกรุงอุชเชนี ใน ค.ศ. 78, เรื่องนี้ตรงข้ามกับอินเดียเหนือที่

พระเจ้ากนิษกะ

นิยมใช้ศกราชชื่อว่า วิกรมสังวัต ของพระเจ้าวิกรมชาติย์ ในตำนาน ซึ่งก็ว่าตั้งเมื่อชนะชาวคกะ ในปี 56 BC, แต่ในประวัติศาสตร์ พระเจ้าวิกรมชาติย์ คือจักรพรรดิที่ ๒ แห่งราชวงศ์คุปตะ ซึ่งได้ขับไล่ชนชาวคกะออกไปจากอุชเชนี ในปี ๔๔๓/400)

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ. พ.ศ. ๑ • • • • พ.ศ. ๕๐๐ • • • • พ.ศ. ๑๐๐๐ • • • • ค.ศ. 1 ค.ศ. 500

พุทธศาสนาเข้าสู่จีน

พ.ศ. ๖๐๘ (ค.ศ. 65) เป็นปีที่ถือกันมาว่า **จีนรับพระพุทธศาสนา**เข้าสู่ประเทศโดยทางราชการ กล่าวคือ พระจักรพรรดิ **มิ่งตี้** แห่งราชวงศ์ฮั่น ทรงส่งคณะทูต ๑๘ คน ไปสืบพระศาสนาที่ประเทศอินเดีย ณ เมือง **โชตาน** (Khotan ปัจจุบันเป็นของจีน=Hotan แต่สมัยนั้นอยู่ในอินเดีย) หลังจากนั้น ๒ ปี คณะทูตกลับมาพร้อมด้วยพระภิกษุ ๒ รูป คือ พระกาศยปะมาตังคะและพระธรรมรักษะ กับทั้งพระธรรมคัมภีร์จำนวนหนึ่ง พระภิกษุ ๒ รูปนั้นได้พำนักที่วัดม้าขาวในเมืองลกเอี้ยง (=โล่หยาง Loyang) และได้แปลพระคัมภีร์สู่ภาษาจีนหลายคัมภีร์

นักประวัติศาสตร์กล่าวว่า ตามหลักฐาน ได้มีชาวพุทธอยู่ในจีนนานก่อนนั้น ตั้งแต่ศตวรรษที่ 3 BC เพียงแต่ยังไม่มีการเผยแพร่จริงจัง และพระพุทธศาสนาก็เข้ามาตามกระแสการนับถือของประชาชนเพิ่มขึ้นเองทีละน้อย ตอนแรกก็มาทางเอเชียกลาง แล้วต่อมาก็มาตามเส้นทางการค้าด้านเอเชียอาคเนย์

พ.ศ. ๖๔๘ (ค.ศ. 105) ที่เมือง **จีน** มีผู้ทำกระดาษขึ้นใช้เป็นครั้งแรกในโลก (ผู้ทำเป็นขั้นที่ในราชสำนัก)

สังคายนา ที่มหายานปรากฏตัว

พ.ศ. ๖๔๓ (=ค.ศ. 100) พระเจ้ากนิษกะ ทรงอุปถัมภ์การสังคายนาที่พระสงฆ์นิกายสรวาสติवादจัดขึ้นที่เมืองชลินธร (ปัจจุบัน = Jullundur ไม่ไกลจาก Lahore) แต่หลักฐานบางแห่งว่าจัดที่กัศมีระ (แคชเมียร์) หลักฐานฝ่ายจีนว่าได้จารึกพุทธพจน์ลงบนแผ่นทองแดงสังคายนานี้ขึ้นโดยรวมเป็นครั้งที่ ๔ แต่ทางเถรวาทไม่นับ และนิกายสรวาสติवादก็นับเป็นครั้งที่ ๓ เพราะไม่นับการสังคายนาสัมัยพระเจ้าอโศกฯ

ในสังคายนารั้งนี้ พระอศฺวโฆษ ปรากฏใหญ่ยุคแรกของมหายาน (เป็นกวีเอกของชมพูทวีปก่อนกาลิทาส และถือกันว่าเป็นผู้รจนา มหายานศรฺทโรทปาทศาสตร์ คือคัมภีร์ว่าด้วยการเกิดขึ้นแห่งศรฺทราในมหายาน และพุทธจริต) ได้ร่วมจัด และได้กล่าวแสดงหลักธรรมของมหายานเป็นอันมาก นับว่าเป็นการปรากฏตัวครั้งสำคัญ

ของมหายาน และเป็นการที่มหายานยอมรับสังคายนาครั้งนี้ด้วย กับทั้งถือเป็นจุดเริ่มที่มหายานจะเจริญรุดหน้าต่อมา แม้นิกายสรวาสติवादจะสูญไป ก็ถือสังคายนานี้เสมือนเป็นสังคิตติของมหายาน

พ.ศ. ๑๕๐๐ พ.ศ. ๒๐๐๐ พ.ศ. ๒๕๐๐ พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 1000 ค.ศ. 1500 ค.ศ. 2000 ค.ศ. 2500

หน้ากรงขาน:
วัดบึงชาวนา (พะเยา)

ซ้าย:
Dragon Gate Cave
เมืองเสฉวน

ชนชาติไทยเริ่มรับนับถือพระพุทธศาสนา

พ.ศ. ๖๒๑ (ค.ศ. 78) ประมาณช่วงเวลานี้ ในยุคที่ไทยถูกจีนรุกรานตลอดมานั้น คราวหนึ่ง พระเจ้ามิ่งตี้แห่งราชวงศ์ฮั่น (ฮั่นเม่งตี้ ก็เรียก) ทรงส่งทูตสันถวไมตรีมายังขุนหลวงเม้า กษัตริย์ไทยแห่งอาณาจักรอ้ายลาว คณะทูตได้นำพระพุทธศาสนาเข้ามาด้วย ทำให้หัวเมืองไทยทั้ง ๗๗ มีราษฎร ๕๑,๘๘๐ ครอบครัวยุ (จำนวนคนประมาณ ๕๕๓,๗๐๐ คน) หันมารับนับถือพระพุทธศาสนาเป็นครั้งแรก

พระพุทธรูปแกะสลักที่พามิยาน

พามิยาน ศูนย์การค้า ศาสนา ฯลฯ

ในยุคนี้และต่อเนื่องมาประมาณ ๗๐๐ ปี เมือง **พามิยาน** (Bamian หรือ Bamiyan; อยู่ห่างจากกานกุล/ Kabul เมืองหลวงของอัฟกานิสถานปัจจุบันไปทางตะวันตกราว ๑๕๐ กม.) เป็นศูนย์กลางทางศาสนา วัฒนธรรม และการค้า บนเส้นทางพาณิชย์ระหว่างอินเดียกับเอเชียกลาง โดยเชื่อมตะวันออกถึงจีน กับตะวันตกถึงโรม มีการสร้างพุทธสถาน วัดวาอารามรวมทั้งวัดถ้ำมากมาย ที่น่าสังเกตคือ **พระพุทธรูปใหญ่มหาปฏิมากรรม** ที่แกะสลักหินผาหน้าภูเขาเข้าไป **๒ องค์** ซึ่งสันนิษฐานกันว่าสร้างในช่วง พ.ศ. ๗๕๐-๑๐๐๐ องค์หนึ่งสูง ๕๓ เมตร อีกองค์หนึ่งสูง ๓๗ เมตร (พระถึงข้างจึงได้ผ่านมาเห็นและบันทึกว่าองค์พระประดับด้วยทองคำและเพชรนิลจินดา)

เปอร์เซียรุ่ง ชมพูทวีปร่วง

พ.ศ. ๗๖๓ สิ้นราชวงศ์กุษาณ (สาตวาหนะ แห่ง ทักซิมาบล ก็ได้สิ้นไปใกล้ๆ กันเมื่อ พ.ศ.๗๕๓) เวลาศตวรรษหนึ่งต่อแต่นี้เป็นช่วงมีดมัวแห่ง ประวัติศาสตร์ของชมพูทวีป ทราบกันเพียงว่า อาณาจักร **เปอร์เซีย** หรืออิหร่านโบราณของราชวงศ์ **สาสสนิด** (Sassanid) แผ่ขยายอำนาจ จนในที่สุด อาณาจักรกุษาณ รวมถึงบาคเตรียหรือโยนก ได้ตกเป็นของอาณาจักร เปอร์เซีย และชมพูทวีปก็กระส่ำระสายจนขึ้นสู่ยุคคุปตะใน ศตวรรษต่อมา

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

ค.ศ. 1

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 500

จีนยุคสามก๊ก

พ.ศ. ๗๖๓-๘๒๓ (ค.ศ. 220-280) ที่เมืองจีน เป็นยุคสามก๊ก เนื่องจากเมืองจะสิ้นราชวงศ์ฮั่น บ้านเมือง ไร้สาระสลาย พระจักรพรรดิ คือ พระเจ้า **เทียนเต๋** ที่เมืองลกเอี้ยง เป็นเพียงหุ่นเชิด เกิดเป็น ๓ ก๊กสู้รบกัน มีโจโฉ ที่เมืองหลวงในฝ่ายเหนือ (**วุยก๊ก**) เล่าปีที่เสฉวนในฝ่าย ตะวันตก (**จ๊กก๊ก**) และซุนกวนที่นานกิงในฝ่ายใต้แถบ ตะวันออก (**ง่อก๊ก**)

เมื่อโจโฉสิ้นชีพในปี ๗๖๓ (ค.ศ. 220) พระเจ้า เทียนเต๋พ้นจากราชสมบัติ บุตรของโจโฉขึ้นครองแผ่นดินเป็นพระเจ้าโจผีตั้งราชวงศ์วุย (หรือ เว่ย์ หรือ เว) สิ้น ราชวงศ์ฮั่น แต่ละแคว้นตั้งตัวเป็นใหญ่ จึงถือว่าเข้ายุค

สามก๊ก จนในที่สุดทางฝ่ายเหนือ สุมาเอี้ยนถอดพระเจ้า โจฮวนออกจากราชสมบัติใน พ.ศ. ๘๐๘ (ค.ศ. 265) ตั้ง ราชวงศ์ใหม่คือราชวงศ์จิ้นขึ้น อันเป็นช่วงแรกเรียกว่า จีนตะวันตก ครั้นถึงปี ๘๐๗ (ค.ศ. 264) ก็ก่อกวนที่ เสฉวนสิ้นอำนาจ และต่อมาปี ๘๒๓ (ค.ศ. 280) ก็ก่อกวน มีชัยปราบแคว้นหวู (หรือ ง่อ) ฝ่ายใต้ลงได้ รวมประเทศ ให้กลับคืนเป็นอันเดียว

ในยุคนี้ **พุทธศาสนา** เจริญขึ้นมาเหนือลัทธิขงจื้อ แต่ลัทธิเต๋าก็รุ่งเรืองขึ้นด้วย นอกจากนี้ภัยใหม่จากทาง เหนือก็จะเริ่มปรากฏ คือ พวก **หุนเมรุ** ุกราณเข้ามา

งานอชันตา พื้นขึ้นมาและเดินหน้าต่อไป

พ.ศ. ๘๐๐ (โดยประมาณ; กลางหรือปลาย ค.ศ. ที่ 3) ทางด้านทักษิณาภถ เมื่อ**สาตวาหะ**เสื่อมอำนาจไปแล้ว ที่ Deccan ตอนบน ราชวงศ์**วากาฏกะ** (นักโบราณคดีบางท่านสันนิษฐานว่าเป็นเชื้อสายกรีก) ได้ขึ้นครองอำนาจ โดยมีเมืองหลวงอยู่ที่**ปุริกา** (ต่อมาย้ายไปที่ **นาสิก/Nasik** แล้วย้ายอีกไปที่**ประวรปุระ**)

ในช่วงเวลาใกล้เคียงกันนี้ ในอินเดียภาคเหนือ ก็มีราชวงศ์**คุปตะ**รุ่งเรืองขึ้นมา และมีสัมพันธ์ไมตรีอันดีกับที่นี่ กับทั้งทะนุบำรุงศิลปกรรมเช่นกัน

ทั้งสองอาณาจักรนี้เจริญคู่เคียงกันมา และสิ้นวงศ์ในเวลาใกล้เคียงกัน (**คุปตะ**สิ้น พ.ศ. ๑๐๘๓=ค.ศ. 540 ส่วน **วากาฏกะ**ก็สิ้นในช่วงใกล้เคียงนั้น)

ในยุคของวากาฏกะนี้ งานศิลปะที่หมุก้าอชันตาได้กลับฟื้นขึ้นและเฟื่องฟูสืบต่อมาในสมัยราชวงศ์จาลุกยะ (พ.ศ. ๑๐๘๖-๑๓๐๐) ด้วย

พุทธศตวรรษที่ ๘-๑๒ อาเซียกลาง โดยเฉพาะเมือง**กูจา** (Kucha ถ้าวัดตรงเป็นเส้นบรรทัด ก็อยู่เลยตักสิลาไปทางตะวันออกเฉียงเหนือ ราว ๑,๒๕๐ กม. แล้วต่อลงไปทางตะวันออกเฉียงใต้ก็กราว ๒,๕๐๐ กม. จึงจะถึงเมืองเซียงอาน) ได้เป็นศูนย์กลางสำคัญของพระพุทธรศาสนา ที่แผ่พระพุทธรศาสนาต่อจากชมพูทวีปไปยังประเทศจีน โดยเส้นทางสายไหม มีพระภิกษุหลายท่านเดินทางไปจีนจากเมืองนี้ (เมืองอื่นที่สำคัญก็เช่น โขตาน/Khotan ที่บัดนี้เป็น Hotan ซึ่งห่างตักสิลาเพียง ๗๕๐ กม.)

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 2500

โรมันร่น เพราะบาร์เบเรียน

พ.ศ. ๘๒๙ (ค.ศ. 286) ไตโอดลีเซียน จักรพรรดิโรมันได้เผชิญปัญหาพวก**อนารยชน**เผ่าต่างๆ โดยเฉพาะพวกเผ่าเยอรมัน ที่ทยอยมาบุกตีดินแดนแถบเหนือและตะวันตกเรื่อยมาตั้งแต่ต้นศตวรรษ จึงหาทางจัดการปกครองให้ง่ายขึ้น โดยแยก**จักรวรรดิโรมัน**ออกเป็น ๒ ภาค คือ จักรวรรดิโรมันตะวันตก และจักรวรรดิโรมันตะวันออก

พ.ศ. ๘๕๔ (ค.ศ. 311) เกลีเรียส จักรพรรดิโรมันซึ่งได้ห้าพันผู้ถือคริสต์อย่างมาก ครั้นใกล้สวรรคต ได้ประกาศโองการยอมให้มีการถือศาสนาตามสมัครใจ

บาร์เบเรียน
เผ่าเยอรมัน

มหาวิทยาลัยนาลันทา

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 1

ค.ศ. 500

คอนสแตนตินที่ ๑

โรมันหันมาถือคริสต์

พ.ศ. ๘๕๖ (ค.ศ. 313) **คอนสแตนตินที่ ๑ (Constantine I)** หรือคอนสแตนตินมหาราชา จักรพรรดิโรมัน ผู้ครองโรมันตะวันตก ได้ประกาศโองการแห่งมิลาน (Edict of Milan) ยกศาสนาคริสต์เป็นศาสนาประจำรัฐของจักรวรรดิโรมัน

ต่อมา คอนสแตนติน รบและสังหารไลซิเนียส จักรพรรดิโรมันตะวันออกในที่รบ แล้วครองอำนาจผู้เดียว ครั้นถึง พ.ศ. ๘๗๓ จักรพรรดิคอนสแตนติน เห็นชัดแล้วว่าคงสกัดพวกอนารยชนเผ่าเยอรมันทั้งหลาย คือ พวกแฟรงค์/Franks พวกกอธ/Goths พวกแวนดัล/Vandals เป็นต้น ไว้ไม่อยู่ จะต้องร่นถอยจากอิตาลี และกอล จึงได้

บูรณะเมืองบีแซนเทียม แล้วย้ายจากโรมไปที่นั่น ตั้งเป็นนครหลวงใหม่ของจักรวรรดิโรมัน ให้ชื่อว่าเมือง**คอนสแตนติโนเปิล (Constantinople; ปัจจุบันคือเมืองอิสตันบูล/Istanbul ในประเทศเตอร์กี)**

อินเดียรุ่งใหม่ ในยุคคุปตะ

พ.ศ. ๘๖๓ (ค.ศ. 320) หลังกุษาณลีนวงศ์แล้ว และชมพูทวีปปั่นป่วนอยู่ พระเจ้าจันทรคุปต์ที่ ๑ (ตั้งชื่อเลียนแบบจันทรคุปต์แห่งโมริยวงศ์) รวบรวมดินแดนชมพูทวีปแถบเหนือ พื้นนครขึ้นมา ตั้งราชวงศ์ใหม่ชื่อคุปตะ ครองราชย์ที่เมืองปาฏลีบุตร นำอินเดียขึ้นสู่ความรุ่งเรืองอีกครั้งนานราว ๒๒๐ ปี

(เฉพาะในรัชกาลพระเจ้าจันทรคุปต์ที่ ๒ วิกิรมาทิตย์ พ.ศ. ๙๒๓-๙๕๘ ได้ตั้งเมืองหลวงที่อโยธยา ซึ่งในครั้งโบราณเคยเป็นเมืองหลวงของแคว้นโกศลตั้งแต่สมัยพระรามในเรื่องรามเกียรติ์ คือรามายณะ ก่อนจะย้ายมาตั้งที่สาวัตถี ส่วนในครั้งพุทธกาล อโยธยามีชื่อว่าสาเกต อยู่ห่างกุสินาราไปทางตะวันตก ๑๗๐ กม.)

ในยุคนี้ ศิลปะแบบคุปตะได้เจริญขึ้นมาแทนที่ ศิลปะแบบคันธาระ-กรีก ที่ค่อยๆ หายไป กษัตริย์ในราชวงศ์คุปตะ แม้ว่าส่วนใหญ่จะเป็นฮินดู แต่ได้อุปถัมภ์มหาวิทยาลัยนาลันทาอย่างมากในฐานะสถานศึกษา

พุทธศิลป์แบบคุปตะ

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 2500

จากซ้าย:
เกรเซียน
อดีตลา

โรมันกำจัดคนนอกคริสต์

พ.ศ. ๙๑๐-๙๒๖ (ค.ศ. 367-383) เมื่อโรม เป็นคริสต์แล้ว เกรเซียน (Gratian) จักรพรรดิโรมันก็กวาดล้าง (persecution) คนนอกกรีตและคนนอกศาสนาคริสต์

พ.ศ. ๙๓๘ (ค.ศ. 395) เมื่อจักรพรรดิธีโอดอสิวส สวรรคตแล้ว จักรวรรดิโรมันแยกออกเป็น ๒ เด็ดขาดถาวร คือ จักรวรรดิโรมันตะวันออก ซึ่งเรียกต่อมาว่า จักรวรรดิไบแซนไทน์ (Byzantine Empire) ที่กรุงคอนสแตนติโนเปิล และจักรวรรดิโรมันตะวันตก (Western Roman Empire) ที่กรุงมิลาน (Milan)

(มิลานได้เป็นเมืองหลวงของจักรวรรดิโรมันตะวันตกในช่วง พ.ศ. ๘๔๘-๙๔๕=ค.ศ. 305-402

ต่อมาถูกอิตาลีทำลายใน พ.ศ. ๙๙๕=ค.ศ. 452 แม้จะฟื้นขึ้นมาก็ถูกทำลายอีก เช่น พวกกอธทำลายใน พ.ศ. ๑๐๘๒=ค.ศ. 539 แล้วก็ฟื้นขึ้นอีก โดยเฉพาะหลัง ค.ศ. 1000 ได้เป็นเมืองรุ่งเรืองยิ่งใหญ่จากการที่ศาสนจักรคริสต์ โดยอาร์ชบิชอปทั้งหลาย ได้ครองอำนาจฝ่ายอาณาจักรด้วย)

หลวงจีนฟาเหียนมาก กลับทะเล

พ.ศ. ๙๔๕ (ค.ศ. 402) หลวงจีนฟาเหียน (Fa-hsien) จาริกทางไกลแสนกัณดารจากเมืองจีน ข้ามทะเลทรายโกบีและป่าเขามากมาย ฝ่าทั้งลมร้อนและหิมะเยือก ผ่านทางเอเชียกลางมาถึงชมพูทวีป เข้าทางคันธาระ เยือนปุรุปุระ ตักสิลา ไปจนถึงกิลพัสดุ์ นมัสการสังเวชนียสถานทั้ง ๔ ศึกษาที่ปาฏลีบุตร อยู่ในอินเดียยุคราชวงศ์คุปตะ ๑๐ ปี แล้วนำคัมภีร์พระไตรปิฎก เป็นต้น เดินทางกลับเมืองจีนโดยทางเรือ แวะพักที่ลังกาทวีป ๒ ปี ผจญภัยในทะเล ครั้งหนึ่งถูกคลื่นใหญ่ซัดไปขึ้นเกาะ (คงจะเป็นชวา แต่เวลานั้นยังไม่มีอาณาจักรศรีวิชัย) ฝ่าคลื่นลมร้ายเกือบ ๗ เดือน จึงถึงเมืองจีน แล้วแปลพระคัมภีร์ภาษาสันสกฤตเป็นภาษาจีน

และเขียนบันทึกการเดินทางไว้ ซึ่งฝรั่งแปลเป็นหนังสือตั้งชื่อว่า *“Record of Buddhist Kingdoms”* ให้ความรู้เรื่องสภาพพระพุทธศาสนาในอินเดียยุคที่รุ่งเรือง เช่น วัดวาอารามมากมายที่ตักสิลา ก่อนถูกพวกฮั่นทำลาย ก่อนจะถูกศาสนาฮินดูเริ่มกลืน และก่อนจะพินาศในยุคที่ที่พมุลมิมบุกเข้ามา

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

ค.ศ. 1

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 500

ภาพวาดพระพุทธรูปเจ้า
ยุค Goryeo

พุทธศาสนาเข้าสู่เกาหลี

พ.ศ. ๙๑๕ (ค.ศ. 372) กษัตริย์เกาหลีแคว้นฝ่ายเหนือส่งทูตมาขอพระพุทธรูปและคัมภีร์ จากจักรพรรดิเฮาบูตีแห่งราชวงศ์จิ้นของจีน (เวลานั้นเกาหลียังแยกเป็น ๓ อาณาจักร) จากจุดเริ่มต้นนี้ พุทธศาสนาก็แพร่ไปทั่วเกาหลีทั้งหมด

จีนกับเอเชียกลาง

พ.ศ. ๙๔๔ (ค.ศ. 401) พระกุมารชีวะถูกคนจีนร้ายจับตัวจากเมืองกูจา (Kucha) ในเอเชียกลาง มาถึงเมืองเซียงอัน แต่เนื่องจากความสามารถของท่าน ทำให้ราชสำนักจีนนับถือ ท่านแปลพระคัมภีร์สันสกฤตเป็นจีนจำนวนมาก และแสดงธรรมอยู่เสมอ เป็นกำลังสำคัญให้พระพุทธศาสนาเจริญมั่นคงในจีน

พ.ศ. ๙๖๔ (ค.ศ. 421) อีโอดิสอุสที่ ๒ จักรพรรดิโรมันตะวันออก ส่งกองทัพไปสู้กับกษัตริย์เปอร์เซีย ที่กำจัดชาวคริสต์

พธ-WSHM
พธ-วิจัย
พธ-ศิว-

ก) ฮัน- ฮินดู ทำลายพุทธ

พ.ศ. ๙๕๐-๑๐๕๐ (โดยประมาณ) พวกพราหมณ์ ดำเนินแผนทำลายพระพุทธศาสนาด้วยวิธีลึกลับ โดยตั้ง คัมภีร์วิษณุปุราณะขึ้น บอกว่าเทวดารบแพ้สูร จึงมาขอ ฟังองค์วิษณุคือพระนารายณ์ พระองค์จึงอวดตมาเป็น พระพุทธเจ้า เพื่อหลอกพวกอสูร ให้ละทิ้งพระเวทและ เลิกบูชาขัณ्ड พวกอสูรจะได้เสื่อมฤทธิ์ แล้วฝ่ายเทวดาจะ ได้มาปราบอสูรได้ง่าย (หมายความว่า ชาวพุทธ ก็คือพวก อสูรที่ถูกพระพุทธเจ้าหลอกให้ละทิ้งพระเวทอันศักดิ์สิทธิ์ และขัณ्डพิธีอันประเสริฐ มาสู่ทางแห่งความเสื่อม) เรียก พุทธาวตารว่าเป็นนารายณ์ปาง “มายาโมหะ” และบอก

ว่านารายณ์จะอวดตปางที่ ๑๐ เรียกว่ากัลกยาวตารลง มากำจัดพวกอสูรคือชาวพุทธที่พระพุทธเจ้าหลอกออกมา ไว้แล้วนี้ อีกทีหนึ่ง

ในช่วงนี้ ลัทธิ “ภักติ” คือ ความมีศรัทธาด้วยใจ รักภักดีต่อเทพเจ้าอย่างแรงเข้มในเชิงอารมณ์ ได้มีกระแส แรงขึ้นด้วย ส่งผลกระทบต่อพระพุทธศาสนา

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 2500

ธโถดสิจสุศที่ ๒

พระพุทธโฆสจารย์ จากชมพูทวีป ไปสืบอรรถกถาที่ลังกา

พ.ศ. ๙๖๕ (ค.ศ. 422) เนื่องจากพระพุทธศาสนาในชมพูทวีปเสื่อมลงมาก แม้จะยังรักษาพระไตรปิฎกบาลีไว้ได้ แต่คัมภีร์อธิบายที่จะใช้เป็นเครื่องช่วยในการศึกษามืออรรถกถา เป็นต้น ได้สูญสิ้นไป พระพุทธโฆสได้รับคำแนะนำจากพระอุปัชฌาย์ คือพระเวตถะเร ให้เดินทางไปลังกาทวีปเพื่อแปลอรรถกถาจากภาษาสิงหลกลับเป็นภาษาบาลี แล้วนำมายังชมพูทวีป เมื่อท่านไปถึงลังกาทวีปในปี ๙๖๕ แล้ว ต่อมาได้ขออนุญาตแปลคัมภีร์ พระเถระแห่งมหาวิหารให้คาถามา ๒ บท เพื่อแต่งคำอธิบายเป็นการทดสอบความรู้ ท่านเรียบเรียงคำอธิบายคาถา

ทั้งสองนั้นขึ้นเสร็จเป็นคัมภีร์วิสุทธิมคคิในปี ๙๗๓ จากนั้นจึงได้รับอนุญาตให้แปลอรรถกถาได้ตามประสงค์ เมื่อทำงานเสร็จสิ้นแล้ว ก็เดินทางกลับสู่ชมพูทวีป พระพุทธโฆสจารย์เป็นพระอรรถกถาจารย์ที่มีผลงานมากที่สุด (ตำราต่างเล่มบอก พ.ศ. ต่างกันบ้าง)

พระพุทธโฆส
ถวายคัมภีร์แก่สังฆมนตรี
แห่งมหาวิหาร

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

พ.

500

ค.ศ. 1

ทิวยุโรปสะท้าน เพราะฮันนา

พ.ศ. ๙๗๗ (ค.ศ. 434) ขนเร่ร่อนเผ่าฮุนนัหรือฮัน จากเอเชียกลางตอนเหนือ ที่ฝรั่งเรียกว่าเป็นอนารยชนซึ่งเคยรบกวนจีนจนต้องสร้างกำแพงเมืองจีน ได้มาถึงยุโรป เทียวบุกตีทำลายไปทั่ว

พอถึง พ.ศ. ๙๗๗ ฮัตติลา (Attila) ราชาฮันได้ทำสนธิสัญญากับอิตาลีที่ ๒ ทำให้จักรพรรดิโรมันตะวันออก (บิแซนทีน) ต้องส่งทองคำไปเป็นราชบรรณาการแก่ฮัตติลา ปีละ ๓๐๐ กก. แต่ล่วงมา ๖ ปี ฮัตติลา ก็ยกทัพเที่ยวทำลายเมืองใหญ่น้อย จนต้องทำสนธิสัญญากันใหม่ให้โรมส่งเครื่องบรรณาการเพิ่มขึ้น ครั้นถึงปี ๙๙๐ ก็ยกทัพมาตีอิตาลี จนอิตาลีต้องยกดินแดนให้ไปมากมาย

อีก ๓ ปีต่อมา ฮัตติลาหันไปสนใจด้านจักรวรรดิโรมันตะวันตก และยกทัพไปตีกอล (ปัจจุบันคร่ำๆ คือฝรั่งเศสและเบลเยียม) ทัพโรมันได้ผ่นกกำลังกับพวกวิซิกอท (Goths) คือชนเผ่าอนารยชนดั้งเดิมของเยอรมนี พวกที่อยู่ทางตะวันตกเรียกว่า Visigoths) และชนชาติอื่นๆ ที่ถูกพวกฮันชนข่มเหง หนีอยู่ฮัตติลาไว้ได้ และมีชัยปล่อยให้อัตติลาล่าถอยไป กระทั่งตาม ในปีต่อมา คือ พ.ศ. ๙๙๕ (ค.ศ. 452) ฮัตติลา ก็มาตีอิตาลีเสียหายมากมาย แต่กรุงโรมรอดมาได้ เพราะพอตีพวกฮันชนขาดเสบียงและเกิดโรคระบาดในกองทัพ จึงล่าถอยไป

มหาวิทยาลัยवलกี ที่เคยยิ่งใหญ่คู่กับนาลันทา

พ.ศ. ๑๐๑๓ (ค.ศ. 470) ในช่วงที่ราชวงศ์คุปตะอ่อนแอลงจะแตกสลาย ได้มีอาณาจักรใหม่ ๆ ทวยอยเกิดขึ้นหลายแห่ง มีทั้งที่อุปถัมภ์ และที่ทำลายพระพุทธศาสนา เริ่มแต่อาณาจักรวอลกีของราชวงศ์ไมตรกะ ที่ตั้งขึ้นทางตะวันตก (ปัจจุบันคือ Valabhipur ในรัฐ Gujarat) จนถึงอาณาจักรกรรณสูรณ (เคาฑะ) ของราชชาติต่างกะ (ก่อน พ.ศ. ๑๑๔๘-๑๑๖๒=ก่อน ค.ศ. 605-619) ทางตะวันออก (แถบเบงกอล เทียบคร่าวๆ เวลานั้นคือแคว้นเมืองกัลกัตตาและบังกลาเทศ)

พ.ศ. ๑๐๑๘ (โดยประมาณ; ค.ศ. 475) ที่วอลกีราชธานี เจ้าหญิงพุทธทาแห่งราชวงศ์ไมตรกะ ได้ทรงก่อตั้งมหาวิหารของพระพุทธศาสนาฝ่ายหินยาน ที่ภายหลังเรียกว่ามหาวิทยาลัยวอลกี ซึ่งเจริญรุ่งเรืองต่อมากว่า ๒๐๐ ปี

จักรพรรดิฉินพีโธ

พ.ศ. ๙๘๙ จักรพรรดิฉินแห่งราชวงศ์เวเหนือซึ่งเคยส่งเสริมพระพุทธศาสนา มาคิดเห็นว่าบ้านเมืองต้องสูญเสียกำลังคนและค่าภาษีอากรไปเนื่องจากการที่คนบวชและบำรุงวัดวาอาราม จึงให้ฆ่าภิกษุและภิกษุณีทำลายวัดและพระพุทธรูป ห้ามชายอายุต่ำกว่า ๕๐ ออกบวช โดยได้ดำเนินการนี้อยู่ ๕ ปี เป็นเหตุให้ลัทธิขงจื้อขึ้นมามีอำนาจเหนือพุทธศาสนา

ปฏิมากรสนจากเวเหนือ

เอลโลรา

อชันตาเลิกไป เอลโลราเริ่มไถ่บาน

พ.ศ. ๑๐๓๓ (ค.ศ. 490) วากากุกะ ซึ่งรุ่งเรืองขึ้น มาตั้งแต่ราว พ.ศ. ๘๐๐ ต่อจากสัตวาทนะ แม้จะเป็น ราชวงศ์อินเดีย ดังที่กษัตริย์องค์ที่ ๒ ได้ประกอบพิธีอัฐวเมธ (ฆ่าม้าบูชาอัฐ) ถึง ๔ ครั้ง แต่กษัตริย์รุ่นหลังหลายองค์ เป็นชาวพุทธ และได้ทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาเป็นอัน มาก งานบุญสำคัญชิ้นหนึ่ง คือการขุดเจาะแกะสลักวัดถ้ำ (ทางโบราณคดีจัดนับเป็นถ้ำที่ ๑๖) ที่อชันตา ซึ่งได้ถวาย แก่สงฆ์ในราว พ.ศ. ๑๐๓๓

เวลาตั้งแต่ใกล้ พ.ศ. ๑๐๐๐ ในยุควากากุกะนี้ เป็นช่วงระยะแห่งการฟื้นฟูใหม่ของการแกะสลักภูเขาวาดภาพในหมู่ถ้ำอชันตา หลังจากหยุดเจียบไป ๔๐๐ กว่าปี ตั้งแต่ยุคสัตวาทนะ

แม้สิ้นยุควากากุกะแล้ว งานสลักวัดถ้ำที่อชันตา ก็ดำเนินต่อมาในยุคของราชวงศ์จาลุกยะ จนยุติประมาณ พ.ศ. ๑๒๐๐ ถ้ายุคหลังนี้มีเพิ่มอีก ๒๔ เป็นของพุทธศาสนา มหายานล้วน

ขณะที่งานสลักวัดถ้ำที่อชันตายุติลง ก็ได้มีการ แกะสลักวัดถ้ำขึ้นที่เอลโลรา (เรียกตามชื่อหมู่บ้านที่นั่น ในปัจจุบัน; อยู่ห่างอชันตาลงมาทางตะวันออกเฉียงใต้ ๘๐ กม.) ซึ่งเริ่มต้นในช่วง พ.ศ. ๑๑๐๐-๑๒๐๐ และหยุด เลิกประมาณ พ.ศ. ๑๔๐๐ รวมมี ๓๔ ถ้ำ แต่เป็นของ ๓ ศาสนา คือ พุทธ ฮินดู และเชน ต่างจากอชันตา ที่ นอกจากเก่าแก่แล้ว ก็เป็นของพุทธศาสนาอย่างเดียว

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

พ.

500

พ.ศ. 1

โรมล่ม ยุโรปเข้ายุคมืด

พ.ศ. ๑๐๑๙ (ค.ศ. 476) จักรวรรดิโรมันตะวันตก ซึ่งบอบช้ำจากการรังควานของชนเผ่าอนารยะ โดยเฉพาะพวกฮั่นของอิตาลี ครั้นถึงปี ๑๐๑๙ นี้ หัวหน้า เผ่าอนารยะเยอรมัน ชื่อโอโดเอเซอร์ (Odoacer) ก็ เข้าบุกจับจักรพรรดิโรมิวลัส ออเกสตุส (Romulus Augustulus) แห่งโรม ปลดจากตำแหน่ง เป็นกาล อวสานแห่งจักรวรรดิโรมันตะวันตก

ช่วงเวลา ๑,๐๐๐ ปี แต่ขึ้นไป (พ.ศ. ๑๐๑๙- ๑๙๙๖=ค.ศ. 476-1453) คือหลังจาก “โรมล่มสลาย” แล้ว จนจักรวรรดิไบแซนไทน์ล่ม (=ตั้งแต่โรมันตะวันตก ล่ม ถึงโรมันตะวันออกสลาย) เรียกว่าเป็น “สมัยกลาง”

(Middle Ages) ของยุโรป ซึ่งโลกตะวันตกอยู่ได้กำกับ ของลัทธิความเชื่อและสถาบันของศาสนาคริสต์

อนึ่ง สมัยกลางนี้ เคยนิยมเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ยุคมืด” (Dark Ages) คือเป็นกาลเวลา ๑ สหัสวรรษ หรือ ๑,๐๐๐ ปี แห่งความอับเฉาและตกต่ำ โดยเฉพาะใน ทางปัญญา ของยุโรปและอารยธรรมตะวันตก

(ปรากฏบางพวกสงวนคำว่า “ยุคมืด” ให้ใช้กับ ช่วงระยะต้นๆ ของสมัยกลางนั้น)

Romulus Augustulus

ช่วงต่อสู้อยู่ใหม่ ก่อนอินเดียลุดงไฟ

พ.ศ. ๑๐๘๖-๑๓๐๐ (ค.ศ. 543-757) ราชวงศ์
จาลุกยะ ครองราชย์ที่วาตาปีปุระ ในตอนกลางและ
ตะวันตกของทักซิณบาถ

ส่วนทางอินเดียฝ่ายเหนือ เมื่อคุปตะอ่อนแอลงจน
จบสิ้นวงศ์ เพราะการเข้ามาของพวกหุณะดังกล่าวแล้ว
นั้น หลังจากวุ่นวายอยู่ระยะหนึ่ง ก็มีกษัตริย์ยิ่งใหญ่เกิด
ขึ้น คือพระเจ้าหรรษะ (พ.ศ. ๑๑๔๙-๑๑๙๐=ค.ศ. 606-
647) ซึ่งมีรัชกาลตรงกับพอดีกับราชาที่เรืองอำนาจที่สุด
ของจาลุกยะ คือ พระเจ้าปุลเกศินที่ ๒ (พ.ศ. ๑๑๕๓-
๑๑๘๕=ค.ศ. 610-642)

เมื่อพระเจ้าหรรษะแผ่อำนาจลงทางใต้ราว พ.ศ.
๑๒๕๓ ก็ได้พ่ายแก่พระเจ้าปุลเกศินที่ ๒ และถูกจำกัด

อาณาเขตอยู่แค่น้ำนัมมา
แม้ว่าต่อมาจาลุกยะจะสิ้นวงศ์ไปใน พ.ศ. ๑๓๐๐
แต่ราชวงศ์ราชกุฎที่ขึ้นมาแทน ก็อุปถัมภ์งานศิลปะ
สลักกุชเชลีสืบมา

น่าสังเกตด้วยว่า ราชวงศ์จาลุกยะ ต่อด้วยราชวงศ์
ราชกุฎที่เข้มแข็งขึ้นมาแทนที่ แล้วแผ่อำนาจ เทียวรบ
กับอาณาจักรอื่นๆ ทั้งในภาคกลางและภาคเหนือ ใน
ระยะนี้ ได้เป็นเครื่องกีดกันชนมุสลิมอาหรับที่เข้ามาตั้ง
อาณาจักรในแถบแคว้นสินท์ให้ไม่สามารถขยายดินแดน
ออกไป

(แคว้นสินท์/Sind ในปัจจุบัน ซึ่งบางตำราบางครั้ง
ก็เขียน Sindh/สินธ์ นั้น ก็มาจากคำว่า “สินธุ” ที่เป็นชื่อ

แม่น้ำสำคัญของดินแดนแถบนั้นนั่นเอง)
ราชวงศ์จาลุกยะสามารถกู้อำนาจคืนมาได้
พ.ศ. ๑๕๑๘ (ค.ศ. 975) และครองอาณาจักรอยู่จนถึง
พ.ศ. ๑๗๓๒ (ค.ศ. 1189)

ราชวงศ์จาลุกยะที่กล่าวมานี้เรียกว่าจาลุกยะ
ตะวันตก เพราะในเวลาใกล้กันนี้มีจาลุกยะอีกพวกหนึ่ง
ครองอาณาจักรเวงคี (ดินแดนแคว้นอันธระหว่างแม่น้ำ
โคทาวรี กับแม่น้ำกฤษณะ) ในระยะ พ.ศ. ๑๑๖๗-๑๖๑๓
(ค.ศ. 624-1070) เรียกว่าราชวงศ์จาลุกยะตะวันออก

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

กำเนิดนิกายเซน

พ.ศ. ๑๐๖๓ (ค.ศ. 520) ที่เมืองจีน พระโพธิธรรม
ซึ่งเดินทางมาจากอินเดียใต้ ได้สอนพระพุทธศาสนาที่
เป็นการดั่งนิกายฉาน (Chan; ต่อมาไปถึงญี่ปุ่น เรียกตาม
สำเนียงที่นั่นว่า นิกายเซน=Zen)

จากซ้าย:
พระโพธิธรรม
เจ้าชายโชโตกุ

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

ญี่ปุ่นรับพระพุทธศาสนา

พ.ศ. ๑๐๙๕ (ค.ศ. 552) พระจักรพรรดิคิมเมอิ
(Emperor Kimmei) โปรดให้สร้างวัดแรกของญี่ปุ่น เพื่อ
ประดิษฐานพระพุทธรูปที่กษัตริย์เกาหลีทรงส่งมาถวาย
เป็นเครื่องหมายแห่งการประดิษฐานพระพุทธศาสนาใน
ประเทศญี่ปุ่น

(ปีที่ส่งมา ซึ่งถือว่าเป็นวาระแห่งการที่พระพุทธ-
ศาสนาเข้าสู่ญี่ปุ่นจากเกาหลี คือประมาณ พ.ศ. ๑๐๘๑/
ค.ศ. 538)

ต่อแต่นั้น เจ้าชายโชโตกุได้ทรงเป็นผู้นำในการ
ประดิษฐานพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 2500

หมู่ถ้ำอชันตา-เอลโลรา ว่าโดยสรุป

เรื่องหมู่ถ้ำอชันตา-เอลโลรา นั้น สร้างกันมา โดยหลายอาณาจักร หลายราชวงศ์ ผ่านกาลเวลาหลาย ศตวรรษ ควรจะสรุปไว้เพื่อเข้าใจชัด (เท่าที่สันนิษฐานกัน มา) ดังนี้

ที่ตั้ง: รัฐมหาราษฏร์ อินเดียตอนกลางภาค ตะวันตก ใกล้เมืองออรังคาบาด (Aurangabad)

- อชันตา ห่างจากออรังคาบาด ขึ้นไปทาง เหนือ เยื้องตะวันออก ๘๔ กม. (๑๐๕ กม. โดยรถยนต์)

- เอลโลรา ห่างจากออรังคาบาด ขึ้นไปทาง ตะวันตกเฉียงเหนือ ๑๕ กม. (๒๙ กม. โดย รถยนต์)

๑. อชันตา เป็นหมู่ถ้ำแรก เกิดมีในช่วง พ.ศ.

๔๐๐-๑๒๐๐ และเป็นของพุทธศาสนาลัทธิต่างๆ รวมมี ๓๐ ถ้ำ แบ่งเป็น

ก) ถ้ำพุทธศาสนาหินยาน

- พ.ศ. ๔๐๐-๖๐๐

- มี ๖ ถ้ำ (ที่ ๘, ๙, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๓๐)

ข) ถ้ำพุทธศาสนาหายาน

- พ.ศ. ๑๐๐๐-๑๒๐๐

- มี ๒๔ ถ้ำ (ที่เหลือจาก ๖ ถ้ำของหินยาน)

(พึงทราบไว้ว่า ถ้ำที่ ๓๐ บัดนี้ไม่มีทางขึ้นไป อาจ ถูกหินถล่มทับ? บางตำราไม่นับ จึงบอกจำนวนว่ามีเพียง ๒๙ ถ้ำ)

๒. เอลโลรา เป็นหมู่ถ้ำหลัง เกิดมีในช่วง พ.ศ. ๑๑๐๐ หรือ ๑๒๐๐ ถึง ๑๔๐๐ เป็นของ ๓ ศาสนา คือ พุทธศาสนาหายาน ตามด้วยฮินดู และเชน รวมมี ๓๔ ถ้ำ แบ่งเป็น

ก) ถ้ำพุทธศาสนาหายาน

- พ.ศ. ๑๑๐๐-๑๓๕๐

- มี ๑๒ ถ้ำ (ที่ ๑-๑๒)

ข) ถ้ำฮินดู

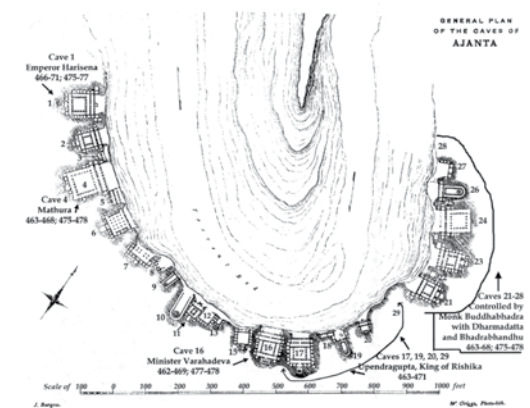
- พ.ศ. ๑๒๐๐-๑๔๕๐

- มี ๑๗ ถ้ำ (ที่ ๑๓-๒๙)

ค) ถ้ำเชน

- พ.ศ. ๑๓๕๐-๑๔๕๐

- มี ๕ ถ้ำ (ที่ ๓๐-๓๔)

ถ้าเดิม เมื่อเริ่มคือวัด แต่ไปมาตวัดเป็นวิหาร

เนื่องจากถ้าเหล่านี้มีต้นกำเนิดมาจากคติของพระภิกษุในพระพุทธศาสนา ซึ่งมีถ้ำเป็นเสนาสนะคือที่อยู่อาศัยอย่างหนึ่งตามพระพุทธบัญญัติ พร้อมนั้น วัดก็เป็นถ้ำบำเพ็ญกุศลเจริญธรรมของประชาชน การเจาะสลักทำถ้ำเหล่านี้จึงเป็นการสร้างวัดถ้ำ ดังนั้น ถ้ำรุ่นเก่า โดยเฉพาะถ้ำพุทธที่ อชันตา จึงแยกเป็น ๒ แบบ คือ วิหารได้แก่ที่อยู่ของพระ กับ เจตยะ (=เจตียะ=เจตีย์) อันเป็นที่เคารพบูชา หรือที่ศักดิ์สิทธิ์

ศิลปกรรมที่นี้ ทั้งประติมากรรม และจิตรกรรมดีเด่นเป็นแบบแก่ที่อื่น โดยเฉพาะภาพวาดที่อชันตา เป็นที่นิยมแพร่ไปทางอัฟกานิสถาน (คันธาระ และโยนค) อาเซียกลาง จนถึงจีน

หลวงจีนเหียนจิ่ง หรือพระถังซำจั๋ง ก็ได้เขียนบันทึกไว้ กล่าวถึงถ้ำอชันตา เมื่อ พ.ศ. ๑๑๘๓

อย่างไรก็ตาม น่าจะเป็นได้ว่า ในยุคหลังๆ ความหมายและวัตถุประสงค์เดิมของงานสร้างถ้ำได้หดหาย และกลายเป็นอย่างอื่น

ดังจะเห็นชัดจากผลงานยุคท้ายๆ โดยเฉพาะถ้ำไกลาสของฮินดู ที่สันนิษฐานกันว่าขัตรีย์ ฤๅษณะที่ ๑ (ราว พ.ศ. ๑๒๙๙-๑๓๑๖) แห่งราชวงศ์ราชภุฏฐให้สร้างขึ้นนั้น นอกจากไม่เป็นที่อยู่ของพระ และไม่เป็นที่ศิลปะเพื่อสอนธรรมแล้ว ก็ไม่เป็นที่อยู่อาศัยเลย แต่เป็นเทวสถานอันมีจุดเน้นที่พิธีกรรมและความยิ่งใหญ่โดยแท้ จากถ้ำพุทธยุคแรกที่มีแต่ความเรียบง่าย สุขสงบกับ

ธรรมชาติ และเป็นที่ย้ายออกแห่งเมตตากรุณา เปลี่ยนมาเป็นเทวสถานเอ่อว่าที่ผู้ยิ่งใหญ่เพลินเมาสำราญสำเร็จ काम และแสดงอำนาจดั่งการบออย่างโหดเหี้ยมให้หน้าเกรงขาม

เริ่มต้นเป็นปุชณีย์ พื้นอีกก็เป็นแค้ที่เกี่ยวดู

ต่อมา หมู่ถ้ำเหล่านี้ได้ถูกทิ้งร้างไป และหายจากความทรงจำหลายศตวรรษ แม้กระทั่งคนถิ่นก็ไม่รู้ จนกระทั่งในยุคที่อังกฤษปกครอง ได้มีทหารอังกฤษ ของบริษัท อีสต์อินเดีย (East India Company) มาล่าสัตว์ และพบโดยบังเอิญ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๖๒ (ค.ศ. 1819) ชาวโลกจึงได้รู้จัก

อย่างไรก็ตาม หลังจากเปิดแก่การท่องเที่ยวแล้ว ในระยะต้นได้เกิดความสูญเสียมากมาย ทั้งแก่รูปภาพ และรูปปั้น จากการจับ-ลอบ-ลอกของผู้มาชม การดูแลรักษาไม่ถูกวิธี ตลอดจนคนทุจริต เช่น เคยมีเจ้าหน้าที่นำเที่ยวตัดเศียรองค์ปฐิมาต่างๆ ไปขาย กว่าที่จะจัดให้มีการอนุรักษ์ให้เรียบร้อยลงตัวตามวิธีปฏิบัติที่ถูกต้องได้ ถ้ำก็เสื่อมโทรมไปมาก

หลักฐานอันถาวรชัดเจนของอดีตที่หมู่ถ้ำเหล่านี้ น่าจะเป็นแหล่งที่ดีสำหรับการศึกษาศาสนาเปรียบเทียบ และลักษณะแห่งวิวัฒนาการ ที่ได้เป็นไปในประวัติศาสตร์ของพระพุทธศาสนา พร้อมทั้งให้เห็นอนิจจภาวะที่จะปลุกเร้าเตือนใจให้ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 2500

ห้ามซื้อ-ขาย อนุญาตให้ใช้เพื่อการศึกษาส่วนตัวเท่านั้น ภาพประกอบส่วนใหญ่มีลิขสิทธิ์ หากประสงค์นำไปใช้แล้ว ต้องติดต่อขออนุญาตจากเจ้าของก่อน

คลังยุทธการ

ภัยนอก - ภัยใน จนมลายสูญสิ้น

พุทธฯ ถูกทำลายอีก ก่อนฟื้นฟู

พ.ศ. ๑๑๔๘-๑๑๖๒ (ค.ศ. 605-619) ราชาศศางกะ เป็นฮินดูนิกายไศวะ ได้ดำเนินการทำลายพระพุทธรูปอย่างรุนแรง เช่น สंहารพระสงฆ์ที่กุสินาราหมดสิ้น โศคนพระศรีมหาโพธิ์ที่พุทธคยา นำพระพุทธรูปออกจากพระวิหารแล้วเอาศิวลึงค์เข้าไปตั้งแทน แม้แต่เงินตราของรัชกาลก็จารึกข้อความกำกับพระนามราชาว่า “ผู้ปราบพุทธศาสนา”

จากซ้าย:
พระศรีมหาโพธิ์
ศวลึงค์

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 1

ค.ศ. 500

อาณาจักรศรีวิชัยเกิดที่สุมาตรา

พ.ศ. ๑๑๐๐ (กะคร่าวๆ; ค.ศ. 600) ในชวงเวลานี้มีอาณาจักรใหม่ที่สำคัญเรียกว่า ศรีวิชัยเกิดขึ้น ในดินแดนที่ปัจจุบันเป็นอินโดนีเซียและมาเลเซีย เहांที่ทราบ อาณาจักรนี้เริ่มขึ้นโดยชาวฮินดูจากอินเดียได้มาตั้งถิ่นฐานที่ปาเลมบังในเกาะสุมาตรา ตั้งแต่ก่อน ค.ศ. 600 แต่มีชื่อปรากฏครั้งแรกในบันทึกของหลวงจีนอี้จิง ผู้มาแวะบนเส้นทางสู่ชมพูทวีปเมื่อ พ.ศ. ๑๒๑๔

ภวังหันลนเปอร์เซีย

เทคโนโลยี: พลังงานจากลม

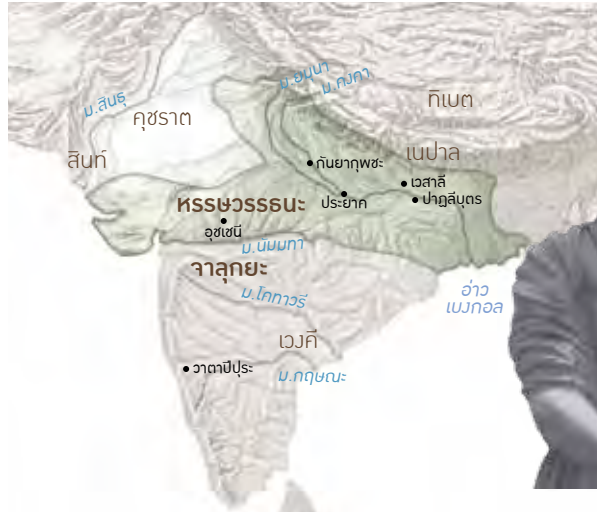
พ.ศ. ๑๑๕๐ (โดยประมาณ; ค.ศ. 600) ที่เปอร์เซียคนทำกังหันลม ขึ้นใช้ครั้งแรก

กัษัตริย์ และศตวรรษ กังวอสาบ

พ.ศ. ๑๑๔๘ (ค.ศ. 605) หลังช่วงเวลาว่างในชมพูทวีป กษัตริย์ราชวงศ์วรรณะได้ปราบพวกหุณะลงได้ใน พ.ศ. ๑๑๔๘ แต่แล้วราชาใหม่ราชยวรรณะก็ถูกราชาศตวรรษใช้กลลวงปลงพระชนม์เสีย

เหตุการณ์นี้ทำให้เจ้าชายหรรษวรรณะผู้เป็นอนุชาต้องเข้ามารักษาดินแดนขึ้นครองราชย์ที่เมืองกันยาฤพชะ (ปัจจุบัน=Kanauj) มีพระนามว่าหรรษะ แห่งราชวงศ์วรรณะ และได้กลายเป็นราชายิ่งใหญ่พระองค์ใหม่

ราชาศตวรรษที่เป็นอินดูไศวะ ก็สิ้นอำนาจใน พ.ศ. ๑๑๖๒ แล้วดินแดนทั้งหมดก็เข้าร่วมในจักรวรรดิของพระเจ้าหรรษวรรณะ

พระเจ้าหรรษวรรณะ

จากซ้าย: ๘๘๘จักร ศิลปะ-การวาด พระเจ้าสรองสันคัมโป

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 2500

การวาด ในที่แห่งสุวรรณภูมิ

พ.ศ. ๑๑๕๐ (โดยประมาณ; ค.ศ. 600) อารยธรรมทวาราวดี ของชนชาติมอญ ได้รุ่งเรืองเด่นขึ้นมาในดินแดนที่เป็นประเทศไทยปัจจุบัน แถบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง ตั้งเมืองหลวงที่นครปฐม เป็นแหล่งรับวัฒนธรรมชมพูทวีป รวมทั้งพระพุทธศาสนา แล้วเผยแพร่ออกไปในเขมร พม่า ไทยอยู่ยาน จนเลือนหายไป ในอาณาจักรสยามยุคสุโขทัยแห่ง พ.ศ. ที่ ๑๘-๑๙

อาณาจักรทวาราวดีนี้เจริญขึ้นมาในดินแดนที่ถือว่าเคยเป็นถิ่นซึ่งเรียกว่าสุวรรณภูมิในสมัยโบราณ ตั้งแต่ก่อนยุคโคโค ใน พ.ศ. ที่ ๓

พุทธศาสนาเข้าสู่ทิเบต

พ.ศ. ๑๑๖๐ (ค.ศ. 617) เป็นปีประสูติของกษัตริย์ทิเบตพระนามสรองสันคัมโป ซึ่งต่อมาได้อภิเษกสมรสกับเจ้าหญิงจีนและเจ้าหญิงเนปาล ที่นับถือพระพุทธศาสนา เป็นจุดเริ่มให้พระพุทธศาสนาเข้าสู่ทิเบต พระเจ้าสรองสันคัมโป ทรงส่งราชทูตชื่อ ทอนมิสัมโกตะไปศึกษาพระพุทธศาสนาและภาษาต่างๆ ในอินเดีย และดัดแปลงอักษรอินเดียมาใช้เขียนภาษาทิเบต

พุทธศาสนารุ่งเรือง ยุคที่ ๓

อินเดียตัวโต พุทธรุ่งสุดท้าย

พ.ศ. ๑๑๔๙-๑๑๙๐ (ค.ศ. 606-647) พระเจ้า
หรรษะ (หรรษวรรณะ หรือหรรษะศีลาทิตย ก็เรียก)
เป็นกษัตริย์ชาวพุทธ ได้ทรงพระอนุบำรุงพระพุทธศาสนา
รวมทั้งอุปถัมภ์มหาวิทยาลัยนาลันทา

พระเจ้า**หรรษะ** ทรงดำเนินนโยบายคล้ายอย่าง
พระเจ้าอโศกฯ มุ่งบำรุงสุขของประชาชน เช่น สร้างศาลา
สงเคราะห์คนเดินทาง คนยากจน คนเจ็บไข้ ทัวทั้งมหา
อาณาจักร และที่เมืองประยาค ณ จุดบรรจบของแม่น้ำ
คงคาภิยมานา ทุก ๕ ปี ได้พระราชทานพระราชทรัพย์

ที่เกิดขึ้นในช่วง ๔ ปีก่อนๆ แก่มหาสมามคม รวมทั้งส่งเสริม
เสรีภาพทางศาสนา

(ที่ประยาค มีหลักศิลาจารึกของพระเจ้าอโศกด้วย
ปัจจุบัน=Allahabad เป็นแดนศักดิ์สิทธิ์ของพราหมณ์
ระดับเดียวกับพาราณสี ชาวฮินดูมีงานพิธีที่นี่ทุกปี โดย
เฉพาะถูกรอบ ๑๒ ปี จะมีนักบวชฮินดูจาริกมาชุมนุมครั้ง
ใหญ่ยิ่ง เรียกว่า “กุมภเมลา” ที่คนมาอาบน้ำล้างบาป
บางทีถึง ๑๘ ล้านคน พระเจ้า**หรรษะ**คงจะทรงใช้โอกาส
นี้ในการบำเพ็ญมหาทาน)

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

ค.ศ. 1

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 500

จีนเข้ายุคราชวงศ์ถัง

พ.ศ. ๑๑๖๑ (ค.ศ. 618) ที่ประเทศจีน ซึ่งเวลานั้น
มีประชากร ๙ ล้านครัวเรือน ประมาณ ๕๐-๗๐ ล้านคน
ณ เมืองเซียงอัน (ฉางอัน) ราชวงศ์สุย ซึ่งครองอำนาจ
มาได้ไม่นาน เริ่มแต่ พ.ศ. ๑๑๒๔ (ค.ศ. 581) ได้จบสิ้นลง
จีนเข้าสู่ยุคราชวงศ์ถัง ซึ่งจะครองเมืองอยู่จนสิ้น
วงศ์ใน พ.ศ. ๑๔๕๐ (ค.ศ. 907) โดยเรื่องอำนาจในช่วง
พ.ศ. ๑๑๖๙-๑๒๙๘ (ค.ศ. 626-755)

ที่แดนอาหรับ กำเนิดอิสลาม

พ.ศ. ๑๑๖๕ (ค.ศ. 622) ในดินแดนที่เป็นประเทศ
ซาอุดีอาระเบียปัจจุบัน หรือเรียกง่าย ๆ ว่าอาหรับ ท่าน**บิ
มุฮัมมัด**ได้เริ่มประกาศศาสนาอิสลามที่เมืองมักกะฮ์ ตั้งแต่
อายุ ๔๐ ปี แต่มีความขัดแย้งกับคนที่มีความเชื่ออย่างเก่า
โดยเฉพาะพวกพ่อค้าโลก จนในที่สุดราวปีที่ ๑๓ ตรงกับ
พ.ศ. ๑๑๖๕ ได้นำสาวกหนีออกจากมักกะฮ์ ถือเป็นเริ่ม
ฮิจเราะห์ศักราชของศาสนาอิสลาม แล้วไปตั้งถิ่นประกาศ
ศาสนาที่เมืองมะดีนะฮ์ (Medina เดิมชื่อเมืองยาริบ)

ท่าน**บิ**มีภาระมากในการต่อสู้กับพวกเมืองมักกะฮ์
และรบกับกองคาราวานเพื่อตัดกำลังพวกมักกะฮ์ พร้อมทั้ง
ปราบศัตรูในมะดีนะฮ์ ตลอดจนจัดการกับพวกยิวที่เข้ากับศัตรู

พวกยิวสำคัญโคตรทำยนั้น เมื่อท่านรบชนะแล้ว
ได้ให้ประหารชีวิตผู้ชายทั้งสิ้น ส่วนสตรีและเด็กก็ให้ขาย
เป็นทาสหมดไปจากมะดีนะฮ์

พ.ศ. ๑๑๗๓ (ค.ศ. 630) ท่าน**บิ**มุฮัมมัดจัดการ
ทั้งปวงที่มะดีนะฮ์ เวลาผ่านไป ๘ หรือ ๑๐ ปี เมื่อพร้อม
แล้ว ท่านจึงนำกำลังคน ๑๐,๐๐๐ ยกไปมักกะฮ์ในเดือน
มกราคม พวกมักกะฮ์ออกมายอมสยบโดยดี ท่าน**บิ
มุฮัมมัด**ก็สัญญาจะนิรโทษให้ ในการเข้าเมืองมักกะฮ์ครั้ง
นี้พวกศัตรูตายเพียง ๒๘ คน และมุสลิมตายเพียง ๒ คน

ท่าน**บิ**มุฮัมมัดจัดการปกครองในมักกะฮ์ให้
เรียบร้อย และทำลายรูปเคารพที่มหาวีรภาพะฮ์จน
เสร็จสรรพ แล้วเผยแพร่อิสลามต่อมา และจัดการกับชน
เผ่าที่ยังเป็นปฏิปักษ์ จนรวมอาระเบียได้ในเวลา ๒ ปี
เริ่มจะขยายเข้าสู่ซีเรียและอิรัก

พ.ศ. ๑๑๗๕ ท่าน**บิ**มุฮัมมัดอายุได้ ๖๓ หรือ
๖๕ ปี จึงเสด็จสู่สวรรคต โดยชาวมุสลิมถือว่าท่านขึ้นสู่
สวรรคตที่เมืองยรรูซาเล็ม

จากซ้าย:
พระณัฏฐราช
พระเจ้าถังไท่จง

เหียนจ้ง แห่ง นาลันทา

พ.ศ. ๑๑๗๒-๑๑๘๘ (ค.ศ. 629-645) หลวงจีนเหียนจ้ง (Hsuan-tsang; เกิด พ.ศ. ๑๑๔๕) หรือยวนฉาง หรือที่มักรู้จักกันในนามว่า พระถังซำจั๋ง จะไปสืบพระไตรปิฎกที่อินเดีย (พูดกันมาแบบภาษาชาวบ้านว่าไปเซที่ คือไปแดนตะวันตก) ได้จาริกจากกรุงจีน ผ่านทางโยนก คันธาระ กัศมีระ (คือ อัฟกานิสถาน ปากีสถาน และอินเดียพ่ายปัจจุบัน) ที่เมืองจิ้น เวลานั้น เป็นรัชกาลพระเจ้าถังไท่จง ซึ่งครองราชย์ใน พ.ศ. ๑๑๖๙-๑๒๐๒ (ค.ศ. 626-649)

หลวงจีนเหียนจ้งได้มาศึกษาที่มหาวิทยาลัย

นาลันทาจนจบแล้วสอนที่นั่นระยะหนึ่ง จึงนำคัมภีร์พระไตรปิฎกเป็นต้นจำนวนมาก เดินทางกลับถึงเมืองเซียงอัน/ฉางอัน ในพ.ศ. ๑๑๘๘ หลังจากจากไป ๑๖ ปี ท่านได้รับการต้อนรับยกย่องอุปถัมภ์บำรุงอย่างยิ่งจากพระเจ้าจักรพรรดิจีน แล้วทำงานแปลพระไตรปิฎกส่งสอนธรรมต่อมาจนถึงมรณภาพใน พ.ศ. ๑๒๐๗ กับทั้งได้เขียนบันทึกการเดินทางไว้ ชื่อว่า *Great Tang Records on the Western Regions* โดยท่านเป็นผู้บอกเล่า และพระลูกศิษย์จดบันทึกไว้

หลวงจีนเหียนจ้ง มีชื่อเสียงกิตติมศักดิ์ด้วยว่า พระโมกษเทวะ

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 2500

ในด้านทายาท หลังจากภรรยาคนแรกสิ้นชีวิตเมื่อท่านอายุ ๕๐ ปีแล้ว ท่านยังมีภรรยาอีก ๘ คน แต่บุตรของท่านซึ่งมีอย่างน้อย ๒ คน เสียชีวิตตั้งแต่อายุน้อย ส่วนธิดาซึ่งมีหลายคน ยังมีชีวิตอยู่จนถึงเมื่อท่านสู่สวรรคตเพียงคนเดียว คือฟาติมะฮ์ ซึ่งได้สมรสกับอาลี ผู้เป็นญาติใกล้ชิดของท่านนี้

วาระนั้นได้เกิดความขัดแย้งกันว่าผู้ใดจะสืบทอดสถานะผู้นำ ประกาศสาวกผู้ใกล้ชิดได้เลือกอาบูบะกะร์ อายุ ๕๙ ปี ซึ่งมีธิดาเป็นภรรยาคนหนึ่งของท่านนี้ ขึ้นเป็นผู้นำปกครองของอิสลามสืบต่อมา โดยมีตำแหน่งเป็นกาหลิฟ (แปลว่า “ผู้สืบทอด”) และมีมะดีนะฮ์เป็นที่ว่าการ ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งจะให้อาลีบุตรชายของท่านนี้เป็นผู้สืบทอด แต่ไม่สำเร็จ

เนื่องจากกาหลิฟ ที่ ๑-๒ ล้วนเก่งกล้า ดินแดนของกาหลิฟและอิสลามจึงแผ่ขยายออกไปอย่างรวดเร็ว

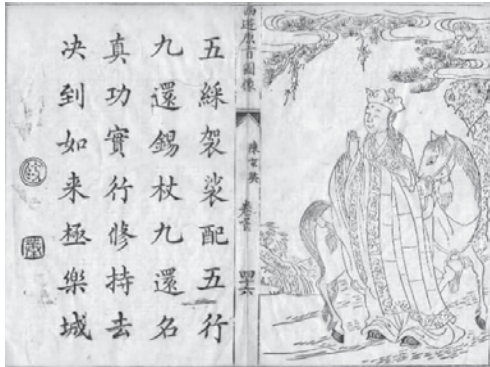

มหาวิหารกะบะฮ์

พระถังซำจั๋ง แห่ง “ไซอิ๋ว”

อีกเกือบ ๑,๐๐๐ ปีต่อมา ได้มีนักเขียนชื่อ Wu Cheng'en แต่งเรื่องของท่านเป็นนิยายชื่อ Hsi-yu-chi (Record of a Journey to the West ที่คนไทยเรียกว่า “ไซอิ๋ว” และได้มีผู้แปลเป็นภาษาอังกฤษพิมพ์ออกมาแล้วบางส่วนเมื่อปี 1942 ตั้งชื่อว่า *Monkey*

ตักสิลา ครั้งเห็นจิ้ง กับฟาเหียน

หลวงจีนเหียนจิ้ง ได้บรรยายภาพความเจริญและความเลื่อมของพระพุทธศาสนาในชมพูทวีปไว้ ทั้งด้านพ่ายัพ แลกโยนก คันธาระ กัศมีระ ที่เดินทางผ่าน เช่น

ว่าได้พบพระพุทธรูปใหญ่ที่ พามิยาน (Bamian) ซึ่งแกะสลักเข้าไปในหน้าผา ๒ องค์ (สูง ๕๒ และ ๓๗ เมตร) ประดับประดาดงามด้วยเพชรนิลจินดา (ที่พวกทาลีบันทำลายเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๔) และสภาพพระพุทธศาสนาในตักสิลาที่พินาศสูญสิ้นไปแล้วหลังจากที่ถูกพวกฮั่นทำลายสภาพชมพูทวีปที่พระถังซำจั๋งเล่า ตรงข้ามกับคำพรรณนาของหลวงจีนฟาเหียน ที่เข้ามาเมื่อ ๒๒๘ ปีก่อนครั้งที่ตักสิลารุ่งเรือง ซึ่งเต็มไปด้วยวัดอารามงดงามทั่วไปทางด้านวัตถุก็เหลือแต่ความรกร้าง ส่วนในด้านจิตใจ ชาวพุทธที่เหลืออยู่ ก็หันไปหาความเชื่อและลัทธิพิธีแบบตันตระ

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 1

ค.ศ. 500

การแผ่ขยายอิสลาม

ช่วงที่ 1. อาหรับ-กาหลิฟ

มุสลิมอาหรับยึดเยรูซาเล็ม

พ.ศ. ๑๑๘๑ (ค.ศ. 638) หลังจากพระนบีมุฮัมมัดเสด็จสู่สวรรคตแล้ว ๖ ปี ทัพมุสลิมอาหรับก็ยกไปตียึดเยรูซาเล็มนครศักดิ์สิทธิ์ได้ ชาวฮิวที่อยู่ได้ปกครองของจักรวรรดิโรมันมา ๗๐๑ ปี (ตั้งแต่ พ.ศ. ๔๘๐=63 BC) ก็เปลี่ยนมาอยู่ใต้ปกครองของกาหลิฟอาหรับ

อียิปต์ 4๗ กยอัยสุอิสลาม

พ.ศ. ๑๑๘๒ (ค.ศ. 639) ทัพมุสลิมอาหรับยกเข้าตียึดอียิปต์ได้ ทำให้จักรวรรดิไบแซนทีนหรือโรมันตะวันออกสูญเสียดินแดนใหญ่ที่สุด หลุดมือไป และอียิปต์ก็กลายเป็นจุดนำอิสลามเข้าสู่อาฟริกาเหนือและยุโรปต่อไป

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 2500

กาหลิฟขยาย โธมใกล้หมดลม

จากนั้น ๒ ปี โรมันก็ถูกขับออกจากซีเรีย และเมื่อถึง พ.ศ. ๑๑๘๘ (ค.ศ. 655) ดินแดนของกาหลิฟและอิสลามก็แผ่คลุมคาบสมุทรอาหรับทั้งหมด ตลอดปาเลสไตน์ ซีเรีย อียิปต์ ลิเบีย เมโสโปเตเมีย และล้ำเข้าไปในอาร์เมเนีย กับเปอร์เซีย (อิหร่าน) ลิดรอนอำนาจของจักรวรรดิโรมันลงไปเรื่อยๆ

อิสลามแตกเป็นสุหนี่-ชีอะฮ์

พ.ศ. ๑๑๘๘ (ค.ศ. 655) กาหลิฟที่ ๓ ถูกสังหาร อาลีบุตรเขยของท่านนับได้เป็นกาหลิฟที่ ๔ แต่อีก ๖ ปีต่อมาอาลีก็ถูกปลงชีพ และได้เกิดการขัดแย้งรุนแรงใน

เรื่องการสืบทอดตำแหน่ง

ฝ่ายส่วนมากได้ยกผู้ปกครองซีเรียขึ้นเป็นกาหลิฟ ตันวงศ์อาหรับที่ดามัสกัส (Damascus) ส่วนฝ่ายข้างที่จะให้บุตรของท่านอาลีได้ตำแหน่งไม่ยอมรับตามนั้น (ไม่ยอมรับสามกาหลิฟแรกด้วย โดยถืออาลีเป็นผู้สืบต่อที่แท้คนเดียวของท่านนบี)

บุตรของอาลีก็เสียชีวิตหมด โดยเฉพาะเมื่อสุซเซนถูกสังหารใน ค.ศ. 680 อิสลามก็แตกเป็น ๒ นิกาย ฝ่ายมากเป็นสุหนี่ ฝ่ายหลังเป็นชีอะฮ์ ซึ่งถือท่านอาลีเป็นอิหม่ามคนแรก

(นิกายชีอะฮ์มีผู้นับถือมากที่สุดใน อิหร่าน คือราว ๙๕% ของประชากรทั้งหมด ส่วนในอิรักแม้ชีอะฮ์จะเป็น

ส่วนใหญ่ราว ๖๓% แต่ฝ่ายสุหนี่ที่มีราว ๓๗% เป็นฝ่ายครองอำนาจ)

อาลี
อุซเซน

สัมพันธไมตรี จีน-อินเดีย

พ.ศ. ๑๑๘๔ (ค.ศ. 641) คงสีบเนื่องจากการที่ทรงสนทนสนมโปรดหลวงจีนเหียนจิง พระเจ้าธรรมะได้ทรงส่งราชทูตไปประจำราชสำนักจีน สถาปนาสัมพันธไมตรีระหว่างอินเดียกับจีนเป็นครั้งแรก

พ.ศ. ๑๑๘๔ (ค.ศ. 641) กษัตริย์รฐฏากูแห่งราชวงศ์ไมตรกะ ที่เมืองวลภี ซึ่งรบพ่ายแพ้ต่อพระเจ้าธรรมะ ได้มาเป็นพระกนิษฐภคินี

หรรษะถูกลอบปลงพระชนม์

พ.ศ. ๑๑๙๐ (ค.ศ. 647) พวกพราหมณ์ที่รับราชการในราชสำนัก ชัดเคื่องว่าพระเจ้าธรรมะอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา จึงคบคิดกันปลงพระชนม์ ครั้งแรกไม่สำเร็จ และทรงอภัยหรือไม่ลงโทษรุนแรง คนพวกนี้จึงทำการร้ายใหม่อีก โดยปลงพระชนม์สำเร็จเมื่อครองราชย์ได้ ๔๑ ปี ปราชญ์ถือว่าเป็นอวสานแห่งมหาอาณาจักรพุทธสุดท้ายของชมพูทวีป

(นักประวัติศาสตร์ตั้งข้อพิจารณาว่า อินเดียยุคก่อนมุสลิมเข้ามา มีราชายังใหญ่ที่สุด ๓ พระองค์ คือ **อโศก กนิษกะ** และ **ธรรมะ** ซึ่งล้วนเป็นกษัตริย์ชาวพุทธทั้งสิ้น) อนึ่ง พวกพราหมณ์ก่อการได้สถาปนาพราหมณ์

บุโรหิตเก่าของพระเจ้าธรรมะขึ้นเป็นกษัตริย์พระนามว่า **อรุณาศวะ**

ราชทูตจีน จับกษัตริย์อินเดีย

ครั้งนั้น พระเจ้าถังไทจงได้ส่งราชทูตนำเครื่องราชบรรณาการมาถวายพระเจ้าธรรมะ แต่คณะทูตมาถึงเมื่อสิ้นรัชกาลแล้ว กษัตริย์องค์ใหม่ได้ให้ทำร้ายคณะทูตตัวราชทูตหนีไปได้แล้วรวมกำลังหนุนจากทิเบต เนปาล และอัสสัม มาบุกเมืองกันยาฤพชะ จับกษัตริย์อรุณาศวะกับทั้งบุตรภรรยาไปเป็นข้าในราชสำนักที่เซียงอัน

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

ค.ศ. 1

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 500

เมืองหลวงใหม่ของกาหลิฟ

พ.ศ. ๑๒๐๔ (ค.ศ. 661) เมืองหลวงของกาหลิฟเปลี่ยนจาก **มะดีนะฮ์** ไปเป็นตามัสกัสในซีเรีย และกาหลิฟองค์ใหม่ได้เริ่มต้นวงศ์กาหลิฟอุมัยยัด (Umayyad) ขึ้นเป็นราชวงศ์มุสลิมแรกของอาหรับ

มหาสมัยอุมัยยัด
กรุงตามัสกัส

หลวงจีนอี้จิง ตามหลังเหียนจ้ง

พ.ศ. ๑๒๒๓-๑๒๓๘ (ค.ศ. 680-695) หลวงจีนอี้จิง (I-ching หรือ I-tsing) จาริกทางเรือมาถึงชมพูทวีป ได้เล่าเรียนที่นาลันทา ฟานักอยู่ ๑๕ ปี จึงเดินทางกลับเมืองจีน

ขามา ท่านออกจากกวางตุ้ง เดินทาง ๒๐ วัน ถึงอาณาจักรศรีวิชัย เมื่อ พ.ศ. ๑๒๑๔ (ค.ศ. 671; นี่คือการแรกที่ศรีวิชัยได้รับการกล่าวถึงในเอกสารประวัติศาสตร์) แวะที่นั่นระยะหนึ่งแล้ว จึงเดินทางต่อไปยังชมพูทวีปโดยกษัตริย์แห่งศรีวิชัยได้ทรงอุปถัมภ์ด้วย

บันทึกทั้งของหลวงจีนเหียนจ้งและหลวงจีนอี้จิง ได้กล่าวถึงมหาวิทยาลัยวลภิกด้วย ท่านแรกมาเยือนวลภิกใน พ.ศ. ๑๑๘๒ เล่าว่า วลภิกมีสังฆาราม (วัด) เกินร้อย มีพระสงฆ์หีนยาน ๖,๐๐๐ รูป ส่วนใหญ่ศึกษาทางหีนยาน ต่างจากนาลันทาที่ขานาญทางมหายาน ส่วนหลวงจีนอี้จิง กล่าวได้ความว่า วลภิกกับนาลันทายิ่งใหญ่พอกัน นาลันทาในแดนมัจฉิมฉันใด วลภิกในแดนประจิมก็ฉันนั้น

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 2500

กาหลิฟต่อหฺร่าน-อาฟริกา ยันสเปน

ก่อนศาสนาอิสลามเกิดขึ้น ถ้านับต่อจากชมพูทวีป ไปจดมหาสมุทรแอตแลนติก มี ๒ มหาอำนาจเท่านั้น แข่งกันอยู่ คือ จักรวรรดิโรมัน กับจักรวรรดิเปอร์เซีย แต่เพียงหลังท่านนบีมุฮัมมัดสู่สวรรคตได้ ๑๙ ปี จักรวรรดิเปอร์เซียของราชวงศ์สาสสนิด (Sassanid) ที่มีอายุราว ๔๒๗ ปี ก็ถึงอวสานเมื่อทัพอาหรับจากมะดีนะฮ์ เข้าตีและจักรพรรดิอิหฺร่านองค์สุดท้ายถูกสังหารใน พ.ศ. ๑๑๙๔ (ค.ศ. 651)

ดินแดนของกาหลิฟและอิสลามขยายต่อไป ไม่ช้าก็เข้าครองอาฟริกาเหนือ บุกยุโรป ได้สเปน แต่ถูกยั้งที่ฝรั่งเศส ใน พ.ศ. ๑๒๗๕ (ค.ศ. 732)

King Ardashir I (ซ้าย)
แห่งราชวงศ์สาสสนิด

กัมพูแห่งอินเดียใต้ กับศรีวิชัย

ในฐานะที่อาณาจักรศรีวิชัยอยู่ใกล้ซิด ได้ติดต่อและสื่อรับความเจริญจากชมพูทวีป จึงควรทราบเรื่องของดินแดนในชมพูทวีปส่วนที่ใกล้ซิดหรือติดต่อเกี่ยวข้องกับด้วย เฉพาะอย่างยิ่งอินเดียใต้หรือแดนทมิฬ (ส่วนอินเดียตะวันออกแถบเบงกอล ซึ่งมีเมืองท่าออกสู่มหาสมุทรอินเดีย โดยเฉพาะยุคท้ายๆ คืออาณาจักรปาละและเสนะ ได้พูดไว้ต่างหาก) ทั้งนี้จะต้องเล่าเรื่องย้อนหลังบ้าง เพื่อเชื่อมความเข้าใจให้เห็นชัด

ได้กล่าวแล้วว่า ในชมพูทวีปตอนล่าง ต่อจากดินแดนของชนชาวอันธระลงไป (เทียบยุคเริ่มและสลักถ้ำอชันดา คือถัดจากอาณาจักรสาตวาหะลงไปทางใต้) จน

ตลอดถึงปลายแหลมสุดประเทศอินเดีย เป็น “ทมิฬกะ” (ดินแดนของชนชาวทมิฬ) ๓ อาณาจักร คือ ปานทยะ (Pandya ใต้สุด) โจฬะ (Cola หรือ Chola เหนือขึ้นมาต่อกับอันธระ) และเจระ หรือเกรลาละ (Cera, Chera หรือ Kerala ทอดจากเหนือลงสุดใต้ตามชายทะเลฝั่งตะวันตกเฉียงไปกับ ๒ อาณาจักรแรก)

อาณาจักรเหล่านี้มีอยู่แล้วในสมัยพระเจ้าอโศกฯ จึงเก่าแก่กว่าสาตวาหะ ที่เป็นดินแดนของชาวอันธระ ซึ่งครั้งนั้นยังรวมอยู่ในจักรวรรดิอโศก

เจระนั้น มีเรื่องราวเหลือมาน้อยยิ่ง จนในประวัติศาสตร์ทั่วไปไม่กล่าวถึง ส่วนปานทยะ และโจฬะ

ระยะแรกก็มีความเป็นมาที่รู้จักกันกระต่อนกระแท่น เช่น ในจารึกและวรรณคดีเก่าๆ ของท้องถิ่นบ้าง ในบันทึกการเดินทางเรือค้าขายของพวกกรีกและโรมันบ้าง และโดยเฉพาะในพงศาวดารลังกา ที่ชาวทมิฬ ทั้งโจฬะ และปานทยะ (บาลีเรียกว่า ปันฑุ หรือ ปานฑิยะ) เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองการสงครามและการยึดครองดินแดน

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 1

ค.ศ. 500

พระอนุรุธทวารวดี

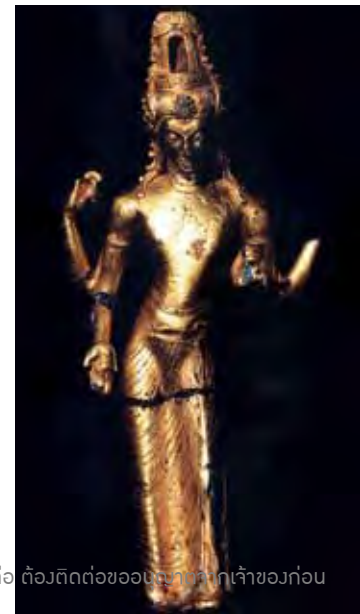
แต่กัมภีร์หลักในการเรียนอักษร

พ.ศ. ๑๒๕๐-๑๖๕๐ (ค.ศ. 707-1107) พระอนุรุธทวารวดีแห่งมุกโสมวิหารในลังกาทวีป รัตนาคัมภีร์ประมวลความในพระอภิธรรมปิฎก ชื่อว่า *อภิธัมมัตถกสังคหะ* ซึ่งได้เริ่มใช้เป็นคัมภีร์สำคัญในการศึกษาพระอภิธรรมตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. ๑๖๐๐ เป็นต้นมา (เวลาที่แต่งไม่แน่ชัด นักปราชญ์สันนิษฐานกันต่างๆ บางท่านว่าในยุคเดียวกันหรือใกล้เคียงกับพระพุทธโฆสาจารย์ โดยทั่วไปถือกันว่าไม่ก่อน พ.ศ. ๑๒๕๐ แต่น่าจะอยู่ในช่วง พ.ศ. ๑๕๐๐-๑๖๕๐)

ศรีวิชัย ที่ควรรู้

ตามที่หลวงจีนอี้จิงเล่าไว้ว่าท่านได้แวะที่อาณาจักรศรีวิชัย เนื่องจากอาณาจักรดังกล่าวเป็นชุมทางและเป็นจุดผ่านสำคัญของการค้า ศาสนาและวัฒนธรรม ระหว่างตะวันตก-ตะวันออก และอินเดียกับเอเชียอาคเนย์ จึงควรรู้เรื่องเพิ่มอีกเล็กน้อย

ก่อนเกิดมีอาณาจักรศรีวิชัยขึ้นที่จุดเริ่ม คือ สุมาตราในช่วง พ.ศ. ๑๑๐๐ (ก่อน ค.ศ. 600) นั้น ที่ชาว พุทธศาสนาได้มาตั้งมั่นนานแล้วก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 5 โดยมีภิกษุ เช่นพระคุณวรมันมาเผยแผ่ธรรม แม้ทีสุมาตรา พระพุทธศาสนาก็คงได้มาถึงในยุคเดียวกัน

พระโพธิสัตว์
อวโลกิเตศวร
ศิลปะปลาย-ศรีวิชัย

กัมพูชา กับลังกา มีเวรกันมายืดยาว

โดยเฉพาะหลัง พ.ศ. ๙๕๐ มาแล้ว ในลังกามีการพิพาทแย่งชิงราชสมบัติกันเอง แต่ละฝ่ายก็ขอกำลังจากทมิฬที่เป็นพวกมาช่วยบ้าง กษัตริย์ทมิฬยกทัพมารุกรานและครอบครองบ้าง กษัตริย์ทมิฬฝ่ายโจฬะกับฝ่ายปาณทยะรบกัน ฝ่ายหนึ่งขอกำลังจากสิงห์พม่าทะเลไปช่วยรบในแดนทมิฬบ้าง

ความเป็นไปในระยะแรกของปาณทยะ และโจฬะก็อย่างที่กล่าวแล้วว่า นอกจากการรุกรานเกาะลังกา การรบราฆ่าฟันกันเองระหว่าง ๒ อาณาจักร และการค้ากับกรีก โรมัน และจีน ที่พอจะพบหลักฐานบ้างแล้ว ก็แทบไม่มีเรื่องราวอื่นปรากฏ

หีนยานมาก่อน

หลวงจีนอั้งจันทีกว่า ที่ศรีวิชัย พุทธศาสนาหีนยานยังเป็นหลัก ผู้นับถือมหายานมีน้อย ต่อมาไม่นาน เมื่ออาณาจักรในชมพูทวีปที่นับถือมหายาน มีกำลังขึ้น โดยเฉพาะในคุปตะ และขยายมาทางแถบที่เป็นแคว้นเบงกอลในปัจจุบัน พุทธศาสนาหีนยานก็มายังศรีวิชัยตามเส้นทางค้าขาย

๕๐๐ ปีที่รุ่งเรือง

ในระยะที่ศรีวิชัยครอบครองสุมาตรา ชาวบอร์เนียวตะวันตก และแหลมมลายู มีอำนาจคุมช่องแคบมะละกา เป็นใหญ่ในเส้นทางการค้าระหว่างเอเชียอาคเนย์กับอินเดีย และเป็นศูนย์กลางการค้าระหว่างอินเดียบกับจีน รุ่งเรืองอยู่ ๕ ศตวรรษ ศรีวิชัยก็ได้เป็นศูนย์กลางแห่งหนึ่งของพุทธศาสนาหีนยานด้วย เป็นเวลายาวนานถึงประมาณ พ.ศ. ๑๘๐๐ (ค.ศ. ที่ 13)

พระโพธิสัตว์ อวโลกิตेश্বর ศิลปะศรีวิชัย

กัมพูชา คราวมีอาณาจักรใหญ่ทางเหนือ

ครั้นต่อมา ในดินแดนเหนือขึ้นไปในทักซิมาบถ เมื่อเสด็จมาหนะสลายลงใน พ.ศ. ๗๔๓ (บางตำราว่า พ.ศ. ๗๖๘/ค.ศ. 225) แล้ว มีอาณาจักรใหม่ๆ เกิดขึ้น นอกจากวาทาปุระที่อยู่ออกไปข้างบนแล้ว ที่ได้ลงมาชิดแดนทมิฬและเด่นมาก คือ **ปัลลวะ** และ **จาลุกยะ** เมื่อแรกสองอาณาจักรใหม่นี้รุ่งเรือง แดนทมิฬก็ยังเจียบเฉา **ปัลลวะ** นั้น เมื่อเสด็จมาหนะเสียม ก็ตั้งอาณาจักรขึ้นมาที่กัญจี หรือกัญจีปุรัม (Kanchipuram) เมื่อราว พ.ศ. ๗๖๘ (ค.ศ. 225) แล้วเรื่องอำนาจขึ้นมาจนกระทั่งราว พ.ศ. ๑๑๕๐ (ค.ศ. 600 เศษ) ก็ปกครองดินแดน

กว้างขวางมาก รวมทั้งอาณาจักรทมิฬด้วย ส่วน **จาลุกยะ** ก็คือผู้กำจั่ววาทาปุระลง มีเมืองหลวงอยู่ที่วาทาปุระ เริ่มแต่ พ.ศ. ๑๐๘๖ (ค.ศ. 543) ต่อมาเสียเมืองแก่พวกราชวาทาปุระใน พ.ศ. ๑๓๐๐ (ค.ศ. 757) แล้วตั้งวงศ์ขึ้นใหม่อีกเมื่อราชวาทาปุระสิ้นอำนาจใน พ.ศ. ๑๓๐๐ (ค.ศ. 975) เรียกว่า **จาลุกยะตะวันตก** ในราว พ.ศ. ๑๓๐๐ (ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 8) นั้น **ปัลลวะ** เสื่อมอำนาจลง **ปาลญะ** และ **โจฬะ** ก็เป็นอิสระและรุ่งเรืองต่อมา

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 1

ค.ศ. 500

เปลี่ย-พิน-ดัม

ระหว่างนั้น ศรีวิชัยเปลี่ยไประยะหนึ่ง เมื่อถูกพระเจ้า **ราเชนทรที่ ๑** แห่งอาณาจักรโจฬะยกทัพมาตีใน พ.ศ. ๑๕๖๘/ค.ศ. 1025 และโจฬะยึดครองชาวได้ส่วนใหญ่ **ราเชนทรที่ ๑** นอกจากปราบศรีวิชัยแล้ว ยังครองลังกาทวีปได้หมด และขยายไปยึดดินแดนบางส่วนของพม่าและมลายูด้วย

(ราเชนทรที่ ๑ มาตีสิงคโปร์ใน พ.ศ. ๑๕๖๘ และตั้งชื่อเกาะว่า **สิงหปุระ** ซึ่งเพี้ยนมาเป็นสิงคโปร์ (บางตำนานว่ามีภิกษุให้ชื่อนั้น บางตำนานว่าอย่างอื่นอีก) อย่างไรก็ตาม ต่อมา **ศรีวิชัย** ก็รุ่งเรืองขึ้นได้อีก และคงอยู่อีกนานจนเลือนลับไปเมื่ออาณาจักรใหม่ชื่อ **“มชปทิต”** เค้นขึ้นมาแทนที่ในระยะ พ.ศ. ๑๘๐๐

พ.ศ. ๑๒๔๗-๑๒๙๔ (ค.ศ. 704-751) ที่เกาะหลี ชาวพุทธได้ใช้ตัวอักษรที่แกะเป็นแม่พิมพ์ดำเนินการ **พิมพ์พระสูตร** ซึ่งยังคงอยู่จนบัดนี้ อันยอมรับกันว่าเป็น **หนังสือตีพิมพ์ที่เก่าแก่ที่สุดในโลก** (การประดิษฐ์แม่พิมพ์เกิดขึ้นในจีนก่อนหน้านั้นไม่นานนัก และต่อไปตั้งแต่ราว พ.ศ. ๑๔๕๐ การพิมพ์หนังสือจะแพร่หลายทั่วไปในจีน)

จากซ้าย:
Surya Majapahit
แม่พิมพ์ไม้ กัมพูชา
www.s-guns

Rajendra Coin

ปาลทยะ และโจฬะ จะลับหรือโรจน์ การค้าที่รุ่ง

ตลอดเวลาทั้งหมดนี้ การค้าทางทะเลระหว่างประเทศก็ดำเนินสืบต่อเรื่อยมา แต่มีความเปลี่ยนแปลงคือ การค้ากับด้านโรมันสะดุดหยุดไป (จักรวรรดิโรมันตะวันตกล่มสลายเมื่อ พ.ศ. ๑๐๑๙/ค.ศ. 476) จากนั้นอินเดียได้หันมาค้าขายกับเอเชียอาคเนย์ ส่วนการค้าขายกับอาหรับและจีนก็ยังดำเนินต่อมา

คงสืบเนื่องจากกิจกรรมการค้าขายที่เฟื่องฟูขึ้นในแถบนี้ อาณาจักรใหม่ซึ่งมีชื่อว่าศรีวิชัยจึงได้เกิดขึ้น

โดยเฉพาะรัชกาลของพระเจ้าราเชนทที่ ๑ (พ.ศ. ๑๕๕๕-๑๕๘๗/ค.ศ. 1012-44) เป็นช่วงเวลาที่โจฬะเรืองอำนาจสูงสุด ราเชนทที่ ๑ สืบงานพิชิตต่อจากพระราชบิดา นอกจากครองปาลทยะและเจอร์ระ ดินแดนรายรอบและขึ้นเหนือไปถึงแม่น้ำคงคา ขณะกษัตริย์ปาลทะจะรวบรวมอินเดียทั้งหมดแล้ว ยังเป็นเจ้าของทะเลแถบนี้ ทั้งแผ่ขยายดินแดนไปถึงเอเชียอาคเนย์ และควบคุมเส้นทางการค้า ทำให้การพาณิชย์ย่านนี้กระตังกับเงินดำเนินไปอย่างเข้มแข็งจนตลอดคริสต์ศตวรรษที่ ๑๑

พ.ศ. ๑๒๕๓ (ค.ศ. 710) ที่ญี่ปุ่น พระจักรพรรดิโชมุทรงย้ายเมืองหลวงไปตั้งที่เมืองนารา (Nara) เขตชู พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ และให้สร้างวัดขึ้นประจำทุกจังหวัด

พ.ศ. ๑๒๕๔ (ค.ศ. 711) ท้พมูสลิมอาหรับจากอาฟริกาเหนือ ในนามแห่งกาหลิปที่ตามัสกัส ยกมาตียึดสเปนได้

พ.ศ. ๑๒๕๕ (ค.ศ. 712) ทางด้านเอเชีย กาหลิปแห่งอำนาจไปทางตะวันตกเฉียงเหนือของชมพูทวีป พิชิตบาคเตรีย/โยนก เข้าไปเอเชียกลาง (ตำนานว่า ถึงชายแดนจีน) เปลี่ยนชนท้องถิ่นเป็นมุสลิม ให้ใช้อาระบิกเป็น

ภาษาราชการ และเข้าครองดินแดนแถบแคว้นสินท์แห่งลุ่มน้ำสินธุ ท้พอาหรับจะรุกคืบเข้าปัญจาบและแคชเมียร์/กัศมีร์ แต่ถูกหยุดยั้งไว้

จากซ้าย:
Todaiji Daibutsu
จิงสสไตบุ

ชมพูทวีป ได้ผู้นำใหม่

พ.ศ. ๑๒๙๓ (ค.ศ. 750) หลังจากสิ้นพระเจ้า
หรรษวรมรรณะแล้ว ชมพูทวีปไร้ประมุขยาวนานเกือบ ๑
 ศตวรรษ ศูนย์อำนาจกระจัดกระจาย ครั้นถึงประมาณ
 พ.ศ. ๑๒๙๓ ทางด้านตะวันออก ในภาวะที่บ้านเมืองไร้
 ชื่อแป ประชาชน (คนส่วนใหญ่ในแถบนี้เวลานั้นถือได้ว่าเป็นชาวพุทธ) ได้ประชุมกันเลือกผู้นำท้องถิ่นคนหนึ่งชื่อ
โคपालะขึ้นเป็นกษัตริย์ของตน

พระพุทธรูป
 ศิลปะ-ปาละ

โคपालะ ซึ่งเป็นชาวพุทธ แต่ในระบบของ
 พราหมณ์เป็นคนวรรณะศูทร ได้ตั้ง**ราชวงศ์पालะ**ขึ้น ใน
 แถบรัฐพิหาร และเบงกอลในปัจจุบัน (คลุมดินแดนที่
 เคยเป็นของราชาศคางกะด้วย)

กษัตริย์องค์ที่ ๒ ได้ขยายดินแดนไปถึงกัณยาкупพะ
 และตั้งเมืองหลวงที่**ปาฏลีบุตร**

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

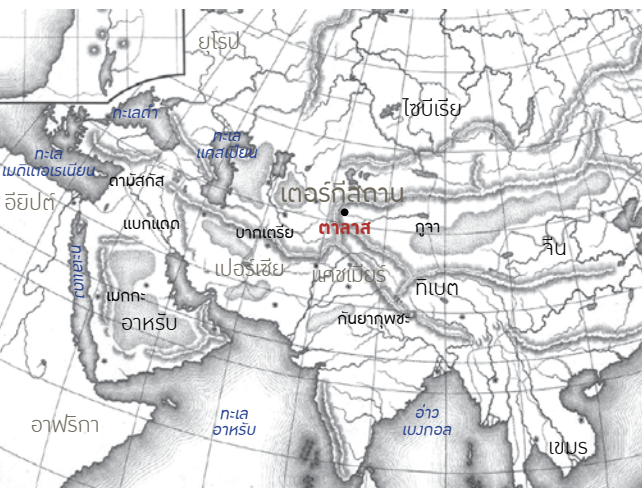
พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 1

ค.ศ. 500

สิ้นวงศ์กาหลิป เริ่มวงศ์ใหม่

พ.ศ. ๑๒๙๓ (ค.ศ. 750) กาหลิปวงศ์อุมัยยัด
 (Umayyad caliphate) ที่**ตามัสกัส** ถูกชิงอำนาจ ผู้มีชัย
 ได้ตั้งวงศ์อาบบาซิด (Abbasid caliphate) ขึ้นเป็นวงศ์
 ใหม่ และได้ให้กำจัดล้างโคตรกาหลิปวงศ์เก่าหมดสิ้น (หนี
 ไปได้ ๑ คน)

อาหรับทำกระดาศได้จากจีน

พ.ศ. ๑๒๙๔ (ค.ศ. 751) ในยุทธการแห่งแม่น้ำ
ตาลาส (Battle of Talas) แถบเตอร์กิสถาน ท้าพจีน
 พ่ายแพ้แก่ทัพมุสลิมอาหรับ ทำให้จักรวรรดิจีนในเอเชีย
 กลางถึงอวสาน

มุสลิมอาหรับจับช่างฝีมือจีนเป็นเชลยไปแบกแดด
 ช่างจีนนักทำ**กระดาศ** ได้ทำกระดาศให้แก่ชาวมุสลิม
 ตรงจังหวัดที่จะหนูนยุคไฝ่วิทยาที่นั่น และกว่าจะถึงปี
๑๓๓๘ (ค.ศ. 795) อุตสาหกรรมผลิตกระดาศก็ตั้งมั่นใน
 แบกแดด

จากชาวมุสลิม วิธีทำกระดาศก็แพร่ไปในเอเชีย
 ยุโรป แอฟริกา

ปาละ ราชวงศ์พุทธสุดท้าย

ราชวงศ์ปาละ ซึ่งล้วนเป็นกษัตริย์ชาวพุทธ ได้ส่งเสริมการศึกษาศาสนา ศิลปวิทยาและวัฒนธรรมเป็นอย่างดี ราชอาณาจักรที่ ๑ ที่ ๒ ที่ ๓ และที่ ๑๐ ได้ตั้งมหาวิหาร คือมหาวิทยาลัยใหม่ขึ้น พระองค์ละ ๑ แห่ง คือ **โอตันตปุระ** (ราว พ.ศ. ๑๒๘๘) **วิกกรมศิลา** (พ.ศ. ๑๓๕๓) **โสัมปุระ** (พ.ศ. ๑๓๖๓) และ**ชัคททละ** (พ.ศ. ๑๖๓๓)

ปาละ+สถานศึกษา นำวิทยาสู่ศรีวิชัย

มหาวิทยาลัยเหล่านี้เจริญตามแบบอย่างของ **นาลันทา** ซึ่งอยู่ไม่ไกล (โอตันตปุระอยู่ห่างนาลันทาเพียง ๖ ไมล์)

ตลอดยุคปาละ (จบราว พ.ศ. ๑๖๖๓/ค.ศ. 1120) นี้ วิทยาการและศิลปวัฒนธรรมในนามแห่งพระพุทธรักษา ได้แพร่จากชมพูทวีปไปยังศรีวิชัย ตามเส้นทางการค้าขาย

วิกกรมศิลา

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 2500

กาหลิฟแบกแดดใฝ่วิทยา

พ.ศ. ๑๓๐๕ (ค.ศ. 762) กาหลิฟวงศ์ใหม่ คือ วงศ์อับบาซิด ย้ายเมืองหลวงจากดามัสกัส มาตั้งที่ **แบกแดด** เริ่มต้นยุคใหม่

ฮารูน อัล ราชิด

กาหลิฟที่แบกแดด วงศ์อับบาซิดนี้ (พ.ศ. ๑๒๙๓-๑๕๙๘=ค.ศ. 750-1055) หันมาสนใจส่งเสริมศิลปวิทยา (ราชอาฮารูน อัล ราชิด/Harun al-Rashid ในนียายอาหรับราตรี ก็คือ กาหลิฟ องค์ที่ ๕ แห่งแบกแดด ซึ่งครองราชย์ใน พ.ศ. ๑๓๒๙-๕๒ และเป็นปราชญ์ ส่งเสริมวรรณคดี) การค้าขายก็เป็นช่องทางถ่ายทอดความรู้ มีการแปลผลงานของกรีกเป็นภาษาอาหรับ (โดยเฉพาะในช่วงต่อจาก พ.ศ. ๑๓๖๒ มีการแปลกันมาก ระยะเวลาหนึ่ง) นำความรู้จากอินเดียมาใช้และเผยแพร่ แล้วชาวมุสลิมอาหรับก็พัฒนาความรู้อื่นๆ ขึ้นอีก ทำให้เกิด **ยุคทองของศิลปวิทยาอิสลาม**

ในยุคนี้ **แบกแดด** และ**เซียงฮาน** ได้ชื่อว่าเป็น ๒มหานครใหญ่ที่สุดในโลก

มุสลิมอาหรับทำลายมหาวิทยาลัยวลกี

พ.ศ. ๑๓๑๘ (ค.ศ. 775) ชนมุสลิมอาหรับ ที่มาครองแคว้นลันท์ตั้งแต่ พ.ศ. ๑๒๕๕ (ค.ศ. 712) ยกทัพมาทางเรือเข้าตีเมืองวลกี สังหารพระเจ้าศิลาทิพย์ที่ ๖ ล้มราชวงศ์ไมตรกะ และทำลายล้างพระนครพินาศลงโดยสิ้นเชิง

โดยการโจมตีของชนมุสลิมอาหรับ ที่ทำลายเมืองวลกีนั้น มหาวิทยาลัยวลกีก็ได้ถูกทำลายลงด้วย เป็นมหาวิทยาลัยพุทธศาสนาแห่งแรกที่ถูกทำลาย (ถ้าไม่นับตักสิลา) และพินาศอย่างไม่เหลือแม้แต่ซาก

ข) ยุคมุสลิมเข้าครอง ระลอกที่ 1. มุสลิมอาหรับ

อารยภัก

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

ค.ศ. 1

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 500

วิทยา จากอินเดียสู่ยุโรป

วิทยาการของชมพูทวีป โดยเฉพาะที่เจริญสืบต่อมาราว ๕ ศตวรรษ ในยุคมหาวิทยาลัยนาลันทาและวลกี นับแต่สมัยคุปตะ ถึงทศวรรษรัชกาล ได้รับการถ่ายทอดสู่โลกตะวันตกโดยชาวมุสลิมอาหรับ ทั้งคณิตศาสตร์ ดาราศาสตร์ แพทยศาสตร์ ปรัชญา เช่น

อารยภัก (ชาวอาหรับเรียกเพี้ยนเป็น Arjehir) แห่งปาฏลีบุตร ได้แต่งตำราชื่อ อารยภักฎี ไว้เมื่อ พ.ศ. ๑๐๔๒ โดยประมวลหลักคณิตศาสตร์-ดาราศาสตร์ รวมทั้งระบบเลขสิบตัว การใช้เลข ๐ **ทศนิยม** การที่โลกหมุนรอบตัวเอง การคำนวณจันทรคราส-สุริยคราส พีชคณิต และเรื่องสมการ

พรหมคุปต์ แห่งอุชเชนี (ช่วงชีวิต พ.ศ. ๑๑๔๑-๑๒๐๘) ก็แต่งตำราคณิตศาสตร์ไว้ มีอยู่เล่มหนึ่งชื่อพีชคณิต

(มีนักประวัติศาสตร์กล่าวว่า **ดาราศาสตร์** นั้นอินเดียรับต่อจากเมโสโปเตเมียและกรีก แล้วเพื่องอยู่เพียงระยะสั้นๆ จากนั้นก็เบนไปทาง**โหราศาสตร์** แต่ในด้าน**คณิตศาสตร์** อินเดียพัฒนาไกลมาก ที่เป็นอย่างนี้ น่าพิจารณาว่า การเหจากดาราศาสตร์ไปหาโหราศาสตร์ เป็นเพราะการหันไปนิยม**ตันตระ**หรือไม่ ส่วนคณิตศาสตร์ยังไม่เสื่อม เพราะโหราศาสตร์ก็ต้องคำนวณมาก)

ในยุคกาหลิปแห่งแบกแดดนี้ **อัล-ขวาริซมิ** (al-Khwarizmi, ชื่อของเขาเป็นที่มาของคำว่า **Algorithm**) ที่มีช่วงชีวิตใน พ.ศ. ๑๓๒๓-๑๓๙๓ ได้เขียนตำรา นำตัวเลข**อารบิก** (เดิมคือตัวเลขอินเดีย ฝรั่งเศสนี้ จึงเรียกใหม่ว่าตัวเลขฮินดู-อาระบิก/Hindu-Arabic numerals) และความรู้อื่นๆ ทางคณิตศาสตร์-ดาราศาสตร์มาเผยแพร่รวมกันได้ให้กำเนิดคำว่า Algebra (คำเดิมของเขาวา al-jabr)

มหาวิทยาลัยนาลันทา

นาลันทายังอยู่ แต่แพร่ตันตระ

มหาวิทยาลัยนาลันทา และมหาวิทยาลัยอื่นๆ ของปาละ แม้จะยังคงอยู่ แต่ในด้านการศึกษาศาสนา ถือได้ว่าเกิดความเสื่อมโทรมภายใน โดยเฉพาะความนิยมลัทธิตันตระกำลังแผ่ครอบงำ

เวลานั้น นาลันทากลายเป็นศูนย์กลางการศึกษาพุทธศาสนาแบบตันตระ และมีการปฏิบัติตามลัทธิพิธีของตันตระ ดังนั้น ตันตระ (รวมทั้งไสยศาสตร์) จึงเฟื่องฟูไปทั่ว

อนึ่ง ในช่วงเวลานี้ กษัตริย์ทิเบตได้นิมนต์พระอาจารย์จากนาลันทาไปสอนและนำชาวพุทธในทิเบต

เริ่มแต่พระศานตรักษิต ต่อด้วยพระปัทมสัมภวะ (ไปไกลๆ กัน องค์กรหลังไป พ.ศ. ๑๒๙๐=ค.ศ. 747) และในช่วงต่อมา ก็ได้พระอาจารย์จากมหาวิทยาลัยใหม่ๆ เหล่านี้ด้วย ที่เด่นมากคือ พระอติสะ หรือ ที่ปกรศรียญาณ แห่งวิกรมศิลา ซึ่งไปทิเบต ประมาณ พ.ศ. ๑๖๐๐

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 2500

จะเข้ายุคเตอร์กเป็นสุลต่าน

ในที่สุด ยุคแห่งวิทยาการและสันติจะจบลง กาลพิพาทหรับที่แบกแดดจะสิ้นอำนาจ เมื่อสุหนี่มุสลิมพวกเซลจุกเตอร์ก (Seljuq/Seljuk) จะสยบพวกซิวะฮ์โดยมายึดแบกแดด ใน พ.ศ. ๑๕๙๘ (ค.ศ. 1055) และได้สถานะสุลต่าน เป็นผู้ครองอำนาจที่แท้ต่อไป

พุทธศาสนาแบบมหายาน เคยเจริญในภาคใต้ของไทย

พ.ศ. ๑๓๐๐ (ค.ศ. 757) ในช่วงเวลานี้ ดินแดนที่เป็นภาคใต้ของประเทศไทยปัจจุบัน ได้รวมอยู่ในเขตของอาณาจักรศรีวิชัย พุทธศาสนาแบบมหายานจึงรุ่งเรืองในดินแดนแถบนี้ด้วย ดังมีเจดีย์พระบรมธาตุไชยา และพระบรมธาตุนครศรีธรรมราช กับทั้งปฏิมาของพระอวโลกิเตศวรโพธิสัตว์ เป็นต้น เป็นประจักษ์พยาน

พระบรมธาตุไชยา

ภาพพุทธประวัติบนใบลาน

पालะ กับทิเบต และศรีวิชัย

ราชวงศ์पालะติดต่อกับทิเบต และโดยเฉพาะทั้งการค้าและการพระศาสนา กับอาณาจักรศรีวิชัยมาก มหาวิทยาลัยยานันทา และวิกรมศิลา ก็มีบทบาทสำคัญในทางไมตรี เมื่อถึงตอนนี้ การติดต่อกับเมืองจีนจึงลดลงไป ย้ายมาสนใจด้านทิเบต ศรีวิชัย ตลอดถึงประเทศทั้งหลายในเอเชียอาคเนย์

นอกจากการศึกษา พระศาสนา และพาณิชย์ ศิลปะแบบपालะ อันสืบเนื่องจากพระพุทธศาสนา ก็แพร่ความนิยมออกไปด้วย เช่น การหล่อพระพุทธรูปและเทวรูปต่างๆ พระบูชาขนาดย่อม และการวาดภาพพุทธประวัติบนใบลาน

อินเดียค่อยสงบได้ ในยุคแบกแดด

พ.ศ. ๑๓๐๕-๑๕๙๘ (ค.ศ. 762-1055) เป็นยุคกาหลิฟ วงศ์แอบบาซิด ที่แบกแดด ซึ่งมุสลิมอาหรับยังเรื่องอำนาจต่อเนื่องสืบมาตั้งแต่ยุคกาหลิฟที่มะดีนะฮ์และที่ตามัสกัส

แต่เนื่องจากกาหลิฟที่แบกแดดหันมาสนใจด้านศิลปวิทยา อีกทั้งมีภาวะและปัญหาใกล้ตัวที่ต้องจัดการ จึงทำให้ชมพูทวีปค่อยสงบเพลจากสงครามเกือบตลอดยุคแบกแดดนั้น

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

ค.ศ. 1

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 500

ฝรั่งเศสฟื้นฟูจักรวรรดิโรมัน

พ.ศ. ๑๓๑๑-๑๓๕๗ (ค.ศ. 768-814) พระเจ้าชาร์เลอแมญ (Charlemagne) หรือชาร์ลส์สมหาราช กษัตริย์ของชนเผ่าแฟรงก์ (เผ่าชนเยอรมันพวกหนึ่ง ซึ่งเป็นที่มาของฝรั่งเศสและเยอรมนี) รวมอำนาจได้และตั้งมหาอาณาจักรให้เป็นการฟื้นฟูจักรวรรดิโรมันขึ้นใหม่ ซึ่งยืนยาวอยู่ได้ ๑๒๕ ปี (พ.ศ. ๑๓๔๓-๑๔๖๘=ค.ศ. 800-925) แต่ก็ได้เป็นต้นกำเนิดของ Holy Roman Empire ที่ตั้งต้นในปี 962 (พ.ศ. ๑๕๐๕)

จากซ้าย:
Emperor Charlemagne
usuywnls

อาหรับหยุด เเตอร์กะเริ่มบุก

แต่ความสงบคงอยู่ได้ไม่นานนัก พอถึงกลางยุคแบกแดดนั้น พวกชนชาติข้างเคียงชมพูทวีปทางด้านพ่ายัพ ที่ได้รับอิสลามจากมุสลิมอาหรับ โดยเฉพาะมุสลิมเตอร์ก ก็เริ่มขยายอำนาจแผ่อิสลามแทนมุสลิมอาหรับยุคแห่งสงครามจึงจะเริ่มขึ้น

(อินเดียจะเป็นสนามรบรับศึกเตอร์กตั้งแต่ พ.ศ. ๑๕๔๔ คืออีกราว ๒๐๐ ปีข้างหน้า)

คัมภีร์จารย์ ที่อันดูด้วยกันทีระแว

พ.ศ. ๑๓๓๑-๑๓๖๓ (ค.ศ. 788-820) ช่วงชีวิตของคัมภีร์จารย์ ปราชญ์ฮินดู นิกายไศวะ ผู้ตั้งลัทธิอทไวตเวทานตะ และมุ่งมั่นกำจัดพระพุทธรศาสนา แต่โดยพื้นฐานเดิม เป็นที่ยอมรับกันว่าอาจารย์ของอาจารย์ของเขาได้หลักความคิดไปจากพุทธศาสนาหายาน และตัวเขาเองก็ถูกปราชญ์ฝ่ายฮินดูด้วยกันเรียกว่าเป็น “ปรัจฉันน-เพาทะ” คือ เป็นคนพุทธแอบแฝง (ทำนองว่า ที่โจมตีพุทธศาสนาอย่างเต็มที่ก็เป็นปฏิกิริยาเพื่อแสดงว่าตนไม่ได้เกี่ยวข้องรับอะไรไปจากพุทธศาสนา)

คัมภีร์จารย์

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 2500

สร้าง “บรมพุทโธ” ในยุคของศรีวิชัย

พ.ศ. ๑๓๒๑-๑๓๙๓ (ค.ศ. 778-850) ประมาณว่า ในช่วงเวลานี้ กษัตริย์ราชวงศ์ไศเลนทรแห่งชวา ซึ่งร่วมสมัยกับศรีวิชัยแห่งสุมาตรา ได้สร้างมหาเจดีย์ Borobudur หรือ Barabudur (สันนิษฐานกันว่าเพี้ยนจาก “บรมพุทโธ”) ที่ชวาภาคกลาง (ห่างเมืองจ็อกการ์การ์ตาไปทางตะวันตกเฉียงเหนือ ๖๘ กม.) อันใหญ่โตดังภูเขา เป็นศิลปะแบบคุปตะหรือหลังคุปตะ ใช้หินภูเขาไฟสีเทาสร้างราว ๒ ล้าน ตร.ฟุต รูปคล้ายปิระมิด ขึ้นฐานและลานอีก ๕ ชั้นแรก เป็นรูปสี่เหลี่ยม ลาน ๓ ชั้นบน เป็นรูปวงกลม Borobudur ถูกทิ้งร้างไปตั้งแต่ราว พ.ศ. ๑๕๕๐ (คงจะเมื่อชาวพุทธหมดไป) จนกระทั่งนักโบราณคดีฮอลันดาตามาปฏิสังขรณ์ในปี ๒๔๕๐-๔ และปฏิสังขรณ์ครั้งที่ ๒ เสร็จใกล้ๆ ปี พ.ศ. ๒๕๒๕

จับยกเต่า ถึงคราวเซนต์

พ.ศ. ๑๓๘๓ (ค.ศ. 840) ที่เมืองจิ้น ในราชวงศ์ถัง จักรพรรดิหวู่จงขึ้นครองราชย์ ทรงถือลัทธิเต๋าอย่างรุนแรง ถึงกับได้ห้าพันปีทาพระพุทธรศาสนาเต็มที่ประวัติศาสตร์จีนบันทึกว่า ในช่วง ๒ ปี (พ.ศ. ๑๓๘๖-๑๓๘๘/ค.ศ. 843-845) หู่จงได้ยึดที่ดิน ธิพัทธ์พยัสมบัติของวัดทั้งหลายมากมาย ทำลายอาราม ๔,๖๐๐ วัด ทูบหรือเจดีย์ ๔๐,๐๐๐ องค์ บังคับภิกษุและภิกษุณีให้สึก ๒๖๐,๕๐๐ รูป แม้การทำลายจะดำเนินไปในเวลาสั้น แต่ได้เป็นจุดเริ่มแห่งความเสื่อมของพุทธศาสนาในจีนสืบต่อมา

พ.ศ. ๑๓๘๘ (ค.ศ. 845) ที่เมืองจิ้น หลังจากทางการได้รุกรานบ้นทอนพระพุทธรศาสนา ปรากฏว่าพุทธศาสนาในกายฉาน(เซนต์)เด่นขึ้นมาเป็นนิกายหลักของจีน

Shringeri Math

คัมภีร์การจารี กําจัดพุทธได้อย่างไร

วิธีการของคัมภีร์การจารีในการกําจัดพระพุทธศาสนาที่สำคัญ คือ เขาเที่ยวถกเถียงโต้วาทะไปทั่วทุกถิ่นเฉพาะนอกเมือง โดยไม่ยอมสอนคนในเมืองเลย เพราะเวลานั้นพระพุทธศาสนาแม้จะกำลังเสื่อม แต่ยังเข้มแข็งในเมือง

พร้อมนั้นก็ตีวงล้อมเมืองด้วยการจัดคณะนักบวชฮินดูขึ้น ทำนองเลียนแบบสังฆะในพระพุทธศาสนา โดยตั้งวัดใหญ่ขึ้นมาใน ๔ ทิศ เรียกว่า “มัฐ” ตามอย่างวัดในพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า “วิหาร” ซึ่งเป็นศูนย์กลางการศึกษา (ศาสนาพราหมณ์แต่เดิมมา ไม่มีคณะนักบวช เพราะพราหมณ์เป็นคณาจารย์สูงอยู่บ้านมีครอบครัว-ทรัพย์สินสมบัติ ตั้งที่ชาวบ้านรู้จักซุกซก เป็นตัวอย่าง แม้ว่าในพระเวทจะมีคำว่าสังฆะบ้าง ก็หมายถึงการมาประชุม

พบปะแต่ละครั้ง มิใช่เป็นการมีชีวิตชุมชนอย่างที่คัมภีร์การจารีตั้งขึ้นแบบวัดที่ว่ามี)

รูปร่างเป็นพระ แต่ความรู้ไม่เป็นพุทธ

เวลานั้น พระสงฆ์ในพุทธศาสนาмаकरะจุกกันอยู่ในเมืองใหญ่ๆ ปล่อยให้ชนบทถิ่นห่างไกลอ่อนแอ พระไม่มีความรู้ วัดฮินดูที่จัดตั้งโดยเน้นชนบทก็มีกำลังและได้รับความนิยม ถึงกับค่อยๆ เปลี่ยนหรือกลืนวัดพุทธไปเป็นวัดฮินดู (ตั้งมีหลักฐานชัดเจนซึ่งผู้นำฮินดูบอกเองว่าวัดฮินดูสำคัญบางแห่งในปัจจุบันนั้นเดิมเป็นวัดพุทธ)

กัพอีร่านผ่านใกล้ แต่ฮินเดียยังไม่เข้ายุคสงคราม

พ.ศ. ๑๔๑๔ (ค.ศ. 871) กษัตริย์มุสลิมวงศ์ซาฟฟาหริดที่ตั้งตัวขึ้นใหม่ในอิหร่าน ขยายดินแดนเข้ามาในชมพูทวีปภาคพายัพ ตั้งแต่อัฟกานิสถานเหนือ ถึงปากีสถานตอนใต้ ซึ่งมุสลิมอาหรับเคยเข้ามายึดก่อนแล้วรวมทั้งยึดพามิยานใน พ.ศ. ๑๔๑๔ (=แย่งจากมุสลิมพวกก่อน) เมื่อเก่งกล้าขึ้นก็ยกไปตีแบกแดดใน พ.ศ. ๑๔๑๔ แต่แพ้กลับมา

University of Texas Libraries

จากซ้าย: กษัตริย์ออตโต ที่ ๑ สันตะปาปา จอห์นที่ ๑๒ มงกุฎจักรพรรดิ

นารายณ์อวตารแล้ว ศิวะอวตารก็มี

นอกจากนั้น พวกไสยศาสตร์งมงายก็คิดเรื่องนารายณ์ปางพุทธรูปมาโมหะ จากที่พวกนิคมไสยชนพาไว้ ในฐานะที่พวกตนเป็นปฏิปักษ์กับพวกไสยชน ก็เลยสร้างเรื่อง**พระศิวะอวตาร**ขึ้นมา ให้ตีทั้งพุทธศาสนาและศีลพิธีไสยชนไปพร้อมกัน

เขาแต่งความเป็นคัมภีร์คังกรทศวิษยะว่า เหล่าเทพยดาได้มาร้องทุกข์ต่อองค์ศิวะพระอิศวรเป็นเจ้าว่า พระวิษณุได้เข้าสิงร่างของพระพุทธเจ้าแล้วดำเนินการให้ประชาชนดูหมิ่นพราหมณ์ รังเกียจระบบวรรณะ และละเลิกบูชาัญญ ทำให้เหล่าเทพยดาไม่ได้รับเครื่องเซ่นสังเวย ขอให้พระองค์ช่วย พระศิวะจึงได้อวตารลงมาเป็น**คังกรอาจารย์**เพื่ออู่คำสอนของพระเวท ให้**การบูชาัญญ**

และระบบวรรณะกลับฟื้นคืนมา

อนึ่ง นอกจากเที่ยวได้ว่าทะเลแล้ว **คังกรจารย์** กับ **กุมาริละ**ผู้ร่วมทำงานกำจัดพุทธศาสนา ได้เที่ยวชักจูง กษัตริย์และผู้มีกำลังทรัพย์กำลังอำนาจทั้งหลายให้เลิกอุปถัมภ์บำรุงพุทธศาสนา

พุทธศาสนาอ่อนแอ รอวันถูกทำลาย

ถึงระยะนี้ พุทธศาสนาอ่อนกำลังมากจนจะถูกกลืนเข้าไปในศาสนาฮินดู แม้แต่พุทธคยา สถานที่ตรัสรู้ ก็ถูกยึดไปเป็นของวัดฮินดู ยังเหลือร่องรอยอยู่ก็เฉพาะในเขตอำนาจของราชวงศ์ปาละ ซึ่งก็จะสูญสิ้นอำนาจในไม่ช้า

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 2500

กำเนิดจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์

พ.ศ. ๑๕๐๕ (ค.ศ. 962) ปีป/สันตะปาปา จอห์นที่ ๑๒ ทรงถูกกษัตริย์อิตาลีคุกคาม จึงทรงขอให้กษัตริย์เยอรมนีมาช่วย เมื่อพันภัย องค์สันตะปาปาจึงประทานรางวัล โดยทรงประกอบพิธีสวมมงกุฎให้กษัตริย์ออตโตที่ ๑ (Otto I) แห่งเยอรมนีนั้น เป็นจักรพรรดิแห่งโรมันรวมดินแดนส่วนใหญ่ในยุโรปตอนกลางและอิตาลีเข้ามาอยู่ภายใต้การปกครองอันเดียวกันของกษัตริย์เยอรมัน เรียกว่าเป็น**จักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ (Holy Roman Empire; H.R.E.)** เหมือนเป็นการฟื้นจักรวรรดิโรมันโบราณขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง จักรวรรดินี้นิยามอายุได้ ๘๘๔ ปี (พ.ศ. ๑๕๐๕-๒๓๘๙=ค.ศ. 962-1806)

ราชาที่เจ้าทั้งหลายเลือกขึ้นมา จะเป็นจักรพรรดิ ต่อเมื่อ**ปีป/สันตะปาปา**ที่กรุงโรมทรงสวมมงกุฎให้ แต่กติกานี้ก็ไม่ราบรื่นถาวร จักรวรรดินี้เป็นการรวมตัวกันได้เพียงหลวมๆ และมีปัญหามาแต่เริ่มแรก เนื่องจากการชักเย่ออำนาจระหว่าง**ศาสนจักรโรมันคาทอลิก** กับฝ่ายอาณาจักร และต่อมารัฐชาติต่างๆในยุโรปก็พยายามตั้งตัวขึ้น ทำให้ช่วงหลังจาก พ.ศ. ๑๘๖๖/ค.ศ. 1273 มาแล้ว จักรวรรดินี้มีดินแดนหลักเพียงขอบเขตของราชวงศ์ฮับสเบิร์ก (Hapsburg) ในออสเตรียและสเปน

จีนพิมพ์พระไตรปิฎก

พ่วงด้วยสรรพตำรา

พ.ศ. ๑๕๑๕-๒๖ (ค.ศ. 972-983) ที่เมืองจีน ปรากฏการณ์ร่วมกับช่าง ดำเนินการพิมพ์**พระไตรปิฎก**ด้วยแม่พิมพ์ไม้ ๑๓๐,๐๐๐ ชิ้น กว่าเสร็จ ๑๒ ปี แล้วต้องสร้างห้องสมุดพิเศษเก็บรักษาแม่พิมพ์ไว้ ในการนี้พระจักรพรรดิทรงอุปถัมภ์ ทำให้ได้พิมพ์หนังสือประมวลความรู้ต่างๆ จำนวนมาก (ต่อไปที่เกาหลี พ.ศ. ๑๗๗๕ ก็จะมีการพิมพ์อย่างนี้)

ถึงยุคของอาณาจักรทมิฬ โจฬะเรืองอำนาจ

ราว พ.ศ. ๑๕๐๐ (ในช่วง ค.ศ. 850-870) หันไป
ดูทางแดนทมิฬในอินเดียใต้ หลังจากอาณาจักรปัลลวะ
ที่อยู่เหนือขึ้นไปได้เสื่อมอำนาจลงราว พ.ศ. ๑๓๐๐ และ
อาณาจักรทมิฬ โดยเฉพาะปาณฑยะและโจฬะกลับมี
กำลังขึ้นแล้ว อีกไม่ช้านัก อาณาจักรเหล่านี้ก็แย่งชิงแข่ง
อำนาจกัน

ถึงราว พ.ศ. ๑๕๐๐ พวกโจฬะเข้มแข็งถึงกับ
กำจัดพวกปัลลวะลง แล้วเริ่มเข้าครอบครอง และทั้งชนะ
เอาพวกปาณฑยะเข้ามารวมด้วยในช่วง พ.ศ. ๑๕๖๙-

๑๕๘๕ (ค.ศ. 926-942) ตลอดจนพิชิตลังกาทวีปได้หมด
ในระยะ พ.ศ. ๑๕๕๗-๘๗ (ช่วงค.ศ. 1014-1044) แต่
รวมจาลุกยะ (ตะวันตก) เข้ามาด้วยไม่สำเร็จ เพราะรบ
แพ้ใน พ.ศ. ๑๕๙๗ (ค.ศ. 1054)

ต่อมา พ.ศ. ๑๖๑๓ (ค.ศ. 1070) โจฬะก็เลยไป
รวมกับจาลุกยะ (ตะวันออก) ที่ตั้งมาแต่ปี ๑๑๖๘ (ค.ศ.
625) กลายเป็นราชวงศ์จาลุกยะ-โจฬะ ปล่อยให้จาลุกยะ
ตะวันตกอยู่ต่อมาจนตกเป็นของอาณาจักรที่อยู่เหนือขึ้นไป
มีพวกยาทพที่เทวคีรีเป็นต้น ใน พ.ศ. ๑๗๓๒ (ค.ศ. 1189)

ปาณฑยะขึ้นเป็นใหญ่ ในแดนทมิฬ

ระหว่างนี้ พวกปาณฑยะได้แข็งเมืองเป็นอิสระ
ออกไป แล้วก็กลับมารบชนะพวกโจฬะใน พ.ศ. ๑๘๐๐
(ค.ศ. 1257) และพอถึง พ.ศ. ๑๘๒๒ (ค.ศ. 1279)
อาณาจักรโจฬะก็จบสิ้นลง

ในที่สุด ปาณฑยะ ซึ่งมีราชธานีอยู่ที่มธุรา
(ปัจจุบันเรียกว่า Madurai แต่ในคัมภีร์บาลีรุ่นมหากงส์
เรียกว่า “มธุรา”) ก็เป็นอาณาจักรฝ่ายใต้ที่ยืนยงอยู่ได้
ที่ยืนที่สุด

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 1

ค.ศ. 500

พส-อุบ
ก็ไปไลนุระ

ที่ศรีลังกา สิ้นยุคอนูราธปุระ

พ.ศ. ๑๕๓๕ (ค.ศ. 992; ตัวเลขศักราชเรื่อง
ศรีลังกาในหลายกรณี ตำราทั้งหลายบอกไว้ต่างกันมาก
จึงขอให้ถือโดยประมาณ) กษัตริย์ทมิฬผู้รุกรานจากโจฬะ
ได้ทำลายเมืองอนูราธปุระ ทำให้ลังกาย้ายเมืองหลวงไป
ตั้งที่ปุลัตติปุระ คือ โปโลนนะรุวา/Polonnaruwa ตั้งแต่
ค.ศ. 1056

ต่อมาแต่ราว พ.ศ. ๑๘๐๐ อนูราธปุระได้ถูกทิ้ง
ร้างจนป่าขึ้นคลุมไปหมด กระทั่ง พ.ศ. ๒๑๗๓ จึงมีชาว
อิตาลีคนหนึ่งไปเยือนและเขียนบรรยายไว้ในหนังสือของเขา
ครั้นถึงราว พ.ศ. ๒๔๓๔ ชาวอังกฤษที่มาปกครอง
อาณานิคมจึงได้ดำเนินการศึกษาและดูแลทางโบราณคดี

จากซ้าย:
เทวคีย์
พหุพลี หรือ โคนเทศวร
นิกรนตส์สำคัญในศาสนาเซน
ยุคแรก (ก่อนมหาวิรส)

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 2500

เมื่อพุทธศาสนา จะสูญสิ้น จากอินเดีย ช่วงที่ 2. เตอร์ก-สุลต่าน

ขณะที่กำลังพ่ายแพ้แก่แบกแดดไม่มุงเน้นที่จะขยายจักรวรรดินั้น ก็ปรากฏว่า ดินแดนมุสลิมน้อยใหญ่ที่เกิดขึ้นจากการแผ่อำนาจในยุคกาลีพอหารับแห่ง **มะดีนะฮ์** และ **ตามัสกัศ** ก่อนหน้านั้น ต่างก็มีพลังปรารถนาแรงกล้าที่จะขยายดินแดนและแผ่อิสลามออกไป ดังนั้น ความสงบจึงคงอยู่ไม่นาน แล้วอาณาจักรมุสลิมต่างๆ ก็ตั้งตัวขึ้นมาและสงครามก็เกิดขึ้นอีก รวมทั้งจะชิงอำนาจจากกาลีฟเองด้วย

อาณาจักรมุสลิมที่แผ่ขยายในช่วงนี้พอจะแยกได้เป็น ๓ เชื้อสาย คือ พวก **อิหร่าน** (ในจักรวรรดิเปอร์เซียเก่า) พวก **เตอร์ก** และพวก **มองโกล** หรือพวกเร่ร่อนจากเอเชียกลาง ทั้ง ๓ พวกนี้ทั้งก่อความพิวาศต่อชมพูทวีป

ทั้งทำลายแย่งอำนาจกันเอง และโดยเฉพาะพวก **เตอร์ก** ได้ทำให้พุทธศาสนาถึงกับสูญสิ้นไปจากอินเดีย

พึงสังเกตว่า ช่วงต่อไปพวก **เตอร์ก** จะเป็นใหญ่ และนิยมเรียกผู้ปกครองว่า **สุลต่าน** แทนที่จะดำรงศักดิ์เต็มที่เป็นกาลีฟ

เมื่อพุทธศาสนาลุप्त จากอินเดีย

ระลอกที่ 2. มุสลิมเตอร์ก

สุลต่านมะหะหมัดแห่งฆาซนิ

سلطان محمود غزنوی شاه افغان ۳۸۸ هـ ق

เตอร์กทำสงครามไป ก็กลับไป

พ.ศ. ๑๕๔๔-๑๕๖๙ (ค.ศ. 1001-1026) ในภาวะที่อินเดียแตกเป็นอาณาจักรเล็กๆ น้อยๆ ไม่มีศูนย์รวมอำนาจยิ่งใหญ่ ทักษิณเตอร์กก็รุกเข้ามา

ครั้งนั้น สุลต่านมะหะหมัดแห่งฆาซนิปฏิญาณว่าจะรุกรบอินเดียเพื่ออิสลามหนึ่งทุกปีไป และได้ยกทัพเข้าตีเมืองต่างๆ ในอินเดียอย่างต่อเนื่อง แม้จะไม่ครบทุกปีจริง ก็ได้ถึง ๑๗ ครั้ง

การโจมตีมุ่งถล่มวัดสำคัญและเทวสถานใหญ่โต ทำลายรูปเคารพหรือ (ถ้าเป็นวัสดุถาวรใหญ่มาก) ทบให้เสียรูปทรงแล้วยึดทรัพย์สินอันมหาศาล ขนไปเมืองฆาซนิ เพื่อใช้ในการขับเคลื่อนทำสงครามในเอเชียกลาง และสร้างอาณาจักรให้ยิ่งใหญ่

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

ค.ศ. 1

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 500

เตอร์กตั้งอาณาจักรรุกเข้ามา

พ.ศ. ๑๕๒๐ (ค.ศ. 977) คนมุสลิมเตอร์ก ชื่อ เซบุกติคิน (Sebuktingin; ทอร์กเป็นชนมีถิ่นเดิมอยู่ในเอเชียกลางและกลายเป็นมุสลิมจากการแผ่อำนาจของอาหรับ) ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้ปกครองเมืองฆาซนา

(Ghasna ปัจจุบัน=Ghasni ในอัฟกานิสถาน ไค้กาบูล เมืองหลวงปัจจุบันลงไปราว ๑๒๕ กม.)

เซบุกติคินรบชนะกษัตริย์อินเดีย ขยายดินแดนมาถึงเมืองเปชวาร์ (=ปุรุชปุระในสมัยพระเจ้ากนิษกะ)

ตั้งราชวงศ์ฆาซนาวิด (Ghaznavid) ซึ่งยืนยาวกว่า ๒๐๐ ปี

ยุคกาหลิฟสบ สุลต่านบุรุก

โดยเฉพาะโอรส คือ สุลต่านมะหะหมัดแห่งฆาซนิ ซึ่งขึ้นครองใน พ.ศ. ๑๕๔๑ (ถึง ๑๕๗๓)

ได้เป็นกษัตริย์ยิ่งใหญ่ที่สุด ซึ่งทำให้ราชวงศ์นี้ครองอัฟกานิสถาน อิหร่านส่วนใหญ่ และอินเดียพ่ายแพ้ตลอดคว้นปัญจาบ

แม้ว่าจะคงด้วยเหตุผลทางการเมือง สุลต่านท่านนี้ยืนยันความจงรักภักดีต่อกาหลิฟแห่งแบกแดด แต่ได้นำทรัพย์จากสงครามแย่งชิงมา สร้างอาณาจักรให้เจริญด้วยศิลปวัฒนธรรมและอสังหาริมทรัพย์มหายศแบกแดด

เตอร์กรุก อินเดียไม่อาจตั้งรับ

ยุทธการใหญ่ครั้งแรกใน พ.ศ. ๑๕๔๔ สุลต่าน **มหาระหมัด** แห่งฆาซนิยกทัพม้ามา ๑๕,๐๐๐ ส่วนฝ่ายอินเดีย กษัตริย์อินดูนาม **ไชยपाल** แห่งปัญจาบ ได้รับกำลังร่วมรบจากอาณาจักรอื่นๆ มีทัพม้า ๑๒,๐๐๐ ทัพช้าง ๓๐๐ และทหารราบ ๓๐,๐๐๐ ผู้รบกันที่ใกล้เมือง **เปชวาร** ฝ่ายอินเดียที่มีกำลังพลเหนือกว่ามากมาย ได้พ่ายแพ้อย่างยับเยิน ทหารตายในทีรบ ๑๕,๐๐๐ คือเกือบครึ่งกองทัพ

ทัพหนึ่งที่ช่วยไชยपालร่วมรบคือกษัตริย์นันทะ ซึ่งได้ตั้งอาณาจักรอินดูราชวงศ์จันทะเลขึ้นเมื่อราว พ.ศ. ๑๔๕๐-๑๕๐๐ และเป็นเจ้าของเทวสถาน **ขจุรโฮ**

(Khajuraho) ที่สร้างขึ้นในช่วง พ.ศ. ๑๕๐๐ เศษ ซึ่งมีภาพแกะสลักคน-เทพเสพงามอันโด่งดัง ที่เวลานี้มักท่องเที่ยวนิยมไปทัศนารกันมาก

(เทวสถาน **ขจุรโฮ**นี้ เหลือรอดจากการทำลายของทัพมุสลิมเตอร์กมาได้ สันนิษฐานว่าเพราะสร้างไว้ที่ห่างไกล)

ภาพแกะสลักที่ขจุรโฮ

พ.ศ.

๑๐๐๐

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 2500

ไทยอีสานและภาคกลาง มีกึ่งเดรวาก มหายาน และ พราหมณ์ เข้ามาปนกัน

พ.ศ. ๑๕๕๐ (ค.ศ. 1007) ในช่วงเวลานี้ อาณาจักร **ขอม** โบราณเรืองอำนาจ ปกครองถึงดินแดนที่เป็นภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางของประเทศไทยปัจจุบัน โดยตั้ง **ละโว้** หรือ **ลพบุรี** เป็นราชธานีแถบนี้ พุทธศาสนาแบบ **มหายาน** ที่ยอมรับจากศรีวิชัย ผสมกับศาสนาฮินดู จึงเข้ามาปะปนกับพุทธศาสนาแบบเถรวาทที่สืบมาแต่เดิม มีพระสงฆ์ทั้ง ๒ นิกาย และภาษา **สันสกฤต** ก็ได้เข้ามามีอิทธิพลมากในภาษาและวรรณคดีไทยแต่บัดนั้น

ยุโรปกำจัดคนนอกคริสต

พ.ศ. ๑๕๕๕ (ค.ศ. 1012) รัฐเยอรมันเริ่ม **กวาดล้าง (persecution)** คนนอกรีตนอกศาสนาคริสต์

จากซ้าย: ปราสาทขอมยุคทวารวดี persecution

เตอร์กนำอิสลามสู่กลางใจอินเดีย

มอญาก็ถูกสุลต่านมะหะหมัดเปลี่ยนชนทรัพย์ไปแล้วเผาเมืองทิ้งใน พ.ศ. ๑๕๖๐-๑ (หลังยุคนี้เมืองถูกสร้างขึ้นใหม่ แต่ก็ถูกปล้นอีก ๔ ครั้ง โดยเฉพาะครั้งใหญ่ใน พ.ศ. ๒๒๑๑ โดยออรังเซบ กษัตริย์ราชวงศ์โมกุล ที่ทำลายล้างวัดทั้งปวงหมดสิ้น)

สุลต่านมะหะหมัดแห่งฆาซนิ ได้นำมาเป็นผู้นำธงชัยแห่งอิสลามเข้าสู่กลางใจของอินเดีย

สุลต่านมะหะหมัดแห่งฆาซนิ

อสูรธานีซอ

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 1

ค.ศ. 500

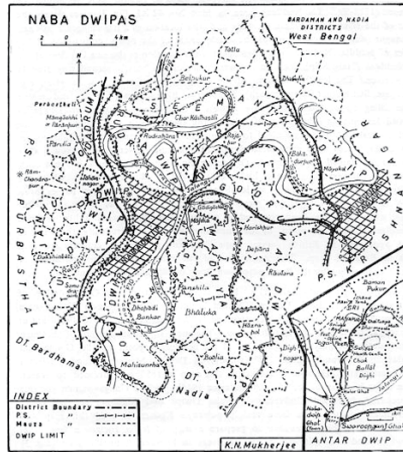
พม่ารวมตัวอาณาจักร แคว้นอาเขต พุทธศาสนาเถรวาทก็แผ่ขยาย

พ.ศ. ๑๕๘๗ (ค.ศ. 1044) พระเจ้านรุตมหาราช หรือโนรธามังช่อ ตั้งอาณาจักรพุกาม ปรารบมอญรวมพม่าเป็นอันเดียวได้ครั้งแรก

พระเจ้านรุตแห่งเมืองพุกามนั้น เป็นกษัตริย์ของชนชาวมริ้มมะที่รุนแรง นับถือพุทธศาสนาแบบตันตระ แต่ได้เปลี่ยนพระทัยมานับถือพุทธศาสนาเถรวาทเมื่อได้ทรงพบกับพระเถระชาวตะเลง (คือรามัญ หรือมอญ) แห่งเมืองสะเทิม (คือสุธรรมนคร หรือสุธรรมปุระ) นามว่า อรหันต์ (ชื่อเดิมว่าธรรมทัสสี) ต่อมา เมื่อพระเจ้านรุตฯ ไปตีเมืองสะเทิมได้ ก็ขนพระไตรปิฎกมาเมืองพุกาม แม้

พุกามจะเป็นผู้ชนะในการศึกสงคราม แต่มอญก็ชนะในการศึกษา เพราะพุกามได้รับเอาวัฒนธรรมตะเลงมาเป็นของตน ตั้งแต่ภาษา วรรณคดี และศาสนา เป็นต้นไป เมื่อพระเจ้านรุตฯรวมพม่าแล้ว ได้แผ่อำนาจมาถึงล้านนา ล้านช้าง จดลพบุรีและทวาราวดี เป็นเหตุให้พุทธศาสนาแบบพุกามจากมอญเผยแพร่ในดินแดนเหล่านี้ด้วย

(พุกามเสียแก่มังโกล คือจักรพรรดิคุบไลข่าน ใน พ.ศ. ๑๘๓๐)

पालะลีน เสนะคือสุกท้าย

พ.ศ. ๑๖๑๓ (โดยประมาณ; ค.ศ. 1070) ทางตะวันออก ในดินแดนที่เป็นส่วนกลางของแคว้นเบงกอล ปัจจุบัน มีราชวงศ์เสนะซึ่งเป็นฮินดู ตั้งอาณาจักรใหม่ขึ้นที่เมืองนาเทีย (Nadia ปัจจุบัน = นาวทวีป/Navadwip/Nabadwip อยู่เหนือเมืองกัลกัตตาตรงขึ้นไปเพียง ๙๐ กม. หรือจากปัตนะลงไปทางตะวันออกเฉียงใต้ ๔๑๐ กม.

ตอนแรกเสนะขึ้นต่ออาณาจักรपालะ แต่ต่อมาได้ตั้งตัวเป็นอิสระ และอีกไม่ช้า ราว พ.ศ. ๑๖๓๘ (ค.ศ. 1095) อาณาจักรพุทธของราชวงศ์पालะก็สิ้นอำนาจ และราชวงศ์เสนะได้แผ่ขยายเข้าแทนที่ทั่วเบงกอล จนถึงพิหารตอนเหนือ

พ.ศ. ๑๕๐๐

พ.ศ. ๒๐๐๐

พ.ศ. ๒๕๐๐

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 1000

ค.ศ. 1500

ค.ศ. 2000

ค.ศ. 2500

เทคโนโลยี: จีนกับอักษาก้าว

พ.ศ. ๑๕๘๘ (โดยประมาณ; ค.ศ. 1045) ที่เมืองจีน มีผู้ประดิษฐ์ตัวอักษรเรียงพิมพ์ขึ้นใช้เป็นครั้งแรก โดยใช้ตัวดินเผา (ในยุโรป เพิ่งมีระบบใช้ตัวอักษรเรียงพิมพ์โดยกูเตนเบิร์ก/Gutenberg ประดิษฐ์ขึ้นที่เยอรมนี ในปี ๑๔๙๓/1450)

อาหรับลว เเตอร์กรุงุ่

พ.ศ. ๑๕๙๘ (ค.ศ. 1055) ขณะที่สุดต่านที่ฆาซนีย์ เรื่องอำนาจขึ้นนั้น กาลิฟที่แบกแดดก็กำลังอ่อนแอลงๆ ต่อมาในช่วงท้าย ได้มีชนมุสลิมเตอร์อีกพวกหนึ่ง จากเอเชียกลาง เรียกว่าเซลจุก (Seljuq หรือ Seljuk)

เข้าแบกแดด โดยอ้างว่ามาคุ้มครองกาหลิฟ ซึ่งเป็นฝ่ายนิกายสุหนี่ ให้พ้นภัยจากพวกซื่อะฮ์ แล้วไม่ซำกับรับสถานะเป็นสุลต่าน บัญชาแบกแดด กาลิฟอาหรับก็สิ้นอำนาจ

เกิดมหาวิทยาลัยในยุโรป

พ.ศ. ๑๖๓๑-๑๗๑๐ (ค.ศ. 1088-1167) มหาวิทยาลัยแรกของยุโรป (และโลกตะวันตก) เกิดขึ้น คือ ม.โบโลนยา (Bologna ค.ศ. 1088) ม.ปารีส (Paris ราว ค.ศ. 1150) และม.ออกซฟอร์ด (Oxford ค.ศ. 1167) (เพิ่งเทียบ มหาวิทยาลัยในชมพูทวีป โดยเฉพาะ ม.นาลันทา และ ม.วลภี ที่เกิดมาก่อนค่อนสหัสวรรษ และใกล้จะถูกลบทำลายหมดในอีกไม่ช้า)

จากบนซ้าย: ตัวเรียงพิมพ์โลหะ ม.โบโลนยา ม.ปารีส ม.ออกซฟอร์ด

เสนาะ พื้นอินดูและระบบวรรณะ

พ.ศ. ๑๖๓๘ (ค.ศ. 1095) ราชวงศ์เสนาะของอินดูแผ่อำนาจเข้าแทนที่ราชวงศ์ปาละมากขึ้นๆ (ถือว่าปาละสิ้นเมื่อรามपालสวรรคตใน พ.ศ. ๑๖๖๓) และได้ฟื้นฟูศาสนาอินดู โดยเฉพาะทำระบบวรรณะที่ผ่นคลายลงไป ในสมัยพุทธของปาละให้กลับเข้มข้นมา

ราชวงศ์เสนาะส่งเสริมสถาบันการศึกษาของอินดูในเมืองหลวง ให้เป็นมหาวิทยาลัยนาเทียหรือนวทวีปที่รุ่งเรืองของอินดู นาเทียศึกษาเน้นหนักทางตรรกศาสตร์

และลัทธิตันตระแบบอินดู ขณะที่มีมหาวิทยาลัยพุทธยุคนั้นรวมทั้งนาลันทาก็เน้นตันตระ จึงเป็นยุครุ่งเรืองของตันตระ (ซึ่งตามหลักฐานพบที่ทิเบตว่า เมื่อถูกทัพมุสลิมบุก ก็หวังจะเอาชนมุสลิมด้วยเวทมนตร์)

นาเทียหรือนวทวีปนี้ ได้เป็นศูนย์กลางศักดิ์สิทธิ์อีกแห่งหนึ่งของอินดู ดังมีสมญาว่าเป็น “พาราณสีแห่งเบงกอล”

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

ค.ศ. 1

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 500

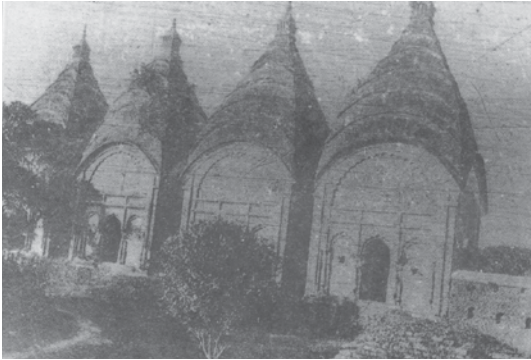
ครูเสด: คริสต์-อิสลาม

พ.ศ. ๑๖๓๘ (ค.ศ. 1095) โดยการเรียกร้องปลุกเร้าของโป๊ปเออร์บันที่ ๒ (Pope Urban II) ประเทศคริสต์ทั้งหลายในยุโรปรวมกำลังจัดทัพยกไปช่วยจักรวรรดิไบแซนไทน์สู้มุสลิมเซลจุกเตอร์ก และกู้แผ่นดินศักดิ์สิทธิ์คือเยรูซาเล็มคืนจากมุสลิม เป็นสงครามศาสนาระหว่างคริสต์กับอิสลาม เรียกว่าครูเสด (Crusade=สงคราม “ไม้กางเขน”)

ครั้งแรกฝ่ายคริสต์ยึดเยรูซาเล็มได้ในปี ๑๐๙๒ แต่ยื้อแย่งกันไปมา ในที่สุดทางฝ่ายมุสลิมก็ยึดคืนกลับไป ทำสงครามกันนาน ๒๐๐ ปี จึงยุติใน พ.ศ. ๑๘๓๔ (ค.ศ. 1291)

จากซ้าย:
โป๊ปเออร์บันที่ ๒
Siege of Jerusalem ทุเรียนต้นแห่งครูเสด

Dhakeshwari
วิหารพระวิษณุ
สร้างโดยกษัตริย์
แห่งราชวงศ์เสน-

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 2500

อารยธรรมเก่าในแถบที่มาเป็นอเมริกา

พ.ศ. ๑๖๔๓-๒๐๗๕ (ค.ศ. 1100-1532)

จักรวรรดิอินคา (Inca Empire) เจริญขึ้นมาในอเมริกาใต้ (มีศูนย์กลางอยู่แถวเปรู) นับถือศาสนาบูชาพระอาทิตย์ และเชื่อว่าราชาของตนสืบเชื้อสายจากพระอาทิตย์ มีสถาปัตยกรรมที่เจริญได้สร้างถนนและระบบชลประทาน เป็นอันมาก แต่ในที่สุดถึงอวสานเพราะการรุกรานของ สเปน

นครวัต อนุสรณ์แห่ง อารยธรรมขอมโบราณ

พ.ศ. ๑๖๕๖-ราว ๑๖๙๓ (ค.ศ. 1113-c1150) ในรัชกาลพระเจ้าสุริยวรมันที่ ๒ ขอมโบราณสร้างเทวสถาน นครวัต

จากซ้าย:
อินคา
นครวัต

สุลต่านใหม่ ใช้วิธีเก่า: รบมา ปล้นไป

พ.ศ. ๑๗๑๖ (ค.ศ. 1173) มุฮัมหมัดแห่งซุรร์ หันมาบุกทางอินเดีย โดยในระยะแรกใช้วิธีการแบบสุลต่านมะหะหมัดแห่งฆาซนีเมื่อเกือบ ๒๐๐ ปีก่อน คือ ยกทัพมาล้อมเก็บกวาดทรัพย์สินหนึ่งๆ ทุกปี

ต่อมา เมื่อมุฮัมหมัดยึดละฮอร์ ล้มราชวงศ์ฆาซนา วิดลง ได้เป็นใหญ่ในอินเดียเหนือแล้ว แต่ทางด้านเมืองซุรร์ ยังมีภาระต้องจัดการกับเตอร์กกลุ่มอื่น ก็เลยมอบให้แม่ทัพชื่อกุดบ-อุด-ดิน ดูแลด้านนี้ ส่วนตนเองไปรบด้านอาเซียกกลาง

เริ่มยุคมุสลิมครองอินเดีย

พ.ศ. ๑๗๔๙ (ค.ศ. 1206) กุดบ-อุด-ดิน แม่ทัพทหารทาสของมุฮัมหมัดแห่งซุรร์ เทียบรบอยู่ในอินเดีย เมื่อเจ้านายสิ้นแล้ว ได้ประกาศตั้งตัวเป็นสุลต่านแห่งเดลี เริ่มราชวงศ์มุสลิมแรกที่ปกครองอินเดีย และเป็นราชวงศ์ทาส (แมมหลุก/Mamluk [Slave] dynasty) วงศ์แรก

รุก-ทำลายล้างง่าย ๆ ไม่มีการต่อสู้

ระหว่างนั้น แม่ทัพอีกคนหนึ่งของมุฮัมหมัดแห่งซุรร์ ชื่อ บักชติยาร์ ซัลยี (Bakhtiyar Khalji หรือ Iktiar Khilji) ได้ไปรุกรบในอินเดีย ภาคตะวันออก

บักชติยาร์ ซัลยี เป็นผู้ดำเนินการขั้นสุดท้ายในการกำจัดพระพุทธศาสนาให้หมดไปจากอินเดีย เป็นการรบทำลายล้างข้างเดียว โดยไม่มีการต่อสู้

พยุคมุสลิมเริ่ม พุทธฯ ก็ร้าง

พ.ศ. ๑๗๔๑-๑๗๕๐ (ค.ศ. 1198-1207)

บัคซัตยาร์ ซัลยี หรือซัลยี ยกกองทัพมุสลิมเตอร์กบุกเข้ามาแถบพิหารและเบงกอล

เหตุการณ์ตอนนี้ ผู้เขียนประวัติศาสตร์ชาวมุสลิมเอง ได้บันทึกไว้ด้วยความภูมิใจว่า ซัลยีได้เผาทำลายอาคารสถานที่ ยึดเงินทองทรัพย์สิน และให้คนเลือกเอาระหว่างอิสลามกับความตาย โดยทำการทั้งหมดนั้นเพื่ออิสลาม

มหาวิทยาลัยพุทธศาสนาทุกแห่งถูกทำลาย (โสมปุระถูกพราหมณ์ผู้ครองเมืองเผาไปก่อนแล้วใน พ.ศ. ๑๕๙๓) เฉพาะแห่งที่รู้เวลาชัดคือ **โถทันตปุระ** ถูกถล่มทำลายเผาราบ และวิกิกรมศิลาไม่เหลือแม้แต่ซากใน พ.ศ. ๑๗๔๑ ส่วน**ชคัททะเล**ถูกทำลายใน พ.ศ. ๑๗๕๐

เมื่อทัพมุสลิมเตอร์กประสบความสำเร็จในการรบ-ทำลาย ชั่วคนที่ไม่ยอมเปลี่ยนศาสนาและพระภิกษุสงฆ์จนหมดสิ้น เผาวัด และกวาดขนเอาทรัพย์สินไป แล้ว**พระพุทธรูป**ศาสนาก็สูญสิ้นจากชมพูทวีป

หน้าตรงซ้าย:
Qutab Minar

จากซ้าย:
เจดีย์พุทธคยา
ัมเบทสตุป
เสาโศก

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2500

ห้ามซื้อ-ขาย อนุญาตให้ใช้เพื่อการศึกษาส่วนตัวเท่านั้น ภาพประกอบส่วนใหญ่มีลิขสิทธิ์ หากประสงค์จะนำไปใช้ต่อ ต้องติดต่อขออนุญาตจากเจ้าของก่อน

เหลือแต่ฮินดู ยิวส์กับมุสลิมต่อไป

เมื่อราชวงศ์มุสลิมของสุลต่านแห่งเดลีเริ่มต้นใน พ.ศ. ๑๗๔๙ แล้ว ก็ถือว่าประเทศอินเดียเข้าสู่ยุคการปกครองของมุสลิม

เรื่องราวของ**พระพุทธศาสนา** ที่เจริญรุ่งเรืองในอินเดียมา ๑๗๔๑ ปี ก็จบไปแต่บัดนั้น

ขัลยีกวาดล้างดินแดนแถบแคว้นพิหารปัจจุบันในช่วง พ.ศ. ๑๗๔๑ เสร็จแล้วก็รุกต่อไปทางเบงกอล ปีต่อมาก็เข้า**นาเทีย** กษัตริย์ฮินดูลักษณะเด่นหนีออกจากวังไปหลบซ่อนในวัดฮินดู ที่สุดก็สวรรคตใน พ.ศ. ๑๗๔๕ ราชวงศ์**เสนะ**ก็ถึงกาลอวสาน

แม้สุลต่านและแม่ทัพมุสลิมจะครองอินเดียภาคเหนือได้ในขั้นต้นนี้แล้ว ก็ยังมีภาระในการสู้รบปราบปรามพวก**ฮินดู**ที่แข็งข้อ และขับเคี่ยวกับ**มุสลิม**ด้วยกันไปอีกหลายร้อยปี จนจบลงด้วยการตกเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศสในที่สุด

นักบวชฮินดู

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 1

ค.ศ. 500

University of Texas Libraries

เตอร์กมา ระลอกใหม่

พ.ศ. ๑๗๑๖ (ค.ศ. 1173) ชนมุสลิมเตอร์กอีกพวกหนึ่ง มีผู้นำเรียกว่า “**มุฮัมหมัดแห่งฆูร์**” (Muhammad of Ghur) ได้ตั้งอาณาจักรขึ้นที่เมืองฆูร์ หรือเมอร์ (Ghur ปัจจุบัน=Ghwr ในอัฟกานิสถานตะวันตกกลาง)

มุฮัมหมัดแห่งฆูร์ จะครองความเป็นใหญ่ในเอเชียกลาง แต่ไม่สำเร็จ จึงหันมาบุกทางอินเดีย

ใน พ.ศ. ๑๗๒๙ (ค.ศ. 1186) **มุฮัมหมัด**รุกเข้ามายึดละฮอร์ (เมืองหลวงใหม่ของราชวงศ์ฆาซนาวิดของสุลต่านมะหะหมัด ซึ่งย้ายมาจากฆาซนา ในพ.ศ. ๑๗๐๓) ทำให้ราชวงศ์ฆาซนาวิดจบสิ้นลง

มุฮัมหมัดไปรบด้านเอเชียกลาง แต่ไม่สำเร็จผลด้วยดี และประสบปัญหาต่างๆ ในที่สุดได้ถูกลอบสังหารในพ.ศ. ๑๗๔๙ (ค.ศ. 1206)

มหาวิทยาลัยฮินดู อัจฉริยะ

อย่างไรก็ตาม น่าสังเกตว่าทั้งมุสลิมเตอร์กไม่ได้ทำลายมหาวิทยาลัยนาเทีย (นวทวีป) แต่นาเทียกลับได้เป็นศูนย์กลางการศึกษาที่เจริญรุ่งเรืองในยุคที่มุสลิมปกครองต่อมาอีกหลายร้อยปี (พ.ศ. ๑๗๔๑-๒๓๐๐=ค.ศ. 1198-1757)

ที่เป็นอย่างนั้นอาจเป็นเพราะว่า นักรบมุสลิมเตอร์กมาถึงนาเทียเมื่อการรบเสร็จสิ้น ได้เวลาที่จะจัดการบ้านเมือง และผู้ปกครองมุสลิมเตอร์กได้รับรู้ว่ามหาวิทยาลัยทั้งหลายในชมพูทวีปเป็นเกียรติยศของอาณาจักร (ตั้งที่ในยุคที่ฮินดูมีอำนาจขึ้นแล้ว ราชนครฮินดูก็อุปถัมภ์บำรุง

มหาวิทยาลัยพุทธศาสนาในฐานะเป็นสถานศึกษา) จึงหันมาส่งเสริม

รบกัณฑ์ กัณฑ์ข้างนอก กัณฑ์ข้างใน

พ.ศ. ๑๗๕๕ (ค.ศ. 1215) ทางชมพูทวีปภาคพายัพ ด้านเมืองสุริ และฆาฆนา ที่เป็นฐานเริ่มแผ่อำนาจ การชิงอำนาจกันดำเนินไป เมื่อมุฮัมหมัดแห่งสุริถูกลอบสังหารใน พ.ศ. ๑๗๔๙ แล้ว ก็สู้รบกันต่อมา

พอถึง พ.ศ. ๑๗๕๘ อาณาจักรสุริ ก็ถูกยึดโดยพวก ขวาเรซม-ซาร์ห์ ซึ่งมีอำนาจขึ้นมาจากนครอิหร่าน แทนพวกเซลจุกเตอร์ก (Khwarezm-Shah ที่มีถิ่นเดิมในเอเชียกลาง และกลายเป็นมุสลิมจากการแผ่อำนาจของอาหรับ)

Khwarezm Shah Ala Ad Din Mohammed

ยุคอาหรับ-เตอร์ก มีมโกลมาต่อ

จะเห็นว่า ดินแดนแถบนี้จนถึงเอเชียกลาง ถูกมุสลิมอาหรับเข้ามาทำให้เป็นมุสลิมก่อน ครั้นมาตอนนี้ พวกชนชาติจากเอเชียกลางมีเตอร์กเป็นต้น ที่กลายเป็นมุสลิมแล้ว ก็กลับขยายอำนาจแผ่อิสลามไปทั่ว แล้วมุสลิมเตอร์กก็เข้าแทนที่มุสลิมอาหรับ

แต่สุดท้ายมุสลิมมิงโกลจะเข้ามาเหมือนปิดรายการ

ต้นตระกูล-ขุรโหเตบโต อินเดียถึงคราวตาย

ควรตั้งข้อสังเกตไว้ศึกษากันต่อไปด้วยว่า ลัทธิ **ต้นตระกูล** ที่ยกเอาเรื่องการเสพกาม ตลอดจนการดื่มสุรา เมรัย ขึ้นมาทำให้มีความหมายเชิงปรัชญาและศักดิ์สิทธิ์ พร้อมทั้งเน้นย้ำเรื่องเร็นลับ เวทมนตร์ ไสยศาสตร์ และ พิธีกรรมมากมาย ซึ่งได้เจริญขึ้นๆ ในพุทธศาสนา และ ศาสนาฮินดู แล้วแข่งกันมา เริ่มแต่ประมาณ พ.ศ. ๑๒๐๐ จนฟูสะพรั่งในระยะเวลาที่พุทธศาสนาสูญสิ้นในช่วง พ.ศ. ๑๗๐๐ นั้น อาจเป็นพัฒนาการ (หรือหายนการ) ที่ สอดคล้องกับสภาพสังคมอินเดียเวลานั้น

สภาพนั้นก็คือ การที่คนคงหันมาหมกมุ่นวุ่นวาย ด้านกามารมณ์กันมาก และอ่อนแอหลง ดังตัวอย่าง เทวสถาน **ขุรโห** (Khajuraho) ดังกล่าวแล้วข้างต้น ที่ สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๑๕๐๐ เศษ ในอาณาจักรฮินดูของ ราชวงศ์จันทะเละ ที่เข้าร่วมทำสงครามต้านพวกมุสลิม เตอร์ก และพ่ายแพ้อย่างยับเยินใน พ.ศ. ๑๕๔๔

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 1

ค.ศ. 500

เจงกิส ข่าน

เจงกิส ข่าน ผ่านโหนแหลกนั้น

พ.ศ. ๑๗๖๓ (ค.ศ. 1221) เจงกิส ข่าน (Genghis Khan) ยกทัพชนเผ่าเร่ร่อนจากมองโกลเลียบุกตะลุยบดขยี้ อาณาจักรทั้งหลายตั้งแต่จีนภาคเหนือลงมา ผ่านเอเชีย กลาง ตลอดดินแดนแถบนี้ที่เป็นอัฟกานิสถานปัจจุบัน ทะลุอิหร่าน เข้ายุโรปตะวันออก จดรัสเซียดอนใต้ ทั้ง ทำลายบ้านเมืองและสังหารผู้คนอย่างย่อยยับแหลกกลาญ ดังเช่น **พามิยาน (Bamian)** เมืองผ่านสำคัญที่ได้ กลายเป็นแดนมุสลิม และใครมีอำนาจก็ยึดเปลี่ยนมือกัน ไป จนถึงยุคอาณาจักรซูร์ก็ยิ่งรุ่งเรืองอยู่ แต่คราวนี้ได้ถูก ทำลายแบบสิ้นซาก พลเมืองถูกสังหารหมดสิ้น

เดลีรอด เจงกิสข่านไม่เข้า

ถึงตอนนี้ **อาณาจักรมุสลิม**ทั้งหลายที่แย่งชิง อำนาจกันมาในดินแดนแถบนี้ ตั้งแต่เซลจุกเตอร์ก กระทั่ง ขวาระชม-ซาร์ ก็ทยอยหมดชื่อไปในช่วงใกล้ๆ กัน เป็นอัน **ขึ้นสู่ยุคใหม่**ของประวัติศาสตร์ ส่วนทางด้านอินเดีย ซึ่งไม่ใช่ทางผ่านของเจงกิส ข่าน **มุสลิมเตอร์ก**ยังคงอยู่ แต่ก็นับว่า**ขึ้นสู่ยุคใหม่**ด้วย คือเป็นยุคที่พระพุทธรูปสูญสิ้นไปแล้ว

หน้าถรณ์ข้าม:
ศรีนมหาลินนาตา
เทวสถานชสุโร

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 2500

๖๕๐ ปี ที่มุสลิมครองอินเดีย

นับแต่ที่ อินเดียเข้าสู่ยุคจักรวรรดิมุสลิม ที่ยาวนาน ๖๕๐ ปี

เริ่มด้วยจักรวรรดิมุสลิมเตอร์กของสุลต่านแห่ง เดลี (Delhi Sultanate) ซึ่งจะปกครองอินเดียไป ๓๒๐ ปี (ช่วงยิ่งใหญ่ ๑๙๒ ปี ถึง พ.ศ. ๑๙๔๑ + ช่วงด้อยอำนาจ ๑๒๘ ปี ถึง พ.ศ. ๒๐๖๙)

จนถูกโค่นและขึ้นแทนใน พ.ศ. ๒๐๖๙ โดยราชวงศ์ โมกุล แห่งจักรวรรดิมุสลิมมกอล

แล้วโมกุลครองอินเดียเรื่อยมาจนตกเป็นอาณานิคม ของอังกฤษ ใน พ.ศ. ๒๔๐๑ (ค.ศ. 1858)

ห้ามซื้อ-ขาย อนุญาตให้ใช้เพื่อการศึกษาส่วนตัวเท่านั้น ภาพประกอบส่วนใหญ่มีลิขสิทธิ์ หากประสงค์จะนำไปใช้ต่อ ต้องติดต่อขออนุญาตจากเจ้าของก่อน

คลังพุทธวิทยา

๘๐๐ปี ที่อินเดียไม่มีพุทธศาสนา

ก) มุสลิมครอง ๖ ศตวรรษ

เกาหลีพิมพ์พระไตรปิฎก

พ.ศ. ๑๗๗๕ (ค.ศ. 1232) เกาหลีในยุคโครีโอ (Koryo period, 918-1392) มีความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมใกล้ชิดกับจีนสมัยราชวงศ์ซ่ง (Sung period, 960-1279) แต่มีก๊กชนต่างชาติจากมองโกลเลียมารุกรานบ่อยๆ

ในปี ๑๗๗๕ นี้ พวกมองโกลมาย้ายี้ ทำให้ราชสำนักโครีโอลี้ภัยไปอยู่ที่เกาะกังหว่า (Kanghwa Island ทาง

ฝั่งทะเลด้านตะวันตก) จำยอมให้มองโกลทำลายและบังคับควบคุมบ้านเมือง

ระหว่างลี้ภัยที่เกาะกังหว่านั้น กษัตริย์เกาหลีได้โปรดให้จัดพิมพ์พระไตรปิฎกครบชุดบริบูรณ์ด้วยแม่พิมพ์ไม้แกะกว่า ๘๐,๐๐๐ แผ่น เป็นงานพิมพ์ที่ประณีตเทียบได้กับพระไตรปิฎกที่จีนพิมพ์ในสมัยราชวงศ์ซ่ง (ดู พ.ศ. ๑๕๑๕-๑๕๒๖)

阿僧祇百千名號愚夫悉聞各說我名而不知我如來異名大悲或有衆生知我如來者有知一切智者有知佛者有知救世者有知自覺者有知導師者有知廣導者有知一切導者有知仙人者有知梵者有知毗紐者有知自在者有知勝者有知毗羅者有知真

ปีปฏิวัติศาสนาคริสต์ เพื่อกำจัดลัทธินอกคริสต

พ.ศ. ๑๗๗๖ (ค.ศ. 1233) ปีปฏิวัติศาสนาคริสต์ โดยร่วมกับจักรวรรดิโรมัน ได้ตั้งศาลไต่สวนศรัทธา (Inquisition) ขึ้นเพื่อกำจัด กวาดล้าง (persecution) ลัทธินอกคริสตและความเชื่อที่ผิดที่ผิดแผกแตกต่างจากข้อกำหนดของนิกายโรมันคาทอลิก การสอบสวนลงโทษมีการทรมาน จำคุก ไปจนถึงเผา ทั้งเป็น

เตอร์กียึดเยรูซาเล็ม

พ.ศ. ๑๗๘๖ (ค.ศ. 1243) พวกเซลจุกเตอร์ก (Seljuk Turks) จากเอเชียกลาง ที่มายึดแบกแดด ลัทธิกาหลิฟอาหรับ ขึ้นเป็นสุลต่านครองอำนาจกันมาตั้งแต่ปี ๑๕๔๘ (ค.ศ. 1055) นั้น ได้แผ่อำนาจกว้างขวางตั้งแต่เปอร์เซียไปถึงเอเชียไมเนอร์ (Asia Minor) รวมทั้งแดนอาหรับในตะวันออกกลาง ครั้นถึง พ.ศ. ๑๖๑๔ (ค.ศ. 1071) ก็ยึดเยรูซาเล็มได้ และตีทัพของจักรวรรดิไบแซนไทน์พ่ายแพ้ เป็นจุดเริ่มเกิดสงครามครูเสดส์ (Crusades) ที่ทัพคริสต์จากยุโรปยกมาชิงเยรูซาเล็ม

ทัพคริสต์มาถึงพอดีพวกเซลจุกเตอร์กเริ่มเสื่อมครั้งแรกฝ่ายคริสต์ชนะใน พ.ศ. ๑๖๔๒ (ค.ศ. 1099) ต่อมามุสลิมพวกอื่น (สุลต่านแห่งอียิปต์) ยึดเยรูซาเล็มกลับคืนได้ ส่วนพวกเซลจุกเตอร์กแตกเป็นแคว้นเล็กแคว้นน้อย และแทบถึงอวสานเมื่อทัพมองโกลที่สืบจากเจงกิสข่านตีย่อยยับในปี ๑๗๘๖ (ค.ศ. 1243)

หน้าตรงข้ามกลาง, ขวา: พระอินทร์ปกเกล้า หรือ Haeinsa

ซ้ายจากบน: ปีปฏิวัติศาสนาคริสต์ Inquisition สุลต่านแห่งอียิปต์

ไทยตั้งอาณาจักรสุโขทัย พุทธศาสนา เถรวาทสายลัทธิวัชรยาน

พ.ศ. ๑๘๐๐ (ค.ศ. 1257) ที่ประเทศไทย พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ประกาศอิสรภาพไม่ขึ้นต่อขอม และตั้งอาณาจักรสุโขทัย

ในรัชกาลที่ ๓ พ่อขุนรามคำแหงมหาราช (ขึ้นครองราชย์ พ.ศ. ๑๘๑๘/1275 หรือ ๑๘๒๒/1279, ปีสวรรคตเคยว่า ๑๘๖๐/1317 แต่ใหม่ว่า ๑๘๔๒/1299) ได้แผ่ขยายพระราชอาณาเขตออกไปอย่างกว้างขวาง ทรงปกครองราชอาณาจักรอย่างบิดากับบุตร ทรงประดิษฐ์ตัวอักษรไทยในปี ๑๘๒๖ และทรงอาราธนาพระมหาเถรสังฆราชขึ้นจากเมืองนครศรีธรรมราช มาพำนัก ณ วัดอรัญญิก ตั้งคณะสงฆ์ลัทธิวัชรยาน พระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นศาสนาประจำชาติและรุ่งเรืองสืบมา พระพุทธลีลึงค์ ซึ่งสร้างในลังกามาอยู่ที่นครศรีธรรมราช ก็ขึ้นมาประดิษฐาน ณ กรุงสุโขทัยในรัชกาลนี้ (แต่ *ชินกาลมาลีปกรณ์* ว่า ได้พระพุทธลีลึงค์มาใน พ.ศ. ๑๘๐๐ รัชกาลพ่อขุนศรีอินทราทิตย์) พุทธศิลป์แบบลังกาเริ่มเข้ามาแทนที่พุทธศิลป์แบบมหายาน แม้แต่พระมหาธาตุนครศรีธรรมราช ก็แปลงรูปเป็นสถูปแบบลังกา

จากบนซ้าย:
พระพุทธรูป
สุโขทัย
ศิลาจารึกหลักที่ ๑
พ่อขุนรามคำแหงมหาราช

ในรัชกาลที่ ๕ (บ้างว่า ที่ ๖) พระมหาธรรมราชาลิไท (ลือไท กั้ว) ซึ่งเสวยราชย์ พ.ศ. ๑๘๙๐-๑๙๒๑/1347-1378 ทรงอาราธนาพระมหาสมณสังฆราชเมืองลังกานามว่า **สุมนะ** มาสู่สุโขทัยในปี ๑๙๐๔/1361 ครั้นออกพรรษาแล้ว เสด็จออกผนวชชั่วคราว ณ วัดอรัญญิก นับว่าเป็นพระมหากษัตริย์ไทยพระองค์แรกที่ทรงผนวช และทรงพระราชนิพนธ์ *ไตรภูมิพระร่วง* (เรียกเป็นคำบาลีว่า “*เตภูมิกถา*”, บรรยายการเวียนว่าย ทำให้ใจเจริญสูงขึ้นไปในไตรภูมิ จนในที่สุดพ้นจากการเวียนว่ายเปลี่ยนแปลงในไตรภูมินั้น ขึ้นไปสู่จุดหมายในภูมิที่ ๔ และเน้นการปกครองโดยธรรมอันไม่ใช้ความรุนแรง) ซึ่งถือกันว่าเป็น **วรรณคดีไทยเล่มแรก** ทรงเผด็จพระสงฆ์เข้าไปเรียนพระไตรปิฎกในมหาปราสาท และทรงจัดระเบียบคณะสงฆ์แบ่งเป็น ๒ ฝ่ายอย่างลังกา เป็น **คามวาสี** กับ **อรัญวาสี** ทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาอีกมากมาย รวมทั้งโปรดให้จำลองพระพุทธรูปที่เขาสุมณภูในลังกามาไว้ในสุโขทัย สร้าง **พระพุทธชินราช** และ **พระพุทธชินสีห์**

เมื่อพระเจ้าลิไทสวรรคตใน พ.ศ. ๑๙๒๑ แล้ว พระราชโอรสได้ขึ้นครองราชย์เป็นพระเจ้าไสยลือไท แต่ในปีนั้นเอง สุโขทัยก็ตกเป็นประเทศราชขึ้นต่อกรุงศรีอยุธยา และพระเจ้าไสยลือไทย้ายไปครองเมืองที่พิษณุโลก จนสวรรคตในปี ๑๙๖๒/1419 (บ้างว่า ๑๙๕๒)

เตอร์กวงศาทาส ตั้งกาหลิฟอาหรับเป็นหุ่นตัวเองเป็นสุลต่าน

พ.ศ. ๑๘๐๔ (ค.ศ. 1261) ทาสชาวเตอร์กที่เป็นนายทหารในกองทัพมุสลิม ซึ่งเป็นใหญ่ขึ้นมาปกครองอียิปต์และซีเรียตั้งแต่ พ.ศ. ๑๗๙๓ (ค.ศ. 1250) เมื่อถึง พ.ศ. ๑๘๐๔ (ค.ศ. 1261) ได้ตั้งกาหลิฟขึ้นมาใหม่ที่ไคโรในอียิปต์ เป็นการสืบแทนกาหลิฟในแบกแดด ที่ถูกพวกมองโกลทำลายไปแล้ว และต่อมาก็ตั้งตัวเองเป็นสุลต่าน

สุลต่านที่เคยเป็นทาสนั้น สืบวงศ์กันมา เรียกว่าราชวงศ์ทาส เป็นภาษาอาหรับว่าราชวงศ์แมมหลุก (Slave dynasty/Mamluk dynasty/Mameluke dynasty) เป็นผู้ครองอำนาจแท้จริง ส่วนองค์กาหลิฟเป็นเพียงเจิวัดหรือหุ่นเชิด บางทีนายทัพก็ถอดถอนหรือถึงกับฆาตกาหลิฟได้ตามใจตัว การใช้ทาสหรือแมมหลุกเป็นกำลังทหารส่วนสำคัญนั้น เป็นลักษณะพิเศษของอารยธรรมอิสลาม ซึ่งได้เริ่มขึ้นในยุคกาหลิฟที่แบกแดด ตั้งแต่ราว พ.ศ. ๑๓๘๐ แล้วใช้กันทั่วโลกมุสลิม เช่นซื้อทาสมาเข้าเป็นกำลังรบในกองทัพ พวกแมมหลุกนี้รบเก่งมาก และเมื่อนานเข้าก็จะกลายเป็นผู้คุมอำนาจอยู่เบื้องหลัง หรือขึ้นครองอำนาจเสียเอง เป็นอย่างนี้ทั้งทางตะวันตก คือสุลต่านที่อียิปต์-ซีเรีย ซึ่งครองอำนาจนานกว่า ๒๕๐ ปี (พ.ศ. ๑๗๙๓-๒๐๖๐=ค.ศ. 1250-1517) และตะวันออก คืออินเดีย ที่มีราชวงศ์ทาสแทรกอยู่ในสายสุลต่านแห่งเดลี โดยเริ่มขึ้นใกล้ๆกัน แต่อยู่สั้นเพียงราวศตวรรษเดียว (พ.ศ. ๑๗๔๙-๑๘๓๓=ค.ศ. 1206-1290; ที่เดลีไม่มีกาหลิฟ)

การที่พวกแมมหลุกแถบตะวันตกตั้งกาหลิฟขึ้นก็

เพื่อคุมมุสลิมอาหรับไว้ เพราะพวกแมมหลุกเองทั้งหมดทั้งสิ้นไม่ใช่ชาวอาหรับ (มักจะเป็นพวกเตอร์กจากเอเชียกลาง) และไม่ได้เป็นมุสลิมมาแต่เดิม บางคนไม่รู้หรือแทบไม่รู้ภาษาอาหรับเลย

เตอร์ก คือผู้พิทักษ์อารยธรรมมุสลิมของอาหรับ

เนื่องจากเชี่ยวชาญในการรบ พวกสุลต่านแมมหลุกหรือราชวงศ์ทาสเหล่านี้ ได้ทำคุณไว้แก่อารยธรรมอิสลามอย่างสำคัญถึง ๒ ประการ คือ

๑. ปกป้องแดนมุสลิมไว้ในยุคสงครามครูเสดส์ จนกระทั่งสุดท้ายได้ขับไล่กองทัพครูเสดส์ของคริสตออกไปจากดินแดนแถบนั้นจนหมดสิ้น
๒. ช่วยต้านทัพมองโกลไว้ ทำให้แดนอิสลามบางส่วนรอดจากการทำลายล้างของพวกมองโกลมาได้ คือทางด้านอินเดียก็รอดจากการทำลายในยุคลูกเจงกิสข่าน (เดลีถูกทำลายโดยตีมูร์ใน ค.ศ. 1398 หลังยุคราชวงศ์ทาสล้มไป ๑๐๘ ปีแล้ว)

ส่วนทางตะวันออกกลาง เมื่ออาณาจักรมุสลิมอื่นๆ ถูกพวกมองโกลทำลายเรียบบราบ แต่พวกแมมหลุกต้านมองโกลได้ ทำให้อียิปต์และซีเรีย เป็นที่พึ่งของชาวมุสลิมที่หนีการล้างผลาญของมองโกลเข้ามาอาศัย แม้เมื่อต่อมาพวกแมมหลุกต้านไม่ไหว พวกมองโกลยึดซีเรียได้ในปี ๑๘๓๗ ก็ยังมีอียิปต์เหลือรอดอยู่ ชาวมุสลิมจึงหนีการพิฆาตจาก

แมมหลุก

ซีเรียเข้ามาลี้ภัยในอียิปต์ และอารยธรรมมุสลิมอาหรับก็จึงรอดพ้นความพินาศมาได้

อียิปต์เองเมื่อเป็นที่ตั้งราชวงศ์อาหรับมาหลายศตวรรษ ก็กลายเป็นดินแดนที่มีวัฒนธรรมแบบอาหรับ และเป็นศูนย์กลางแห่งอารยธรรมมุสลิมอาหรับนั้น (อียิปต์เคยเป็นศูนย์กลางอารยธรรมกรีกตั้งแต่ยุคราชวงศ์โตเลมี) โดยนัยนี้ พวกแมมหลุกจึงเป็นผู้พิทักษ์อารยธรรมอิสลามของอาหรับให้คงอยู่เหลือรอดมา

สุดท้าย พวกแมมหลุกก็ขับไล่พวกมองโกลออกไปจากปาเลสไตน์และซีเรียได้ แล้วครองอำนาจต่อมา จนถูกรวมเข้าในจักรวรรดิออตโตมานเตอร์กใน พ.ศ. ๒๐๖๐ (ค.ศ. 1517) และเมื่อเตอร์กอ่อนแอลง พวกแมมหลุกก็กลับฟื้นขึ้นมาอีอำนาจอีกครั้งระยะหนึ่ง แต่ในที่สุดก็ถูกกำจัดหมดสิ้นใน พ.ศ. ๒๓๕๔ (ค.ศ. 1811)

สมัยกublaiข่าน มีฝรั่งมารับราชการเมืองจีน

พ.ศ. ๑๘๑๔ (ค.ศ. 1271) มาร์โค โปโล (Marco Polo) ชาวเมืองเวนิส (Venice) ในอิตาลี ออกเดินทางมายังประเทศจีน (คาเธย์/Cathay) โดยเส้นทางสายไหม มาถึงปักกิ่งในปี ๑๘๑๘ ได้รับราชการเป็นคนโปรดของพระเจ้ากublaiข่าน เดินทางไปทั้งใน จีน อินเดีย และอาเซียน อาคเนย์ แล้วกลับถึงเวนิสใน พ.ศ. ๑๘๓๘ (ค.ศ. 1295) คำเล่าการเดินทางของเขาเป็นเรื่องราวแหงเดียวที่ชาวยุโรปได้รู้จักตะวันออกไกลก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 17

พ.ศ. ๑๘๑๗-๒๔ (ค.ศ. 1274-1281) กublaiข่าน จักรพรรดิมองโกลส่งทัพเรือไปตีญี่ปุ่น ๒ ครั้ง แต่ไม่สำเร็จ (ครั้งแรกเรือถูกพายุพินาศ ครั้งที่ ๒ เรือ ๔,๐๐๐ ลำแพ้แก่ญี่ปุ่น)

พ.ศ. ๑๘๒๒ (ค.ศ. 1280) กublaiข่านล้มราชวงศ์ซ้อง รวมจีน และตั้งราชวงศ์หยวน ปกครองที่เมืองหลวงใหม่คือปักกิ่ง (=เบจิง)

จากซ้าย: มาร์โค โปโล พระเจ้ากublaiข่าน

มขปहित คั่นกลาง ต่อศรัวิชัย ก่อนเข้ายุคมุสลิม

พ.ศ. ๑๘๓๖ (ค.ศ. 1293) เกิดจักรวรรดิ **มขปहित** กล่าวคือ หลังจากอาณาจักรของราชวงศ์ **ปาละ** ที่เป็นแดนพุทธสุดท้ายในชมพูทวีป ถูกมุสลิมเตอร์กทำลายสิ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. ๑๖๖๓/ค.ศ. 1120 แล้วต่อมาอาณาจักร **ศรัวิชัย** (อินโดนีเซีย-มาเลเซีย) และพระพุทศศาสนาที่นั่น ก็เสื่อมตามไปด้วย โดยเฉพาะในระยะ พ.ศ. ๑๘๓๖ ได้มีอาณาจักรใหม่เกิดขึ้นในชวาตะวันออก อันเป็นอาณาจักร **ฮินดู** มีชื่อว่า **จักรวรรดิ มขปहित** (Majapahit Empire) มีข้ามินานอาณาจักรฮินดูนี้ได้เรื่อง

อำนาจขึ้นมาข่มให้ **ศรัวิชัย** เลื่อนหายไป
อย่างไรก็ตาม **มขปहित** ก็เข้มแข็งอยู่ได้ไม่นาน เพียงราวศตวรรษเดียวก็ต้องสูญสิ้น เพราะนอกจากความวุ่นวายภายในแล้ว ถึงเวลานี้ดินแดนแคว้นเบงกอลในอินเดียได้ถูกชนมุสลิมเตอร์กเข้าครองแล้ว (ราชวงศ์ **เสนะ** สิ้น พ.ศ. ๑๗๔๕/ค.ศ. 1202)
เมื่อจัดบ้านเมืองเข้าที่แล้ว ถึง พ.ศ. ๑๘๐๐ เศษ ชาวมุสลิมจากเบงกอลก็มา เช่นเดียวกับชาวมุสลิมอาหรับจากอ่าวเปอร์เซีย ที่ค้าขายสืบกันมา ชาวมุสลิมเหล่านี้ได้

มาตั้งเมืองตั้ง **อาณาจักรมุสลิม** ขึ้นตามชายฝั่งทะเลชวา และแผ่ศาสนาอิสลามออกไป พอถึง พ.ศ. ๒๐๐๐ เศษ เล็กน้อย **จักรวรรดิ มขปहित** ก็ถึงกาลอวสาน และชนมุสลิมก็ครอบครองดินแดนที่เป็นประเทศ **อินโดนีเซีย** หมดสิ้น

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 2500

เตอร์ก ตั้จักรวรรดิออตโตมาน ที่ยิ่งใหญ่-ยืนยาว

พ.ศ. ๑๘๓๓ (ค.ศ. 1290) **เตอร์ก** จากเอเชียกลาง อีกพวกหนึ่ง ตอนแรกก็มาเป็นทหารรับจ้างอยู่ในกองทัพของ **เซลจุกเตอร์ก** นั้นแหละ ต่อมาหลังยุคมกนิโกลที่สืบจากเจงกิสขานผ่านพ้นแล้ว **เตอร์ก** สายนี้คนหนึ่งได้ตั้งอาณาจักรเล็กๆ ขึ้นมาในส่วนของอนาโตเลีย (Anatolia=Asia Minor) คือ **เตอร์ก** ภาคตะวันออกที่อยู่ในเอเชีย เป็น **สุลต่าน** ได้ชื่อว่า **ออสมานที่ ๑** (Osman I) เป็นต้นราชวงศ์ **ออตโตมาน** ซึ่งต่อมาจะเรื่องอำนาจเป็น **จักรวรรดิออตโตมาน** (Ottoman Empire) อันยิ่งใหญ่ และยืนยาวกว่า ๖ ศตวรรษ (สิ้นสลายเมื่อ **สงครามโลกครั้งที่ ๑** ใน พ.ศ. ๒๔๖๑=ค.ศ. 1918)

- การแผ่ขยายอาณาเขตในแต่ละยุค
- อาณาเขตต้นเดิม, 1300-1359
 - 1359-1451
 - 1451-1481 (เมห์เหม็ดที่ ๒)
 - 1512-1520 (เซลิมที่ ๑)
 - 1520-1566 (สุไลมาน)
 - 1566-1683

ย้อนทวนความ เส้นทางอิสลามสู่อินเดีย

พ.ศ. ๑๘๓๗ (ค.ศ. 1294) เป็นปีเริ่มต้นแห่งการขยายอำนาจของขมุสลิมเตอร์ก ลงสู่**ทักซิฆาบด** หรือ **Deccan** คือดินแดนส่วนล่าง หรือภาคใต้ของประเทศอินเดียย้อนทวนความว่า หลังสิ้นรัชกาลพระเจ้า**หรรษะ** หรือสีลาทิตย์ใน พ.ศ. ๑๑๙๐ (ค.ศ. 647) แล้ว อินเดียก็ระส่ำระสาย ประจวบพอดีว่าศาสนา**อิสลาม**ได้เกิดขึ้นที่อาหรับในตะวันออกกลาง แล้วแผ่ขยายมาอย่างรวดเร็ว

ก) ยุคมุสลิมอาหรับ

พอถึงปี ๑๑๙๓ (ค.ศ. 650) คือหลังพระศาสดา **มุฮัมมัดเสด็จสู่สวรรคต**เพียง ๑๘ ปี หลังสิ้นรัชกาลพระเจ้า**หรรษะ** ๓ ปี) กองทัพ**มุสลิมอาหรับ**ก็บุกนำอิสลามขยายเข้ามาถึง**บาลูจิสถาน** (Baluchistan ในปากีสถาน) เข้าในเขตแห่ง**ชมพูทวีป**

ต่อมาปี ๑๒๕๕/712 แม่ทัพอาหรับอายุเพียง ๒๐ ปี โดยความช่วยเหลือของคนอินดูนักฉวยโอกาสที่เข้ามา กับศัตรู นำทัพมุสลิมเพียง ๒,๐๐๐ คน จากบาลูจิสถาน บุกเข้ามาบดขยี้และยึดครอง**แคว้นสินด์**ได้หมด (Sind แคว้นล่างสุดเขตปากีสถานปัจจุบัน มีการจีเป็นเมืองหลวง ติดแดนอินเดีย) มหาวิทยาลัยวลีกัก็พินาศในยุคนี้

ในช่วงเดียวกันนี้ ระยะเวลา ๑๒๔๘-๑๒๕๘/705-715 ทัพมุสลิมอาหรับก็ได้บุกขึ้นไปปราบ**เอเชียกลาง** นำประชากรแถบนั้นเข้าสู่อิสลาม

ฝรั่งบันทึกว่า ทัพมุสลิมอาหรับบุกถึงไหน ทัพอินเดียแม้จะมีกำลังพลเหนือกว่ามากมายก็ย่อยยับ แผลกลายและถูกสังหารอย่างผักปลาที่นั่น เพราะพวกอินดู (รวมทั้งชาวพุทธ) มัวเพลินกับชีวิตที่สุขสบาย (กลายเป็นคนอ่อนแอและประมาท) แต่อาจเป็นเพราะอีกอย่างหนึ่งด้วย คือ ทัพมุสลิมยกมาแบบสายฟ้าแลบ คาดไม่ถึง และใช้วิธีฆ่าทำลายไม่เลือก แบบที่ฝ่ายอินเดียไม่คุ้มและตั้งรับไม่ทัน

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 1

ค.ศ. 500

จบสงครามครูเสดส์ ที่คริสต์-อิสลามรบกันมา ๒๐๐ ปี

พ.ศ. ๑๘๓๔ (ค.ศ. 1291) สงครามศาสนา ที่เรียกว่า **ครูเสดส์** ที่ชาวคริสต์ยกมารบกับมุสลิมเพื่อชิง**เยรูซาเล็ม**กลับคืน ซึ่งดำเนินมาเกือบเต็ม ๒๐๐ ปี (เริ่ม ค.ศ. 1095) รวมทั้งหมด ๘ ครูเสดส์ **จบสิ้น**ลงโดยเยรูซาเล็มก็อยู่ในครอบครองของมุสลิมตามเดิม

University of Texas Libraries

ข) ยุคมุสลิมเตอร์ก

ต่อมามุสลิมอาหรับอ่อนกำลังลง และที่ศูนย์กลางหันไปเน้นงานด้านสงบ พวกเตอร์กในเอเชียกลางที่เป็นมุสลิมแล้ว ก็ยกกำลังออกขยายอำนาจแม่และพิทักษ์อิสลามแทน

พ.ศ. ๑๗๔๙ (ค.ศ. 1206) หลังจากเข้าอินเดียภาคเหนือ เมาและฆากราตไปทั่ว ซึ่งเป็นเหตุสุดท้ายให้พุทธศาสนาหมดสิ้นจากอินเดียแล้ว ก็เริ่มยุคสุลต่านแห่งเดลี ที่อินเดียภาคเหนือเป็นจักรวรรดิมุสลิม เหลือเจ้าฮินดูเพียงหย่อมเล็กหย่อมน้อยที่จะต้องปราบต่อไป

เตอร์กกลไ้ ขยายอำนาจในทักซิณบาด

จากนั้นอีกเกือบ ๑๐๐ ปี พ.ศ. ๑๘๓๗ (ค.ศ. 1294) อาลา-อุด-ดิน ซัลยี (Ala-ud-din Khalji) สุลต่านแห่งเดลีนำทัพมา ๘,๐๐๐ ไม่ต้องมีเสบียงเลย ออกจากอินเดียภาคเหนือ โดยมุ่งไปหาเงินทุนมาใช้จ่ายในบ้านเมืองและขยายกองทัพ ข้ามเทือกเขาวินธยะ เข้าสู่แดนทักซิณบาด บุคตีเรื่อยไปในแดน Deccan ตลอดระยะทาง ๘๐๐ กม. จบลงด้วยการพิชิตเมืองทเวคีรี ราชธานีของอาณาจักรยาทวะ (ยาทพ) ที่มีอำนาจเข้มแข็งที่สุดในอินเดียใต้ลงเสร็จในปี ๑๘๓๙ ได้ทุนทรัพย์มายังเดลีอย่างมากมายมหาศาลแม้จะได้ทรัพย์ไปมากมายและวางระบบเก็บภาษีขึ้นใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ แต่สุลต่านแห่งเดลีก็

ยังต้องการทุนทรัพย์เพิ่มอีก ดังนั้น หลังจากขยายดินแดนในภาคเหนือเสร็จไปอีกระยะหนึ่ง สุลต่านก็ยกทัพลงใต้อีก โดยมีใจมุ่งไปครอบครองดินแดน แต่มุ่งชนเอาทรัพย์มาและปราบพวกกษัตริย์ฮินดูให้ยอมรับอำนาจเป็นเมืองขึ้น เพื่อส่งเครื่องราชบรรณาการมาให้เป็นประจำต่อไป

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 2500

เทมาเส็ก ได้ชื่อสิงหปุระ คือสิงคโปร์

พ.ศ. ๑๘๔๒ (ค.ศ. 1299) เมื่ออาณาจักรศรีวิชัยที่ปาเลมบัง บนเกาะสุมาตรา เสื่อมอำนาจแล้ว ตำนานมลายู (หมายถึงมลายูในถิ่นเดิมบนเกาะสุมาตรา) เล่าว่าเจ้าผู้หนึ่งซึ่งครองเมืองที่นั่น แล่นเรือจากสุมาตราขึ้นที่เกาะเทมาเส็ก/เตมาเสก หรือทูมาสิก/ตูมาสิก (Tema-sek/Tumasik แปลว่า ดินแดนมีน้ำล้อมรอบ แต่บางท่านว่าอาจเพี้ยนจาก “ธรรมศิษฐ์”) แล้วตั้งเป็นเมืองโดยเป็นราชาหรือเจ้าผู้ครองคนแรก และตั้งชื่อที่นั่นว่า สิงหปุระ (ต่อมาเพี้ยนเป็นสิงคโปร์) เพราะได้เห็นสัตว์ตัวหนึ่งคล้ายราชสีห์ (แต่บางตำนานว่า พระเจ้าราชนทรที่ ๑ จากอาณาจักรโจหะ ได้ตั้งชื่อสิงหปุระ ตั้งแต่มชาติได้ในปี ๑๕๖๘/1025 แล้ว)

(อีกราว ๑๐๐ ปีต่อจากนี้ เจ้าบรมเศรษฐระหนิ จากสุมาตราขึ้นที่นี้ ฆ่าเจ้าผู้ครองและยึดสิงคโปร์ แต่ถูกสยามหรือมชบหิตตามล่าและทำลายเมืองสิงคโปร์ จึงหนีต่อไปขึ้นที่ใกล้ปลายแหลมทอง นำความเป็นมลายูไปตั้งอาณาจักรมะละกา ที่เป็นต้นกำเนิดของประเทศมาเลเซีย)

อาณาจักรทมิฬอันน่า เปลี่ยนเป็นขอมุสลิม

หันกลับไปดูดินแดนชาวทมิฬในอินเดียใต้ ที่อาณาจักรปาณฑยะได้มีชัยชนะอาณาจักรที่แข่งอำนาจกันมาทั้งหมดตั้งแต่ พ.ศ. ๑๘๒๒ และครองอำนาจสืบมา แต่เมื่อทัพมุสลิมเตอร์กกลมาอินเดียเหนือแล้ว พอถึงปี ๑๘๕๐/1310) กองทัพมุสลิมเตอร์กของสุลต่านแห่งเดลีก็รุกผ่านทักซิมาบถเข้ามา ตีเอาอาณาจักรปาณฑยะเข้าไว้ใต้อำนาจ (สุลต่านแห่งเดลีปกครองปาณฑยะต่อมาจนกระทั่งอาณาจักรฮินดูสุดท้ายที่ตั้งตัวขึ้นมาได้ใหม่คือวิชัยนครเข้าครองแทนในปี ๑๙๒๑/1378 ก่อนที่จักรวรรดิวิชัยนครนั้นเองจะถูก ๔ อาณาจักรมุสลิมรวมกำลังกันทำลายจบสิ้นไปในปี ๒๑๐๘/1565 แล้วดินแดนแถบนี้ทั้งปวงก็ตกเป็นของมุสลิมหมดสิ้น)

พอถึงปี ๑๘๕๒/1309 สุลต่านแห่งเดลีปราบอินเดียใต้ได้หมดแล้ว ก็สร้างมัสยิดไว้ที่แหลมโคโมริน (Cape Comorin) ซึ่งเป็นส่วนปลายใต้สุดของผืนแผ่นดินอินเดีย เป็นเครื่องหมายว่าประเทศอินเดียได้เป็นดินแดนของจักรวรรดิมุสลิมหมดสิ้นแล้ว

สุลต่านแห่งเดลี ไล่ล่าอำนาจ

อย่างไรก็ตาม หลังจากสุลต่านอาลา-อูด-ดิน ซัลยีสิ้นชีพในปี ๑๘๕๙/1316 แล้ว ได้เกิดการแย่งชิงอำนาจเกิดราชวงศ์ใหม่ และมีความวุ่นวายต่างๆ บางอาณาจักรก็แข็งเมือง อีกทั้งพวกมงโกลก็คอยมาตี จนสุลต่านถึงกับมาตั้งเทวคิริ (Devagiri=Daulatabad) ในภาคใต้เป็นเมืองหลวงที่ ๒ ในปี ๑๘๗๐/ค.ศ. 1327 ทั้งเพื่อคุมภาคใต้ที่มั่งคั่งอุดมสมบูรณ์ไว้ และเพื่อตั้งหลักสู้กับพวกมงโกลจากที่มั่นซึ่งปลอดภัยจากศัตรู

อย่างไรก็ตาม อำนาจสูงสุดของสุลต่านแห่งเดลีคงอยู่ได้เพียงถึงปี ๑๘๗๘/1335 จากนั้นเมื่อเรื่องวุ่นวายเกิดขึ้นเรื่อยๆ สุลต่านก็ปราบไม่ไหว อาณาจักรต่างๆ ก็เป็นอิสระแยกออกไป พอถึงปี ๑๘๙๔/1351 อินเดียภาคเหนือก็มีแต่กบฏให้ปราบ ภาคใต้ก็หลุดจากอำนาจ

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 1

ค.ศ. 500

ไทยตั้งอยุธยา ลาวตั้งล้านช้าง

พ.ศ. ๑๘๙๔ (ค.ศ. 1351) ที่ประเทศไทย พระเจ้าอู่ทอง (รามาริบัติที่ ๑) ตั้งกรุงศรีอยุธยา

พ.ศ. ๑๘๙๖ (ค.ศ. 1353) ที่เมืองลาว เจ้าฟ้าจ๋มตั้งอาณาจักรล้านช้าง เป็นอิสระจากขอม ครองราชย์ที่เมืองหลวงพระบาง ยกพระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นศาสนาประจำชาติ

Hampi ในวิชัยนกร

ย้อนประวัติของวิชัยนกร

โดยเฉพาะในภาคใต้ นั้น ได้มีอาณาจักรฮินดูเกิดขึ้นใหม่ที่ยิ่งใหญ่ ซึ่งมีประวัติว่า เมื่อ **สุลต่านแห่งเดลี** ปรากฏอาณาจักรกัมปิลีสิงในปี ๑๘๗๐/1327 แล้ว ได้นำตัวข้าราชการสองคนพี่น้อง ชื่อ หักกะ และ พุกกะ หรือ หริหระ และ วีรพุกกะ ไปกรุงเดลี ให้เปลี่ยนศาสนาเป็นคนมุสลิมแล้ว ก็ส่งกลับมากบครองกัมปิลี โดยเป็นเมืองขึ้นของสุลต่าน

แต่พอถึงปี ๑๘๗๙/1336 สองพี่น้องได้ประกาศอิสรภาพไม่ขึ้นต่อเดลี และหันกลับไปเป็นฮินดู ตั้งอาณาจักรชื่อ **“วิชัยนคร”** ขึ้นมา ซึ่งเป็นดินแดนสุดท้ายที่ยืนหยัดรักษาอำนาจของฮินดูส่วนหนึ่งไว้ให้ยืนยงอยู่ท่ามกลางพลาณาภพของมุสลิมยืนยาวมาได้มากกว่า ๒๐๐ ปี

ส่วนทางด้านกรุงเดลี เหตุการณ์ยิ่งเสื่อมทรามลงจนในที่สุดก็ถูกพวกมกโกลเข้ามาทำลายแหลกลาญ

มกโกลมา-เดลีมอด

ตีมูร์ลงมาจากเอเชียกลาง แผ่อำนาจไปในที่ต่างๆ แล้ว พ.ศ. ๑๙๔๑ (ค.ศ. 1398) ตีมูร์ นำทัพมกโกลมาบุกทำลายล้างเดลีพินาศแหลกลาญ สังหารคนในเดลีไป ๘๐,๐๐๐ กำจัด **สุลต่านแห่งเดลี**

แม้เขาจะผ่านไป ไม่อยู่ยึดครอง ก็ทำให้ระบบสุลต่านแห่งเดลีอ่อนเปลี้ยป้อแป้

แต่นั้นมา สุลต่านแห่งเดลีก็นับได้ว่าถึงกาลอวสาน มีสถานะเหลืออยู่เพียงเป็นอาณาจักรหนึ่งที่แย่งชิงอำนาจกันกับอาณาจักรอื่นๆ ในอินเดียเหนือ

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐

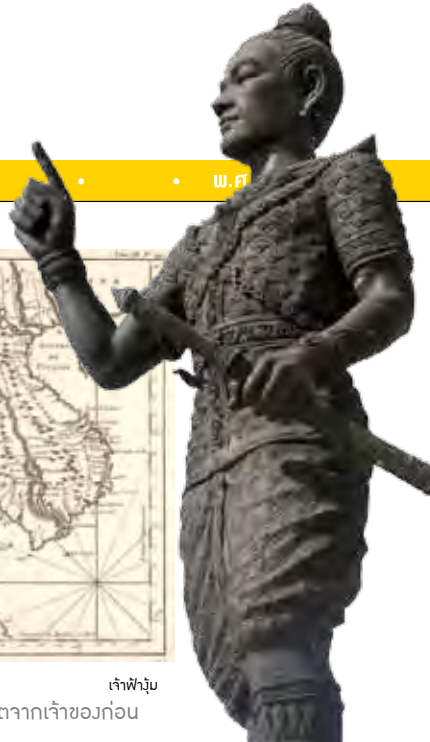
ค.ศ. 2000

พ.ศ.

พระพุทธรูปแบบลัทธิกวางตุ้งเข้าสู่ล้านนา

พ.ศ. ๑๘๙๘-๑๙๒๘ (ค.ศ. 1355/1385) ที่อาณาจักรล้านนา ซึ่งพระเจ้าเม็งราย (พญาเม็งราย ก็ว่า) ทรงเป็นต้นราชวงศ์เริ่มแต่ประมาณ พ.ศ. ๑๘๐๒ และทรงสร้างเมืองเชียงใหม่เป็นราชธานีเสร็จใน พ.ศ. ๑๘๓๕ (ชื่อที่ตั้งว่า “นพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่”) ถึงบัดนี้เป็นรัชกาลพระเจ้ากือนาธรรมิกราช ครั้งหนึ่ง ประมาณ พ.ศ. ๑๙๑๓ พระเจ้ากือนา (หรือท้าวณา) ทรงส่งราชทูตมายัง

พระเจ้าลิไท ขอราราธนาพระสังฆราชสุมนเถร พร้อมด้วยพระบรมสารีริกธาตุ ไปยังล้านนา เป็นการเริ่มต้นพุทธศาสนาแบบลัทธิกวางตุ้งในล้านนา และเพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุที่อัญเชิญมานั้น จึงมีการสร้างพระธาตุเจดีย์ที่วัดบุบผาราม (คือวัดสวนดอก, เสร็จ พ.ศ. ๑๙๑๗) และ **พระธาตุคุดยสุเทพ** (เสร็จ พ.ศ. ๑๙๒๗)

เจ้าฟ้าจูน

มงโกลระลอกใหม่ ตีหมด อินเดียจตุรัสเซีย

พ.ศ. ๑๙๑๓ (ค.ศ. 1370) **ตีมูร์** หรือ **แทมมาเลน** (Timur หรือ Timour หรือ Tamerlane หรือ Timur Lenk=Timur the Lame=ตีมูร์ผู้กะเผลก) ราชานแห่งหมู่ชนเตอร์ก-มงโกล จากเอเชียกลาง ซึ่งเป็นมุสลิมแล้ว และอ้างตนว่าสืบเชื้อสายจากเจงกิสข่าน (Genghis Khan; ยอมรับกันว่ารบเก่งปานกับเจงกิสข่าน แต่โหดร้ายกว่า) ตั้งเมืองหลวงที่สะมาร์กานด์ (Samarkand) เมื่อประมาณ พ.ศ. ๑๙๑๓

จากนั้น ยกทัพแผ่อำนาจขยายดินแดนลงมา พิชิตทั้งกษัตริย์และราชกรู ผ่านอัฟกานิสถานเข้าในตะวันออกกลาง ตั้งแต่อิหร่าน อิรัก ไปจนถึงเขตรัสเซีย เสร็จแล้ว

ย้อนกลับมาบุกอินเดียในปี ๑๙๔๑ (เจงกิสข่านไม่ได้เข้าอินเดีย) ทำลายล้างเติร์กราบเรียบ

ในปีต่อมา **ตีมูร์** ยกทัพไปตีซีเรีย แล้วเข้าพิชิตถึงเมืองอังการา (Ankara ปัจจุบันคือเมืองหลวงของเตอร์ก) จับ**สุลต่านของออตโตมานเตอร์ก**ได้ในปี ๑๙๔๕ จากนั้นเขาคิดการจะเข้าบุกจีน แต่ได้สิ้นชีพเสียในปี ๑๙๔๘ (ค.ศ. 1405) ราชวงศ์**ตีมูร์** (Timurids) ของเขาสืบอำนาจมาไม่นานก็ค่อยๆ เลือนลงไป

อย่างไรก็ดี อีกศตวรรษเศษต่อมา (พ.ศ. ๒๐๖๙=ค.ศ. 1526) ผู้สืบสายทำยวงค์ของตีมูร์ คือ**บาเบอร์** (Babur หรือ Baber) จะมากำจัดสุลต่านแห่งเดลีและตั้งราชวงศ์โมกุลขึ้นครองอินเดียแทนที่สืบต่อไป

เทคโนโลยี: เกาหลีอีกก้าวในการพิมพ์

พ.ศ. ๑๙๓๕ (ค.ศ. 1392) ที่เกาหลีมีคนประดิษฐ์ตัวเรียงพิมพ์โลหะขึ้น แล้ววิธีการนี้ก็แพร่ขยายไป และปรากฏว่าไปเป็นประโยชน์แก่การพิมพ์ภาษาของยุโรป (มากกว่าพิมพ์ภาษาเกาหลีและจีน เป็นต้น)

จากซ้าย:
ตีมูร์
มะละกา

กำเนิดอาณาจักรมลายู จุดเริ่มของมาเลเซีย

พ.ศ. ๑๙๔๖ (ค.ศ. 1403) ทางปลายแหลมมลายู เกิดอาณาจักรมะละกา (Melaka เคยเรียก Malacca) ซึ่งถือว่าเป็นต้นกำเนิดประเทศมาเลเซีย และทำให้อิสลาม เป็นศาสนาของประเทศนี้

แต่เดิมนั้น แหลมมลายูแทบทั้งหมดอยู่ในอาณาจักร ศรีวิชัยมาตลอด ค.ศ. ที่ 9-13 ต่อมา หลังจากศรีวิชัย เสื่อมอำนาจแล้ว ในปี ๑๙๔๔ เมื่ออาณาจักรมขพหิต แห่งชวาคุกคามปาเลมบังในสุมาตรา เจ้าชายฮินดูนามว่า **ปรเมศวร** ได้หนีมาตั้งหลักที่เกาะตุมลิก หรือเตมาเสก แต่เวลานั้น แหลมมลายูตลอดถึงเตมาเสก อยู่ในเขต อำนาจของสยาม เมื่อเจ้า**ปรเมศวร** ขึ้นมาหาเจ้าผู้ครอง เกาะแล้ว ในปีต่อมา ก็ถูกราชาแห่งปะหังหรือแห่งปัตตานี ซึ่งอยู่กับสยาม ยกกำลังมากำจัด จึงหนีต่อจนขึ้นมายัง อาณาจักรที่**มะละกา** ซึ่งเวลานั้นเป็นหมู่บ้านชาวประมง เล็กๆ แล้วก็เข้าอิงอำนาจของจีนเป็นเกราะกันสยาม ในที่สุดได้เข้มแข็งขึ้นจนกลับเป็นฝ่ายรุก เช่น ตีปะหังได้จากสยาม และต่อมาก็ขยายดินแดนไปทั่วแหลมมลายู

ใน พ.ศ. ๑๙๕๗ (ค.ศ. 1414) เจ้า**ปรเมศวร** มี ขนมาญ ๗๐ พรรษา ได้อภิเษกสมรสกับเจ้าหญิงมุสลิม เปลี่ยนศาสนาไปเป็นมุสลิม และเปลี่ยนพระนามเป็น **สุลต่าน**นามว่าอิซกันดาร์ ชาฮ์ นอกจากประชากรที่นั่น ส่วนใหญ่จะเปลี่ยนไปเป็นมุสลิมแล้ว อาณาจักรมะละกา ได้เป็นแหล่งแพร่อิสลามไปในหมู่เกาะอินโดนีเซียด้วย (มะละกาจะตกเป็นของโปรตุเกสใน พ.ศ. ๒๐๕๔/ค.ศ. 1511)

อาณาจักรจีนคุ้มครองมะละกา แต่ พอโปรตุเกสมา ชื่อมะละกาก็ล้มหาย

พ.ศ. ๑๙๔๘ (ค.ศ. 1405) หลังจากเจ้า**ปรเมศวร** ซึ่งหนีจากปาเลมบัง ได้นำความเป็นมลายูแห่งสุมาตรา มาตั้งอาณาจักรที่**มะละกา** ในปี ๑๙๔๖ แล้ว เวลานั้น ทั้ง มขพหิตและสยามต่างก็อ้างอำนาจครอบครองที่นั่น แต่ สยามฝ่ายเดียวที่มีกำลังจัดการถึงได้ เจ้า**ปรเมศวร** ต้อง ขึ้นต่อสยาม แต่จะตั้งตัวเป็นอิสระจึงได้หนีไปพึ่งอำนาจ จีนมาคุ้มครอง โดยเจรจาความฝากคณะทูตจีนที่มาเยือน แล้วในปี 1405 ก็ได้ส่งคณะทูตของตนไปยังราชสำนักจีน และจีนก็ยอมรับสถานะของมะละกา

เวลานั้น เป็นจังหวะที่จักรพรรดิ**ยงโล** แห่งราชวงศ์ หมิงของจีน ต้องการแสดงอำนาจควบคุมน่านน้ำและดิน แดนแถบนี้ จึงส่งกองเรือรบใหญ่ มีเรือ ๖๒ ลำ กำลังพล ๒๗,๘๐๐ คน โดยนายพลขันทีชาวมุสลิมชื่อเจงโฮ เป็นผู้ บัญชาการ ออกตระเวนแสดงอำนาจในปี 1405/๑๙๔๘ กองเรือแฉะที่เมืองจัมปา สยาม มะละกา ขวา บางเมือง ทางใต้ของอินเดีย จนถึงลังกา แล้วกลับถึงจีนในปี 1407 ต่อมา ในปี 1409 เจงโฮได้นำกองทัพเรือออกตระเวนเป็น ครั้งที่ ๒ คราวนี้ได้นำเครื่องราชอิสริยยศที่พระเจ้า**ปรเมศวร** จินพระราชทานมามอบให้แก่เจ้า**ปรเมศวร** ประกาศให้ เป็นพระราชอา แต่ในปี **มะละกา**ซึ่งพยายามแข็งขึ้นต่อสยาม อยู่แล้ว ก็เลิกส่งเครื่องราชบรรณาการแก่**กรุงศรีอยุธยา** ต่อมา เจ้า**ปรเมศวร**ได้เดินทางไปคารวะพระเจ้า**จักรพรรดิ** ยงโล ที่เมืองจีน ถึง ๒ ครั้ง (1411 และ 1419)

กรุงศรีอยุธยาได้ส่งกองทัพมาปราบเป็นคราวๆ แต่ก็ถูกตีพ่ายกลับไปทุกครั้ง กระทั่งในรัชกาลสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถก็ทรงส่งกองทัพมาตี ๒ ครั้ง ครั้นถึง ปี 1456 จักรพรรดิจีนได้ทรงมอบอิสริยยศ “สุลต่าน” แก่ เจ้าผู้ครองมะละกา ปรากฏต่อมาว่า อยุธยากับมะละกา ได้สงบศึก และส่งราชทูตแก่กัน แต่ในรัชกาลสุดท้ายของ มะละกา (1488-1511/๒๐๓๑-๒๐๕๔) สงครามก็เกิดขึ้นอีก เพราะสยามถือว่ามะละกาอยู่ในเขตอำนาจ แต่ มะละกาบอกว่าเจ้าใหญ่ของตนมีแต่พระเจ้า**จักรพรรดิ**จีน เท่านั้น กองทัพเรือของอยุธยาถูกตีพ่ายกลับไป แต่ถึงปี 1511 **โปรตุเกส**ก็มายึดมะละกาได้ ครั้นนั้น สุลต่านส่งทูต ไปขอความช่วยเหลือจากจีนเพื่อสู้กับโปรตุเกส แต่พระเจ้า**จักรพรรดิ**จีนทรงอ้างว่าทางกรุงจีนกำลังมีศึกกับพวกตาด ไม่อาจช่วยได้ มะละกาที่ตกเป็นอาณานิคมของโปรตุเกส แต่นั้นสืบมา จนกระทั่งพวก**ดัตช์** (ฮอลันดา) มาแย่งเอา ไปในปี 1641/๒๑๘๔ แล้วมาจบที่**อังกฤษ**เข้ายึดในปี 1795/๒๓๓๘ และเข้าครองเต็มตัวโดยรวมทั้งสิงคโปร์ในปี 1826/๒๓๖๙ เพิ่งได้เอกราชในชื่อว่า Federation of Malaya เมื่อปี 1957/๒๕๐๐ แล้วรวมตัวกันก่อตั้งเป็น **มาเลเซีย** (ชื่อเต็มว่า Federation of Malaysia) ในปี 1963/๒๕๐๖ (แต่**สิงคโปร์**ถอนตัวออกไปในปี 1965/๒๕๐๘)

ยุคอาณานิคม

โปรตุเกส เริ่มยุคอาณานิคม

พ.ศ. ๑๙๖๑ (ค.ศ. 1418) คนโปรตุเกสได้ชื่อว่า เป็นชาวยุโรปพวกแรกที่ส่งเสริมการสำรวจและการหา **อาณานิคมทางทะเล** โดยเริ่มแรกได้แล่นเรือจากฝั่งทะเล ออฟริกาตะวันตกไปยังเกาะปอร์โต แซนโต (Porto Santo) ในหมู่เกาะมาเดยรา/Madeira Islands) ต่อนั้นก็ว่าจะถึง ปี ๒๐๓๐ เขาก็ไปถึงสุดปลายทวีปอฟริกา โปรตุเกสเปิดทางเดินเรือทะเลรอบอฟริกา

ได้ในปี ๒๐๓๑/1488 ต่อด้วยโคลัมบัสค้นพบอเมริกา ในนามของสเปนในปี ๒๐๓๕/1492 จากนั้น ประเทศทั้งหลายในยุโรปแถบริมฝั่งมหาสมุทรแอตแลนติกส่วนมาก ก็พากันออกเดินเรือแสวงหาอาณานิคม ได้แก่ **ฮอลันดา** (ตั้ง Dutch East India Company ในปี ๒๑๔๕/1602, Dutch West India Company, ๒๑๖๔/1621) **อังกฤษ** (British East India Company, ๒๑๔๓/1600) และ **ฝรั่งเศส** (French East India Company, ๒๒๐๗/1664)

จีนพิมพ์หนังสือสรรพวิทยา

พ.ศ. ๑๙๔๘ (โดยประมาณ; ค.ศ. 1405) ที่เมืองจีน จักรพรรดิยงโล แห่งราชวงศ์หมิง ให้นักปราชญ์ ค้นคว้า และพิมพ์หนังสือประมวลสรรพวิทยา เมื่อเสร็จมีจำนวนกว่า ๑๒,๐๐๐ เล่ม เป็น encyclopedia ชุดใหญ่ที่สุดที่เคยมี

ยู: Yongle Encyclopedia
 ชาว: จักรพรรดิยงโล
 แผนที่ดินแดนที่พบใหม่

ออกโตมานเตอร์ก หลังถูกมองโกลตี ตั้งตัวได้ใหม่

พ.ศ. ๑๙๕๖ (ค.ศ. 1413) ตีมูร์รบบชนะแล้วก็ผ่านเลยไป พวกออกโตมาน-เตอร์กที่แทบจะอวสาน ก็ตั้งตัวขึ้นใหม่ ต่อจากนี้ก็มีแต่ขยายอำนาจออกไป จนยิ่งใหญ่ที่สุดในช่วง พ.ศ. ๒๐๖๓-๒๑๐๙ (ค.ศ. 1520-66)

University of Texas Libraries

พบพระแก้วมรกต ที่เชียงราย สุดท้าย ประดิษฐานที่กรุงเทพฯ

พ.ศ. ๑๙๗๗ (ค.ศ. 1434, บ้างว่า ๑๙๗๙/1436) ที่อาณาจักรล้านนา ในรัชกาลพระเจ้าสามฝั่งแกน พระสอุปใหญ่เก่าแก่องค์หนึ่ง ณ เมืองเชียงราย ต้องอสุนีบาต พังลง ได้พบพระแก้วมรกต (หนังสือ *รัตนพิมพ์วงศ์* ว่า เทวดาสร้างถวายพระนาคเสนอรหันตเถระ ที่เมืองปาดลีสบุตร ต่อมาไปอยู่ในลังกาทวีป แล้วมากัมโพชาศรีอยุธยา ละโว้ กำแพงเพชร แล้วจึงมาถึงเชียงราย เจ้าเมืองเชียงรายจะซ่อนแก้วศัตรู จึงเอาปูนทาลงรักปิดทองบรรจุไว้ในพระเจดีย์) หลังจากเห็นองค์จริงและแกะปูนออกแล้ว ได้ประดิษฐานที่วัดพระแก้ว เมืองลำปาง จากนั้น ได้ไปประดิษฐานที่เมืองเชียงใหม่ในปี ๒๐๑๑/1468 ต่อมา อัญเชิญไปสถิตที่เมืองหลวงพระบางใน พ.ศ. ๒๐๙๕/1552 แล้วย้ายไปประดิษฐานที่เมืองเวียงจันทน์ ในปี ๒๑๐๗/1564 หลังจากนั้น อัญเชิญมาประดิษฐานที่โรงพระแก้ว ในพระราชวังเดิม กรุงเทพมหานคร เมื่อปี ๒๓๒๑/1778 จนในที่สุด ณ วันจันทร์ เดือน ๔ แรม ๑๔ ค่ำ ปีมะโรง พ.ศ. ๒๓๒๗/1784 ในรัชกาลที่ ๑ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โปรดฯ ให้อัญเชิญมาประดิษฐานในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม กรุงเทพฯ จนบัดนี้

สังคายนาครีครั้งแรกของประเทศไทย

พ.ศ. ๑๙๗๘-๒๐๓๐ (ค.ศ. 1435-1487, บ้างว่า ๑๙๗๕-๒๐๓๑/1432-1488) ที่อาณาจักรล้านนา เป็นรัชกาลพระเจ้าติโลกราช โอรสของพระเจ้าสามฝั่งแกน พระองค์เคยทรงผนวชที่วัดป่าแดงเมื่อปี ๑๙๙๐ ครั้นถึง พ.ศ. ๒๐๒๐ ได้ทรงอุปถัมภ์การสังคายนาครีครั้งแรกของประเทศไทย (นับต่อจากที่ลังกา เป็นครั้งที่ ๘) ณ วัดโพธาราม หรือวัดเจ็ดยอด เมืองเชียงใหม่

จากซ้าย:
พระแก้วมรกต
วัดเจ็ดยอด

บ้านเมืองมั่นคงลวงตัวเข้มแข็ง วัฒนาเป็น แหล่งการศึกษาของชาวบ้านชาวเมือง

พ.ศ. ๑๙๙๑-๒๐๓๑ (ค.ศ. 1448-1488) ที่กรุงศรีอยุธยา หลังจากพระเจ้าอู่ทอง หรือสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ ขึ้นเสวยราชย์เป็นปฐมกษัตริย์ในปี ๑๘๙๓/1350 และสวรรคตในปี ๑๙๑๒/1369 แล้ว ผ่านรัชกาลต่างๆ คือ พระราเมศวร (๑๙๑๒ และ ๑๙๓๑-๑๙๓๘) สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๑ หรือขุนหลวงพะงั่ว (๑๙๑๓-๑๙๓๑) เจ้าทองลัน (๑๙๓๑ เพียง ๗ วัน) สมเด็จพระบรมราชาธิราช (๑๙๓๘-๑๙๕๒) สมเด็จพระนครอินทราชาธิราช (๑๙๕๒-๑๙๖๗) สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๒ หรือเจ้าสามพระยา (๑๙๖๗-๑๙๙๑) มาโดยลำดับ

บัดนี้ ๑ ศตวรรษล่วงแล้ว หลังการตั้งกรุงศรีอยุธยา เป็นรัชกาลสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ

เมื่อตั้งอาณาจักรขึ้นใหม่ ภารกิจสำคัญอย่างหนึ่ง คือการจัดการเขตปกครองกับอาณาจักรข้างเคียง เฉพาะอย่างยิ่งกับสุโขทัยที่เคยครอบครองดินแดนแถบนั้นมาก่อน แต่การนี้มีมิได้ใช้เวลานาน เพียงถึงปี ๑๙๒๑/1378 ในรัชกาลขุนหลวงพะงั่ว พระเจ้าไสยลือไทยก็ยอมขึ้นต่อกรุงศรีอยุธยา และดินแดนของสุโขทัยได้ถูกแบ่งเป็น ๒ มณฑล มีเมืองหลวงที่พิษณุโลก กับที่กำแพงเพชร โดยให้พระเจ้าไสยลือไทยไปครองพิษณุโลก ครั้นเมื่อกษัตริย์ที่ครองพิษณุโลกพระองค์ต่อมา (คือพระมหาธรรมราชาที่ ๔) สวรรคต ใน พ.ศ. ๑๙๘๑/1438 สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ครั้นยังเป็นพระราชมศวร (โอรสของเจ้าสามพระยา) ซึ่งมีพระชนนีเป็นพระราชธิดาของพระมหาธรรมราชา คือทรงเป็นเชื้อสายทั้งราชวงศ์พระร่วง และราชวงศ์อู่ทอง ก็ได้รับพระบรมราชโองการให้ไปครองเมืองพิษณุโลก เป็นอันรวมอาณาจักรสุโขทัยเดิมเข้ากับกรุงศรีอยุธยาเป็นสยามประเทศอันเดียวกัน แม้เมื่อขึ้นครองราชย์ในปี ๑๙๙๑ แล้ว ก็ประทับที่กรุงศรีอยุธยาเพียง ๑๕ ปี แล้วโปรดให้พระราชโอรสครองกรุงศรีอยุธยา พระองค์เสด็จไปประทับที่พิษณุโลก ๒๕ ปี จนเสด็จสวรรคตที่นั่นในปี ๒๐๓๑

ส่วนทางเชียงใหม่ ก็มีเรื่องขัดแย้งทำศึกกับอยุธยา มาเรื่อยๆ เช่น ทางอยุธยาขัดเคืองที่เชียงใหม่เข้าข้างช่วยสุโขทัย จนถึงสมัยของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ก็ได้

ทรงทำสงครามกับพระเจ้าติโลกราช ป่อยครั้ง อย่างที่พูดได้สั้นๆ ว่า “ไตรโลก” คู่ศึกกับ “ติโลก” จนในที่สุดทางเชียงใหม่ขอเป็นมิตรในปี ๒๐๑๗/1474 แต่ในรัชกาลต่อมา ก็มีการขัดแย้งกันอีก จนสุดท้าย ทั้งเชียงใหม่และกรุงศรีอยุธยา ก็เสียแก่พระเจ้าบุเรงนอง แห่งพม่า ในปี ๒๑๐๑/1558 และ ๒๑๑๒/1569 ตามลำดับ โดยเฉพาะเชียงใหม่ นั้น ในที่สุด พระเจ้าบุเรงนอง ถึงกับให้โอรสมาครองในปี ๒๑๒๑/1578 หลังจากสมเด็จพระนเรศวรมหาราชประกาศอิสรภาพจากพม่าในปี ๒๑๒๗/1584 และทรงชนะศึกยุทธหัตถีในปี ๒๑๓๕/1592 แล้ว ต่อมา ได้ทรงแก้ไขปัญหาด้านเชียงใหม่ ทำให้โอรสของพระเจ้าบุเรงนอง (มังนรธาช่อ) ที่ครองเชียงใหม่ ยอมให้เชียงใหม่ขึ้นต่อกรุงศรีอยุธยา ในปี ๒๑๓๘/1595 แต่ในกาลต่อมา ทั้งสองกรุงก็มีปัญหาเกี่ยวกับพม่าอีก จนทั้งเชียงใหม่และกรุงศรีอยุธยา ก็เสียแก่พระเจ้าอังวะแห่งพม่า ในปี ๒๓๐๖/1763 และ ๒๓๑๐/1767 ตามลำดับ ครั้นเมื่อพระเจ้าตากสินมหาราชทรงตั้งกรุงธนบุรีในปี ๒๓๑๐ นั้นแล้ว ต่อมาก็ได้ทรงขึ้นไปทำศึกชิงเชียงใหม่ให้เป็นที่อิสระจากพม่าใน พ.ศ. ๒๓๑๗/1774 เชียงใหม่จึงได้มีเจ้าเมืองปกครองต่อมา จนในที่สุด ถึงรัชกาลที่ ๕ ขึ้นสู่ยุคสมัยใหม่ มีการจัดระบบการปกครองบ้านเมืองให้ทันสมัย ถ้านึกก็เข้าใจอยู่ในแบบแผนเดียวกับดินแดนส่วนอื่นทั้งปวงในพระราชอาณาจักรไทย ซึ่งได้พัฒนามาจนแบ่งเป็นจังหวัดต่างๆ ดังที่ปรากฏในปัจจุบัน

ในรัชสมัยของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถนั้น ได้ทรงจัดระบบการปกครองแผ่นดิน นำหลักจตุสดมภ์ ที่มีแต่เดิมสมัยพระเจ้าอู่ทอง มาวางให้เป็นแบบแผน รอบคอบยิ่งขึ้น เริ่มแต่การปกครองราชธานี แยกเป็นการทหาร (มีสมุหพระกลาโหม) ฝ่ายหนึ่ง กับการพลเรือน (มีสมุหนายก) ที่จัดเป็นจตุสดมภ์ (เวียง วัง คลัง นา) ฝ่ายหนึ่ง ส่วนการปกครองหัวเมือง แบ่งเป็นหัวเมืองชั้นในเมืองพระยามหานคร และเมืองประเทศราช ซึ่งทั้งหมดใช้ระบบเดียวกับราชธานี ทรงวางลำดับยศข้าราชการ (ที่ต่อมาเรียกว่าบรรดาศักดิ์) เป็น เจ้าพระยา พระยา พระหลวง ขุน หมื่น พัน ทนาย พร้อมทั้งตั้งพระราชกำหนดศักดิ์นา และทรงตั้งกฎมนเฑียรบาลให้รัดกุม

ในด้านการพระศาสนา ตั้งแต่ต้นรัชกาล โปรดให้รื้อพระราชมังคลารามสร้างวัดขึ้นพระราชทานนามว่า วัดพระศรีสรรเพชญ์ (นี้ว่าตาม *จุลยุทธการวงศ์* คือย้ายพระราชมังคลาราม แต่บางตำราว่าสร้างวัดนั้นในวัง) และคงจะทรงดำเนินตามอย่างพระมหาธรรมราชาลิไท เมื่อได้ทรงสร้างวัดจุฬามณีแล้ว จึงเสด็จออกทรงผนวชที่วัดจุฬามณีนั้น ๘ เดือน ๑๕ วัน (ว่า พ.ศ. ๑๙๙๘ บ้าง ว่า พ.ศ. ๒๐๐๘ บ้าง) อีกทั้งต่อมาใน พ.ศ. ๒๐๒๗ ได้โปรดให้พระราชโอรสและพระราชนัดดาผนวชเป็นสามเณร ประเพณีบวชเรียนคงตั้งต้นจริงตั้งแต่รัชกาลนี้สืบมา ในด้านวรรณคดี ที่เป็นงานใหญ่คือ โปรดให้ประชุมราชบัณฑิตแต่งหนังสือ *มหาชาติคำหลวง* ขึ้นใน พ.ศ. ๒๐๒๕/1482

เทคโนโลยี: เยอรมันก้าวไกลมาในการพิมพ์

พ.ศ. ๑๙๙๓ (ค.ศ. 1450) ที่เยอรมนี กูเตนเบิร์ก (Gutenberg) พิมพ์หนังสือด้วยตัวเรียงพิมพ์โลหะเป็นครั้งแรก (หนังสือที่พิมพ์คือไบเบิล)

จักรวรรดิโรมันตะวันออกล่มสลาย ยุโรปสิ้นสมัยกลาง

พ.ศ. ๑๙๙๖ (ค.ศ. 1453) หลังจากจักรวรรดิไบแซนทีน (Byzantine Empire) หรือโรมันตะวันออก ถูกพวกออตโตมานเตอร์กโอบล้อมเข้ามาๆ จนสุดความสามารถที่จักรพรรดิคอนสแตนตินที่ ๑๑ จะรักษาไว้ได้ กรุงคอนสแตนติโนเปิลก็แตกแก่สุดท้ายหม้อมัดที่ ๒ นี้เป็นอวสานของจักรวรรดิโรมันโบราณ อันถือเป็นจุดกำหนดการ “สิ้นสุดสมัยกลาง” (Middle Ages, ค.ศ. 476-1453) ของยุโรป นับว่าเข้าสู่ยุคสมัยใหม่ (modern era)

ตะวันตกรุ่งเรือง เมื่อตะวันออกร้างแแส

พ.ศ. ๑๙๙๖-๒๐๗๐ (ค.ศ. 1453-1527) ช่วงเวลาที่เรียกว่ายุคคินซิป (Renaissance) ในยุโรป คือผ่านพันยุคมืด โดยมีการฟื้นฟูศิลปวิทยาการของกรีกและโรมันโบราณ ที่ลี้ลับเลือนจางหายไประหว่างเวลา ๑,๐๐๐ ปีแห่งสมัยกลางนั้น

ขณะที่ยุโรปและอารยธรรมตะวันตกก้าวออกจากยุคมืดคินซิปขึ้นมาได้นี้ ชมพูทวีปและอารยธรรมตะวันออกได้เริ่มอย่างก้าวลงไปแล้วสู่ความอับเฉาในยุคแห่งความมืดมน ทั้งจากภัยรุกรานและลัทธิอาณานิคมที่จะดำเนินต่อไป

(ถ้ามองโดยรวมทั้งโลก อาจจะพูดว่า อารยธรรมมนุษย์ได้ก้าวสู่ยุคแห่งการรุกรานและทำหั้นปีศา ไม่แบบโจ่งแจ้งก็แบบแฝงเร้น)

จากบน/จากซ้าย:
ไบเบิลของกูเตนเบิร์ก
คอนสแตนตินที่ ๑๑
กูเตนเบิร์ก
Leonardo da Vinci
Michelangelo Buonarroti
ผู้บิชื่อเสยในยุคนคินซิป

ศาลใหญ่กำจัดคนนอกคริสต์ ที่สเปน

พ.ศ. ๒๐๒๖ (ค.ศ. 1483) โดยการร้องขอของราชาและราชินีแห่งสเปน เป๊ป/สันตะปาปา ซิกซ์ตัส ที่ ๔ (Sixtus IV) ทรงมอบอำนาจให้ตั้งศาลไต่สวนศรัทธาของสเปน (Spanish Inquisition) ขึ้นเป็นเอกเทศเพื่อกำจัดกวาดล้างคนนอกศาสนา (persecution) ศาลฯ ของสเปนนั้นขึ้นชื่อว่าเหี้ยมโหดคลังลัทธิอย่างที่สุด

คนพวกหนึ่งที่ถูกฆ่ามาก คือพวกที่ถูกหาว่าเป็นแม่มดหมอผี ซึ่งถูกกำจัดมากมายตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 14 ถึง 18 (ช่วง พ.ศ. ๑๘๕๐-๒๒๕๐) เช่น Spanish Inquisition ที่ให้เอาคนซึ่งถูกกล่าวหาอย่างนี้ไปเผาทั้งเป็น วันละถึง ๑๐๐ คน

(แม้แต่หนี้ยกไรกำจัดทางศาสนาอย่างนี้จากยุโรปมาอยู่ในอเมริกาแล้ว คนที่หนีมาก็ยังห้าหั่นกันอีก เช่นที่เมืองซาเล็ม ในรัฐแมสซาชูเซตส์ เมื่อปี ๒๒๓๕ ก็ยังมีกรจับคนที่ถูกหาว่าเป็นแม่มดฆ่าเสีย ๒๐ คน)

(ในสเปนนั้น ศาลให้คำว่า “นอกรีต” รวมถึงชาวมุสลิมด้วย)

จากบน: เป๊ป ซิกซ์ตัส ที่ ๔ ยิวสวดมนต์ในวันชำระบาป

ยิวแย่งทุกยุค และทุกที่

ยิวเป็นพวกหนึ่งที่ถูกกำจัด (persecution) อย่างรุนแรง ทั้งในสเปนและที่อื่นในยุโรป ทั้งในแง่ต่างศาสนา แล้วต่อมาก็นับในแง่เชื้อชาติอีก ผสมทั้งทิวชังยิว หรือลัทธิต่อต้านยิว (anti-Semitism) ที่สืบจากความเชื่อว่าพวกยิวเป็นตัวการให้พระเยซูถูกจับตรึงไม้กางเขน เช่น

ในปี ๑๘๙๑ ที่บางเมืองในสวีตเซอร์แลนด์และเยอรมนี พวกยิวถูกหาว่าเป็นพวกแพร่โรคไข้ดำ แล้วยิวทุกคนที่ถูกหาตัวได้ก็ถูกต้อนเข้าไปในอาคารไม้และเผาคลอกทั้งเป็น เฉพาะที่เมืองสตรัสเบิร์กในฝรั่งเศสคนยิวถูกจับแขวนคอ กว่า ๒,๐๐๐ คน หรืออย่างในสเปน เมื่อ พ.ศ. ๒๐๓๕ คนยิวถูกขับออกจากประเทศแสนเจ็ดหมื่นคน

โคลัมบัสค้นพบอเมริกา

พ.ศ. ๒๐๓๕ (ค.ศ. 1492) คริสโตเฟอร์ โคลัมบัส (Christopher Columbus) นักสำรวจชาวอิตาลีเดินทางทำงานให้แก่ทางการสเปน เดินทางจากยุโรปไปตะวันตก โดยเชื่อว่าเพราะโลกกลม เขาก็จะไปถึงอินเดียได้ แต่กลายเป็นว่าเขาได้ค้นพบทวีปอเมริกา

(ต่อมาปี ๒๐๔๒/ค.ศ. 1499 อเมริโก เวสปุซซี/ Amerigo Vespucci ได้นำสำรวจอเมริกาใต้ส่วนเหนืออย่างกว้างขวางและเขียนบรรยายการเดินทางไว้ นักภูมิศาสตร์ยุโรปชอบใจ เลยตั้งชื่อแผ่นดินที่ค้นพบใหม่นี้ตามชื่อของเขาเป็น “อเมริกา”

เปิปให้โปรตุเกสกับสเปนแบ่งโลกไปหาเมืองขึ้นได้คนละซีก

พ.ศ. ๒๐๓๗ (ค.ศ. 1494) สืบเนื่องจากปัญหาที่เพิ่มขึ้นในการแข่งขันกันหาอาณานิคม จนถึงกรณีการเดินทางของโคลัมบัสนี้ ทำให้ผู้ปกครองประเทศโปรตุเกสและประเทศสเปน ต้องมาตกลงกันในการแสวงหาผลประโยชน์ที่จะไม่ให้ขัดแย้งกัน และได้เซ็นสนธิสัญญาโตรึเดซิลยาส์ (Treaty of Tordesillas)

ทั้งนี้ โดยเปิป/สันตะปาปาอเล็กซานเดอร์ที่ ๖ ประทานความชอบธรรมในการแบ่งโลกด้วยการขีดเส้นแบ่งลงใหม่หาสมุทรแอตแลนติก ให้ดินแดนในส่วนที่มีไ้เป็นของชาวคริสต์ แยกออกเป็น ๒ ซีก ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่ซีกตะวันออก ให้โปรตุเกสไปครอบครองได้ทั้งหมด

และทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่ซีกตะวันตก ให้สเปนไปครอบครองได้ทั้งสิ้น

เนื่องจากดินแดนเป็นอันมากที่มาเป็นประเทศบราซิล (Brazil) อยู่เลยเส้นแบ่งโลกไปทางทิศตะวันออก ต่อมา โปรตุเกสจึงเข้าครองบราซิลเป็นอาณานิคม (ค.ศ. 1500-1822 = ๓๒๒ ปี) บราซิลจึงเป็นประเทศเดียวในละตินอเมริกาที่พูดภาษาโปรตุเกส (ประเทศอื่นแทบทั้งหมดพูดภาษาสเปน เว้นเฮติที่พูดภาษาฝรั่งเศส) บราซิลเป็นประเทศใหญ่ที่สุดในละตินอเมริกาทั้งโดยเนื้อที่ และประชากร เป็นเกือบครึ่งหนึ่งของทวีปอเมริกาใต้ (บราซิลมีประชากรมากเป็นที่ ๒ ในทวีปอเมริกาทั้งเหนือและใต้ คือรองจากสหรัฐอเมริกา และมีอาณาเขตกว้างใหญ่เป็นอันดับ ๓ ถัดจาก แคนาดา และสหรัฐฯ) และเป็นประเทศที่มีประชากรเป็นคาทอลิกมากกว่าประเทศอื่นใดในโลก

ในปี ๒๐๕๗/1514 สันตะปาปาลีโอ ที่ ๑๐ ออกพระโองการห้ามใครอื่นผู้ใดก็ตาม มิให้เข้าไปยุ่งเกี่ยวแทรกแซงกับสมบัติของโปรตุเกส

จากซ้าย:
อเมริโก เวสปุซซี
คริสโตเฟอร์ โคลัมบัส
เปโปอเล็กซานเดอร์ ที่ ๖
แผนที่ของโคลัมบัส

หน้าตรงข้าม:
Treaty of Tordesillas
เส้นแบ่งโลก ที่เปิปขีดได้

โปรตุเกสเปิดอินเดียแก่การหาอาณานิคม

พ.ศ. ๒๐๔๐ (ค.ศ. 1497) วาสโกดากามา (Vasco da Gama) ชาวโปรตุเกส เดินทางเรืออ้อมแหลมกูดโฮป แล้วปีต่อมา ๒๐๔๑ ก็มาถึงอินเดีย ได้ชื่อว่าเป็นผู้เปิดถิ่นแดนตะวันออกแก่การค้าและการจับจองอาณานิคมของโปรตุเกส และเริ่มยุคแห่งการแข่งขันการค้าและอาณานิคมระหว่างโปรตุเกส สเปน อังกฤษ และฝรั่งเศส อีกหลายศตวรรษ

วาสโกดากามา

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 1

ค.ศ. 500

สองมหาอำนาจมุสลิม ต่างนิกาย แข่งอำนาจกัน

พ.ศ. ๒๐๔๕ (ค.ศ. 1502) ที่จักรวรรดิออตโตมาน หลังจากล้มจักรวรรดิโรมันตะวันออก คือไบแซนไทน์ได้ใน พ.ศ. ๑๙๙๖ และเข้าตั้งเมืองหลวงในคอนสแตนติโนเปิล แล้ว พวกออตโตมานตอร์คที่เป็นมุสลิมนิกายสุหนี่ก็แข่งอำนาจกับจักรวรรดิเปอร์เซียทางตะวันออก ที่เป็นมุสลิมนิกายชีอะฮ์ ต่อแต่นี้ก็ทำสงครามกันเป็นระยะๆ

เริ่มการค้าทาส

จับคนอาฟริกันขายส่งมาอเมริกา

พ.ศ. ๒๐๕๒ (ค.ศ. 1509) เริ่มมีการค้าทาสในทวีปอเมริกา คนอาฟริกันถูกจับส่งมาขายเป็นทาสตลอดเวลาราว ๓๐๐ ปี กว่าสหรัฐอเมริกาเลิกการค้าทาสใน พ.ศ. ๒๓๕๑ (ค.ศ. 1808) ก็ขายมาเกิน ๑๐ ล้านคน (หลังจากเลิกค้าทาสแล้ว ๕๗ ปี สหรัฐจึงยกเลิกสถาบันทาสสำเร็จในปี ๒๔๐๘/1865)

โปรตุเกสผู้พิชิตมะละกา คือฝรั่งเศสแรกที่ มาผูกสัมพันธและเปิดการค้ากับไทย

พ.ศ. ๒๐๕๔ (ค.ศ. 1511) ที่กรุงศรีอยุธยา ในรัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ (ไอศขงสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ) ดุอาร์ตี เฟอร์นันเดซ (Duarte Fernandez) นำทูตคณะแรกของโปรตุเกสมาเข้าเฝ้าเพื่อแจ้งว่าโปรตุเกสได้เข้าครอบครองมะละกาแล้ว (ยึดได้ ณ ๑๕ สิงหาคม) กรุงศรีอยุธยาแม้จะถือว่ามะละกาเป็นดินแดนของสยาม แต่เวลานั้นกำลังมีศึกหนักกับเชียงใหม่ จึงมิได้วักกล่าวอันใดต่อโปรตุเกส เพียงแต่แสดงความเห็นชอบให้โปรตุเกสเข้ามาทำการค้าที่พระนครศรีอยุธยา นครศรีธรรมราช ปัตตานี มะริด (Merqui) และตะนาวศรี (Tenasserim)

สเปนล่าอาณานิคมและสมบัติ ในอเมริกา

พ.ศ. ๒๐๕๕ (ค.ศ. 1512) ถึงปีนี้ สเปนซึ่งเป็นยุโรปชาติแรกที่ล่าอาณานิคมในอเมริกา ได้ครอบครองเกาะขนาดใหญ่ในเวสต์อินดีสหมดแล้ว แต่ต้องผิดหวังเศร้าใจเป็นที่สุด เมื่อพบว่าผืนแผ่นดินที่นั่นแทบไม่มีสมบัติอะไรที่จะขนเอาไป มีแต่คนพื้นถิ่นไม่มุ่งผ้า ที่ล้มหายตายไปอย่างรวดเร็วเมื่อติดต่อกับคนยุโรป ต่อมา พวกสเปนได้ข่าวว่า ที่เปรู ชาวอินคา ร่ำรวยมาก ก็ได้ยื่นอีกว่า ที่เม็กซิโก พวกแอสเทค (Aztec) มีเงินและทองคำอุดมสมบูรณ์ ดังนั้น พอถึงปี ๒๐๖๒/1517 พวกสเปนก็เข้าบุกอาณาจักรแอสเทค ครอบครองอยู่ 2 ปี ก็พิชิตเสร็จ เปลี่ยนเมืองหลวงของพวกแอสเทคเป็นเมืองเม็กซิโก (Mexico City) ได้เงินทองมากมาย ทำให้มีจินตนาการว่าทางเหนือขึ้นไปจะมีสมบัติมหาศาล การกำจัดพวกแอสเทคนี่สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลือของคนอินเดียนแดงพวกที่เกลียดชังชาวแอสเทค และอาศัยโรคฝีดาษช่วย

อาณานิคมแรกของโปรตุเกส ในอินเดีย

พ.ศ. ๒๐๕๓ (ค.ศ. 1510) กษัตริย์มานูเอล (Manuel) แห่งโปรตุเกสส่งกำลังมายึดเมืองท่าสำคัญๆ ตั้งแต่อาวเปอร์เซียจนถึงอินเดีย เป็นของตน ทำให้การค้าแบบเปิดจบสิ้นไป และในคราวนี้ที่อินเดีย โปรตุเกสได้ตั้ง **อาณานิคมที่กัว (Goa)** เป็นศูนย์การค้า และแผ่ศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก

กษัตริย์มานูเอล ที่ ๑

จากเม็กซิโก พวกสเปนย้อนกลับลงมายังแดนที่ปัจจุบันเป็นเปรู (Peru) แล้วต่อมาก็รุกเข้าไปในถิ่นของพวกอินคา (Inca) พอถึงปี ๒๐๗๕/1532 ก็จับจักรพรรดิอินคาได้ เมื่อรวบรวมยึดทรัพย์สินสมบัติได้มากมายแล้ว ปีต่อมาก็สำเร็จโทษจักรพรรดิอินคาเสีย และปกครองดินแดนทั้งหมด แต่ถึงปี ๒๐๗๘/1535 จึงหาที่เหมาะสมได้ และตั้งเมืองหลวงของตนที่ใกล้ฝั่งทะเล ชื่อว่าเมืองลิมา (Lima; ปัจจุบันเป็นเมืองหลวงของเปรู) แล้วสเปนก็ออกกรุกรานชนเจ้าถิ่นอินเดียนแดง ขยายดินแดนออกไปทุกทิศ

ในที่ซึ่งปัจจุบันเป็นเม็กซิโกภาคใต้ และ **กัวเตมาลา (Guatemala)** ซึ่งอยู่ตอนบนของอเมริกากลาง ชนเจ้าถิ่นคือพวกมายา (Maya) ยืนหยัดรักษาอิสรภาพอยู่ได้ทนนานกว่าพวกแอสเทคและอินคา แต่พวกมายาทุတ်โถมอ่อนกำลังทั้งจากความแตกแยกภายในและล้มตายมากมายด้วยโรคระบาดที่มากับสเปน ในที่สุดก็ถูกพวกสเปนยึดครองในปี ๒๐๘๕/1542

พวกมายานี้เป็นชนอินเดียนแดงเก่าแก่ มีบรรพบุรุษจากเอเชียซึ่งข้ามแผ่นดินส่วนเชื่อมต่อช่องแคบ

เบริงที่ไซบีเรีย เข้าอแลสกามาสู่วิวอเมริกาเมื่อกว่า ๒๐,๐๐๐ ปีมาแล้ว และเป็นชนพวกแรกในอเมริกาที่มีบันทึกประวัติศาสตร์ ซึ่งเริ่มเขียนตั้งแต่ราว พ.ศ. ๕๐๐ = 50 BC พบที่กำแพงวัง อนุสาวรีย์ และเครื่องปั้นดินเผาเป็นต้น ซึ่งทำให้รู้ประวัติของราชา และราชินีสำคัญ ตั้งแต่ยุคนั้นมาจนถึงถูกสเปนเข้าครอง

อารยธรรมมายารุ่งเรืองสุดในช่วงปี ๘๓๕-๑๔๕๒/292-909 ซึ่งถือกันว่าเป็นยุคคลาสสิก พวกมายาก้าวหน้าทางคณิตศาสตร์ ดาราศาสตร์ โดยเฉพาะคำนวณปฏิทินได้แม่นยำ มีระบบการเขียนหนังสือที่พัฒนามาก ระบบเกษตรและชลประทานที่ซับซ้อนมาก มีสถาปัตยกรรมและประติมากรรมเป็นต้น บางอย่างก้าวหน้ากว่ายุโรปในยุคเดียวกัน แต่แพ้ยุโรปในด้านเทคโนโลยี ไม่ได้พัฒนาเครื่องจักรที่ทุนพลังงาน ไม่รู้จักใช้ล้อรถ และไม่ได้ฝึกสัตว์ไว้ใช้งานแทนแรงคน จึงแพ้พวกยุโรป อารยธรรมมายาเริ่มเสื่อมมาแล้วตั้งแต่หลังปี ๑๔๕๒ ก่อนถูกสเปนทำลายในที่สุด

Aztec Sun Stone

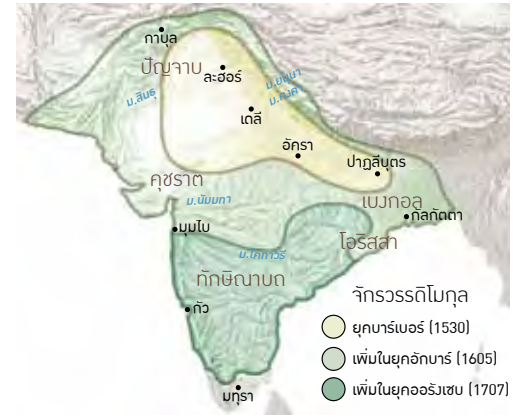

คุรุนานัก

กิดจะสมาน ยิงเพิ่มการขัดแย้ง

พ.ศ. ๒๐๖๓ (ค.ศ. 1520) คุรุนานักตั้งศาสนาลิกข์
 ประสานศาสนาฮินดู กับอิสลาม (แต่กลายเป็นมีศาสนาอีก
 ๑ ที่จะต้องมาขัดแย้งกันเพิ่มขึ้น)

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

ค.ศ. 1

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 500

ฝรั่งเศสระบาดไปแพร่ในอเมริกา เจ้าถิ่นตายด้วยใบไม้ร่วง

พวกสเปนนำโรคระบาด เช่น ฝีดาษ หัด และไอกรน
 เข้าไป พวกคนพื้นเมืองและอินเดียนแดงไม่มีภูมิคุ้มกัน
 ก็พากันล้มตายกันไปไม่ร่วง ที่เม็กซิโก นับมาร้อยปีจาก
 ๒๐๖๒ ที่สเปนเข้าดินนั้น ประชากรเจ้าถิ่นเดิมลดจาก ๒๕
 ล้านเหลือเพียงราว ๑ ล้านคน

โรคระบาดจากยุโรปเหล่านี้ เดี่ยวเกิดที่โนนเดียว
 เกิดที่นี่ โดยเฉพาะฝีดาษ รวมแล้วตั้งแต่เริ่มพบชาวยุโรป
 ฝรั่งเศสว่าประชากรอินเดียนแดงลดลง ๙๐% เมื่อแรกสเปน
 เข้าไป มีชาวลิน ๕๐ ล้านคน เมื่อถึง ค.ศ. ที่ 17 เหลือ
 เพียง ๔ ล้านคน

ชนพื้นเมือง
 อเมริกา เก่าต่างๆ

บาเบอร์

ระลอกที่ 3. มุสลิมมกโกล

จব্যุคสุลต่านแห่งเดลี เข้ายุคมุสลิมมกโกล

พ.ศ. ๒๐๖๙ (ค.ศ. 1526) อาณาจักรสุลต่านแห่งเดลี (Delhi Sultanate) ของมุสลิมเตอร์ก ซึ่งตั้งขึ้นเป็นจักรวรรดิมุสลิมแรกของอินเดียเมื่อ พ.ศ. ๑๗๔๙ (ค.ศ. 1206) จนกระทั่งถูกตีมุร (Timur) ทำลายล้างในปี ๑๙๔๑ (ค.ศ. 1398) แล้วอ่อนเปลี้ยมานาน ได้ถึงกาลอวสาน ในปี ๒๐๖๙

ครั้งนั้น **บาเบอร์** (Babur หรือ Baber; คำอาหรับ =เสื่อ) เจ้ามุสลิมมกโกล ซึ่งสืบเชื้อสายจากเจงกิสข่าน และจากตีมุร อ้างสิทธิ์ว่าอินเดียเป็นมรดกที่ตีมุร (Timur) บรรพบุรุษของเขาได้พิชิตไว้ แล้วยกทัพจากอัฟกานิสถาน เข้ามำกำจัดสุลต่านแห่งเดลีให้สิ้นอำนาจไปโดยสิ้นเชิง
บาเบอร์ ตั้งราชวงศ์ใหม่ขึ้นในเดลี เริ่มครอง **จักรวรรดิโมกุล** หรือมุขาล (Mogul/Mughal Empire) ซึ่งยังยืนมาจนอินเดียตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษใน พ.ศ. ๒๔๐๑ (ค.ศ. 1858)

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 2500

มุสลิมเตอร์ก

ปกครองมุสลิมอาหรับหมดสิ้น

พ.ศ. ๒๐๖๐ (ค.ศ. 1517) สุลต่านเซลิมที่ ๑ (Selim I) แห่งจักรวรรดิออตโตมานยึดครองซีเรียและอียิปต์ ล้มกาหลิบแห่งอียิปต์ เข้าครอบครองดูแลเมืองศักดิ์สิทธิ์ รวมทั้งมักกะฮ์ และมะดีนะฮ์ในอาระเบีย ถึงตอนนี้จักรวรรดิมุสลิมเตอร์กครอบคลุมอนาโตเลีย ยุโรปตะวันออกเฉียงใต้ ดินแดนอาหรับแห่งตะวันออกกลาง และแอฟริกาเหนือ

ความยิ่งใหญ่ของจักรวรรดิออตโตมานนั้น พูด่างๆ ก็เหมือนกับรวม ๒ จักรวรรดิใหญ่เข้าด้วยกัน คือทั้งจักรวรรดิโรมันตะวันออก (Byzantine Empire ที่ตีได้ในปี ๑๙๙๖=ค.ศ. 1453) และจักรวรรดิกาหลิบแห่งอาหรับ(Arab Caliphate) ที่เข้าครองในปีนั้น แดนที่จะแข่งอำนาจกับจักรวรรดิออตโตมาน เหลือเพียงจักรวรรดิ

เปอร์เซียทางตะวันออก และกลุ่มประเทศยุโรปทางตะวันตก ซึ่งออตโตมานกำลังคุกคามเข้ามาใกล้ใจกลางแล้ว

มุสลิมเตอร์กอาเซียนกลาง ย่อนท่าง ปกครองมุสลิมอาหรับตะวันออกกลาง

ย่อนหลังไปประมาณ ๘๐๐ ปีก่อนโน้น ราว พ.ศ. ๑๒๕๐ (ค.ศ. 700) เมื่อแรกศาสนาอิสลามตั้งขึ้นใหม่ในดินแดนอาหรับ ที่มุสลิมอาหรับ จากตะวันออกกลาง (Middle East) เดินทาง ๓-๔,๐๐๐ กิโลเมตร นำศาสนาอิสลามไปเปลี่ยนชนเผ่าต่างๆ ในอาเซียนกลาง (Central Asia) ให้เป็นมุสลิม

จากนั้นไม่นาน ชนชาวอาเซียนกลางที่เป็นมุสลิมแล้ว โดยเฉพาะพวกเตอร์ก ก็เป็นฝ่ายนำอิสลามลงมาแผ่ขยายอำนาจย่อนเข้าไปในแดนอาหรับ ดังที่ได้เริ่มเข้าแทน

อาหรับที่แบกแดดตั้งแต่ พ.ศ. ๑๘๐๑ (ค.ศ. 1258) และเมื่อถึงยุคของออตโตมานเตอร์กในบัดนี้ มุสลิมเตอร์กจากอาเซียนกลาง ก็ได้มาเป็นผู้จัดการศาสนาอิสลาม และปกครองชาวมุสลิมอาหรับในวันออกกลางทั้งหมด

สุลต่านเซลิม ที่ ๑

เกิดโปรเตสแตนต์ ยุโรปเข้ายุคปฏิรูป

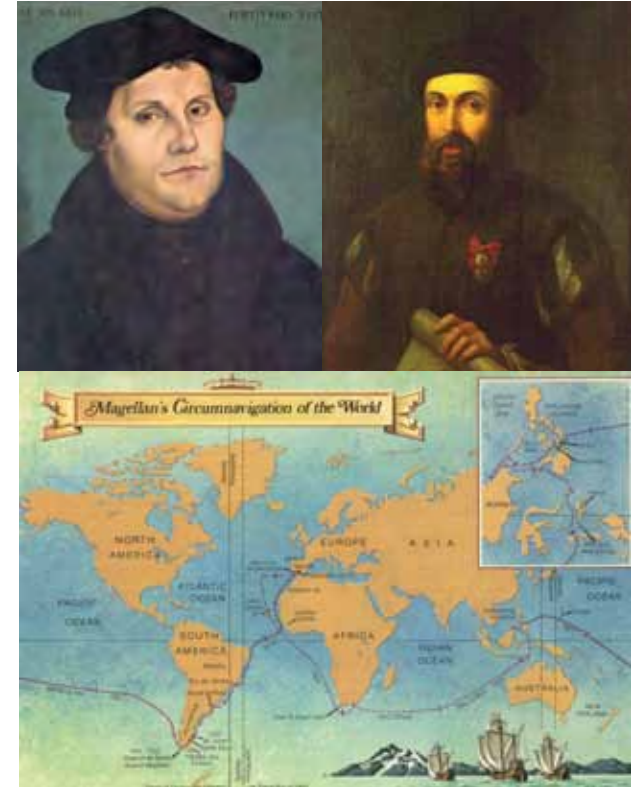
พ.ศ. ๒๐๖๐-๒๑๐๒ (ค.ศ. 1517-1559) ช่วงเวลาที่เรียกว่า (ยุคแห่ง) การปฏิรูป (Reformation) ในยุโรป เนื่องจากเกิดศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ ในพ.ศ. ๒๐๖๐ ทำให้มีการปรับเปลี่ยนความคิดความเชื่อถือและการปฏิบัติต่างๆ ในทางศาสนาและวัฒนธรรม พร้อมกันในทางการเมือง พวกเจ้าเยอรมันจำนวนมากหนึ่งถืออดไม่ยอมยกขึ้นต่อไปอยู่แล้ว ก็ได้มาร์ติน ลูเธอร์ เป็นจุดรวมกำลัง จึงแข็งข้อต่อโป๊ป และต่อจักรพรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ (Holy Roman Emperor) ทำให้มีการปราบปรามและบรรณาษาพันกันอย่างรุนแรง

เดินเรือหาทางไปมา ได้เชื่อมมหาสมุทรแปซิฟิก อีกทั้งพิสูจน์ว่า โลกนี้กลมจริง

พ.ศ. ๒๐๖๒-๒๐๖๕ (ค.ศ. 1519-1522) เฟอร์ดินานด์ มาเจลลัน (Ferdinand Magellan) เป็นนักเดินเรือชาวโปรตุเกส และทำงานให้ประเทศของตนมานาน แต่คราวหนึ่งผิดหวัง จึงไปกราบทูลถวายบริการแก่พระเจ้าชาร์ลส์ที่ ๑ แห่งสเปน โดยเสนอว่า ตามที่ถือกันมาว่า หมู่เกาะโมลุกกะส์ (Moluccas) แหล่งเครื่องเทศ

สำคัญ อยู่ในโลกซีกตะวันออก จึงเป็นสมบัติของโปรตุเกส ตามที่องค์พระสันตะปาปาได้ทรงแบ่งโลกไว้ให้แล้วนั้น คราวนี้เอาใหม่ เขาจะแล่นเรือออกทางทิศตะวันตกไปให้ถึงหมู่เกาะโมลุกกะส์นั้น แล้วที่นั่นแหละ จะเป็นการพิสูจน์ว่าหมู่เกาะโมลุกกะส์นั้นอยู่ในโลกซีกตะวันตก จึงต้องเป็นสมบัติของสเปน พระเจ้าแผ่นดินสเปนก็ทรงตกลง

มาเจลลันออกเรือในวันที่ ๑๐ ส.ค. ถึงทะเล ๒๐ ก.ย. 1519 ไปกัน ๒๗๐ คน ด้วยเรือ ๕ ลำ แล่นลงทางฝั่งอเมริกา แล้วข้ามมหาสมุทรแอตแลนติก แล่นเลียบฝั่งทวีปอเมริกาใต้จนเข้าช่องแคบปลายสุดทวีป (ได้นำตามชื่อของเขาว่าช่องแคบมาเจลลัน) ออกทะเลใหญ่ที่เคยเรียกว่าทะเลใต้ (South Sea) แต่ได้ชื่อใหม่ตามที่เขาเรียกว่า “มหาสมุทรแปซิฟิก” (Pacific Ocean, “ห้วงมหรณพอันสงบ”) แล่นมาแวะเกาะกวม (Guam) แล้วไปถึงฟิลิปปินส์ ตัวเขาเองเสียชีวิตที่นั่น (๒๗ เม.ย. 1521) คนที่เหลือแล่นเรือต่อไปถึงหมู่เกาะโมลุกกะส์ แล้วเดินทางต่อจนเหลือเรือ ๑ ลำ มีคน ๒๑ คน กลับมาถึงสเปน ๘ ก.ย. 1522 รวมใช้เวลา ๓ ปี ผลได้คือเป็นการพิสูจน์ว่าโลกกลมจริง และรู้ว่าทวีปอเมริกามีไซอันเดีย แต่คือดินแดนที่เป็น “โลกใหม่”

บนากซ้าย:
มาร์ติน ลูเธอร์
บนากขวา:
มาเจลลัน

พระสิริมังคลาจารย์แห่งล้านนา ปราชญ์ ไทยที่สุกใสในมาตรฐานวิชาการสากล

พ.ศ. ๒๐๖๗ (ค.ศ. 1524) ที่อาณาจักรล้านนา ในรัชกาลพระเมืองแก้ว พระสิริมังคลาจารย์ แห่งวัดสวนขวัญ นครเชียงใหม่ รัตนาคัมภีร์ *มังคลัตถทีปนี* ซึ่งอธิบายมงคล ๓๘ ประการ ในมงคลสูตร (ขุ.ขุ.๒๕/๔/๓; ขุ.สุ.๒๕/๓๑๖/๓๗๖) อันเป็นพระสูตรสำคัญที่แสดงหลักการดำเนินชีวิตของพุทธิกชน และถือเป็นบทสวดหลักของพุทธบริษัท โดยประมวลลอรธาธิบายจากอรรถกถาฎีกา อุนฎีกา เป็นต้น มากมาย พร้อมทั้งคำบรรยายของท่านเอง นำมาแจกแจงอย่างละเอียดลออ มีระเบียบ เป็นลำดับ พร้อมด้วยระบบการอ้างอิงที่ครบถ้วนชัดเจนแม่นยำ ปัจจุบันใช้เป็นตำราเรียนในหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกบาลีของคณะสงฆ์ไทย สำหรับ ป.ธ. ๔-๕ และ ๗ (ท่านรัตนาคัมภีร์อื่นอีก ๓ คือ *เวสสันดรทีปนี จักรวาททีปนี* และ *สังฆยาปกาฎีกา*)

ตลอดช่วงเวลาตั้งแต่ประมาณกลางพุทธศตวรรษที่ ๒๐ จนถึงพุทธศตวรรษที่ ๒๑ เฉพาะอย่างยิ่ง ในรัชกาล **พระเมืองแก้ว** (พ.ศ. ๒๐๓๘-๒๐๖๘/ค.ศ. 1495-1525) ล้านนาได้เป็นดินแดนแห่งความรุ่งเรืองของการศึกษา มีวรรณคดีภาษาบาลีเกิดขึ้นมาก พระเถระหลายท่านเป็นปราชญ์นิพนธ์คัมภีร์และตำราไว้ นอกจากพระสิริมังค-

ลาจารย์ ยังมี เช่น พระญาณกิตติ (โยชนาวินัย, โยชนาอภิธรรม เป็นต้น) พระรัตนปัญญา (*สารตถสังคหะ*, *ชินกาลมาลีปกรณ์*) พระโพธิรังสี (*จามเทวีวงศ์*) พระนันทาจารย์ (*สารตถสังคหะ*) พระสุวรรณรังสี (*ปฐมสมโพธิสังเขป*) สันนิษฐานกันว่า *ปัญญาสาตก* ก็แต่งในยุคนี้

อังกฤษประกาศไม่ขึ้นกับเป๊ป ต้นิกายใหม่ของตนเอง

พ.ศ. ๒๐๗๗ (ค.ศ. 1534) พระเจ้าเฮนรีที่ ๘ (Henry VIII) ซึ่งไม่ได้พระโอรสที่จะสืบต่อราชวงศ์ทิวดอร์ (Tudor) ทรงหาเหตุถือการอภิเษกสมรสกับพระมเหสีว่า เป็นโมฆะ เพื่อจะทรงมีมเหสีใหม่ จึงได้ติดต่อขอให้เป๊ปทรงออกกฤษฎีกาตามนั้น แต่ไม่สำเร็จ พระเจ้าเฮนรีที่ ๘ จึงประกาศแยกตัวไม่ขึ้นต่อเป๊ป/สันตะปาปาที่วาติกัน โดยตั้ง **ศาสนจักรอังกฤษ** (Church of England) ขึ้น อันเป็นโปรเตสแตนต์นิกายหนึ่ง และกษัตริย์อังกฤษเป็นประมุขศาสนจักรเอง แล้วทรงมีมเหสีองค์ใหม่และกดกำราบสำนักบาทหลวงทั้งหลายต่างๆ นานา

รูป:
พระธาตุดอยสุเทพ
สำนักซ้าย:
Pope Clement VII
พระเจ้าเฮนรีที่ ๘

โปรเตสแตนต์ปฏิรูป คาทอลิกย้อนปฏิรูป ก็รบกันใหญ่

พ.ศ. ๒๐๘๓ หรือ ๒๑๐๒-๒๑๕๓ (ค.ศ. 1540 หรือ 1559-1610) การปฏิรูปโดยโปรเตสแตนต์นั้นตามมาด้วยการย้อนปฏิรูป (Counter-Reformation) ของฝ่ายโรมันคาทอลิก ที่จะเร่งกำจัดพวกโปรเตสแตนต์ให้หมดสิ้น

ปีปฏิรูปสูงสุด กำกับการไต่สวนศรัทธาอีกขึ้น

พ.ศ. ๒๐๘๕ (ค.ศ. 1542) เนื่องจากได้มีศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์เกิดขึ้น ซึ่งการกำจัด (persecution) จะต้องจัดการเป็นพิเศษ ปีปฏิรูป/สันตะปาปา ปอล

ที่ ๓ (Paul III) จึงทรงจัดให้มีคณะกรรมการการของพระคาร์ดินัลขึ้นมากำกับ เป็นศาลสูงสุดในการไต่สวนศรัทธา ซึ่งต่อมาใน พ.ศ. ๒๑๓๑ (ค.ศ. 1588) ปีปฏิรูป/สันตะปาปา ซิกซ์ตัสที่ ๕ (Sixtus V) ได้จัดตั้งให้มีรูปร่างชัดเจนเป็น the Congregation of the Roman and Universal Inquisition เรียกสั้นๆ ว่า the Holy Office

เริ่มต้นปฏิวัติวิทยาศาสตร์ ขัดกับศาลคริสต

พ.ศ. ๒๐๘๖ (ค.ศ. 1543) โคเปอร์นิคัส (Copernicus) พิมพ์หนังสือ *On the Revolutions of Celestial Spheres* (ว่าด้วยปีวรรตแห่งเวหาสมณฑล) แสดงหลักความจริงว่าโลกหมุนรอบดวงอาทิตย์ โดยมีดวง

อาทิตย์เป็นศูนย์กลางของจักรวาล ถือว่าเป็นการเริ่มต้นปฏิวัติวิทยาศาสตร์ (scientific revolution)

แต่เพราะขัดกับคำสอนของศาสนาคริสต์ซึ่งมีอำนาจอยู่มาก จึงเป็นเหตุให้นักวิทยาศาสตร์ที่เผยแพร่ความรู้เช่นนั้น ถูกจับขึ้นศาลไต่สวนศรัทธา (Inquisition) และลงโทษ เช่น บรูโน (Giordano Bruno) ถูกเผาทั้งเป็นใน ค.ศ. 1600 กาลิเลโอ (Galileo Galilei) แม้จะยอมรับผิด ลดโทษ ก็ถูกกักขังให้อยู่แต่ในบ้านจนตายใน ค.ศ. 1642

จากซ้าย:
สันตะปาปา ปอลที่ ๓
สันตะปาปา ซิกซ์ตัสที่ ๕
นิโคลัส ไคเปอร์นิคัส
จอร์ดาโน บรูโน
กาลิเลโอ กาลิเลอี

จากซ้าย:
พระนางแมรีที่ ๑
พระเจ้าฟรานซิสที่ ๒ กับ
พระนางแมรีสจวร์ต
วันเซนต์บาร์โธโลมิว

สเปนนักล่า กำลายแอสเทกแล้ว กีดลุ่มอินคา

พ.ศ. ๒๐๙๖ (ค.ศ. 1553) หลังจากล้มอาณาจักร
แอสเทกกลงในปี ๒๐๕๕-๕๓ แล้ว ถึงปีนี้ นักล่าอาณานิคม
ของสเปน ก็ตีอาณาจักรอินคาพินาต

พระนางแมรีละเลงเลือด กวาดล้างโปรเตสแตนต์ในอังกฤษ

พ.ศ. ๒๐๙๘ (ค.ศ. 1555) หลังสิ้นรัชกาลของ
พระราชบิดา คือ เฮนรีที่ ๘ ซึ่งได้ตั้งศาสนจักรอังกฤษ
ขึ้นแล้ว พระนางแมรีที่ ๑ (Mary I หรือ Mary Tudor)
ซึ่งเป็นราชธิดาของมเหสีองค์เก่า ขึ้นครองราชย์ กลับ
หันไปฟื้นฟูนิกายโรมันคาทอลิก และดำเนินการกำจัด

กวาดล้าง (persecution) พวกโปรเตสแตนต์อย่าง
รุนแรง เช่น ให้จำคุกบิชอปแห่งวูร์ซเตอร์ และบิชอปแห่ง
ลอนดอน ๒ ปี ออกจากคุกแล้วก็ให้เอาทั้ง ๒ บิชอปนั้นไป
เผาทั้งเป็นที่ออกซฟอร์ด เป็นต้น จนได้สมญาว่า “Bloody
Mary” (แมรีกระหายเลือด หรือแมรีละเลงเลือด)

สงครามศาสนาในยุโรป

“สงครามศาสนา” (Wars of Religion) ที่ประวัติ
ศาสตร์ตะวันตกเล่าไว้นี้ หมายถึงสงครามในศาสนาคริสต์
เอง ระหว่างคาทอลิกกับโปรเตสแตนต์

พ.ศ. ๒๑๐๓ (ค.ศ. 1560) ฝรั่งเศส ซึ่งเป็นประเทศ
คาทอลิก ได้พยายามกวาดล้างโปรเตสแตนต์อย่างรุนแรง
ตั้งแต่ระยะแรก ถึงกับเกิดสงครามศาสนาหลายครั้ง

ในรัชกาลพระเจ้าฟรานซิสที่ ๒ มีการกวาดล้าง
(persecution) พวกโปรเตสแตนต์ ที่เรียกว่าฮูเกนอตส์
(Huguenot) อย่างรุนแรง ฮูเกนอตส์จึงสมคบกันวางแผน
(Conspiracy of Amboise) จะโค่นพวกคาทอลิกที่ปกครอง
ในปี ๒๑๐๓ แต่แผนแตก เลยถูกจับแขวนคอราว ๑,๒๐๐ คน
จากนั้นอีก ๒ ปี ก็เกิดสงครามศาสนากลางเมือง
เป็นระยะๆ รวม ๓๖ ปี (๒๑๐๕-๒๑๔๑/1562-1598) โดย
ที่พวกฮูเกนอตส์ได้ทัพโปรเตสแตนต์ต่างชาติมาช่วยด้วย
ระหว่างนี้มีเหตุการณ์ใหญ่ครั้งร้ายยิ่ง คือ ชาว
คาทอลิกสังหารหมาชาวโปรเตสแตนต์ในวันเซนต์
บาร์โธโลมิว (Saint Bartholomew’s Day Massacre)
ปี ๒๑๑๕/1572 ตั้งแต่ ๒๔ ส.ค. ไป ๒ เดือนเศษ ตาย
ราว ๑๓,๐๐๐ คน

(หลังจากนี้ราวครึ่งศตวรรษ จะถึงรัชกาลพระเจ้า
หลุยส์ที่ ๑๓ ต่อด้วยพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ มหาราช องค์ที่
มีไมตรีกับสมเด็จพระนารายณ์มหาราช สมัยอยุธยา ซึ่งจะ
กวาดล้างโปรเตสแตนต์อย่างรุนแรงยิ่งขึ้น)

อาณาจักรฮินดูสุดท้าย

พ.ศ. ๒๑๐๘ (ค.ศ. 1565) อาณาจักรฮินดูสุดท้ายที่เหลืออยู่ในทักซิณนาบ คือ **วิชัยนคร** (Vijayanagar Empire) ถึงกาลอวสาน หลังจากยืนหยัดอยู่ได้ท่ามกลางอำนาจคุกคามของอาณาจักรมุสลิมที่ล้อมรอบเป็นเวลา ๒๒๙ ปี

จักรวรรดิวิชัยนครนี้มีเนื้อที่คร่าวๆ ขนาดใกล้เคียงกับอิรักในปัจจุบัน อยู่ส่วนล่างตลอดถึงปลายสุดของแผ่นดินอินเดีย เจริญรุ่งเรืองมาก มีการติดต่อค้าขายกับกรุงโรม โปรตุเกส ไปจนถึงจีน มีเมืองหลวงชื่อเดียวกันว่า

วิชัยนคร ซึ่งชาวโปรตุเกสที่เดินทางมาได้เขียนบันทึกไว้ราวปี ๒๐๖๓ ว่าใหญ่โตอย่างกับโรม

(ดินแดนส่วนล่างของอินเดียนี้มีการติดต่อโดยเฉพาะทางการค้ากับโรมมานาน อย่างน้อยตั้งแต่ต้นคริสต์ศักราชในยุคอาณาจักรโจฬะ ดังที่ในทางโบราณคดีได้พบเหรียญกระษาปณ์ของโรมันมากมายในผืนแผ่นดินแถบนี้)

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

ค.ศ. 1

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 500

รากซ้าย:
ราชินีเอลิซาเบธที่ ๑
พระเจ้าฟิลิปที่ ๒

แมรีีสันสมัย น้องแมรีหันไป กักราบคาทอลิก

พ.ศ. ๒๑๐๖ (ค.ศ. 1563) เมื่อสิ้นรัชกาลพระนาง **แมรีที่ ๑** แล้ว ราชินีเอลิซาเบธที่ ๑ (Elizabeth I) ซึ่งเป็นราชธิดาของมหะเสืองคี่ใหม่ ขึ้นครองราชย์ ทรงหันกลับมาบำรุงนิกายอังกฤษ และกำจัด (persecution) พวก **คาทอลิก**

ฝรั่งเศสว่าแรงแ ต้องเทียบสเปน

พ.ศ. ๒๑๑๑ (ค.ศ. 1568) สเปนซึ่งเป็นประเทศคาทอลิกสำคัญอีกหนึ่ง ก็ **กวาดล้าง** (persecution) โปรเตสแตนต์อย่างต่อเนื่อง

ปีนี้ พระเจ้าฟิลิปส์ที่ ๒ ซึ่งยิ่งใหญ่มาก ปกครองทั้ง

สเปน **เนเธอร์แลนด์** เมืองขึ้นในอเมริกา และดินแดนของโปรตุเกสทั้งหมด ได้ตั้งพระทัยเด็ดเดี่ยวว่าจะบดขยี้พวกโปรเตสแตนต์ให้ดับสิ้นจากดินแดนเหล่านี้ ทรงเริ่มกำจัดโดยเข้าโจมตีโปรเตสแตนต์ใน **เนเธอร์แลนด์** แล้วกลายเป็นสงครามรบกันยืดเยื้อถึง ๘๐ ปี (๒๑๑๑-๑๙๑/1568-1648)

ระหว่างนั้น ในปี ๒๑๓๑/1588 ก๊ยกกองทัพเรือมหาไปปราบ **อังกฤษ** ที่เป็นประเทศโปรเตสแตนต์ แต่ถูกเผาแพ้กักลับมายับเยิน

ในที่สุดก็ไม่สามารถเปลี่ยนพวกคัทซ์และพวกอังกฤษให้เป็นคาทอลิกได้ด้วยการบังคับ

ในสเปน การกำจัดคนผู้ไม่เป็นคาทอลิก อีกด้านหนึ่ง ซึ่งรุนแรงมาก และยืดเยื้อยิ่ง คือ **ศาลไต่สวนศรัทธา** (Spanish Inquisition) ซึ่งใช้วิธีเผาทั้งเป็น เป็นต้น ยาวนานถึงประมาณ ๓๕๐ ปี (๒๐๒๑-๒๓๗๗/1478-1834)

อวสานแห่งวิชัยนคร

หลังจากสู้รบกับอาณาจักรข้างเคียงครองอำนาจมาได้ยาวนาน ในที่สุด ผ่านเข้ามาในยุคราชวงศ์โมกุล ถึงปี ๒๑๐๘ (ค.ศ. 1565) **อาณาจักรมุสลิม ๔ แคว้น** คือ พิศาปุระ พิหาร อาหหมदनคร และกอลคอนดา ได้รวมกำลังกันเข้าตี เอาชนะวิชัยนครได้

ทั้งนี้ ผู้โจมตีมิได้ต้องการครอบครอง เพียงแต่จะทำลายอำนาจ เมื่อชนะแล้วจึงเข้าเผาทำลายบ้านเรือนทรัพย์สิน ไล่ฆ่าฟันผู้คนจนหมดสิ้น โดยใช้เวลารวม ๕ เดือน แล้วปล่อยทิ้งให้เป็นที่รกร้างไร้ประโยชน์ไม่อาจฟื้นขึ้นได้อีก

มุสลิมครองสุດอินเดีย

ถึงคราวนี้อำนาจของมุสลิมก็คลุมไปถึงสุดแผ่นดิน จดมหาสมุทรอินเดีย

กษัตริย์แห่งวิชัยนครได้หนีไปตั้งเมืองอยู่ในที่ใหม่ ห่างออกไป และสืบราชย์กันมาอย่างไม่ราบรื่น จนกระทั่งปี ๒๒๑๕ (ค.ศ. 1672) กษัตริย์องค์สุดท้ายสวรรคต ก็สิ้นวงศ์

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

พ.ศ.

ค.ศ. ๑๐๐๐

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๓๐๐๐

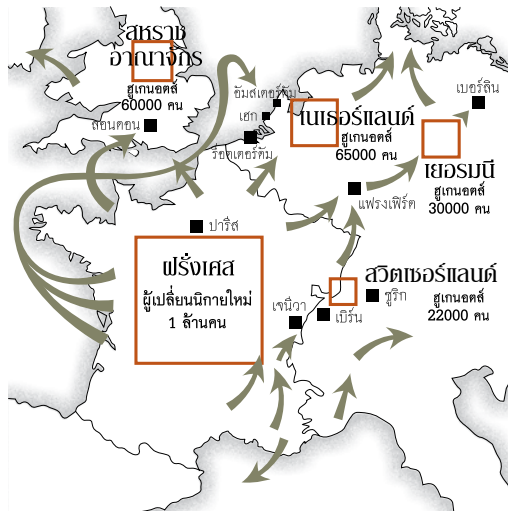
ค.ศ. 2500

สงครามสำคัญพลิกผันอารยธรรม

สงครามศาสนาในยุโรป ที่รุนแรงกว่านี้ จะเกิดขึ้น กลางทวีปยุโรป เป็นสงคราม ๓๐ ปี เริ่มแต่ปี ๑๖๑๖/1618 ข้างหน้า

ผลสืบเนื่องสำคัญอย่างหนึ่งของการกวาดล้าง (persecution) และสงครามศาสนา (religious wars) ในยุโรป ก็คือการถ่ายเทพระชากรขนานใหญ่ เช่นยิวราว ๑๗๐,๐๐๐ คน ถูกขับออกจากสเปนในปี ๑๖๓๕/1492 พวกฮูเกนอตส์กว่า ๔๐๐,๐๐๐ หนีจากฝรั่งเศสในช่วง ไกลปี ๑๖๒๘/1685 และการอพยพหลบหนีคราวใหญ่น้อยอื่นๆ ทั้งที่ไปในประเทศอื่นในยุโรป ตลอดจนไปยังอเมริกา

การถ่ายเทพระชากรนี้ นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ก่อรูปแปลงร่างอารยธรรมตะวันตก

โมกุลเริ่มให้เสรีภาพทางศาสนา

พ.ศ. ๒๑๒๔ (ค.ศ. 1581) **อักบาร์ (Akbar)** จักรพรรดิโมกุลองค์ที่ ๓ ผู้ยิ่งใหญ่ที่สุดในราชวงศ์ ซึ่งขึ้นครองราชย์ตั้งแต่ปี ๒๐๙๙/1556 เมื่อพิชิตขยายดินแดนได้มากมายแล้ว ก็พยายามสร้างความจงรักภักดี รวมคนโดยให้เสรีภาพทางศาสนา

นอกจากยกเลิกภาษีรายหัวคนไม่เป็นมุสลิมแล้ว ก็ถึงกับทรงยกเลิกการบังคับเชลยศึกให้นับถืออิสลาม ทรงอภิเษกสมรสกับเจ้าหญิงฮินดู เปิดให้เจ้าชายและ

เจ้านายฮินดูเข้ารับราชการ โดยเฉพาะพวกเจ้าราชบุตร ได้ตำแหน่งสูงๆ

ยิ่งกว่านั้นยังทรงให้ผู้รู้ในศาสนาต่างๆ ทั้งมุสลิม ฮินดู เช่น คริสต์ ปาร์ซี มาถกถ้อยทางศาสนาต่อเบื้องพระพักตร์ในพระราชวัง

ต่อมาถึงกับทรงประกาศให้พระองค์เองเป็นผู้มีอำนาจชี้ขาดสูงสุดในเรื่องราวปัญหาเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม เหนือกว่าศาสนบุคคลทั้งปวง

อักบาร์

๕๐๐ ปี ก่อ

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 1

ค.ศ. 500

เสียกรุง ครั้งที่ ๑ พระนเรศวรฯ ภูเก็ตราช

พ.ศ. ๒๑๓๓-๒๑๔๘ (ค.ศ. 1590-1605) ที่กรุงศรีอยุธยา หลังรัชกาลสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ไรศ ๒ พระองค์ครองราชย์ต่อมา คือ สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๓ (๒๐๓๑-๒๐๓๔/1488-1491) และสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ (๒๐๓๔-๒๐๓๗/1491-1529) เข้ายุคโปรตุเกสครองมะละกา) จากนั้นมีกษัตริย์อีก ๒ พระองค์ คือ สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๔ (๒๐๓๗-๒๐๓๗/1529-1533) เพียง ๔ ปีก็สวรรคตด้วยไข้ทรพิษ) สมเด็จพระรัษฎาธิราชกุมาร (๒๐๓๗/1533) เพียง ๕ เดือน ก็ถูกสำเร็จโทษ) ก็ถึงรัชกาลสมเด็จพระชัยราชาธิราช (๒๐๓๗-๒๐๘๙/1534-1546) ในรัชกาลนี้ ไทยเริ่มมีสงครามกับพม่าเป็นครั้งแรกในปี ๒๐๘๑ เพราะพระเจ้าตะเบ็งชเวตี้ (คือมังตรา เป็น

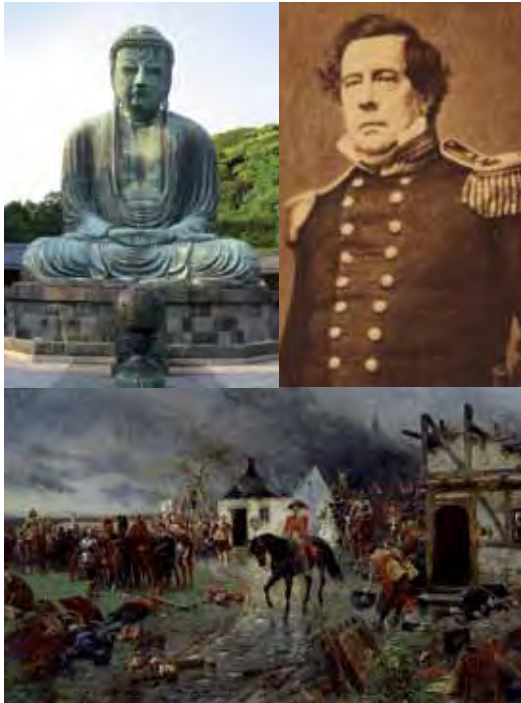
พระญาติของพระเจ้าบุเรงนอง ฝรั่งเศสเรียก Tabinshwehti) รุกรานแผ่ขยายอาณาเขต มีฝรั่งเศสร่วมรบโดยชาวโปรตุเกสที่มาตั้งบ้านเรือนค้าขายในกรุงศรีอยุธยาเข้าประจำการ ๑๒๐ คน (ในสงครามรัชกาลต่อไป ทั้งฝ่ายไทยฝ่ายพม่าต่างก็มีคนโปรตุเกสเข้ากองทัพมากขึ้น) จึงเริ่มมีการใช้ปืนคาบศิลาและปืนใหญ่ในการรบ และหลังชนะศึก ทรงปูนบำเหน็จต่างๆ รวมทั้งทรงอนุญาตให้สร้างโบสถ์ มีบาทหลวงสอนศาสนาคริสต์แต่นั้นมา

เมื่อพระชัยราชาธิราช (ไชยราชาธิราช ก็เขียน) สวรรคตในปี ๒๐๘๙ ไรศคือพระเจ้าแก้วฟ้า ซึ่งมีพระชนมายุ ๑๑ พรรษา ครองราชย์ต่อมาได้ ๒ ปี ก็ถูกขุนรวงศาธิราชคบคิดกับพระราชาเมธา (เจ้าแม่ศรีสุดาจันทร์) ซึ่งราชสมบัตินี้ โดยประหารชีวิตเสีย เมื่อผู้ชิงราชย์ครองราชย์ได้ ๔๒ วัน ถูกกำจัดแล้ว ก็มาถึงรัชกาลสมเด็จพระมหาจักรพรรดิราช (๒๐๙๑-๒๑๑๑/1548-1568) และมีสงคราม

ญี่ปุ่นปิดประเทศ เมื่อรัฐเจตนานักบวช ที่มากับนักล่าอาณานิคม

พ.ศ. ๒๑๔๐ (ค.ศ. 1597) หันไปทางญี่ปุ่น พวกโซกุนที่ปกครองบ้านเมือง ซึ่งได้ส่งเสริมและสนับสนุนเป็นอย่างดี กับมิชชันนารีทั้งหลายที่มาพร้อมกับประดาเรือค้าขาย เกิดลัทธิว่านักสอนศาสนาเหล่านั้นเป็นสื่อทอดไปสู่การทหารและการเมือง ที่จะเข้ามายึดครองอาณาจักร จึงพลิกท่าที่หันไปเป็นศัตรู แล้วดำเนินการกวาดล้าง (persecution) คนที่ไปถือคริสต์ ถึงกับออกเป็นประกาศ ราชการต่อเนื่องเป็นชุด เริ่มตั้งแต่ปี ๑๖๔๔ และขับไล่ฝรั่งออกไป แล้วปิดประเทศตั้งแต่ พ.ศ. ๒๑๘๓ (ค.ศ. 1640) เป็นต้นมา รวมเวลา ๒๐๐ ปีเศษ กระทั่งนายพลแมทธิว เพอร์รี นำเรือรบอเมริกันมาบังคับให้ญี่ปุ่นเปิดประเทศอีก ใน พ.ศ. ๒๓๙๗ (ค.ศ. 1854)

จากซ้าย: Kamakura Buddha Daibutsu แห่งโอซากะ Thirty Years War

ศาสนา (religious war) ระหว่างประเทศคาทอลิก กับประเทศโปรเตสแตนต์ โดยกองทัพของจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ยกมาทำลายพวกโปรเตสแตนต์ แล้วก็มีประเทศอื่นๆ มาช่วยฝ่ายโน้นฝ่ายนี้ เช่น เดนมาร์ก นอร์เวย์ สวีเดน ออสเตรีย ฝรั่งเศส และสเปน รบกันจนยุติใน พ.ศ. ๒๑๙๑ (ค.ศ. 1648) จึงเรียกว่า “สงคราม ๓๐ ปี” (Thirty Years’ War)

เยอรมนีซึ่งเป็นสนามรบหลักหมดประชากรไป ๗ ล้านคน คือ ๑ ใน ๓ ของทั้งประเทศเวลานั้น (คนเยอรมันตายในสงครามนี้มากกว่าตายในสงครามโลกครั้งที่ ๑) และถึงตอนนี้ จักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ที่อ่อนเปลี้ยมาตั้งแต่เกิดโปรเตสแตนต์ขึ้น ก็นับได้ว่าสลาย เหลือสักแต่ชื่อจักรวรรดิและนามพระจักรพรรดิที่เป็นเกียรติยศ

คากอลิก-โปรเตสแตนต์ รบกัน ๓๐ ปี เยอรมนีย่อยยับ

พ.ศ. ๒๑๖๑-๙๑ (ค.ศ. 1618-48) ช่วงเวลาในยุโรป ซึ่งมีสงครามศาสนา ระหว่างโรมันคาทอลิก กับโปรเตสแตนต์ ที่เรียกว่า “สงคราม ๓๐ ปี” (Thirty Years’ War)

ความขัดแย้งและทำลายล้างกันระหว่างชาวคริสต์นิกายใหม่คือโปรเตสแตนต์ กับนิกายเดิมคือ โรมันคาทอลิก รุนแรงและขยายกว้างออกไปเรื่อยๆ จนในที่สุดเวลาผ่านมา ๑๐๑ ปี ถึง พ.ศ. ๒๑๖๑ ก็เกิดเป็นสงคราม

“เมื่อบ้านเมืองถล่ม เศษสร้างวัดให้ลูกท่านเล่น”

พ.ศ. ๒๑๖๓-๒๑๗๑ (ค.ศ. 1620-1628) ที่กรุงศรีอยุธยา หลังรัชกาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราชแล้ว พระราชอนุชา คือสมเด็จพระเอกาทศรถครองราชย์ต่อมาอีก ๑๕ ปี (๒๑๔๘/1605-๒๑๖๓/1620) จากนั้นเป็นรัชกาลของโอรส ๒ พระองค์ติดต่อกัน คือ เจ้าฟ้าศรีเสาวภาคย์ ซึ่งครองราชย์ไม่ถึง ๑ ปี ก็ถูกจมนครีเสาวรักษ์กับพวกจับสำเร็จโทษเสีย แล้วถวายราชสมบัติแก่โอรสอีกพระองค์หนึ่งที่ประสูติแต่พระสนม ซึ่งได้ผนวชอยู่ที่

วัดระฆังจมนิสมณศักดิ์เป็นพระพิมลธรรม ลาลิกขามาขึ้นเสวยราชย์ใน พ.ศ. ๒๑๖๓ (บางตำราว่า ๒๑๕๓) เป็นสมเด็จพระอินทราชาธิราช (พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา เรียกว่า สมเด็จพระบรมราชาที่ ๑) ประชาชนยกย่องถวายพระนามว่าพระเจ้าทรงธรรม ถึงยุคนี้ สยามได้มีชาวต่างชาติเข้ามาค้าขาย ตั้งถิ่นฐาน ตลอดจนเข้ารับราชการกันมากแล้ว เริ่มด้วยโปรตุเกสมาในรัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ (๒๐๓๔-๒๐๗๒/1491-1529) สเปนและดัตช์ก็มีทูตเข้ามาตั้งแต่รัชกาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ต่อมาในรัชกาลสมเด็จพระเอกาทศรถ นอกจากกษัตริย์ฮอลันดา (ดัตช์) ได้ส่งทูตมาเพื่อไม่ตรีทางการค้าแล้ว พระองค์ก็ทรงส่งราชทูตไปยังฮอลแลนด์ในปี ๒๑๕๐ และได้พระราชทานที่ดินให้พวกดัตช์ตั้งภูมิลำเนาอยู่ทางใต้กรุง บนริมแม่น้ำฝั่งตะวันออก อังกฤษก็นำเรือค้าขายเข้ามากรุงศรีอยุธยาเป็นครั้งแรกตั้งแต่ปี ๒๑๕๕ ครั้นถึงรัชกาลพระเจ้ายุทธธรรมนี้ พระเจ้า James I แห่งอังกฤษ (ครองราชย์ 1603/๒๑๔๖-1625/๒๑๖๘ ต่อจากพระราชินีเอลิซาเบธที่ ๑) ได้มีพระราชสาส์นเข้ามาขอรับความสนับสุนนให้ชาวอังกฤษได้รับความสะดวกในการค้าขาย อยากรู้ว่าการค้าขายของชาวต่างชาติเหล่านี้มีการแก่งแย่งแข่งขันกันมาก จนปะทะกันรุนแรงหรือถึงกับรบกัน เช่น ในช่วงปี ๒๑๖๐-๒๑๖๒ คราวหนึ่ง พวกโปรตุเกสยึดเรือฮอลันดาด้วยไม่พอใจว่าได้สิทธิทางการค้าเหนือตน ต่อมา เรืออังกฤษ ๒ ลำ รบกับเรือฮอลันดา ๓ ลำ ในอ่าวปัตตานี แต่กรุงสยามก็แก้ปัญหาให้สงบไปได้ด้วยดี

รากช้าย: พระเจ้าวนสกี ๐
บนกับพระพุทธบาท
ออกญาเสนาภิมุข

โดยเฉพาะชาวญี่ปุ่น ได้เข้ามาอยู่นานแล้วมากมาย พระเจ้าทรงธรรมทรงส่งทูตคณะแรกไปญี่ปุ่นเมื่อปี ๒๑๖๔ ชาวญี่ปุ่นมีบทบาทสำคัญ ถึงกับมีการทวารอาสาญี่ปุ่นซึ่งหัวหน้าชื่อยามาดา นางามาดา มีความดีความชอบในราชการหลายครั้ง จนพระเจ้าทรงธรรมทรงตั้งเป็นออกญาเสนาภิมุข (ต่อมาถูกพระเจ้าปราสาททองส่งไปเป็นเจ้าเมืองนครศรีธรรมราช และทำอุบายกำจัดเสีย) แต่ทหารญี่ปุ่นก็ขึ้นต่อเจ้านายที่ต่างกันไป จึงมีบางพวกก่อปัญหาขึ้นรุนแรงถึงกับเป็นขบถ เมื่อถูกปราบได้หนีไปยึดเมืองเพชรบุรี แล้วหนีต่อไปยึดเมืองบางกอก กว่าจะแก้ปัญหาสเสร็จใช้เวลาถึงปีครึ่ง

พระเจ้าทรงธรรมได้ทรงศึกษาพระปริยัติธรรม ขำานญามาแต่ยังผนวช และได้มีพระราชศรัทธาเสด็จออก

บอกหนังสือพระภิกษุสามเณรที่พระที่นั่งจอมทองสามหลังเนืองๆ (ในยุครัตนโกสินทร์ ก็มีประเพณีบอกหนังสือพระในพระบรมมหาราชวังสืบมา) เมื่อมีผู้พบรอยพระพุทธบาทบนไหล่เขาสุวรรณบรรพต เมืองสระบุรี ก็ได้ทรงถวายที่ดินโดยรอบกว้าง ๑ โยชน์ โปรดให้สร้างมณฑปสวมรอยพระพุทธบาท สร้างพระอารามที่เชิงเขา และให้ฝรั่งสองกลองตัดถนนจากตำบลท่าเรือมาถึงเชิงเขา โปรดให้ประชุมราชบัณฑิตแต่งกภาพยมหาชาติในปี ๒๑๗๐ และโปรดให้สร้างพระไตรปิฎกไว้จบบริบูรณ์ เมื่อมาถึงยุคนี้ ได้มีความนิยมสร้างวัดกันมากขึ้น จนกระทั่งว่าผู้ใดมีเงินมีฐานะพอ ก็มักสร้างวัดไว้ประจำวงศ์ตระกูล เป็นที่เก็บอัฐิบรรพบุรุษ และวัดเป็นที่ศึกษาเล่าเรียน จนมีคำกล่าวกันมาว่า “เมื่อบ้านเมืองดี เขาสร้างวัดให้ลูกท่านเล่น”

จากซ้าย:
พระเจ้าชาห์ ไซฮาน
พระนางมุนตัส มาฮาล
พระเจ้าออร์เซซ

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 1

ค.ศ. 500

หนีภัยศาสนา สู่อเมริกา หาอิสรภาพ

พ.ศ. ๒๑๗๓ (ค.ศ. 1620) ชาวคริสต์พวกเพียว-ริตัน (Puritans) ซึ่งหนีการกำจัดกวาดล้าง (persecution) ของโปรเตสแตนต์นิกายอังกฤษไปยังอัมสเตอร์ดัมในฮอลแลนด์ตั้งแต่ ค.ศ. 1608 ได้ลงเรือ Mayflower มาหาอิสราเอลในแผ่นดินอเมริกา ขึ้นฝั่งที่พลีมัธ (Plymouth)

ในนิวอิงแลนด์ (เขตรัฐแมสซาชูเซตส์) เมื่อเดือนธันวาคม คณะนี้มี ๑๐๒ คน ได้ชื่อว่า “พิลกริมส์” (Pilgrims)

จากซ้าย:
เรือ Mayflower
ขึ้นฝั่งที่พลีมัธ
เกาะแมนฮัตตัน
กาลเลโอซันคา

เกาะแมนฮัตตัน นิวยอร์กราคา ๒๔ เหรียญ

พ.ศ. ๒๑๗๙ (ค.ศ. 1626) พวกฮอลันดาซื้อเกาะแมนฮัตตัน (ในเมืองนิวยอร์ก) จากชาวอินเดียแดงเจ้าถิ่น ในราคา ๒๔ เหรียญ (\$24) (ถิ่นนี้ชาวดัชช์เรียกว่า นิวอัมสเตอร์ดัม/New Amsterdam; ต่อมาอังกฤษยึดไปได้และตั้งชื่อใหม่ว่า นิวยอร์ก/New York)

ทัชมาฮาล อนุสรณ์รักตลอดกาล

พ.ศ. ๒๑๙๑ (1648) ทัชมาฮาล (Taj Mahal) ณ เมืองอัครา (Agra) ที่พระเจ้าชาห์ ชะฮาน (Shah Jahan) จักรพรรดิโมกุล สร้างเป็นอนุสรณ์ที่ฝังศพมเหสี มุมตซ์มาฮาล (Mumtaz Mahal) ซึ่งสวรรคตเมื่อปี ๒๑๗๒ โดยเริ่มสร้างในปี ๒๑๗๓ ได้เสร็จสิ้นลง ใช้เวลาสร้าง ๑๗ ปี (มุมตซ์ สวรรคตเมื่อพระชนม์ ๓๔ พรรษา ขณะที่ชาห์ ชะฮาน มีพระชนม์ ๓๗ พรรษา หลังจากมีโอรสธิดา ๑๔ องค์)

ชาห์ ชะฮานเตรียมการจะสร้างอนุสรณ์ที่ฝังศพของพระองค์ไว้เคียงคู่ทัชมาฮาล แต่เมื่อพระองค์ประชวรในปี ๒๒๐๐/1657 โอรสองค์โตได้ชิงอำนาจกัน **ออริ่งเซบ** ขณะแล้วปลดราชบิดา ขึ้นเป็นจักรพรรดิเอง และชิงพระเจ้าชาห์ ชะฮานไว้ในป้อมอัครา (Agra fort) จนสวรรคตในปี ๒๒๐๙/1666

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

มาร์ตินริเชลลู

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 2500

กาลิเลโอขึ้นศาลสอบศรัทธา รอดตายเพราะยอมสละคำสอน

พ.ศ. ๒๑๘๖ (ค.ศ. 1633) กาลิเลโอ (Galileo Galilei) นักวิทยาศาสตร์ยิ่งใหญ่ เผยแพร่ความรู้ว่าดวงอาทิตย์เป็นศูนย์กลางของจักรวาล ถูกคริสตศาสนจักรจับขึ้นศาลไต่สวนศรัทธา (Inquisition) ยอมสละคำสอนของตน ได้พ้นโทษประหาร แต่ต้องโทษกักขังอยู่ในบ้านจนตายใน ค.ศ. 1642

บาทหลวงใหญ่ ว่าการแผ่นดินฝรั่งเศส

พ.ศ. ๒๑๘๖-๒๒๕๔ (ค.ศ. 1643-1715) ที่ฝรั่งเศส เป็นรัชกาลที่ยาวยิ่งของพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔

มหาราช (Louis XIV King of France หรือ Louis the Great; คลุมรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช แห่งกรุงศรีอยุธยา พ.ศ. ๒๒๐๐-๒๒๓๑)

อำนาจอันยิ่งใหญ่ของรัชกาลนี้ สืบมาจากรากฐานที่วางไว้แล้วในสมัยของพระราชบิดา คือ พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๓ ครั้งนั้นแม้ว่าฝรั่งเศสจะเป็นดินแดนคาทอลิก แต่การกวาดล้างพวกโปรเตสแตนต์ ที่ได้กระทำอย่างรุนแรงที่สุดอย่างหนึ่งที่เรียกว่าให้เหยียนแผ่นดินนั้น ก็เป็นการกระทำอย่างอิสระ ไม่รอฟังกรุงโรม โดยมีบาทหลวงใหญ่ชั้นคาร์ดินัล (ระดึบรองโป๊ป) ชื่อริเชลลู (Cardinal Richelieu, 1585-1642) เป็นอัครมหาเสนาบดี บัญชาการแผ่นดินแทนพระองค์ นำฝรั่งเศสเข้าร่วมสงคราม ๓๐ ปี พยายามทำลายอำนาจของสเปน และได้แผ่ขยายดินแดนออกไปอีก บันทอนจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ให้อ่อนเปลี้ยหนักลงไป

สมเด็จพระนารายณ์มหาราช

หน้ากระดานจากบน:
ราชทูตฝรั่งเศสเข้าเฝ้ากษัตริย์ไทย
โกษาปานถวายราชสาสน์

ฝรั่งเศสมา พาการทูตคึกคัก ลงท้าย ฝรั่งเศสถูกไล่ พาเมืองไทยเข้าเฝ้าย

พ.ศ. ๒๑๙๙-๒๒๓๑ (ค.ศ. 1656-1688) ที่กรุงศรีอยุธยา สิ้นรัชกาลพระเจ้าทรงธรรมแล้ว ๒๘ ปีต่อมา มีกษัตริย์ถึง ๕ พระองค์ และใน ๕ พระองค์นั้น ๔ พระองค์มีเวลาครองราชย์รวมกันเพียง ๓ ปี กล่าวสั้นๆ ว่า ๒ พระองค์แรก คือพระราชาโอรสของพระเจ้าทรงธรรม ได้แก่สมเด็จพระเชษฐาธิราชครองราชย์ได้ปีเศษหรือไม่ถึงปี ก็ถูกเจ้าพระยาโกษาโหมสุริยวงศ์สำเร็จโทษเสีย (พระเจ้าทรงธรรมเอง เอกสารบางแหล่งก็ว่าทรงถูกเจ้าพระยาโกษาโหมฯ วางยาพิษ) แล้วพระอนุชาคือสมเด็จพระเอกาทศวงศ์ พระชนมายุ ๙ พรรษา ครองราชย์ได้ ๓๘ วัน ก็ถูกยกกลางจากเสด็จฉัตร (ต่อมาก็ถูกประหารชีวิต) แล้วเจ้าพระยาโกษาโหมฯ ก็ขึ้นเป็นกษัตริย์พระนามว่า พระเจ้าปราสาททอง ครองราชย์อยู่ ๒๕ ปี (๒๑๗๓/1630-๒๑๙๘/1655) เมื่อสวรรคตแล้ว เจ้าฟ้าชัย ซึ่งเป็นพระราชาโอรสองค์ใหญ่ครองราชย์ได้ ๓-๔ วัน ก็ถูกจับสำเร็จโทษ

แล้วพระศรีสุธรรมราชา อนุชาของพระเจ้าปราสาททอง ครองราชย์ได้ ๒ เดือน ก่อเรื่องขัดเคืองพระทัยแก่สมเด็จพระนารายณ์ซึ่งได้ร่วมสังหารเจ้าฟ้าชัยมาด้วยกัน จึงถูกปลงพระชนม์ บัดนี้ พ.ศ. ๒๑๙๙ มาถึงรัชกาลอันยาว ๓๒ ปี ของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ซึ่งเป็นพระราชโอรสของพระเจ้าปราสาททอง

ในรัชกาลนี้ ความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ เจริญสืบต่อมา แต่คราวหนึ่งได้เกิดพิพาทกับอังกฤษถึงกับประกาศสงคราม จึงขาดไมตรีกันไปช่วงหนึ่ง และมีประเทศมิตรใหม่คือฝรั่งเศสซึ่งเริ่มเข้ามาค้าขายที่กรุงศรีอยุธยาใน พ.ศ. ๒๒๒๔/1681 แต่ในความสัมพันธ์กับฝรั่งเศสนี้ เนื่องจากจุดหมายของพระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ทรงมุ่งจะนำศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกเข้ามาเป็นสำคัญ ดังที่พระองค์ทรงดำเนินการอย่างถึงที่สุดในประเทศฝรั่งเศสเอง เป้าหมายนี้เป็นแกนขับเคลื่อนให้สัมพันธ์ไมตรีกับฝรั่งเศสแข่งขัน โดยความสัมพันธ์ทางศาสนานั้นพัวพันกันไปกับความสัมพันธ์ทางการเมืองและการทหาร ยังมีฟอลคอน (Constantine Phaulkon, ชาวไอโอเนียนกรีก/โยนิก มากับเรือพาณิชย์ของอังกฤษ) ที่มารับราชการก้าวหน้าจนได้เป็นเจ้าพระยาวิชเยนทร์ ช่วยจัดช่วยหนุนด้วย กิจการงานเมืองด้านฝรั่งเศสก็เป็นเรื่องเด่น จนความสัมพันธ์กับประเทศอื่นๆ เลื่อนรางไป ไทยก็ส่งคณะทูตไปฝรั่งเศส และฝรั่งเศสก็ส่งทูตมาไทย ผลัดเปลี่ยนแลกกันไปมา โดยเฉพาะครั้งสำคัญคือที่พระวิสุตรสุนทร (โกษาปาน) เป็นหัวหน้าคณะนำไป คู่ขนานกับการทูต ฝรั่งเศสก็ส่งทหารมาจำนวนมาก ซึ่งได้ไปประจำรักษาป้อมที่เมืองสำคัญๆ โดยจัดเข้าในราชการไทย

ในการนี้ ด้านประโยชน์ก็มีมาก เช่น คนไทยได้ฝึกหัดการทหารและการช่างอย่างตะวันตก ได้เรียนรู้วิชาการใหม่ๆ นักเรียนไทยได้ไปศึกษาในฝรั่งเศส แต่ในขณะเดียวกันก็ก่อให้เกิดความหวาดระแวงว่าฝรั่งเศสจะเป็นกำลังหนุนร่วมกับเจ้าพระยาวิชเยนทร์คิดการใหญ่ครอบครองเมืองไทยในที่สุด ขณะเมื่อสมเด็จพระนารายณ์มหาราชประชวรหนัก แล้วเสด็จสวรรคตในปี ๒๒๓๑ พระเพทราชาและขุนหลวงสรศักดิ์ (ต่อมาคือพระเจ้าเสือ) ก็ได้ยึดอำนาจกำจัดเจ้าพระยาวิชเยนทร์กับพวก และขับไล่ทหารฝรั่งเศสออกจากเมืองไทย แล้วพระเพทราชาก็ขึ้นครองราชย์

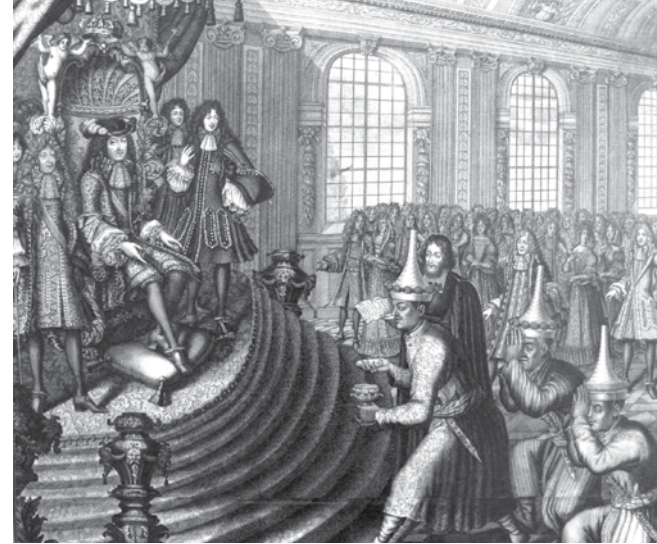
ต่อจากนี้ กรุงสยามซึ่งเคยเปิดกว้างในการต้อนรับชาวต่างชาติ ก็เปลี่ยนนโยบายกลับตรงข้าม แม้จะไม่ถึงกับปิดประเทศอย่างญี่ปุ่น (๑๘๕๐-๑๘๕๗/1597-1854) ก็จำกัดและระมัดระวัง ความสัมพันธ์กับต่างประเทศจึงน้อยลง

ในด้านกิจการศาสนา สมเด็จพระนารายณ์มหาราชก็ทรงดำเนินตามวิถีไทยพื้นฐาน คือทรงให้เสรีภาพในการนับถือศาสนา นอกจากทรงออกพระราชกฤษฎีกาอนุญาตให้ราษฎรนับถือศาสนาใดๆ ก็ได้แล้ว ยังทรง**อุปถัมภ์คริสต์ศาสนา**และศาสนาอื่นๆ เช่น โปรดให้สร้างวัดเซนต์โยเซฟ ที่สถิตของสังฆนายกที่อยู่ยา และสร้างวัดเซนต์เปาโลที่ลพบุรี และตะนาวศรี เป็นต้น **พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔** ถึงกับทรงคิดว่าพระองค์ทรงเลื่อมใสในคริสต์ศาสนา และได้มีพระราชสาส์น**ทูลเชิญเซาริตต์**ด้วยใน พ.ศ. ๒๒๒๘ แต่สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงผ่อนผันด้วยพระปรีชาญาณว่า หากพระผู้เป็นเจ้าของพระทัยให้พระองค์เซาริตต์เมื่อใด ก็จะเป็นดลให้เกิดศรัทธาขึ้นในพระทัยของพระองค์เมื่อนั้นเอง เสรีภาพทางศาสนาในเมืองไทยนี้ บาทหลวง

ฝรั่งเศสได้เขียนเป็นข้อสังเกตสำคัญไว้ใน *จดหมายเหตุการเดินทางของพระสังฆราชแห่งเบรียประมุขมิสซังส์อามาจักรโคจีนจีน* ว่า “ข้าพเจ้าไม่เชื่อว่าจะมีประเทศใดในโลก ที่มีศาสนาอยู่มากมาย และแต่ละศาสนาสามารถปฏิบัติพิธีการของตนได้อย่างเสรีเท่ากับประเทศสยาม” (กรมศิลปากร, ๒๕๓๐)

ในด้านพระพุทธศาสนา ประเพณีบวชเรียนที่สืบมา คงเป็นที่นิยมแพร่หลายมาก และในรัชกาลนี้ ผู้บวชก็ได้รับพระบรมราชูปถัมภ์อย่างดี ทำให้คนหลบเลี่ยงราชการไปบวชกันมาก จึงคราวหนึ่งมีรับสั่งให้ออกหลวงสรศักดิ์ เป็นแม่กองประชุมสงฆ์**สอบความรู้พระภิกษุสามเณร** ผู้ที่หลบเลี่ยงบวช สอบได้ความชัดว่าไม่มีความรู้ในพระศาสนา ถูกบังคับให้ลาสิกขาจำนวนมาก นอกจากนี้ **ประเพณีบวชแล้วพันราชภัย** ก็ได้ปรากฏในรัชกาลนี้ด้วย ดังปรากฏว่า เมื่อประชวรจะสวรรคต พระเพทราชา กับขุนหลวงสรศักดิ์ได้ล้อมวังไว้เตรียมจะยึดอำนาจ พระองค์โปรดให้ช่วยชีวิตบรรดาข้าราชการฝ่ายในไว้ ด้วยการถวายพระราชวังเป็นวิสุคามสีมา แล้วพระสงฆ์มีสมเด็จพระสังฆราชเป็นประธานทำสังฆกรรมอุปสมบทบุคคลเหล่านั้น นำไปพระอาราม เป็นอันพ้นภัย

สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงเอาพระทัยใส่ในการพระศาสนา การศึกษา และส่งเสริมวรรณคดีมาก ดังได้ทรงมี**พระราชขุจฉา**ไปยังคณะสงฆ์หลายครั้ง มีวรรณคดีพุทธศาสนาเหลือมาถึงปัจจุบันหลายเรื่อง เป็นยุคหนึ่งที่รุ่งเรืองของวรรณคดี ทั้งทรงพระราชนิพนธ์เอง และมีกวีสำคัญมากท่าน เช่น **ศรีปราชญ์** พระมหาราชครู พระโหราธิบดี ขุนเทพกวี พระศรีมโหสถ

โมกุลกำจัดฮินดูอีก

พ.ศ. ๒๒๐๑ (1658) พระเจ้าออรังเซบ (Aurangzeb) ขึ้นครองราชย์ ขยายอาณาเขตออกไปได้กว้างที่สุดในยุคโมกุล แต่ได้มุ่งมั่นทำหั้นปีศา (persecution) ชาวฮินดูและสิกข์ เป็นเหตุให้ราชวงศ์โมกุลสูญเสียอำนาจปกครองราษฎรลงไปมาก

ออรังเซบครองราชย์อยู่ ๔๙ ปี เมื่อสวรรคตในปี ๒๒๕๐ แล้ว จักรวรรดิโมกุลได้แตกสลายอย่างรวดเร็ว ทั้งเพราะเกิดสงครามสืบราชสมบัติ ทั้งต่างประเทศศรุกราน และแคว้นใหญ่น้อยก็ตั้งตัวเป็นอิสระ

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 1

ค.ศ. 500

ฝรั่งเศสสมัยพระนารายณ์ กำจัดคริสต์ต่างนิกาย

ในพ.ศ. ๒๒๐๘ (ค.ศ. 1665) พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ (Louis XIV) ดำเนินการกำจัดกวาดล้าง (persecution) พวกฮูเจนอตส์ (โปรเตสแตนต์) ครั้งใหม่ และยิ่งกว่านั้น ในพ.ศ. ๒๒๒๘ (ค.ศ. 1685) ได้ยกเลิกโองการแห่งแนนต์ส์ที่พระเจ้าเฮนรีที่ ๘ ประกาศไว้ แล้วกำจัดหนักขึ้นเพื่อล้างให้สิ้น การนี้ทำให้ชาวโปรเตสแตนต์หนีไปอยู่ต่างประเทศ เช่น อังกฤษ ปรัสเซีย เนเธอร์แลนด์ และอเมริกา มากกว่า ๔ แสนคน หลายจังหวัดถึงกับร้างทีเดียว (“...several provinces were virtually depopulated.” <The Concise Columbia Encyclopedia, 1991) ทำให้ฝรั่งเศสสูญเสียกำลังคนที่มีคุณภาพ ขาดกำลังงานของชาติในยุคปฏิวัติอุตสาหกรรม ที่กำลังจะมาถึง

พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔

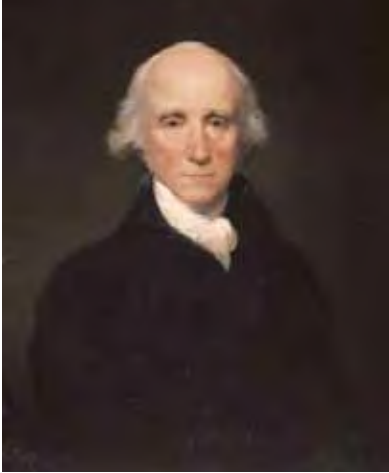
ครั้นถึงปี ๒๒๕๘ (ค.ศ. 1715) พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ก็ประกาศว่า พระองค์ได้ทำให้การทุกอย่างของศาสนาโปรเตสแตนต์ในฝรั่งเศสจบสิ้นแล้ว

ข้าวผัด-ชาย อนุญาตให้ใช้เพื่อการศึกษาส่วนตัวเท่านั้น ภาพประกอบส่วนใหญ่มีลิขสิทธิ์ หากประสงค์จะนำไปใช้ต่อ ต้องติดต่อขออนุญาตจากเจ้าของก่อน

คลังพุทธชาด

๘๐๐ปี ที่อินเดียไม่มีพุทธศาสนา
ข) ฝรั่งมา พุทธศาสนากลับเริ่มฟื้น

ค) ยุคอังกฤษปกครอง

อังกฤษชนะฝรั่งเศส ได้เบงกอล

พ.ศ. ๒๓๐๐ (ค.ศ. 1757) อังกฤษกับฝรั่งเศส หลังจากแข่งอิทธิพลกันมานานเพื่อครองอำนาจในอินเดีย บริษัทอินเดียตะวันออก ของอังกฤษ (British East India Company) รบชนะบริษัทอินเดียตะวันออกของฝรั่งเศส (French East India Company) ที่รวมกำลังกับกองทัพของกษัตริย์โมกุลแห่งอินเดีย

อังกฤษชนะแล้วได้อำนาจปกครองแคว้นเบงกอล

อังกฤษร่วมปกครองอินเดีย

ต่อมาปี ๒๓๑๗/1774 บริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษ ก็เข้าร่วมจัดการปกครองประเทศอินเดีย โดยมีวอร์เรน ฮาสติงส์ (Warren Hastings) เป็นข้าหลวงใหญ่ อังกฤษคนแรก จากนั้นก็ขยายอำนาจออกไปเรื่อยๆ

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 1

ค.ศ. 500

อังกฤษรุ่ง อุตสาหกรรมเริ่ม

พ.ศ. ๒๒๙๓-๒๓๙๓ (ค.ศ. 1750-1850) เกิด การปฏิวัติอุตสาหกรรม (Industrial Revolution) ซึ่ง เริ่มขึ้นในประเทศอังกฤษ โดยมีการประดิษฐ์คิดค้น การ พบแหล่งพลังงานใหญ่อย่างใหม่ การใช้เครื่องจักรกล เช่น เครื่องจักรทอผ้า เครื่องจักรไอน้ำ เป็นต้น มีการจัดตั้ง โรงงาน นำไปสู่การพัฒนาเทคโนโลยีและอุตสาหกรรม สืบต่อมา

ภาพบน: เครื่องจักรทอผ้า
ภาพล่าง: เครื่องจักรไอน้ำ
พ.ศ.-อุบลราชธานี

ปฏิวัติสู่ความก้าวหน้ายุคใหม่

ความเปลี่ยนแปลงนี้ สืบเนื่องจากการค้นคว้าของ ศิลปวิทยาการตั้งแต่ปี ๑๙๙๖/1453 จนกระทั่งเกิดการ ปฏิวัติวิทยาศาสตร์ที่เริ่มขึ้นเมื่อปี ๒๐๘๖/1543 และ ดำเนินต่อมาตลอด ค.ศ.ที่ ๑๖ และ ๑๗ ซึ่งทำให้ประชาชน เกิดความตื่นตัวทางปัญญายิ่งขึ้น จนทำให้ ค.ศ.ที่ ๑๘ ได้ชื่อว่าเป็น (ยุคแห่ง) การเรืองปัญญา (Enlightenment)

เมื่อมาประสานกับการปฏิวัติอุตสาหกรรมนี้ ก็ ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ของวิถีชีวิตในยุโรป ทั้งทางความคิด ความเชื่อ เศรษฐกิจ และสังคม มนุษย์ สมัยใหม่พากันเชื่อในคติแห่งความก้าวหน้า (idea of progress) ว่าวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจะพามนุษย์ไปสู่ความเจริญและสุขสมบูรณยิ่งขึ้นไปไม่มีที่สิ้นสุด

อังกฤษสำรวจโบราณสถาน

บุคคลเริ่มแรกสำคัญในด้านนี้ ที่จะเสริมความรู้ประวัติศาสตร์โลกโดยเชื่อมโยงตะวันตก-ตะวันออก ด้วยเรื่องการเดินทางของเอกซานเดอร์มหาราช กับอาณาจักรกรีก/โยนิกในเอเชียกลาง คือ เซอร์ วิลเลียม โจนส์ (Sir William Jones) ผู้พิพากษาศาลฎีกาแห่งกัลกัตตา ท่านผู้นี้ เมื่อปี ๒๓๑๗ ได้ร่วมกับแซมมวล จอห์นสัน (Samuel Johnson เป็นผู้ชำนาญงานพจนานุกรม) เร่งเร้าให้ผู้สำเร็จราชการของอังกฤษ ที่ปกครองอินเดียเวลานั้น คือ วอร์เรน ฮาสติงส์ (Warren Hastings) ดำเนินงานสำรวจซากโบราณสถานและสืบค้นหาเมืองเก่าๆ ในอินเดีย จนกระทั่งต่อมาอีก ๑๐ ปี ก็มีการตั้งเอเชียสมาคมแห่งเบงกอล

หน้ากรงเข้า:
วอร์เรน ฮาสติงส์
จากซ้าย:
เซอร์ วิลเลียม โจนส์
แซมมวล จอห์นสัน

พ.ศ. ๑๕๐๐

พ.ศ. ๒๐๐๐

พ.ศ. ๒๕๐๐

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 1000

ค.ศ. 1500

ค.ศ. 2000

ค.ศ. 2500

เกิดสยามวงศ์ในลังกาทวีป

พ.ศ. ๒๒๙๓ (ค.ศ. 1750) เนื่องจากศาสนวงศ์ในลังกาทวีปสูญสิ้น พระเจ้ากัตติสิริราชสิงห์จึงทรงส่งคณะทูตมายังราชอาณาจักรสยาม ในรัชกาลพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ แห่งกรุงศรีอยุธยา ขอพระสงฆ์ไทยไปอุปสมบทชาวลังกา ได้พระอุบาลีเถระเป็นหัวหน้าคณะเดินทางไปในปี ๒๒๙๖ ฟานักที่วัดบุพพาราม กรุงเทพมหานคร พิธีผูกสีมาแล้วอุปสมบทกุลบุตร ฟันสังฆะในลังกาทวีปขึ้นใหม่ เกิดเป็นคณะสงฆ์อุบาลีวงศ์ หรือสยามวงศ์ หรือสยามนิกาย อันเป็นคณะสงฆ์ใหญ่ที่สุดในศรีลังกาจนปัจจุบัน สามเณรสรณังกร ซึ่งได้รับอุปสมบทในคราวนั้น ได้รับสถาปนาเป็นพระสังฆราชแห่งลังกาทวีป พึงทราบเหตุที่สังฆะในศรีลังกาสูญสิ้นว่า พวก

โปรตุเกสเป็นนักล่าอาณานิคมพวกแรกที่มาถึงลังกาทวีป ในปี ๒๐๔๘/1505 เมื่อมีอำนาจขึ้นก็ได้ข่มเหงประชาชนฆ่าพระสงฆ์ ทำลายวัด บังคับคนให้เข้ารีตเป็นคาทอลิก และขนทรัพย์ไปเมืองของตน รวมทั้งขนบัลลังก์ข้างของกษัตริย์สิงหฬไปยังกรุงลิสบอน ต่อมา พระเจ้าราชสิงห์ที่ ๑ รัชชนะโปรตุเกส ขึ้นครองราชย์ในปี ๒๑๒๔/1581 แต่พระองค์ได้ทำปิตุฆาตพระสงฆ์ว่าเป็นอนันตริยกรรมแก้ไขไม่ได้ จึงทรงหันไปบำรุงศาสนาฮินดูนิกายไศวะ และทำลายพระพุทธรศาสนาโดยเผาคัมภีร์ และฆ่าพระสงฆ์จนหมดสิ้น ครั้นพระเจ้ากัตติสิริราชสิงห์ขึ้นครองราชย์ จะทรงฟื้นฟูพระพุทธรศาสนา จึงทรงส่งคณะทูตไปยังสยามประเทศ ทั้งนี้ โดยได้รับความร่วมมือจากพวกดัทช์ ช่วย

อุปถัมภ์เรือเดินสมุทร (พวกดัทช์นี้ ได้ช่วยชาวลังกาทวีปรบขับไล่พวกโปรตุเกสออกไปจนหมดในปี ๒๒๐๑/1658 แต่แล้วพวกดัทช์ก็เข้าครองดินแดนชายทะเลแทนที่พวกโปรตุเกส และแผ่ศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ แม้จะไม่โหดร้ายมากอย่างพวกโปรตุเกส ชาวสิงหฬต้องรบกับพวกดัทช์อีกเกือบ ๑๖๘ ปี จนพวกอังกฤษมาขับไล่ดัทช์ไปในปี ๒๓๓๙/1796 แต่แล้วในที่สุด ณ วันที่ ๒ มีนาคม ๒๓๕๘/1815 อังกฤษก็ปลดพระเจ้าศรีวิกรมราชสิงห์เชื้อสายทมิฬ จากราชบัลลังก์ เป็นอันสิ้นวงศ์กษัตริย์ของลังกาทวีป และเอาประเทศเป็นเมืองขึ้นหมดสิ้น)

เสียดกรุงครั้งที่ ๒ พระเจ้าตากสิน กู้เอกราช ตั้งกรุงธนบุรี

พ.ศ. ๒๓๑๐-๒๓๒๕ (ค.ศ. 1767-1782) ที่กรุงศรีอยุธยา สิ้นรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ในปี ๒๒๓๑/1688 แล้ว ผ่านมาอีก ๓ รัชกาล คือ สมเด็จพระเพทราชา (ต้นราชวงศ์สุดท้ายของกรุงศรีอยุธยา คือราชวงศ์พลุลพอง, ๒๒๓๑-๒๒๔๖/1688-1703) พระเจ้าเสือ (สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ ๘ หรือขุนหลวงสรศักดิ์) โอรสของสมเด็จพระนารายณ์ แต่เป็นบุตรเลี้ยงของสมเด็จพระเพทราชา, ๒๒๔๖-๒๒๕๑/1703-1708) และสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ (สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ ๙ โอรสองค์ใหญ่ของพระเจ้าเสือ, ๒๒๕๑-๒๒๗๕/1708-1732) รวม ๔๕ ปี เมื่อจะขึ้นรัชกาลใหม่ เกิดการแย่งราชสมบัติเป็นศึกกลางเมืองครั้งใหญ่ที่สุด ระหว่างพระราชอนุชาซึ่งเป็นกรมพระราชวังบวร (พระมหากุฎราช) กับพระราชโอรสองค์กลางที่ได้รับมอบราชสมบัติ (พระองค์ใหญ่ไม่ยอมรับราชสมบัติจึงออกผนวช) ในที่สุด กรมพระราชวังบวรชนะแล้วขึ้นครองราชย์ เรียกกันว่า สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ (สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๓, ๒๒๗๕-๒๓๐๑/1732-1758) และทรงกำจัดกวาดล้างข้าราชการวังหลวงเสียมากมาย เป็นเหตุหนึ่งให้บ้านเมืองอ่อนแอลง

โดยทั่วไป ในรัชกาลนี้ บ้านเมืองสงบสุข การบวชเรียนคงจะได้เป็นประเพณีทางการศึกษาที่แน่นแฟ้นขึ้นแล้ว ตามที่ชาวบ้านถือกันมาว่าคนที่บวชเรียนแล้วเป็นทิด (น่าจะเป็น “ทิด” ซึ่งกร่อนจาก “บัณฑิต”) มีความรู้ ความคิดเป็นผู้ใหญ่ พร้อมทั้งจะรับผิดชอบครอบครัวและ

สังคมได้ คนที่จะมีเหย้าเรือน ต้องได้บวชเรียนเป็น “คนสุก” ก่อน ปรากฏว่า ในรัชกาลนี้ ผู้ที่จะเป็นขุนนางมียศต้องเป็นผู้ที่ได้บวชแล้ว จึงจะทรงตั้ง ถึงเจ้านายในพระราชวงศ์ก็ผนวชทุกพระองค์ แต่ในลัทธิทวิป ศาสนวงศ์สูญสิ้น พระเจ้ากิตติธิราชสิงห์จึงทรงส่งสิริวัฒนอำมาตย์เป็นราชทูตมาใน พ.ศ. ๒๒๙๓/1750 เพื่อขอพระภิกษุสงฆ์ไปให้อุปสมทบวชกุลบุตรที่นั่น คณะสงฆ์ไทย มีพระอุปาลีเป็นหัวหน้าเดินทางไปในปี ๒๒๙๖ และได้พื้นสังฆะขึ้นใหม่ เกิดเป็นคณะสงฆ์อุปาลีวงศ์ หรือสยามวงศ์ หรือสยามนิกายสืบมา

พระเจ้าบรมโกศครองราชย์อยู่ ๒๖ ปี มีพระราชโอรสเป็นเจ้าฟ้าชาย ๓ พระองค์ (มีพระราชธิดาที่เป็นเจ้าฟ้าหญิง และพระราชโอรสพระราชธิดาที่เป็นพระองค์เจ้าอีกหลายพระองค์) พระองค์ใหญ่คือ เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร์ กรมขุนเสนานิพัทธ์ (“เจ้าฟ้ากุ้ง”) ครั้งหนึ่งทำความผิดฉกรรจ์ถึงโทษประหาร จึงทรงผนวชเพื่อพ้นราชภัย และเลยได้ทรงศึกษาธรรม กับทั้งทรงสามารถเชิงกวี ได้นิพนธ์วรรณคดีเรื่องนั้น *ไพบนันทสูตรคำหลวง* และ *พระมาลัยสูตรคำหลวง* (ต่อมา ทรงนิพนธ์กาพย์เห่เรือ และกาพย์ห่อโคลงที่ขึ้นชื่อลือชาและเป็นแบบฉบับ, เจ้าฟ้ากุณฑล และเจ้าฟ้ามงกุฎ ซึ่งเป็นพระกนิษฐภคินี ก็ได้ทรงนิพนธ์เรื่อง *อิเหนาใหญ่* และ *อิเหนาลึก*) เมื่อได้รับพระราชทานอภัยโทษแล้ว ต่อมาได้เป็นพระมหากุฎราช แต่ในที่สุด ได้ลอบเป็นซุกกับพระมหาลือองค์หนึ่ง จึงถูกลงพระราชอาญาสิ้นพระชนม์ ส่วนพระราชโอรสพระองค์กลางคือ เจ้าฟ้าเอกทัศ กรมขุนอนุรักษ์มนตรี พระเจ้าบรมโกศทรงเห็นว่า เป็นผู้โหดเขลา จะพาให้บ้านเมืองพิบัติ จึงโปรดให้ผนวช

เสีย และทรงตั้งพระราชโอรสพระองค์น้อยคือ เจ้าฟ้าอุทุมพร กรมขุนพรพินิต เป็นพระมหากุฎราช เพื่อสืบราชสมบัติต่อไป แต่ต่อมา เมื่อพระเจ้าบรมโกศประชวรหนัก เจ้าฟ้าเอกทัศก็ลอบลาผนวชมาตั้งพระองค์เป็นอิสระอยู่ในวัง ครั้นเมื่อพระเจ้าบรมโกศสวรรคตในปี ๒๓๐๑/1758 แล้ว สมเด็จพระเจ้าอุทุมพรครองราชย์ได้ยังไม่เต็ม ๒ เดือน ทรงพระประชวรจึงทำให้เกิดเหตุเดือดร้อน จึงถวายราชสมบัติแก่เจ้าฟ้าเอกทัศ ซึ่งขึ้นครองราชย์เป็นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระที่นั่งสุริยาสนมรินทร์ (“ขุนหลวงขี้เรื้อน”) ส่วนพระองค์เองเสด็จออกไปทรงผนวชแล้วประทับที่วัดประดู่ ครั้นพม่ายกทัพมาตีกรุงศรีอยุธยาใน พ.ศ. ๒๓๐๓ จึงได้ลาผนวชออกมาช่วยแก้ไขสถานการณ์โดยทรงออกว่าราชการแผ่นดิน จนเมื่อพม่ายกทัพไปแล้ว ทรงเห็นพระเจ้าเอกทัศมีพระอาการระแวงก็ได้เสด็จออกผนวชอีก จึงได้พระนามว่า “ขุนหลวงหาวัด” (ต่อมา เมื่อพม่ายกทัพมาอีก และกรุงใกล้จะแตกในปี ๒๓๑๐ ข้าราชการและราษฎรวิงวอนให้ลาผนวชถึงกับเขียนหนังสือทูลเชิญเสด็จในบาตรยามเสด็จออกบิณฑบาต ก็มีได้ทรงยอมตามอีก)

กษัตริย์พม่า คือพระเจ้ามังระ แห่งกรุงอังวะ ได้โปรดให้เนเมียวสีหบดี และมังฆานรธา ยกทัพมาตีกรุงศรีอยุธยา ได้ล้อมกรุงอยู่ ๒ ปี ในที่สุดก็เสียดกรุงแก่พม่า ในวันที่ ๗ เมษายน ๒๓๑๐ (*จุลยุทธการวงศ์* ว่า ในปัจฉิมต่อปีกุน วันอังคาร เดือน ๕ ขึ้น ๙ ค่ำ) พม่าเก็บกวาดคนและทรัพย์สินสมบัติเอาไป *เผาพระนครหมดสิ้น* และทำลายแม้กระทั่งกำแพงเมือง เป็นอวสานของกรุงศรีอยุธยาที่ได้เป็นเมืองหลวงมา ๔๑๗ ปี มีกษัตริย์ ๓๔ พระองค์

จากซ้าย:
พระเจ้าตากสิน
วัดอรุณ

เมื่อใกล้ที่กรุงจะแตก พระยาตาก ซึ่งมาช่วยรบ ป้องกันพระนคร มองเห็นความอ่อนแอของผู้ปกครอง บ้านเมืองและสถานการณ์ที่จะรักษาไว้ไม่อยู่ ได้ตัดสินใจ นำพลจำนวนหนึ่งตีฝ่าวงล้อมของพม่าออกไป แล้วย้อน กลับมาสู่กรุงกลับได้ แต่มองเห็นสภาพอันไม่เหมาะที่จะ กลับฟื้นคืนขึ้นเป็นราชธานี จึงมาตั้งกรุงธนบุรี แล้วเริ่ม เป็นกษัตริย์ปกครองในวันที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๓๑๐

ตลอดรัชกาลของพระเจ้าตากสินมหาราช ๑๕ ปี เต็มไปด้วยการศึกษาสงคราม ทั้งปราบก๊กต่างๆ ของคนไทย ที่แตกแยกและตั้งตัวกันขึ้นมายามบ้านเมืองระส่ำระสาย

ทั้งสู้รบกับพม่าที่เข้ามาเป็นคู่สงคราม และแก้ปัญหา แวนแคว้นข้างเคียง แต่กระนั้นก็ทรงใส่พระทัยจัดการ บ้านเมืองให้สงบและร่มเย็นมั่นคงในทางสันติ ดังที่ว่า พอเริ่มตั้งกรุง ก็ทรงตั้งหลักทางจิตใจ ศิลธรรม และการ ศึกษาให้แก่ประชาชน เฉพาะอย่างยิ่ง **จัดวัดต่างๆ** ในกรุง ขึ้นเป็นวัดหลวง **เลือกสรรพระภิกษุ** ที่ทรงศีลทรงธรรม ทรงปัญญาอาราธนามาสถาปนาเป็นสมเด็จพระสังฆราช ตั้งเป็นพระราชาคณะ เป็นต้น และโปรดให้รวบรวม **คัมภีร์พระไตรปิฎก** จากหัวเมืองมาเลือกคัดจัดเป็นฉบับ หลวง แม้จะไม่ทันเรียบร้อยก่อนสิ้นราชการ โปรดให้จัด

สร้างสมุดภาพไตรภูมิอันวิจิตรขนาดใหญ่ยิ่ง และกองทัพ ที่ไปตีเวียงจันทน์ได้เมืองแล้วอัญเชิญ**พระแก้วมรกต**ลงมา ตอนปลายรัชกาล ทรงใส่พระทัยในการบำเพ็ญกรรมฐาน มาก และท้ายสุด ในปี ๒๓๒๕/1782 มีเรื่องบันทึกมาว่า ทรงมีพระสติฟั่นเฟือน ถึงกับทรงพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของ พระสงฆ์ด้วยการให้ดำนํ้า และเข้าพระทัยว่าทรงได้เป็น พระอริยบุคคล ทรงให้พระสงฆ์กราบไหว้พระองค์ และ ลงโทษพระสงฆ์ที่ไม่ยอมตาม ในกรุงก็เริ่มเกิดเหตุวุ่นวายจน ต้องระงับเรื่องโดยในวาระสุดท้ายพระองค์ถูกสำเร็จโทษ เป็นอันสิ้นรัชกาล

เอเชียสมาคม

อังกฤษไฝ่ศึกษา ตี้อาเซียสมาคม

พ.ศ. ๒๓๒๗ (ค.ศ. 1784) นักปราชญ์นักศึกษาชาวตะวันตกได้ตั้งเอเชียสมาคมแห่งเบงกอลขึ้น เพื่อเป็นที่ให้ชาวยุโรปผู้สนใจศิลปวิทยาของเอเชียมาพบปะหาความรู้กัน โดยเฉพาะในเรื่องโบราณคดี เจริญกระษాณม์ และศิลาจารึกต่างๆ พร้อมทั้งวรรณคดีและต้นฉบับบันทึกทั้งหลาย

ทั้งนี้เกิดจากความดีพิเศษอันเป็นส่วนที่ควรยกย่องของชาวอังกฤษว่า แม้จะมีข้อเสียที่ไปมีเมืองขึ้น แต่นักปกครองและนักบริหารของอังกฤษแทบทุกคน เป็น

ผู้ได้ศึกษาเล่าเรียนมากและมีความใฝ่รู้อยิ่งขึ้นไป

การที่อังกฤษมาปกครองอินเดีย เมื่อมองในแง่ผลดี ก็ทำให้เกิดการศึกษาเรื่องราวแต่โบราณ จนกระทั่งประวัติศาสตร์แห่งอารยธรรมของชมพูทวีปปรากฏเด่นชัดขึ้นมา ดังเช่นความเป็นมาของพระพุทธศาสนาและเรื่องพระเจ้าอโศกมหาราช ที่จมซ่อนอยู่ใต้ผืนแผ่นดินและจางหายไปหมดแล้วจากความทรงจำของชาวอินเดียเอง ก็ได้ปรากฏขึ้นมาใหม่ด้วยอาศัยการศึกษาค้นคว้าของชาวอังกฤษเหล่านี้

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

ค.ศ. 1

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 500

กัปตันคุกเดินเรือไป โลกได้รู้จักทวีปออสเตรเลีย อังกฤษได้อาณานิคม

พ.ศ. ๒๓๑๑ (ค.ศ. 1768) กัปตันคุก (Captain James Cook, เรียกกันว่า “Captain Cook”) ได้รับมอบหมายให้ไปที่เกาะตาฮีตี (Tahiti) เพื่อราชการบางอย่างในงานทางดาราศาสตร์ แต่มีคำสั่งลับว่า รัฐบาลอังกฤษให้เขาหาทางยึดครองแผ่นดินที่ลือกันว่าเป็นทวีปทางใต้ชื่อ Terra Australis เขาเดินเรือจากตาฮีตีต่อลงไปทางใต้ถึงจะไม่พบทวีปอีกกลับนั้น แต่ก็ไปถึงนิวซีแลนด์ (New Zealand) แล้วเลยไปทางตะวันตกจนพบแผ่นดินที่เป็นทวีปออสเตรเลีย (Australia) ทำให้อังกฤษได้อาณานิคมอีกมากมาย เขาเดินทางหลายเที่ยวไปจนถึงฝั่งทวีปอเมริกาเหนือ ในที่สุด ถูกคนพื้นถิ่นฆ่าตายที่เกาะฮาวาย

National Library of Australia

อังกฤษอ่านจารึกอโศกได้

สมาชิกสำคัญคนหนึ่งของเอเชียสมาคมแห่งเบงกอลนี้ คือ เจมส์ ปรินเซป (James Prinsep; ช่วงชีวิต ค.ศ. 1799-1840) ได้เป็นเลขานุการของสมาคมตั้งแต่ปี ๒๓๗๕ และเป็นบุคคลแรกที่เพียรพยายามอ่านตัวอักษรพราหมี และอักษรโรฮิฏี จนอ่านศิลาจารึกของพระเจ้าอโศกมหาราชได้สำเร็จในปี ๒๓๘๐

จากซ้าย:
เจมส์ ปรินเซป
อักษรพราหมี
อักษรโรฮิฏี

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2500

ประเทศอเมริกาเพิ่งเกิด

พ.ศ. ๒๓๑๘-๒๖ (ค.ศ. 1775-83) เกิดปฏิวัติอเมริกัน (American Revolution) เป็นสงครามกับอังกฤษ เพื่อปลดปล่อยอเมริกาให้พ้นจากการเป็นอาณานิคมคือเมืองขึ้นของอังกฤษ ซึ่งใช้เวลา ๘ ปีครึ่ง โดยประเทศสหรัฐอเมริกา เกิดขึ้นด้วยการประกาศอิสรภาพ ณ วันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๓๑๘/1776

อิทธิพลใหญ่ต่อโลกเวลานี้

พ.ศ. ๒๓๑๙ (ค.ศ. 1776) อัดัม สมิธ (Adam Smith) ชาวสกอต พิมพ์เผยแพร่ *Wealth of Nations* อันเป็นหนังสือที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อระบบทุนนิยมที่ครอบงำโลกยุคปัจจุบัน

นักดาราศาสตร์อังกฤษ พบดาวมฤตยู

พ.ศ. ๒๓๒๔ (ค.ศ. 1781) เซอร์ วิลเลียม เฮอร์เชล (Sir William Herschel) นักดาราศาสตร์ชาวอังกฤษ (เกิดในเยอรมนี) ค้นพบดาวเคราะห์ที่ต่อมาเรียกว่า “ดาวมฤตยู” (Uranus) ซึ่งอยู่ห่างดวงอาทิตย์ประมาณ ๒,๘๗๐ ล้าน กม. เป็นลำดับที่ ๗ ในบรรดาดาวเคราะห์ทั้ง ๙ เส้นผ่าศูนย์กลาง ๕๒,๒๕๐ กม. หมุนรอบดวงอาทิตย์รอบละ ๘๔.๐๗ ปี

หน้าตรงข้ามจากซ้าย:
กัปตันคุก
อนุสาวรีย์เทพีเสรีภาพ

หน้าซ้ายจากซ้าย:
จอร์จ วอชิงตัน
อดัม สมิธ
ระฆังแห่งเสรีภาพ
วิลเลียม เฮอร์เชล
Wealth of Nations

จากซ้าย:
พระพุทธรูปฟ้าผ่าโลก
พระบรมมหาราชวัง

หน้าตรงข้ามจากซ้าย:
กฎหมายตราสามดวง
วัดพระเชตุพนฯ

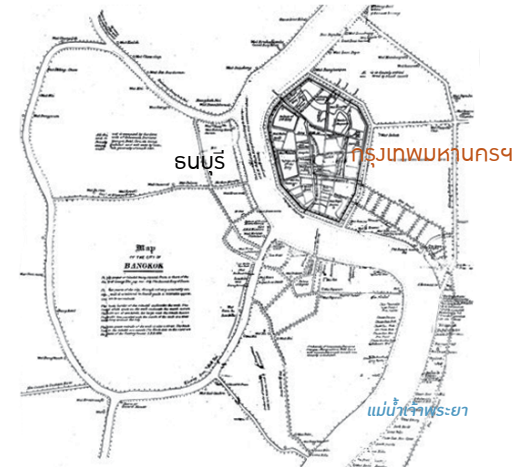
“... ยอยกพระพุทธรูปฟ้าผ่าโลก ป้องกันขอบขัณฑสีมา รักษาประชาชนและมนตรี”

พ.ศ. ๒๓๒๕ (ค.ศ. 1782) วันที่ ๖ เมษายน ที่ประเทศไทย พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เสด็จขึ้นครองราชย์ เป็นปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี แล้วทรงย้ายเมืองหลวงมาตั้งที่กรุงเทพฯ ซึ่งทรงสร้างขึ้นบนฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา โดยมีวัดพระศรีรัตนศาสดารามในพระบรมมหาราชวัง เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปสามองค์ในพระบรมมหาราชวัง เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปสามองค์ในพระบรมมหาราชวัง เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปสามองค์ในพระบรมมหาราชวัง

กรุงเทพฯ มีชื่อเต็มว่า “กรุงเทพมหานคร อมร-

รัตนโกสินทร์ มหินทรายุธยา มหาดิลกภพ นพรัตนราชธานีบูรีรมย์ อุดมราชนิเวศน์มหาสถาน อมรพิมานอวตารสถิต สักกะทัตติยวิษณุกรรมประสิทธิ์”; เฉพาะ “อมรรัตนโกสินทร์” ในรัชกาลที่ ๔ โปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนจากคำเดิมว่า “บวรรัตนโกสินทร์”

ในรัชกาลนี้ (๒๓๒๕-๒๓๕๒/1782-1809) พม่าก็ยังยกทัพมาต่ออย่างต่อเนื่อง แต่ไทยก็ชนะในสงครามใหญ่ทุกครั้ง เริ่มตั้งแต่สงครามเก้าทัพใน พ.ศ. ๒๓๒๘ ซึ่งพระเจ้าปดุงมีกำลังพลถึงแสนสี่หมื่นสี่พันคน จัดเป็น ๙ ทัพ ยกมาตี ๕ ทาง วางกำหนดจะตีกรุงเทพฯ พร้อมกับจากทุกด้าน แต่พมามาก็ไม่ถึงกรุงเทพฯ ไทยมีกำลังเพียงเจ็ดหมื่นเศษ จัดเป็น ๔ ทัพ ก็ตีทัพพม่าแตกกลับไป โดยเผด็จศึกที่สนามรบทุ่งลาดหญ้า จ.กาญจนบุรี

แม้ว่าบ้านเมืองยังมีศึกสงครามมากมาย ก็ทรงมีพระทัยมุ่งบำรุงประโยชน์สุขของประชาราษฎร์ เริ่มด้วยด้านที่สำคัญ งานรวบรวมพระไตรปิฎกที่พระเจ้ากรุงธนบุรีได้ทรงเริ่มไว้ยังค้างอยู่ ครั้นถึงปี ๒๓๓๑ โปรดให้อารามพระสงฆ์ประชุมทำสังคายนา ครั้งที่ ๔ (ครั้งแรกของกรุงเทพฯ) เสร็จแล้วคัดลอกสร้างเป็นพระไตรปิฎกฉบับหลวง เรียกว่า ฉบับทองใหญ่ (เดิมเรียกว่า ฉบับทองทึบ) ประดิษฐานไว้ในหอพระมณฑปเพื่อเป็นหลักของแผ่นดิน (ต่อมาทรงสร้างเพิ่ม ๒ ฉบับ คือ ฉบับรองทอง และฉบับทองชุบ) ทรงสร้างและปฏิสังขรณ์พระอารามถึง ๑๓ แห่ง เช่นทรงสร้างวัดพระเชตุพนฯ (จัดว่าเป็นวัดประจำรัชกาลที่ ๑) ทรงฟื้นฟูวรรณคดีที่ถูกเผาและสูญหายครั้งกรุงแตก เช่น *รามเกียรติ์* *อิเหนา* และ *อุณรุท*

จากการที่บ้านเมืองอยู่กับศึกสงครามระส่ำระสายกว่าจะกู้บ้านกู้เมืองขึ้นมาฟื้นฟูจัดให้เข้ารูปได้ ไม่น้อยกว่า ๒๐ ปี ราษฎรแตกกระสานซ่านเซ็นยากแค้น เติมนำไปด้วยการปล้นฆ่าแย่งชิงเบียดเบียนกันสุดลำเค็ญ ไม่เป็นอันได้ศึกษาหรือคิดการสร้างสรรค์ การบวชเรียนก็วิปริต พระสงฆ์ขาดปัจจัยเครื่องอาศัยผิดเคืองเป็นอยู่ไม่ไหว ลาลิกขาไปจำนวนมาก แต่คนพวกหนึ่งกลับบวชมาหาเลี้ยงชีพโดยใช้ความเชื่อเหลวไหลไสยศาสตร์ล่อหลอก การบวชมี แต่สารัตถะคือการเรียนหาไม่ พระองค์ได้ตรัสแสดงพระบรมราโชบายว่า “ฝ่ายพระพุทธจักรพระราชอาณาจักรย่อมพร้อมกันทั้งสองฝ่ายชวกันชำระพระศาสนา” ถึงกับได้ทรงตรา*กฎพระสงฆ์* รวม ๑๐ ฉบับ เพื่อกวดขันมิให้ภิกษุสามเณรประพฤติผิดเพี้ยนจากพระธรรมวินัย มิให้ติดหลงหรือชักนำคนในไสยศาสตร์ ให้ทั้ง

พระสงฆ์และคฤหัสถ์ทำกิจพิธีมีความสัมพันธ์ต่อกันและประพฤติกการทั้งหลายในทางพระศาสนาให้ถูกต้อง เฉพาะอย่างยิ่งให้การบวชเป็นเรื่องของการศึกษาเล่าเรียนตามวัตถุประสงค์ ดังความใน*กฎพระสงฆ์ฉบับที่ ๒* ว่า “...ถ้าสามเณรรูปใด มีอายุสมควรจะอุปสมบทแล้ว ก็ให้บวชเข้าจำพรรษาในคณฤชระ วิปัสสนาธุระ อย่ายให้เที่ยวไปมาเรียนความรู้อิทธิฤทธิ์ให้ผิดธุระทั้งสองไป จับได้ จะเอาตัวสามเณรแลชิตินอาจารย์ญาติโยมเปนโทษจงหนัก” และ*กฎพระสงฆ์ฉบับที่ ๔* ว่า “... แต่นี้สืบไปเมื่อหน้า ห้ามอย่าให้มีภิกษุโลเลละวัฏฐะประณีต ... มิได้จำพรรษาอยู่ทั้งสองฝ่าย อย่ายให้มิได้เป็นอันชาติทีเดียว” โปรดให้มีการสอนพระปริยัติธรรมในพระบรมมหาราชวัง ตลอดจนวังเจ้านาย และบ้านข้าราชการผู้ใหญ่ และทรงสืบต่อประเพณีมีพระราชูปถัมภ์จากคณะสงฆ์

เนปาลเสียเอกราช

พ.ศ. ๒๓๕๗-๒๓๕๙ (ค.ศ. 1814-16) เกิดสงคราม
กูรข่า ซึ่งอังกฤษชนะแล้วผนวกเนปาลเข้ามาเป็นรัฐใน
อารักขา (protectorate; ได้เอกราชในปี ๒๔๖๖/1923)

นายทหารอังกฤษ
กับกูรข่า

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 1

ค.ศ. 500

Declaration of the Rights of Man and Citizen

ฝรั่งเศสสู่ประชาธิปไตย

พ.ศ. ๒๓๓๒-๒๓๕๕ (ค.ศ. 1789-1815) เกิด
การปฏิวัติฝรั่งเศส (French Revolution) เป็นการ
เปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่ล้มล้างระบอบเก่าในฝรั่งเศส
ซึ่งมีขุนนาง (nobility) และคณะบาทหลวงคาทอลิก
(clergy) เป็นผู้ปกครองประเทศ มาสู่ระบอบการปกครอง
โดยรัฐธรรมนูญ ตามคำขวัญว่า “Liberty, Equality,
Fraternity” (เสรีภาพ สมานภาพ ภราดรภาพ) อันถือ
กันว่าเป็นแบบอย่างของการปกครองแบบประชาธิปไตย

รัฐธรรมนูญฝรั่งเศสเริ่มที่คำปรารภว่าด้วยประกาศ
แห่งสิทธิของมนุษย์และพลเมือง (Declaration of
the Rights of Man and Citizen) อันเป็นเอกสาร
ประวัติศาสตร์สำคัญ

การปฏิวัตินี้ทำให้ประเทศฝรั่งเศสเปลี่ยนจาก
ราชอาณาจักรเป็นสาธารณรัฐ แต่การขึ้นครองอำนาจ
ของพระเจ้านั้นไปเสียไม่ได้แทรกคั่นให้กลับไปเป็นระบอบ
สมบูรณาญาสิทธิราชย์ระยะหนึ่ง

ฝรั่งเศสนำหน้า

พาระบบเมตริกแพร่ไปทั่วโลก

พ.ศ. ๒๓๔๒ (ค.ศ. 1799) ที่ประเทศฝรั่งเศส
หลังปฏิวัติใหญ่ (French Revolution) ในปี 1789 แล้ว
ในปีต่อมา คือ 1790 มีการตั้งคณะกรรมการขึ้นพิจารณา
แก้ปัญหาการใช้มาตราชั่ง-ตวง-วัด ที่ยังลึกลับสับสน ครั้น
ถึงปี 1793 ณ วันที่ ๑ ส.ค. ได้มีข้อยุติขึ้นต้นในการใช้
ระบบเมตริก (metric system) เริ่มด้วยการชั่งน้ำหนัก
เป็นกิโลกรัม (kilogram) ต่อมา ๑๐ ธ.ค. 1799 จึงได้
กำหนดค่าของมาตราลงไว้ในกฎหมายให้เป็นการแน่ชัดลง
ไป จากนั้น ความนิยมในระบบเมตริกนี้ก็แพร่ขยาย
ไป (อ่านเรื่องเต็ม ใน ภาคพิเศษ ท้ายเล่ม)

พม่าหมดอิสรภาพ

พ.ศ. ๒๓๖๗-๒๓๖๙ (ค.ศ. 1824-26)

สงครามพม่ารบอังกฤษครั้งแรก ต่อมาปี ๒๓๙๕ ก็มีสงครามครั้งที่ ๒ แต่แต่ละครั้งเสียดินแดนไปเพิ่มขึ้นๆ จนในที่สุดปี ๒๔๒๙/1886 พม่าก็กลายเป็นแคว้นหนึ่งในอินเดียของอังกฤษ จนมาได้เอกราชในปี ๒๔๙๑/ 1948

อังกฤษ
โจมตีค่ายพม่า
ใกล้กรุงย่างกุ้ง

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐

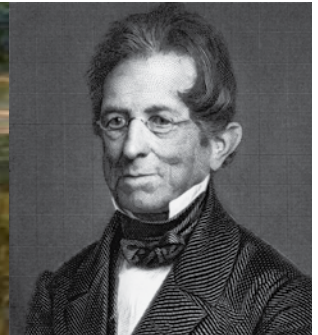
ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 2500

นะโปเลียนเปลี่ยนโฉมยุโรป

พ.ศ. ๒๓๔๗-๒๓๕๗ (ค.ศ. 1804-1814)

พระเจ้านะโปเลียนที่ ๑ จักรพรรดิฝรั่งเศส (Napoleon I; เดิมเรียก Napoleon Bonaparte) แห่งอำนาจไปทั่วผืนแผ่นดินใหญ่ของทวีปยุโรป ทำให้จักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ถึงกาลอวสานในปี ๒๓๔๙/1806

แต่สุดท้าย นะโปเลียนก็ได้พ่ายแพ้แก่กองทัพ

อังกฤษของ ดยุกแห่งเวลลิงตัน (Duke of Wellington) ในยุทธการที่ วอเตอร์ลู (Waterloo) เมื่อปี ๒๓๕๘/1815

ภาษามือ เพื่อคนหูหนวก ขยายโอกาสในการศึกษาออกไปกว้างไกล

พ.ศ. ๒๓๖๐ (ค.ศ. 1817) นักการศึกษาอเมริกันชื่อ โธมัส แกลลอปเตท (Thomas Hopkins Gallaudet) หลังจากไปยุโรปเพื่อศึกษาหาวิธีสอนเด็กหูหนวก ในที่สุดได้พอใจรับเอาวิธีสอนภาษามือ หรือภาษาสัญญาณ (sign language) จากฝรั่งเศส ครั้นถึงปี ๒๓๖๐ เขาได้ตั้ง Hartford School for the Deaf ขึ้นเป็นโรงเรียนสอน

คนหูหนวกให้เปล่าแห่งแรกของอเมริกา บุตรชายทั้งสองของเขาได้สืบทอดและขยายงานกุศลในการสอนคนหูหนวกให้เจริญแพร่หลายยิ่งขึ้นไปอีก

จากซ้าย:
นะโปเลียน
ดยุกแห่งเวลลิงตัน
ยุทธการที่วอเตอร์ลู
โธมัส แกลลอปเตท

วิสาขบูชาหายไปคราวสิ้นอยุธยา กลับฟื้นขึ้นมาเป็นงานใหญ่

พ.ศ. ๒๓๖๐ (ค.ศ. 1817) ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๒ (พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย) มีความในพระราชกำหนดพิธีวิสาขบูชา จ.ศ. ๑๑๗๙ ว่า “ทรงมีพระทัยปรารถนาจะบำเพ็ญพระราชกุศลให้มีผลวิเศษยิ่งกว่าที่ได้ทรงกระทำมา จึงมีพระราชปวงฉานตามคณะสงฆ์ มีสมเด็จพระสังฆราช (มี) เป็นประธาน ซึ่งได้ถวายพระพรถึงโบราณราชประเพณีงานวิสาขบูชาตั้งสมัยพระเจ้ากาติกราช แห่งลังกาทวิป” เป็นเหตุให้ทรงมีพระราชโองการกำหนดวันพิธีวิสาขบูชาหนักขัตฤกษ์ใหญ่ครั้งละ ๓ วัน

ในรัชกาลนี้ (๒๓๕๒-๒๓๖๗/1809-1824) สมเด็จพระสังฆราช (มี) ได้ขยายหลักสูตรการเรียนภาษาบาลี จาก ๓ ชั้น (คือ เปรียญตรี-โท-เอก) เป็น ๙ ประโยค

กำเนิดธรรมยุติกนิกาย

พ.ศ. ๒๓๗๒ (ค.ศ. 1829) ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๓ เจ้าฟ้ามงกุฎ (ร.๔ ก่อนครองราชย์) หลังจากโสกันต์แล้ว ได้ทรงผนวชเป็นสามเณร ๗ เดือน ต่อมาทรงผนวชเป็นพระภิกษุในปี ๒๓๖๗ ประทับที่วัดมหาธาตุ อันเป็นที่สถิตของสมเด็จพระสังฆราช ทรงสอบได้เปรียญ ๕ ประโยค ได้ทรงเลื่อมใสในความเคร่งวินัยของพระภิกษุมอญเชื้อชาย พุทธวัโส (ได้เป็นพระราชอาคันตุกะที่พระสุเมธาจารย์ อยู่วัดบวรมงคล) มีพระประสงค์จะประพฤติเคร่งครัดเช่นนั้น จึงเสด็จไปประทับที่วัดสมอราย (วัดราชาธิวาส) ใน พ.ศ.๒๓๗๒ ทรงอุปสมบทใหม่ แล้วกำหนดด้วยการฝังลูกนิมิตผูกสีมาใหม่ของวัดสมอรายใน พ.ศ. ๒๓๗๖ ว่าเป็นการตั้งคณะธรรมยุต หรือธรรมยุติกนิกาย (คณะธรรมยุติกาก็เรียก) จากนั้นได้เสด็จมาประทับ ณ วัดบวรนิเวศ ถือเป็นศูนย์กลางของคณะธรรมยุตต่อมา

จากซ้าย:
รัชกาลที่ ๒
หลุยส์ เบรลล์
อักขรเบรลล์

อักขรเบรลล์ เพื่อคนตาบอด ความก้าวหน้าสำคัญทางการศึกษา และสื่อสาร

พ.ศ. ๒๓๗๒ (ค.ศ. 1829) ที่ประเทศฝรั่งเศส หลุยส์ เบรลล์ (Louis Braille) ตาบอดมาตั้งแต่อายุ ๓ ขวบ ถึงปีนี้มีอายุ ๒๐ ปี ได้พัฒนาวิธีอ่าน เขียน (และพิมพ์) หนังสือสำหรับคนตาบอดได้สำเร็จ เรียกว่าอักขรเบรลล์ เป็นรายนวนของจุดที่เรียงกัน อ่านด้วยการสัมผัส

วัดโพธิ์มีจารึกสรรพวิทยา เป็นมหาวิทยาลัยเปิดแห่งแรกของไทย

พ.ศ. ๒๓๗๔ (ค.ศ.1831) ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๓ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้ปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพนฯ เป็นครั้งใหญ่ และโปรดให้ประชุมนักปราชญ์ราชบัณฑิตช่วยกันแต่งและรวบรวมสรรพวิทยามาจารึกลงบนแผ่นหิน ๑,๓๖๐ แผ่น ประดับไว้ตามผนังพระอุโบสถ เสากระเบื้องรอบพระอุโบสถ พระวิหาร วิหารคด และศาลารายรอบพระมณฑป รวม ๘ หมวด เช่น เรื่องพระพุทธศาสนา ตำรายาและแพทย์แผนโบราณ วรรณคดี สุภาษิต และภาษาชีวิตตอน เรียกว่า “ประชุมจารึกวัดพระเชตุพน” หรือเรียกง่าย ๆ ว่า “จารึกวัดโพธิ์” ทำให้วัดพระเชตุพนฯ ได้ชื่อว่าเป็นมหาวิทยาลัย

เปิดแห่งแรกของไทย และเมื่อวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๕๑ (วันคล้ายวันพระราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว) ณ พระอุโบสถวัดพระเชตุพนฯ มีพิธีถวายประกาศนียบัตรของยูเนสโก (UNESCO) ขึ้นทะเบียน “จารึกวัดโพธิ์” เป็นเอกสารมรดกความทรงจำของโลก (Memory of the World) แห่งภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ในรัชกาลนี้ (๒๓๖๗-๒๓๙๓/1824-1850) นอกจากโปรดให้สร้างพระไตรปิฎกฉบับหลวงเพิ่มจำนวนขึ้นมาก ทรงสร้าง ทรงปฏิสังขรณ์พระอาราม และทรงส่งเสริมการสร้างและปฏิสังขรณ์วัดมากเป็นพิเศษแล้ว ทรงขยายการบอกพระปริยัติธรรมแก่พระภิกษุสามเณรในพระบรมมหาราชวังเต็มทั้ง ๔ มุขของพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท โปรดให้จ้างอาจารย์บอกพระปริยัติธรรมทุกพระอารามหลวง พระราชทานอุปถัมภ์แก่พระภิกษุสามเณรที่สอบได้ตลอดไปตั้งโยมบิดามารดา และโปรดให้จ้างอาจารย์สอนหนังสือไทยแก่เด็ก

หมอบรัดเลย์ ริเริ่มงานการแพทย์และการพิมพ์แก่สังคมไทย

พ.ศ. ๒๓๗๘-๒๔๑๔ (ค.ศ. 1835-1871) ที่ประเทศไทย หลังจากได้เริ่มมีมิชชันนารีอเมริกันเข้ามาใน พ.ศ. ๒๓๗๑ แล้ว ถึงปี ๒๓๗๘ มิชชันนารีอเมริกันท่านหนึ่งที่คนไทยรู้จักกันดีในชื่อว่า หมอบรัดเลย์ (Rev. Dan Beach Bradley) ได้เข้ามาทำงานเผยแผ่คริสต์ศาสนา

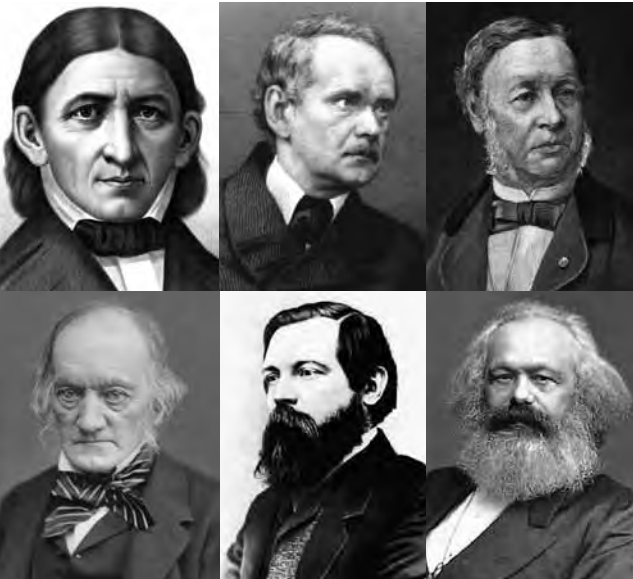
โดยชีวิตส่วนใหญ่ได้เสียสละบำเพ็ญประโยชน์ให้แก่สังคมไทยมากมาย ตั้งแต่กลางรัชกาลที่ ๓ ตลอดรัชกาลที่ ๔ (๒๓๙๔-๒๔๑๑/1851-1868) จนถึงต้นรัชกาลที่ ๕ เป็นผู้ทำการผ่าตัดแผนปัจจุบันครั้งแรก ริเริ่มปลูกฝีป้องกันไข้ทรพิษ ตั้งโรงพิมพ์หนังสือไทยครั้งแรก ทำให้คนไทยรู้จักสิ่งพิมพ์สมัยใหม่และได้ประโยชน์ทางการศึกษาอย่างมาก เช่น พิมพ์ประกาศห้ามสูบฝิ่นของทางราชการ ตำราปลูกฝี คัมภีร์ศรัทธารักษา ตำราเรียนภาษาอังกฤษ พระราชพงศาวดารไทย พงศาวดารจีน (เช่น สามก๊ก) นิราศลอนดอน กิจจานุกิจ อักษรวิธานศัพท์ ปฏิทินภาษาไทย ตลอดจนหนังสือรายปี (บางกอกกอลันเดอร์/Annual Bangkok Calendar) รายเดือน (บางกอกเรคคอร์ดเดอร์/Bangkok Recorder) และจดหมายเหตุ เมื่อถึงแก่กรรม ณ ๒๓ มิ.ย. ๒๔๑๔ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานความช่วยเหลือเกี่ยวกับการศพ เพราะครอบครัวไม่มีแม้แต่เงินค่าทำศพ

จากซ้าย: รัชกาลที่ ๓ หมอบรัดเลย์ ารึกวัดโพธิ์

ตั้งโรงเรียนอนุบาล ให้การเรียน เป็นประสบการณ์ ที่ร่าเริงเบิกบาน

พ.ศ. ๒๓๘๐ (ค.ศ. 1837) ที่ประเทศเยอรมนี นักการศึกษาเยอรมัน ชื่อเฟรเดอริค วิลเฮล์ม ออเกุสท์ ฟร็อบเอล (Friedrich Wilhelm August Froebel) ตั้งโรงเรียนอนุบาล (kindergarten) ขึ้นเป็นแห่งแรก โดยมุ่งหวังให้การเรียนเป็นประสบการณ์ ที่เป็นไปเองแก่เด็กด้วยความร่าเริงสดใสเบิกบาน ผลงาน เล่มสำคัญที่สุดของเขาชื่อว่า *The Education of Man* (1826)

ได้ข้อยุติพอตัวกฤษฎี ว่าเป็นชีวิตประกอบขึ้นด้วยเซลล์

พ.ศ. ๒๓๘๒ (ค.ศ. 1839) ที่ประเทศเยอรมนี นักพฤกษศาสตร์ ชื่อ ชไลเด็น (Matthias Jakob Schleiden) กับนักสัตววิทยาชื่อ ชวานน์ (Theodor Schwann) ร่วมกันศึกษาจนลงความเห็นว่า ชีวิตนั้น ไม่ว่าสัตว์หรือ พืช ล้วนประกอบขึ้นด้วยเซลล์ กล่าวคือ เซลล์เป็น องค์ประกอบพื้นฐานของชีวิต ถือกันว่าสองท่านนี้เป็นผู้ วางรากฐานแห่งทฤษฎีว่าด้วยเซลล์

ไดโนเสาร์เพื่อนร่วมยุคของเต่าหายไ บ้างกลายเป็นนก หมดจากโลกแต่ไดโนเสาร์ แต่เต่ายังอยู่มาเป็นคู่ของกระต่าย

พ.ศ. ๒๓๘๕ (ค.ศ. 1842) ก่อนนั้น ไม่เคยมีใคร ได้ยินคำว่า “ไดโนเสาร์” หรือแม้แต่เคยนึกเคยคิดถึงสัตว์ ใดๆอย่างนี้ จนกระทั่งถึงปี 1841 ที่ประเทศอังกฤษ Sir Richard Owen เฝ้ามองเรื่องราวได้ความเข้าใจเป็นหลัก ขึ้นมา แล้วทำรายงานโดยเรียกเป็นชื่อรวมของสัตว์เหล่านี้ ว่า “Dinosauria” พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกในปี 1842 แล้ว หลังจากนั้น ความสนใจและศึกษาในเรื่องไดโนเสาร์ก็ ขยายแพร่หลายออกไป จนคนพูดคำว่า “dinosaur” กัน เป็นสามัญ (อ่านเรื่องเต็ม ใน *ภาคพิเศษ ท้ายเล่ม*)

ตั้งฐานความคิดของคอมมิวนิสต์ ไว้ใน “The Communist Manifesto”

พ.ศ. ๒๓๙๑ (ค.ศ. 1848) ที่กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ สันนิบาตคอมมิวนิสต์ (Communist League) มีมติรับ *The Communist Manifesto* (*Manifest des Kommunismus*, “คำประกาศ คอมมิวนิสต์” หรือ “คำแถลงปณิธานคอมมิวนิสต์”) ที่ มาร์กซ์ (Karl Heinrich Marx) และเอนเงิลส์ (Friedrich Engels) ได้เขียนขึ้น อันเป็นการแถลงหลักการ เจตจำนง และแนวปฏิบัติการของคอมมิวนิสต์ เริ่มด้วยถือว่า ประวัติศาสตร์ คือประวัติศาสตร์ต่อสู้ของชนชั้น กรรมกร ทั่วโลกจะต้องรวมตัวกันทำการปฏิวัติของคอมมิวนิสต์ ในที่สุด ชัยชนะจะเป็นของชนกรรมาชีพ การต่อสู้ของ ชนชั้นจะจบสิ้น โดยคอมมิวนิสต์จะเป็นทัพหน้าของชน กรรมาชีพนั้น ซึ่งมาล้มล้างการยึดครองทรัพย์สินส่วนตัว และยกชนกรรมาชีพขึ้นเป็นผู้ปกครองอย่างไรก็ตาม ใน ช่วงเวลาระยะแรกที่ประกาศนี้ออกมา ยังไม่มีอิทธิพลเป็น ที่สนใจมาก มาร์กซ์และเอนเงิลส์เก็บตัวเงียบอยู่หลายปี จนกระทั่ง ๑๖ ปีต่อมา ในปี 1864/๒๔๐๗ มีการชุมนุม ตั้งสมาคมคนงานนานาชาติขึ้น (เรียกกันว่า “First Inter-national”) มาร์กซ์จึงได้ขึ้นมาเป็นผู้นำความคิด และไม่ ช้า ลัทธิมาร์กซ์ก็แพร่ไปในประเทศต่างๆ บนผืนแผ่นดิน ทวีปยุโรปอย่างรวดเร็ว

จากบนซ้าย:
เฟรเดอริค, ชไลเด็น, ชวานน์
โอดอน, เอนเงิลส์, มาร์กซ์

สร้างเจดีย์ใหญ่ ได้ภูเขาทอง

พ.ศ. ๒๓๙๓ (ค.ศ. 1850) ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๓ ที่วัดสระเกศ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระราชประสงค์จะสร้างพระเจดีย์ใหญ่องค์หนึ่ง ให้เหมือน แต่ให้ใหญ่กว่า “พระเจดีย์ภูเขาทอง” ที่วัดภูเขาทอง ที่กรุงเก่า แต่พื้นดินบริเวณนั้นเป็นที่ลุ่ม ก่อพระเจดีย์ขึ้นไปก็ทรุดลงมาทุกที จนต้องหยุดทิ้งค้างไว้ไม่เป็นรูปพระเจดีย์ มีแต่กองอิฐ แล้วต้นไม้ก็ขึ้นคลุมรก ต่อมา คำกันว่า “พระเจดีย์” ก็หายไป เหลือแต่ “ภูเขาทอง” ครั้นมาในรัชกาลที่ ๔ ได้โปรดให้ซ่อมแปลงภูเขา ก่อพระเจดีย์ขึ้นไว้บนยอด โปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนชื่อภูเขาทองว่า “บรมบรรพต” เหมือนอย่างพระเมรุบรมบรรพตอันเคยสร้างที่ท้องสนามหลวง และซ่อมต่อมาตลอดรัชกาล จนสำเร็จในรัชกาลที่ ๕ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุที่ได้รับมาไว้ในพระบรมมหาราชวัง ไปทรงบรรจุในพระเจดีย์ใหญ่ บนบรมบรรพต ใน พ.ศ. ๒๔๒๐ ต่อมา ในปี ๒๔๔๑/1898 อุปราชอังกฤษผู้ปกครองอินเดีย ซึ่งเคยอยู่ที่กรุงเทพฯ และคุ้นเคยกับพระองค์ ได้ถวายพระบรมสารีริกธาตุซึ่งขุดพบที่เมืองกบิลพัสดุ์ โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยายมราช (ปั้น สุขุม) ไปอัญเชิญมา แล้วมีพระราชพิธีบรรจุในพระเจดีย์บนยอดบรมบรรพต เมื่อ ๒๓ พ.ค. ๒๔๔๒ นับเป็นการบรรจุครั้งที่ ๒

จากซ้าย:
ภูเขาทอง
รัชกาลที่ ๔

ต่อมา มีการซ่อมใหญ่โดยกรมชลประทานเป็นเจ้าการ ในปี ๒๔๙๓-๒๔๙๗/1950-1954 และครั้งล่าสุดในปี ๒๕๐๙/1966 มีการบูรณะเสกสีทองหุ้มพระเจดีย์บนยอด สร้างพระเจดีย์เล็กขึ้นสี่มุม และซุ้มเจดีย์ทั้งสี่ทิศ บรมบรรพต (ภูเขาทอง) สูง ๗๖ เมตร กว้างโดยเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑๕๐ เมตร ฐานวัดโดยรอบ ๓๓๐ เมตร มีบันไดเวียน ๒ ทาง บันไดขึ้นทางทิศใต้มี ๓๗๕ ขั้น บันไดลงทางทิศเหนือมี ๓๐๔ ขั้น

ร. ๔ ทรงเริ่มพิธีมาฆบูชา

พ.ศ. ๒๓๙๔ (ค.ศ. 1851) ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๔ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระราชดำริถึงความสำคัญของการประชุมใหญ่แห่งพระอรหันตสาวก ที่เรียกว่าจาตุรงคสันนิบาต คราวที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงพระโอวาทปาฏิโมกข์ คือหลักคำสอนสำคัญอันเป็นใหญ่เป็นประธาน ดังนั้น ในปีทีเสด็จขึ้นครองราชย์นั่นเอง จึงโปรดให้จัดงานวันมาฆบูชา ขึ้นเป็นครั้งแรก

อังกฤษมากำลัญญาค้าขาย

ไทยเปิดประเทศรับอารยธรรมตะวันตก

พ.ศ. ๒๓๙๘ (ค.ศ. 1855) ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๔ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ก่อนครองราชย์ ได้ผนวชอยู่นานถึง ๒๗ พรรษา ได้ทรงศึกษาพระธรรมวินัยจนเชี่ยวชาญ และทรงเรียนรู้วิทยาการสมัยใหม่ โดยทรงคบหาผู้รักชาวตะวันตกเป็นอย่างดี ทรงชำนาญทั้งภาษาบาลีและภาษาอังกฤษ ทรงจาริกไปได้เห็นชีวิตผู้คนและสภาพบ้านเมืองทั่วไป เมื่อเสด็จขึ้นครองราชย์ จึงทรงริเริ่มการใหม่ๆ เปลี่ยนโฉมหน้าของบ้านเมือง เริ่มนำประเทศไทยเข้าสู่สมัยใหม่ โดยเฉพาะการเปิดประเทศ มีสัมพันธไมตรีกับประเทศตะวันตกทั่วไป ที่เป็นก้าวใหญ่ คือ ในปี ๒๓๙๘/1855 นี้ พระราชินีวิกตอเรีย (Queen Victoria) ได้ทรงส่งเซอร์ จอห์น บาวริง (Sir John Bowring) เป็นผู้แทนพระองค์เข้ามาเจรจาให้สยามยกเลิกข้อจำกัดต่างๆ ทางการค้า ยอมให้อังกฤษตั้งกงสุลในกรุงเทพฯ เกิดเป็นสนธิสัญญาบาวริง (Bowring Treaty) จากนั้น ไทยก็ทำสัญญาหรือข้อตกลง

อย่างนี้กับประเทศอื่นๆ ในยุโรป ตลอดจนอเมริกาและญี่ปุ่น แม้ว่าตามสนธิสัญญานี้ ไทยจะต้องเสียเปรียบบางอย่าง และเกิดสิทธิสภาพนอกอาณาเขต (extraterritoriality, extraterritorial rights) แต่เป็นการก้าวฝ่าไปในโลกยุคใหม่ที่เวลานั้นประเทศเจ้าอาณานิคมกำลังแผ่ขยายอำนาจ โดยไทยยอมเสียสละบางอย่างทางกฎหมายและการเงิน เป็นการผ่อนผันกันไม่ให้เขาก้าวไปใช้อำนาจทางทหารและความกดดันทางการเมืองเข้ามาครอบงำ อย่างที่ทำกับประเทศข้างเคียงรอบเมืองไทย เรื่องของเมืองไทยนี้ มีข้อเทียบคล้ายกับประเทศญี่ปุ่น ซึ่งโชกุนได้ปิดประเทศเพราะปัญหาจากโปรตุเกสและสเปนใน พ.ศ. ๒๑๘๒ (เมื่อสมเด็จพระนารายณ์มหาราชประสูติได้ ๗ พรรษา) และเปิดประเทศด้วยสนธิสัญญาคานากาวา/Treaty of Kanagawa กับอเมริกาในปี ๒๓๙๗ (ก่อนไทยทำสัญญาบาวริง ๑ ปี) จบระยะเวลา “sakoku”/national seclusion (1639-1854) (1688-1855)

จากบนซ้าย: พระราชินีวิกตอเรีย, เซอร์ จอห์น บาวริง, ฟรานซิส บี เซอร์, ประธานาธิบดีวิลสัน

อินเดียเป็นเมืองขึ้นอังกฤษ

พ.ศ. ๒๔๐๑ (ค.ศ. 1858) เมื่ออังกฤษปราบ
อาณาจักรสิกข์ลงได้ในปี ๒๓๙๒/1849 แล้ว อังกฤษโดย
บริษัทอินเดียตะวันออก (British East India Com-
pany) ก็ได้ปกครองอินเดียหมดสิ้น แต่ต่อมาปี ๒๔๐๐
ทหารอินเดียทางภาคเหนือได้ก่อกบฏขึ้นแล้วราชกรูก็
ร่วมด้วยขยายกว้างออกไป

เมื่ออังกฤษปราบกบฏเสร็จใน พ.ศ. ๒๔๐๑ ก็
ยุบเลิกบริษัทอินเดียตะวันออกเสีย แล้วรัฐบาลอังกฤษ
ก็เข้าปกครองอินเดียเองโดยตรง ให้อินเดียมีฐานะเป็น
อุปราชอาณาจักร คือเป็นเมืองขึ้นโดยสมบูรณ์

พ.ศ. ๑๕๐๐
ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐
ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐
ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๓๐๐๐
ค.ศ. 2500

ส่วนที่เมืองไทย พระเพทราชาขับไล่ฝรั่งเศสออกไปใน พ.ศ. ๒๒๓๑ (เมื่อสมเด็จพระนารายณ์มหาราชสวรรคต) ถึงจะไม่ได้ปิดประเทศเป็นทางการอย่างญี่ปุ่น แต่ความสัมพันธ์ต่างประเทศก็เบาบางลงไป จนมาเปิดประเทศแก่การค้าเสรีด้วยสนธิสัญญาบาวริง/Bowring Treaty กับอังกฤษในปี ๒๓๙๘ นี้ (หลังญี่ปุ่นทำสัญญากับอเมริกา ๑ ปี) เรียกได้ว่าจบช่วงเวลาจำกัดความสัมพันธ์ (1688-1855)

เรื่องสิทธิสภาพนอกอาณาเขต ได้แก้ไขเสร็จในรัชกาลที่ ๖ หลังจบสงครามโลกครั้งที่ ๑ โดยประธานาธิบดีวูดร็อด วิลสัน (Woodrow Wilson) สนับสนุนและแก้สัญญาให้ไทยเป็นประเทศแรกในปี ๒๔๖๓/1920 ตามมาด้วยประเทศอื่นๆ คณะทูตพิเศษที่ไปดำเนินการเรื่องนี้ช่วงท้าย มีชาวอเมริกันรวมอยู่ด้วย คือ ดร.ฟรานซิส บี แซयर (Francis B. Sayre, เป็นบุตรชายของประธานาธิบดีวิลสัน) ได้เป็นศาสตราจารย์แล้วมาเมืองไทยในปี ๒๔๖๖ เข้ารับราชการเป็นที่ปรึกษาการ

ต่างประเทศ ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น พระยา
กัลยาณไมตรี) ได้ไปเจรจาขอเปลี่ยนสัญญาต่างประเทศ
ต่างๆ ในยุโรปจนเสร็จสิ้นใน พ.ศ. ๒๔๖๘ (หลังเสร็จ
ภารกิจ พระยาภิรมย์ภักดีถวายบังคมลากลับอเมริกา
ไปสอนที่ ม.ฮาร์วาร์ด แต่ยังมีมติเป็นข้าราชการของ
ประเทศไทยโดยไม่รับเงินเดือน)

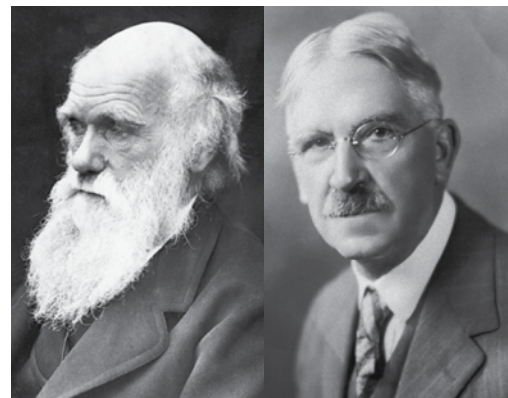
ศึกษาโดยเด็กเป็นศูนย์กลาง

พ.ศ. ๒๔๐๒-๒๔๕ (ค.ศ. 1859-1952) ช่วงชีวิต
ของจอห์น ดิวอี้ (John Dewey) นักปรัชญาปฏิบัตินิยม
และนักการศึกษาอเมริกัน ผู้ทำให้การศึกษาแบบ
ก้าวหน้า (progressive education) ที่หนุนแนวคิด
ให้เด็กเป็นศูนย์กลาง (child-centered education)
โดดเด่นเป็นที่นิยมขึ้นมา

ทฤษฎีวิวัฒนาการอันลือลั่น

พ.ศ. ๒๔๐๑ (ค.ศ. 1858) ชาร์ลส์ ดาร์วิน
(Charles Darwin) ชาวอังกฤษ ประกาศทฤษฎี
วิวัฒนาการ (theory of evolution) ว่าด้วยการ
คัดเลือกโดยธรรมชาติ อันลือลั่น และสั่นสะเทือน โดย
เฉพาะต่อวงการคริสต์ศาสนา

จากซ้าย:
ชาร์ลส์ ดาร์วิน
จอห์น ดิวอี้

อเล็กซานเดอร์ คันทิงแฮม

คันทิงแฮม ผู้ได้ทำคุณไว้ ในการฟื้นฟูศาสนา

พ.ศ. ๒๔๐๖ (ค.ศ. 1863) อังกฤษตั้งหน่วยงานสำรวจโบราณคดีอินเดีย เรียกว่า Indian Archaeological Survey โดยมี เซอร์ อเล็กซานเดอร์ คันทิงแฮม (Sir Alexander Cunningham) เป็นผู้อำนวยการคนแรก ท่านผู้นี้มีรับราชการทหารในอินเดียได้ ๒๘ ปี ถึงปี ๒๔๐๔ ขณะเป็นพลตรี ก็ขอลาออก เพราะตั้งแต่ระยะแรกที่รับราชการทหาร เมื่อได้พบกับเจมส์ ปรินเซป ก็เกิด

ความสนใจในเรื่องประวัติศาสตร์อินเดีย และชอบศึกษาโบราณวัตถุทั้งหลาย จึงลาออกมาเพื่ออุทิศเวลาให้แก่การขุดค้นวัตถุโบราณสถาน

ในปีที่ได้รับแต่งตั้งในตำแหน่งดังกล่าว ก็ไปทำงานขุดพื้นที่ตักสิลา (ก่อนหน้านั้นท่านได้ขุดค้นมาแล้วที่สารนาถ เมื่อปี ๒๓๘๐/1837 และที่สาญจีในปี ๒๓๙๓/1850 รวมทั้งทำการสำคัญในการขุดพื้นที่พุททคยา; ท่านเกิด ค.ศ. 1814 ได้เป็นเซอร์ ค.ศ. 1887 สิ้นชีพ ค.ศ. 1893)

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

ค.ศ. 1

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 500

สงครามกลางเมืองไป อเมริกาได้เลิกทาส

พ.ศ. ๒๔๐๔-๒๔๐๘ (ค.ศ. 1861-65) ที่สหรัฐอเมริกา เกิดสงครามกลางเมือง ระหว่างรัฐฝ่ายเหนือ เรียกว่า “Union” กับรัฐฝ่ายใต้ที่ถอนตัวแยกออกไป ซึ่งเรียกกลุ่มของตนว่า “Confederacy” (ทางใต้เรียกสงครามนี้ว่า “สงครามระหว่างรัฐ” แต่ทางเหนือเรียกเป็นทางการว่า “สงครามกบฏ”) สงครามนี้มีเหตุปัจจัยหลายอย่างสะสมมาหลายปี รวมทั้งปัญหาว่ารัฐบาลกลางควรมีอำนาจควบคุมแค่ไหน แต่ละรัฐควรมีสื่อเทไรโด แต่สำคัญที่สุดก็คือปัญหาเรื่องทาส ซึ่งรองรับเศรษฐกิจของรัฐภาคใต้ ว่าควรจะมีต่อไป หรือจะเลิกเสีย และถ้าจะมีหรือจะเลิก จะมีในรูปลักษณะไหน หรือจะเลิกอย่างไร

อับราฮัม ลินคอล์น (Abraham Lincoln) แสดงการต่อต้านระบบทาสมาตั้งแต่ระยะแรกในชีวิตการเมือง แต่ไม่ถึงกับจะให้ล้มเลิก โดยยอมรับสิทธิของรัฐทั้งหลายที่จะจัดกิจการของตน ถือว่ารัฐธรรมนูญก็คุ้มครองระบบ

ทาสในรัฐที่มีอยู่แล้ว เขาคิดว่าบรรพบุรุษผู้ก่อตั้งประเทศอเมริกามุ่งให้ระบบทาสค่อยๆ ลดจนหมดสิ้นไปในที่สุด จึงต้องป้องกันไม่ให้ระบบทาสนั้นขยายออกไปยังถิ่นอื่น เขาได้รับเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีในปี ๒๔๐๓ โดยไม่ได้เสียงจากรัฐลิกภาคใต้ (Deep South) แม้แต่คะแนนเดียว และยังไม่ทันถึงวันปฏิญาณตนเข้ารับตำแหน่ง (๔ มี.ค. ๒๔๐๔) รัฐ South Carolina ก็ประกาศถอนตัวแยกออกจากส่วนรวมของประเทศ (ที่เรียกว่า Union, แยกเมื่อ ๒๐ ธ.ค. ๐๓) ตามด้วยรัฐอื่นในภาคใต้อีก ๖ รัฐ แล้ว ๔ ก.พ. ๐๔ ก็ร่วมกันตรารัฐธรรมนูญของตน ซึ่งก็คล้ายกับรัฐธรรมนูญสหรัฐนั่นเอง ต่างในข้อที่รับรองสถาบันทาสนิโกร และเรื่องสิทธิของรัฐ ตั้งรัฐบาลชั่วคราวของตนเองขึ้น เป็น Confederate States of America (เรียกง่าย ๆ ว่า Confederacy) มีที่ทำการ มีธง มีเงินตรา และเก็บภาษีเอง พอถึง ๑๒ เม.ย. สงครามกลางเมือง

อับราฮัม ลินคอล์น

อดีตอันรุ่งเรือง ที่ไม่เหลือแม้ร่องรอย

ดินแดนชมพูทวีปที่พระพุทธศาสนาเคยรุ่งเรือง นับเฉพาะภาคเหนือ วัดตั้งแต่เบงกอลขึ้นไป ถึงปากเตริย หรือจากแคว้นอังคะถึงโยนก เป็นระยะทางตัดตรงยาวราว ๒,๗๐๐ กิโลเมตร ตลอดช่วงเวลา ๑,๗๐๐ ปี เต็มไปด้วยมหาอาณาจักรต่างๆ มีปราสาทราชวัง อันใหญ่โตมโหฬาร และวัดวาอาราม สถานศึกษา มหาสถูป เจดีย์ ปุชณียสถาน ที่วิจิตรงดงาม มากมายสุดจะนับได้ แต่ในเวลาที้นักโบราณคดีเหล่านี้เริ่มขุดค้น แทบไม่มีร่องรอยอะไรเหลืออยู่เลยบนผืนแผ่นดิน

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 2500

(Civil War) ก็เริ่มขึ้น และมีรัฐแยกออกไปอีก ๔ รัฐ รวมเป็นฝ่าย Confederacy ๑๑ รัฐ ครอบงำ ๔ ปี ถึง ๙ เม.ย. ๑๘๖๕ กองทัพฝ่ายใต้ยอมแพ้ แต่อีก ๕ วันต่อมา (๑๔ เม.ย.) ประธานาธิบดีลินคอล์นก็ถูกลอบสังหาร

อย่างไรก็ตาม ก่อนหน้านั้น ลินคอล์นได้เซ็นเห็นชอบการแก้ไขรัฐธรรมนูญไปแล้ว โดยเพิ่มอนุบัญญัติข้อที่ ๑๓ ซึ่งให้เลิกทาสตามความว่า “การเป็นทาส ก็ดี การรับใช้โดยไม่สมัครใจ ก็ดี มิให้มีในสหรัฐ ...” พอประธานาธิบดีจอห์นสันรับตำแหน่งแล้ว ก็รีบดำเนินการให้อนุบัญญัติที่ ๑๓ นั้นได้รับมติเห็นชอบ มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๔๐๘

สงครามกลางเมืองจบลง โดยเป็นความสำเร็จของประธานาธิบดีลินคอล์นที่รักษาประเทศให้คงอยู่รวมเป็นอันเดียวได้ และชื่อว่าเป็นผู้เลิกทาส แต่สงครามนี้ แม้จะเลิกทาสได้ ก็ยังไม่สามารถแก้ปัญหของเรื่องที่ย้อนสืกลงไปอีกชั้นหนึ่ง คือปัญหาการแบ่งแยกเหยียดผิว ที่จะรังควาญ

สังคมอเมริกันไปอีกนาน และความขัดแย้งนี้ นอกจากทำให้อเมริกาสูญเสียประธานาธิบดีที่ยิ่งใหญ่ที่สุดท่านหนึ่งไปแล้ว ก็ได้สูญเสียกำลังคนไปทั้งหมดถึง ๖๑๘,๒๒๒ คน (ฝ่าย Union สูญเสีย ๓๖๐,๒๒๒ คน โดยตายในการรบ ๑๑๐,๐๐๐ คน และฝ่าย Confederacy สูญเสีย ๒๕๘,๐๐๐ คน โดยตายในการรบ ๙๔,๐๐๐ คน และทั้งสองฝ่ายบาดเจ็บอย่างน้อย ๔๗๑,๔๒๗ คน) เป็นสงครามที่คนอเมริกันตายมากที่สุด ยิ่งกว่าในสงครามใดๆ (ในสงครามปฏิวัติอเมริกัน คือคราวประกาศอิสรภาพจากอังกฤษ ซึ่งจบในปี 1783/๒๓๒๖ คนอเมริกันตายในการรบ ๔,๔๓๕ คน, ในสงครามโลกครั้งที่ ๑ ทหารอเมริกันตายประมาณ ๕๓,๕๑๓ คน และในสงครามโลกครั้งที่ ๒ คนอเมริกันตายประมาณ ๒๙๒,๖๐๐ คน)

วาทะหนึ่งของประธานาธิบดีลินคอล์น ที่นำมาอ้างอิงบ่อยมาก โดยถือว่าแสดงความหมายของประชาธิปไตยได้กะทัดรัดชัดเจน คือข้อความว่า “รัฐบาลของ

ประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน” (“... government of the people, by the people, for the people, ...”) ก็เป็นคำที่กล่าวในสงครามกลางเมืองนี้ คือในคำปราศรัย ณ สุสานสงครามกลางเมืองอูทิสแกทาร์ที่ล้มตายไป ที่เมืองเกตตีสเบิร์ก รัฐเพนซิลเวเนีย เมื่อวันที่ ๑๙ พ.ย. 1863/๒๔๐๖ เรียกว่า Gettysburg Address

Gettysburg national cemetery

จากรายงานของนักสำรวจ: ความสูญสิ้นเพราะถูกทำลาย

นักโบราณคดีเหล่านี้บันทึกไว้ว่า สถานที่และสิ่งก่อสร้างเหล่านั้นสูญสิ้นไปเพราะการทำลายของคน และเป็นการทำลายแบบแทบสิ้นซากสิ้นเชิง เช่นที่ Mr. Carl-lyle เขียนไว้ในรายงานการสำรวจโบราณคดี เล่ม ๑๘ (Archaeological Survey Reports, vol.18) ว่า “พบกระดูกคนมากมาย และวัตถุที่ถูกไฟไหม้ดำกริยมนานาชนิด อยู่ตามห้องชั้นนอกและประตูทางเข้าออกทั้งสองด้าน เป็นที่

ชัดเจนว่า พระพุทธศาสนาที่นี่ (ที่เมืองกบิลพัสดุ์) ได้ถูกทำลายล้างด้วยไฟและดาบ”

นักโบราณคดีอีกคนหนึ่งสำรวจอีกที่หนึ่งเขียนว่า “การขุดค้นทุกที่ทุกแห่งใกล้ๆ สารนาถ พบร่องรอยของไฟทั้งนั้น ตัวข้าวพเจ้าเองก็พบไม้ที่ไหม้เกรียม และเมล็ดข้าวสารที่ไหม้ไฟดำไปครึ่งๆ ค่อนๆ” พันตรี คิตโต (Major Kittoe) เล่าสรุปว่า “ทุกแห่งถูกบุกปล้นและเผา ไม่ว่าจะจะเป็นพระสงฆ์ กุฏิวิหาร หรือพระพุทธรูปหมดไปด้วยกัน

บางแห่ง กระดูกคนบ้าง เหล็กบ้าง ไม้บ้าง พระพุทธรูปบ้าง ฯลฯ ถูกเอามารวมผสมกันไว้เป็นกองมเหิมมา...”

การทำลายวัดใหญ่นี้คงเกิดขึ้นอย่างฉับพลันและไม่ได้อัดคดหมาย เพราะ พ.ต.คิตโต ได้พบซากเศษสิ่งของตามต่างๆ ในลักษณะที่ทำให้มองเห็นเหตุการณ์ว่า เกิดไฟไหม้ชนิดที่คนจุดโหมเข้ามาดับปล้นทันใด ทำให้ภิกษุทั้งหลายต้องละทิ้งอาหารที่กำลังฉันอยู่ไปทันที

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 1

ค.ศ. 500

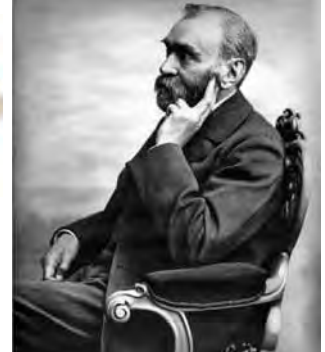
องค์กรชาวพิฆาตดำ

พ.ศ. ๒๔๐๙ (ค.ศ. 1866) ที่รัฐเทนเนสซี (Tennessee) อเมริกา เกิดองค์กรลับ “คู คลักซ์ แคลน” (Ku Klux Klan) ซึ่งถือการแบ่งแยกรังเกียจผิวอย่างรุนแรง โดยทำงานขู่ ฆ่า รังควานคนผิวดำ และใครก็ตามที่จะให้คนดำมีสิทธิเท่าเทียมกับคนขาว แต่ราว ๑๐ ปี องค์กรนี้ก็ซบเซา

หลังสงครามโลกครั้งที่ ๑ คู คลักซ์ แคลน ขึ้นใหม่และยิ่งใหญ่ขึ้นมาก ในปี 1924 มีสมาชิกถึง ๔ ล้านคน ครอบงำทางการเมืองอเมริกาถึง ๗ รัฐ ขยายความรังเกียจไปยังคนต่างชาติ ต่างนิกายศาสนาทั้งหมด ถืออุดมการณ์ “White Supremacy” ชูป้าย “America for Americans”

รางวัลโนเบล (Nobel Prize) เพื่อผู้ทำคุณประโยชน์อันยิ่งใหญ่

พ.ศ. ๒๔๐๙ (ค.ศ. 1866) นักเคมีและวิศวกรชาวสวีเดน ชื่อ อัลเฟรด โนเบล (Alfred Bernhard Nobel) ประดิษฐ์ดินระเบิด (dynamite) สำเร็จ แต่เขาไม่รู้สึกรู้สึกับโชคลาภอย่างนั้น และได้สละเงินส่วนใหญ่ตั้งขึ้นเป็นกองทุนประเดิม \$9,200,000 เพื่อให้จัดสรรเป็นรางวัลประจำปีแก่ผู้สร้างสรรค์คุณประโยชน์ยิ่งใหญ่ให้แก่มนุษยชาติใน ๕ ด้าน คือ ฟิสิกส์ เคมี สรีรวิทยา หรือการแพทย์ วรรณคดี และสันติภาพ กองทุนได้เพิ่มพูนขึ้น และหลังจากเขาสิ้นชีพแล้วครบปีที่ ๕ จึงมีการจัดมอบรางวัลทั้ง ๕ นั้นเป็นครั้งแรกเมื่อ ๑๐ ธ.ค. ๒๔๔๔/1901 ต่อมาถึงปี ๒๕๑๒/1969 ได้จัดมอบรางวัลเพิ่มขึ้นเป็นสาขาที่ ๖ ทางเศรษฐศาสตร์ (เมื่อปี ๒๕๓๕ รางวัลหนึ่งๆ มีมูลค่าประมาณ \$1.2 ล้าน)

จากบนซ้าย:
คู คลักซ์ แคลน
เหรียญรางวัลโนเบล
อัลฟร็ด โนเบล

กันนึ่งแฮมคิดถึงใคร ที่มาเผา-ซา

นายพลคนนึ่งแฮมรู้สึกหงุดหงิดขุนเคือง เพราะจะไปที่ซากปรักหักพังของพุทธสถานที่ไหน ก็เจอกระดูก ไหม้ดำและสิ่งที่ยังบอกถึงการจุดไฟเผาทุกแห่งไป ใครหนอที่มาห้าห้าหมื่นข่มเหงชาวพุทธผู้ไม่เบียดเบียนทำร้ายใคร ทำเหมือนอย่างที่ศาลใต้สวนศรีธาตุของคริสตีสเปน ได้ทำกับคนที่ถูกหว่านอกศาสนา ตอนแรกนายพลคนนึ่งแฮมคงคิดว่าเป็นพวกพราหมณ์ เขาจึงใช้คำว่า “พวกพราหมณ์ใจร้าย” (malignant Brahmins) ต่อมาก็ชัดเจนว่าเป็นการกระทำของทัมมุสลิมเตอร์ก

แม่แต่ตัวใจไปชุดพื้น บางแห่งก็ทำไม่ได้

สลูป เจดียี่ ปุชเนียสถานทั้งหลายเป็นอันมาก เมื่อถูกทำลายลงไปแล้ว ชาวมุสลิมเตอร์กก็นำเอาวัสดุจากสถานที่ที่ทำลายไปแล้วนั้น มาใช้สร้างที่ฝังศพมุสลิม ตั้งที่นายพลคนนึ่งแฮมเขียนไว้ว่า “ทุกทิศของเมืองพิหารจะเห็นที่ฝังศพมุสลิมหมาด (musulman เป็นคำเตอร์ก ตรงกับคำว่ามุสลิมของอาหรับ) ที่ขนาดย่อมก็สร้างด้วยอิฐ ขนาดใหญ่ก็สร้างด้วยก้อนหินที่สกัดและแกะสลักแล้ว จากแหล่งสามัญของชาวมะหะหมัด คือ ซากสิ่งก่อสร้างของพุทธหรือพราหมณ์ที่ถูกทำลายลงไปแล้ว”

โดยเฉพาะที่ฝังศพมุสลิมมากแห่งก็สร้างซ้อนขึ้นไว้ข้างบน ทับสถานที่ซึ่งถูกทำลายไปแล้วนั่นเอง ทำให้ไม่สามารถจะไปขุดค้นดูอะไรได้ กลายเป็นอุปสรรคสำคัญที่ขวางกั้นการขุดค้น

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 2500

เทคโนโลยี: เครื่องพิมพ์ดีดเกิดที่อเมริกา

พ.ศ. ๒๔๐๙ (ค.ศ. 1866) มีคนอเมริกันประดิษฐ์เครื่องพิมพ์ดีดได้สำเร็จ ซึ่งทำให้เกิดผลิตเครื่องพิมพ์ดีดเริ่มงต้น (Remington) เครื่องแรกออกมาในเดือนกันยายน 1873

พม่าสร้างพระไตรปิฎกฉบับหินอ่อน

พ.ศ. ๒๔๑๕ (ค.ศ. 1872) ที่มณฑลทะเลย์ ในพม่า พระเจ้ามินดงทรงอุปถัมภ์สังคายนาครั้งที่ ๕ มีการแปลพระไตรปิฎกครั้งใหญ่ และโปรดให้จารึกพระไตรปิฎกลงในแผ่นหินอ่อนสี่ขาวจบใน ๓๒๙ แผ่น

ภาพถ่าย: Remington No.1 Typewriter (1873) ฉบับพระไตรปิฎกหินอ่อนพระเจ้ามินดง

ในกรุง “โรงเรียนหลวงสำหรับราษฎร” เกิดก่อนที่วัดมหรณพ

พ.ศ. ๒๔๑๔ (ค.ศ. 1871) ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๕ ด้วยพระบรมราชโองการ “โปรดเกล้าฯ จะให้มีอาจารย์สอนหนังสือไทยและสอนเลขทุกๆ พระอาราม” การศึกษาแบบสมัยใหม่ในประเทศไทยก็เริ่มตั้งต้น ทั้งนี้โดยให้พระสงฆ์รับภาระช่วยการศึกษาของชาติ ครั้นแล้วใน พ.ศ. ๒๔๒๗ ก็โปรดให้ตั้งโรงเรียนหลวงสำหรับราษฎรขึ้นตามวัด เริ่มที่วัดมหรณพาราม เป็นโรงเรียนแรก

ผรังแต่งหนังสือธรรมโด่งดัง

พ.ศ. ๒๔๒๒ (ค.ศ. 1879) ที่อังกฤษ เซอร์ เอ็ดวิน อาร์โนลด์ (Sir Edwin Arnold) แต่งบทประพันธ์อันไพเราะ แสดงพุทธประวัติและคำตรัสสอน ชื่อเรื่อง *The Light of Asia (ประทีปแห่งทวีปเอเชีย)* ทำให้คนอินเดียและชาวตะวันตกจำนวนมากสนใจพระพุทธศาสนา บ้างก็ถึงกับหันมานับถือ

ลอนดอน มืองค์กรพิมพ์พระไตรปิฎก

พ.ศ. ๒๔๒๔ (ค.ศ. 1881) ที่อังกฤษ ที.ดับลิว. ริส เดวิดส์ (T.W. Rhys Davids) ตั้ง Pali Text Society (สมาคมบาลีปกรณ์) ขึ้นในกรุงลอนดอน “to foster and promote the study of Pali texts” ได้พิมพ์คัมภีร์พระพุทธศาสนาภาษาบาลี เริ่มแต่พระไตรปิฎกและอรรถกถา ด้วยอักษรโรมัน พร้อมทั้งคัมภีร์แปล ตลอดจนพจนานุกรมบาลี-อังกฤษ อันเกื้อกูลต่อการศึกษาพระพุทธศาสนาเป็นอันมาก

จากบนซ้าย:
 เซอร์ เอ็ดวิน อาร์โนลด์
 ที.ดับลิว. ริส เดวิดส์
 พระเจ้าชาร์ล อเล็กซานเดอร์ ที่ ๓
 จอห์น เมย์นาร์ด เคนส์
 พระไตรปิฎกปาฬ
 รุสลอมเกล้าบรมชนมหาราช
 (ชุดที่ได้รับพระราชทานและเก็บรักษาไว้ในประเทศญี่ปุ่น)

ลัทธิชัวยิว vs. ลัทธียิวรักถิ่น

พ.ศ. ๒๔๒๔ (ค.ศ. 1881) ที่รัสเซีย พระเจ้าซาร์ อเล็กซานเดอร์ ที่ ๓ ขึ้นครองราชย์ นอกจากทำห้ำหั่น (persecution) พวกโรมันคาทอลิกแล้ว ก็ดำเนินการกวาดล้างยิว ถึงขนาดบัญญัติว่า จะกำจัดยิวให้หมดประเทศ โดยฆ่าเสีย ๑ ใน ๓ ขับไล่ออกไป ๑ ใน ๓ และที่เหลือจากนั้นให้เปลี่ยนศาสนา แล้วก็เริ่มต้นสังหารที่เลอะมาก ๆ เป็นเหตุให้ในระยะ ๓๐ ปีต่อมา คนยิวอพยพหนีจากรัสเซียหลายล้านคนและทำให้เกิดลัทธิชัยโอน (Zionism) คือ ลัทธิตามลัทธียิวรักถิ่น หรือขบวนการรวมมวลชนยิวทั่วโลกมาร่วมใจกันถิ่นสร้างดินแดนของตนในปาเลสไตน์ การกวาดล้างยิวในรัสเซียดำเนินมาเรื่อยๆ โดยแรงขึ้นเป็นระยะๆ เช่น ช่วงต่อมา ในปี ๒๔๔๖, ๒๔๔๘-๙ (1903, 1905-6) มีการสังหารหมู่อย่างหนัก ยิ่งหลังสงครามโลกครั้งที่ ๑ แล้ว ติฐิชัยยิว หรือลัทธิต่อต้านยิว (anti-Semitism) ก็ยิ่งรุนแรงแผ่ขยายในยุโรป กว้างออกไป

ดูโลกปัจจุบัน อย่างมองข้ามนักเศรษฐศาสตร์ท่านนี้

พ.ศ. ๒๔๒๖-๘๙ (ค.ศ. 1883-1946) ช่วงชีวิตของจอห์น เมย์นาร์ด เคนส์ (John Maynard Keynes) ชาวอังกฤษผู้เป็นนักเศรษฐศาสตร์ที่มีอิทธิพลมากที่สุดแห่งคริสต์ศตวรรษที่ 20

อเมริกาออกหน้า ร่วมด้วยแคนาดา ชวนจัดเขตเวลาใช้กันทั่วโลก

พ.ศ. ๒๔๒๗ (ค.ศ. 1884) ที่สหรัฐอเมริกา และแคนาดา ย้อนหลังไปหลายปี กิจการรถไฟได้เจริญขึ้นขยายออกไป ทำให้การคมนาคมขนส่งไปทั่วถึงกัน ความขยายออกไปของการเดินทางรถไฟ กับความกว้างใหญ่ของดินแดน ๒ ประการนี้ ได้เป็นเงื่อนไขที่บังคับให้ต้องจัดการกำหนดเวลา คือ ให้มีเวลามาตรฐาน (standard time) และจัดตั้งเขตเวลา (time zones) ซึ่งผู้แทนจาก ๒๗ ชาติได้มาประชุมที่กรุงวอชิงตัน ดีซี และตกลงรับระบบการจัดเขตเวลามาตรฐาน ในเดือน ต.ค. 1884/๒๔๒๗

(อ่านเรื่องเต็ม ใน ภาคพิเศษ ท้ายเล่ม)

ไทยพิมพ์พระไตรปิฎกเป็นเล่มหนังสือ ชุดแรกของโลก

พ.ศ. ๒๔๓๑ (ค.ศ. 1888) ที่ประเทศไทย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ร.๕ โปรดให้พิมพ์พระไตรปิฎกบาลี ด้วยอักษรไทย เป็นเล่มหนังสือสมัยใหม่ อันนับว่าเป็นครั้งแรกของโลก จบละ ๓๙ เล่ม (ยังขาด ปฏิฐาน) ๑,๐๐๐ ชุด เสร็จและฉลองในปี ๒๔๓๖ พร้อมกับรัชดาภิเษก แล้วส่งไปพระราชทานแก่นานาประเทศ

มีโรงเรียนแล้ว ต้องมีโรงพยาบาล เป็นฐานของชีวิตและสังคม

พ.ศ. ๒๔๓๑ (ค.ศ. 1888) ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๕ “ได้เปิดโรงพยาบาลรักษาคอนไขเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน พ.ศ. ๒๔๓๑ ตรงกับวันพฤหัสบดี แรม ๑ ค่ำ เดือน ๖ ปีชวด และเมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๓๑ ได้พระราชทานนามว่า โรจศิริราชพยาบาลตามพระนามสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าศิริราชกกุธภัณฑ์” (ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ ๒๔๓๕-๒๕๐๗, หน้า ๖๕)

ใช้ ร.ศ. แทน จ.ศ.

พ.ศ. ๒๔๓๒ (ค.ศ. 1889) ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน เป็นเริ่มต้น ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๕ โปรดให้ใช้ รัตนโกสินทรศก เป็นศักราชทางราชการ แทน “จุลศักราช” ซึ่งใช้กันสืบมายาวนาน (เป็นการใช้อย่างพม่า) ดังนั้น ๑ เมษายน จ.ศ. ๑๒๕๑ (พ.ศ. ๒๔๓๒) จึงเปลี่ยนใช้ว่า ๑ เมษายน ร.ศ. ๑๐๘ (พ.ศ. = ร.ศ. + ๒๓๒๔; พ.ศ. = จ.ศ. + ๑๑๘๑; จ.ศ. = ร.ศ. + ๑๑๔๓)

พ.ศ. ๒๕๐๐
ค.ศ. 2000

จากซ้าย: อนาคาริก ธรรมปาละ พ.อ. ออลคอตต์

อนาคาริก ธรรมปาละ ผู้นำการฟื้นฟูพุทธศาสนาในอินเดีย

พ.ศ. ๒๔๓๔ (ค.ศ. 1891) อนาคาริก ธรรมปาละ (Anagarika Dharmapala) ชาวลังกา เกิดเมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๗=ค.ศ. 1864 ในตระกูลผู้ดีลังกาที่เปลี่ยนไปนับถือคริสต์สมัยเป็นอาณานิคมของอังกฤษ เดิมชื่อ David Hewavitharne

ต่อมา David ได้เรียนรู้จักพระพุทธศาสนาจากชาวอเมริกัน ชื่อ พ.อ. ออลคอตต์/Col. H.S. Olcott จึงหันมานับถือพระพุทธศาสนา และเมื่อได้รู้สภาพพระพุทธศาสนาที่ถูกเบียดเบียนต่างๆ จึงได้ตั้งปณิธานที่จะฟื้นฟู

พระพุทธศาสนา โดยครองตนเป็นอนาคาริกเพื่อให้ทำงานได้สะดวก และใช้ชื่อใหม่ว่า อนาคาริก ธรรมปาละ

ณ วันที่ ๒ มกราคม ๒๔๓๔ หลังจากเยือนสารนาถ ธรรมปาละได้มาที่พุทธคยา เมื่อเห็นสภาพของภิกษุสัมพุทธสถานที่ถูกทอดทิ้งทรุดโทรมและตกอยู่ใต้การครอบครองของพวกนักบวชฮินดูที่เรียกว่ามัททันต์แล้ว ได้ปฏิญาณต่อหน้าต้นพระศรีมหาโพธิ์ว่าจะอุทิศชีวิตของตนเพื่อกู้พุทธสถานสำคัญนั้นกลับคืนขึ้นมาสู่ความเป็นที่ศรัทธาของประชาชนให้จงได้

ค.ศ. 1

ค.ศ. 500

วิทยาลัยแห่งแรกของไทย

พ.ศ. ๒๔๓๒ (ค.ศ. 1889) ที่ประเทศไทย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ร.๕ โปรดให้ย้ายที่ราชบัณฑิตยสถานจากในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ออกมาจัดเป็น**บาลีวิทยาลัย**ขึ้นที่วัดมหาธาตุ เรียกว่า “มหาธาตุวิทยาลัย” เป็นครั้งแรกที่ใช้นามวิทยาลัยในประเทศไทย

ต่อมา ณ ๑๓ ก.ย. ๒๔๓๔ เสด็จไปทรงวางศิลาฤกษ์สังฆเสนาสน์ราชวิทยาลัย ประกาศพระราชปรารภเปลี่ยนนามมหาธาตุวิทยาลัยเป็น “**มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**” ให้เป็นที่ศึกษาพระปริยัติธรรมและวิชาชั้นสูง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประกาศตั้งเป็นมหาวิทยาลัยฝ่ายพระพุทธศาสนา ๙ ม.ค. ๒๔๕๐ เปิดการศึกษา ๑๘ ก.ค. ๒๔๕๐ ให้ปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต มีฐานะสมบูรณ์ตามกฎหมายเมื่อรัฐตรา พรบ.มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐

จากบน:
อาคารถาวรวัด
สังฆเสนาสน์ราชวิทยาลัย

หน้าตาร่วมจากบน:
สมเด็จพระมหาสมณเจ้า
มหานิกุลราชวิทยาลัย

ตั้งมหาโพธิสมาคมเป็นฐาน เริ่มงานฟื้นฟูศาสนา

ณ วันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๔๓๔ นั้นเอง ก็ได้ตั้ง Maha Bodhi Society (มหาโพธิสมาคม) แห่งแรกขึ้นมาเป็นฐานในการทำงาน ให้ชื่อว่า Buddhagaya Maha Bodhi Society (พุทธายามหาโพธิสมาคม แต่ตั้งขึ้นที่ลังกา) จากนั้นได้มุ่งมั่นทำงานเพื่อจุดหมายที่ตั้งไว้ ต้องเดินทางไปในประเทศต่างๆ มาก โดยเฉพาะไปเผยแพร่ธรรมในอเมริกา (แคว้นเมืองไทย ก.พ. ๒๔๓๗) ตลอดจนไปร่วมประชุมสภาศาสนาโลกที่ชิคาโกใน ก.ย. ๒๔๓๖ (the 1893 World's Parliament of Religions in Chicago)

ต่อมาเริ่มจัดคณะไปนมัสการพุทธคยา และพุทธสถานอื่นๆ เป็นครั้งแรกในเดือน ธ.ค. ๒๔๓๗ แล้วในเดือน ก.พ. ๒๔๓๘ ได้นำพระพุทธรูปเข้าไปตั้งบูชาในพระเจดีย์พุทธคยา (พระพุทธรูปองค์นี้เป็นแบบญี่ปุ่น) แต่คนของอินดูมหันต์ได้นำพระพุทธรูปนั้นออกมาทิ้งข้างนอก เรื่องเป็นความขึ้นศาลกัน และพยายามกันต่อมา จนใน ค.ค. ๒๔๔๔ แม้ชาวพุทธจะได้อิสรภาพในการเข้าไปบูชาในพระพุทธรูปเจดีย์ แต่องค์พระเจดีย์ก็ยังเป็นทรัพย์สินในความดูแลของอินดูมหันต์กับรัฐบาล คณะของท่านธรรมปาละทำได้เพียงซื้อที่สร้างที่พักไว้ใกล้ๆ

ต่อมาไม่นานได้ซื้อที่เพื่อสร้างวิหารที่สารนาถ จนกระทั่งสร้างมูลคันธกุฎีวิหารเสร็จที่นั่นในปี ๒๔๗๓

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

๓๐

2500

ตั้งกระทรวงธรรมการ ให้ธรรมา คมศาสนา และเป็นแกนของการศึกษา

พ.ศ. ๒๔๓๕ (ค.ศ. 1892) วันที่ ๑ เมษายน ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๕ มีพระบรมราชโองการประกาศตั้งกรมธรรมการขึ้นเป็น “กระทรวงธรรมการ” (พร้อมกับกระทรวงอื่นๆ รวมเป็น ๑๐ กระทรวง) ให้รับผิดชอบการศึกษาทั้งฝ่ายบ้านเมืองและพระศาสนาเนืองอยู่ในนโยบายอันเดียวกัน โดยก่อนนี้ ในปี ๒๔๓๒ ได้โปรดให้รวมกรมศึกษาธิการที่ตั้งขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๓๐ กับกรมอื่นๆ อีก ๓ กรม เข้าในกรมธรรมการมาพร้อมแล้ว

มหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งแรก ในประเทศไทย

พ.ศ. ๒๔๓๖ (ค.ศ. 1893) ที่ประเทศไทย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ร.๕ เสด็จไปทรงเปิด “มหามกุฏราชวิทยาลัย” ที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรสทรงจัดตั้งขึ้น มหามกุฏราชวิทยาลัย ประกาศตั้งเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์ ชื่อ สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ณ ๓๐ ธ.ค. ๒๔๘๘ เปิดการศึกษา ๑๖ ก.ย. ๒๔๘๙ ให้ปริญญาศาสนศาสตรบัณฑิต มีฐานะสมบูรณ์ตามกฎหมายเมื่อรัฐตรา พรบ. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐

อเมริกันชายนำเข้ามา อเมริกันหญิงช่วยทุนให้เดินหน้า

การเพื่อพระศาสนาทั้งนี้ รวมทั้งการสร้างโรงเรียน และโรงพยาบาลเพื่อการสงเคราะห์คนคู่ไป ได้รับความร่วมมือจากชาวพุทธหลายแห่ง โดยเฉพาะบุคคลที่ช่วยเหลือโดยตลอดและมากที่สุดจนสุดท้ายตั้งเป็นกองทุน คือ **เศรษฐินีชาวอเมริกัน** ชื่อ Mrs. Mary Foster (กองทุนชื่อ Mary Foster Permanent Fund, ตั้งใน ก.ค. ๒๔๖๗)

เจดีย์พุทธคยา
หลังการบูรณะ

แม้จะสิ้นชีพ

ขอเกิดมาทำงานพุทธศาสนาต่อไป

ต่อมา พ.ศ. ๒๔๗๔ อนาคตาริก ธรรมปาละ ขราลง ได้บวชโดยมีนามว่า **ศรี เทวมิตร ธรรมปาละ** จากนั้นอีก ๒ ปีก็ได้อุปสมบท (ตรงนี้ ผู้บันทึกลำดับเหตุการณ์ในประวัติเขียนไว้สับสนว่า ค.ศ. 1931: Ordained as a Bhikkhu... แล้ว ค.ศ. 1933: Received Higher Ordination. ทำให้สงสัยว่าเป็นการบันทึกผิดพลาด ครั้งแรกอาจบรรพชาเป็นสามเณร แล้วครั้งหลังอุปสมบทเป็นพระภิกษุ หรือเป็นภิกษุแล้วบวชซ้ำแบบทำพหุกรรม)

แต่เวลาผ่านมาเพียง ๒ เดือนเศษ ณ ๒๙ เม.ย. ๒๔๗๖ ท่านก็ถึง**มรณภาพ**ที่สารนาถ เมืองพาราณสี กล่าววจาสุดท้ายว่า “ขอให้ข้าพเจ้าได้เกิดใหม่...ข้าฯ ขอเกิดอีก ๒๕ชาติ เพื่อเผยแผ่ธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า”

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

ค.ศ. 1

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 500

ค้นพบเอกซเรย์

พ.ศ. ๒๔๓๘ (ค.ศ. 1895) ณ วันที่ ๕ พ.ย. นักฟิสิกส์เยอรมัน ชื่อ เรินต์เกน (Wilhelm C. Roentgen) ค้นพบรังสีแม่เหล็กไฟฟ้าความถี่สูง ที่เรียกว่า “เอกซเรย์ (X-ray)” และได้รับรางวัลโนเบล ประจำปี ๒๔๔๔/1901

กีฬาโอลิมปิกคืนชีพ

พ.ศ. ๒๔๓๙ (ค.ศ. 1896) กีฬาโอลิมปิกของกรีกโบราณ ซึ่งหยุดไปเพราะถูกพวกโรมันห้าม ตั้งแต่ปี ๗๓๗/194 ได้รับการฟื้นฟู เริ่มจัดขึ้นใหม่ที่เมืองเอเธนส์

ปลูกเมล็ดพืชไว้ ผลผลิตให้ผู้อื่นชื่นชมต่อไป

กาลล่วงมาถึง พ.ศ. ๒๔๙๒ (ค.ศ. 1949) หลังจาก
ท่านธรรมปาละสิ้นชีพไปแล้ว ๑๖ ปี งานที่ท่านเพียรทำ
ไว้จึงสำเร็จบ้างบางส่วน เมื่อรัฐบาลรัฐพิหารออก **พรบ.
ศาสนสถานพุทธคยา** (Buddha Gaya Temple Act)
กำหนดให้การจัดการมหาโพธิเจดีย์เป็นอำนาจของคณะ
กรรมการที่ประกอบด้วยชาวฮินดูและชาวพุทธมีจำนวน
ฝ่ายละเท่ากัน

มหาโพธิสมาคม ในอินเดีย มีสำนักงานใหญ่อยู่ที่
เมืองกัลกัตตา (Kolkata หรือ Calcutta) มีสาขาหลาย
แห่งหลายเมือง ออกวารสารชื่อ *The Maha Bodhi*

อนาคาริก ธรรมปาละ เป็นชาวพุทธผู้มีบทบาท
สำคัญยิ่งในการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในชมพูทวีป เป็น

บุคคลที่ได้บำเพ็ญประโยชน์อย่างมากแก่พระพุทธศาสนา
และแก่ชาวพุทธสมัยปัจจุบัน โดยเฉพาะผู้ที่มานมัสการ
สังเวชนียสถานคงจะอนุโมทนาอดีตจริยาเพื่อกู้พุทธสถาน
ที่ท่านได้บำเพ็ญแล้ว

ปราชญ์อินเดียต้นตอตามฝรั่ง ตั้งสมาคมทางพุทธ

พ.ศ. ๒๔๓๕ (ค.ศ. 1892) ปราชญ์ชาวอินเดียเกิด
ความตื่นตัวขึ้นจากแรงกระตุ้นที่ได้เห็นชาวตะวันตกศึกษา
ค้นคว้าพระพุทธศาสนากันอย่างจริงจัง จึงได้ตั้ง **Buddhist
Text Society (สมาคมพุทธศาสนปกรณ)** ขึ้นบ้างในเมือง
กัลกัตตา

มหาโพธิสมาคม

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

๑๕๐๐

ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 2500

ดัก ซูซูกิ

หน้าตรงจากซ้าย:
Wilhelm C. Roentgen
เอกซเรย์ขั้นแรก
1896 Olympic Medal
ตราสัญลักษณ์กีฬาโอลิมปิก

พุทธแบบเซนเด่นก่อน ที่อเมริกา

พ.ศ. ๒๔๔๐ (ค.ศ. 1897) ที่อเมริกา **ซูซูกิ**
(Daisetz Teitaro Suzuki) ปราชญ์แห่งพระพุทธศาสนา
นิกายเซน ด้วยการบรรยายตามมหาวิทยาลัยอเมริกัน
และเขียนหนังสือ ได้ทำให้ชาวตะวันตกรู้จักเข้าใจพระ
พุทธศาสนา และนิยมสมาธิแพร่หลายออกไปมาก พร้อม
กับนิยมพระพุทธศาสนาแบบเซนด้วย

ในหัวเมือง เผดียงพระสงฆ์ สอนทั่วราชอาณาจักร

พ.ศ. ๒๔๔๑ (ค.ศ. 1898) ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๕ มีพระบรมราชโองการ “ประกาศจัดการเล่าเรียนในหัวเมือง” เผดียงพระสงฆ์ทั่วราชอาณาจักรให้เอาใจใส่สั่งสอนธรรมแก่ประชาชน และฝึกสอนวิชาความรู้ต่างๆ แก่กุลบุตร เพื่อการนี้ ทรงอาราธนากรมหมื่นวชิรญาณวโรรส เจ้าคณะใหญ่ บังคับการพระอารามในหัวเมืองในส่วนการพระศาสนาและการศึกษา และทรงมอบหมายกรมหมื่นดำรงราชานุภาพเป็นเจ้าหน้าที่อนุกุลในฝ่ายกิจการของฆราวาส

แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับแรกของประเทศไทย

พ.ศ. ๒๔๔๑ (ค.ศ. 1898) ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๕ เนื่องด้วย “การศึกษาที่ได้เริ่มจัดการมาแต่ต้นนั้น ยังไม่ได้รับการลงเป็นหลักฐานแน่นอน จนใน พ.ศ. ๒๔๔๐ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินประพาสทวีปยุโรปครั้งแรก ได้ทอดพระเนตรเห็นนักเรียนซึ่งได้มาเล่าเรียนอยู่ชานาน ยังเรียนไม่สำเร็จทันพระราชประสงค์ที่จะทรงใช้ราชการ เป็นเหตุให้ไม่พึงพอพระราชหฤทัย จึงโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี (ม.ร.ว. เปีย มาลากุล) ซึ่งขณะนั้นเป็นพระยาวิสุทธิสุริยศักดิ์ อัครราชทูตพิเศษประจำ

ราชสำนักอังกฤษ คิดอ่านตรวจตราสืบหาแบบแผน และทำความเข้าใจวิธีที่จะแก้ไขจัดการศึกษา...” พระยาวิสุทธิสุริยศักดิ์ได้ดำเนินการแล้วส่งมายังกระทรวงธรรมการ และกรมศึกษาธิการประมวลเรียบเรียงเสร็จนำขึ้นทูลเกล้าฯ ซึ่งทรงพอพระราชหฤทัยและตรัสชมสำเร็จเป็น “โครงการศึกษา พ.ศ. ๒๔๔๑” (บางที่เรียกเป็น “โครงการศึกษาสำหรับชาติ พ.ศ. ๒๔๔๑” ก็มี) อันควรถือว่าเป็นแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับแรกของประเทศไทย

ตามโครงการศึกษา พ.ศ. ๒๔๔๑ นี้ การเล่าเรียนสามัญแบ่งลำดับชั้นเป็น ๔ คือ การเล่าเรียนเบื้องต้น (มูลศึกษา) เบื้องต้น (ประถมศึกษา) เบื้องกลาง (มัธยมศึกษา) และเบื้องสูงสุด (อุดมศึกษา) ในตอนว่าด้วยอุดมศึกษา มีความต่อท้ายว่า “หมายเหตุ: ได้หวังใจไว้ว่าในปีสุวรรณภิกษุ ถ้าจะเป็นได้ จะได้รวมมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นส่วนวิทยาลัยสำหรับวินัยและศาสตร์มหาธาตุวิทยาลัยเป็นวิทยาลัยสำหรับกฎหมาย โรงเรียนแพทยากรเป็นวิทยาลัยสำหรับแพทย์ และตั้งโรงเรียนเป็นวิทยาลัยสำหรับวิทยา และมีหอสาภกวิทยาขึ้นแห่งหนึ่ง รวมวิทยาลัยต่างๆ เหล่านี้ เข้าเป็นรัตนโกสินทร์สาภกวิทยาลัย” (สาภกวิทยาลัย คือคำครั้งนั้นสำหรับ university) แต่พระองค์ได้เสด็จสวรรคตใน พ.ศ. ๒๔๕๓ ก่อนถึงปีสุวรรณภิกษุ (พ.ศ. ๒๔๖๑) นั้น การจึงไม่เป็นไปตามโครงการนี้

(ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง เรียก “โครงการศึกษา” เป็นพื้น มีเรียกเป็นแผนการศึกษาฉบับบ้าง ต่อมา ตั้งแต่ปีเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ จึงเรียกว่า “แผนการศึกษาชาติ” แล้วต่อมามีถึงปี ๒๕๐๒ มีประกาศคณะปฏิวัติตั้งสภาการศึกษาแห่งชาติขึ้น แต่นี้ไปเติม “แห่ง” เริ่มด้วย “แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๐๓”)

จากบัญชี:
กรมหมื่นดำรงราชานุภาพ
ครูพระ:
พระยาวิสุทธิสุริยศักดิ์
นักเรียนยุโรปสมัย ร.๕

วิทยาศาสตร์+เทคโนโลยี: ความก้าวหน้าที่น่าทึ่ง

พ.ศ. ๒๔๔๓-๕๙ (ค.ศ. 1900-16) เป็นช่วงที่มีความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีหลายอย่าง เช่น

ด้านวิทยาศาสตร์:

แมกซ์ แพลงค์ (Max Planck) นักฟิสิกส์เยอรมัน วางฐานแห่งทฤษฎีควอนตัม ในปี ๒๔๔๓/1900; ไอน์สไตน์ (Albert Einstein) นักฟิสิกส์อเมริกัน (เยอรมัน โดยกำเนิด) พัฒนาทฤษฎีพิเศษแห่งสัมพัทธภาพ ในปี ๒๔๔๘/1905 และเผยแพร่ทฤษฎีทั่วไปแห่งสัมพัทธภาพ ในปี ๒๔๕๙/1916

ด้านเทคโนโลยี:

มารีโคนี (Guglielmo Marconi) ชาวอิตาลี ใช้วิทยุที่ตนประดิษฐ์ขึ้นส่งข่าวเป็นครั้งแรก ในปี ๒๔๔๔/1901; ออร์วิลล์ ไรท์ (Orville Wright) ขับขี่เครื่องบินที่ตน และพี่ชาย คือ วิลเบอร์ ไรท์ (Wilbur Wright) สร้างขึ้น สำเร็จครั้งแรกในวันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๔๔๖/1903; เบกแลนด์ (Leo Hendrik Baekeland) นักเคมีอเมริกัน เชื้อสายเบลเยียมสร้างสารสังเคราะห์ที่เป็นพลาสติกสมัยใหม่ขึ้นในปี ๒๔๕๒/1909

ใกล้ๆ ก่อนช่วงนี้: เบลล์ (Alexander Graham Bell) ชาวอเมริกันได้ประดิษฐ์โทรศัพท์แล้วใช้ครั้งแรก ๑๐ มี.ค. ๒๔๑๙/1876; สแวน (Sir Joseph Wilson Swan) ชาวอังกฤษ และเอ็ดิสัน (Thomas Alva Edison) ชาว

จากบนซ้าย:
แมกซ์
ไอน์สไตน์
มารีโคนี
ออร์วิลล์ ไรท์
วิลเบอร์ ไรท์
เบกแลนด์
เบลล์
สแวน
เอ็ดิสัน

อเมริกัน ต่างก็ทำหลอดไฟฟ้าขึ้นมาใช้ได้สำเร็จในปี ๒๔๐๓ /1860 และ ๒๔๒๒/1879 เอ็ดิสันเป็นนักประดิษฐ์ยิ่งใหญ่

มีผลงานประดิษฐ์กว่า ๑,๐๐๐ อย่าง และเป็นผู้ตั้งโรงไฟฟ้ากลางแห่งแรกของโลก ที่เมืองนิวยอร์ก (1881-2)

พ.ร.บ. คณะสงฆ์ ฉบับแรก ถัดจาก “กฎพระสงฆ์” ใน ร. ๑

พ.ศ. ๒๔๔๕ (ค.ศ. 1902) วันที่ ๑๖ มิถุนายน ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๕ มีพระบรมราชโองการ ประกาศ “พระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑” เพื่อให้ฝ่ายพุทธจักรมีการปกครองเป็นแบบแผนเรียบร้อยคู่กันกับฝ่ายพระราชอาณาจักรที่ได้แก้ไขขึ้นแล้ว “... การปกครองสงฆมณฑล ย่อมเป็นการสำคัญ ทั้งในประโยชน์แห่งพระศาสนา และในประโยชน์ความเจริญของพระราชอาณาจักรด้วย ... จะชักนำประชาชนทั้งหลายให้เลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา-โนวาท ประพฤติสัมมาปฏิบัติ และร่ำเรียนวิชาคุณในสงฆสำนักยิ่งขึ้นเป็นอันมาก” ทั้งนี้ โดยมีพระราชดำริว่าการดำเนินการตามประกาศจัดการเล่าเรียนในหัวเมืองเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๑ นั้นบรรลุผลที่ประสงค์ สมควรตั้งเป็นแบบแผนการปกครองคณะสงฆ์ให้มั่นคงเรียบร้อยได้

เฮนรี ฟอร์ด พาอเมริกาก้าวขึ้นมา ในอุตสาหกรรมรถยนต์

พ.ศ. ๒๔๔๖ (ค.ศ. 1903) ที่สหรัฐอเมริกา เฮนรี ฟอร์ด (Henry Ford, 1863–1947) จัดตั้งบริษัทฟอร์ดมอเตอร์ (Ford Motor Co.) ขึ้น และในปี 1908 ได้เริ่มผลิตรถฟอร์ด Model T สีดำ ราคาไม่แพง และหาซื้อไม่

ยาก พอถึงปี 1924 เกิดครั้งของรถยนต์ที่ใช้กันในโลก คือ รถฟอร์ด Model T และในปี 1927 รถฟอร์ด คันที่ ๑๕ ล้าน ก็ออกจากโรงงานในวาระครบ ๒๐ ปี

เฮนรี ฟอร์ด เป็นผู้นำ assembly line คือระบบการใช้สายส่งงานประกอบชิ้นส่วน (บางที่เรียกว่า production line คือ สายการผลิต) เข้ามาใช้ในโรงงาน เมื่อ ๗ ต.ค. 1913/๒๔๕๖ ทำให้การผลิตฟอร์ด Model T รุดหน้ามาก จากที่เคยใช้เวลาประกอบคันละ ๑๒.๕ ชั่วโมง เหลือเพียง ๑.๕ ชั่วโมง จึงผลิตรถได้จำนวนมาก และขายได้ในราคาถูก สมความตั้งใจ

ความสำเร็จของฟอร์ดทำให้บริษัทอื่นต้องนำระบบนี้ไปใช้ และแพร่ไปในอุตสาหกรรมอื่นๆ ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในวงการอุตสาหกรรม (อ่านเรื่องเต็ม ใน *ภาคพิเศษ ท้ายเล่ม*)

เมืองไทยเลิกทาส อย่างนุ่มนวล ด้วยวิธีการเป็นขั้นตอน

พ.ศ. ๒๔๔๘ (ค.ศ. 1905) ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๕ แม้ว่าพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจะทรงมีพระราชดำริในการเลิกทาสมาแต่ต้นรัชกาล แต่สถาบันทาสมีความซับซ้อน โดยเฉพาะเป็นเรื่องของผลประโยชน์ไม่เฉพาะฝ่ายนายเงิน แม้แต่ทาสเองบ้างก็ไม่พอใจ ยังอยากเป็นทาส เพราะไม่ต้องทำมาหากิน และไม่รู้จักทางที่จะไปทำมาหากิน จึงทรงเตรียมการเป็นขั้นตอนอย่างละมุน

ละม่อม รวมทั้งการเตรียมอาชีพ โดยเฉพาะทรงเห็นว่า “การหนังสือ” จะช่วยทาสให้เป็นไทยได้แท้จริง ด้วยการมีโรงเรียน อย่างมีโรงทาน จะเห็นว่า เริ่มแต่ พ.ศ. ๒๔๑๑ ก็ทรงออก “ประกาศว่าด้วยทาสลูกหนี้ จุลศักราช ๑๒๓๐”

พอถึงปี ๒๔๑๗/1874 ก็มี “ประกาศเกษียณอายุลูกทาสลูกไทย” ใน จ.ศ. ๑๒๓๖ ดังนั้นเป็นต้น จนท้ายสุด หลังจากทรงเตรียมการเป็นลำดับมา ๓๐ ปีเศษ ก็ทรงตรา “พระราชบัญญัติลักษณะเลิกทาส ร.ศ. ๑๒๔” อันมีผลตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๔๘ และกำกับท้ายด้วยกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ (พ.ศ. ๒๔๕๑) วางโทษผู้ซื้อขายทาสเท่ากับโจรปล้นทรัพย์

ก้าวใหม่ของการศึกษาพระปริยัติธรรม: บาลีสอบเขียน มีนักรรรมมาเคียง

พ.ศ. ๒๔๕๔ (ค.ศ. 1911) ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๖ สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงให้ท้าววิเชียรพลโดยเขียน มาใช้แทนการสอบแปลปากเปล่า ในการสอบบาลีสนามหลวง เป็นครั้งแรก เริ่มด้วยประโยค ๑-๒ และประกาศใช้เป็นทางการสำหรับทุกประโยคใน พ.ศ. ๒๔๕๘ ครบถึงประโยค ๙ ในปี ๒๔๖๔

อนึ่ง ได้ทรงจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมขึ้นใหม่อีกหลักสูตรหนึ่ง โดยเมื่อเริ่มแรกเรียกว่า “องค์ของสามเณรรู้ธรรม” แล้วเข้ารูปลงตัวเป็น “นักรรรม” สอบครั้งแรกเมื่อเดือนตุลาคม ๒๔๕๔

เมืองไทยเริ่มใช้ “พุทธศักราช”

พ.ศ. ๒๔๕๖ (ค.ศ. 1913) ตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน เป็นต้นสืบไป ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๖ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้ใช้ พุทธศักราช เป็นศักราชทางราชการ แทน “รัตนโกสินทรศก” (พ.ศ. = ร.ศ. + ๒๓๒๔)

ภาพบน:
รัชกาลที่ ๖
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สงครามโลกครั้งที่ 1 ความเปลี่ยนแปลงใหญ่ ที่นำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงต่อไป

พ.ศ. ๒๔๕๗-๖๑ (1914-18) สงครามโลก ครั้งที่ ๑ (World War I) ระหว่างฝ่ายอำนาจกลาง (Central Powers) มีเยอรมนี ออสเตรีย-ฮังการี บัลแกเรีย และจักรวรรดิออตโตมาน ที่ต่อมาสลายและตั้งส่วนที่เหลือเป็นสาธารณรัฐเตอร์กิก) กับฝ่ายสัมพันธมิตร (Allies มีอังกฤษ ฝรั่งเศส รัสเซีย เบลเยียม อิตาลี ญี่ปุ่น สหรัฐฯ เป็นต้น) สนามรบส่วนใหญ่คือ ยุโรป และตะวันออกกลาง ในที่สุดฝ่ายแรกพ่ายแพ้

ในสงครามใหญ่นี้ คนตายทั้งสิ้น ๑๔.๖ ล้านคน (ทหาร ๘ + พลเรือน ๖.๖) แยกเป็นฝ่ายสัมพันธมิตรตาย ๘ ล้านคน (ทหาร ๔.๘ + พลเรือน ๓.๒) ฝ่ายอำนาจกลางตาย ๖.๖ ล้านคน (ทหาร ๓.๑ + พลเรือน ๓.๕)

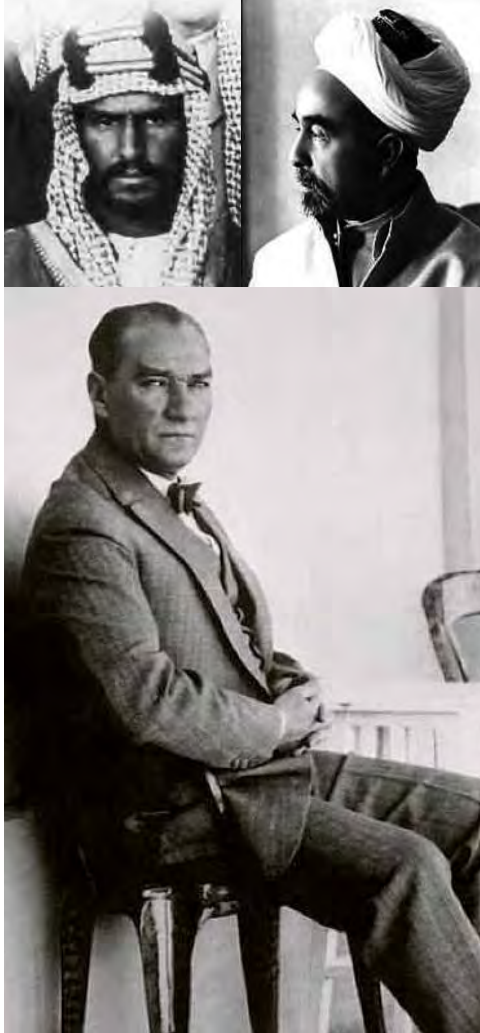
หอพระสมุดสำหรับพระนคร ก่อนมาเป็นหอสมุดแห่งชาติ

พ.ศ. ๒๔๕๙ (ค.ศ. 1916) ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๖ โปรดให้ย้าย หอพระสมุดสำหรับพระนคร (เดิมทีเดียว คือหอพระสมุดวชิรญาณ ซึ่งตั้งอยู่ในพระบรมมหาราชวัง) มาตั้งที่ตึกสังฆมเสนาสน์ราชวิทยาลัย (ตรงข้ามสนามหลวง แถบวัดมหาธาตุ) และได้เสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีเปิด เมื่อ ๖ ม.ค. ๒๔๕๙

ต่อมา หลังจากตั้งกรมศิลปากรขึ้นในปี ๒๔๗๖ และมีกองหอสมุด หอพระสมุดสำหรับพระนครได้เปลี่ยนชื่อเป็นหอสมุดแห่งชาติ และตั้งอยู่ที่นั่นจนถึง ๕ พ.ค. ๒๕๐๙ จึงได้มีพิธีเปิดอาคารหอสมุดแห่งชาติ ที่ได้สร้างขึ้นใหม่ที่บริเวณท่าสากร

เกิดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแห่งแรกของประเทศไทย

พ.ศ. ๒๔๕๙ (ค.ศ. 1916) ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๖ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว “...ได้ประกาศประดิษฐานโรงเรียนข้าราชการพลเรือนของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ขึ้นเป็นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๕๙ และโอนไปขึ้นอยู่ในกระทรวงธรรมการแล้ว ... จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งกรมมหาวิทยาลัยขึ้นอีกกรมหนึ่ง เมื่อวันที่ ๖ เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๐” (ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ ๒๔๓๕-๒๕๐๗, หน้า ๒๕๔)

รัสเซียไปเป็นคอมมิวนิสต์ ออตโตมานมาถ่วงอวสาน

พ.ศ. ๒๔๖๑ (ค.ศ. 1918) ผลแก่ฝ่ายแพ้จากสงครามใหญ่นี้ นอกจากเยอรมนีถูกสนธิสัญญาคอบีบหนักจนระเบิดเป็นสงครามโลกครั้งที่ ๒ ต่อมาแล้ว เหตุการณ์สืบเนื่องทั้งในระหว่างและภายหลังที่สำคัญคือ เกิดการปฏิวัติของพวกบอลเชวิกในรัสเซีย ในปี ๒๔๖๐ ที่ทำให้รัสเซีย กลายเป็นคอมมิวนิสต์ จักรวรรดิออสเตรีย-ฮังการี หรือเรียกง่าย ๆ ว่าจักรวรรดิฮับสบูร์กก็ล่มสลาย และที่น่าสังเกตพิเศษ ก็คืออวสานของจักรวรรดิออตโตมาน

จักรวรรดิสุลต่านออตโตมานรุ่งเรืองสุดถึงราวกลางคริสต์ศตวรรษที่ 16 จากนั้นก็เริ่มเสื่อม ทำสงครามแพ้พวกยุโรปคราวใหญ่ครั้งแรกใน พ.ศ. ๒๑๑๔ (ค.ศ. 1571) ต่อจากนั้นก็รบแพ้พวกยุโรปและเสียดินแดนไปเรื่อยๆ จนถูกตั้งสมญาว่า “บุรุษอมโรคแห่งยุโรป” (“Sick Man of Europe”) เหตุที่แพ้เนื่องจากเพราะภายในอ่อนแอลงแล้ว ข้อสำคัญคือ ตกเป็นเบี้ยล่างในทางอาวุธและอุปกรณ์ต่างๆ เพราะถึงยุคนี้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้เจริญขึ้นมาในประเทศตะวันตก

จุดพลาดสุดท้ายที่ทำให้ถึงอวสานก็คือ การเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่ ๑ โดยอยู่ข้างเยอรมัน ร่วมรบแล้วก็เลยร่วมแพ้ด้วย เฉพาะอย่างยิ่งในช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๑ นั้น ได้เกิดกระแสลัทธิชาตินิยมแพร่ไปในหมู่ชนชาวอาหรับ ฝรั่งโดยเฉพาะอังกฤษก็เข้าหนุนชาวอาหรับให้ลุกขึ้นกู้ชาติกู้แผ่นดินจากพวกเตอร์ก เมื่อถูกโจมตีทั้ง

จากพวกชาตินิยมอาหรับที่ลุกฮือก่อกบฏขึ้นภายใน และสงครามจากข้างนอก ออตโตมานก็สลายในที่สุด

เตอร์กฟูบ อาหรับฟื้น ยิวเข้าทางที่เจาะฟู

ยกตัวอย่าง เริ่มแต่ก่อนสงครามโลก ชาฮูต ซึ่งต่อมาได้เป็นกษัตริย์แห่งประเทศไทยชาฮูตีอาระเบีย ที่ตั้งขึ้นใหม่ ได้บุกมารุกรบจนขับไล่พวกเตอร์กออกจากอาระเบียตะวันออกในปี ๒๔๕๖/1913) และในช่วง ค.ศ. 1916-1918 อังกฤษได้ช่วยและร่วมรบกับเจ้าอาหรับ ขับไล่เตอร์กออกจากดินแดนส่วนต่างๆ ของอาหรับ ตลอดจนดำเนินการเมื่อสิ้นสงครามแล้ว ทำให้เจ้าไฟซาลได้เป็นกษัตริย์ไฟซาลที่ ๑ ของราชอาณาจักรอิรักที่ตั้งขึ้นใหม่ และเจ้าอับดุลละห์ก็ได้เป็นเจ้าผู้ครองทรานสจอร์แดนในปี ๒๔๖๔/1921)

ส่วนอังกฤษเองก็ยกทัพเข้ายึดเยรูซาเล็ม และครอบครองปาเลสไตน์ ในเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๖๐ (ค.ศ. 1917) แล้วจัดการดูแลงานสันสงครามโลกครั้งที่ ๒

จากนซ้าย:
Abdul Aziz Al Saud
เจ้าอับดุลละห์
มุสตาฟา เคนา

หน้ากรงซ้าย:
พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

วีรบุรุษผู้มิชชัน นำความสำเร็จมาให้ แก่เพื่อนร่วมชาติและมวลชาวโลก

พ.ศ. ๒๔๗๐ (ค.ศ. 1927) ที่สหรัฐอเมริกา มีข่าวใหญ่ที่คนสนใจตื่นเต้นกันไปทั่วทั้งโลก เมื่อชาร์ลส์ เอ. ลินด์เบอร์เกอร์ (Charles A. Lindbergh) นำเครื่องบินลำน้อยชื่อ Spirit of St. Louis ขึ้นจากเมืองนิวยอร์กในตอนเช้าของวันที่ ๒๐ พ.ค. ไปลงจอดที่เมืองปารีส ในคืนวันรุ่งขึ้น ๒๑ พ.ค. ๒๔๗๐ รวมใช้เวลาบิน ๓๓ ชั่วโมงครึ่ง เป็นระยะทาง ๕,๘๐๐ กม. (๓,๖๐๐ ไมล์) นี่คือการบินเดี่ยวรวดเดียวข้ามมหาสมุทรแอตแลนติกสำเร็จครั้งแรก (first nonstop solo flight across the Atlantic)

อเมริกาจัดงานต้อนรับลินด์เบอร์เกอร์อย่างวีรบุรุษผู้ยิ่งใหญ่ เป็นงานฉลองชัยครั้งยิ่งใหญ่ที่สุดของชาติหลังการชนะในสงครามโลกครั้งที่ ๑ นอกจากเงินรางวัล และ เครื่องหมายเกียรติยศที่ประธานาธิบดีอเมริกันมอบให้แล้ว รัฐสภาอเมริกัน (Congress) ได้ออกกฎหมายพิเศษมอบเหรียญ Congressional Medal of Honor แก่เขา (อ่านเรื่องเต็ม ใน ภาคพิเศษ ท้ายเล่ม)

จากบน:
ทอมบอว์
รัชกาลที่ ๗
ลินด์เบอร์เกอร์

หน้าตรงข้ามจากบน:
พุทธศาสนิกชน
ปรีดี พนมยงค์
ม.สสสศาสตร์

พระเนตรเรียนนักรรรมกันสืบมา กฤหัสถ์เริ่มมีธรรมศึกษาให้เรียน

พ.ศ. ๒๔๗๒ (ค.ศ. 1929) ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๗ เริ่มเปิดโอกาสให้กฤหัสถ์เรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม โดยแยกจากแผนกนักรรรมสำหรับพระภิกษุสามเณร เรียกว่า “ธรรมศึกษา”

นักดาราศาสตร์อเมริกัน พบดาวยม

พ.ศ. ๒๔๗๓ (ค.ศ. 1930) ที่สหรัฐอเมริกา นักดาราศาสตร์อเมริกัน ชื่อว่า ทอมบอว์ (Clyde W. Tombaugh) ค้นพบดาวเคราะห์ที่เรียกว่า “ดาวยม” (Pluto, พระยม ก็เรียก) ซึ่งอยู่ห่างที่สุดจากดวงอาทิตย์ โกลโดยเฉลี่ยประมาณ ๕,๙๑๔ ล้าน กม. เป็นลำดับสุดท้าย คือที่ ๙ ในบรรดาดาวเคราะห์ทั้ง ๙ ไม่อาจมองเห็นด้วยตาเปล่า เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๒,๓๐๐ กม. (บ้างว่า ๓,๓๐๐ กม., ไม่ถึงครึ่งหนึ่งของโลก) หมุนรอบดวงอาทิตย์รอบละ ๒๔๘.๕ ปี

เมืองไทยเปลี่ยนการปกครอง เป็นประชาธิปไตย

พ.ศ. ๒๔๗๕ (ค.ศ. 1932) ที่ประเทศไทย ในวันที่ ๒๔ มิถุนายน คณะราษฎร ได้ยึดอำนาจ เปลี่ยนการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เป็นระบอบประชาธิปไตย

กำเนิดพุทธศาสนิกข และสวนโมกขพลาราม

พ.ศ. ๒๔๗๕ (ค.ศ. 1932) ที่ประเทศไทย พระมหาเจี๊อม อินทปโย โขซึ่งมาศึกษาพระปริยัติธรรมอยู่ในกรุงเทพฯ ได้ตัดสินใจหยุดการเล่าเรียนแล้วเดินทางกลับไปยังบ้านเกิดที่หมู่เรียง ไชยา สุราษฎร์ธานี หลังจากหาเสนาสนะอันวิเวก ก็ได้พบ แล้วเข้าอยู่ในวัดร้างตระพังจิกเนื้อที่ประมาณ ๖๐ ไร่ ในวันวิสาขบูชา ที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๔๗๕ เนื่องจากที่นั้นมีต้นไม้และต้นพลาหมาก จึงคิดคำขึ้นมาตั้งชื่อที่นั่นว่า “สวนโมกขพลาราม” แล้วด้วยใจมุ่งมั่นที่จะมอบกายถวายชีวิตสนองงานของพระพุทธเจ้า จึงเรียกตนว่า “พุทธทาส” และต่อมาในเดือนพฤษภาคม ๒๔๗๖ ก็ได้ออกหนังสือพิมพ์รายตรีมาส ชื่อ “พุทธศาสนา” เป็นชิ้นต้นของงานเผยแผ่ธรรมของพุทธทาสสิกข ซึ่งต่อมาได้แพร่ขยายออกไปอย่างกว้างขวาง เป็นที่รู้จักทั่วไปในสังคมไทย โดยเฉพาะในหมู่ชนระดับที่เคยเรียกว่าปัญญาชน ตลอดจนในวงการพุทธศาสนาระหว่างประเทศ

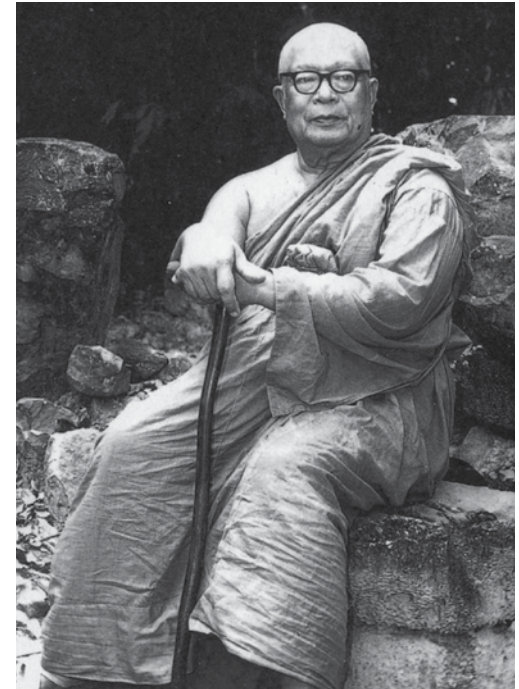
ราชบัณฑิตยสถาน เครือข่ายทางปัญญา แหล่งอ้างอิงทางวิชาการ

พ.ศ. ๒๔๗๖ (ค.ศ. 1933) ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๗ สมาชิกแทนราษฎรตราพระราชบัญญัติว่าด้วยราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๔๗๖ ให้ประกาศใช้เป็นกฎหมาย ในวันที่ ๓๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ ซึ่งถือเป็นวัน

สถาปนาราชบัณฑิตยสถาน (The Royal Institute) สืบแทนราชบัณฑิตยสภา ซึ่งได้โปรดให้ตั้งขึ้นโดยประกาศลงวันที่ ๑๙ เม.ย. ๒๔๖๙

มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง มาเป็นมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

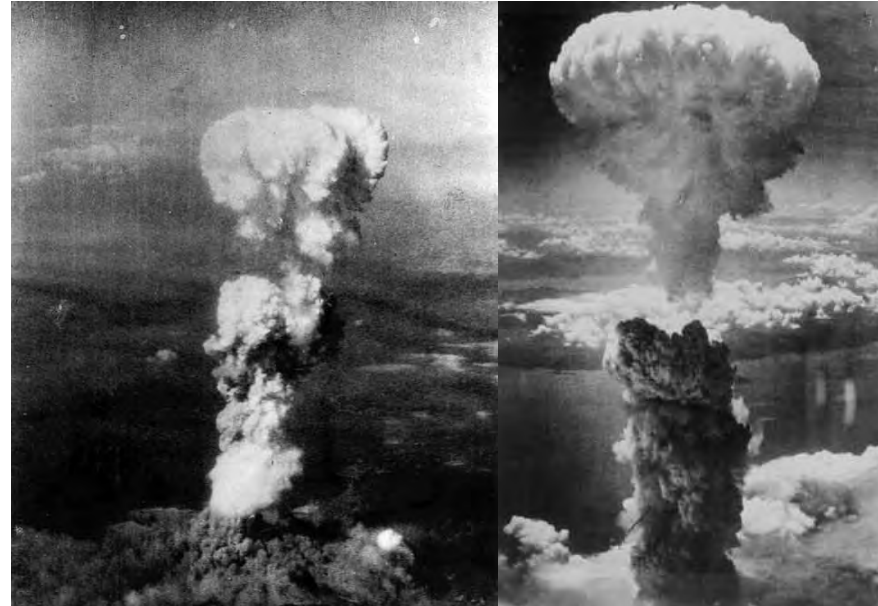
พ.ศ. ๒๔๗๗ (ค.ศ. 1934) ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๘ โดย “พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง พุทธศักราช ๒๔๗๖” มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองได้เกิดขึ้น และได้ทำพิธีเปิดเมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๗ ซึ่งถือเป็นวันสถาปนามหาวิทยาลัย โดยมีหลวงประดิษฐมนูธรรม คือ ศาสตราจารย์ ดร.ปรีดี พนมยงค์ เป็น “ผู้ประกาศนการ” คนแรก เมื่อเริ่มก่อตั้งมหาวิทยาลัยมีชื่อว่า “มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง” (ม.ธ.ก. หรือตามนิยมว่า มธก.) และนับว่าได้รับช่วงการศึกษาทางกฎหมายจากโรงเรียนกฎหมายเดิม (ที่เชิงสะพานผ่านพิภพลีลา) มีเป้าหมายที่จะเป็นตลาดวิชา ต่อมา ในปี ๒๔๙๕ รัฐบาลได้ตรา “พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พุทธศักราช ๒๔๙๕” เป็นเหตุให้ชื่อของมหาวิทยาลัยไม่มีคำว่า “การเมือง” และสิ้นเข้าเป็น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ม.ธ. หรือ มธ.) ดังปรากฏในปัจจุบัน

ทีวี โผล่มาปิด ตัดสงครามโลก ๖ ปี จน ๒๕๘๘ ผ่าน จั๊บบานไม่หุบ

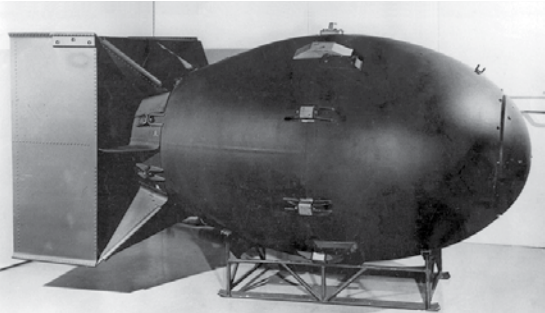
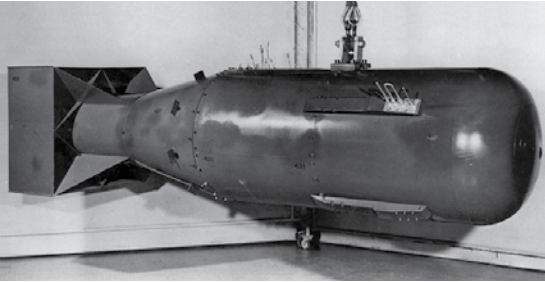
พ.ศ. ๒๔๘๒ (ค.ศ. 1939) ที่สหรัฐอเมริกา วันที่ ๓๐ เมษายน มีการเปิดงานแสดงสินค้าโลกที่เมืองนิวยอร์ก (New York World's Fair) NBC ได้เปิดตัวเริ่มออกรายการประจำของโทรทัศน์ โดยทำการถ่ายทอดพิธีที่ประธานาธิบดี Franklin D. Roosevelt เป็นประธานกล่าว และกลายเป็นประธานาธิบดีคนแรกที่ออกโทรทัศน์ ก่อนนั้น BBC ได้เริ่มบริการทีวีเป็นเจ้าแรกของโลกที่ลอนดอน ในปี 1936 และออกถ่ายทอดภายนอกครั้งแรก คือแพร่ภาพขบวนงานราชาภิเษกของพระเจ้ายอร์จที่ ๖ (King George VI) ในเดือน พ.ย. 1937

เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ (1939-1945/๒๔๘๒-๒๕๘๘) โทรทัศน์เงียบเฉา เพราะโรงงานเปลี่ยนไปเป็นที่ผลิตอาวุธยุทโธปกรณ์ แต่เมื่อสงครามโลกจบแล้ว อุตสาหกรรมโทรทัศน์ในอเมริกา และในอังกฤษ ก็แบ่งบานอย่างรวดเร็ว ทีวีเข้ามาเมืองไทยใน พ.ศ. ๒๔๙๘ (อ่านเรื่องเต็ม ใน *ภาคพิเศษ ท้ายเล่ม*)

จากบชายะ:
เมืองไฮโซมา
เมืองมากซาก
ประธานาธิบดีกรูแมน

หน้ากรมข้ามจากบน:
ระเบิดปรมาณู Little boy
ระเบิดปรมาณู Fat Man
อ่าวพอร์สา

สงครามโลกครั้งที่ 2

คนตาย ๔๕ ล้าน

สู่วสานของลัทธิอาณานิคม

พ.ศ. ๒๔๘๒-๘๘ (ค.ศ. 1939-45) สงครามโลกครั้งที่ ๒ (World War II) ระหว่างฝ่ายอักษะ (Axis Powers) มีเยอรมนี ญี่ปุ่น อิตาลี) กับฝ่ายสัมพันธมิตร (Allies มีอังกฤษ ฝรั่งเศส สหภาพโซเวียต สหรัฐฯ จีน เป็นต้น) สืบเนื่องจากความรู้สึกกดดันเคียดแค้นต่อสนธิสัญญาสันติภาพเมื่อจบสิ้นสงครามโลกครั้งที่ ๑ ที่บีบรัดเข้มขีเยอรมันมาก และได้เกิดระบอบเผด็จการทหารขึ้นในเยอรมนี ญี่ปุ่นและอิตาลี ประกอบกับภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำและปั่นป่วนไปทั่วโลก

สงครามเริ่มเมื่อเยอรมนีโจมตีโปแลนด์ในวันที่ ๑ กันยายน ๒๔๘๒ ต่อมาเมื่อญี่ปุ่นโจมตีอ่าวเพอร์ล (Pearl Harbor) ในวันที่ ๗ ธ.ค. ๒๔๘๔ ก็ทำให้สหรัฐอเมริกาประกาศสงครามเข้ารบด้วย ในที่สุดเยอรมนียอมแพ้ โดยไม่มีเงื่อนไข ในวันที่ ๗ พ.ค. ๒๔๘๘ ต่อมาในเดือนสิงหาคม ปีเดียวกันนั้น ประธานาธิบดีทรูแมนแห่งสหรัฐฯ ได้ตัดสินใจใช้ระเบิดปรมาณู และได้ให้ทั้งระเบิดปรมาณูลูกแรกที่เมืองฮิโรชิมา (Hiroshima) ในวันที่ ๖ ส.ค. และลูกที่ ๒ ที่นาทากาซากิ (Nagasaki) ในวันที่ ๙ ส.ค. ทำให้ญี่ปุ่นประกาศยอมแพ้ในวันที่ ๑๔ ส.ค. ๒๔๘๘ และสงครามโลกครั้งที่ ๒ ก็จบสิ้นลง

ความสูญเสียในสงครามนี้ไม่อาจได้ตัวเลขเพียงพอ แต่รู้คร่าวๆ ว่า ทหารไปรบราว ๗๐ ล้านคน ค่าใช้จ่ายราว ๑,๑๕๔,๐๐๐,๐๐๐,๐๐๐ เหรียญอเมริกัน

คนตายทั้งหมดราว ๔๕ ล้านคน (ทหาร ๑๕-๒๐ ล้านคน + พลเรือน ๒๕-๓๐ ล้าน)

ทหารที่ตายนั้น ฝ่ายอักษะ เยอรมนีตาย ๓.๕ ล้าน ญี่ปุ่น ๑.๕ ล้าน อิตาลี ๒ แสน ฝ่ายสัมพันธมิตร สหภาพโซเวียตตาย ๗.๕ ล้าน จีน ๒.๒ ล้าน อังกฤษกว่า ๓ แสน สหรัฐฯ ๒.๙๒ แสน ฝรั่งเศส ๒.๑ แสน

พลเรือนที่ตาย ฝ่ายอักษะ เยอรมนีตาย ๕ แสน ญี่ปุ่น ๖ แสน อิตาลี ๑.๔๕ แสน ฝ่ายสัมพันธมิตร สหภาพโซเวียตตาย ๑๐-๑๙ ล้าน จีน ๖-๑๐ ล้าน ฝรั่งเศส ๔ แสน อังกฤษกว่า ๖.๕ หมื่น สหรัฐฯ ๖ พันคน

ทั้งหมดนี้ไม่รวมคนยิวที่ถูกพวกนาซีกวาดต้อนไปฆ่าอีกราว ๖ ล้านคน (ส่วนมากจากยุโรปตะวันออก)

หลังจบสงครามโลกครั้งที่ ๒ แล้ว ระเบียบอาณานิคมก็จบสิ้นไปด้วย ประเทศต่างๆ ททยอยได้รับอิสรภาพตามกันมาโดยลำดับ

คลังพุทธชาด

๘๐๐ปี ที่อินเดียไม่มีพุทธศาสนา

ค) พุทธศาสนาฝ่ากระแสโลกาภิวัตน์ ผ่านเข้าสู่สุวรรณภูมิ

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี: ความก้าวหน้าที่น่าสยดสยอง

พ.ศ. ๒๔๘๐-๒๕๕๓ (ค.ศ. 1937-2000) ตั้งแต่
ระยะสงครามโลกครั้งที่ ๒ ถึงปัจจุบัน มีความก้าวหน้า
ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่น่าสยดสยอง คือ

จากซ้าย:
อะตนาซอฟฟ์
คอมพิวเตอร์ รุ่นที่ ๑-๓

หน้ากรวยจากซ้าย:
คอมพิวเตอร์ รุ่นที่ ๔-๕
Mac Plus
Motorola DynaTAC 8000X

คอมพิวเตอร์ (Computer)

ถือกันว่า อะตนาซอฟฟ์ (John V. Atanasoff)
นักคณิตศาสตร์และนักฟิสิกส์ชาวอเมริกัน เป็นผู้สร้าง
อิเล็กทรอนิกส์ดิจิทัลคอมพิวเตอร์เครื่องแรกในปี ๒๔๘๒-
๘๕/1939-1942 จากนั้นจึงเกิด

คอมพิวเตอร์ รุ่นที่ ๑ (first-generation com-
puter) คือเครื่องที่ใช้หลอดสุญญากาศ เครื่องแรกคือ
ENIAC เสร็จ ก.พ. ๒๔๘๘/1946 แต่ UNIVAC I ซึ่งสำเร็จ
ในปี ๒๔๙๔/1951) เป็นเครื่องคอมพิวเตอร์แรกที่ทำออก
จำหน่ายในสหรัฐ (ขายได้ ๔๖ เครื่อง)

คอมพิวเตอร์ รุ่นที่ ๒ (second-generation
computer) คือเครื่องที่ใช้ทรานซิสเตอร์ เครื่องแรกคือ
UNIVAC Model 80 เสร็จปี ๒๕๐๑/1958 [ทรานซิสเตอร์
/transister นั้นประดิษฐ์ขึ้นได้ในปี ๒๔๙๐/1947]

คอมพิวเตอร์ รุ่นที่ ๓ (third-generation
computer) คือเครื่องที่ใช้วงจรรวมที่เกรต (ใช้ ICs เป็น
integrated circuit computer) ได้แก่เครื่อง main-
frame และ minicomputer ในช่วงปลายทศวรรษ
1960s และทศวรรษ 1970s

คอมพิวเตอร์ รุ่นที่ ๔ (fourth-generation
computer) คือเครื่องที่ใช้วงจรรวมที่เกรตรวมใหญ่และ
ใหญ่มาก (LSI=large-scale integration พัฒนาในช่วง
ทศวรรษ 1970s และ VLSI=very-large-scale integra-
tion พัฒนาในช่วงทศวรรษ 1980s

LSI ทำให้เกิด microprocessor ซึ่งช่วยให้สร้าง
microcomputer ที่เรียกกันว่า personal computer
หรือ PC ขึ้นได้

Intel Corp. ทำ microprocessor chip, 8080 ออกขายครั้งแรกในปี ๒๕๑๗ (ค.ศ.1974) แล้ว PC แรกคือ Altair 8800 ก็ออกจำหน่ายในปี ๒๕๑๘/1975 แต่ PC ที่ขึ้นมาเป็นหลักคือ IBM PC ซึ่งเปิดตัวในปี ๒๕๒๔/1981 พอถึงปี ๒๕๒๙/1986 Apple Computer, Inc. (บัดนี้คือ Apple Inc.) ก็เปิดตัว Mac Plus (ประสานกับ LaserWriter แห่งปี 1985) ขึ้นมาเป็นผู้นำในระบบ desktop publishing (DTP)

คอมพิวเตอร์ รุ่นที่ ๕ (fifth-generation computer) คือเครื่องที่พัฒนาในโครงการที่เน้นปัญญาประดิษฐ์ (AI=artificial intelligence) ซึ่งเป็นโครงการที่รัฐบาลญี่ปุ่นเป็นเจ้าทุนให้หลายบริษัทร่วมกันทำ เริ่มในปี ๒๕๒๔/1981) ครบกำหนด ๑๑ ปีใน พ.ศ. ๒๕๓๕ (ค.ศ.

1992) งานไม่ทันตามกำหนด และในที่สุดก็ได้ทิ้งเลิกไป
ขณะนี้ การจำแนกคอมพิวเตอร์เป็นรุ่น (generations) ไม่เป็นที่นิยมต่อไปแล้ว
สิ่งควรรู้อีกบางอย่าง คือ IBM เริ่มออกขาย Floppy Disk ในปี ๒๕๑๓/1970 บ.ฟิลิปส์ ที่เนเธอร์แลนด์ และ บ.โซนี่ ที่ญี่ปุ่น ผลิต CD-ROM ขึ้นเริ่มแรกในปี ๒๕๒๓/1980 Microsoft Corporation เริ่มออก Microsoft Windows ในปี ๒๕๒๘/1985

Internet ก่อรูปขึ้นโดยเป็นวิวัฒนาการจาก ARPANET ที่เกิดขึ้นในวงการทหารของสหรัฐอเมริกาช่วงปลายทศวรรษ 1960s และเมื่อเกิด World Wide Web จึงแพร่สู่มวลชนในปี ๒๕๓๔/1991) พอถึงปี ๒๕๔๐/1997 มี Web Sites มากกว่า ๑๐๐ ล้าน

เครื่องมือสื่อสาร

ที่ควรทราบ คือ โทรเลขเกิดปี ๒๓๘๐/1837
โทรศัพท์เกิดปี ๒๔๑๙/1876 วิทยุเกิดปี ๒๔๔๒/1899
โทรทัศน์ (ทีวี) เกิดปี ๒๔๖๙/1926 แต่เพิ่งออกสู่มวลชนได้จริงในปี ๒๔๘๒/1939 (มาถึงเมืองไทยราวปี ๒๔๙๕)
โทรทัศน์สีเริ่มปี ๒๔๘๓/1940

โทรศัพท์มือถือ ซึ่งมีจุดเริ่มจาก cellular phones ที่ บ. โมโตโรลา (Motorola) ให้คนขับรถในเมืองชิคาโกทดลองใช้เมื่อปี ๒๕๒๖/1983 เมื่อถึงทศวรรษปัจจุบันปรากฏว่ามีอิทธิพลต่อวิถีของสังคมเป็นอย่างมาก

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล

๑ มกราคม เป็นวันขึ้นปีใหม่

พ.ศ. ๒๔๘๔ (ค.ศ. 1941) ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๘ โดยประกาศของรัฐบาลอันมี จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี กำหนดให้ถือวันขึ้นปีใหม่ตามสากลนิยม ในวันที่ ๑ มกราคม ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๔ เป็นต้นไป แทนวันขึ้นปีใหม่เดิมในวันที่ ๑ เมษายน (ปี พ.ศ. ๒๔๘๓ จึงมีเพียง ๙ เดือน)

กระทรวงธรรมการ กับกระทรวงศึกษาธิการ กลับกันไปมา เป็นปัญหามานาน

พ.ศ. ๒๔๘๔ (ค.ศ. 1941) ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๘ นับแต่ ร. ๕ ทรงตั้งกระทรวงธรรมการสำหรับดูแลการพระศาสนาและการศึกษาของชาติรวมอยู่ด้วยกันใน พ.ศ. ๒๔๓๕ แล้ว ต่อมา ใน ร. ๖ ทรงพระราชปรารภว่า ราชการของกรมธรรมการ กับกรมศึกษาธิการ ต่างชนิดกัน “ยากที่จะเลือกหาเจ้ากระทรวงผู้สามารถบัญชาได้ดีทั้ง ๒ กรม” จึงโปรดให้ย้ายกรมธรรมการมารวมอยู่ในพระราชสำนักตามประเพณีเดิม และเปลี่ยนเรียกกระทรวงธรรมการ เป็นกระทรวงศึกษาธิการ ใน พ.ศ. ๒๔๖๒ กาลล่วงมาถึง พ.ศ. ๒๔๖๙ ใน ร. ๗ ทรงพระราชดำริว่า การศึกษาไม่ควรจะแยกจาก

วัด จึงโปรดให้ย้ายกรมธรรมการกลับเข้ามา และเปลี่ยนชื่อกระทรวงศึกษาธิการ เป็นกระทรวงธรรมการอย่างเดิมนับนี้ มาถึงยุคประชาธิปไตย รัฐบาลหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง ได้มีมติให้เปลี่ยนชื่อกระทรวงธรรมการ เป็นกระทรวงศึกษาธิการอีก และกรมธรรมการได้ชื่อใหม่ว่า กรมการศาสนา เป็นส่วนงานในกระทรวงศึกษาธิการนั้น

พระได้ พ.ร.บ. คณะสงฆ์ใหม่ ตามยุคสมัยของระบบการปกครอง

พ.ศ. ๒๔๘๔ (ค.ศ. 1941) ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๘ รัฐบาลออก พ.ร.บ. คณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ เมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม เพื่อเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองคณะสงฆ์ให้สอดคล้องกับการปกครองฝ่ายบ้านเมืองที่ได้เปลี่ยนจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เป็นระบอบประชาธิปไตย โดยให้สมเด็จพระสังฆราช ทรงบัญญัติสังฆานัติโดยคำแนะนำของสังฆสภา ทรงบริหารการคณะสงฆ์ทางคณะสังฆมนตรี ทรงวินิจฉัยอรรถิรณทางคณะวินัยธร

ก้าวสำคัญของพันธุศาสตร์

พ.ศ. ๒๔๘๗ (ค.ศ. 1944) เอเวอรี (Oswald T. Avery) ชาวอเมริกัน ค้นพบว่า DNA เป็นฐานที่แท้จริงของพันธุกรรม

จุดเริ่ม สู่ปัญหาอาหรับกับยิว

พ.ศ. ๒๔๘๘ (ค.ศ. 1945) ชาวอาหรับได้พยายามรวมตัวกันด้วยคติชาตินิยมอาหรับ (Arab nationalism) ซึ่งตามหลักให้หมายถึงทุกคนผู้เป็นอาหรับโดยภาษา วัฒนธรรม และความจงรักภักดี โดยมีกรนับถือศาสนาอิสลามร่วมกัน และในที่สุดได้ตั้งสันนิบาตอาหรับ (Arab League) ขึ้นใน พ.ศ.๒๔๘๘ ประกอบด้วยสมาชิก คือ Algeria, Bahrain, Djibouti, Egypt, Iraq, Jordan, Kuwait, Lebanon, Libya, Mauritania, Morocco, Oman, Qatar, Saudi Arabia, Somalia, Sudan, Syria, Tunisia, the United Arab Emirates, Yemen และ the Palestine Liberation Organization แต่ถูกตั้งข้อสังเกตว่า สันนิบาตอาหรับนี้เป็นที่ชาวอาหรับมาทะเลาะกันเอง มากกว่าจะเป็นที่มาประสานหรือร่วมมือ เพราะยังมีการถือฝักถือฝ่ายกัน (factionalism) อย่างแก้ไขได้ยาก หลังปี ๒๔๙๑ (ค.ศ. 1948) แล้ว เอกภาพของสันนิบาตอาหรับ อาศัยการต่อต้านอิสราเอลเป็นเครื่องผนึกไว้

สมัยนี้มีปากกาลูกกลิ้ง หาได้แสนง่าย เขียนได้แสนสบาย วนอย่างเลิศที่แสนดี น่าจะได้ผลิตได้มีขึ้นมามากมาย

พ.ศ. ๒๔๘๘ (ค.ศ. 1945) วันที่ ๒๙ ต.ค. ที่สหรัฐอเมริกา ห้าง Gimbel Bros. เมืองนิวยอร์ก วางจำหน่ายปากกาลูกกลิ้ง (ballpoint pens) ด้ามละ \$12.50 มีบันทึกว่า เป็นความสำเร็จทางพาณิชย์ครั้งใหญ่ พอถึงปี 1949 ปากกาลูกกลิ้งก็ติดตลาด และมีสถิติจำหน่ายชนะปากกาหมึกซึมเป็นครั้งแรก

ย้อนดูความเป็นมา ถือว่าปากกาลูกกลิ้งเกิดขึ้นในปี 1938/๒๔๘๑ โดยเป็นประดิษฐ์กรรมของชาวฮังการีสองพี่น้อง นามสกุล Biró (ไบโร) เป็นที่นิยมในอังกฤษเรียกว่า “biro” และมีผู้นำปากกานี้ไปพัฒนาผลิตออกมาวางขายที่อเมริกา ในปี 1945/๒๔๘๘ ดังได้เล่าข้างต้นเรียกว่า “ballpoint pen”

(อ่านเรื่องเต็ม ใน ภาคพิเศษ ท้ายเล่ม)

จีนเปลี่ยนเป็นคอมมิวนิสต์

พ.ศ. ๒๔๙๒ (ค.ศ. 1949) เมาเซตุง หรือ เมาเจอตง (Mao Tse-tung หรือ Mao Ze dong) ได้ตั้งพรรคคอมมิวนิสต์จีนขึ้นตั้งแต่ปี ๒๔๖๔ และนำขบวนเดินทางไกล ๖,๐๐๐ ไมล์ (Long March, ๒๔๓๗-๓๘/

1934-1935) ในที่สุด ได้ประกาศตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีน (People’s Republic of China) ขึ้นใน พ.ศ. ๒๔๙๒ เปลี่ยนประเทศจีนเป็นคอมมิวนิสต์ โดยเมาเซตุงเป็นประธานพรรคคอมมิวนิสต์ และเป็นประมุขของรัฐ (๒๔๙๒-๒๕๐๒/1949-1959) ได้ดำเนินนโยบายก้าวกระโดด (Great Leap Forward) ตั้งคอมมิวน แม้หลังปี ๒๕๐๒ ก็ยังเป็นประธานพรรคต่อมา และได้ทำให้เกิดการปฏิวัติวัฒนธรรม (Cultural Revolution, ๒๕๐๙-๑๒/1966-1969) เพื่อฟื้นจิตสำนึกในการปฏิวัติ สุดท้าย สิ้นชีพในปี ๒๕๑๙/1976

ภาพซ้าย:
เอเวอรี
เมาเซตุง

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 1

ค.ศ. 500

ชมพูทวีปได้อิสราภาพ แต่ต้องแยกเป็นอินเดีย ปากีสถาน

พ.ศ. ๒๔๙๐ (ค.ศ. 1947) ณ วันที่ ๑๕ สิงหาคม หลังจากปกครองมานาน ๒๐๐ ปี อังกฤษให้อิสราภาพแก่ดินแดนชมพูทวีป ซึ่งตกลงแบ่งแยกส่วนที่ประชากรข้างมากเป็นฮินดู ให้เป็นอินเดีย และส่วนที่ประชากรข้างมากเป็นมุสลิม ให้เป็นปากีสถาน พร้อมกันนั้น ต้องอพยพชาวมุสลิมจากอินเดียไปอยู่ในปากีสถานประมาณ ๑๐ ล้านคน และอพยพชาวฮินดูจากปากีสถานไปอยู่ในอินเดียประมาณ ๑๐ ล้านคน

พระเจ้าอโศกนำพระพุทธศาสนา เข้ามาไว้ในราชอาณาจักรอินเดีย

ในปีนี้ (พ.ศ. ๒๔๙๐) ประเทศเอกราชใหม่คืออินเดีย ได้ตกลงนำวงพระธรรมจักรที่ทูนอยู่บนเศียรสิงห์ ทั้งสี่เหลี่ยมยอดเสาศิลาจารึกแห่งสารนาถของพระเจ้าอโศกมหาราช มาสถิตเป็นตราที่ใจกลางธงชาติ และกำหนดให้รูปเศียรสิงห์ทั้งสี่หน้า ที่ทูนวงพระธรรมจักรนั้น เป็นตราแผ่นดินของประเทศอินเดีย

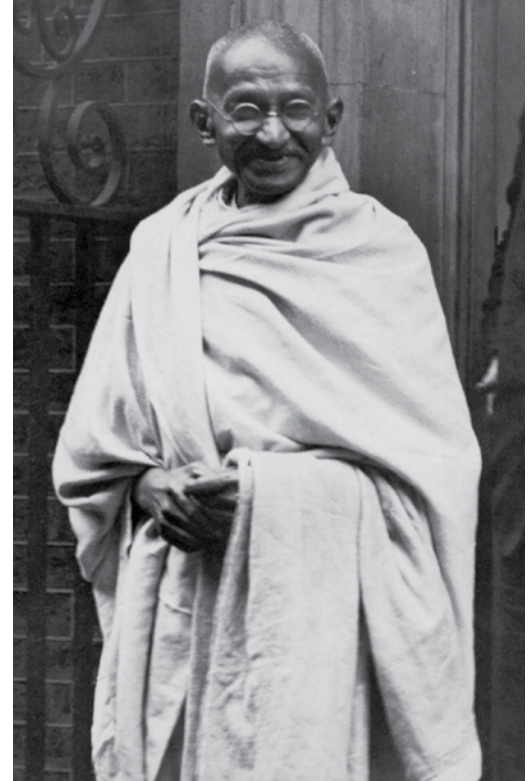
ผู้ชู “อหิงสา” ถูกพิฆาตเพราะความกลัวอหิงสา

พ.ศ. ๒๔๙๑ (ค.ศ. 1948) ณ วันที่ ๓๐ มกราคม มหาตมา คานธี (Mahatma Gandhi) ผู้นำในการกู้อิสรภาพของอินเดียด้วยวิธีการแบบอหิงสา (nonviolence) ถูกสังหารโดยชาวฮินดูที่หวังกลัวว่าแนวคิดและวิธีการของคานธีจะทำให้ศาสนาฮินดูฝ่ายของตนและอินเดียเสียเปรียบแก่ทางฝ่ายมุสลิมและปากีสถาน

นาลันทาใหม่ ถ้วยขึ้นไว้เป็นอนุสรณ์ แห่งนาลันทาโบราณ

พ.ศ. ๒๔๙๔ (ค.ศ. 1951) ที่อินเดีย รัฐบาลแห่งรัฐพิหารได้ตั้ง นวนาลันทา มหาวิทยาลัย ขึ้น ณ ที่ใกล้ที่ตั้งของมหาวิทยาลัยนาลันทา คือนาลันทามหาวิหารเดิม เพื่อเป็นคารวะอนุสรณ์แห่งประวัติการณ์ทางการศึกษาอันเคยรุ่งโรจน์ในรัฐนี้ แต่ครั้งเป็นแคว้นมคธในอดีตกาล เรียกชื่อเป็นภาษาอังกฤษว่า Nalanda Institute of Post-Graduate Studies and Research in Buddhist Learning and Pali (สถาบันบัณฑิตศึกษาและวิจัยด้านพุทธศาสน์และภาษาบาลีแห่งนาลันทา)

ภาพบน:
ตราแผ่นดินของอินเดีย
ธงชาติอินเดีย
มหาตมา คานธี

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐

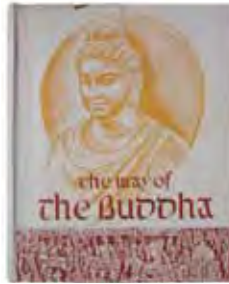
ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2500

รัฐบาลอินเดียฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ ได้อนุสรณ์ใหม่

พ.ศ. ๒๕๔๙ (ค.ศ. 1956) รัฐบาลอินเดียจัด “พุทธชยันตี” ฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ (จัดก่อนไทย เนื่องจากอินเดียนับพุทธศักราชตามแบบลังกา ซึ่งเร็วกว่าประเทศไทย ๑ ปี) โดยเฉพาะได้เตรียมการต้อนรับพุทธชยันตินั้น ด้วยการบูรณะสังเวชนียสถานทั้ง ๔ และพุทธสถานทุกแห่งเป็นการใหญ่ กับทั้งสร้างที่พักสำหรับผู้จาริกบุญไว้ในที่นั้นๆ

พร้อมนั้น ได้เชิญชวนและให้โอกาสแก่ประเทศพุทธศาสนาทั้งหลายที่จะสร้างวัดของตนๆ ไว้ในที่ซึ่งจัดสรรให้ใกล้พุทธคยา ดังที่รัฐบาลไทยก็ได้สร้างวัดขึ้นด้วยคือ “วัดไทยพุทธคยา” (Wat Thai Buddhagaya) และได้ส่งพระสงฆ์ไทยไปประจำตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๓ เป็นต้นมา

งานอีกอย่างหนึ่งที่รัฐบาลอินเดียได้จัดทำ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมาก คือการจัดพิมพ์หนังสืออนุสรณ์เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในอินเดีย เช่น *2500 Years of Buddhism* และ *The Way of the Buddha*

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 1

ค.ศ. 500

กำเนิดพุทธมณฑล

พ.ศ. ๒๔๙๘ (ค.ศ. 1955) ที่ประเทศไทย สืบเนื่องจากร่าง “พรบ.อนุมติพระราชกำหนดจัดสร้างพุทธบุรีมณฑล พ.ศ. ๒๔๘๗ พ.ศ. ๒๔๘๗” ที่ตกไปเพราะสภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่อนุมัติ และรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม สิ้นสุดลง เพราะนายกรัฐมนตรียลาออก ต่อมาถึง พ.ศ. ๒๔๙๗ รัฐบาลได้จัดทำโครงการเฉลิมฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ และรื้อฟื้นโครงการพุทธบุรีมณฑลขึ้น

มาในชื่อว่า **พุทธมณฑล** พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธีพิธีก่อฤกษ์พุทธมณฑล ในเนื้อที่ ๒๕๐๐ ไร่ ในเขตอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ณ ตำแหน่งฐานพระพุทธรูปพระประธานพุทธมณฑล ณ ๒๙ ก.ค. ๒๔๙๘ แต่เนื่องจากเหตุผันผวนทางการเมือง เป็นต้นงานสร้างพุทธมณฑลจึงค้างมา จนในที่สุด ในการสมโภช

กรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี จึงได้มีพิธีสมโภชพระพุทธรูปประธานพุทธมณฑล โดยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ แทนพระองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ไปทรงประกอบพิธีเปิด ป้ายพระนาม “พระศรีศากยะทศพลญาณประธานพุทธมณฑลสุทรรศน์” ณ วันอังคารที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๒๕ เป็นปฐมวารในการเปิดพุทธมณฑลแก่ประชาชน

ดร.อัมเบดการ์

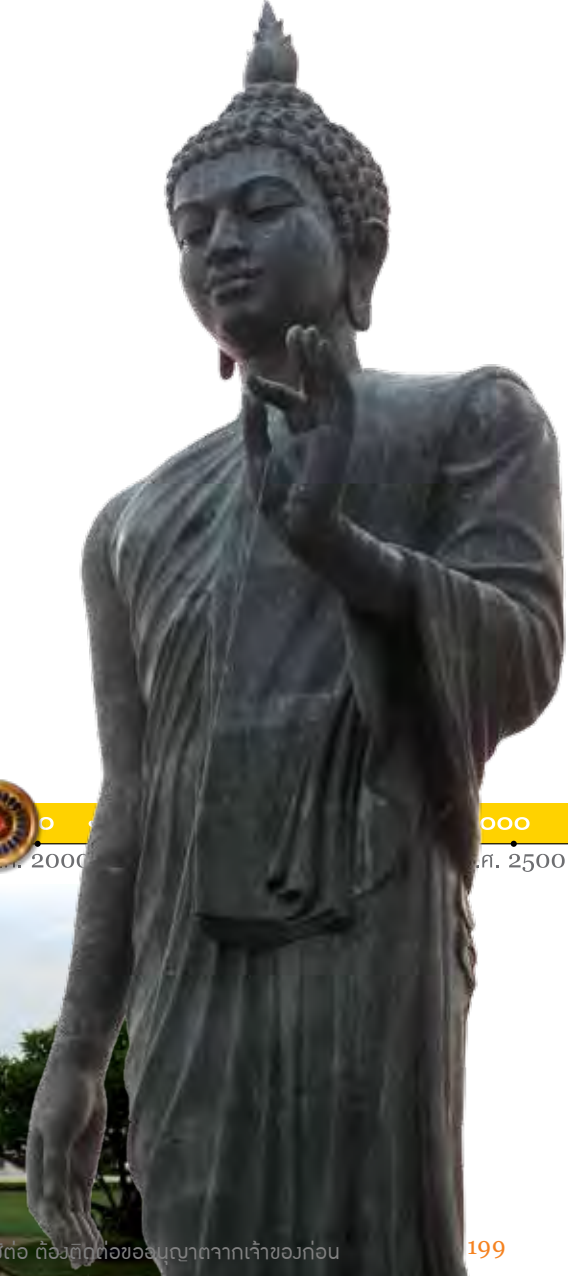
หน้าตรงข้าม:
วัดไทยพุทธคยา
หน้มนัสอนุสรณ์

พุทธศาสนาเริ่มฟื้นขึ้นมาในตัวตน

พ.ศ. ๒๔๙๙ (ค.ศ. 1956) ดร.อัมเบดการ์ (Bhimrao Ramji Ambedkar, 1891-1956) แม้จะดีเป็นรัฐมนตรียุติธรรม และเป็นผู้นำในการร่างรัฐธรรมนูญของอินเดียตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๐ (ค.ศ. 1947) จนได้สมัญญาว่าเป็น “สถาปนิกแห่งรัฐธรรมนูญอินเดีย” (architect of

the Indian constitution) แต่ในฐานะที่มีกำเนิดเป็นจัณฑาล ซึ่งเป็นคนชั้นต่ำอันอกรรม (untouchable) ก็ถูกรังเกียจเหยียดหยาม ในที่สุด เขาสิ้นหวังต่อระบบวรรณะของศาสนาฮินดู และเมื่อได้ศึกษาเลือกเพื่อนอย่างจริงจังแล้ว ก็ตัดสินใจละทิ้งศาสนาฮินดู และนำชนจัณฑาลประมาณ ๒ แสนคน ประกอบพิธีปฏิญาณตนเป็นพุทธมามกะที่เมืองนาคุปุรีในเดือนตุลาคม ๒๔๙๙

เหตุการณ์นี้นับว่าเป็นส่วนหนึ่งแห่งการกลับฟื้นของพระพุทธศาสนาในอินเดีย แต่ตัว ดร.อัมเบดการ์ได้ถึงมรณกรรมใน พ.ศ. ๒๔๙๙ นั้นเอง ชาวพุทธสาย ดร.อัมเบดการ์นี้ ซึ่งได้เพิ่มขยายจำนวนเป็นประมาณ ๔ ล้านคนในเวลาไม่นาน เริ่มแรกโน้มมาทางพระพุทธศาสนาเถรวาท แต่ต่อมาได้จัดปรับพัฒนาจนมีวิถีทางที่เป็นลักษณะพิเศษของตน ดร.อัมเบดการ์ ได้ดำเนินการต่างๆ เพื่อยกฐานะชนจัณฑาล โดยเฉพาะในด้านการศึกษา ได้ตั้งวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาพุทธ เช่น สิทธารถวิทยาลัยทางนิติศาสตร์ ชนชาวจัณฑาลเคารพบูชาท่านดุจเป็นพระโพธิสัตว์ หรือยิ่งเทพเจ้า

พระศรีศากย-กศพลญาณ
ประธานพุทธมณฑลสุพรรณบุรี

พระมหากษัตริย์ไทย ทรงสืบประเพณีบวชเรียน

พ.ศ. ๒๔๙๙ (ค.ศ. 1956) ที่ประเทศไทย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙ เสด็จออกผนวชที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ณ ๒๒ ต.ค. และประทับที่วัดบวรนิเวศวิหาร ๑๕ วัน จึงทรงลาผนวช

พม่าฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ ด้วยฉัตรสังกัถ์

พ.ศ. ๒๔๙๙ (พม่านับว่า พ.ศ. ๒๕๐๐) ในโอกาสแห่งการฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ รัฐบาลพม่าได้เป็นเจ้าภาพจัดฉัตรสังกัถ์ (สังคายนาคั้งที่ ๖) ที่กรุงย่างกุ้ง ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๗ ถึง พ.ศ. ๒๔๙๙ โดยอาราธนาพระสงฆ์และผู้แทนชาวพุทธนานาชาติประเทศจำนวนมากไปร่วมศาสนกิจ แล้วจะจัดพิมพ์พระไตรปิฎกบาลี และคัมภีร์ทั้งหลายขึ้นให้พร้อมและบริสุทธิ์บริบูรณ์เท่าที่จะทำได้

จากซ้าย:
รัชกาลที่ ๙ ทรงบวช
ฉัตรสังกัถ์

หน้ากรงเข้าจากซ้าย:
Sputnik 1
พระพุทธรูปปางไสยา
พระเพทราชา กษัตริย์
มีอัครกษัตริย์ ไชยเชษฐ

ไทยฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ ให้เกิดพุทธมณฑล

พ.ศ. ๒๕๐๐ วันที่ ๑๒-๑๘ พฤษภาคม ประเทศไทยมีงานฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ ณ มณฑลพิธีสนามหลวง ในกาครั้งนี้ มีการพิมพ์พระไตรปิฎกบาลี เพิ่มเติมจากที่ขาดคราว พิมพ์ **พระไตรปิฎกภาษาไทย อนุสรณ์งานฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ พุทธศักราช ๒๕๐๐** ซึ่งเป็นพระไตรปิฎกแปลภาษาไทยครบชุดฉบับแรก ชุดละ ๘๐ เล่ม (ในการพิมพ์ครั้งต่อมา ได้จัดให้ลงเป็นชุดละ ๔๕ เล่ม ตรงกับฉบับภาษาบาลี) แสดงพุทธมณฑลจำลองทางด้านเหนือของท้องสนามหลวง ออกพรบ. นิรโทษกรรมแก่ผู้ได้กระทำความผิดฐานกบฏ จลาจล ฯลฯ พรบ.ล้างมลทินฯ พรก. พระราชทานอภัยโทษ พรบ.กำหนดเขตอภัยทาน แก่สัตว์ ฯลฯ

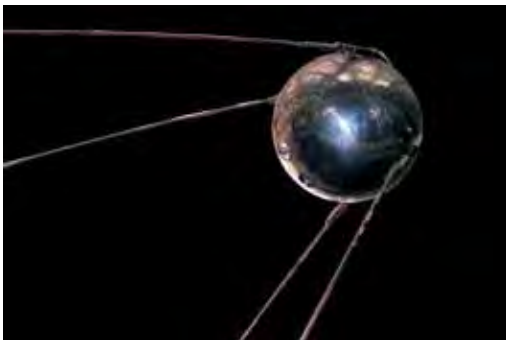

โซเวียตปล่อยดาวเทียม อเมริกันเปลี่ยนแนวการศึกษา

พ.ศ. ๒๕๐๐ (ค.ศ. 1957) ณ วันที่ ๔ ต.ค. สหภาพโซเวียตปล่อยดาวเทียมดวงแรก คือ Sputnik 1 หนัก ๘๓ กก. หมุนรอบโลกใน ๙๓ นาที ถือว่าเป็นการเริ่มยุคอวกาศ

เหตุการณ์นี้ถือว่าเป็นชัยชนะของโซเวียต และทำให้ชาวอเมริกันโหม่นสมาก โดยเฉพาะด้านการศึกษา ได้หันไปโทษการศึกษาแบบมีเด็กเป็นศูนย์กลาง (child-centered education) ที่นิยมกันมาราวครึ่งศตวรรษว่าเป็นเหตุให้เด็กอเมริกันอ่อนแอและอ่อนวิชา จากนั้นอเมริกันหันกลับไปนิยมการศึกษาแบบมีครูและเนื้อหาวิชาเป็นศูนย์กลาง (teacher- and subject-centered education) ต่อมาอีกเกือบ ๓๐ ปี จึงวกเวียนมาหา child-centered education ใหม่อีก

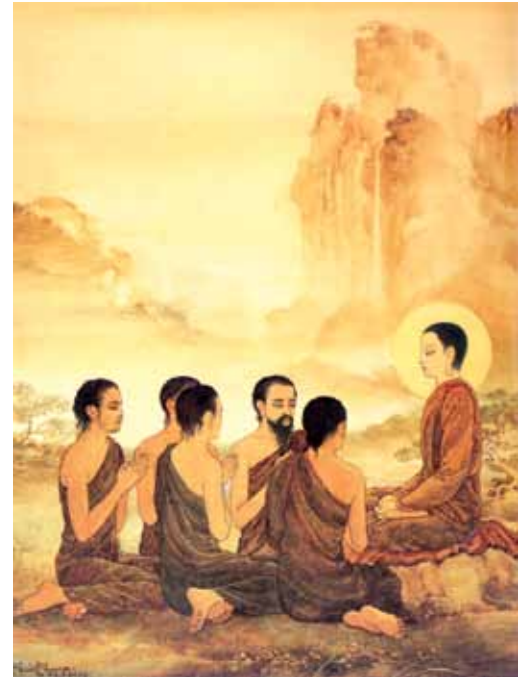

ฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษแล้ว ได้บูชาในวันเพ็ญอาสาฬหะทุกปี

พ.ศ. ๒๕๐๑ (ค.ศ. 1958) ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๙ หลังเสร็จงานสมโภชครั้งยิ่งใหญ่ในการฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ แห่ง พ.ศ. ๒๕๐๐ แล้ว คณะสงฆ์ไทยได้ประชุมกันมีมติว่า วันเพ็ญเดือน ๘ ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงปฐมเทศนาโปรดพระเบญจวัคคีย์ เป็นวันที่สำคัญมาก เพราะเป็นการประดิษฐานพระพุทธศาสนา สมควรจัดขึ้นเป็นวันสำคัญที่มีการเฉลิมฉลองเป็นพุทธบูชาอีกวันหนึ่ง จึงแจ้งต่อรัฐบาล ซึ่งได้เห็นชอบ และประกาศให้วันอาสาฬหบูชา เป็นวันหยุดราชการประจำปี ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๑ เป็นต้นมา

แผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ - แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

พ.ศ. ๒๕๐๒ (ค.ศ. 1959) ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๙ สังคมไทยได้ก้าวเข้าสู่ยุคพัฒนา และประเทศไทยก็ได้มีแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับแรก คือ ฉบับที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๐๖-๒๕๐๙ ซึ่งมุ่งเน้นเศรษฐกิจ (แผน ๑ นี้ ในชื่อมีคำว่า “การ” แต่ไม่มี “และสังคม”) ต่อมา เมื่อได้เห็นความสำคัญของปัญหาสังคมที่พ่วงมากับความเหี่ยววัตถุและปัญหาความเสื่อมจากศีลธรรม จึงเป็นเหตุให้แผนพัฒนาฉบับต่อมา ขยายขอบเขต

ออกไปโดยเพิ่มคำว่า “และสังคม” เข้าไปในชื่อ กลายเป็น แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๑๔ และในแผนนี้ ได้เริ่มมีคำว่า “ศีลธรรม” (ในฉบับต่อๆ มา ค่อยๆ ถูกแทนที่ด้วยคำว่า “จริยธรรม”) โดยเฉพาะได้เกิดมีคำว่า “พัฒนาจิตใจ” ซึ่งเป็นจุดเน้นที่กล่าวถึงสืบมาอีกหลายแผน ต่อมา เมื่อขึ้นสู่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๑๕-๒๕๑๙ ในชื่อแผนไม่มีคำว่า “การ” อีกต่อไป

ทิเบตหนีจีน ไปก้าวหน้าในอเมริกา

พ.ศ. ๒๕๐๒ (ค.ศ. 1959) **ทะไล ลามะ** ได้รับความกดดันจากจีน จึงพร้อมด้วยศิษย์จำนวนมากหนีจากทิเบตสู่อินเดียตะวันตกเฉียงเหนือ ลี้ภัยอยู่ที่เมืองธรรมศาลา บนลาดเขาหิมาลัย ในรัฐหิมาจัลประเทศ จากที่นี่ พระลามะไม่น้อยได้ไปศึกษา และตั้งสำนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศตะวันตก ต่อมาไม่นานนัก คนตะวันตก โดยเฉพาะในอเมริกา ได้มาสนใจพุทธศาสนาเช่นสมาธิแบบทิเบตกันมาก จนสำนักทิเบตเด่นขึ้นในอเมริกาเคียงสำนักเซนของญี่ปุ่น

อเมริกันจะเริ่มใช้เลเซอร์

พ.ศ. ๒๕๐๓ (ค.ศ. 1960) นักฟิสิกส์อเมริกันชื่อไมแมน (Theodore H. Maiman) ทำแสงเลเซอร์ (Laser) สำเร็จ

ศรีลังกา

มีนายกรัฐมนตรีหญิงคนแรกของโลก

พ.ศ. ๒๕๐๓ (ค.ศ. 1960) นางสิริมาโว พันธราโนยเก (Sirimavo R.D. Bandaranaike) ชนะเลือกตั้งได้เป็นนายกรัฐมนตรีของประเทศลังกา นับว่าเป็นนายกรัฐมนตรีหญิงคนแรกของโลก เธอได้เป็นนายกรัฐมนตรี ๓ สมัย (1960-1965/๒๕๐๓-๐๘, 1970-1977/๒๕๑๓-๒๐, 1994-2000/๒๕๓๗-๔๓) ในช่วงสมัยแรกได้ออกกฎหมายให้สิ่งหฟเป็นภาษาราชการแต่เพียงภาษาเดียว

และในปี 1972/๒๕๑๕ ได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ซึ่งได้เปลี่ยนประเทศ Ceylon เป็นสาธารณรัฐ มีชื่อว่า Sri Lanka (ศรีลังกา)

คนรุ่นใหม่ ไม่รู้ว่า คุณปู่ย่าตายาย แคะใช้เครื่องมือเวลา กังขุ่นยากใช้เงินเสียเวลาแคะไหน

พ.ศ. ๒๕๐๓ (ค.ศ. 1960) วันที่ ๒๕ ต.ค. ที่สหรัฐอเมริกา ห้าง Bulova นำนาฬิกา Accutron ออกวางขาย เป็นนาฬิกาข้อมืออิเล็กทรอนิกส์เรือนแรกของโลก ครั้นถึงเดือน ธ.ค. 1967/๒๕๑๐ มีการเปิดตัวนาฬิกาข้อมือควอตซ์อิเล็กทรอนิกส์ (electronic quartz wristwatch) ที่อเมริกา เป็นนิมิตของการที่โลกจะเข้าสู่ยุคที่นาฬิกาเป็นของหาง่าย ราคาถูก ใช้สะดวก อาศัยเพียงแบตเตอรี่เล็กๆ ที่เปลี่ยนได้ง่าย และเที่ยงตรงแม่นยำอย่างยิ่ง (ว่าตามหลัก ความผิดพลาดมีเพียง ๑ วินาที ต่อ ๑๐ ปี)

(อ่านเรื่องเต็ม ใน ภาคพิเศษ ท้ายเล่ม)

อีกก้าวของพันธุศาสตร์

พ.ศ. ๒๕๐๔ (ค.ศ. 1961) นักชีววิทยาชาวฝรั่งเศสอธิบายการคุมการทำงานของยีน (Gene Regulation) ให้เห็นว่าเซลล์ควบคุมกิจกรรมของยีนอย่างไร

จากบนซ้าย: ทะไล ลามะ, สมเด็จพระสังฆราช, Potala Palace, ไมแมน, สิริมาโว พันธราโนยเก

จากซ้าย: เป็ปางน ๒๓, วัดพุทธปที

บ้านเมืองปฏิวัติ การปกครองคณะสงฆ์กัอนุวัติ

พ.ศ. ๒๕๐๕ (ค.ศ. 1962) ที่ประเทศไทย ในรัชกาลที่ ๙ ในยุคของรัฐบาลคณะปฏิวัติ ระหว่างที่สภาร่างรัฐธรรมนูญยังดำเนินการร่างรัฐธรรมนูญอยู่ รัฐบาลออก พ.ร.บ. คณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ๓๑ ธ.ค. ๒๕๐๕ เริ่มใช้บังคับตั้งแต่ ๑ ม.ค. ๒๕๐๖ เป็นต้นไป) โดยมีเหตุผลว่า “การจัดดำเนินการจัดการคณะสงฆ์ มิใช่เป็นกิจการอันพึงแบ่งแยกอำนาจดำเนินการด้วยวัตถุประสงค์เพื่อการถ่วงดุลย์แห่งอำนาจ เช่นที่เป็นอยู่ตามกฎหมายในปัจจุบัน (คือ พ.ร.บ. คณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔) ... จึงสมควรแก้ไขปรับปรุงเสียใหม่ให้สมเด็จพระสังฆราช องค์สกลมหาสังฆปริณายก ทรงบัญชาการคณะสงฆ์ทางมหาเถรสมาคม ...”

คริสต์คาทอลิกปรับตัวครั้งใหญ่ - วางนโยบายใหม่

พ.ศ. ๒๕๐๕-๘ (ค.ศ. 1962-5) โป่จอห์น ๒๓ จัดให้มีการประชุมมหาสมัชชาวาติกันที่ ๒ เพื่อให้ศาสนาคริสต์คาทอลิกปรับตัวทันโลกยุคปัจจุบัน ในการเกี่ยวข้องกับศาสนาอื่น และในการเผยแผ่ศาสนา เป็นต้น

เมืองไทยเป็นที่ตั้งดาว ของสำนักงานใหญ่ พสล.

พ.ศ. ๒๕๐๘ (ค.ศ. 1965) องค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก/The World Fellowship of Buddhists (พสล./WFB) ได้มาตั้งสำนักงานใหญ่ในประเทศไทยตามกำหนดเวลา ๔ ปี ต่อมาในการประชุมใหญ่ครั้งที่ ๙ พ.ศ. ๒๕๑๒ ได้มีมติให้สำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ในประเทศไทยเป็นการถาวร

วัดไทยแห่งแรกในตะวันตก

พ.ศ. ๒๕๐๙ (ค.ศ. 1966) ณ ๑ ส.ค. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ร.๙ เสด็จเป็นประธานทรงเปิด วัดพุทธปทีป (Buddhapadipa Temple) ในกรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ เป็นวัดไทยแห่งแรกในประเทศตะวันตก

อาเซียน/ASEAN ตั้งเป้าหมายไว้ ประชาคมอาเซียน จะมีได้กันปี ๒๕๕๘/2015

พ.ศ. ๒๕๑๐ (ค.ศ. 1967) วันที่ ๘ สิงหาคม ที่ประเทศไทย ณ วังสราญรมย์ กรุงเทพฯ มีการก่อตั้งอาเซียน/ASEAN คือ สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian Nations) โดยปฏิญญากรุงเทพ (Bangkok Declaration) ซึ่งลงนามโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศสมาชิกก่อตั้ง ๕ ประเทศ คือ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย สิงคโปร์ และไทย

ประเทศสมาชิกอาเซียน (ASEAN Member States) ปัจจุบันมี ๑๐ ประเทศ ประกอบด้วยสมาชิกเมื่อเริ่มก่อตั้งในปี 1967 ได้แก่ ๕ ประเทศข้างต้น และอีก ๕ ประเทศที่รับเข้าร่วมตามลำดับต่อมา คือ บรูไน ดารุสซาลาม (1984) เวียดนาม (1995) ลาว (1997) พม่า (1997) และ กัมพูชา (1999) โดยมีประชากรรวมกันประมาณ ๕๐๐ ล้านคน มีเนื้อที่ ๔.๕ ล้าน ตร.กม. (๑.๗ ล้าน ตร.ไมล์)

ในการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ ๑๓ (13th ASEAN Summit) ที่สิงคโปร์ สมาชิกได้ลงนาม (เมื่อ ๒๐ พ.ย. 2007/๒๕๕๐) ตรา กฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) ซึ่งเป็นธรรมนูญอาเซียน อันจะขับเคลื่อนการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนภายในปี 2015/๒๕๕๘ (อ่านเรื่องเต็ม ใน ภาคพิเศษ ท้ายเล่ม)

“ฮิปปี” บ่งชี้ปฏิกิริยาภายใน ต่อสังคมวัตถุนิยม

พ.ศ. ๒๕๑๐ (ค.ศ. 1967) ในเดือนสิงหาคม นิตยสาร/นสพ. เต็มๆ หลายฉบับ เช่น *Time*, *Newsweek*, *Life*, *Look*, *the New York Times* พากันออกฉบับพิเศษหรือพิมพ์รายงานพิเศษเรื่อง “ฮิปปี” (hippie)

พวกฮิปปี ซึ่งเริ่มขึ้นที่ซานฟรานซิสโกราว พ.ศ. ๒๕๐๘ ได้ขยายตัวเป็นขบวนการคนขาวชั้นกลางรุ่นหนุ่มสาว (อายุ ๑๕-๒๕ ปี) และเป็นปรากฏการณ์ใหญ่ในสังคม จัดกันว่าเป็นวัฒนธรรมสวนกระแส (counterculture; และเป็นวัฒนธรรมกลุ่มย่อย คือ subculture บางที่ถูกเรียกว่า anti-culture คือ ต่อต้านวัฒนธรรม) ซึ่งสื่อความหมายว่าสังคมอเมริกันถึงจุดอืดเพื่อ

ขบวนการนี้ เป็นปฏิกิริยาต่อการทำสงครามเวียดนาม และต่อสังคมอเมริกันที่คนรุ่นพ่อแม่มีวิถีชีวิต

แบบวัตถุนิยม ซึ่งวุ่นวายแต่เรื่องหาเงินทองและการแข่งขัน พวกฮิปปีปฏิเสธระเบียบแบบแผนของสังคมต่อต้านอำนาจและความรุนแรง ละทิ้งวิถีชีวิตของบรรพบุรุษอเมริกัน สร้างวิถีชีวิตแบบใหม่ของพวกเขาที่เป็นอยู่อย่างรักเพื่อนมนุษย์ รักธรรมชาติ อยู่กับปัจจุบัน สนใจเรื่องลึกลับทางจิต เรื่องสมาธิ โดยเฉพาะศาสนาตะวันออก เช่น โยคะ และเซน บ้างก็ไปทางโหราศาสตร์หรือไสยศาสตร์ แต่ไปสุดโต่งจนกลายเป็นไม่ทำงานอาชีพตามปกติ ตั้งชุมชน (communes) ที่อยู่กันอย่างปล่อยตัวทางเพศ เสพติดกัญชาและสารร้ายแรง มีลักษณะเด่นที่เป็นจุดสังเกตของคนทั่วไปว่า ฮิปปีผมยาว-รองเท้ายาง-เสื้อผ้าย้วย

พวกฮิปปีนี้ สืบเนื่องมาจากพวกซ้ายใหม่ (New Left) แต่หันเหจากการเมืองมาทางวัฒนธรรม จากการเข้าประจัญและรุนแรง มาเป็นสลัดออกและยึดให้แกโลก

แม้ว่าขบวนการเหล่านี้จะจางหายไป โดยเฉพาะเมื่อจบสงครามเวียดนาม (สงครามราว ๒๑ ปี=๒๔๕๗-๒๕๑๘/1954-75) แต่กระแสปฏิกิริยาทางสังคมยังไม่จบ จึงมีขบวนการอื่นๆ ที่หนุ่มสาวอเมริกันผู้แปลกแยกจากสังคมของตนไปพึ่งพาเข้าร่วมต่อมาอีกจนถึงช่วงทศวรรษ 1980s เช่น ขบวนการ**ทริกฤษณะ** (Hare Krishna) ลัทธิ**ซัน ยัง มูน** (Sun Myung Moon) [ขบวนการเหล่านี้ ต่อมาบ้างก็ต้องคดีล้างสมอง/brainwashing]

อนึ่ง ยังมีผลจากขบวนการเหล่านี้สืบเนื่องมาในสังคมอเมริกันอีก โดยเฉพาะความตื่นตัวสนใจในเรื่อง**นิเวศวิทยา**และ**ปัญหาสิ่งแวดล้อม** ความสนใจเปิดรับหลักปฏิบัติทางจิตสายต่างๆ และความระแวงระวังต่อความสัจยุติธรรมที่ร้ายของผู้นำทางเศรษฐกิจและการเมือง เป็นต้น

จากซ้าย:
ฮิปปี
หรือฤๅษณ์
ซัน ยัง มูน

จากซ้าย:
วัดไทยลอสแอนเจลิส
วัดไทยกรุงวอชิงตันดีซี
วัดชัชวราภรณ์
วัดพุทธวราราม
วัดธัมมมาราม

ย่างก้าวแรกบนดวงจันทร์

พ.ศ. ๒๕๑๒ (ค.ศ. 1969) ที่สหรัฐอเมริกา วันที่ ๒๐ ก.ค. ถือเป็นวาระที่มนุษย์ได้ย่างเหยียบก้าวแรกบนดวงจันทร์ สมตามที่ประธานาธิบดี John F. Kennedy ได้กล่าวปราศรัยแก่รัฐสภา ใน ค.ศ.1961 เรียกร้องให้สหรัฐนำมนุษย์ไปลงบนดวงจันทร์ ก่อนสิ้นทศวรรษ 1960's

ในวันที่ ๑๖ ก.ค. 1969 ยานอวกาศ Apollo 11 ทะยานสู่เวหา โดยจรวด Saturn 5 พาขึ้นไป บรรทุกนักบินอวกาศ ๓ คน คือ Neil A. Armstrong, Buzz Aldrin และ Michael Collins

นักบิน ๒ คนแรกนำยานอวกาศตอนที่ ๓ ลงจอดที่ Sea of Tranquility ณ ๒๐ ก.ค. 1969 Armstrong ย่างเท้าก้าวลงบนดวงจันทร์ พร้อมกับกล่าวว่า “สำหรับคนหนึ่ง นั้นเป็นแค่ย่างก้าวเล็กๆ ก้าวหนึ่ง (แต่มั่น) คือก้าวโลดครั้งมหึมาสำหรับมนุษยชาติ” (“That’s one small step for a man, one giant leap for mankind.”) *(อ่านเรื่องเต็ม ใน ภาคนิเทศ ท้ายเล่ม)*

ฝรั่งเข้ายุคตื่นตระหนก ปัญหาสิ่งแวดล้อม

พ.ศ. ๒๕๑๓ (ค.ศ. 1970) ณ ๒๒ เม.ย. มีการจัดฉลองวันโลกครั้งแรก (First ‘Earth Day’) ในสหรัฐ เพื่อให้คนตื่นตัวมองเห็นภัยจากความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม และกระตือรือร้นที่จะอนุรักษ์ธรรมชาติ

เกิดวัดไทยแห่งแรกในอเมริกา

พ.ศ. ๒๕๑๔ (ค.ศ. 1971) ณ ๒๒ ธ.ค. กำเนิดวัดไทยแห่งแรกในสหรัฐอเมริกา ที่นครลอสแอนเจลิส ในรัฐแคลิฟอร์เนีย มีชื่อเมื่อแรกตั้งว่า “ศูนย์พุทธศาสนาเถรวาท” (The Theravada Buddhist Center, Inc.) ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น วัดไทยลอสแอนเจลิส (Wat Thai of Los Angeles) เมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๒๒ (วัดไทยที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาใกล้เคียงต่อจากนี้ คือ

วัดไทยกรุงวอชิงตัน ดีซี/Wat Thai of Washington, D.C. ซึ่งเริ่มมีพระสงฆ์ได้รับนิมนต์ไปประจำเมื่อ ๕ ก.ค. ๒๕๑๗/1974; วัดวชิรธรรมปทีป/Vajiradhammapadip Temple ที่เมืองนิวยอร์ก ได้รับอนุญาตตามกฎหมายเมื่อ ๒๒ ก.ค. ๒๕๑๘/1975 มีต้นกำเนิดจาก Buddhist Study Center ซึ่งตั้งขึ้นเป็นสมาคมเมื่อปี ๒๕๐๘/1965; วัดพุทธวราราม/Wat Buddhawaram of Denver, Inc. ที่เมืองเดนเวอร์ รัฐโคโลราโด ซึ่งได้รับอนุญาตตามกฎหมาย ณ ๒๕ มี.ค. ๒๕๑๙/1976; วัดธัมมมาราม/Wat Dhammaram ที่เมืองชิคาโก มีชื่อตามที่ทางการอนุญาตเมื่อ ๑๗ พ.ค. ๒๕๑๙/1976 ว่า The Thai Buddhist Temple; หลังจากนั้นวัดไทยเกิดขึ้นในอเมริกาจนถึงปัจจุบันอีกมากมาย ทั้งที่ได้รับการรับรองแล้วและยัง รวมถึงลี้ภัยวัด)

UN จัดประชุมใหญ่ หากางแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม

พ.ศ. ๒๕๑๕ (ค.ศ. 1972) สมัชชาใหญ่สหประชาชาติ จัดการประชุมใหญ่เรื่องสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ (UN Conference on the Human Environment) ที่กรุงสต็อกโฮล์ม (Stockholm) เพื่อหาทางแก้ปัญหามลพิษ ทั้งด้านความร่อยหรอของทรัพยากรธรรมชาติ และความเสื่อมคุณภาพของสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะเรื่องมลภาวะ ที่เป็นปัญหารุนแรงขึ้นเรื่อยๆ หลังจากสงครามโลกครั้งที่ ๒ สืบเนื่องจากการที่ประชากรของโลกเพิ่มขยายจำนวนมากมาย และการพัฒนาเศรษฐกิจที่พึ่งกระบวนการอุตสาหกรรม ทั้งนี้ ปัญหานั้นเป็นที่รู้ตระหนักในประเทศอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว จากนั้นก็ขยายไปทั่ว จนกระทั่งเมื่อถึงปี ๒๕๑๓/1970 เรื่องความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมก็ปรากฏเด่นชัดทั่วโลก กลายเป็นปัญหามานานาชาติ จนสหประชาชาติต้องจัดประชุมดังกล่าว ซึ่งมีผลคือทำให้สหประชาชาติจัดตั้ง “โครงการสิ่งแวดล้อมของสหประชาชาติ” (UN Environment Programme; UNEP) ขึ้นเพื่อปฏิบัติการตามข้อกำหนดและของที่ประชุมที่สต็อกโฮล์มนั้น

พันธุศาสตร์ก้าวต่อไปถึงตัดแต่งยีน

พ.ศ. ๒๕๑๖ (ค.ศ. 1973) ในวิชาพันธุวิศวกรรม (Genetic Engineering) มีการตัดแต่งยีน (gene splicing) ครั้งแรก โดยทำกับ DNA ของแบคทีเรีย

เขมรแดงเข้ามา เปลี่ยนกับพูชาเป็นคอมมิวนิสต์

พ.ศ. ๒๕๑๘ (ค.ศ. 1975) หลังจากนายพลลอนนอล ยึดอำนาจขณะที่เจ้านโรดม สีหนุ เสด็จไปต่างประเทศ ในต้นปี ๒๕๑๓/1970 และเปลี่ยนประเทศเป็นสาธารณรัฐในปลายปีเดียวกันนั้นแล้ว ก็พอดีเป็นเวลาที่ยุทธศาสตร์เวียดนามเข้าสู่ช่วงขยายตัวรุนแรง และกัมพูชาถูกดึงเข้าไปในสงครามนั้นด้วยเต็มตัว พร้อมกันนั้น ในกัมพูชาเอง เขมรแดง (Khmer Rouge) ก็รุกบดเคี้ยวที่ โดยเวียดนามหนุนด้วย แล้ว ณ วันที่ ๑๗ เม.ย. ๒๕๑๘ เขมรแดงก็ยึดอำนาจได้ และเปลี่ยนชื่อประเทศเป็น กัมพูชาประชาธิปไตย โดยมีนายพล พต (Pol Pot หรือซาโลท ซาร์/Saloth Sar) เป็นเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์กัมพูชา แล้วต่อมาเป็นนายกรัฐมนตรี และได้ปกครองประเทศด้วยระบบสังคมนิยมแบบพลิกแผ่นดิน เช่น ยกเลิกธนาคาร เงินตรา และทรัพย์สินส่วนตัว บังคับคนในเมืองให้ย้ายถิ่นออกไปใช้แรงงานหนักในชนบท ให้ราษฎรเปลี่ยนชื่อใหม่ ฆ่าข้าราชการเก่าและปัญญาชนจำนวนมาก ล้มศาสนาและคณະสงฆ์ ตามมาด้วยทุพ-

ภิกขภัย ในช่วงเวลา ๔ ปีที่เขมรแดงปกครองประเทศ (ถึง ๗ ม.ค. ๒๕๒๒) ประมาณว่าชาวเขมรถูกสังหารและล้มตาย ๑.๕ – ๓ ล้านคน บ้างว่าเกิน ๑ ใน ๓ ของจำนวนประชากรทั้งประเทศเวลานั้น บ้างว่าอาจถึง ๔ ล้านคน (ตำราแสดงตัวเลขต่างกันไป โดยเฉพาะพระสงฆ์ถูกทำลายถือว่าหมดสิ้น ที่ไม่ยอมลาสิกขาหรือหนีไป ได้ถูกสังหารประมาณ ๘๐,๐๐๐ รูป)

Woa Wn

พระธาตุพนม ล้มแล้วคืนคว ยีนยงเป็นมิ่งบุชนีย

พ.ศ. ๒๕๑๘ (ค.ศ. 1975) วันที่ ๑๑ สิงหาคม ที่ประเทศไทย หลังจากฝนตกพายุพัดแรงติดต่อกันหลายวัน พระธาตุพนม เจดีย์บรรจุพระอรังครธาตุ ณ วัดพระธาตุพนมมรรคมหาวิหาร จังหวัดนครพนม ได้พังทลายลงต่อมา ๑๗ ต.ค. ๒๕๑๘ ท่ามกลางซากปรักหักพัง ได้พบองค์พระธาตุบรรจุในผอบแก้วซ้อนอยู่ในผอบทองคำ ภายในพระเจดีย์ทองคำ จากนั้น ด้วยทุนบริจาคของประชาชนทั้งประเทศ รัฐบาลได้ก่อสร้างองค์พระธาตุขึ้นใหม่ตามแบบเดิมจนเสร็จสิ้น แล้วมีพระราชพิธีบรรจุพระอรังครธาตุ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เสด็จมาทรงบรรจุพระอรังครธาตุ ในวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๒๒

พระธาตุพนม เป็นพระเจดีย์เก่าแก่ที่สุดองค์หนึ่งของไทย มีรูปทรงสี่เหลี่ยม สูงจากพื้นดินถึงยอดฉัตรทองคำ ๕๗ เมตร ฐานกว้างด้านละ ๑๒.๓๔ เมตร สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นแรกเริ่มระหว่าง พ.ศ. ๑๐๐๐ - ๑๔๐๐

จากบน:
พระธาตุพนม
เจ้ามหาชีวิตศรีสว่นวัฒนา
เจ้าสุพรรณภญา

ลาวเลิกสบ จบลงด้วยคอมมิวนิสต์

พ.ศ. ๒๕๑๘ (ค.ศ. 1975) นับแต่ปี ๒๕๐๓/1960 ที่ลาวแตกเป็น ๓ ฝ่าย (ฝ่ายขวา ฝ่ายกลาง และฝ่ายซ้ายที่เป็นคอมมิวนิสต์) แล้ว ก็ได้สู้รบกันเรื่อยมาจนถึง ๒๑ ก.พ. ๒๕๑๖ สงครามจึงยุติ และตั้งรัฐบาลผสมขึ้น แบ่งเขตกันปกครอง แต่อำนาจของฝ่ายคอมมิวนิสต์เพิ่มขึ้นโดยลำดับ กระทั่งในที่สุด เจ้ามหาชีวิตศรีสว่นวัฒนา กษัตริย์องค์สุดท้ายของลาว ก็ทรงสละราชสมบัติ และเจ้าสุพรรณภญา ก็ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีลาว แล้วขบวนการประเทศลาวก็เข้าปกครองประเทศ และประกาศเปลี่ยนพระราชอาณาจักรลาว เป็นสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เมื่อ ๒ ธ.ค. ๒๕๑๘

(ตามตัวเลขของราชการลาว เมื่อสิ้นปี ๒๕๓๐/1987 มีประชากร ๓,๘๐๐,๐๐๐ คน มีพระภิกษุสามเณร ๑๕,๖๒๖ รูป [=ภิกษุ ๖,๐๐๐ + สามเณร ๙,๖๒๖] มีวัด ๒,๘๒๗ (เฉพาะในเวียงจันทน์มี ๑,๒๑๒ วัด)

เวียดนามรวมประเทศ เป็นคอมมิวนิสต์

พ.ศ. ๒๕๑๙ (ค.ศ. 1976) นับแต่ที่ประชุมเจนีวา (Geneva Conference) เมื่อปี ๒๔๙๗/1954 ตกลงแบ่งเวียดนามเป็น ๒ ประเทศแล้ว ก็ได้เกิดการสู้รบระหว่างพวกคอมมิวนิสต์เวียดกงหนุนโดยเวียดนามเหนือ กับรัฐบาลเวียดนามใต้ที่สหรัฐอเมริกาหนุน จนในที่สุด กองทัพเวียดกงและเวียดนามเหนือเข้ายึดไซ่ง่อน เมืองหลวงของเวียดนามใต้ได้ (๓๐ เม.ย. ๒๕๑๘/1975) จบสงครามเวียดนาม และจัดการปกครองใหม่ แล้วประกาศให้วันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๑๙ เป็นวันรวมประเทศเวียดนาม โดยมีฮานอยเป็นเมืองหลวงของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม และเปลี่ยนชื่อเมืองไซ่ง่อนเป็นเมืองโฮจิมินห์

ในสงครามนี้ คนเวียดนามตาย ๑,๓๐๐,๐๐๐ คน อเมริกันตาย ๕๖,๐๐๐ คน ชาวเวียดนามอพยพลี้ภัย นับเฉพาะระยะต้นกว่า ๑๔๐,๐๐๐ คน สหรัฐฯ สิ้นเงินช่วยเหลือราว \$141,000,000,000 (ไม่นับเงินช่วยเหลือผู้ลี้ภัยอินโดจีนอีก \$405,000,000)

วันโลกประลัยใกล้เข้ามา คนกาหลอนลวน อยู่ไม่ถึ

พ.ศ. ๒๕๒๑ (ค.ศ. 1978) ที่สหรัฐอเมริกา สาธุคุณ Jim Jones ซึ่งได้ตั้งตนเป็นเจ้าลัทธิ People's Temple

(จัดเป็นลัทธิวันโลกประลัย/Doomsday Cult, หรือลัทธิวันสิ้นโลก ที่โยงกับคติ "millennium" ลัทธิหนึ่ง) สอนว่า ไม่นานนี้โลกจะพินาศ ตัวเขาเป็นที่พึ่งหนึ่งเดียวที่มานำมนุษย์ให้รอดปลอดภัย และในปี 1977 ได้อพยพจาก San Francisco ไปตั้งเป็นชุมชนใหญ่เรียกว่า Jonestown ในประเทศกายอานา (Guyana) ในอเมริกาใต้ ครั้นถึงวันที่ ๑๘ พ.ย. ๒๕๒๑ ก็ได้บัญชาให้สาวกดื่มยาพิษ ฆ่าตัวตายพร้อมกัน รวมตายทั้งสิ้น ๙๑๓ คน (รวมทั้งเด็ก ๒๗๖ คน)

(อ่านเรื่องเพิ่มเติมในภาคผนวก)

จากซ้าย:
โฮจิมินห์
สงครามเวียดนาม
ศพเวียดกง
เวียดนามเหนือ-ใต้

เป็นคอมมิวนิสต์แล้ว ๑๘ ปีผ่านมา กัมพูชากลับเป็นราชอาณาจักร

จากซ้าย: Jim Jones, เวมัสรัน, เจ้าโรดม สีหนุ
สมเด็จ ฮุน เซน, เจ้าโรดม รณฤทธิ์, สมเด็จฯ ปรโธม สีหนุ

พ.ศ. ๒๕๒๒ (ค.ศ. 1979) หลังจากเขมรแดงยึดอำนาจได้แล้ว รัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตยของนาย พอล พต ได้หันกลับไปเป็นปฏิปักษ์ต่อเวียดนาม เวลาผ่านมาถึงวันที่ ๗ ม.ค. ๒๕๒๒ กองทัพเวียดนามได้เข้ายึดครองกรุงพนมเปญ แล้วสถาปนาวิถีชีวิตของประชาชนแห่งกัมพูชาขึ้นจัดการปกครอง และเปลี่ยนชื่อประเทศเป็น **สาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา** โดยมีเฮง สัมริน เป็นประธานาธิบดี

รัฐบาลใหม่ส่งเสริมพระพุทธศาสนา แต่ก็ควบคุมอย่างระมัดระวัง เช่น ห้ามบวชคนอายุต่ำกว่า ๕๐ ปี คณะสงฆ์เขมรได้รับการฟื้นฟูขึ้นใหม่ โดยนิมนต์พระสงฆ์เถรวาทจากเวียดนามเข้ามาให้อุปสมบทชาวเขมร มีพิธีอุปสมบทพระภิกษุสูงอายุ ๗ รูป ที่วัดอุณาโลม ในกรุงพนมเปญ ในเดือน ก.ย. ๒๕๒๒/1979 (นาคทั้ง ๗ นี้ คัด

เลือกจากผู้เคยเป็นพระภิกษุที่ถูกเขมรแดงบังคับให้ลาสิกขาไป ผู้บวชรูปแรกคือพระเทพวงศ์ ส่วนอุปัชฌาย์ก็เป็นพระภิกษุเขมรที่หนีเขมรแดงไปอยู่ในเวียดนาม) เมื่อถึงปี ๒๕๒๕/1982 จำนวนพระสงฆ์เพิ่มขึ้นเป็น ๒,๓๐๐ รูป (ถึงปี ๒๕๔๒/1999 จำนวนพระสงฆ์เพิ่มขึ้นเป็น ๕๐,๐๘๑ รูป, วัดตามสถิติเดิมก่อนยุคเขมรแดงมีทั้งหมด ๒,๗๕๐ วัด)

ในยุคของเฮง สัมริน พระสงฆ์ในกัมพูชาวมเป็นคณะสงฆ์เขมรอันเดียว โดยมีพระเทพวงศ์เป็นประธาน (แต่หลังจากเจ้าโรดม สีหนุ กลับเข้ากัมพูชาในเดือน ธ.ค. ๒๕๓๔/1991 แล้ว ก็โปรดฯ ให้พระเทพวงศ์เป็นสมเด็จพระสังฆราชของมหานิกาย และตั้งธรรมยุติกนิกายที่มีสมเด็จพระสังฆราชต่างหากขึ้นอีก เหมือนในอดีต)

เขมรแดงซึ่งเสียอำนาจ ได้ต่อสู้กับรัฐบาลใหม่

และกองทัพเวียดนาม แล้วมีกลุ่มอื่นเข้าร่วมศึก ในที่สุด **เวียดนาม** ซึ่งถูกนานาชาติกดดันมาก ต้องถอนทหารออกไปจนหมดในเดือน ก.ย. ๒๕๓๒/1989 (ทางฝ่ายเขมรแดงยังสู้รบต่อมา แต่อ่อนกำลังลงไปเรื่อยๆ ในที่สุด **พอล พต** สิ้นชีพในปี ๒๕๔๑/1998 และหลังจากนั้นไม่นาน ขบวนการเขมรแดงก็จบสิ้น)

ครั้นถึงปี ๒๕๓๖/1993 กัมพูชาได้รัฐธรรมนูญใหม่ มีการเลือกตั้งโดยมีนายกรัฐมนตรี ๒ คน (สมเด็จ **ฮุน เซน** กับเจ้าโรดม รณฤทธิ์, คนหลังถูกบีบบังคับจากตำแหน่งในปี ๒๕๔๐/1997) ประเทศกลับเป็น **ราชอาณาจักรกัมพูชา** โดยมีกษัตริย์คือพระเจ้า **โรดม สีหนุ** ครองราชย์จนถึงปี ๒๕๔๗/2004 ได้ทรงสละราชสมบัติ และโอรสขึ้นครองราชย์สืบมา (คือ พระบาทสมเด็จพระบรมนาถ **นโรดม สีหมุนี**)

จากซ้าย:
 พระโพธิญาณเถระ
 พระราชสุเมธาจารย์
 วัดป่ารัตนวโตน
 Sun Myung Moon
 Swami Prabhupada
 วัดอมราวดี
 Maharishi Mahesh Yogi
 Bhagwan Shree Rajneesh

ตั้งวัดป่านานาชาติแบบไทย ในอังกฤษ

พ.ศ. ๒๕๒๒ (ค.ศ. 1979) English Sangha Trust (มูลนิธิที่ชาวพุทธอังกฤษตั้งขึ้นในกรุงลอนดอนเมื่อปี ๒๔๙๙/1956 เพื่อประดิษฐานคณะสงฆ์ในประเทศไทย) ได้มีมติพระโพธิญาณเถระ ที่เรียกกันทั่วไปว่า อาจารย์ชา แห่งวัดหนองป่าพง อุบลราชธานี ให้เดินทางไปยังประเทศอังกฤษใน พ.ศ. ๒๕๒๐ ต่อมา พระสุเมโธ (ได้ดำรงสมณศักดิ์ที่ พระสุเมธาจารย์ และต่อมาเป็นพระราชสุเมธาจารย์) ซึ่งเป็นศิษย์ติดตามไปด้วย และได้รับ

มอบหมายให้ปฏิบัติศาสนกิจอยู่ในกรุงลอนดอน ได้เป็นผู้นำในการตั้งวัดป่าจิตตวิเวก (Wat Pah Cittaviveka หรือ Chithurst Forest Monastery) ขึ้นที่ West Sussex ใน พ.ศ. ๒๕๒๒ เป็นวัดป่าวัดแรกในประเทศไทยอังกฤษ ต่อมา ในเดือน ส.ค. ๒๕๒๗ ได้ตั้งวัดขึ้นใหม่อีกแห่งหนึ่งใกล้กรุงลอนดอน ชื่อว่า วัดอมราวดี (Amara-vati Buddhist Centre) และหลังจากนี้ก็ได้มีการเปิดสำนักสาขาในที่ต่างๆ เพิ่มขึ้นตามลำดับ

จับตัวไวรัสโรคเอดส์ได้ แต่ยังไม่แก้ไขไม่ได้

พ.ศ. ๒๕๒๖ (ค.ศ. 1983) นักวิทยาศาสตร์กำหนดจับตัวไวรัสที่เป็นสาเหตุของโรคเอดส์ (AIDS= acquired immune deficiency syndrome) ได้ (กรณีคนไข้โรคเอดส์ มีรายงานครั้งแรกๆ จากซานฟรานซิสโกและนิวยอร์ก ในสหรัฐ ปี ๒๕๒๔/1981)

สงบจิต+ไอ้วัตฤ ออกบวช+หากาม สละโลก+สุดมัวมี จบที่ไหน

พ.ศ. ๒๕๒๕ (ค.ศ. 1985) ที่สหรัฐอเมริกา จากกระแสสังคมอเมริกันในยุคสืบจากบุพผานผู้สับสนและแสวงหา ซึ่งหันมารับวิถีแห่งจิตของศาสนาตะวันออกและตื่นสมาธิ ที่เชิญชวนโยคี ฤาษี ให้หลังไหลเข้าไปเป็น Guru (ครู/ครุ, คนไทยนิยมเรียกให้คล้ายเสียงฝรั่งเป็น “กูรู”) ตั้งทีมหาฤาษีเมหะโยคีนำ TM (Transcendental Meditation) เข้าไป มีดาราวงดนตรี the Beatles มาเป็นศิษย์ พาให้กระหึ่ม ภัคดีเวทานตะ สวามีประภุพาทะเข้าไปตั้งขบวนการทริกฤษณะ (คำเรียกตามเสียงของชาวอเมริกัน แต่ถ้าออกเสียงให้ถูก เป็น “ทเร กฤษณะ” คือ Hare Krishna) ขึ้น ยัง มูน (Sun Myung Moon) นำศาสนาคริสต์แบบใหม่จากเกาหลีเข้าไปตั้งเป็น Unification Church จัดพิธีแต่งงานหมู่ครั้งละเป็นหมื่นคู่ ต่อมาปรากฏว่า “กูรู” (ครู) หลายท่านร่ำรวมมหาศาล

(“กูรู”) ครู (ภควาน) ศรี รัชนิศ (“รัชนิศ” แปลว่า “เจ้าราตรี” คือ พระจันทร์) มีศิษย์จากตะวันตกไปหามากมายตั้งแต่อยู่อาศรมในอินเดีย ครั้นถึงปี 1981/๒๕๒๔ จึงเข้ามาอเมริกา ซื้อที่ดินราว ๑๖๐,๐๐๐ ไร่ ในรัฐออริกอน (Oregon) ตั้งเป็นเมืองรัชนิศ ประสานศิษย์หลายพันคนมาอยู่ด้วยโดยเป็นสันยาสิ (ผู้สละโลก) มีชื่อที่ตั้งให้ใหม่ ท่านมั่งคั่งมาก มีเครื่องบินส่วนตัว พร้อมด้วยรถยนต์ Rolls-Royce ๑๔ คัน แม้จะเป็นนักบวชอินดู แต่เน้นคำสอนพุทธแบบเซนคลุกเคล้าตันตระ กลมกลืน วัตฤนิยมเข้ากับวิถีแห่งจิต ผสมผสานชีวิตแบบตะวันตกกับตะวันออกเข้าด้วยกัน ใช้เทคนิคในการเจริญสมาธิ เรียกว่า “dynamic meditation” ประกาศโมกษะด้วยความรักเสรี (salvation through free love) จนมีผู้ขนานนามว่าเป็น “sex guru”

ในที่สุด ครู ศรี รัชนิศ ถูกดำเนินคดีหลายเรื่อง ทั้งลักลอบขนยาเสพติด พยายามฆ่าคน วางเพลิง โกง การเลือกตั้ง ทำผิดกฎหมายคนเข้าเมือง แล้วในเดือนพฤศจิกายน ๒๕๒๕ ก็ถูกขับไล่ออกจากอเมริกา และถูกห้ามเข้า ๒๑ ประเทศ

อย่างไรก็ดี ความผิดและข้อเสียหายดังว่านี้ เป็นข้อมูลของทางการอเมริกันและตามที่ปรากฏในเอกสารทั่วไป แต่ผู้ที่เลื่อมใสในท่านครูนี้ถือกันว่าเป็นการใส่ความแก่ท่านโดยไม่เป็นความจริง

ไทยกำพระไตรปิฎกคอมพิวเตอร์ ฉบับแรกของโลก

พ.ศ. ๒๕๓๑ (ค.ศ. 1988) ที่ประเทศไทย เริ่มต้นในปี ๒๕๓๐ มหาวิทยาลัยมหิดลปรารภวโรภาส รัชมิ่งคลาภิเษก ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ณ วันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๓๑ ได้ดำเนินการจัดทำพระไตรปิฎกฉบับคอมพิวเตอร์ เพื่อเฉลิมพระเกียรติ และประสบความสำเร็จ เสร็จทันวันวิสาขบูชา ๓๐ พ.ค. ๒๕๓๑ ก่อนถึงวโรภาสรัชมิ่งคลาภิเษก และได้นำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย นับว่าเป็นพระไตรปิฎกคอมพิวเตอร์ฉบับแรกของโลก

พระไตรปิฎกฉบับคอมพิวเตอร์นี้ได้พัฒนาต่อมาจนถึงปัจจุบัน เป็น Version VI (BUDSIR VI) ซึ่งมีพระไตรปิฎกทั้งฉบับภาษาบาลี และฉบับแปลภาษาไทย พร้อมทั้งคัมภีร์อื่นๆ ตั้งแต่สรรพกาลลงไปอีกมาก รวมเป็นคัมภีร์และตำราที่จะค้นดูศึกษาได้ ๒๐๐ เล่ม และนอกจากอักษรไทย ยังสามารถอ่านในอักษรอื่นๆ มีอักษรโรมันเป็นต้น ด้วย

เปิดกำแพงเบอร์ลิน สิ้นสุดสงครามเย็น

พ.ศ. ๒๕๓๒ (ค.ศ. 1989) ณ ๙ พ.ย. เยอรัมนี้ ตะวันออกเปิดกำแพงเบอร์ลิน (Berlin Wall) ถือกันนัย หนึ่งว่าเป็นการสิ้นสุดสงครามเย็น (Cold War) ที่เริ่มขึ้น เมื่อปี ๒๔๘๙/1946

โซเวียตสลาย อเมริกาเป็นใหญ่ผู้เดียว

พ.ศ. ๒๕๓๔ (ค.ศ. 1991) ณ ๘ ธ.ค. สหภาพ โซเวียต ชาติอภิมหาอำนาจคู่แข่งของสหรัฐอเมริกา ล่ม สลาย คงเหลือสหรัฐเป็นมหาอำนาจใหญ่สุดผู้เดียว

ชุมนุมใหญ่สุดผู้นำนานาชาติ ได้แค่ประกาศว่าแก้ปัญหาภัยไม่ได้

พ.ศ. ๒๕๓๕ (ค.ศ. 1992) เดือน มิ.ย. มีการ ประชุมใหญ่ของสหประชาชาติว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและ การพัฒนา (UN Conference on Environment and Development) ที่กรุงริโอเดอจาเนโร (Rio de Janeiro) เรียกสั้นๆ ว่า Earth Summit ซึ่งเป็นการชุมนุมผู้นำ นานาชาติครั้งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์ เพื่อหาทางแก้ ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เคยพิจารณาในการประชุมเมื่อ ๒๐ ปีก่อน ซึ่งยอมรับกันว่าระหว่างเวลาที่ผ่านมานั้น การแก้ ปัญหาไม่ได้ผลจริง มีแต่สภาพที่ทรุดลง ประเทศทั้งหลาย ส่วนใหญ่ไม่พร้อมเลยที่จะรับมือกับสถานการณ์

ค.ศ. 1

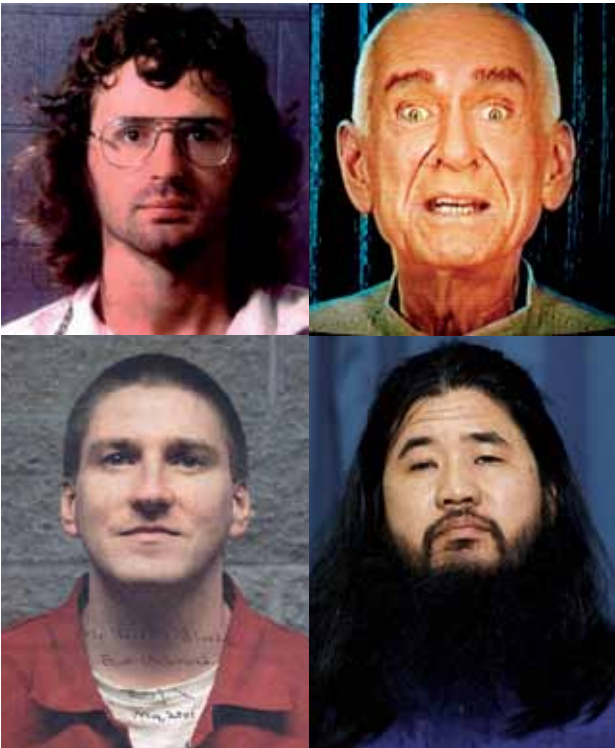
ค.ศ. 500

ระหว่างนี้ องค์กรโลกได้สรุปยอมรับว่า การพัฒนา ของโลกตลอดยุคอุตสาหกรรมที่ผ่านมา เป็นการพัฒนาที่ **ไม่ยั่งยืน** (unsustainable development) ความเจริญ ทางเทคโนโลยี บนฐานของความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ ที่เป็นแกนของการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อสร้างความ พริ้งพร้อมสมบูรณ์ทางเศรษฐกิจ ได้กลายเป็นเครื่องมือ ทำลายธรรมชาติ นำมาสู่ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม ความหวังของมนุษยสมัยใหม่ ที่ฝากไว้กับ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตาม**คติแห่งความก้าวหน้า** (idea of progress) บนฐานแห่ง**แนวคิดพิชิตธรรมชาติ** (conquest of nature) ซึ่งได้หล่อเลี้ยงความเจริญในยุค อุตสาหกรรมตลอดมานั้น บัดนี้ถึงกาลแตกสลาย และ อารยธรรมมนุษย์มาถึงจุดวิกฤตติดตัน ที่ประชุมระดับโลกไม่ว่าครั้งไหน ทำได้เพียงหา ทางกำหนดมาตรการที่จะให้มนุษย์รักษาสิ่งแวดล้อม ให้อยู่ได้ พร้อมกับที่สามารถ**พัฒนาเศรษฐกิจ**ให้เจริญ เติบโตต่อไป ทั้งที่ในความเป็นจริง สิ่งแวดล้อมมีแต่เสื่อม โทรมลงไปเรื่อยๆ โดยที่มนุษย์ที่พัฒนาแล้วทั้งหลายไม่มีความมั่นใจเลยว่า จะหลุดพ้นปัญหานี้ไปได้

จากบน: กำแพงเบอร์ลิน Commonwealth of Independent States Earth Summit 1992

จากซ้ายบน:
David Koresh
Marshall Herff Applewhite (Bo)
Timothy J. McVeigh
Shoko Asahara

ลัทธิโลกประลัย ป่วนจิตใจไปถึงการเมื่อ

พ.ศ. ๒๕๓๖ (ค.ศ. 1993) ที่สหรัฐอเมริกา ลัทธิ Branch Davidians มีเดวิด โคะเรช (David Koresh) เป็นเจ้าสำนักอยู่ใกล้เมืองเวโก้ รัฐเท็กซัส (Waco, Texas) สอนเน้นเรื่องคำทำนายวันสิ้นโลก ต่อมา ในเดือน ก.พ. ๒๕๓๖ รัฐบาลส่งกองกำลังไปตรวจค้น โดยข้อหาว่ามี การสะสมอาวุธผิดกฎหมาย เกิดการปะทะยิงกัน ทางฝ่ายลัทธิ ถือว่า นั่นเป็นสัญญาณว่ามหาประลัย (apocalypse) กำลังจะมาถึง หลังจากปิดล้อมอยู่ ๕๑ วัน ถึงวันที่ ๑๙ เม.ย. ๒๕๓๖ เจ้าหน้าที่ได้บุกจู่โจม และตามข่าวของ รัฐบาลว่าชาวลัทธิเองได้จุดไฟเผาสำนักฆ่าตัวตายหมู่ ๘๓ คน ต่อมา วันที่ ๑๙ เม.ย. ๒๕๓๘ (1995) ตรงกับวัน เกิดกรณี “เวโก้” ครบ ๒ ปี ได้มีผู้ก่อการร้ายจู่โจมเปิด ทำลายอาคารที่ทำการรัฐบาลกลาง ที่เมืองโอคาลาโฮมา คนตาย ๑๖๘ คน บาดเจ็บกว่า ๕๐๐ คน นาย Timothy J. McVeigh ตัวการใหญ่ที่ถูกตัดสินประหารชีวิต ให้การ ว่า เขาทำการครั้งนี้ เพื่อแก้แค้นให้แก่ชาวลัทธิ Branch Davidians ที่เวโก้ ซึ่งถูกรัฐบาลปราบเมื่อ ๒ ปีก่อนนั้น (อ่านเรื่องเพิ่มเติมในภาคผนวก)

โลกยังไม่บรรลัย คนทยอยประลัย ไปกระทั่งญี่ปุ่น

พ.ศ. ๒๕๓๗ (ค.ศ. 1994) วันที่ ๔ และ ๕ ต.ค. ตำรวจพบศพสมาชิกลัทธิสุริยเทวาลัย (Solar Temple) ในประเทศสวิตเซอร์แลนด์ และที่เมืองควิเบก (Quebec)

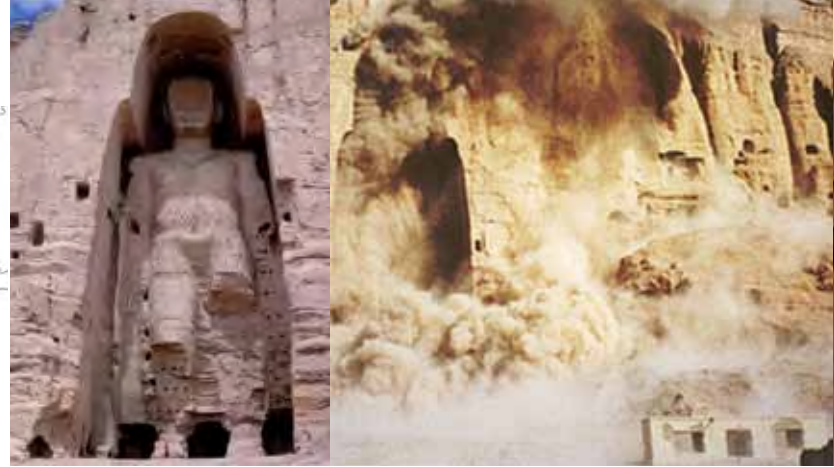
ในประเทศแคนาดา ซึ่งฆ่าตัวตายและถูกฆ่า รวม ๕๓ คน ตัวเจ้าลัทธิซึ่งก็ตายด้วย ได้สอนเตือนสาวกไว้ว่า วันสิ้นโลก กำลังจะมาถึง และในปีต่อมา (1995/๒๕๓๘) สมาชิกก็ ฆ่าตัวตายในประเทศฝรั่งเศสอีก ๑๖ คน

พ.ศ. ๒๕๓๘ (ค.ศ. 1995) ในเดือนมีนาคม ที่กรุง โตเกียว ประเทศญี่ปุ่น มีผู้ก่อการร้ายปล่อยแก๊สพิษซาริน (sarin) ในสถานีรถไฟใต้ดิน เป็นเหตุให้คนตาย ๑๒ คน บาดเจ็บกว่า ๕,๕๐๐ คน ในที่สุดสืบได้ตัวการคือ Shoko Asahara เจ้าลัทธิ “ออม ชินริเกียว” (Aum Shinrikyo) ซึ่งนำเอาคำสอนของโยคะเชิงตันตระ พุทธศาสนาและ เต๋า มาประสานเข้ากับคำทำนายแบบคริสต์ เขาสอนว่า มหาประลัยวันสิ้นโลกจะมาถึงในปี 1999/๒๕๔๒ และ ประเทศญี่ปุ่นจะประสบมหาวินาศในอีกไม่ช้า ลัทธิของเขา จะช่วยให้รอดพ้นจากโลกนี้ ขึ้นไปสู่อนุตรภูมิแห่งบรมสัจจะ

พ.ศ. ๒๕๔๐ (ค.ศ. 1997) ที่สหรัฐอเมริกา วันที่ ๒๖ มีนาคม ได้พบศพคนฆ่าตัวตายหมู่ ๓๙ คน ที่ ชานเมืองซานดิเอโก รัฐแคลิฟอร์เนีย เป็นสมาชิกของ ลัทธิ “ประตูสวรรค์” (Heaven’s Gate) มีผู้นำเรียกว่า ท่าน “โบ” (“Bo”) และท่าน “ปีป” (“Peep”) ซึ่งบอก ว่าเป็นตัวแทนมาจากภพภูมิสูงในโลกอื่น ได้นำสาวกถือ ข้อปฏิบัติเพื่อเตรียมตัวไปอยู่ในแดนสวรรค์ ครั้นถึงเวลา ปรากฏของดาวหางเฮล-บ็อบบี้ (Comet Hale-Bopp) จึงพร้อมใจกันกินยาพิษฆ่าตัวตาย เป็นการทิ้งร่างพ้นไป จากโลกในวาระมหาประลัย เพื่อจะได้โดยสารยานอวกาศ ที่แผ่ตามท้ายดาวหางนั้นมา เห็นไปเข้าสู่ประตูสวรรค์ (อ่านเรื่องเพิ่มเติมในภาคผนวก)

กาลิบันฆ่าจะทำลายพระพุทธรูปใหญ่

พ.ศ. ๒๕๔๐ (ค.ศ. 1997) เดือน เม.ย.-พ.ค. ชาว ศรีลังการ่วมกับชาวพุทธทั่วโลกรวมทั้งมุสลิม เรียกร้อง ไม่ให้ทำลายพระพุทธรูปใหญ่ ที่พามิยาน ในอัฟกานิสถาน หลังจากพวกมุสลิมทาลีบัน (Taliban) ได้ขู่ว่าจะทำลาย

โคลนนิ่งรายแรกของโลก

พ.ศ. ๒๕๔๐ (ค.ศ. 1997) ณ ๒๗ ก.พ. นัก วิทยาศาสตร์อังกฤษคณะหนึ่งสร้างลูกแกะขึ้นด้วยวิธี โคลนนิ่ง สำเร็จเป็นครั้งแรก (ตั้งชื่อลูกแกะนั้นว่า ดอลลี่/ Dolly)

โป๊ปประกาศขอขมาต่อโลก

พ.ศ. ๒๕๔๓ (ค.ศ. 2000) ณ ๑๒ มี.ค. โป๊ป จอห์นปอลที่ ๒ ประกาศในโอกาสที่ศาสนาคริสต์กำเนิด มา ๒ สหัสวรรษ จะขึ้นสหัสวรรษที่ ๓ ขอขมา (Apolo-gy) ให้แก่ ศาสนจักรโรมันคาทอลิก ในการที่ได้ก่อกรรม อันขาดขันติธรรม และที่เป็นการอยู่ติธรรม ต่อชาวยิว สตรี ขนชาติพื้นถิ่นพื้นเมืองทั้งหลาย และเหล่าชนอื่นๆ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน

ดับดินก่อนวันสิ้นโลก

จบสหัสวรรษเก่าที่แอฟริกา

พ.ศ. ๒๕๔๓ (ค.ศ. 2000) ที่ประเทศยูกันดา (Uganda) ในทวีปแอฟริกา วันที่ ๑๗ มีนาคม เกิดไฟไหม้ โบสถ์ของขบวนการกู้พระบัญญัติ ๑๐ ประการขององค์ พระเป็นเจ้า (Movement for the Restoration of the Ten Commandments of God/MRTC) ชาวลัทธิถูก ไฟคลอกตายกว่า ๕๓๐ คน ตอนแรกเข้าใจกันว่าเป็นการ ฆ่าตัวตายหมู่ แต่ต่อมา ชูดพบศพฝังหม้ออีกหลายแห่ง รวมแล้วเกิน ๙๐๐ คน ได้ความว่า ตามที่ผู้นำของลัทธิ บอกไว้ วันที่ ๓๑ ธ.ค. สิ้นปี 1999/๒๕๔๒ เป็นวันสิ้น โลก และองค์พระเป็นเจ้าหรือพระแม่พรหมจารีนี้แมรี จะ โปรดทรงช่วยชาวลัทธินี้ให้รอด แต่วันนั้นผ่านไปโดยไม่มี อะไรเกิดขึ้น ชาวลัทธิพากันเรียกร้องขอเงินบริจาคคืน จึง ถูกสังหารตั้งปรากฏ

(อ่านเรื่องเพิ่มเติมในภาคผนวก)

จากบน:
Dr. Ian Wilmut กับแกะ Dolly
โป๊ปจอห์นปอลที่ ๒
ผู้นำลัทธิ MRTC

พระพุทธรูปใหญ่สลายเพราะกาลิบัน

พ.ศ. ๒๕๔๔ (ค.ศ. 2001) พวกทาลีบันประกาศจะทำลายพระพุทธรูปและรูปเคารพทั้งหมดในอัฟกานิสถานในเดือนมีนาคม (ตามข่าวกำหนดจะทำการในวันฮัจญ์ ซึ่งเป็นวันศักดิ์สิทธิ์ที่สุดประจำปีของชาวมุสลิม) พวกทาลีบันก็ได้ใช้ปืนใหญ่และวัตถุระเบิดทำลายพระพุทธรูปใหญ่ทั้ง ๒ องค์ อายุราว ๑๗๐๐ ปี ซึ่งแกะสลักไว้ที่หน้าผา (สูง ๕๓ และ ๓๗ เมตร) ที่**พามิยาน (Bamiyan หรือ Bamian)** จนแหลกละเอียดหมดสิ้นไป

พ.ศ. ๑๕๐๐

ค.ศ. 1000

พ.ศ. ๒๐๐๐

ค.ศ. 1500

พ.ศ. ๒๕๐๐

ค.ศ. 2000

พ.ศ. ๓๐๐๐

ค.ศ. 2500

จบ Y2K ขึ้น millennium ที่ 3

พ.ศ. ๒๕๔๓ (ค.ศ. 2000) คนในสังคมตะวันตกมีความเชื่อสืบกันมาตามคติ “millennium” (พันปีที่พระเจ้าจะมาโปรด) เมื่อใกล้ถึงปีเปลี่ยนศักราช จึงมักรู้สึกหวาดหวั่นพรั่นพรึงต่อวาระมหาปรลัย (apocalypse) หรือวันสิ้นโลก (doomsday) ดังที่วาระสิ้นปี ค.ศ. 2000 หรือ Y2K (Year 2 Kilo; Kilo=1000) ซึ่งเป็นปีที่ครบจบสิ้น millennium ที่ 2 ได้เป็นเรื่องใหญ่ที่ตื่นเต้นกันมาก คนยิ่งตระหนกตกใจหนักขึ้น เมื่อเรื่องนี้มาโยงกับปัญหาคอมพิวเตอร์ ที่เรียกว่า “Y2K problem” หรือ “Millennium Bug” ปัญหาก็คือ เมื่อวันเวลาเปลี่ยนจากปี 1999 ขึ้นเป็น 2000 ระบบคอมพิวเตอร์มากมายทั่วโลกจะล้ม และประดาภิการของมนุษย์ในโลกบัดนี้ที่อิงอาศัยระบบคอมพิวเตอร์แทบทั้งสิ้น ก็จะมีอุบัติเหตุการรื้อร่งแก่ปัญหากันอย่างแตกตื่นโกลาหล แม้แต่สหประชาชาติก็ได้จัดให้มี International Conference

on Y2K ขึ้นครั้งแรกเมื่อกลางเดือน ธ.ค. 1998/๒๕๔๑ สาเหตุของปัญหา Y2K คือ เครื่องคอมพิวเตอร์รุ่นเก่า มีหน่วยความจำที่ข้อมูลได้เพียงเล็กน้อย จำต้องประหยัดที่ว่าง ผู้ออกแบบเครื่องและนักเขียนโปรแกรมจึงแสดงหน่วยเวลาปี ซึ่งมีตัวเลข ๔ ตัว เช่น 1965, 1987, 1993 ด้วยตัวเลขท้ายเพียง ๒ ตัว เป็น 65, 87, 93 แต่พอถึงปี 2000 เลขท้าย ๒ ตัวเป็น 00 คอมพิวเตอร์เหล่านั้น แทนที่จะแปลความหมาย 00 เป็น 2000 ก็จะแปล 00 เป็น 1900 หรือเป็นปี 0 ไปเลย แล้วทุกอย่างก็จะผิดพลาดหมด

อย่างไรก็ตาม ปีใหม่ ๒๕๔๓ ก็มาถึงโดยไม่มีเหตุการณ์ร้ายที่สำคัญใดๆ เกิดขึ้น คนทั่วโลกฉลองวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๔๓ (January 1, 2000) โดยถือเป็นการขึ้นสู่ศักราชใหม่ เป็น 3rd millennium กระนั้นก็ตาม พวกผู้รู้มิได้ยอมรับวันขึ้นศักราช

ใหม่ของคนทั่วไปนี้ แต่ชี้แจงว่า ศักราชแรกเก่า (ที่ ๒) จะสิ้นสุดในวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๔๓ (December 31, 2000) แล้วศักราชใหม่ (ที่ ๓) จึงจะเริ่มต้นในวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๔๔ (January 1, 2001) คืออีก ๑ ปีถัดไปจากที่ได้ฉลองกันแล้วนั้น

(อ่านเรื่องเพิ่มเติมในภาคผนวก)

ห้ามซื้อ-ขาย อนุญาตให้ใช้เพื่อการศึกษาร่วมตัวเท่านั้น ภาพประกอบส่วนใหญ่มีลิขสิทธิ์ หากประสงค์จะนำไปใช้ต่อ ต้องติดต่อขอขออนุญาตจากเจ้าของภาพ

คลังยุทธศาสตร์

ต่อจากกลางปีพุทธศักราช ๒๕๔๓

ชมพูทวีป ในปัจจุบัน

พ.ศ. ๒๕๔๔ (ค.ศ. 2001) ชมพูทวีป เมื่อเทียบคร่าวๆ ว่าตรงกับดินแดนของ ๔ ประเทศในปัจจุบัน คือ อินเดีย บังคลาเทศ ปากีสถาน และอัฟกานิสถาน

(บังคลาเทศ ตรงกับแคว้น**วังคะ** หรือ**วังครรัฐ** ว่า โดยเคร่งครัด ไม่จัดเข้าในชมพูทวีป เพียงแต่อยู่ถัดจาก แคว้นอังคะ หรืออังครรัฐ ซึ่งอยู่ในชมพูทวีป แต่ในที่นี่ได้รวมเข้ามา เพราะอาณาจักรในชมพูทวีป อย่างสมัยพระเจ้าอโศกก็รวมถึงแคว้นนี้ด้วย และการกำหนดเขตที่ตั้งแคว้นโบราณนี้ตามที่ถือกันอาจจะยังยุติเด็ดขาดไม่ได้; คำว่า “**วังคะ**” แปลงเป็น พังคะ เขียนแบบโรมันเป็น *Banga* เป็นที่มาของคำว่า เบงกอล/Bengal และ Bangladesh ซึ่งถ้าเขียนเป็นไทยให้ถูกแท้ ต้องเป็น “**พังคเทศ**”; ส่วนปากีสถาน และอัฟกานิสถาน ก็พูดคร่าวๆ ว่า คือ คันธาระ และกัมโพชะ รวมทั้งโยนก โดยตัดส่วนที่อยู่ในเอเชียกลางออกไป)

ตามสภาพปัจจุบันของ**ชมพูทวีป** มีสถิติที่ควรทราบ (ตัวเลขโดยประมาณ จาก *Microsoft Encarta Reference Library 2002* และ *Encyclopædia Britannica 2002*) ดังนี้

๑. **อินเดีย** (ชื่อทางการว่า สาธารณรัฐอินเดีย/ Republic of India เรียกตามภาษาฮินดีว่า ภารัต หรือ ภารตวรรษ) มีประชากร **1,029,991,100** คน เป็น**ฮินดู** 82% **มุสลิม** 12% (ส่วนใหญ่เป็น สุหนี่ มีกลุ่มชาวซิวะฮ์ที่เข้มแข็งอยู่บ้างในคุชราต และในเมืองใหญ่อย่างลัคเนา และไฮเดอราบาด ที่คนชั้นสูงมีเชื้อสายเปอร์เซีย) ชาว**คริสต์** 2.3% **ลิกซ์** 2% ชาว**พุทธ** 0.7% (0.7%=7.2 ล้านคน ส่วนมากอยู่ในรัฐมหาราษฏร์ ลิกิม อรุณาจัลประเทศ ชัมมู และกัศมีร์/แคชเมียร์) **เซน** 0.4% อื่นๆ 0.6%

๒. **บังคลาเทศ** (ชื่อทางการว่า สาธารณรัฐประชาชนแห่งบังคลาเทศ/People’s Republic of Bangladesh เรียกตามภาษาเบงกาลีว่า คณะประชาตันตรี พังคเทศ) มีประชากร **131,269,860** คน เป็น**มุสลิม** 88% (เป็นสุหนี่เกือบทั้งหมด) **ฮินดู** 10% **พุทธ** น้อยกว่า 1.0%

๓. **ปากีสถาน** (ชื่อทางการว่า สาธารณรัฐอิสลามแห่งปากีสถาน/Islamic Republic of Pakistan) มีประชากร **144,616,639** คน เป็น**มุสลิม** 97% (4/5 เป็นสุหนี่ 1/5 เป็นซิวะฮ์) ชาว**พุทธ**มีเล็กน้อยไม่ทราบตัวเลข

๔. **อัฟกานิสถาน** (ชื่อทางการว่า รัฐอิสลามแห่งอัฟกานิสถาน/Islamic State of Afghanistan) มีประชากร **26,813,057** คน เป็น**มุสลิม** 99% (เป็นสุหนี่ 84% เป็นซิวะฮ์ 15%) มี**ฮินดู** และ**ลิกซ์**บ้าง เป็นตัวเลขเพียงหลักพัน

สำหรับ**อินเดีย** แม้ว่าประชากรส่วนใหญ่เป็น**ฮินดู** โดยแยกดินแดนฝ่ายที่คนส่วนมากเป็นมุสลิมออกไปเป็นประเทศปากีสถานแล้ว แต่เพราะอินเดียมีประชากรมากเป็นที่ ๒ ของโลก (รองจากจีนที่มีประชากรมากที่สุด คือ 1,273,111,300 คน) อินเดียก็ยังมีประชากรที่เป็น**มุสลิม** มากเป็นที่ ๒ หรือที่ ๓ ของโลก คือ รองจากอินโดนีเซียที่มีประชากร 228,437,870 คน เป็นมุสลิม 87% และไล่เลี่ยกับปากีสถานที่มีตัวเลขดังแสดงข้างต้น

๕๐๐ ปี ก่อน พ.ศ.

พ.ศ. ๑

พ.ศ. ๕๐๐

ค.ศ. 1

พ.ศ. ๑๐๐๐

ค.ศ. 500

นานาทวีป: คำนวณ-คานานิก

ทั่วโลก

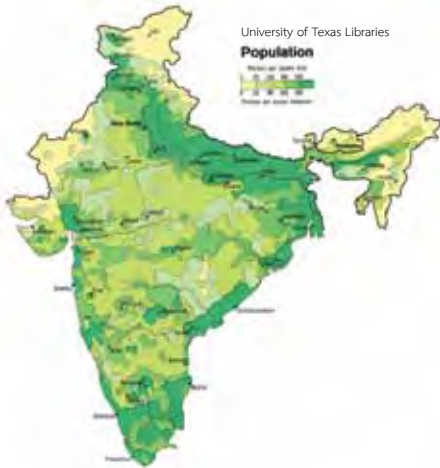
มวลประชา 6,615,847,000

คริสต์ - 2,199,817,400 มุสลิม - 1,387,454,500

ฮินดู - 875,726,000 พุทธิกะ - 385,609,000

ลิกซ์ - 22,927,500 ยิว - 14,956,000

(ตัวเลขของ *Encyclopædia Britannica* กลางปี ๒๕๕๑)

หมายเหตุ:

ตามตัวเลขโดยประมาณใน พ.ศ. ๒๕๕๑ (ค.ศ. 2008) จำนวนประชากรใน ๔ ประเทศข้างต้น เพิ่มขึ้นเป็น

- ๑. อินเดีย 1,147,995,900
- ๒. บังกลาเทศ 153,546,900

๓. ปากีสถาน 167,762,040

๔. อัฟกานิสถาน 32,738,376

ทั้งนี้ อัตราส่วนร้อยละของประชากรที่นับถือศาสนาต่างๆ โดยทั่วไป นับว่าเหมือนเดิม

ประเทศไทย

มวลประชา 60,916,441

(ข้อมูลจาก กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ในเดือน ธันวาคม ๒๕๕๑ มีจำนวนประชากร 63,389,730 คน)

พุทธิกะ - 57,157,751 มุสลิม - 2,777,542
 คริสต์ - 486,840 ฮินดู - 52,631
 ขงจื้อ - 6,925 อื่นๆ - 48,156

(ที่มา: สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. ๒๕๔๓ ทั่วราชอาณาจักร สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานยกรัฐมนตรื)

เหตุการณ์สำคัญต่อจาก กลางปี พ.ศ. ๒๕๔๓

ในระหว่าง และหลังจากจัดทำกาลานุกรมนี้เสร็จ
ใน พ.ศ. ๒๕๔๔ มีเหตุการณ์สำคัญทางพระพุทธศาสนา
จำเพาะบางอย่างที่เห็นควรบันทึกไว้ด้วย ดังนี้

สหประชาชาติให้วันวิสาขบูชา เป็นวันสำคัญสากล

พ.ศ. ๒๕๔๒ วันที่ ๑๕ ธันวาคม ที่ประชุมสมัชชา
สหประชาชาติ สมัยสามัญ ครั้งที่ ๕๔ วาระการประชุม
ที่ ๑๗๔ “การรับรองให้วันวิสาขบูชาเป็นวันสำคัญสากล”
(International recognition of the Day of Vesak)
ซึ่งแจกจ่ายในวันที่ ๑๓ ธ.ค. ได้สนับสนุนร่างมติว่า “ให้
วันวิสาขบูชาเป็นวันสำคัญสากล ซึ่งสำนักร่างใหญ่และ
ที่ทำกรขององค์การสหประชาชาติจะจัดให้มีการรำลึก
ถึงตามความเหมาะสม” และมีประเทศที่ให้การสนับสนุน
เพิ่มเติม ลงท้ายด้วยสหรัฐอเมริกา (ตามลำดับอักษร)
เป็นอันยุติในวันที่ ๑๖ ธ.ค. ๒๕๔๒ ทั้งนี้ เป็นไปตามการ
เสนอของศรีลังกา ตามมติของที่ประชุมพุทธศาสนิกชน
สากล (International Buddhist Conference) ที่
กรุงโคลัมโบ ในเดือนพฤศจิกายน ๒๕๔๑ และหลังจาก
สมัชชาสหประชาชาติมีมติแล้ว กระทรวงการต่างประเทศ
ได้แถลงข่าวในประเทศไทย ในวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๔๓

ชาวพุทธนานาชาติ จัดฉลองวันวิสาขบูชาโลกในประเทศไทย และมีมติให้พุทธมณฑล เป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลก

พ.ศ. ๒๕๔๗ และต่อมา หลังจากสมัชชา
สหประชาชาติมีมติรับรองวันวิสาขบูชาเป็นวันสำคัญ
สากล เมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๔๒ แล้ว ประเทศไทย
ได้จัดงานวันวิสาขบูชาในฐานะวันสำคัญสากลตั้งแต่
พ.ศ. ๒๕๔๓ ตลอดมาทุกปี และในปี ๒๕๔๗ ก็ได้เริ่ม
จัดกิจกรรมฉลองในระดับนานาชาติ โดยในช่วงเดือน
พ.ค.-มิ.ย. นอกจากจัดประชุมผู้นำชาวพุทธนานาชาติ
ณ หอประชุมพุทธมณฑลแล้ว ก็ได้จัดกิจกรรมเนื่อง
ในวันวิสาขบูชา วันสำคัญสากลของสหประชาชาติ ณ
สำนักร่างใหญ่ องค์การสหประชาชาติ นครนิวยอร์ก

ใน พ.ศ. ๒๕๔๘ และปีต่อๆ มา ก็มีมหาเถร-
สมาคม ให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เป็นหน่วยงานหลัก โดยมีพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร

ธมฺมจิตฺโต) อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ-
ราชวิทยาลัย เป็นประธานคณะกรรมการดำเนินการจัด
กิจกรรมนานาชาติ ในการจัดประชุมชาวพุทธนานาชาติ
เนื่องในวันวิสาขบูชาโลก มีกิจกรรมกุศลในระดับสากล
และภายในราชอาณาจักร ทั้งที่พุทธมณฑล ศูนย์ประชุม
สหประชาชาติ และมณฑลพิธีท้องสนามหลวง เฉพาะ
อย่างยิ่ง งานใน พ.ศ. ๒๕๔๙ (๗-๑๐ พ.ค.) จัดเป็นกิจกรรม
เฉลิมพระเกียรติร่วมฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปีของ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

อนึ่ง ในงานฉลองวันวิสาขบูชาโลก พ.ศ. ๒๕๔๘
ที่ประชุมชาวพุทธนานาชาติ ๔๒ ประเทศ มีมติเห็นชอบ
ลงนามในแถลงการณ์ร่วมในวันปิดประชุมที่ ๒๐ พ.ค.
๒๕๔๘ ให้พุทธมณฑลเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนา
โลก และให้จัดฉลองวันวิสาขบูชาโลกในประเทศไทยต่อ
ไป โดยให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็น
องค์กรประสานงานและดำเนินการ

ห้ามซื้อ-ขาย อนุญาตให้ใช้เพื่อการศึกษาส่วนตัวเท่านั้น ภาพประกอบส่วนใหญ่มีลิขสิทธิ์ หากประสงค์จะนำไปใช้ต่อ ต้องติดต่อขออนุญาตจากเจ้าของก่อน

กฏฉบับแรก

จบ Y2K ขึ้น millennium ที่ 3

ชาวตะวันตกมีความเชื่อสืบกันมา อันเนื่องจากคำสอนในคัมภีร์ Book of Revelation (The Apocalypse ก็เรียก) ของศาสนาคริสต์ ที่เรียกก่ายๆ ว่า คติ “millennium” (พันปีที่พระเจ้ามาโปรด) ซึ่งมีความหมายซับซ้อนอยู่บ้าง แต่พูดพอให้เข้าใจกันง่าย ๆ ว่า ตามความเชื่อนั้นถือเป็นการทำนายว่า หลังพระเยซูอุบัติผ่านไปในระยะพันปี จะถึงวาระมหาประลัย (apocalypse) จะเกิดภัยพิบัติ มนุษย์ยากเข็ญสุดลำเค็ญและโลกจะพินาศ ในวาระนั้น พระเจ้าจะมาโปรด พระเยซูจะมาครองโลก จะเหลือคนจำนวนน้อยนิดรอดอยู่ได้ ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ในธรรมเชื่อฟังคำพระเจ้า แล้วก็มิสุขเป็นแดนสวรรค์นับพันปี คนนอกนั้น ที่เป็นส่วนใหญ่ จะมลายสูญสิ้น ประสบทุกข์ภัยพิบัตีย่อยยับ

คดีนี้ทำให้มีการคาดหมายและทำนายกันเกี่ยวกับกำหนดเวลาว่า วาระนั้นจะมาถึงเมื่อใดแน่ และการทำนายนั้นๆ ก็เป็นเหตุให้เกิดผลต่อคนและสังคมหนักหรือเบา ตามความแรงของความสำเร็จ

การทำนายครั้งที่รู้จักกันมากที่สุดในอเมริกา ซึ่งมักยกมาเล่ากันว่าเป็นกรณีที่สุดที่ชัดครวแรก เกิดขึ้นเมื่อท่ายคริสต์ศตวรรษที่ 19 กล่าวคือ นาย William Miller ได้ทำนายว่า พระเยซูจะเสด็จกลับมา (“Second Advent”) วันใดวันหนึ่งระหว่าง ๒๑ มี.ค. 1843/๒๓๘๖ ถึง ๒๑ มี.ค. 1844/๒๓๘๗ แต่แล้วก็ไม่เป็นจริงอย่างที่ทำนายนั้น ประดาผู้ที่เชื่อคิดกันว่าเป็นเพราะคำนวณผิดไป ก็กำหนดวันทำนายใหม่ว่าจะสิ้นโลกและพระเยซูเสด็จมาโปรดในวันที่ ๒๒ ตุลาคม 1844 แล้วเตรียมตัวกันเต็มที่ แต่ถึงวันนั้นก็ไม่มีอะไรเกิดขึ้น คนที่เชื่อนาย

มิลเลอร์นั้นมากมาย (เล่ากันมาว่าประมาณ ๕๐,๐๐๐ คน) และเตรียมตัวต้อนรับกันด้วยศรัทธาอย่างยิ่ง พากันหาที่สูงที่สุดขึ้นไปรอรับเสด็จ เช่นบนยอดเขาแห่งหนึ่งในรัฐนิวยอร์ก เมื่อไม่สมตามคำทำนาย ในที่สุดก็ทำให้เกิดภาวะแห่งความผิดหวังอันใหญ่หลวง (“The Great Disappointment”)

กระนั้นก็ตาม ชาวขบวนการผู้นับถือตามนาย มิลเลอร์ (เรียกกันมาว่า “Millerites”) ก็ยังมีความเชื่อมั่นในคำทำนายนั้น เพียงแต่เห็นว่าคำนวณหรือตีความผิดไป และประดาผู้ที่เชื่อก็ได้รวมตัวกัน กลายเป็นตั้งนิกายใหม่ขึ้น เกิดเป็น Seventh-day Adventist church (ในเมืองไทยบางที่ใช้ชื่อเป็นทางการว่า “คริสตจักร เซเวนธ์เดย์แอดเวนติส”) และต่อมา ในช่วงใกล้ปี 1914/๒๔๕๗ เหตุการณ์ทำนองเดียวกันนี้ ก็ได้ทำให้นิกายใหม่ที่เรียกว่า “Jehovah’s Witnesses”

เวลาผ่านไป พอใกล้สิ้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 เข้ามา เกิดภาวะกระชั้นจวนเจียน อิทธิพลของความเชื่อนี้คงจะแรงยิ่งขึ้น จึงทำให้เกิดเหตุการณ์รุนแรงต่างๆ ที่น่าสังเกตสำหรับสังคมมนุษย์ อันควรบันทึกไว้ ดังขอนำมาเล่าพอเห็นสภาพทั่วไป ต่อไปนี้

วันโลกประลัยใกล้เข้ามา กนาทลลนลาน อยู่ไม่ถึก

พ.ศ. ๒๕๒๑ (ค.ศ. 1978) ที่สหรัฐอเมริกา สาธุคุณ Jim Jones ศาสนาจารย์โปรเตสแตนต์ (นิกายเมธอดิสต์/Methodist) ผู้มีชื่อเสียง มีแนวคิดที่เรียกว่า “apostolic socialism” ต่อมาได้ตั้งตนเป็นเจ้าลัทธิ People’s Temple และในปี 1977 ได้นำสาวกอพยพจาก San Francisco ไปตั้งชุมชนใหญ่ในถิ่นป่าดงซึ่งได้เตรียมไว้ตั้งแต่ปี 1974 ที่ประเทศกายอานา (Guyana) ในอเมริกาใต้ ชุมชนนี้เติบโตขึ้นกลายเป็นเมืองเรียกว่า Jonestown

ครั้นถึงวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน 1978 Jim Jones ได้บัญชาให้สาวกดื่มยาพิษไซยาไนด์ (cyanide) ฆ่าตัวตายพร้อมด้วยกัน เรียกว่า “revolutionary suicide” (อัตวินิบาตกรรมเชิงปฏิวัติ คือตายโดยไม่ยอมเอาชุมชนของตนไปประนีประนอมกับระบบสังคมที่เป็นอยู่) รวมตายทั้งสิ้น ๙๑๓ คน (มีเด็กรวมอยู่ด้วย ๒๗๖ คน, คนแทบทั้งหมดทำตามอย่างว่าง่าย แต่มีบางคนไม่ยอมดื่มยาพิษ ก็ถูกยิงหรือไม่ก็ถูกจับฉีดยาพิษ, ตัว Jim Jones ตายด้วยถูกปืนยิงที่ศีรษะ สันนิษฐานว่าคงยิงตัวเอง, มีผู้หญิงไปได้ ๓๒ คน)

Jim Jones สอนสาวกว่า ไม่ช้านี้ จะเกิดสงครามเฮอร์โมนิวเคลียร์ โลกจะพินาศ และในโลกที่เลวร้ายเดือดร้อนนี้ ตัวเขาเป็นที่พึ่งหนึ่งเดียวที่มานำมนุษย์ให้รอดปลอดภัยสู่ความสุขสวัสดิ์ ทั้งนี้ สาวกจะต้องเชื่อฟังเขาอย่างเด็ดขาดสิ้นเชิง

ลัทธิของ Jim Jones ถูกจัดเป็นลัทธิวันโลกประลัย (หรือลัทธิวันสิ้นโลก) ลัทธิหนึ่ง (Doomsday Cults, *Encyclopædia Britannica, Book of the Year, 1997*) คือเป็นลัทธิที่โยงกับคติ “millennium” (พันปีที่พระเจ้าจะมาโปรด) ที่กล่าวข้างต้น เมื่อใกล้ ค.ศ. 2000 คือ millennium ที่ 2 กำลังจะสิ้นสุดลง คนในสายความเชื่ออย่างนั้น ก็หัวโผนและแสดงอาการหวาดหวั่นพรั่นกลัวออกมาต่างๆ มีทั้งที่อยู่ในหลักศาสนาคริสต์เอง และเกิดเป็นลัทธิใหม่ๆ ขึ้นมา ตื่นตระหนกหวาดผวาท่อนานาภัยพิบัติ โรคระบาดใหญ่ อาวุธร้าย มหันตภัยธรรมชาติ ดาวอื่นมาชนโลก มนุษย์ต่างดาวจะยกกันมา ฯลฯ และหวังรอผู้มาโปรดที่จะมาช่วยคนให้รอดพ้น โดยเฉพาะลัทธิที่เกิดขึ้นใหม่ๆ มากหลาย กลายเป็นเรื่องโหดร้ายรุนแรง

ว่าโดยทั่วไป ลัทธิเหล่านี้ให้คนที่เชื่อแยกตัวจากคนส่วนใหญ่ และมาอยู่รวมกันเป็นหมู่ที่จับตัวกันแน่น หรือเป็นชุมชนที่มีความผูกพันกันมันสนิท มีสำนึกว่าพวกตนเป็นกลุ่มคนพิเศษน้อยนิดที่พระเจ้ามาโปรดได้ทรงคัดเลือกแล้ว และเจ้าลัทธิเป็นผู้มองดูการณ์ข้างหน้าเพื่อประโยชน์แก่พวกเขา จึงต้องเชื่อเจ้าลัทธินี้เป็นผู้นำอย่างเด็ดขาดสิ้นเชิง เฉพาะอย่างยิ่งคอยฟังคำทำนายว่าท่านให้วันให้ผล และจะให้ทำอะไร เพื่อให้ทรงโปรดและไม่ทรงพิโรธ เอาทรัพย์สินมาบริจาคหรือมอบรวมไว้ด้วยกัน มีกิจกรรมที่แสดงอาการคลั่งไคล้หรือรุนแรง บางทีถึงกับพากันฆ่าตัวตาย

ต่อไปจนถึงปี 2000 จะมีเหตุการณ์ทำนองนี้เกิดขึ้นเรื่อยๆ

ลัทธิโลกประลัย หนุนด้วยไอที ป่วนจิตใจไปถึวงการเมือง

พ.ศ. ๒๕๓๖ (ค.ศ. 1993) ที่สหรัฐอเมริกา ลัทธิ Branch Davidians ซึ่งแตกสาขาออกมาจากคริสต์จักร Seventh-day Adventist ได้ตั้งสำนักที่ใกล้เมืองเวโก้ รัฐเทกซัส (Waco, Texas) ตั้งแต่ปี 1935/๒๔๗๘ ต่อมา ในปี 1987/๒๕๓๐ เดวิด โกวเรช (David Koresh) ได้ขึ้นเป็นเจ้าสำนัก เขาสอนเน้นเรื่องคำทำนายวันสิ้นโลก และแสดงตนว่าเขาคือ “Lamb” (พระเมษโปดก) ที่ระบุไว้ในพระคัมภีร์ (*Revelation 5:6*) เป็นพระผู้มาโปรด (Messiah) ครั้นถึงเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๓๖ รัฐบาลส่งกองกำลังไปตรวจค้นสำนัก โดยข้อหาว่ามีการสะสมอาวุธร้ายแรงผิดกฎหมายจำนวนมาก ทำธุรกิจค้าปืน เป็นต้น มีการปะทะยิงกันตายไปข้างทั้งสองฝ่าย แล้วปิดล้อมอยู่ ๕๑ วัน ฝ่ายลัทธิแบรนชเดวิดียนส์ถือว่า นั่นเป็นสัญญาณบอกถึงมหากาพย์ (apocalypse) ที่กำลังจะมาถึง ในที่สุด ณ วันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๓๖ เจ้าหน้าที่ได้บุกจู่โจมใช้แก๊สบังคับให้ออกมา และตามข่าวของรัฐบาลว่าชาวลัทธิเองได้จุดไฟเผาสำนักฆ่าตัวตายหมู่ ๘๓ คน รวมทั้งตัวเจ้าลัทธิเองด้วย (บางตำราว่าตาย ๗๔ คน, มีเด็กตาย ๑๗ คน)

กรณี “เวโก้” นี้ เป็นเหตุการณ์ใหญ่บนจอทีวีทั่วประเทศ ต่อมา ในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๓๘ (1995) ตรงกับวันเกิดเหตุร้ายที่ “เวโก้” ครบ ๒ ปีพอดี (และตรงกับวันผู้รักชาติ/Patriots’ Day ที่ชาวอเมริกันลูกฮือต่อต้านทางการอังกฤษเมื่อ ๒๒๐ ปีก่อน ณ ๑๙ เม.ย. ๒๓๑๘/1775) ได้มีผู้ก่อการร้ายเอาระเบิดทำเอง (ทำตามสูตรที่หาได้จาก Internet) ใส่รถบรรทุกขับมุ่งมาตรงหน้า

อาคารที่ทำการรัฐบาลกลาง ที่กลางเมืองโอคลาโฮมา และจุดระเบิดขึ้นทำลายอาคารนั้น คนตาย ๑๖๘ คน บาดเจ็บกว่า ๕๐๐ คน (มีเด็กอายุต่ำกว่า ๕ ขวบ ตาย ๑๙ คน) เรียกว่ากรณี “Oklahoma City bombing” ถือกันว่าเป็นการก่อการร้ายครั้งรุนแรงที่สุดบนผืนแผ่นดินอเมริกา ก่อนเหตุการณ์ ๑๑ กันยายน ๒๕๔๔/2001 (กรณีขับเครื่องบินชนตึก World Trade Center และตึก Pentagon) หลังเหตุการณ์ รัฐบาลได้รื้ออาคารนั้นและสร้างอุทยานเป็นอนุสรณ์สถานแห่งชาติ (Oklahoma City National Memorial) ขึ้น ณ ที่นั้น และทำพิธีอุทิศเมื่อปี 2000

จากการสอบสวนได้ความว่า นาย Timothy J. McVeigh ตัวการใหญ่ที่ถูกตัดสินประหารชีวิต และเพื่อนร่วมการ เป็นทหารผ่านศึกอิรักในสงครามอ่าวเปอร์เซีย (Persian Gulf War, 1991) และมีโยงโยกกับขบวนการคนรักชาติต่อต้านรัฐบาล ซึ่งกำลังขยายตัวมีกำลังมากขึ้น ด้วยการสื่อสารกันทาง Internet เขาให้การว่า เขาระเบิดตึกที่ทำการรัฐบาลที่โอคลาโฮมาครั้งนี้ เพื่อแก้แค้นให้แก่ชาวลัทธิ Branch Davidians ที่เวโก้ ซึ่งได้ตายไปเพราะถูกรัฐบาลปราบเมื่อ ๒ ปีก่อนนั้น

โลกยังไม่บรรลัย คนทยอยประลัย

พ.ศ. ๒๕๓๗ (ค.ศ. 1994) วันที่ ๔ และ ๕ ต.ค. ตำรวจพบศพสมาชิกลัทธิสุริยเทวาลัย (Solar Temple) ที่หมู่บ้าน ๒ แห่งในประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ๔๘ คน และที่เมืองควิเบก (Quebec) ในประเทศแคนาดา ก็พบศพของอีก ๕ คน รวมเป็น ๕๓ คน มีทั้งชาย หญิง และเด็ก

ผลการพิสูจน์ว่าเป็นการฆ่าตัวตายและถูกฆ่า โดยยิงที่ศีรษะหรือไม่ก็อดปากจุมกรัดคอ พร้อมทั้งเผาบ้านเรือนตัวเจ้าลัทธิซึ่งเป็นชาวเบลเยียม ที่ตายพร้อมกับสาวกทั้งหมดนั้น (ทุกคนเป็นชนพูดภาษาฝรั่งเศส) ได้สอนเตือนสาวกไว้ว่า วันสิ้นโลกกำลังจะมาถึง เพราะพวกมนุษย์ทำร้ายสิ่งแวดล้อม และในปีต่อมา (1995/๒๕๓๘) สมาชิกก็ฆ่าตัวตายในประเทศฝรั่งเศสอีก ๑๖ คน

วันสิ้นโลก กระทบประเทศที่พัฒนาไกลแล้ว ไม่แคล้วถึงญี่ปุ่น

พ.ศ. ๒๕๓๘ (ค.ศ. 1995) ในเดือนมีนาคม ที่กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น มีผู้ก่อการร้ายปล่อยแก๊สพิษซาริน (sarin) ในสถานีรถไฟใต้ดิน เป็นเหตุให้คนตาย ๑๒ คน บาดเจ็บกว่า ๕,๕๐๐ คน ในที่สุด เจ้าหน้าที่สืบทราบว่าเป็นการกระทำตามคำสั่งของ Shoko Asahara เจ้าลัทธิ “โอม ชินริเกียว” (ลัทธิบรมสัจจะ) จึงจับตัวเขาพร้อมทั้งคนใกล้ชิด ๔๐ คน

จากการสอบสวนได้ความว่า อาสาชาราตั้งลัทธิ “โอม ชินริเกียว” ขึ้นมาตั้งแต่ปี 1987/๒๕๓๐ โดยนำเอาคำสอนของลัทธิโยคะเชิงตันตระ ผสมกับหลักพุทธศาสนา และเต๋า มาผนวกเข้ากับคำทำนายแบบคริสต์ เขาสอนว่า มหาประลัยวันสิ้นโลกจะมาถึงในปี 1999/๒๕๔๒ และประเทศญี่ปุ่นจะประสบมหาวินาศในอีกไม่ช้า ครีธาและการปฏิบัติตามลัทธิของเขา จะช่วยให้รอดพ้นจากโลกนี้ขึ้นไปสู่อันตรภูมิแห่งบรมสัจจะ (การที่เขาปล่อยแก๊สพิษให้คนตายนั่น ก็คือการช่วยให้คนรอดพ้นไปได้ก่อนที่มหา

วินาศภัยจะมาถึงโลกในไม่ช้านี้ หรือไม่ก็เป็นการทำให้เห็นสมจริงว่าโลกกำลังจะถึงมหาวินาศ)

ลัทธิ “โอม ชินริเกียว” ซึ่งมีสมาชิกมากมาย ทั้งในญี่ปุ่น รัสเซีย เยอรมนี และสหรัฐอเมริกา เป็นภัยร้ายแรงต่างจากลัทธิวันโลกประลัยอื่นๆ ตรงที่ว่า ลัทธิอื่นมักชวนกันตายเฉพาะชาวลัทธินั้นเอง แต่ลัทธินี้ออกช่วยคนอื่นให้ตายด้วย

เมื่อคดีสิ้นสุดในปี 1996/๒๕๓๙ นอกจากยุบสลายลัทธินี้ลงอย่างเป็นทางการและยึดทรัพย์สินแล้ว รัฐบาลญี่ปุ่นได้ออกกฎหมายมาควบคุมกิจกรรมของกลุ่มชนในลัทธิศาสนาทั้งหลาย เพื่อป้องกันมิให้เหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นอีก

มนุษย์ต่างดาว มาช่วยพาให้พ้นภัยวันสิ้นโลก

พ.ศ. ๒๕๔๐ (ค.ศ. 1997) ที่สหรัฐอเมริกา วันที่ ๒๖ มีนาคม ได้พบศพคนฆ่าตัวตายหมู่ ๓๙ คน ในคฤหาสน์หลังหนึ่ง ที่ซานเมืองซานดิเอโก รัฐแคลิฟอร์เนีย ปรากฏว่าเป็นสมาชิกของขบวนการศาสนา “ประตูสวรรค์” (Heaven’s Gate) ซึ่งเป็นกลุ่มหนึ่งในลัทธิ UFO (unidentified flying object ที่เรียกกันว่าจานบิน และมักโยงกับเรื่องมนุษย์ต่างดาว) มีผู้นำเรียกว่าท่าน “โบ” (“Bo”) และท่าน “ปี้ป” (“Peep”)

เรื่องมีความเป็นมาว่า เมื่อปี 1972/๒๕๑๕ Marshall Applewhite (คือ ท่าน “โบ”/“Bo” ซึ่งบางทีเรียกตัวเองว่า “โด”/“Do”) ได้พบกับ Bonnie Nettles (คงจะได้แก่ท่าน “ปี้ป”/“Peep” แต่ระยะแรกเรียกว่า “ดี”/“Ti”, บุคคลนั้นสิ้นชีวิตไปก่อนในปี 1985/๒๕๒๘)

ทั้งสองมันใจว่าตนเป็น “my two witnesses” (“พยานทั้งสองของเรา” ผู้รู้เห็นวาระโลกประลัยและการที่พระเจ้าทรงพิพากษาประชาคนที่ได้ตายไป) ซึ่งพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของพระบัญญัติในพระคัมภีร์ (*Revelation 11:3*) และถือว่าตนเป็นตัวแทนมาจากโลกอื่นที่เป็นภพภูมิอันสูง โดยเฉพาะท่านโบนั้นอ้างว่าได้เคยมายังโลกนี้ครั้งหนึ่งแล้วในร่างของพระเยซู

หลังจากนั้น ทั้งสองก็ได้จัดชุมนุมรวมคนที่รัฐแคลิฟอร์เนีย และรัฐออริกอน แล้วก็เริ่มมีสาวกรุ่นแรก ซึ่งถอนตัวออกจากสังคมมาอยู่กับท่านทั้งสองเพื่อเตรียมตัวไปมีชีวิตใหม่ในยานอวกาศ ต่อมา คนกลุ่มนี้ก็ไปตั้งชุมชนอยู่สงบเงียบแทบไม่ติดต่อกับใครในรัฐเท็กซัส ถือข้อปฏิบัติเพื่อเตรียมตัวให้พร้อมที่จะไปอยู่ในภพภูมิอันสูงแห่งอาณาจักรสวรรค์ (kingdom of heaven)

ครั้นถึงปี 1994/๒๕๓๗ ก็เริ่มงานเผยแผ่ใหม่ ได้สละทั้งทรัพย์สินสมบัติและออกจาริกไปยังรัฐแคลิฟอร์เนีย แล้วตั้งสำนักที่ซานเมืองซานดิเอโกในปี 1996/๒๕๓๙ ใช้เครือข่าย Internet จัดทำ Web site ของตนเองขึ้นมา นำเสนอให้ผู้คนรู้จัก **“ประตูสู่สวรรค์”**

ครั้นถึงเดือนมีนาคม ๒๕๔๐ ตามกำหนดเวลาปรากฏของดาวหางเฮล-บอปป์ (Comet Hale-Bopp) สมาชิก ๓๙ คน ซึ่งรวมทั้งท่านผู้นำ “โบ” ก็พร้อมใจกันกินยาพิษฆ่าตัวตาย เป็นการทิ้งร่างสลัดพ้นออกไปจากโลกที่กำลังจะถึงวาระมหาประลัยวันสิ้นโลก เพื่อจะได้โดยสารยานอวกาศที่แฝงตามท้ายดาวหางนั้นมา แล้วเหินไปเข้าสู่ประตูสวรรค์เบื้องบนข้างหน้าตามคำสอนของท่านผู้นำต่อไป

ดับถึก่อนวันสิ้นโลก จบสหัสวรรษเก่าที่อาฟริกา

พ.ศ. ๒๕๔๓ (ค.ศ. 2000) ที่ประเทศยูกันดา (Uganda) ในทวีปอาฟริกา วันที่ ๑๗ มีนาคม เกิดไฟไหม้ที่โบสถ์ของขบวนการกู้พระบัญญัติ ๑๐ ประการขององค์พระเป็นเจ้า (Movement for the Restoration of the Ten Commandments of God/MRTC) ชาวลัทธินี้ถูกไฟคลอกตายมากกว่า ๕๓๐ คน ตอนแรกเข้าใจกันว่าเป็นการฆ่าตัวตายหมู่ แต่ต่อมา ได้ขุดพบศพฝังหม้ออีกมากมายในที่หลายแห่งซึ่งเป็นทรัพย์สินของเจ้าลัทธิ รวมแล้วบางแห่งว่ามากกว่ากรณี Jonestown ที่อเมริกา เมื่อปี 1978/๒๕๒๑ (คราวนั้นตาย ๙๑๓ คน)

เรื่องมีว่า ผู้นำของลัทธินี้ คืออดีตบาทหลวงโรมันคาทอลิกชื่อว่า Joseph Kibwetere กับสตรีผู้สื่อสารสวรรค์ชื่อว่า Credonia Mwerinde ซึ่งอ้างตนว่าเป็นผู้รับพระเสาวนีย์ของพระแม่พรหมจารินีแมรี่ (Virgin Mary) ชาวลัทธินี้เชื่อตามคำสั่งสอนว่า โลกจะประลัย แต่องค์พระเป็นเจ้าหรือพระแม่พรหมจารินีแมรี่จะโปรดทรงช่วยชาวลัทธินี้ให้รอด โดยมีกำหนดว่า วันสิ้นปี 1999/๒๕๔๒ (Dec. 31, 1999) จะเป็นวันสิ้นโลก แต่เมื่อวันนั้นผ่านไปโดยไม่มีเหตุร้ายเกิดขึ้น พวกชาวลัทธินั้นก็เสื่อมศรัทธา พวกนี้เรียกร้องขอเงินและทรัพย์สินที่ได้บริจาคไปกลับคืน ท่านผู้นำทั้งสองจึงดำเนินการสังหารคนเหล่านั้นแล้วหลบหนีไป

จบ Y2K ขึ้น millennium ที่ 3

พ.ศ. ๒๕๔๓ (ค.ศ. 2000) คนในสังคมตะวันตกมีความเชื่อสืบกันมาตามคติ “millennium” (พันปีที่พระเจ้าจะมาโปรด) อันเนื่องมาจากคำสอนในพระคริสตธรรมคัมภีร์ *Book of Revelation (Revelation 20:1-7)* ดังนั้น เมื่อใกล้ถึงปีเปลี่ยนสหัสวรรษ ที่จะจบสิ้นพันปีเก่า ขึ้นสู่ช่วงเวลาของพันปีใหม่ จึงมักรู้สึกหวาดหวั่นพรันพรึงต่อวาระมหาประลัย (apocalypse) โยงไปถึงวันสิ้นโลก (doomsday คือวันที่พระเจ้าทรงพิพากษาคนที่ได้ตายไป) แล้วมีจินตนาการและแสดงพฤติกรรมกันไปต่างๆ ดังจะเห็นว่า ปี ค.ศ. 2000 หรือ Y2K (Year 2 Kilo; Kilo = 1000) ซึ่งเป็นปีที่ครบจบสิ้น millennium ที่ 2 ได้เป็นเรื่องที่สำคัญโดดเด่นมาก บางทีเรียกว่า apocalyptic year (ปีโลกประลัย หรือปีมหาวินาศ)

ประจวบพอดีว่า ความตื่นเต้นประหวั่นพรันพรึงเรื่องปีเปลี่ยนสหัสวรรษนั้น มาโยงเข้ากับปัญหาคอมพิวเตอร์ จึงยิ่งทำให้คนตระหนกตกใจ เห็นสมจริงและขยายวงความวิตกหวาดกลัวไปทั่วสังคม บ้างถึงกับตีความว่าเป็นคือวสานของอารยธรรมสมัยใหม่

ปัญหาคอมพิวเตอร์นั้น ซึ่งเรียกว่า “Y2K problem” (หรือ “year 2000 problem”) บ้าง “Millennium Bug” บ้าง “Y2K Bug” บ้าง มีสาระอยู่ที่ว่า ในทันทีที่วันเวลาเปลี่ยนจากปี 1999 ขึ้นเป็น 2000 ระบบคอมพิวเตอร์มากมายทั่วโลกจะล้ม จะรวน หรือทำงานผิดพลาดขนานใหญ่ และประกาศิจการของมนุษย์ในโลกบัดนี้ ที่อิงอาศัยระบบคอมพิวเตอร์แทบทั้งสิ้น ก็จะวิบัติ อย่างเบาถึงขั้นบ่วนวุ่นวาย ไม่ว่าจะป็นราชการ งาน

สาธารณูปโภค ธนาคาร บริษัทประกันภัย การขนส่ง สายการบิน โรงพยาบาล การไฟฟ้า โทรศัพท์ ฯลฯ เครื่องบินอาจจะตกหรือชนกัน เกิดอุบัติเหตุในการทหาร แม้แต่ลิฟต์ เครื่องปรับอากาศอุณหภูมิ อุปกรณ์การแพทย์ และสารพัดสิ่งที่ใช้ computer chips จะวิบัติหรือวิปริตไปหมดสิ้น

ความหวาดกังวลนี้ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งราชการและวงงานธุรกิจ รีบเร่งแก้ปัญหากันอย่างแตกตื่นโกลาหล ตั้งแต่ปลายปี 1998/๒๕๔๑ โดยตั้งเป้าแก้ไขให้ทันก่อนสิ้นเดือนธันวาคม 1999/๒๕๔๒ แม้แต่สหประชาชาติก็ได้จัดให้มีการประชุมนานาชาติว่าด้วยปัญหา Y2K (International Conference on Y2K) ขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อกลางเดือน ธ.ค. 1998/๒๕๔๑ ทางฝ่ายอนุกรมการคณะหนึ่งของสภาผู้แทนราษฎรอเมริกันก็แนะนำให้ประธานาธิบดีพิจารณาประกาศภาวะฉุกเฉินแห่งชาติให้ทันก่อน ๑ ม.ค. 2000 หลายรัฐของอเมริกาวางแผนให้กองกำลังรักษาดินแดนแห่งชาติ (National Guard) เตรียมพร้อม องค์กรสำคัญบางแห่ง เช่น กษัตริย์ ถึงกับแนะนำประชาชนให้เตรียมเก็บปัจจัยยังชีพที่จำเป็น เช่น อาหาร น้ำ และยา สำรองไว้ รายการทีวี ภาพยนตร์ เพลง ก็ประโคมเรื่อง Millennium และ apocalypse

สาเหตุของปัญหา Y2K คือ เครื่องคอมพิวเตอร์รุ่นแรกๆ เช่น ๓๐ ปีก่อนนี้ มีหน่วยความจำเพียงเล็กน้อย จุข้อมูลได้แสนจำกัด จำต้องประหยัดที่ว่างให้แก่หน่วยความจำเท่าที่จะทำได้ ผู้ออกแบบเครื่องและนักเขียนโปรแกรมจึงแสดงหน่วยเวลาปี ซึ่งมีตัวเลข ๔ ตัว เช่น 1965, 1987, 1993 ด้วยตัวเลขท้ายเพียง ๒ ตัว เป็น 65,

87, 93 ดังนี้เป็นต้น และคอมพิวเตอร์รุ่นเก่าจำนวนมากก็รู้จักแต่ที่เป็นเลข ๒ ตัวแบบนี้ เวลาผ่านไปมาก ก็ไม่มีปัญหาอะไร แต่พอถึงปี 2000 เลขท้าย ๒ ตัวเป็น 00 ถึงตอนนี้ก็จะเกิดปัญหา เพราะคอมพิวเตอร์เหล่านั้น แทนที่จะแปลความหมาย 00 เป็น 2000 ก็แปล 00 เป็น 1900 หรือเป็นปี 0 ไปเลย คราวนี้ทุกอย่างก็จะวิปริตผิดพลาดหมด หรือเครื่องอาจจะปิดดับไปเฉยๆ

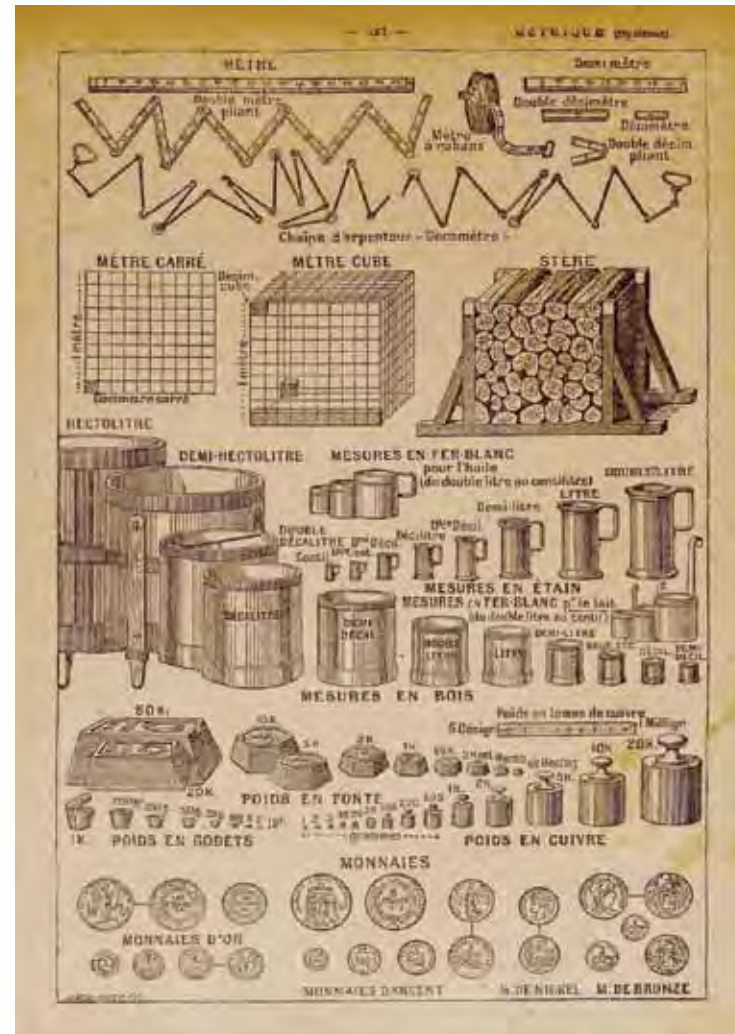
ด้วยเหตุนี้ คนจึงพากันหวาดหวั่นพรั่นพรึงว่า เมื่อผ่านเที่ยงคืน สิ้นปี 1999 ขึ้นเป็น Jan. 1, 2000 คือ วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๔๓ ความวิบัติวินาศอะไรจะเกิดขึ้นแก่โลกนี้

อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางความไหวหวั่นระทึกใจนั้น ปีใหม่ ๒๕๔๓ ก็มาถึงโดยไม่มีเหตุการณ์ร้ายที่สำคัญใดๆ เกิดขึ้น คนทั่วโลกฉลองวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๔๓ (January 1, 2000) โดยถือเป็นการขึ้นสู่อศวรรษใหม่เป็น 3rd millennium และได้รับการบันทึกไว้ว่าเป็นงานฉลองที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์

กระนั้นก็ตาม ผู้รู้ทั้งหลายมิได้ยอมรับงานฉลองการขึ้นศวรรษใหม่ตามนิยมของคนทั่วไปนี้ แต่ได้ชี้แจงไว้ให้เป็นหลักฐานว่า ศตวรรษเก่า (ที่ ๒) จะสิ้นสุดในวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๔๓ (December 31, 2000) แล้ว **ศตวรรษใหม่ (ที่ ๓) จึงจะเริ่มต้นในวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๔๔ (January 1, 2001)** คืออีก ๑ ปีถัดไปจากที่ได้ฉลองกันแล้วนั้น

ภาคพิเศษ

อ่านรู้ ก็ได้ อ่านเล่น ก็ได้

ห้ามซื้อ-ขาย อนุญาตให้ใช้เพื่อการศึกษาส่วนตัวเท่านั้น ภาพประกอบส่วนใหญ่มีลิขสิทธิ์ หากประสงค์จะนำไปใช้ต่อ ต้องติดต่อขออนุญาตจากเจ้าของก่อน

ฝรั่งเศสหน้า

พาระบบเมตริกแพร่ไปทั่วโลก

พ.ศ. ๒๓๔๒ (ค.ศ. 1799) ที่ประเทศฝรั่งเศส หลังปฏิวัติใหญ่ (French Revolution) ในปี 1789 แล้ว ในปีต่อมา คือ 1790 มีการตั้งคณะกรรมการขึ้นพิจารณา แก้ปัญหาการใช้มาตราซัง-ตวง-วัด ที่ยังลึกลับสับสน ครั้น ถึงปี 1793 ณ วันที่ ๑ ส.ค. ได้มีข้อยุติขึ้นต้นในการใช้ **ระบบเมตริก** (metric system) เริ่มด้วยการชั่งน้ำหนักเป็น กิโลกรัม (kilogram) ต่อมา ๑๐ ธ.ค. 1799 จึงได้กำหนด ค่าของมาตราลงไว้ในกฎหมายให้เป็นการแนบชัดลงไป จากนั้น ความนิยมในระบบเมตริกนี้ก็แพร่ขยาย เพราะเป็นระบบทศนิยม (decimal system) อันใช้เลขฐานสิบ ที่มีแบบแผนให้คำนวณได้ง่าย กับทั้งได้อิทธิพล แห่งชัยชนะของจักรพรรดินะโปเลียนเป็นแรงหนุนด้วย แต่ เวลาที่ผ่านมาจน ๒๐ พ.ศ. 1875/๒๔๑๘ ประเทศต่างๆ ในยุโรปอีก ๑๗ ประเทศจึงได้ตกลงใช้ระบบเมตริกนี้ เมื่อปี 1965/๒๕๐๘ อังกฤษได้ตกลงว่าจะหันมาใช้ระบบเมตริกแทนระบบเก่าของตน (English Units of Measurement หรือ inch-pound system) คราวนั้น แคนาดา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และแอฟริกาใต้ ก็ตาม อย่างและเปลี่ยนสำเร็จไปแล้วอย่างรวดเร็วก่อนอังกฤษ ส่วนในอเมริกา รัฐบาลสหรัฐได้พยายามให้ใช้ ระบบเมตริกตั้งแต่ปี 1821/๒๓๖๔ เรื่อยมาจนกระทั่ง ในปี 1971 ถึงกับคิดวางเป็นแผน ๑๐ ปี ให้เปลี่ยนแบบ สมครใจ แล้วในปี 1975/๒๕๑๘ ประธานาธิบดีฟอร์ด (Gerald R. Ford) ก็ลงนามในกฎหมาย Metric Conversion Act ขอให้คนหันมาใช้ระบบเมตริกนั้นโดยสมครใจ

และในปี 1988 ถึงกับมีข้อกำหนดให้ทุกหน่วยราชการ ใช้ระบบเมตริกในบรรดาธุรกรรมตั้งแต่ปี 1992/๒๕๓๕ เป็นต้นไป แต่ไม่ว่ารัฐบาลจะอย่างไร ประชาชนก็ไม่ สนใจ คนอเมริกันไม่ใช่ระบบเมตริก เว้นแต่ในบางวงการ เช่น วิทยาศาสตร์ การแพทย์ และกรีกา ขณะที่ประเทศ อื่นส่วนใหญ่ใช้ระบบเมตริกกันแทบทั้งหมด

[เมื่อเดือนตุลาคม 1960/๒๕๐๓ ที่กรุงปารีส ได้มีการประชุมระหว่างชาติจัดปรับระบบเมตริกให้เป็นมาตรฐาน ใหม่ทันกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี วางเป็นระบบ นานาชาติ เรียกสั้นๆ ว่า “SI” (Système Internationale d’Unités = International System of Units)]

เทียบมาตราบางหน่วยไว้ เพื่อประโยชน์ทางปฏิบัติ ดังนี้

ก) ระยะทาง

1 นิ้ว (in)	= 2.54 cm	
1 ฟุต (ft)	= 12 in	= 30.48 cm
1 หลา (yd)	= 3 ft.	= 09144 m
1 ไมล์ (mi)	= 1,760 yd	= 1.609 km
1 เซนติเมตร (cm)	= 0.39 in	
1 เมตร (m)	= 39.37 in	= 3.28 ft
1 กิโลเมตร (km)	= 3,281 ft	= 0.62 mi

ข) เนื้อที่

1 acre/เอเคอร์	= 43,560 ตร.ฟุต	
	= 0.405 hectare	= ๒.๕ ไร่
1 ตร.ไมล์	= 640 เอเคอร์	= 2.59 ตร.กม.
1 hectare/เฮกตาร์	= 10,000 ตร.เมตร	
	= 2.471 acres	

		= ประมาณ ๖ ไร่ ๑ งาน
1 ตร.กม.		= 0.3861 ตร.ไมล์
		(๑ ไร่ = 1,600 ตร.เมตร)

ค) น้ำหนัก - ชั่ง

1 ounce (oz)	= 1/16 lb	= 28.35 g
1 pound (lb)	= 0.45 kg	
1 gram (g)	= 0.035 oz	
1 kilogram (kg)	= 2.205 lb	
1 ton (short)	= 2,000 lb	
1 ton (long)	= 2,240 lb	
1 ton (metric)	= 2,205 lb	= 1,000 kg
		= 1.1 short tons

ง) ความจุ - ตวง

1 tablespoon (tbsp.)	= 1/2 fl oz	
		= 15 cc/mL
		= 3 teaspoons
1 ounce (fl oz)	= 29.57 cc/mL	
1 cup = 8 oz	= 237 cc/mL	
1 gallon (U.S.)	= 0.84 imperial gallon	
		= 3.785 L
1 gallon (imperial)	= 1.2 U.S. gallons	
		= 4.5 L
1 cubic centimeter (cc)	= 1 milliliter (mL)	
1 milliliter (mL)	= 0.034 fl oz	
1 liter (L)	= 0.264 gallon	
		= 1,000 mL
		= 1,000 cc/cm3

ไดโนเสาร์เพื่อนร่วมยุคของเต่าหายไป บ้างกลายเป็นนก หมดจากโลกแต่ไดโนเสาร์ แต่เต่ายังอยู่มาเป็นคู่ของกระต่าย

พ.ศ. ๒๓๘๕ (ค.ศ. 1842) ก่อนนั้น ไม่เคยมีใคร
ได้ยินคำว่า “ไดโนเสาร์” หรือแม้แต่เคยนึกเคยคิดถึงสัตว์
อะไรอย่างนี้ แม้ว่าจะเคยเจอกระดูก เจอซาก รอยเท้า
จนถึงโครงกระดูกของมัน ดังที่ในปี 1824 รายหนึ่งตั้งชื่อ
ขึ้นมาว่า “Megalosaurus” และในปี 1832 อีกรายหนึ่ง
ตั้งชื่อว่า “Hylaeosaurus” ก็ยังจับอะไรๆ ไม่เข้าทาง
ของเรื่อง

จนกระทั่งถึงปี 1841 ที่ประเทศอังกฤษ Sir
Richard Owen เชื่อมโยงเรื่องราวได้ความเข้าใจเป็นหลัก
ขึ้นมา แล้วทำรายงานโดยเรียกเป็นชื่อรวมของสัตว์เหล่านี้
นี้ว่า “Dinosauria” พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกในปี 1842
แล้วหลังจากนั้น ความสนใจและศึกษาในเรื่องไดโนเสาร์ก็
ขยายแพร่หลายออกไป จนคนพูดคำว่า “dinosaur” กัน
เป็นสามัญ รู้จักกันไปทั่วโลก

“ไดโนเสาร์” เป็นคำที่อ่านออกเสียงแบบไทย คำ
เดิมคือ dinosaur ซึ่งเจ้าของภาษาอ่านว่า “ไดโนซอร์”
มาจากคำกรีก คือ deinos (แปลว่า monstrous คือ
อย่างยักษ์ หรือมหึมา) + sauros (แปลว่า lizard คือ
กิ้งก่า) จึงแปลว่า “กิ้งก่ายักษ์” แต่ที่จริง ไดโนเสาร์ไม่ใช่
กิ้งก่า ถึงจะมีสายสัมพันธ์กัน ก็ห่างไกล อีกทั้งไดโนเสาร์
ส่วนใหญ่ก็มีได้น่ากลัวอะไร ตัวก็มีไขมันแต่ใหญ่

Sir Richard
Owen

ไดโนเสาร์เป็นสัตว์เลื้อยคลานก่อนประวัติศาสตร์ ซึ่งตั้งแต่เกิดขึ้นมา จนกระทั่งสูญพันธุ์ไป นานประมาณ ๑๗๕ ล้านปี รวมอยู่แค่ในมหายุคเดียว ที่เรียกว่า Mesozoic era

ที่ว่าไดโนเสาร์อยู่ในมหายุค Mesozoic era นั้น จะเข้าใจได้ ก็ต้องรู้จักธรณีกาล (geologic time) ซึ่งทุกคนควรรู้จักไว้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา อย่างน้อยพอผ่านตาไว้

ธรณีกาลนั้นมีการแบ่งไว้ โดยแยกเป็น era (มหายุค) แล้วซอยเป็น period (ยุค) ซึ่งอาจจะแบ่งย่อยออกไปอีกเป็น epoch (สมัย)

ทั้งนี้ ก่อนจะขึ้น era (มหายุค) ที่ ๑ แรกทีเดียว มีกาลเวลาพิเศษ ๒ ระยะ คือ

ก) Azoic time (บรมยุคอะโซอิก) ตั้งแต่โลกนี้ก่อตัวขึ้นมาเป็นแผ่นผิวเปลือกโลกและผืนน้ำ ไม่มีบรรยากาศที่จะกั้นขวางอุกกาบาต นี่คือ ๔,๕๕๐-๓,๘๐๐ ล้านปีล่วงแล้ว ไม่มีชีวิตใดๆ

ข) Precambrian time (บรมยุคพรีแคมเบรียน) แต่บางท่านเรียกว่า Precambrian Era) ผิวเปลือกโลกอยู่ตัวมั่นคง แร่โลหะพอกพูนทับถมสะสมตัว ก่อเกิดหินแปร มีการกร่อนตัว เกิดหินตะกอน นี่คือ ๓,๘๐๐-๗๐๐ ล้านปีล่วงแล้ว เริ่มเกิดชีวิตในทะเล จำพวกสาหร่ายเขียว มีการสังเคราะห์ด้วยแสง จึงเกิดบรรยากาศที่อุดมด้วยออกซิเจน เกิดชีวิตจำพวกคล้ายหนอน และเริ่มมีซากดึกดำบรรพ์ (fossils)

จากนี้ ตามด้วย ๓ มหายุค (Era) คือ

๑. Paleozoic Era (มหายุคพาโลโซอิก) สัตว์

ไม่มีกระดูกสันหลัง และสัตว์ภาคพื้นมหาสมุทร แยกย่อยเป็น ๖ ยุค (Period) รวมคือ ๕๔๒-๒๕๑ ล้านปีล่วงแล้ว (ตำราเก่าว่า ๗๐๐-๒๓๐ ล้านปีล่วงแล้ว)

๒. Mesozoic Era (มหายุคมีโซโซอิก) คือกาลของสัตว์เลื้อยคลาน (age of reptiles) แยกย่อยเป็น ๓ ยุค (Period) รวมคือ ๒๕๑-๖๕.๕ ล้านปีล่วงแล้ว (ไดโนเสาร์มีในมหายุคนี้)

๓. Cenozoic Era (มหายุคซีโนโซอิก) คือกาลของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยน้ำนม (age of mammals) แยกย่อยเป็น ๒ ยุค (Period) ซึ่งซอยออกไปเป็น ๔ และ ๒ สมัย (epoch) ตามลำดับ รวมคือ ๖๕.๕-๑.๘ ล้านปี และ ๑.๘ ล้านปี - ปัจจุบัน ตามลำดับ

(ในมหายุคที่ ๓ นี้ ควรทราบพิเศษด้วยว่า ในช่วงอดีต ๕-๑.๘ ล้านปี ได้เกิดมีลิงคล้ายคน ครั้นถึงราว ๑ แสนปีมาแล้วนี้ จึงปรากฏมี homo sapiens คือ มนุษย์แบบปัจจุบัน และเมื่อราว ๑๐,๐๐๐ ปีมานี้เอง จึงเป็น epoch คือสมัยที่มนุษย์เริ่มมีอารยธรรม)

ในมหายุคมีโซโซอิก (Mesozoic Era) ซึ่งเริ่มเมื่อ ๒๕๑ ล้านปีล่วงแล้ว ซึ่งมีการพัฒนาของสัตว์เลื้อยคลานบินได้ พืชมีดอก และเริ่มมีนกแรกๆ นั้น ไดโนเสาร์เกิดขึ้นเมื่อราว ๒๔๐ ล้านปี และได้สูญสิ้นไปในตอนจบมหายุคที่ ๓ เมื่อ ๖๕.๕ ล้านปีนั้น

ทั้งนี้ เตา ซึ่งเป็นสัตว์เลื้อยคลานเก่าแก่ ก็มีมาตั้งแต่ครั้งไดโนเสาร์รุ่นแรกๆ แต่ตายยังคงอยู่มาจนบัดนี้ ไม่ได้สูญพันธุ์ไปด้วย

เวลาผ่านไป ความรู้ความเข้าใจในเรื่องไดโนเสาร์ได้เปลี่ยนไปอย่างมากมาย รวมทั้งเกิดมีทฤษฎีใหม่ๆ เช่น

เคยจัดกันมาว่าไดโนเสาร์เป็นสัตว์เลื้อยคลานเลือดเย็น (cold-blooded reptiles) แต่แล้วไม่นานนี้ก็พบหลักฐานที่ทำให้สรุปกันว่า อย่างน้อยบางชนิดเป็นหรืออาจเคยเป็นสัตว์เลือดอุ่น (warm-blooded)

แต่ก่อนนี้ นักวิทยาศาสตร์คิดว่า ไดโนเสาร์เป็นสัตว์ร้ายที่งุ่มง่าม หรืออ้วนอ้วน ใจ ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปไม่ค่อยได้ แต่แล้วก็รู้ใหม่เปลี่ยนไปว่า ไดโนเสาร์หลายพวกเป็นสัตว์ที่คล่องว่องไว และเป็นสัตว์จำพวกหนึ่งที่ปรับตัวได้เก่งที่สุด บางชนิดก็ฉลาด

อีกอย่างหนึ่ง นักวิทยาศาสตร์เชื่อกันอยู่นานว่า ไดโนเสาร์หมดสิ้นสูญพันธุ์ไปเลย ไม่มีเชื้อสายสืบทอดเป็นอะไรต่อมาอีก แต่ในปัจจุบัน ความเชื่อนี้เปลี่ยนแทบพลิกไปเลย นับจากทศวรรษ 1960's มา งานวิจัยไดโนเสาร์ แสดงหลักฐานอันหนักแน่นซึ่งบ่งบอกว่า ประดานกนี้เป็นสัตว์ที่สืบเชื้อสายโดยตรงมาจากไดโนเสาร์กินเนื้อจำพวกธีโรพอด (theropod) ชนิดเล็ก นักวิทยาศาสตร์และผู้เชี่ยวชาญจำนวนไม่น้อยถึงกับเถียงว่าหรือจัดกันทั้งหลายว่าเป็นไดโนเสาร์ นี่ก็เท่ากับบอกว่าไดโนเสาร์ยังไม่สูญพันธุ์จริง

การวิวัฒนาการนี้เกิดขึ้นในยุคที่ ๒ ของ Mesozoic Era ใกล้เคียง ๑๕๐ ล้านปีมาแล้ว พูด่างๆ ว่าในช่วงกลางมหายุคมีโซโซอิกนั้น ซึ่งเป็นระยะกาลเดียวกับที่เริ่มปรากฏพืชมีดอก เกิดต้นไม้จำพวกสน แมกโนเลีย ไอ๊ก ปาล์ม และหลิว อย่างดึกดำบรรพ์ นกสูญพันธุ์แล้ว ซึ่งมีในยุคนี้ ชื่อว่าอาร์คีโอพเทริกซ์ (archaeopteryx) ที่มีลักษณะของสัตว์เลื้อยคลาน ก็เป็นหลักฐานหนึ่งที่สนับสนุนความเข้าใจนี้ คือแสดงว่าเป็นช่วงต่อระหว่าง สัตว์เลื้อยคลานกับนก และปัจจุบันนี้ นักวิทยาศาสตร์ได้

จัดตัวอาร์คีโอพเทริกซ์นี้ ว่าเป็นทั้งไดโนเสาร์ และเป็น นกด้วย นอกจากนั้น ไดโนเสาร์อีโรปอดชนิดหนึ่ง ที่ชื่อ วาออร์นิธอมิมัส (Ornithomimus) มีรูปร่างและขนาด คล้ายอย่างนกกระจอกเทศ ที่ไม่มีขน หางยาว และวิ่งเร็ว เช่นเดียวกัน

นักวิทยาศาสตร์ว่าไดโนเสาร์มีร่างกายคล้ายนก หลายอย่าง เช่น มีคอโค้งเหมือนตัว S กระดูกหน้าอกต้อ คอเป็นง่าม (เป็นรูปตัว V) เท้าเหมือนนก คือมี ๓ นิ้วหลัก โดยนิ้วที่ ๔ อยู่ข้างหลัง หากินแถบชายทะเล ที่ลุ่ม ริมแม่น้ำ ลำธาร แต่ขึ้นไปสร้างรังในที่เนินสูง แถบภูเขา โดยพากันขึ้นไปเป็นประจำปี ดังเช่นที่เทือกเขารอคกี (Rocky Mountains) มีบริเวณหนึ่งที่ถึงกับตั้งชื่อว่า “Egg Mountain” (ที่พาดะโกเนีย/Patagonia ในอาร์เจนตินา มีถิ่น สร้างรังวางไข่ไดโนเสาร์หลายตารางกิโลเมตร) แล้ววางไข่ และกกไข่ อย่างไถ่อย่างนก อาจจะเลี้ยงลูกแบบเดียวกับนก

ในระยะใกล้ปี 2000/๒๕๓๓ มาจนถึงบัดนี้ มีการ ค้นพบมากขึ้นๆ ที่ทำให้แน่ใจกันแล้วว่า มีไดโนเสาร์ที่มี ขนอย่างนก และไม่เฉพาะไดโนเสาร์สะโพกกึ่งก่าสายกิน เนื้อเท่านั้นที่มีขนอย่างนก ไดโนเสาร์สะโพกนกกินพืชบาง พวกก็อาจจะมีขนขึ้นด้วย

ถ้าพูดโยงย้อนจากปัจจุบัน ก็บอกว่า บรรดาสัตว์ ที่สืบสายมาจากสัตว์เลื้อยคลานดึกดำบรรพ์เช่นเดียวกับ ไดโนเสาร์ ก็มีเต่า จระเข้ งู และกิ้งก่า แล้วจระเข้ชนิด คือ ญาติใกล้ชิดที่สุดของนก และเป็นตัวเชื่อมต่อกับสัตว์เลื้อย คลานก่อนประวัติศาสตร์อย่างไดโนเสาร์

อีกเรื่องหนึ่งที่สำคัญ คือ สาเหตุให้ไดโนเสาร์สูญ สิ้นไปจากโลก ความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้ ก็ก้าวหน้า

เปลี่ยนแปลงมาเรื่อย ขอยกไปเล่าในตอนจบ

การที่คนได้อินเรื่องไดโนเสาร์กันอยู่เรื่อย ก็สมกับ การที่ไดโนเสาร์เป็นสัตว์ที่เคยมีจำนวนมากมาย และได้ ครองโลกอยู่ยาวนานถึงประมาณ ๑๓๕ ล้านปี ดังที่มีข่าวการ ค้นพบบ่อยมากไม่รู้จกจบ ตำราบอกว่า นักวิทยาศาสตร์ ค้นพบไดโนเสาร์ใหม่ๆ เฉลี่ยแล้วปีละ ๗ ชนิด

ที่ว่าไดโนเสาร์มีมากมายนั้น มีการจัดตามลักษณะ โครงกระดูกเป็น ๒ กลุ่มใหญ่ คือ ไดโนเสาร์สะโพกกึ่งก่า (“lizard hips” บางทีว่า reptile-hipped; คำทางการว่า Saurischia) กับไดโนเสาร์สะโพกนก (“bird hips” หรือ bird-hipped; คำทางการว่า Ornithischia) แล้วก็แยก ย่อยออกไปหลายชนิดหลายประเภท ทั้งขนาดเล็ก ขนาด ใหญ่ ทั้งพวกกินพืช และพวกกินเนื้อ แต่ส่วนมากกินพืช เท่าที่รู้จัก ไดโนเสาร์สะโพกนกทั้งหมดเป็นประเภทกินพืช มีทั้งพวกสองขา และพวกสี่ขา และพวกสี่ขา บางทีมีเขี้ยวด้วย เขาเดี่ยวบ้าง สามเขาก็กมี ชนิดหนึ่งที่เรียกว่าแองกิโลเสาร์ (ankylosaur) เดินสี่ขา มีแผ่นกระดูกเป็นตาๆ คลุมหลัง และสีข้าง เหมือนเป็นเกราะหุ้มตัว

ชนิดกินพืชที่อยู่มายืนยาวและพัฒนาขั้นสูงสุดใน ยุคสุดท้ายใกล้สูญพันธุ์ เป็นพวกสะโพกนก ชื่อว่า ฮาโดร เสาร์ (hadrosaur) เป็นไดโนเสาร์สองเท้า ปากเปิด ขา กรรไกรแบนกว้าง มีฟันเป็นแผงๆ ละเกิน ๒๐ ซี่ รวมเป็น หลายร้อยซี่ ไว้เคี้ยวใบไม้และพืชที่แข็งเหนียว เขามีพังผืด ระหว่างนิ้ว ว่ายน้ำเดินบกได้ ถนัดกินพืชน้ำ สูงถึง ๑๘ ฟุต ยาวถึง ๔๐ ฟุต กมี

ในกลุ่มไดโนเสาร์สะโพกกึ่งก่า ซึ่งแบ่งเป็น ๓ กลุ่ม ย่อยนั้น กลุ่มย่อยที่สาม คือ Theropoda รวมจำพวก

ไดโนเสาร์กินเนื้อทั้งหมด กับทั้งนกด้วย ทั้งที่ชื่อแปลว่า มีเท้าสัตว์ป่า แต่ตัวจริงมีเท้าเหมือนนก จนบางที่เรียก ว่าไดโนเสาร์เท้านก (bird-footed dinosaur) และนกก็ สืบเชื้อสายมาจากไดโนเสาร์อีโรปอดสายหนึ่งที่เป็นขนาดเล็ก นกจึงถูกจัดเข้าในกลุ่มย่อย Theropoda นี้ด้วย (เพิ่ง สังเกตว่า นก แทนที่จะมาจากไดโนเสาร์สะโพกนก กลับ มาจากพวกสะโพกกึ่งก่า)

พวกอีโรปอด (theropod) นี้ เดินหรือวิ่งด้วย ๒ ขาหลัง ส่วนสองขาหน้าสั้น มีนิ้วเป็นกรงเล็บ ใช้เป็นมือ จับและฉีกเหยื่อ พวกตัวใหญ่ห้วยาวใหญ่ คอสั้น พวกตัว เล็กหัวเล็ก แต่คอยาว ลำตัวสั้น ๒ ฟุตก็มี ยาว ๘ ฟุตก็มี มีตั้งแต่ตัวเล็กเท่าก่า จนถึงตัวใหญ่เหมือนหมี (คือพวกที่แรน โนเสาร์) หน้า ๖ ตันขึ้นไป บ้างก็เดินโย่งขาระหง ร้าง เปรี้ยว วิ่งได้เร็ว จับกินสัตว์ที่เล็กกว่าตน แมลง และไข่ กินไดโนเสาร์ที่กินพืช จนถึงกินแม่แต่พวกเดียวกันเองก็มี ไดโนเสาร์อีโรปอด ชนิดที่แรนโนเสาร์ (tyrannosaur แปลตามตัวว่า “กึ่งก่าทรชาติ”) เป็นสัตว์กินเนื้อจอมโหด ตัวใหญ่มาก เวลายืนตรงสูงกว่า ๒๑ ฟุต แต่สะโพกก็สูง ถึง ๑๒ ฟุต แต่ตามปกติจะอยู่ในท่าหลังราบ โดยยกหาง ขึ้นคุดไว้ ในท่ายาวถึง ๔๖ ฟุต หน้า ๔-๗ ตัน หัวโตยาว ๔ ฟุตครึ่ง มีฟันแหลมคมราว ๖๐ ซี่ ยาวซี่ละ ๖ นิ้ว ได้ ครองความยิ่งใหญ่อยู่ในตอนที่ไดโนเสาร์จะสูญพันธุ์ไป เมื่อ ๖๕.๕ ล้านปีมาแล้วนั้น

ไดโนเสาร์ใหญ่ที่สุด เป็นพวกกินพืช คือพวก เสาร์โรปอด (sauropod, อ่านคล้ายตามต้นเสียงไทย ถ้า อ่านอย่างฝรั่ง ก็เป็น สอโรพอด) เป็นพวกอยู่น้ำได้ด้วย ทางก็ยาว คอก็ยาว แต่หัวเล็ก ในพวกนี้ ชนิดหนึ่งมีสี่เท้า

ใหญ่มหึมา ตัวยาว ๘๗ ฟุต หนักถึง ๘๐ ตัน บางตำราบอกว่า ชนิดใหญ่ที่สุดยาว ๑๓๐ ฟุต ใหญ่กว่าช้างเกิน ๑๐ เท่า สัตว์ปัจจุบันที่จะเทียบขนาดได้ ก็มีแต่ปลาวาฬ บางชนิดซึ่งมีในน้ำเท่านั้น บางชนิดมีฟันและหนังคล้ายอย่างจระเข้เวลานี้

ดังได้กล่าวแล้วว่า ไดโนเสาร์เคยมีมากมายแพร่ไปทั่วโลกและครองโลกอยู่นานถึง ๑๗๕ ล้านปี บรรดาผู้เชี่ยวชาญพยายามหาคำตอบว่า เหตุใด ไดโนเสาร์จึงสูญไปหมดสิ้นอย่างฉับพลัน และพร้อมกันทั้งหมด ในตอนสิ้นยุคสุดท้ายคือยุคที่ ๓ ของมหายุค Mesozoic Era เมื่อ

๖๕.๕ ล้านปีล่วงแล้ว และก็ตอบกันไปต่างๆ มากหลายอย่าง คำตอบที่ยอมรับกันมากในระยะแรก คือบอกว่า เป็นเพราะการที่ภูมิอากาศค่อยๆ เปลี่ยนไป เริ่มแต่ทะเลตื้นแห้งไป ทำให้ภูมิอากาศผิดแผกกันไปทั่ว ฤดูหนาวก็หนาวจัด ฤดูร้อนก็ร้อนจัด ไดโนเสาร์ตัวโตเกินกว่าที่จะหาที่หลบซ่อน ร่างกายก็ไม่มีเครื่องปกป้องหรือระบบระบายความร้อน หนีไม่ไหวจึงค่อยๆ ตายหมดไป แต่ต่อมาไม่นานนี้ ได้มีทฤษฎีใหม่ที่เชื่อกันหนักแน่นขึ้นว่า เป็นเพราะเกิดเหตุการณ์ฉับพลัน คือ ตอนนั้น มีดาวเคราะห์น้อย (asteroid) มาชนโลก และอาจจะไม่ใช่ชนครั้งเดียว

มีหลักฐานที่ทำให้คาดได้ว่าอาจมีดาวตกมาต่อเนื่องเป็นชุดเป็นช่วง เป็นอันว่ามี ๒ ทฤษฎีใหญ่

คำตอบหลังนี้โยงไปหาคำตอบแรกด้วย คือเป็นเหตุให้ภูมิอากาศเปลี่ยนแปลงไป แต่เป็นแบบหนาวเย็นเฉียบพลัน กล่าวคือ เมื่อดาวเคราะห์น้อยชนกับโลก ก็ทำให้หินดินเป็นต้นนับพันล้านตัน พุ่งขึ้นไปเป็นเมฆฝุ่นใหญ่ และเกิดไฟใหญ่ไหม้ไปทั่ว ทั้งคว้นไฟและเมฆฝุ่นปกคลุมโลกมืดมืดไม่มีแสงอาทิตย์ลงมายาวนานถึง ๓ ปี พืชและต้นไม้ตาย การสังเคราะห์ด้วยแสงทำไม่ได้ วงจรอาหารล่ม (พืชพื้นได้เพราะยังมีเมล็ดและรากฝังอยู่)

หนาวเย็นจัด ทั้งไดโนเสาร์และชีวิตในรูปอื่นมากมายจึงได้สูญสิ้นไป ที่เหลืออยู่ได้ ก็คือ พวกที่มีระบบช่วยบรรเทาความหนาว มีขน พวกอยู่ในที่มีแสงแดดน้อยอยู่แล้ว รวมทั้งพวกที่อยู่ใต้ดิน ในน้ำลึก ในทะเลลึก

อย่างไรก็ตาม นักวิทยาศาสตร์ไม่น้อยไม่สนใจ เพราะหลังดาวเคราะห์น้อยชนโลกแล้ว มีหลักฐานว่า ยังมีไดโนเสาร์บางชนิดอยู่ต่อมาอีกถึงล้านปี อย่างน้อยก็คิดกันว่าทั้งความเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศและดาวเคราะห์ชนโลก เป็นเหตุประกอบกัน ที่สำคัญคือ ความเปลี่ยนแปลงแก่ชีวิตบนผืนโลกนี้เอง ไดโนเสาร์มีไข่อสุญสิ้นไปพร้อมกันหมดทีเดียวฉับพลัน

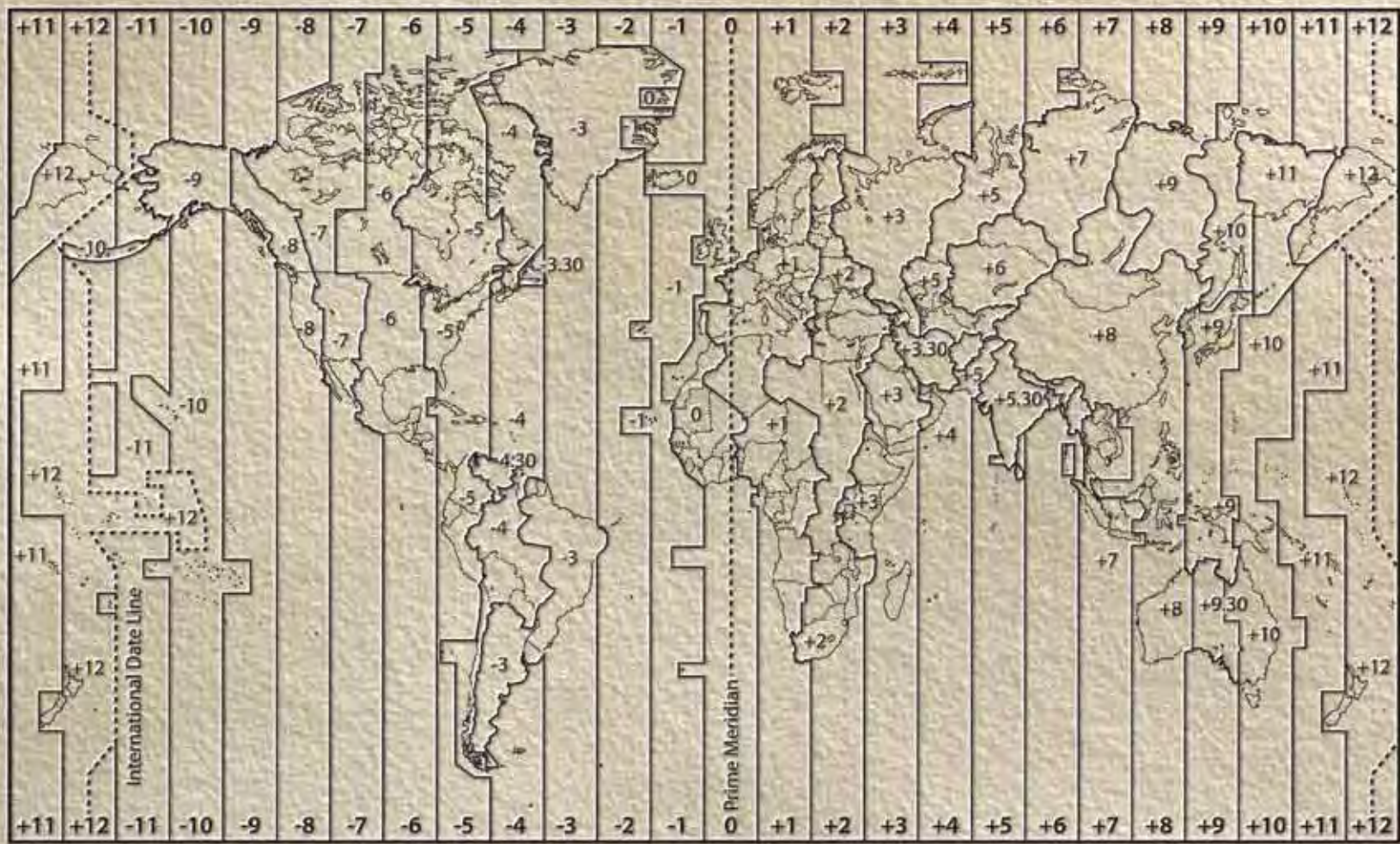
ในสมัยแรกมีไดโนเสาร์นั้น ภูเขาอย่างเช่นหิมาลัยหรือเทือกเขาแอลป์ ยังไม่เกิดมี แผ่นดินเป็นผืนเดียว ล้อมรอบด้วยทะเลกว้างใหญ่ไพศาล แล้วต่อมาในมหายุค Mesozoic Era นั้นแหละ ผืนแผ่นดินก็ได้เริ่มแตก แยกตัวออกไป กลายเป็นทวีป และเกิดมีมหาสมุทรทั้งหลาย ผืนทวีปเลื่อน แยกออกเป็นส่วนๆ พื้นทะเลแผ่ขยาย ทวีปเหล่านั้นค่อยๆ เลื่อนตัวห่างกันออกไปปีละ ๒-๓ ซม. จนมาอยู่ในตำแหน่งที่ปรากฏในปัจจุบัน

เมื่อบรรดาทวีปเคลื่อนย้ายที่ออกไป สภาพพื้นผิวดินแผ่นดินและภูมิอากาศก็เปลี่ยนแปลง พื้นดินที่เคยมีทะเลตื้นๆ คลุมทั่วไป และมีป่าทึบเลียบชายฝั่งทะเล ต่อมาทะเลน้ำตื้นก็แห้งงวด ภูเขาใหญ่โตทั้งหลายก่อตัวขึ้นมา พื้นราบลุ่มที่หากินก็หดลดลง อากาศที่เคยชุ่มชื้นก็แห้ง บางที่กลายเป็นทางจะเป็นทะเลทราย ฤดูกาลผันแปรแปลกกันไปมากขึ้นๆ พืชพันธุ์และเหล่าสัตว์ปรับตัวเปลี่ยนแปลงไป มีสัตว์พวกใหม่เพิ่มชนิดขึ้น แม้แต่

ไดโนเสาร์เองขนาดเล็กบางชนิดที่กินเนื้อ ถึงยุคกลางของมหายุคนี้ ก็เริ่มวิวัฒนาการเริ่มกลายเป็นนกไป และเริ่มเกิดมีงู ถึงตอนนี้ ดินฟ้าอากาศ การเป็นอยู่ อาหาร การกินทุกอย่างเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่เกื้อกูลที่จะให้ไดโนเสาร์อยู่ได้ รวมทั้งเกิดเหตุการณ์ใหญ่ร้ายแรง เช่น ภูเขาไฟระเบิดระบอบ ทั้งความเปลี่ยนแปลงที่ค่อยเป็นไป และเหตุการณ์ใหญ่ที่เกิดขึ้นมา ก็พาให้ไดโนเสาร์หมดสิ้นไป แต่รวมแล้วผู้เชี่ยวชาญก็ยังได้แค่สันนิษฐาน ไม่ทำให้สิ้นสงสัย

แม้จะได้ศึกษากันมามากมายยาวนาน นักวิทยาศาสตร์ก็รับว่า มนุษย์ยังรู้เรื่องไดโนเสาร์ไม่เพียงพอ แต่ในระหว่างที่มีความรู้ยังไม่ทันไรนี้ มนุษย์ก็ได้เกิดมีความเข้าใจผิดต่อไดโนเสาร์แล้วหลายอย่าง ถ้าไม่ก้าวไปกับการศึกษา มนุษย์ก็จะติดอยู่ในความเข้าใจผิดเหล่านั้น และน่าสังเกตด้วยว่า ไดโนเสาร์นั้น กว่าจะสูญพันธุ์ไป ได้ครองโลกอยู่นานถึงประมาณ ๑๗๕ ล้านปี แต่มนุษย์เองนี้ยังไม่ทันได้ ๑ ล้านปี ก็ทำท่าจะไม่ไหว พูดถึงแค่ศตวรรษเดียวข้างหน้า ก็ซักระอาใจว่าจะอยู่ไปได้รอดพ้นหรือไม่ แลผมจะพาทั้งโลกให้ย่อยยับไปกับตัวเสียอีกด้วย

หน้ากรมอับากายอน:
Sauropod
Hadrosaur
T Rex
Archaeopteryx
ไดโนเสาร์สะโพกนูน
ไดโนเสาร์สะโพกหัว

อเมริกาออกหน้า ร่วมด้วยแคนาดา ชวนจัดเขตเวลาใช้กันทั่วโลก

พ.ศ. ๒๔๒๗ (ค.ศ. 1884) ที่สหรัฐอเมริกา และแคนาดา ย้อนหลังไปหลายปี ก็มีการรถไฟได้เจริญขึ้น ขยายออกไปๆ ทำให้การคมนาคมขนส่งไปทั่วถึงกัน และในเมื่อประเทศทั้งสองนี้มีดินแดนที่กว้างใหญ่ไพศาล โดยแคนาดาใหญ่เป็นที่ ๒ ของโลก รองจากรัสเซีย และสหรัฐอเมริกาใหญ่เป็นที่ ๔ ของโลกถัดลงมาจากรัสเซีย ความขยายออกไปของการเดินทางรถไฟ กับความกว้างใหญ่ของดินแดน ๒ ประการนี้ ก็จึงได้เป็นเงื่อนไขที่บังคับให้ต้องจัดการกำหนดเวลา คือ

๑. ในท้องถิ่นใหญ่โตเป็นเมือง เป็นมหานคร จนแม้กระทั่งเป็นรัฐ แต่ละท้องถิ่นย่อมมีเวลาแตกต่างกันไปตามลำดับก่อนหลังของการได้รับแสงของดวงอาทิตย์ที่ผ่านไป จึงไม่มีที่ใดมีเวลาตรงกันเลย แต่เมื่อคนเดินทางติดต่อไปมาอย่างนี้ ก็ต้องมีการกำหนดนัดหมายในเรื่องเวลา อย่างง่ายที่สุด เมื่อรถไฟวิ่งไป ก็ต้องมีจุดที่หยุดรับส่งคนและของ ดังที่ตั้งเป็นสถานี เมื่อจะให้คนมาบรรจบพอดีกับรถไฟ ก็ต้องมีการนัดหมายเวลา ดังนั้น บรรดาคนหมดทั่วทั้งถิ่นนั้น จะต้องตกลงกำหนดเวลาที่ใช้ให้เป็นอย่างหนึ่งอย่างเดียวกัน นี่คือตกลงกันตั้งเป็นเวลาหนึ่งเดียวของท้องถิ่นดินแดนนั้นร่วมกันทั้งหมด มีชั่วโมง นาที วินาที ตรงกัน เรียกว่า **เวลามาตรฐาน** (standard time)

๒. แต่ในดินแดนที่กว้างใหญ่มาก จะวางกำหนดเวลามาตรฐานลงไปเป็นอันเดียวกันทั้งหมด ก็ไม่อาจเป็นไปได้ อย่างในอเมริกานั้น ในรัฐหนึ่งสุดทางนี้ ดวงอาทิตย์ขึ้นโด่ง ผู้คนลงจากบ้านไปทำงานแล้ว แต่ในอีกรัฐหนึ่ง

สุดทางโน้น รัตริยังไม่สิ้น ฟ้ายังไม่สว่าง คนยังไม่ลุกมาล้างหน้า อย่างนี้จะทำอย่างไร นี่จึงเป็นเหตุให้ต้องจัดแบ่งแยกดินแดนออกไปเป็นเขตๆ เรียกว่า **เขตเวลา** (time zones) โดยให้ในเขตเวลาหนึ่ง ก็มีเวลามาตรฐานหนึ่ง ซึ่งตรงเป็นอันเดียวกัน เมื่ออยู่ในต่างเขตเวลา ก็มีเวลามาตรฐานที่ต่างกันอันเป็นเฉพาะของตน

เมื่อเข้าใจความหมาย ๒ ด้านนี้แล้ว จะพูดรวมไปด้วยกันให้ครบทีเดียวก็ได้ว่า เขตเวลามาตรฐาน (standard time zones) เป็นอันใช้แก้ปัญหาได้ ความข้องขัดก็สลาย กลายเป็นความคล่องแคล่ว

ขอเล่าแทรกกว่า ในอังกฤษ ก็มีเรื่องราวเล่ามาว่า สถานีรถไฟทุกแห่งในประเทศนั้นใช้นาฬิกาบอกเวลาเมืองกรีนิช คือ Greenwich time เป็นอันเดียวกันมาตั้งแต่วราวปี 1840/๒๓๘๓ นับได้ว่าเป็นเขตเวลาเขตแรก ย้อนไปเล่าเรื่องที่อเมริกา ในปี 1869/๒๔๑๒ คุณครูใหญ่โรงเรียนหนึ่งที่ Saratoga Springs ในรัฐนิวยอร์ก ชื่อว่า Charles F. Dowd ได้เสนอให้จัดเขตเวลา (time zones) ดังที่ว่านั้น และมีคนขานรับสนับสนุนอย่างแข็งขัน รวมทั้ง Sir Sandford Fleming ท่านผู้นี้เป็นนักวางแผนและวิศวกรการรถไฟของแคนาดา ได้ใช้เวลาในช่วงปลายทศวรรษต่อมาดำเนินการวางแผนเวลามาตรฐานทั่วทั้งโลก พอถึงปี 1883 การรถไฟทั้งของสหรัฐ และแคนาดา ก็ได้ตกลงใช้เขตเวลา

สืบเนื่องจากที่กล่าวมานี้ ปีต่อมา 1884/๒๔๒๗ ในเดือนตุลาคม ผู้แทนจาก ๒๗ ชาติได้มาประชุมที่กรุงวอชิงตัน ดีซี และตกลงรับระบบการจัดเขตเวลามาตรฐาน โดยมีมติให้ถือเส้นเมริเดียน (meridian) ที่ลากหรือขีด

จากขั้วโลกเหนือถึงขั้วโลกใต้ ผ่านหอดูดาวเมืองกรีนิช (Greenwich, เป็นเมืองย่อยของมหานครลอนดอน) ประเทศอังกฤษ (สมมติว่า) เป็นเส้นเมริเดียนปฐม หรือเส้นศูนย์ (prime meridian หรือ zero meridian) คือเป็นจุดกำหนด เป็นที่ตั้งต้นเริ่มนับ ในการจัดแบ่งเขตเวลาที่ว่านั้น (“initial meridian for longitude”)

สาระของระบบที่ว่านี้ คือ เมื่อสมมติเส้นเมริเดียนกรีนิช (Greenwich meridian) เป็นเส้นเลขศูนย์ที่ตั้งต้นแล้ว เดินหน้าไปขวาหรือถอยหลังไปซ้าย วนไปจนรอบโลกที่เป็นวงกลมมาบรรจบที่เส้นเลขศูนย์นี้ ครบรอบก็คือ ๓๖๐ องศา เรารู้กันว่าโลกหมุนรอบตัวเอง ๑ รอบ คือครบ ๓๖๐ องศา เป็น ๑ วัน ใช้เวลา ๒๔ ชั่วโมง ก็เอาเลข ๒๔ นี้ไปหาร ๓๖๐ องศา นั้น ได้ ๑ ชั่วโมง ต่อ ๑๕ องศา

เพื่อให้พูดกันรู้เรื่อง เข้าใจกันได้ ก็ทำเป็นขีดบอกองศาขึ้น ลากจากขั้วโลกเหนือลงไปจดขั้วโลกใต้ ขีดหนึ่งเป็นองศาหนึ่ง เรียกขีดนี้ว่า ลองจิจูด (longitude) ก็ลงตัวว่า จากเส้นเมริเดียนกรีนิชซึ่งเป็นเส้นเลขศูนย์ที่ตั้งต้นนี้ เป็นลองจิจูด ๐ องศา เดินหน้าไปทางตะวันออกจนถึงลองจิจูด ๑๕ องศา ก็เป็นชั่วโมงหนึ่ง ท้องถิ่นดินแดนทั้งหมดบนพื้นโลกทั่วบริเวณภายใน ๑๕ องศา นี้ ก็ถือเวลาเดียวกัน เป็น time zone คือเขตเวลาหนึ่ง แล้วเดินหน้าต่อไปถึงลองจิจูด ๓๐ องศา ได้อีก ๑๕ องศา ก็เป็นอีกชั่วโมงหนึ่ง ดินแดนทั่วบริเวณภายใน ๑๕ องศาที่สองนี้ ก็ถือเวลาเดียวกัน เป็น time zone คืออีกเขตเวลาหนึ่ง ฯลฯ เลื่อนไปที่ละ ๑๕ องศาอย่างนี้จนครบ ๒๔ ชั่วโมง จบ ๓๖๐ องศา ก็เป็นอันรอบโลก จึงได้เขตเวลา ๒๔ เขต (24 standard time zones)

เนื่องจากเอาเส้นเมริเดียนกรีนิชเป็นเส้นเลขศูนย์ที่ติดตั้งนับเวลา ตามที่ตกลงกันในปี 1884 นั้น เวลาที่จุดนี้ คือ Greenwich time จึงถือเป็นเวลาสากล เรียกว่า Universal Time เรียกย่อเป็น UT (ตกลงใช้คำหลังนี้ในปี 1928) ซึ่งใช้เป็นฐานในการคำนวณนับเวลาทั่วโลก ถ้าไปทางตะวันออกของกรีนิช เวลาที่บวกเพิ่มขึ้น ๑ ชั่วโมง ทุกๆ ๑๕ องศา ถ้าไปทางตะวันตกของกรีนิช เวลาที่ลบลดลง ๑ ชั่วโมงทุกๆ ๑๕ องศา เช่น ประเทศไทยนี้อยู่ในช่วงลองจิจูด 97°30' ถึง 105°30' ตะวันออก คำนวณที่ 105° ได้เป็น +7 (+๗ ชั่วโมง) ถ้าเวลาสากลที่กรีนิช ๑๓ น. เวลาที่ประเทศไทย ก็เป็น ๒๐ น.

Greenwich time นั้น จะเห็นว่านิยมเรียกเป็น Greenwich Mean Time ที่ย่อว่า GMT (ทางการบัญญัติให้แปลว่า เวลาปานกลางกรีนิช) ทั้งนี้ก็เพื่อให้ชัดเจนว่าเป็นเวลาตามค่าเฉลี่ย (mean=เฉลี่ย, ค่ากลาง) โดยถือเหมือนตัวว่าโลกหมุนเคลื่อนที่ไปในความเร็วอย่างเดียวกัน วันคืนเท่ากันทั้งปี (ซึ่งที่จริงไม่เป็นอย่างนั้น) ให้มนุษย์สะดวกที่จะใช้เป็นมาตรฐานได้

ส่วน Universal Time หรือ UT ก็ก้าวมาเป็น UTC กล่าวคือ เนื่องจากเวลาที่นับตามการหมุนเวียนโคจรไปของโลก โดยถือกันเป็นสากลนั้น มิใช่แม่นยำจริง ความเจริญของวิทยาศาสตร์ช่วยให้วัดเวลาได้แม่นยำ โดยก้าวจาก solar time (เวลาสุริยะ) สู่อะตอมิกไทม์ (เวลาอะตอม) เริ่มแต่อเมริกา กับอังกฤษ ใช้สัญญาณวิทยุประสานเวลาและคลื่นความถี่ในการออกอากาศกระจายเสียง ให้ลงตัวระหว่างกัน ตั้งแต่ปี 1960/๒๕๐๓ นี้คือได้เวลาที่แน่นอนจริง เป็นเวลาวิทยาศาสตร์ พอถึงปี 1964

เวลาซึ่งใช้สัญญาณวิทยุเชื่อมให้ลงกันนั้น ก็ขยายออกไปทั่วโลก เป็นเวลาสากลที่ประสานเวลาสุริยะ เข้ากับเวลาอะตอม เรียกว่า UTC (Coordinated Universal Time, เรียงสลับลำดับเป็น Universal Time Coordinated)

ครั้นแล้ว ตั้งแต่ ๑ ม.ค. 1972/๒๕๑๕ เวลา UTC ซึ่งใช้นาฬิกาปรมาณู (atomic clock) บอก atomic time ที่มีหน่วยวัดเป็น atomic (SI) second (SI = Système International เป็นคำฝรั่งเศส ตรงกับ International System) ก็เข้ามาแทน UT เป็นอันว่า SI second มาแทน solar second และโดยทั่วไปตั้งแต่ปี 1986/๒๕๒๙ ก็ได้ใช้ UTC แทน GMT

มีข้อควรรู้และข้อสังเกตปลีกย่อยว่า เส้นเขตเวลาที่พุดมาข้างต้นนั้น ไม่สามารถขีดตรงตามธรรมชาติ บางทีต้องคดโค้ง ยึกยัก หรือซิกแซกไปมา เพื่อคุ้มครองเอาดินแดนของรัฐหรือชาติประเทศเดียวกัน ให้เข้ามาอยู่ในเขตเวลาเดียวกัน พุดต่างๆ ว่าขึ้นต่อการเมือง (รวมทั้งเศรษฐกิจ) ซึ่งบางทีห่างจากความเป็นจริงมาก

ยกตัวอย่าง เช่น จีน ซึ่งมีดินแดนกว้างใหญ่ไพศาล ถ้าเทียบตามมาตรฐานทั่วไป ก็คลุมประมาณ ๔ เขตเวลา หรือ 4 time zones แต่จีนใช้เวลามาตรฐาน คือ standard time เดียวกันเกือบทั้งประเทศ (ใช้ +8) แสดงว่าห้องถิ่นต่างๆ ในจีนที่เวลาจริงต่างกันราว ๔ ชั่วโมง ต้องใช้เวลาเดียวกัน ต่างกันมากกับสหรัฐ ซึ่งมีเนื้อที่น้อยกว่าจีนนิดเดียว แต่จัดแบ่งเป็น ๔ เขตเวลา (ไม่นับบอบแลสกา) แม้เส้นเขตจะยึกยักบ้างตามเขตของรัฐต่างๆ ที่เส้นผ่าน แต่ก็ไม่ใกล้ความจริงมาก หรืออย่างอินเดียนาก็น่าสนใจ มีเนื้อที่มากคาบเกี่ยว ๒ เขตเวลา แทนที่จะใช้แยก ๒ เขต

เวลา (เขต +5 กับเขต +6) หรือรวมใช้อันเดียวกันที่ลงตัว กลายเป็นใช้เวลาเดียวกัน แต่ทำแบบเฉลี่ยเป็นครึ่งชั่วโมง คือใช้ +5.30

อนึ่ง ที่วางหลักไว้ว่า เขตเวลา (time zone) หนึ่ง เป็นชั่วโมงหนึ่ง คือ ๑๕ องศา ถ้าแบ่งซอยออกไป ก็หมายความว่า longitude องศาหนึ่ง เท่ากับ ๔ นาที เมื่อรู้หลักนี้แล้ว ก็สามารถคำนวณเวลาที่แท้จริงของที่ นั้นๆ เช่น ประเทศไทยอยู่ใน time zone ที่เป็น +7 เท่ากับ ๑๐๕ องศาตะวันออก เวลามาตรฐาน (standard time) ของไทยก็คือเวลา ณ จุดที่ตรงแนว ๑๐๕ องศา ถ้าอยู่ที่กรุงเทพฯ เมื่อรู้ว่ากรุงเทพฯ อยู่ใกล้ ๑๐๐ องศา ๓๐ ลิปดา ตะวันออก (100°30' E.) ก็ได้เวลาจริงของ กรุงเทพฯ ซ้ำกว่าเวลามาตรฐาน ๑๘ นาที ดังนั้น ถ้าเวลา มาตรฐานของประเทศว่า ๑๒ น. คือเที่ยง ก็หมายความว่า ต้องรออีก ๑๘ นาที คือ ๑๒.๑๘ น. จึงจะเป็นเวลา เที่ยงที่แท้จริงของกรุงเทพฯ

(ถ้าต้องการทราบเวลาจริงซ้อนอีกชั้นหนึ่ง คือเวลา ตามดวงอาทิตย์ ซึ่งต่างกันไปตามฤดูกาล ก็เทียบเอาจาก เวลาที่ดวงอาทิตย์ขึ้นจริงในวันนั้นๆ ดังที่วิทยุกระจายเสียง แห่งประเทศไทยประกาศตอนจบภาคข่าวทุกเช้า โดยถือ จุดที่อยู่เกือบสุดทางทิศตะวันออกของประเทศ คือที่ผา ชะนะได อ.โขงเจียม จ.อุบลราชธานี อยู่ที่ ๑๐๕ องศา ๓๐ ลิปดา ก่อนกรุงเทพฯ ๕ องศา ก็คือเร็วกว่ากรุงเทพฯ ๒๐ นาที คำนวณแล้ว ก็จะทราบเวลาจริงของแต่ละวัน แม้ว่าจะไม่ถึงกับเด็ดขาด เพราะโลกเคลื่อนไปในแต่ละฤดู ข้างเร็วไม่เท่ากัน เช่น ในฤดูหนาว วันที่ ๑๒ ม.ค. ๒๕๕๕ ที่ผาชะนะได ดวงอาทิตย์ขึ้น ๐๖.๒๗ น. แล้วที่กรุงเทพฯ

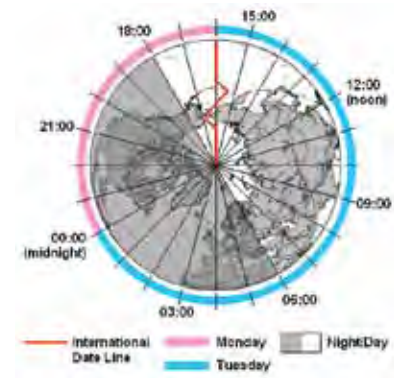
ดวงอาทิตย์ขึ้น ๐๖.๔๕ น. คือเร็วซ้ำกว่ากัน ๑๘ นาที, แต่ถอยหลังไปครึ่งปี ณ วันที่ ๑๒ ก.ค. ๒๕๕๔ ที่ผา ชะนะได ดวงอาทิตย์ขึ้น ๐๕.๓๓ น. แล้วที่กรุงเทพฯ ดวงอาทิตย์ขึ้น ๐๕.๕๗ น. คือเร็วซ้ำกว่ากัน ๒๔ นาที) ควรจะแปลกใจเล็กน้อยว่า ประเทศใกล้เคียงที่ อยู่ใน time zone +7 เช่นเดียวกับไทย ได้แก่ เวียดนาม และอินโดนีเซีย แต่มาเลเซีย และสิงคโปร์ ไปอยู่ในเขต +8 ขณะที่พม่าก็ใช้ standard time +6.30

อีกประการหนึ่ง เนื่องจากโลกกลม ก็ไม่รู้ว่าวัน หนึ่งๆ จะเริ่มต้นที่ไหน จึงตกลงกันขีดเส้นสมมติขึ้น โดย นับจากเส้นเมริเดียนกรีนิชที่เป็นศูนย์นั้นไป 180° คือครึ่ง โลก เอาเส้นเมริเดียนที่ ๑๘๐° เป็นที่กำหนดเส้นวันสากล เรียกว่า international date line (เส้นนี้ผ่านช่องแคบ เบริง ที่แยกไซบีเรียของรัสเซีย กับอะแลสกาของอเมริกา) เส้นวันสากลนี้ นับจากกรีนิชมาทางตะวันออก ก็ ๑๘๐° นับจากกรีนิชไปทางตะวันตก ก็ ๑๘๐° คือเป็นเส้น เดียวกัน ดังนั้น ถ้านับจากกรีนิชมาทางตะวันออก ที่นี่ก็ เป็นเวลาก่อนหน้าเลยเวลาที่กรีนิชไปแล้ว ๑๒ ชั่วโมง แต่ ถ้านับไปทางตะวันตกก็อยู่หลังกรีนิช ๑๒ ชั่วโมง เป็น อันว่าที่ ๒ ข้างของเส้นเดียวกันนี้ เวลาห่างกัน ๒๔ ชั่วโมง จึงใช้ที่สมมตินี้ บัญญัติลงไปว่า ข้างตะวันตกของเส้นนี้ เป็นจุดเริ่มต้นวันใหม่ ส่วนข้างตะวันออกคือสิ้นสุดวันเก่า

ถ้าใครเดินทางข้ามเส้น ๑๘๐° นี้ จากข้างตะวัน ตกไปข้างตะวันออก ก็ย้อนกลับไปอยู่ในวันเก่า ส่วนคนที่ ข้ามจากข้างตะวันออกไปข้างตะวันตก วันเวลาก็จะข้าม หายไป ๑ วัน

ทั้งนี้ ก็เพราะว่า สำหรับโลกที่กลมนี้ เมื่อตะวันตก

ถึงที่สุด ก็เป็นสุดและเป็นต้นของตะวันออก เรื่องเขตเวลา และการนับเวลานี้ เป็นตัวอย่าง สำคัญของการที่มนุษย์พยายามถือเอาประโยชน์ด้วยการ ประนีประนอมบัญญัติตามสมมติของมนุษย์ เข้ากับความ จริงแห่งสภาวะของธรรมชาติ

เฮนรี ฟอร์ด พาอเมริกาก้าวขึ้นมา ในอุตสาหกรรมรถยนต์

พ.ศ. ๒๔๔๖ (ค.ศ. 1903) ที่สหรัฐอเมริกา เฮนรี ฟอร์ด (Henry Ford, 1863–1947) ตั้งแต่นั้นเป็นช่างกลและวิศวกรทำงานอยู่กับบริษัทเอดิสัน (Edison Co.) ได้ใช้เวลาว่างผลิตรถยนต์ขึ้นมาจนสำเร็จในปี 1892 ครั้นถึงปี 1903 ก็จัดตั้งบริษัทฟอร์ดมอเตอร์ (Ford Motor Co.) ขึ้น และทำงานด้วยประสิทธิภาพจนฟอร์ดกลายเป็นผู้ผลิตรถยนต์ใหญ่ที่สุดในโลก

ในปี 1908 ฟอร์ดได้ริเริ่มงานสำคัญ คือออกแบบและผลิตรถฟอร์ด Model T สีดำ ราคาไม่แพง ให้ชาวบ้านซื้อไหว คันละเพียง \$850.50 และหาซื้อไม่ยาก โดยผลิตจำนวนมาก กินน้ำมัน ๒๐ ไมล์ต่อแกลลอน ในบรรดารถยนต์ที่ขายได้ทั้งหมดในอเมริกา เป็นส่วนของฟอร์ด Model T ถึง ๔๒.๔% พอถึงปี 1915 รถฟอร์ดคันที่ ๑ ล้านก็ออกมา ถึงปี 1920 ส่วนในตลาดของฟอร์ด Model T ขึ้นไปอีกถึง ๕๔.๕๗% ปี 1924 ฟอร์ด Model T ทนทานราคาถูกออกมาแค่คันละ \$290 และถึงเวลานั้น เกินครึ่งของรถยนต์ที่ใช้กันในโลกรถยนต์ Model T

ปี 1927 เป็นวาระครบ ๒๐ ปีของรถฟอร์ด Model T เฮนรี ฟอร์ด หยุดเลิกการผลิตฟอร์ด Model T แต่บัดนั้น โดยเปลี่ยนไปผลิต ฟอร์ด Model A ขึ้นมาแทนรถฟอร์ด คันที่ ๑๕ ล้าน ออกจากโรงงานในปีที่ ๒๐ นั้น

ก่อนปี 1900 อเมริกาผลิตรถยนต์ลำหลังกว่ายุโรป เฮนรี ฟอร์ดจึงเป็นกำลังใหญ่ที่นำอเมริกาขึ้นมาเป็นผู้นำด้านนี้ และครองความเป็นใหญ่อยู่ได้เกินครึ่งศตวรรษอย่างไม่มีใครเทียมทาน (เมื่อเข้าทศวรรษ 1970s รถญี่ปุ่นและเยอรมัน จึงก้าวขึ้นมา)

ระบบงานของเฮนรี ฟอร์ดก็น่าสนใจ เขาเอาใจใส่ให้ความสำคัญแก่คนงาน ให้ค่าจ้างสูงกว่าอัตราจ้างงานตามปกติเป็นอันมาก และให้คนงานมีส่วนร่วมในผลกำไร โดยนำมาจัดสรรให้ปีละ ๓๐ ล้านเหรียญ อีกทั้งได้บำเพ็ญสาธารณประโยชน์มากมาย รวมทั้งการตั้งมูลนิธิฟอร์ด (Ford Foundation, ตั้งปี 1936) ซึ่งเคยได้ชื่อว่าเป็นองค์กรการกุศลที่รวยที่สุดในประวัติศาสตร์โลก

ฟอร์ดนำ assembly line เข้ามา พาอุตสาหกรรมให้ก้าวใหญ่

พ.ศ. ๒๔๕๖ (ค.ศ. 1913) ที่สหรัฐอเมริกา หลังก
จากเฮนรี ฟอร์ด ตั้งบริษัทฟอร์ดมอเตอร์ขึ้นในปี 1903
เขาก็มุ่งหน้าพัฒนาสร้างความก้าวหน้าในการผลิตรถยนต์
ครวหนึ่ง เขานึกถึงการทำงานในโรงงานเนื้อสัตว์ ที่ใช้
สายรอกพาซากสัตว์ไปส่งแก่คนงานที่ทำงานในส่วนของ
ตนๆ แล้วได้ความคิดที่จะนำมาดัดแปลงใช้ในงานผลิต
รถยนต์ แต่แทนที่จะเป็นงานแยกส่วนอย่างในโรงงานทำ
เนื้อสัตว์ งานที่เขาคิดนี้ตรงข้าม คือเป็นการประกอบชิ้น
ส่วน โดยให้สายรอกนำส่วนประกอบตั้งแต่แค่เป็นฐาน
หรือเป็นโครง ไปส่งแก่ผู้ทำงานซึ่งจะต่อเติมหรือประกอบ
ชิ้นส่วน เป็นต้น ในส่วนที่เป็นหน้าที่เฉพาะของตนๆ แล้ว
เลื่อนต่อสู่ผู้ทำงานในลำดับต่อไป ไม่ขาดตอน จนงาน
เสร็จ เช่นเป็นรถทั้งคันที่สมบูรณ์

ระบบการใช้สายส่งงานประกอบชิ้นส่วนนี้ เรียกว่า
assembly line หรือบางทีก็เรียกว่า production
line และแปลกันว่า สายการผลิต ซึ่งในอุตสาหกรรม
ใหญ่ๆ ปัจจุบันรู้จักกันดี การใช้ระบบสายส่งต่องาน
ประกอบชิ้นส่วนนี้ ต้องมีการวางแผนจัดการอย่างดี เช่น
ให้ทุกอย่างลงตัวพอดี เข้าจังหวะกัน ทั้งคนทำงาน เวลา
และวัสดุอุปกรณ์ ทำให้ทั้งหมดมุ่งหน้าเวลา ได้ผลดี

เฮนรี ฟอร์ด นี่เองได้คิดเรื่องนี้ขึ้น และเริ่มนำ
assembly line เข้ามาใช้ในโรงงานของบริษัทฟอร์ด
มอเตอร์ เมื่อวันที่ ๗ ตุลาคม 1913/๒๔๕๖ ทำให้การ
ผลิตฟอร์ด Model T ได้ผลมาก รถที่เดิมกว่าจะประกอบ
เสร็จ ใช้เวลาวันละ ๑๒.๕ ชั่วโมง คราวนี้เสร็จในเวลา

เพียง ๑.๕ ชั่วโมง ทำให้เขาผลิตรถได้จำนวนมาก ทัน
ความต้องการ และขายได้ในราคาถูก สมความตั้งใจ

ความสำเร็จของฟอร์ดทำให้บริษัทอื่นต้องนำ
ระบบนี้ไปใช้ และแพร่ไปในอุตสาหกรรมอื่นๆ ด้วย เป็น
ความตื่นตัว ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่
เป็นการปฏิวัติในวงการอุตสาหกรรมอย่างหนึ่ง

แต่ระบบ assembly line นี้ แม้จะได้ผลมาก แต่
ก็มีข้อเสีย เช่น ทำให้คนงานเกิดความเบื่อหน่ายต่อการ
ทำงานที่มีการเคลื่อนไหวแบบซ้ำซากและสักว่า อีกทั้งเมื่อ
จัดงานลงตัวแล้ว ก็สามารถไ้คนงานที่ไร้หรือด้อยฝีมือ
เพื่อลดค่าใช้จ่ายลงไป เสียค่าใช้จ่ายแต่น้อย ดังนั้นเป็นต้น

หน้ากรมข้ามจากซ้าย:
เฮนรี ฟอร์ด
สีเทาที่ ๕ กับ Ford Model T
Ford Model A

assembly line

ลินด์เบอร์ก กับ Spirit of St. Louis

วีรบุรุษผู้มิชชัน นำความสำเร็จมาให้ แก่เพื่อนร่วมชาติและมวลชาวโลก

พ.ศ. ๒๔๗๐ (ค.ศ. 1927) ที่สหรัฐอเมริกา ในวันที่ ๒๐-๒๑ พฤษภาคม มีเหตุการณ์สำคัญจากการกระทำของบุคคลผู้เดียว แต่เป็นชาวใหญ่ที่คนสนใจตื่นเต้นกันไปทั่วทั้งโลก ประกาศความยิ่งใหญ่ของการสร้างความสำเร็จที่ตีงามสร้างสรรค์ ความสำเร็จครั้งนี้คือ การบินเดี่ยวรวดเดียวข้ามมหาสมุทรแอตแลนติกครั้งแรก (first nonstop solo flight across the Atlantic)

ย้อนหลังไป หลังจากสองพี่น้อง Orville และ Wilbur Wright ทำการบินมีคนนั่งได้สำเร็จครั้งแรกเมื่อ ๑๗ ธ.ค. 1903/๒๔๔๖ แล้ว การบินก็ก้าวหน้ามาโดยลำดับ แต่ก็ยังไม่พัฒนาสักเท่าใด ถึงจะมีการใช้เครื่องบินในการรบครั้งแรก ในสงครามระหว่างอิตาลี กับตุรกี (Italo-Turkish War) เมื่อ ๒๓ ต.ค. 1911/๒๔๕๔ แต่แม้ในสงครามโลกครั้งที่ ๑ (World War I, 1914-1918/๒๔๕๗-๒๔๖๑) ก็ยังมีการใช้เครื่องบินเพียงเล็กน้อย อากาศยานที่ใช้มากหน่อย ก็แค่บอลลูน (balloon) และเรือเหาะ (airship, บัลลูนทรงซิการ์) ซึ่งลอยตัวด้วยแก๊สที่เบากว่าอากาศ เช่น ฮีเลียม และไฮโดรเจน

หลังสงครามโลกครั้งที่ ๑ ไม่นาน การบินพาณิชย์ (commercial aviation หรือ air transport) ได้พัฒนาไปมาก พอถึงปี 1919/๒๔๖๒ ก็เริ่มมีเครื่องบินโดยสารประจำ ระหว่างปารีส กับลอนดอน (ระยะทางราว ๓๔๓ กม.) ส่วนในอเมริกา หลังปี 1925/๒๔๖๘ จึงมีบริษัทเอกชนใช้เครื่องบินบริการขนส่งไปรษณีย์ แล้วต่อมาก็รับส่งผู้โดยสารประจำทาง (ในอเมริกา เมืองใหญ่ๆ ห่างกัน

ไกลกว่าปารีส-ลอนดอน มาก)

ในปี 1919 เจ้าของโรงแรมแห่งหนึ่งในนครนิวยอร์กตั้งรางวัล คงเหมือนทำขึ้นมาว่า ใครขับเครื่องบินบินเดี่ยวรอดเดียวไม่หยุดเลยจากนิวยอร์กไปถึงปารีส (๕,๘๐๐ กม.) ได้ จะให้เงิน \$25,000

เมื่อตั้งรางวัลขึ้นแล้ว เวลาผ่านไปจนถึงปี 1927/๒๔๗๐ ได้มีผู้พยายามบินหลายครั้ง แต่ไม่มีผู้ใดประสบความสำเร็จ มีแต่กลายเป็นการสละชีวิต เท่าที่ทราบว่ายายไป ๖ ราย

ในปี 1927 นั้น หมูน้อยอายุ ๒๕ ปี มีชื่อว่าชาร์ลส์ เอ. ลินด์เบิร์ก (Charles A. Lindbergh, 1902-1974) ในฐานะที่เป็นนักบินคนหนึ่ง ย่อมได้ยินข่าวเรื่องนี้เรื่อยมา เขาคิดว่า เขาต้องทำได้ ขอแต่ให้มีเครื่องบินที่ดี ครั้นแล้ว ลินด์เบิร์กหาผู้สนับสนุนเงินทุนค่าเครื่องบิน เขาไปพบบริษัทใหญ่ๆ ที่เป็นผู้ผลิตหลายราย ก็ล้วนปฏิเสธ ไม่ยอมขายเครื่องบินให้ ในที่สุด เขาจ้างบริษัทหนึ่งทำเครื่องบินขึ้น โดยตัวเขาเองช่วยออกแบบจนเสร็จ ตั้งชื่อเครื่องบินนั้นว่า *Spirit of St. Louis*

ครั้นแล้ว เช้าวันที่ ๒๐ พ.ค. เวลา ๐๗.๕๒ น. ชาร์ลส์ เอ. ลินด์เบิร์ก ก็นำ Spirit of St. Louis ขึ้นจาก Long Island เมืองนิวยอร์ก เนื่องจากเครื่องบินนั้นเล็กเครื่องยนต์เดียว และต้องบรรทุกน้ำมันมาก เขาจึงพยายามลดน้ำหนักของอินให้เหลือน้อยที่สุด แม้แต่ร่มชูชีพ และวิทยุก็ไม่เอาไป ที่นั่งนักบินก็ใช้ไม้สาน มองทางข้างหน้าด้วยกล้องปริสโคป (periscope)

ลินด์เบิร์กคนเดียวแล่นลอยอยู่เหนือมหาสมุทรแอตแลนติก ในเครื่องบินลำน้อย ที่มีความเร็วเฉลี่ย ๑๐๗

ไมล์ ต่อชั่วโมง (๑๗๒ กม./ชม.) ตลอดวัน ตลอดคืน กลางท้องฟ้าเว้งว่าง มีอากาศและกระแสลมที่นำพารันกลัวฝ่าทั้งหิมะ ทั้งฝนและลูกเห็บ น้ำแข็งจับปีกเครื่องบินหลายครั้งต้องผ่านไปกลางเมฆหนาที่บ มองไม่เห็นอะไรเลย ทั้งหิวกระหาย และเมื่อยล้าอ่อนเพลีย บ่อยครั้งที่เขาหมดความรู้สึกหรือผลอยหลับไป แล้วรู้สึกตัวขึ้นมาใหม่ทันพอดีก่อนที่เครื่องบินจะดิ่งลงบนพื้นมหาสมุทรที่เย็นเยือก ขณะเดียวกัน ผู้คนทั่วโลกที่รอฟังข่าว ก็ได้แต่หวังใจว่า วันหนึ่งกับคืนหนึ่ง แล้วก็อีกวันหนึ่งผ่านไป แล้วเครื่องบินน้อยลำนั้นอยู่ตรงไหน มีชะตากรรมเป็นอย่างไร จะไปถึงที่หมายหรือไม่

ในที่สุด คืนวันรุ่งขึ้น ๒๑ พ.ค. ๒๔๗๐ เวลา ๒๒.๒๒ น. ชาร์ลส์ เอ. ลินด์เบิร์ก ก็ไปถึงเมืองปารีส เขานำเครื่องบินลงจอดที่สนาม Le Bourget รวมใช้เวลาบิน ๓๓ ชั่วโมงครึ่ง เป็นระยะทาง ๕,๘๐๐ กม. (๓,๖๐๐ ไมล์) นี่คือการบินเดี่ยวรอดเดียวข้ามมหาสมุทรแอตแลนติก สำเร็จครั้งแรก (first nonstop solo flight across the Atlantic)

ที่สนามบินกรุงปารีสนั้น แม้จะเป็นเวลากลางคืน ปรากฏว่าประชาชนที่ตามข่าวพากันมารอรับด้วยความตื่นเต้นเนืองแน่นมากมาย (Walter Cronkite แห่ง CBS บรรยายว่า คนมารับที่สนามบินมากกว่าแสนคน) ลินด์เบิร์กกลายเป็นวีรบุรุษ ๒ พากมหาสมุทร เขาทำให้ทั้งการบินและนักบิน เป็นข่าวหน้าแรกของหนังสือพิมพ์ไปทั่วโลก หนังสือพิมพ์เรียกเขาว่า “Lucky Lindy” (ลินด์ผู้โชคดี) บ้าง “Lone Eagle” (อินทรียเดี่ยว) บ้าง เมื่อกลับมาอเมริกา เพื่อนร่วมชาติได้จัดงาน

ต้อนรับลินด์เบิร์กอย่างวีรบุรุษผู้ยิ่งใหญ่ ที่ได้นำความสำเร็จและเกียรติยศมาให้แก่ประเทศชาติ เป็นงานฉลองชัยครั้งยิ่งใหญ่ที่สุดของชาติหลังการชนะในสงครามโลกครั้งที่ ๑ รัฐบาลที่คนโปรยลงมาตามถนนบนทางที่เขาผ่านไป รวมน้ำหนักได้สัก ๑,๘๐๐ ตัน มากกว่าที่เคยโปรยคราวสิ้นสงครามโลกครั้งที่ ๑ นั้นเกิน ๑๐ เท่า เป็นเหตุการณ์ที่ได้รับการบันทึกไว้อย่างเป็นเกียรติภูมิของชาวอเมริกัน เป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงที่สุดท่านหนึ่งในประวัติศาสตร์การบิน

นอกจากเงินรางวัล \$25,000 ที่ตั้งไว้ และ เครื่องหมายเกียรติยศที่ประธานาธิบดีอเมริกันมอบให้แล้ว รัฐบาลอเมริกัน (Congress) ได้ออกกฎหมายพิเศษมอบเหรียญ Congressional Medal of Honor แก่เขา (เหรียญตราสูงสุดนี้ ตามปกติให้เฉพาะแก่ทหาร เพื่อเชิดชู “conspicuous gallantry and intrepidity at the risk of life, above and beyond the call of duty.”) ความสำเร็จครั้งนี้ ด้านหนึ่งเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความก้าวหน้าและความหวังที่สดใสของเทคโนโลยี พร้อมกับอีกด้านหนึ่ง เป็นการพิสูจน์ความสามารถของมนุษย์ แสดงถึงความเข้มแข็งกล้าหาญ และเป็นพยานแห่งคตินิยมอเมริกันอันชื่นชมในความสำเร็จที่ทำได้ยาก (“hard-won achievement”) นอกจากเป็นความสำเร็จของตัวนักบินแล้ว ก็ทำให้ประชาชนสนใจเครื่องบิน สนใจการบิน และมีความมั่นใจในการเดินทางด้วยเครื่องบิน ตลอดจนการที่จะมีใจให้แก่การเดินทางทางอากาศเพิ่มขึ้นด้วย

เวลาผ่านไปอีก ๕ ปี ในปี 1932/๒๔๗๕ อะมีเลียแอร์ฮาร์ท (Amelia Earhart) ได้เป็นสตรีคนแรกที่บิน

เดี่ยวข้ามมหาสมุทรแอตแลนติกสำเร็จ ในวันเดือนเดียวกับลินด์เบอร์ค คือ ๒๐-๒๑ พ.ค. (ก่อนนั้น ๔ ปี ในปี 1928 เธอได้เป็นสตรีคนแรกที่ข้ามแอตแลนติก โดยเป็นผู้โดยสารคนเดียวในเครื่องบินที่ขับโดยนักบิน ๒ คน) ต่อมาในปี 1937 แอร์ฮาร์ทอกบินรอบโลกด้วยเครื่องบินสองเครื่องยนต์ โดยมี Fred Noonan เป็นผู้นำทาง และก็เดินทางไปได้เกิน ๒ ใน ๓ แล้ว แต่ได้หายสูญไปกลางมหาสมุทรแปซิฟิก ใกล้เส้นวันที่สากล (International Date Line)

ระหว่างนี้ การบินพาณิชย์ (commercial aviation) ก็พัฒนาต่อเนื่องมา ดังมีความก้าวหน้าที่ควรทราบ ดังนี้

ปี 1934/๒๔๗๗ เริ่มมีการบินขนส่งไปรษณีย์ข้ามมหาสมุทรแปซิฟิก จากนั้นไม่นาน ก็มีบริการสำหรับคนโดยสาร

ปี 1939/๒๔๘๒ วันที่ ๒๘ มิ.ย. Pan American Airways เปิดการบินพาณิชย์ข้ามมหาสมุทรแอตแลนติก ครั้งแรก จากนิวยอร์ก ไปเมืองมาร์เซิลล์ (Marseilles) ในฝรั่งเศส ใช้เวลาบิน ๒๖ ชม.ครั้ง ค่าโดยสารเที่ยวละ \$375

ปี 1939/๒๔๘๒ ถึง 1945/๒๔๘๘ ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ คู่สงครามใช้เครื่องบินในการรบกันอย่างเต็มที่ จึงเร่งผลิตและพัฒนาเครื่องบินอย่างรวดเร็ว และมากมาย ทำให้การบินก้าวหน้าอย่างมาก เมื่อสิ้นสุดสงครามโลกนั้นแล้ว ก็มีเครื่องบินสี่เครื่องยนต์ ที่บินระยะไกล มีห้องผู้โดยสารอย่างดี มีอุปกรณ์ก้าวหน้า พรั่งพร้อมไปทั่ว ประหยัด สะดวก ปลอดภัย นิ่งสบาย

ปี 1946/๒๔๘๙ วันที่ ๑ ก.ค. BOAC (British Overseas Airways) เริ่มการบินพาณิชย์ข้ามมหาสมุทร

แอตแลนติก ระหว่างลอนดอน-นิวยอร์ก ใช้เวลาบิน ๑๙.๔๕ ชม.

ปี 1958/๒๕๐๑ เริ่มมีการใช้เครื่องบินไอพ่น (jet airliner) ทำให้คนหันมานิยมเดินทางไกลด้วยเครื่องบินแทนรลไฟ และเรือเดินสมุทร (ก่อนนั้น เมื่อปี 1953 BOAC ได้เริ่มใช้เครื่องบินที่เรียกกันว่า พร็อพเจ็ต/propjet คือ มีไอพ่น turboprop ขับเคลื่อนใบพัด ซึ่งผลิตโดยบริษัท Rolls-Royce แล้วบริษัทการบินประเทศอื่นก็ซื้อบ้าง)

ปี 1970/๒๕๑๓ วันที่ ๒๑ ม.ค. Pan Am เริ่มบริการเครื่องบินไอพ่นจัมโบ้ โบอิง ๗๔๗ (Boeing 747 jumbo jet) ในเส้นทางบินข้ามมหาสมุทรแอตแลนติก (เมื่อปี 1966/๒๕๐๙ Pan Am ริเริ่มส่งจัมโบ้ โบอิง ๗๔๗ มาเตรียมบริการ ๒๕ เครื่อง บรรทุกผู้โดยสารได้เที่ยวละ ๓๔๒ ถึง ๔๙๐ คน ทำให้การบินสายอื่นต้องพากันตาม) นับเป็นการเปลี่ยนโฉมหน้าการบินครั้งสำคัญ

ปี 1976/๒๕๑๙ วันที่ ๒๑ ม.ค. (ก่อนเริ่มรับส่งผู้โดยสาร Concorde เริ่มทำการบินครั้งแรกในวันที่ ๒ มิ.ค. 1969/๒๕๑๒ และเริ่มบินเร็วกว่าเสียง ในวันที่ ๑ ต.ค. 1969 ครั้นถึง ๔ พ.ย. 1970 ก็บินได้เร็วกว่าเสียงเกิน ๒ เท่า บินจากลอนดอนไปนิวยอร์ก ราว ๓ ชม.) Air France และ British Airways เริ่มเที่ยวบินประจำของเครื่องบินคอนคอร์ดเร็วกว่าเสียง (supersonic Concorde) โดย British Airways (ก่อนนี้คือ BOAC) บินจากลอนดอน ไปยังบาห์เรน (Bahrain) และ Air France บินจากปารีส ไปยังรีโอเดจาเนโร (Rio de Janeiro) แล้วต่อมาก็เปิดบินประจำมายังกรุงวอชิงตัน ดีซี (๒๔ พ.ค. 1976) และมาเมืองนิวยอร์ก (พ.ย. 1977) และขยายไปที่

อื่นด้วย (chartered flights ไปทั่วโลก) แต่ต่อมา เพราะขาดทุน ก็ตัดเที่ยวบินลง จนเหลือปลายทางประจำเพียงนิวยอร์ก จนในที่สุดก็เลิกดำเนินการทั้งหมด (Air France เลิก พ.ค. 2003 และ British Airways เลิก ต.ค. 2003)

เจนีเลีย แฮร์ฮาร์ท

หน้ากรงข้าบจากซ้ายบน:
บอกลู
เรือเหาะ
Jet airliner
Spirit Of St. Louis
Boeing 747
Concorde

ทีวี โผล่มาปิด ตัดสงครามโลก ๖ ปี จน ๒๕๕๘ ผ่าน ivinganไม่หุ่

พ.ศ. ๒๕๕๒ (ค.ศ. 1939) ที่สหรัฐอเมริกา วันที่ ๓๐ เมษายน มีการเปิดงานแสดงสินค้าโลกที่เมืองนิวยอร์ก (New York World's Fair) บริษัท NBC (National Broadcasting Company) ได้เปิดตัวเริ่มออกรายการประจำของโทรทัศน์ โดยทำการถ่ายทอดพิธีที่ประธานาธิบดี Franklin D. Roosevelt เป็นประธานกล่าว และกลายเป็นประธานาธิบดีคนแรกที่ออกโทรทัศน์ NBC บอกว่าปีนั้นจะออกรายการทีวี สัปดาห์ละ ๒ ชั่วโมงแล้วในปีเดียวกันนั้น CBS (Columbia Broadcasting System) ก็เริ่มออกรายการทีวีเช่นกัน กว่าจะถึงกลางปีต่อมา คือ 1940 ในสหรัฐได้มีโทรทัศน์แล้ว ๒๓ สถานี

Braun HF1, 1958

อย่างไรก็ตาม แท้จริงนั้น ในอเมริกา โทรทัศน์พัฒนาช้ากว่าในยุโรป ซึ่งปรากฏว่า ในอังกฤษ BBC ได้เริ่มบริการทีวีเป็นเจ้าแรกของโลกที่ลอนดอน ในปี 1936 โดยเฉพาะที่เป็นงานเด่นออกถ่ายทอดภายนอกครั้งแรกคือเมื่อ BBC แพร่ภาพขบวนงานราชาภิเษกของพระเจ้าจอร์จที่ ๖ (King George VI) จากไฮด์ปาร์ค เมื่อเดือนพฤศจิกายน 1937

เมื่อโทรทัศน์ปรากฏตัวขึ้นมาและทำท่าจะงองามนั้น ก็เข้าสู่ช่วงเวลาของสงครามโลกครั้งที่ ๒ ซึ่งเริ่มขึ้นในวันที่ ๑ ก.ย. 1939 ต่อมาไม่ช้าสงครามได้รุนแรงมากขึ้น แล้วก็ทำให้โทรทัศน์เงียบเฉาจนเหมือนกับหลับหายไป เพราะโรงงานอิเล็กทรอนิกส์ทั้งหลายต้องเปลี่ยนไปเป็นผลิตอาวุธยุทโธปกรณ์ ดังที่ในอเมริกา ปี 1945/๒๕๔๘ เพียงประมาณ ๕,๐๐๐ บ้าน มีเครื่องรับโทรทัศน์ที่เทอะทะ แต่ในปี 1945 นี้เอง สงครามโลกครั้งที่ ๒ ก็จบลงในวันที่ ๒ ก.ย.

ปีต่อมา 1946 รัฐบาลอเมริกันยกเลิกข้อจำกัดเกี่ยวกับการผลิตเครื่องรับโทรทัศน์ จากนั้นอุตสาหกรรมโทรทัศน์ก็เบ่งบานอย่างรวดเร็ว พอถึงปี 1949 มีเครื่องรับโทรทัศน์เพิ่มขึ้นเป็น ๑ ล้านเครื่อง ถึงปี 1951 เป็น ๑๐ ล้านเครื่อง แล้วก็ ๕๐ ล้านเครื่องใน ๘ ปีต่อมา

ในอังกฤษ บริการโทรทัศน์ของ BBC คือซีพีในตอนกลางปี 1946 แล้วก็เจริญเติบโตต่อมา ส่วนในประเทศอื่นๆ พูดได้ว่า โทรทัศน์ หรือ ทีวี เพิ่งจะแพร่หลายเมื่อเข้าทศวรรษ 1950s และสำหรับประเทศไทย ได้รับคำบอกเล่าจาก คุณประภาศรี บุญยประสิทธิ์ ซึ่งขณะนี้อายุ ๘๖ ปี ท่านยืนยันไว้นานแล้ว ว่า ทีวีเข้ามาเมืองไทยใน พ.ศ. ๒๕๔๘

สมัยนี้มีปากกาถูกลิ้น หาได้แสนง่าย เขียนได้แสนสบาย งานอย่างเลิศที่แสนดี น่าจะได้ผลิตได้มีขึ้นมามากมาย

พ.ศ. ๒๕๔๘ (ค.ศ. 1945) วันที่ ๒๙ ต.ค. ที่สหรัฐอเมริกา ห้าง Gimbel Bros. เมืองนิวยอร์ก วางจำหน่ายปากกาถูกลิ้น (ballpoint pens) ต่อมละ \$12.50 มีบันทึกว่า เป็นความสำเร็จทางพาณิชย์ครั้งใหญ่ พอถึงปี 1949 ปากกาถูกลิ้นก็ติดตลาด และมีสถิติจำหน่ายขณะปากกาหมึกซึมเป็นครั้งแรก แม้ว่าในช่วงต้นธนาคารบางแห่งบอกว่าปากกาถูกลิ้นนี้ใช้เซ็นชื่อตามกฎหมายไม่ได้ แต่ปรากฏว่า ปากกาอย่างใหม่นี้ ขึ้นไปที่สูงก็ไม่รั่วไหล และใช้เขียนทับกระดาษคาร์บอนทำสำเนาเอกสารธุรกิจและราชการได้อีกด้วย

ในเมืองไทย กว่าจะรู้จักและใช้ปากกาถูกลิ้นกันกว้างออกไป ก็เมื่อผ่าน พ.ศ. ๒๕๐๐ มาแล้ว

คนรุ่นก่อนๆ หลายคนยังไม่ค่อยชอบการใช้อุปกรณ์การเขียน เมื่อมีปากกาหมึกซึมให้ใช้ ก็ถือว่าสะดวกสบายขึ้นมากมายแล้ว แต่ยังมีข้อติดขัดไม่คล่องตัวอยู่มาก เช่น เหน็บปากกาไว้ บางทีหมึกรั่วไหลออกมาเปรอะกระเป่าเปื้อนเสื้อผ้า เขียนลงกระดาษ นอกจากซึมสมชื่อแล้ว ถูกรน้ำ หมึกละลาย ตัวหนังสือหายไป และเลอะเทอะ ต้องระวังคอยดูว่าหมึกจะหมด หมันดูตูดหมึกใหม่ ต้องมีขวดหมึกพร้อมไว้ อีกทั้งเป็นของค่อนข้างมีราคา ถ้าจะให้เขียนดี ก็ยังต้องหาของแพง และทำไม่่ง่ายนัก แต่พอปากกาถูกลิ้นมา ปัญหาทุกอย่างหายหมด

การเขียนกลายเป็นเรื่องสะดวกสบายแสนจะง่าย ปากการาคาถูกยิ่งกว่าของเล่น หาง่ายเคลื่อนกลาด จนกลายเป็นว่าใช้กันทั้งๆ ช่วงๆ

การเขียนหนังสือเป็นสื่อสำคัญในทางแห่งความก้าวหน้าของอารยธรรม อุปกรณ์การเขียนที่เปลี่ยนไปทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในความเป็นอยู่และการทำงานของมนุษย์ เมื่อคนยุคนี้มีเครื่องมืออย่างดีพร้อมแล้ว งานสร้างสรรค์ทางจิตใจและทางปัญญา ควรจะก้าวหน้าเพิ่มทวี ยิ่งต่อมามีคอมพิวเตอร์ที่บันดาคาลตัวหนังสือได้ดีเหลือล้ำยิ่งกว่าเขียน ความเจริญงอกงามทางจิตปัญญา น่าจะก้าวไกลไป มิใช่กลายเป็นสวนทางกัน

ย้อนดูความเป็นมา ในฐานะแห่งประดิษฐ์กรรม ถือว่าปากกาถูกคิดค้นขึ้นในปี 1938/๒๔๘๑ แต่ถ้าสืบประวัติมาแต่ต้น ฟู่กัน (brush) ที่คนจีนใช้กันตั้งแต่ใกล้พันปี ก่อน ค.ศ. นับว่าเป็นต้นตระกูลของปากกา แล้วประมาณ ๓๐๐ ปี ก่อน ค.ศ. ชาวอียิปต์โบราณก็รู้จักใช้ต้นกกต้นอ่อนเป็นเครื่องเขียน ต่อมา คงก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 7 ก็มีการใช้ปากกาขนนก (quill pen) ซึ่งใช้กันมาในยุโรปจนถึงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 (เริ่มตั้งแต่ปี 1828/๒๓๗๑) ปากกาโลหะจึงเข้ามาแทน (ปากกาโลหะมีมานาน ดังที่ได้พบปากกาทองสัมฤทธิ์ในซากเมืองปอมเปอี/Pompeii แต่ไม่นิยมใช้กัน) แต่ก็ได้แค่ปากกาคอแร้งที่เขียนไป จุ่มหมึกไป จนกระทั่งมีผู้ผลิตปากกาหมึกซึมขึ้นในปี 1884/๒๔๒๗ จึงได้อุปกรณ์หลักในการเขียน ซึ่งใช้กันมานาน

มีคนอเมริกันชื่อ John H. Loud ประดิษฐ์ปากกาถูกลิ้นขึ้นตั้งแต่ปี 1888/๒๔๓๑ และปากกาถูกลิ้นได้เริ่ม

ปรากฏแก่สายตาออกมาค้าขายเมื่อปี 1895/๒๔๓๘ แต่คนไม่ค่อยใส่ใจ จนกระทั่ง ชาวฮังการีสองพี่น้อง นามสกุล Biró (ไบโร) ทำแบบที่ใช้ง่ายออกมาในปี 1938/๒๔๘๑ (ทำสำเร็จตั้งแต่ปี 1931 และออกแสดงในงาน Budapest World Fair) จึงได้รับความนิยมใช้กันมากในอังกฤษ เรียกว่า “ไบโร/biro”

ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ (World War II, 1939-1945/๒๔๘๒-๒๔๘๘) นักบินเริ่มนิยมใช้ปากกาถูกลิ้น เพราะเมื่อบินขึ้นในระดับสูง ก็ไม่รั่วไหล หลังสงครามแล้ว ความนิยมก็ยิ่งมากขึ้น

ไบโรได้รับเชิญจากประธานาธิบดีอาร์เจนตินา ให้ไปประเทศนั้น สองพี่น้องได้อพยพไปอยู่ที่นั่น และตั้งบริษัทขึ้นมาผลิตปากกาของเขา ในปี 1943/๒๔๘๖ ให้ชื่อปากกาว่า “Eterpen” แล้วมีชาวอังกฤษให้ทุนสนับสนุน และที่อังกฤษ Henry Martin กับ Frederick Miles ได้ตั้งโรงงานขึ้นมาผลิตปากกานี้ ขายโดยห้าง Martin-Miles บอกว่าขึ้นที่สูงหมึกไม่รั่วไหล สำหรับใช้ในกองทัพอากาศ ต่อมา บริษัทฝรั่งเศสชื่อ “Bic” ได้รับเอากิจการของ Martin-Miles ไป และพัฒนาปากกาถูกลิ้นนั้นให้เป็นชนิดราคาก ใช้แล้วทิ้งเลย (throwaway pen) ส่วนในอเมริกา ดังได้เล่าแล้วข้างต้นว่า มีผู้เอาปากกานี้ไปพัฒนาผลิตรออกมาวางขายในปี 1945/๒๔๘๘ เรียกว่า “ballpoint pen” โดยมีเรื่องสืบเนื่องมาว่า

คุณ Milton Reynolds เดินทางจากชิคาโกไปงานธุรกิจที่เมืองบัวโนสไอเรส (Buenos Aires, เมืองหลวงของอาร์เจนตินา) ได้ไปเห็นปากกาแบบใหม่ ที่เรียกกันว่า “ไบโร/biro” เกิดติดใจ ซื้อมาแล้วพัฒนาเป็นปากกาที่ยืดหยุ่นต่างออกไป และผลิตขึ้นมาตั้งแต่ ๖ ต.ค. 1945/๒๔๘๘ ได้วันละ ๗๐ ด้าม โดยร้าน Gimbel's ในนิวยอร์ก เป็นผู้จำหน่าย

การพัฒนาดำเนินต่อมา จนถึงปี 1963 ในอเมริกา ก็มีปากกา soft-tip pen (ปากกาปลายนุ่ม หรือปลายไฟเบอร์, เรียกว่า felt-tip pen บ้าง felt pen บ้าง fiber-tip marker บ้าง felt-tip marker บ้าง) ออกมาขาย ทำให้สะดวกในการวาดและเขียนบนพื้นกระจกและพลาสติก เป็นต้น

Ladislao Biro

ภาพบน: sundial, water clock

คนรุ่นใหม่ ไม่รู้ว่า คุณปู่ย่าตายาย แคะใช้เครื่องดูเวลา ก็ยุ่งยากใช้เงินเสียเวลาแคะไหน

พ.ศ. ๒๕๐๓ (ค.ศ. 1960) วันที่ ๒๕ ต.ค. ที่สหรัฐอเมริกา ห้าง Bulova นำนาฬิกา Accutron ออกวางขาย เป็นนาฬิกาข้อมืออิเล็กทรอนิกส์เรือนแรกของโลก จากนั้นอีก ๒ ปี คือ 1962 ห้างนาฬิกาในสวีเดนแลนด์ ๓๑ เจ้า ร่วมทุนกัน ๗ ล้านเหรียญอเมริกัน ดำเนินการพัฒนา นาฬิกาควอตซ์จนสำเร็จ ครั้นถึงเดือนธันวาคม 1967/๒๕๑๐ ก็เปิดตัวนาฬิกาข้อมือควอตซ์อิเล็กทรอนิกส์ (electronic quartz wristwatch) ที่อเมริกา โดยจำหน่ายเครื่องละ \$550 ขึ้นไป เป็นนิมิตของการที่โลกจะเข้าสู่ยุคที่นาฬิกาเป็นของหาง่าย ราคาถูก ใช้สะดวก อาศัยเพียงแบตเตอรี่เล็กๆ ที่เปลี่ยนได้ง่าย และเที่ยงตรง แม่นยำอย่างยิ่ง

ในระยะแรก นาฬิกาอิเล็กทรอนิกส์ยังเป็นแบบแอนะล็อก/analog คือมีเข็มชี้บอกเวลาหมุนเคลื่อนที่ไป (เป็น analog watch) แต่หลังจากนั้นไม่นาน ก็ทำชนิด solid-state (ไม่มีส่วนเคลื่อนที่) เป็นแบบดิจิทัล/digital คือแสดงเป็นตัวเลขหรือภาพบนจอ (เป็น digital-display watch) เริ่มด้วยในทศวรรษ 1960s นั้น มีแบบ LED (light-emitting diode/ไดโอดเปล่งแสง) ก่อน จนถึงปี 1975/๒๕๑๘ จอแบบ LCD (liquid crystal display/จอภาพผลึกเหลว) จึงเข้าตลาด และมีใช้กับนาฬิกาเท่านั้น แต่ใช้ในอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อย่างอื่น เช่น เครื่องคิดเลขด้วย (นาฬิกา analog LCD watch ก็มีขึ้น

ขึ้นมาอีกชั้นหนึ่ง คือ แสดงภาพเป็นเข็มที่หมุนไป)

ก่อนเข้ายุคนาฬิกาอิเล็กทรอนิกส์ คนใช้นาฬิกาจักรกล (mechanical watch and clock) ที่มีลูกตุ้มหรือไม้ไชลาน ซึ่งเดินหรือทำงานได้จำกัดมาก ต้องปรับลูกตุ้ม คอยดึงคอยยกลูกถ่วงบ้าง ไชลานบ้าง เวลาที่ไม่เที่ยง ถ้าเป็นอย่างดีตรงหน่อย ก็แพง แม้แต่ที่ว่าเที่ยงตรงที่สุด ถ้าใช้ในเรื่องละเอียด ก็ยังผิดพลาดไม่น้อย ถือเป็นของมีค่า มีไม่มาก คนยุ่งยากติดขัดในการดูแลรักษามาก มีกิจธุระ ก็ไปหาดูเวลาบ้าง นาฬิกาตาย ต้องตั้งใหม่ และคอยเทียบเวลา แต่บัดนี้ นาฬิกาเป็นของหาง่าย ราคาถูก มีเกลื่อนกลาด บอกเวลาเที่ยงตรง ผิดพลาดปีละไม่กี่วินาที จนคนทั่วไปไม่มีภาระหรือไม่เห็นความสำคัญที่จะจัดการเรื่องเวลา

กาลเวลาคู่มือกำกับชีวิตและสังคมมนุษย์ตลอดมา ทุกยุคสมัย มนุษย์ต้องหาทางรู้และจัดการเวลาให้ได้ผลดีที่สุด ในสมัยโบราณ เวลาสำคัญมากต่อเกษตรกรรม ต้องรู้ฤดูกาลที่จะทำอะไรทำนา คนเริ่มนับเวลาเมื่อประมาณ ๑ หมื่นปีมาแล้ว วิธีพื้นฐานก็คือ ดูดวงตะวัน ดวงจันทร์ และดวงดาว สิ่งที่น่านับได้ว่าเป็นปฏิทินเก่าแก่ที่สุดที่ค้นพบเป็นปฏิทินจันทร์คติ (lunar calendar)

อียิปต์และบาบิโลเนียเป็นชนชาติพวกแรกที่ได้พัฒนาระบบการนับเวลาทั้งเรื่องปฏิทินและนาฬิกามาได้มาก ดังที่อียิปต์ได้ทำปฏิทินยุคปิเลส ๓๖๕ วันมาตั้งแต่วรรษา 2800 BC (๒,๘๐๐ ปี ก่อน ค.ศ.) ทั้งนี้ โดยสังเกตการขึ้นและตกของดาวที่สุกใสและเวลาที่น้ำขึ้นของแม่น้ำไนล์ (Nile) แล้วกว่าจะถึง 2100 BC อียิปต์ก็ได้รู้จักแบ่งวันหนึ่งเป็น ๒๔ ชั่วโมงแล้ว และใกล้กันนั้น คนทั้ง

สองชนิดนั้น (บ้างว่าอียิปต์ทำตั้งแต่ราว 3500 BC) ก็ได้ทำนาฬิกาเงาแดด (shadow clock, ต่อมาพัฒนาเป็น sundial) ขึ้นวัดเวลาในตอนกลางวัน ส่วนตอนกลางคืน ก็ใช้วิธีดูดาว หรือดูเชือกผูกเทียนที่จุดไว้

ใกล้ถึง 1500 BC ชาวอียิปต์ก็ประดิษฐ์นาฬิกาขึ้นมาได้อย่างใหม่ ซึ่งบอกเวลาแม่นยำมากขึ้น และใช้กลางคืนได้ด้วย คือ นาฬิกา น้ำ (clepsydra หรือ water clock) ที่ใช้กันต่อมาอีกเกือบ ๓,๐๐๐ ปี จนเข้าสู่ยุคนาฬิกาจักรกล ระหว่างนี้ บาบิโลเนีย (Babylonia) ได้เจริญก้าวหน้าในการคำนวณวันเวลาละเอียดลงไปจนรู้จักนับเวลาในแต่ละวันที่แตกต่างกันไปในต่างฤดู

ต่อจากยุคของนาฬิกาแดด และนาฬิกา น้ำ ที่ทำตามสภาพธรรมชาติแล้ว ก็เข้าสู่ยุคของนาฬิกาจักรกล (mechanical clock) แต่ในระยะแรก ถึงจะเริ่มมีจักรกลแต่ก็ไม่ใช่เป็นนาฬิกาจักรกลจริง แม้ในราว 270 BC ก็เป็นการพัฒนาจากนาฬิกาน้ำนั่นเอง โดยทำให้มีกลไกประกอบต่างๆ ที่ขับเคลื่อนด้วยน้ำ แม้แต่รู้จักทำให้ตีสระฆังมีเสียงนกร้อง เป็นต้น และตั้งแต่ ค.ศ.700/๑๒๔๓ ถึง 1000/๑๕๔๓ ชาวอาหรับได้นำความรู้ทางดาราศาสตร์มาใช้พัฒนานาฬิกาแดดให้บอกเวลาถูกต้องตามการเคลื่อนที่ของดวงอาทิตย์ซึ่งต่างไปตามฤดูกาล

นาฬิกาจักรกลเริ่มต้นที่เมืองจีน ในคริสต์ศตวรรษที่ 8 โดยใช้ระบบฟันเฟือง ซึ่งเป็นพื้นฐานของนาฬิกาจักรกลทั้งปวง และในคริสต์ศตวรรษที่ 11 ก็มีนักดาราศาสตร์จีนคิดสร้างนาฬิกาทางดาราศาสตร์ที่ละเอียดซับซ้อน ส่วนในยุโรป ตลอดสมัยกลาง (Middle Ages, 476/๑๐๑๕ - 1453/๑๕๙๖) ถึงจะมีจักรกลมาแล้ว ก็

แทบไม่ได้พัฒนานาฬิกามากไปกว่าที่อียิปต์ทำได้ เครื่องวัดเวลาที่ใช้กันเรื่อยมาก็คือ นาฬิกาทราย (hourglass หรือ sand glass และคุ้นกันในชื่อว่า egg-timer ง่ายๆ ก็คือ narrow-waisted glass/“แก้วเอวกีว”) ซึ่งใช้วัดแค่เวลาสั้นๆ

จนกระทั่งปลายสมัยกลางนั้น เมื่อการค้าพาณิชย์เบ่งบานพริบพรั่งขึ้น และการปฏิวัติวิทยาศาสตร์ (Scientific Revolution, เริ่ม 1543/๒๐๘๖) ออกผล จึงตื่นตัวกันขึ้นมาคิดหาฬิกาที่บอกเวลาได้เที่ยงตรง เหตุผลที่มองเห็นง่าย คือ การค้าพาณิชย์ และกิจการต่างๆ ซึ่งมีการนัดหมายพบปะรับส่งสินค้า มีการทำงานร่วมกัน เป็นต้น เป็นกิจกรรมทางสังคมที่ต้องจำเพาะเจาะเวลามากกว่าการหมายรู้ข้างเดียวต่อธรรมชาติในการเกษตร ความต้องการอันจำเป็นนี้ จึงทำให้เอาจริงเอาจังในการพัฒนาเครื่องวัดเวลา นี้คือเข้าสู่ยุคการพัฒนานาฬิกาจักรกลสมัยใหม่ (modern mechanical clocks)

นาฬิกาลูกตุ้ม:

นาฬิกาจักรกลต้องใช้พลังงาน เริ่มด้วยใช้ลูกถ่วงน้ำหนัก (weight) ขับระบบฟันเฟืองที่จะหมุนเข็มบอกชั่วโมง นาฬิกาขับเคลื่อนด้วยลูกถ่วง (weight-driven clocks) นี้ เท่าที่พบเกิดขึ้นในฝรั่งเศสและอังกฤษใกล้ปี 1379/๑๙๒๒ แต่ยังห่างไกลความเที่ยงตรง

ต่อมา ในช่วงปี 1581-1583/๒๑๒๔-๒๑๒๖ กาลิเลโอ (Galileo) ได้ให้ความคิดในการใช้ลูกตุ้มแกว่ง (pendulum) ที่จะช่วยให้คุมจังหวะเวลาได้สม่ำเสมอ ครั้นถึงปี 1641/๒๑๘๔ นักวิทยาศาสตร์อิตาลีเลียน ผู้เป็น

บุตรของกาลิเลโอ นามว่า Vincenzo Galilei ก็ได้ทำนาฬิกาที่มีลูกตุ้มแกว่ง คือมี pendulum อย่างนั้นขึ้น แต่บุคคลที่ทำให้เป็นเรื่องราวจริงจัง คือ นักดาราศาสตร์และฟิสิกส์ฮอลันดา นามว่า Christiaan Huygens ซึ่งได้ออกแบบประดิษฐ์นาฬิกาลูกตุ้มขึ้นในปี 1656/๒๑๙๙ ทำให้นาฬิกาบอกเวลาเที่ยงตรงขึ้นมาก และการผลิตนาฬิกาก็กลายเป็นงานที่มีความสำคัญและขยายตัวออกไป มีการผลิตนาฬิกาลูกตุ้มสั้นใส่ตู้ไม้สำหรับแขวนติดข้างฝา (เป็น wall clock) แต่เพราะน้ำหนักมาก ข้างฝาไม่ทน ไม่ไหว พังตกลงมาแตกกันเรื่อย (นาฬิกาลูกตุ้มปรับความช้าเร็วด้วยการเลื่อนขยับลูกตุ้มให้สูงขึ้น-เร็ว ต่ำลง-ช้า)

ในที่สุด ก็มีผู้ผลิตนาฬิกาลูกตุ้มยาวใส่ตู้ไม้สูงตั้งบนพื้นบ้าน (สูง ๑.๘ - ๒.๓ เมตร) ซึ่งต่อมาได้ชื่อตามเพลงยอดนิยม “My Grandfather’s Clock” ของ Henry Clay Work ที่เขียนเมื่อปี 1876/๒๔๑๙ เรียกว่า grandfather clock คือ “นาฬิกาคุณปู่” (grandfather’s clock หรือ longcase clock ก็เรียก) ในเมืองไทยเคยนิยมใช้มาก เรียกกันว่า “นาฬิกาปารีส” ถือกันว่าเป็นของมีราคา เป็นเครื่องประดับบ้าน แสดงความโอ้อวดหรือฐานะที่ดีด้วย แต่รวมแล้ว นาฬิกาลูกตุ้มเป็นของใหญ่และหนัก จึงต้องตั้งหรือแขวนอยู่กับที่

แต่ก่อนนั้น นาฬิกาบอกเวลาผิดไปวันละมาก ๆ จึงมีเพียงเข็มชั่วโมงอย่างเดียว ครั้นเมื่อนาฬิกาบอกเวลาเที่ยงตรงขึ้น ถึงปี 1680/๒๒๒๓ ก็มีการทำเข็มนาฬิกาขึ้นแล้วนาฬิกาลูกตุ้มจึงได้มีเข็มนาฬิกา (“second hand”) [บางตำราว่า นาฬิกาพิกโซลานมีเข็มนาฬิกาในปี 1670] นาฬิกาลูกตุ้มสำคัญที่ได้กลายเป็นมาตรฐาน

สำหรับนาฬิกาหอนาฬิกาที่แท้เที่ยงตรงทั้งปวง ได้แก่ Westminster clock บนหอนาฬิกาเวสต์มินสเตอร์ (Victoria Tower) ซึ่งเป็นหอนาฬิกาของรัฐสภาอังกฤษ (clock tower of the Houses of Parliament, หรือพูดสั้นๆ ว่า Parliament tower) ที่กรุงลอนดอน ซึ่งได้ติดตั้งในช่วงปี 1856-59/๒๓๙๙-๒๔๐๒ โดยทั่วไปเรียกกันว่า “Big Ben” ตามชื่อระฆังใบใหญ่หนัก ๑๕ ตันครึ่ง ประจำหอนั้น หน้าปัดทั้งสี่ของนาฬิกาเรือนนี้ แต่ละด้านมีเส้นผ่าศูนย์กลาง ๗ เมตร อยู่สูงจากพื้นดิน ๕๕ เมตร ลูกตุ้มแกว่งยาว ๔ เมตร หนัก ๓๑๘ กิโลกรัม

นาฬิกาไขลาน:

นาฬิกาจักรกลชนิดที่ ๒ คือจำพวกที่ใช้ลาน (coiled spring) เริ่มขึ้นไม่นานหลังจากพวกใช้ลูกถ่วง คือยังไม่ทันสิ้นคริสต์ศตวรรษที่ 15 ยังอยู่ในยุคคินซีพของฝรั่ง (Renaissance) ก็มีผู้เริ่มทำนาฬิกาที่ใช้วิธีไขลาน แล้วก็พัฒนาขึ้นมา และเนื่องจากการใช้ลานสปริงนี้ ทำขนาดเล็กได้ นอกจากทำเป็นนาฬิกาตั้งหรือแขวนเป็น clock แล้ว ก็ทำขนาดเล็กๆ เป็นนาฬิกาพก นาฬิกาข้อมือ นาฬิกาใส่สายห้อยคอ เป็น watch ขึ้นด้วย

ปรากฏว่า ในระยะที่กาลิเลโอทดลองการใช้ลูกตุ้มแกว่งอยู่นั่นเอง (ในทศวรรษ 1580s) ที่เมือง Nuremberg ในเยอรมนี ก็มีการผลิตนาฬิกาพกพาขึ้นมาจำหน่ายเป็นครั้งแรก เรียกว่า “ไข่นูเรมเบิร์ก” (“Nuremberg eggs”) แต่ยังไม่บอกเวลาได้หย่าขาดพิพลาตมาก จึงมีเข็มชั่วโมงอย่างเดียว (อีกเกือบร้อยปี จึงเกิดเข็มนาที ตั้งบอกข้างต้น) นาฬิกาพกพาติดตัวผู้ซื้อเมื่อนี้มีการพัฒนาต่อมามาก

ภาพถ่ายบน: John Harrison, นาฬิกาทราย, นาฬิกาโรสไมล์เกอร์, Nuremberg egg, Big Ben, Grandfather Clock, Atomic clock, นาฬิกาของ Huygens, Christiaan Huygens

จนกระทั่งถึงศตวรรษที่ 18 ก็ใช้เพชรพลอย (jewels; มักใช้ sapphires, rubies, diamonds หรือวัตถุสังเคราะห์) เป็นตัวรองรับเดือยแกนเฟือง เป็นต้น เพื่อลดการเสียดทาน ไม่สึกกร่อน ช่วยให้เที่ยงตรงยิ่งขึ้น มี jewels มากก็ว่าดี

ในด้านการค้าและความนิยมใช้ นาฬิกาขนาดเล็ก (watch) นี้ ผู้ผลิตเพิ่งทำนาฬิกาพกกระเป่าออกจำหน่ายกันจริงจังที่อเมริกาในปี 1852/๒๓๙๕ แล้วหลังจากนั้นครึ่งศตวรรษ จึงมีนาฬิกาข้อมือ (wristwatch) ซึ่งในระยะแรกถือกันว่าเป็นของใช้จุ่มจิมประดับประดาสำหรับผู้หญิง จนกระทั่งทหารเข้ารบในสงครามโลกครั้งที่ ๑ ในปี 1914/๒๔๕๗ จึงมองเห็นประโยชน์ใช้สอย

อย่างไรก็ดี ในระบบของนาฬิกาจักรกลนั้น มีข้อเสียที่สำคัญ คือ ความเที่ยงตรงถูกกระทบจากสิ่งแวดล้อมได้มาก ทั้งแรงเคลื่อนไหวภายนอก อุณหภูมิ และความชื้น โดยเฉพาะนาฬิกาลูกตุ้ม ถ้าใช้ในเรือหรือยานพาหนะ แม้มีการเคลื่อนที่ไหวตัวเอียงโคลง ก็เสียคลลเสียจังหวะ และส่วนประกอบทั้งหลาย ถ้าเป็นโลหะ อุณหภูมิเปลี่ยนก็ยืดหด ถ้าเป็นไม้ ก็ขึ้นต่อความชื้น

นาฬิกาไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์:

การใช้กระแสไฟฟ้าเป็นพลังงานขับเคลื่อนในนาฬิกา แทนลูกตุ้มน้ำหนัก และแท่นขดลานนั้น มีมานานแล้ว แต่เมื่อเริ่มต้นมีการผลิตนาฬิกาไฟฟ้า (electric clock) ที่ใช้แบตเตอรี่ขึ้นครั้งแรก ในปี 1840/๒๓๘๓ ยังเป็นการใช้ไฟฟ้าไปสนับสนุนระบบลูกตุ้มและขดลาน จนกระทั่งปี 1906/๒๔๔๙ จึงมีนาฬิกาที่ขับเคลื่อนด้วยแบตเตอรี่

(battery-driven clock) อย่างเต็มตัวเป็นครั้งแรก ต่อมาในปี 1918 มีการนำเอามอเตอร์ไฟฟ้าสมวาร (synchronous electric motor) มาใช้กับนาฬิกา โดยมอเตอร์ไฟฟ้านี้หมุนเข้ากับความถี่ของไฟบ้านที่เป็นกระแสสลับ แล้วก็ทดเฟืองมาขับเคลื่อนเข็มนาฬิกาให้ได้อัตราที่พอดี เลยเกิดมีนาฬิกาไฟฟ้าใช้ไฟบ้านอันเป็นที่นิยม แต่มีข้อเสียที่ว่า นาฬิกาไฟฟ้าแบบนี้ขึ้นต่อกระแสไฟบ้าน ถ้ากระแสไฟบ้านมีความถี่ไม่สม่ำเสมอ นาฬิกาก็พลอยไม่ตรง ถึงปี 1957/๒๕๐๐ มีการผลิตนาฬิกาไฟฟ้าขนาดพกพา (electric watch) ใช้แบตเตอรี่อย่างจริงจัง จากนั้นไม่นาน ในปี 1960/๒๕๐๓ อย่างที่เล่าข้างต้นแล้วว่าได้มีการวางขายนาฬิกา Accutron เป็นนาฬิกาข้อมืออิเล็กทรอนิกส์เรือนแรกของโลก เวลาผ่านไปอีก ๗ ปี ถึงเดือนธันวาคม 1967/๒๕๑๐ ที่อเมริกา ก็มีการเปิดตัวนาฬิกาข้อมือควอตซ์อิเล็กทรอนิกส์ (electronic quartz wristwatch) แล้วโลกก็เข้าสู่ยุคที่นาฬิกาเป็นของหาง่ายราคาถูก ใช้สะดวก และเที่ยงตรงแม่นยำ เป็นเหตุให้นาฬิกาจักรกล เช่นโซลาน ที่ทั้งราคาแพง และไม่ตรงเท่า ต้องเบนการพัฒนาไปทางที่จะเป็นของใช้ฟุ่มเฟือยมีราคา สวยงาม ประดับประดา

ที่จริง ได้มีการประดิษฐ์นาฬิกาที่ขับเคลื่อนด้วยแรงไหวแกว่งของผลึกควอตซ์ (แร่เขี้ยวหนูมาน) มาก่อนนี้แล้ว ตั้งแต่ปี 1929/๒๔๗๒ แต่ครั้งนั้น ทำเป็นนาฬิกาใหญ่ คือ เป็น quartz clock และพัฒนาขึ้นมาเพื่อเป็นเครื่องมือวัดเวลาทางวิทยาศาสตร์ ยังอยู่ในวงแคบ แต่ถือได้ว่าเป็นก้าวสำคัญรายเดี่ยวครั้งใหญ่ที่สุด ที่ช่วยให้เกิดการวัดเวลาได้แม่นยำ ว่าตามหลัก ความผิดพลาดมีเพียง

๑ วินาที ต่อ ๑๐ ปี เป็นต้นทางของการพัฒนาสำหรับนาฬิกาเล็ก เป็น quartz watch ต่อมา

นาฬิกาโครโนมิเตอร์:

การเดินทางเรือในทะเล ที่แสนเว้งว้างกว้างใหญ่ ต้องการเครื่องวัดเวลาที่แม่นยำมาก เพื่อกำหนดตำแหน่งที่ได้แน่ชัด ในคริสต์ศตวรรษที่ 17-18 การค้าขายผ่านย่านมหาสมุทรแอตแลนติก ขยายตัวมาก การเดินทางต้องการมาตรฐานเวลาอันแม่นยำที่จะกำหนด longitude/ลองจิจูด ให้ได้ตรงที่สุด ถ้าเดินเรือไป ๑ เดือน นาฬิกาต้องบอกเวลาไม่ผิดเกินวันละ ๑/๑๐ วินาที ถ้าได้อย่างนี้ ก็จะกำหนดลองจิจูดได้ผิดไม่เกิน ๑ ไมล์ มาตรฐานเวลาที่วัดได้ขนาดนี้เรียกว่า “โครโนมิเตอร์” (chronometer) มีผู้พยายามทำมาตรฐานเวลาขึ้นมาให้เป็นโครโนมิเตอร์ แต่ก็ไม่ถึงเกณฑ์ จนกระทั่งปี 1765/๒๓๐๘ ซึ่งยังอยู่ในยุคนาฬิกาจักรกล ช่วงนี้ช่วงนี้มีมือชาวอังกฤษชื่อ John Harrison จึงทำได้สำเร็จ เป็นอันแก้ปัญหาไปได้ ต่อมา เมื่อเกิดนาฬิกาควอตซ์/quartz clock และ atomic clock/นาฬิกาอะตอมแล้ว ก็ทำโครโนมิเตอร์ที่แม่นยำขึ้นอีกมากมาย

นาฬิกาอะตอม:

นาฬิกาอะตอม (atomic clock) เครื่องแรกประดิษฐ์ขึ้นเมื่อปี 1948/๒๔๙๑ ติดตั้งไว้ที่สำนักงานเกณฑ์มาตรฐานแห่งชาติ (National Bureau of Standards) กรุงวอชิงตัน ดีซี สหรัฐอเมริกา นาฬิกาอะตอมเครื่องแรกนี้ใช้โมเลกุลของแอมโมเนีย (ammonia molecule) ต่อมา เมื่อมีความรู้เข้าใจกันดีขึ้น ก็หันไปใช้ธาตุซีเซียม

(cesium) นาฬิกาอะตอมใช้ธาตุซีเซียม (cesium atomic clock หรือเรียกสั้นๆ ว่า cesium clock) เครื่องแรก ติดตั้งที่สำนักปฏิบัติการฟิสิกส์แห่งชาติ (National Physical Laboratory) ประเทศอังกฤษ ในปี 1955/๒๔๙๘

นาฬิกาอะตอมนี้ทำงานโดยใช้การไหวแกว่งตามธรรมชาติของอะตอม (ปรมาณู) หรือพูดอีกสำนวนหนึ่งว่า วัตเวลาด้วยคลื่นพลังงานที่แผ่ออกจากอะตอม (โดยนับไมโครเวฟ/microwaves ซึ่งเปล่งออกจากอะตอมที่ไหวแกว่ง) นาฬิกาอะตอมรุ่นแรกๆ ยังผิดพลาดได้ถึง ๑ วินาที ต่อ ๓๐ ปี แต่เมื่อใช้อะตอมของธาตุซีเซียมแล้ว ก็บอกเวลาได้แม่นยำที่สุด ถึงกับรับประกันว่า มีความผิดพลาดไม่เกิน ๑ วินาที ต่อ ๑ ล้านปี และจึงเป็นนาฬิกาที่ใช้ในงานของนักวิทยาศาสตร์ แต่ก็ไม่หยุดแค่นี้ นักวิทยาศาสตร์ยังพัฒนาต่อไปอีก โดยมองเห็นว่า ถ้าใช้อะตอมของธาตุอื่นบางธาตุ เช่น ไฮโดรเจน (hydrogen) หรือเบริลเลียม (beryllium) จะได้เวลาแม่นยำกว่า นาฬิกาซีเซียมเป็นพันๆ เท่า

เมื่อมีนาฬิกาอะตอม (บางทีให้เรียกว่านาฬิกาเชิงอะตอม, จะเรียกว่า นาฬิกาปรมาณู ก็ได้) ก็ตั้งมาตรฐานเวลาโลกได้ชัดเจนไป ดังที่ปรากฏว่า ตั้งแต่ ๑ ม.ค. 1972/๒๕๑๕ เวลา UTC (universal time coordinated) ซึ่งใช้ atomic clock บอก atomic time ก็เข้ามาแทน UT และโดยทั่วไปตั้งแต่ปี 1986/๒๕๒๙ ก็ได้ใช้ UTC แทน GMT

ในเมืองไทยสมัยโบราณ ใช้ช็อง กลอง และระฆังตีเป็นสัญญาณบอกเวลา โดยใช้ **ช็องโหม่ง** ตีในเวลากลางวัน เป็นสัญญาณบอก “โมง” คู่กับ **กลอง** ที่ตีในเวลากลางคืน เป็นสัญญาณบอก “ทุ่ม”

เมื่อมี**นาฬิกา**อย่างสมัยใหม่เข้ามาใช้ ก็เรียกเวลาตามตัวเลข ๑ – ๑๒ บนหน้าปัดนาฬิกานั้น เป็น ๑ - ๑๒ นาฬิกา (ย่อเป็น น.) โดยเทียบกันได้ดังนี้

ในเวลากลางวัน ก่อนเที่ยงวัน ตั้งแต่ ๗ ถึง ๑๑ นาฬิกา/น. เรียกว่า (๑) โมงเช้า ถึง ๕ โมงเช้า (๑๒ น. นิยมเรียกว่า เที่ยงวัน) หลังเที่ยงวัน ตั้งแต่ ๑๓ ถึง ๑๗ น. เรียกว่า บ่าย (๑) โมง ถึง บ่าย ๕ โมง (๑๘ น. นิยมเรียกว่า ๖ โมงเย็น หรือ ย่ำค่ำ)

ในเวลากลางคืน ๖ ชั่วโมงแรก ตั้งแต่ ๑๙ ถึง ๒๔ น. เรียกว่า ๑ ทุ่ม ถึง ๖ ทุ่ม (๒๔ น. หรือ ๖ ทุ่ม นิยมเรียกว่า สองยาม)

ในเวลากลางคืนนั้น หลังเที่ยงคืน ตั้งแต่ ๑ ถึง ๖ น. เรียกว่า ตี ๑ ถึง ตี ๖ (๖ น. หรือ ตี ๖ นิยมเรียกว่า ย่ำรุ่ง)

“**ยาม**” คือส่วนแห่งวัน ตามวิธีนับของไทย ยามหนึ่งมี ๓ ชั่วโมง รวมวันหนึ่งมี ๘ ยาม แต่ในบาลีแบ่งกลางคืนเป็น ๓ ยาม ขอยเป็นยามละ ๔ ชั่วโมง เรียกว่า ปฐมยาม มัชฌิมยาม และปัจฉิมยาม (เที่ยงคืน ที่เต็มสองยามของไทย จึงอยู่ในกลางมัชฌิมยามของบาลี)

ในถิ่นชุมชนสมัยก่อน เช่น ตามย่านถนนหนทางในเมือง นิยมมียาม (คนยาม เขกยาม ไทยยาม) ใช้**ช็องกระแต** (ช็องขนาดเล็ก) แวนกับไม้สำหรับถือ หรือถือเครื่องตีต่างๆ อย่างอื่น เดินตีหรือเคาะบอกเวลาแก่ชาวถิ่นในยามค่ำคืน

ระฆัง ก็เป็นเครื่องตีบอกสัญญาณอย่างหนึ่ง ตามประเพณีมีไว้ประจำที่วัด สำหรับตีเป็นสัญญาณนัดหมายในการทำกิจกรรมของสงฆ์ เช่น ทำวัตรสวดมนต์ ฉันทเพล และแจ้งเหตุต่างๆ เช่น มีภิกษุอาพาธโรคปัจจุบัน และ

เนื่องจากการประชุมทำกิจร่วมกัน ตามปกติทำในเวลาที่กำหนดกันไว้แน่นอน การตีระฆังจึงเป็นสัญญาณบอกเวลาไปด้วย ในอดีต เมื่อเทคโนโลยียังไม่ก้าวหน้าและไม่แพร่หลาย ประชาชน เฉพาะอย่างยิ่ง ชาวบ้านในชนบททั่วประเทศ ได้อาศัยเสียงระฆังที่กังวานแว่วจากวัดเป็นเครื่องบอกเวลา ในการดำเนินชีวิต และการทำมาหาเลี้ยงชีพประจำวัน ตั้งแต่ตื่นนอน จนเลิกนา เป็นต้น ทำให้วัดเป็นศูนย์รวมและเป็นส่วนร่วมสำคัญอยู่ในบรรยากาศแห่งชีวิตจิตใจของประชาชนตลอดมา

นาฬิกาทั้งหลายที่ได้เล่าเรื่องมา (ไม่นับนาฬิกาตามสภาพธรรมชาติในยุคแรก) ดำรานิยมรวมจัดแบ่งเป็น ๓ ประเภท คือ

1. นาฬิกาจักรกล (mechanical clocks and watches)

ก) นาฬิกาลูกถ่วง (weight-driven clocks)

ข) นาฬิกาไขลาน (spring-driven clocks and watches)

2. นาฬิกาไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (electric-powered and electronic clocks and watches, หรือเรียกรวมให้สั้นว่า electrical clocks and watches)

3. นาฬิกาอะตอม (atomic clocks)

ควรทราบพิเศษเผื่อไว้ด้วยว่า เรื่องการวัดเวลา มิใช่มีเพียงเท่านั้น ที่ว่านาฬิกาอะตอมแม่นยำที่สุดนั้น เป็นการพูดในระดับทั่วไป การวัดเวลาที่แม่นยำกว่านาฬิกาอะตอมนั้น ทำได้ด้วยการวัด “พัลซาร์” (pulsar) คือวัดกะตุบวิทยุ (คำใหม่=radio pulsations) ที่มาจากดาวซึ่งยุบตัวแล้ว และนอกจากวัดเวลาได้แม่นยำขึ้นแล้ว

นักวิทยาศาสตร์ยังวัดเศษเวลาที่สั้นลงไปอีกได้ด้วย ดั้งที่ใช้เลเซอร์ (laser) ทำให้เกิดกะตบแสงที่แสนสั้น แล้วสามารถวัดเหตุการณ์ซึ่งเกิดขึ้นในเศษเวลาที่สั้นเพียง ๑ ในพันล้านล้านวินาที (1,000 trillionth of a second, ถ้าแปลแบบอังกฤษ เป็น ๑ ในพันล้านล้านล้านวินาที) เมื่อพูดมาถึงขั้นนี้ หลายคนบอกว่า ไม่สามารถคิดนึกไปถึงสภาวะดังที่ว่ามันได้ แต่นี่คือความจริงของธรรมชาติที่โดยแท้แล้ว ก็ถึงกันกับชีวิตของทุกคน อันมีอยู่ให้เรียนรู้ได้ และสภาวะในระดับนี้มีอยู่ในต่างมิติมากมาย ขอให้นักด้านทะเลอย่างง่ายที่สุด แคตัวไรที่เกาะหนังเกาะขนไก่อยู่ มีไม้ไผ่ไผ่ฟุ้งพร้อมบริบูรณ์อยู่ในตัวของมัน พอจะมองเห็นหรือไม่

ในทางตรงข้าม มองกาละและทะเลแก่งกว้างไกลใหญ่โตและยาวนานบ้าง เช่น รู้กันว่า ดวงอาทิตย์มีมวลคือเนื้อตัวเป็น ๓.๓๓ แสนเท่าของโลก นี่ขั้นหนึ่ง แล้วมองขยายต่อไปว่า กาแล็กซีหรือดาราจักรทางช้างเผือก (Milky Way Galaxy) ของเรานี้ มีมวลเป็น ๑๐๐-๒๐๐ พันล้านเท่าของดวงอาทิตย์นั้น แคขั้นนี้ หลายคนก็ยอมว่าเกินวิสัยที่จะคิดไปถึง

ลองมองอีกด้านหนึ่ง เช่น รู้กันว่า ดวงอาทิตย์อยู่ห่างไกลจากโลกประมาณ ๑๕๐ ล้าน กม. ส่งแสงมาถึงโลกใน ๘ นาที แล้วมองเลยต่อไป ดาวฤกษ์ดวงถัดจากดวงอาทิตย์นั้น ที่ใกล้โลกที่สุด (Proxima Centauri) อยู่ไกลราว ๔.๒ ปีแสง (light-years) กาแล็กซีอื่นอยู่ไกลออกไปเกือบ ๑๓ พันล้านปีแสง ในกาแล็กซีบางวงอาจมีดาวฤกษ์ถึงล้านล้านดวง และกาแล็กซีในจักรภพมีเป็นพันล้านหรือล้านล้านกาแล็กซี

ด้านหนึ่ง นึกถึงเวลา ๑ ในพันล้านล้านวินาที อีกด้านหนึ่ง นึกถึงกาแล็กซีใหญ่ไกลออกไป ๑๓ พันล้านปีแสง เป็นสภาวะที่ละเอียดลึกล้ำแสนอัศจรรย์อย่างไม่นึกว่าจะเป็นไปได้

แล้วย้อนมาดูอีกด้านหนึ่ง จิตปัญญาที่รู้ ที่เข้าใจ ที่คิดอะไรๆ ต่อสภาวะเหล่านั้นได้ แล้วสื่อขยายสภาวะนั้นออกมาเป็นภาพที่ปรากฏเป็นความรู้ขั้นได้ อันนี้น่าจะละเอียดลึกล้ำแสนอัศจรรย์ยิ่งกว่านั้น

มีนักวิทยาศาสตร์บางท่านนึกแวบขึ้นมาถึงความจริงนี้ ที่ว่าจิตปัญญานี้แหละศึกษารูเข้าใจสภาวะอันแสนอัศจรรย์เหล่านั้น จึงคิดว่า ถ้าจะรู้ความจริงให้ชัดเจนจบจริง พึงต้องศึกษาให้รู้เข้าใจจิตปัญญาที่เป็นตัวผู้หยั่งรู้ยังเห็นนั้นด้วย และก้าวใหม่ในวงการวิทยาศาสตร์ก็เกิดขึ้น

อาเซียน/ASEAN ตั้งเป้าหมายไว้ ประชาคมอาเซียน จะมีได้ทันปี ๒๕๕๘/ 2015

พ.ศ. ๒๕๑๐ (ค.ศ. 1967) วันที่ ๘ สิงหาคม ที่
ประเทศไทย ณ วังสราญรมย์ กรุงเทพฯ มีการก่อตั้ง
อาเซียน/ASEAN คือ สมาคมประชาชาติแห่งเอเชีย
ตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asian
Nations) โดยปฏิญญากรุงเทพ (Bangkok Declaration)
ซึ่งลงนามโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
สมาชิกก่อตั้ง ๕ ประเทศ คือ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์
มาเลเซีย สิงคโปร์ และไทย

(อาเซียนเกิดขึ้นแทนที่สมาคมอาสา/ASA คือ

Association of South East Asia ซึ่งก่อตั้งขึ้นเมื่อเดือน
กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๔/1961 โดยไทย สหพันธรัฐมลายู
และฟิลิปปินส์ แต่ได้หยุดเลิกไปหลังจากตั้งมา ๒ ปี เนื่อง
จากปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างอินโดนีเซียกับมาเลเซีย)

ผู้แทนของ ๕ ประเทศนั้น ได้แก่ นายอาดัม มาลิก
(รัฐมนตรีต่างประเทศอินโดนีเซีย) ตุน อับดุล ราซิก บิน
ฮุสเซน (รองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีกลาโหม และ
รัฐมนตรีกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติมาเลเซีย) นาย
นาซิโซ รามอส (รัฐมนตรีต่างประเทศฟิลิปปินส์) นายเอส
ราชารัตนัม (รัฐมนตรีต่างประเทศสิงคโปร์) และพันเอก
(พิเศษ) ถนัด คอมันตร์ (รัฐมนตรีต่างประเทศไทย)

ประเทศสมาชิกอาเซียน (ASEAN Member States)
ปัจจุบันมี ๑๐ ประเทศ ประกอบด้วยสมาชิกเมื่อเริ่มก่อตั้ง

ในปี 1967 ได้แก่ ๕ ประเทศข้างต้น และอีก ๕ ประเทศ
 ที่รับเข้าร่วมตามลำดับต่อมา คือ บรูไนดารุสซาลาม
 (1984) เวียดนาม (1995) ลาว (1997) พม่า (1997) และ
 กัมพูชา (1999) โดยมีประชากรรวมกันประมาณ ๕๐๐
 ล้านคน มีเนื้อที่ ๔.๕ ล้าน ตร.กม. (๑.๗ ล้าน ตร.ไมล์)
 ๑๐ ประเทศนั้น เรียงตามลำดับอักษร ดังนี้
 (ตัวเลขเขอนมีเส้นใต้ คือ ประเทศสมาชิกก่อตั้ง)
 Brunei/บรูไน (1984)
 Cambodia/กัมพูชา (1999)
 Indonesia/อินโดนีเซีย (1967)
 Laos/ลาว (1997)
 Malaysia/มาเลเซีย (1967)
 Myanmar/พม่า (1997)

Philippines/ฟิลิปปินส์ (1967)
 Singapore /สิงคโปร์ (1967)
 Thailand/ไทย (1967)
 Vietnam/เวียดนาม (1995)
 ทั้งนี้ เวียดนามเป็นประเทศคอมมิวนิสต์รัฐแรก ที่
 ได้รับเข้าเป็นสมาชิกของอาเซียน
 วัตถุประสงค์ของการก่อตั้งอาเซียน คือ เพื่อส่งเสริม
 ความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างประเทศในภูมิภาค ชำรง
 ไว้ซึ่งสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่นคงทางการเมือง
 สร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ การพัฒนา
 ทางสังคมและวัฒนธรรม การกินดีอยู่ดีของประชาชนบน
 พื้นฐานของความเสมอภาคและผลประโยชน์ร่วมกันของ
 ประเทศสมาชิก

การประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งแรก จัดขึ้นที่
 เมืองบาห์ลี ในอินโดนีเซีย เมื่อปี 1976/๒๕๑๙ ต่อมา ใน
 การประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ ๑๓ (13th ASEAN
 Summit) ที่สิงคโปร์ สมาชิกได้ลงนาม (เมื่อ ๒๐ พ.ย.
 2007/๒๕๕๐ มีผลบังคับใช้ ธ.ค. 2008/๒๕๕๑) ทันท่อน
 ประชุมสุดยอดครั้งที่ ๑๔ ที่ประเทศไทย) ตรา กฎบัตร
 อาเซียน (ASEAN Charter) ซึ่งเป็นธรรมนูญอาเซียน อัน
 จะขับเคลื่อนการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนภายในปี
 2015/๒๕๕๘ และเมื่อต้นปี 1992/๒๕๓๓ ก็ได้มีเขตการค้า
 เสรีอาเซียน/ASEAN Free Trade Area เกิดขึ้น
 ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ที่จะ
 สร้างขึ้นให้สำเร็จใน พ.ศ. ๒๕๕๘ ประกอบด้วย ๓ เสาหลัก
 ของอาเซียน (Three Pillars of ASEAN Community)
 คือ

๑. ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน
 (ASEAN Political and Security Community – APSC)
 ๒. ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน
 (ASEAN Economic Community – AEC)
 ๓. ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน
 (ASEAN Socio-Cultural Community – ASCC)
- ทั้งนี้ ได้ตกลงใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลาง
 สำนักเลขาธิการอาเซียน (ASEAN Secretariat)
 ตั้งอยู่ที่กรุงจาการ์ตา/Jakarta ประเทศอินโดนีเซีย/
 Indonesia มีเลขาธิการซึ่งดำรงตำแหน่งวาระละ ๓ ปี
 โดยมี ดร.สุรินทร์ พิศสุวรรณ เป็นเลขาธิการคนปัจจุบัน
 ในฐานะที่ท่านเป็นคนไทย ก็เป็นเกียรติแก่ประเทศไทย
 ด้วย

ย่างก้าวแรกบนดวงจันทร์

พ.ศ. ๒๕๑๒ (ค.ศ. 1969) ที่สหรัฐอเมริกา วันที่ ๒๐ กรกฎาคม ถือเป็นวาระที่มนุษย์ ชื่อว่า Neil A. Armstrong ผู้เดินทางโดยยานอวกาศ Apollo 11 ได้ย่างเหยียบก้าวแรกบนดวงจันทร์

ย้อนหลังไป ๘ ปี ใน ค.ศ.1961 ประธานาธิบดี John F. Kennedy ผู้มีความกระตือรือร้นอย่างมากในการสำรวจอวกาศ ได้กล่าวปราศรัยแก่รัฐสภา เรียกร้องให้สหรัฐอเมริกาทุ่มเงินอุทิศตัวในการนำมนุษย์ไปลงบนดวงจันทร์

และพวกเขายังคงโลดอย่างปลอดภัย (“landing a man on the moon and returning him safely to Earth”) ก่อนสิ้นทศวรรษ 1960’s และเคยพูด (ที่ Rice University, ปี 1962) ว่า “เราเลือกที่จะไปดวงจันทร์ในทศวรรษนี้ และทำสิ่งอื่นๆ มิใช่เพราะว่ามันง่าย แต่เพราะว่ามันยาก” (“We choose to go to the moon in this decade and do the other things, not because they are easy but because they are hard.”)

ความมุ่งมั่นของประธานาธิบดี Kennedy ดังกล่าวนี เป็นการหนุนโครงการ Apollo ในการส่งมนุษย์ไปลงสำรวจดวงจันทร์ ถึงแม้ตัวท่านเองจะถึงอสัญกรรมไปเสียก่อน เพราะถูกลอบสังหาร เมื่อวันที่ ๒๒ พ.ย. 1963

แต่ NASA (National Aeronautics and Space Administration/องค์การบริหารการบินและอวกาศแห่งชาติ หรือ องค์การนาซา) ก็ไม่หยุดยั้งที่จะเร่งรัดงานนี้ให้บรรลุเป้าหมาย แล้วในที่สุด ก็ส่งนักบินอวกาศไปลงดวงจันทร์ได้ทันก่อนจะสิ้นทศวรรษนั้นในปี 1969 พอดี (ในสมัยของประธานาธิบดี Richard M. Nixon)

ในวันที่ ๑๖ ก.ค. 1969 ยานอวกาศ Apollo 11 ทะยานสู่เวหา โดยจรวด Saturn 5 พาขึ้นไป บรรทุกนักบินอวกาศ ๓ คน คือ Neil A. Armstrong, Buzz Aldrin และ Michael Collins เมื่อไปได้ระยะหนึ่ง ตามกำหนด นักบินก็ดึงแยกยาน Apollo 11 ออกจากจรวด Saturn 5 แล้ว Apollo 11 ก็แล่นไป ๓ วัน ด้วยแรงดึงดูดของดวงจันทร์ และในที่สุดก็คัมหันเหให้เข้าในวงโคจรรอบดวงจันทร์ได้สำเร็จ

ยาน Apollo 11 นั้นแยกเป็นหน่วยย่อย ๓ ท่อน

(3 modules) คือ ท่อนบังคับการ (command module เรียกย่อว่า CM) ท่อนบริการ (service module, SM บรรจุเชื้อเพลิง ออกซิเจน น้ำ เครื่องเครา) และท่อนเบี่ยงจันทร์ (lunar module, LM)

พอเข้าวงโคจรของดวงจันทร์แล้ว ในสามคนที่นั้น ๒ คน คือ Armstrong กับ Aldrin เข้าอยู่ในท่อนเบี่ยงจันทร์ คือ LM และแยกท่อน LM ออกไปจาก ๒ ท่อนที่เรียกรวมกันว่า CSM ปล่อยให้ Collins อยู่คนเดียวใน CSM ที่จะโคจรรอเวลาให้ ๒ คนนั้นกลับ

แล้ว ๒ คนก็พา LM ลงไปหาพระจันทร์ และตอนนี้ เพื่อความสะดวกในการสื่อสาร พวกเขาเรียก CSM ว่า โคลัมเบีย/Columbia และเรียก LM ว่า อีเกิ้ล/Eagle (Eagle คือท่อนเบี่ยงจันทร์ หรือ LM นี้ แยกย่อยออกไปอีกเป็น ๒ ส่วน คือ ตัวพาลงไป/descent stage กับ ตัวพากลับขึ้นมา/ascent stage ในตอนลงไปด้วยกันทั้งสองตัว แต่ในตอนกลับขึ้นมา ตัวพาลงไปจะถูกทิ้งไว้บนดวงจันทร์)

สองคนนั้นพา LM (lunar module) หรือ Eagle ลงจอดที่ Sea of Tranquility ในวันที่ ๒๐ ก.ค. 1969 และตอนลงจอดนี้ เขาทั้งสองสวมชุดอวกาศ (space suits) เมื่อจอดแล้ว Armstrong ออกไปก่อน โดย Aldrin ตามออกไป ทั้งสองคนลงบันไดไปถึงแผ่นเหยียบข้างล่าง

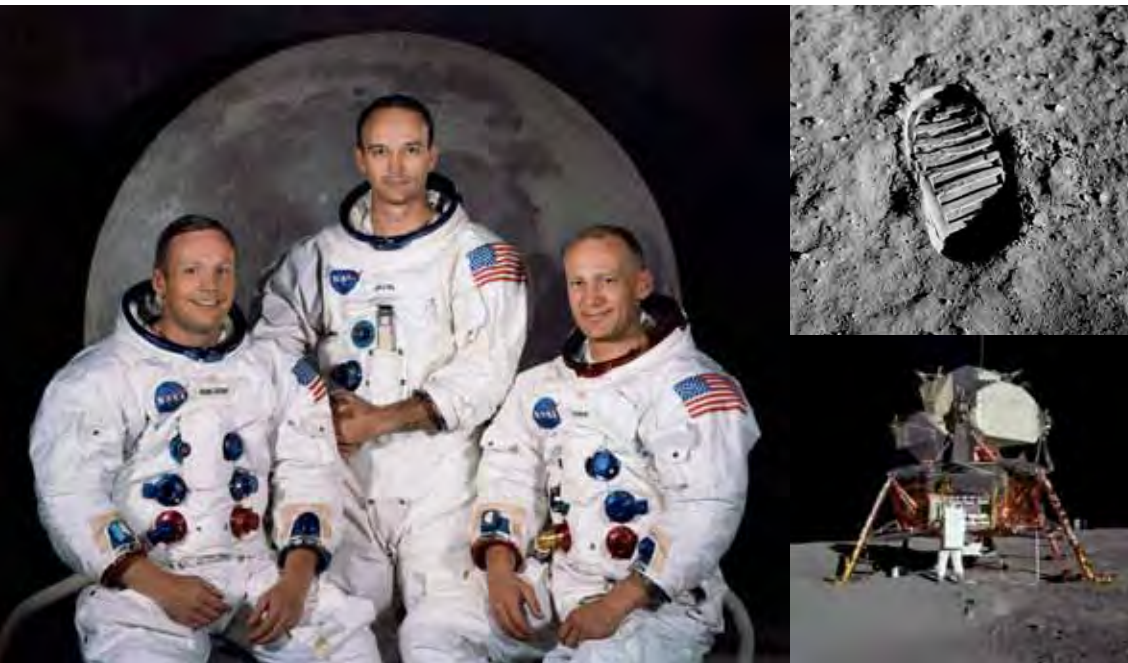
Armstrong อย่างเท้าก้าวลงบนดวงจันทร์ พร้อมกับกล่าวว่า “สำหรับคนผู้หนึ่ง นั่นเป็นแค่ย่างก้าวเล็กๆ ก้าวหนึ่ง (แต่มัน) คือก้าวโลดครั้งมหัศจรรย์สำหรับมนุษยชาติ” (“That’s one small step for a man, one giant leap for mankind.”) ทั้งสองคนเก็บตัวอย่างหิน ดิน

และถ่ายภาพ แล้วจัดตั้งอุปกรณ์วิทยาศาสตร์อัตโนมัติไว้บนดวงจันทร์ จนเสร็จการ ก็เดินทางกลับขึ้นมาเข้าใน CSM ที่เรียกว่าโคลัมเบีย ปล่อยตัวพากลับขึ้นมา (ascent stage) ของ LM หรือ Eagle ทิ้งไป แล้วก็จุดจรวดที่ติดมาพลัก CSM ออกจากวงโคจรของดวงจันทร์ เดินทางกลับคืนสู่โลกมนุษย์ ลงบนมหาสมุทรแปซิฟิก ในวันที่ ๒๔ ก.ค. 1969 เป็นอันจบการเดินทาง

ก่อนส่ง Apollo 11 นี้ขึ้นไป โครงการ Apollo ได้ยิงส่งในขั้นทดลองและเตรียมการหลาย Apollo แล้ว และ

หลัง Apollo 11 นี้ โครงการ Apollo ยังส่งนักบินอวกาศไปดวงจันทร์อีก ๖ ครั้ง โดยครั้งสุดท้าย คือ Apollo 17 ส่งขึ้นไปเมื่อ ๗ ธ.ค. 1972/๒๕๑๕ เมื่อสำเร็จแล้ว งานสำรวจดวงจันทร์ก็เป็นอันจบโครงการ (แต่ในทั้งหมดนั้นไปลงหาพระจันทร์ได้จริง ๖ ครั้ง เพราะพลาดไป ๑ ครั้ง คือ Apollo 13 ที่ส่งขึ้นไปเมื่อ ๑๑ เม.ย. 1970 ได้เกิดอุบัติเหตุ ยังไม่ทันได้ลงดวงจันทร์ ก็ต้องหาทางรอดกลับสู่โลกเสียก่อน)

อย่างไรก็ดี มีความรู้ประกอบว่า ช่วงเวลาที่ส่ง Apollo 11 ขึ้นไปนี้ อยู่ในระยะที่คนอเมริกันกำลังเดือดร้อนกรวนกรวายและหดหู่กังวลอย่างมากกับสงครามเวียดนาม (Vietnam War, 1954-1975) หนังสือ *The People's Chronology*, 1992 เขียนบอกว่า คนอเมริกันหลายล้านคนเชื่อว่า การเหยียบย่างเดินไปบนดวงจันทร์นี้ เป็นการจัดจาดถ่ายทำขึ้น เพื่อเบนความสนใจออกไปจากสงครามเวียดนาม

จากซ้าย:
๓ นักบินอวกาศ
Neil A. Armstrong
Buzz Aldrin
Michael Collins
รอยประทับของเท้าบู๊ต
ก่อนเอ็วรุ่งรา

ปิดท้าย: ได้คิดว่า จะเขียนเรื่องที่สำคัญมากเกี่ยวกับเหตุการณ์ของโลก ที่ต่อเนื่องมาจากปีก่อนและยังเป็นเรื่องเด่นนำไปในปี ๒๕๕๕ นี้ อีก ๒ หัวข้อคือ Arab Spring และ Euro Crisis แต่โรคาพาธเกิดความพลิกผันฉับพลัน ทำให้ตัดใจระงับการเขียนเปลี่ยนไปเข้ารักษาในโรงพยาบาล

แต่ก็อยากฝากไว้ให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายขึ้นไป ศึกษาค้นคว้าเรื่องทั้งสองนี้ไว้ให้ชัดเพื่อรู้เท่าทันความเป็นไปของอารยธรรมโลก และทั้งนี้ฟังศึกษาโดยโยงมาหยั่งเรื่อง อาเซียน/ASEAN ด้วย

Acknowledgements

Particular thanks are due to the following principal sources for permission to use their copyrighted material:

1. Wikipedia, the free encyclopedia
2. www.flickr.com
3. University of Texas Libraries
4. David Rumsey Map Collection

Care has been taken to trace copyright holders. However, if any source has been omitted, we apologize for it and will, if informed, make corrections in any future edition.

Picture Credits:

Page:

- 01 Annapurna Himal Foothills © Paul A.Souders/CORBIS
- 03 Corpus of Indus Seals and inscriptions, eds. Jagat Pati Joshi and Asko Parpola
- 03 Replica of Mo-Jo man, Lahore Museum © Ed Sentner
- 03 Harappan bullock cart, Lahore Museum © Ed Sentner
- 04 Peacock on the roof by Charnchai Bindusen
- 07 Thales / Wikipedia / www.phil-fak.uni-duesseldorf.de
- 07 Kapitolinischer Pythagoras / Galilea / de.wikipedia.org
- 07 Heraclitus / cote / www.flickr.com
- 08 Birthplace of Buddha / Matthew Knott / www.flickr.com
- 08 Mahabodhi Temple © Atlantide Phototravel/Corbis
- 09 Dhammekha Stupa, India by Sitthisak Thayanuwat
- 09 Mahaparinibbana Stupa © jumpee2010 / www.flickr.com
- 10 Gandara Art, Sravasti, Lahore Museum © Ed Sentner
- 11 Vulturepeak / National Informatics Centre, Bihar State Unit
- 13 Jetavana / Bpilgrim / Wikipedia
- 13 Animal Sacrifice / www.columbia.edu/itc/mealac/pritchett
- 15 Castes of India / beinecke.library.yale.edu/digitallibrary
- 16 Tapas / www.columbia.edu/itc/mealac/pritchett
- 16 Hindu Dadhu, Benares by Herbert Ponting, 1907 / Wikipedia
- 17 Fasting Buddha, Lahore Museum © Ed Sentner
- 18 Buddha sculpture, Gupta period © Luca Tettoni/Robert Harding World Imagery/Corbis

- 18 Bas-Relief Sculpture from the Palace of Sargon © Gianni Dagli Orti/CORBIS
- 20 Buddha's Footprints, Sanchi © Adam Woolfit/CORBIS
- 21 Scenes from Buddha's life / centralasian / www.flickr.com
- 22 Asokan Inscription, by Charnchai Bindusen
- 24 Sattapannaguha, by Charnchai Bindusen
- 25 Temple of Kukulkan / pugwash00, www.flickr.com
- 26 The School of Athens by Raffaello Sanzio
- 27 The Death of Socrates by Jacques Louis David
- 27 Socrates, Louvre by Eric Gaba / Sting / Wikipedia
- 27 Plato by Silanion, Capitoline Museums, Rome © Marie-Lan Nguyen / Wikimedia Commons
- 27 Bust of Aristotle, Ludovisi Collection, National Museum of Rome by Jestrow / Wikipedia
- 28 Central Asian Buddhist Monks, Bezeklik grottoes, China
- 28 Torah, the former Glockengasse Synagogue in Cologne / Horsch Willy / Wikipedia
- 28 A Rabbinical Disputation by Jacob Toorenvliet © Christie's Images/CORBIS
- 29 Bhagavad Gita / www.quotesandsayings.com
- 29 Khishna ans Arajuna / www.bhagavad-gita.us
- 30 Alexander the Great on his horse Bucephalus / Wikipedia
- 31 The Empire of Alexander the Great / Thomas Lessman
- 31 Stamp on Maurya Chandragupta / Amol N. Bankar, Ancient coinsofindia 1, Wikipedia
- 31 Coin of the Gupta king Chandragupta II, British Museum / PHGCOM / Wikipedia
- 31 Alexander the Great Bust, British Museum © Andrew Dunn, Wikipedia
- 31 Seleucus I Nicator, The National Archaeological Museum of Naples, Italy / Massimo Finizio / Wikipedia
- 32 Ptolemy I Soter, Louvre by Jestrow / Wikipedia
- 32 Ancient Library / Wikipedia
- 33 Hanuman before Rama / www.asia.si.edu / Wikipedia
- 33 Cleopatra, Centrale Montemartini, Rome / Truus, Bob & Jan too! / www.flickr.com
- 34 Buddha's Sermon © Christophe Boisvieux/Corbis
- 35 6th pillar edict of Emperor Asoka, British Museum / PHGCOM / Wikipedia
- 36 Colosseum, Rome, Italy / Shutterstock
- 36 Pollice Verso, Phoenix Art Museum, Arizona by Jean-Léon Gérôme / www. phxart.org / Wikipedia
- 37 Lumbini / Matthew Knott / www.flickr.com
- 37 Asokan pillar at Vaishali, Bihar / Rajeev Kumar / Wikipedia
- 37 Asokan pillar at Vaishali, Bihar, India / myself / Wikipedia
- 38 Sanghamitta with Holy Bodhi Tree by Solius Mendis, Kelaniya Vihara, Colombo, Sri Lanka / Lankapic / Wikipedia
- 39 Phra Pathom Chedi © Paul Almsy/CORBIS
- 40 The Great Wall of China / Saad Akhtar / www.flickr.com
- 40 Qin Shi Huangdi / www.chinapage.com
- 41 Sanchi © Zach Hessler / www.flickr.com
- 41 The Great Stupa of Sanchi by Charnchai Bindusen
- 42 Patanjali / healthwealthyandreallysmart.blogspot.com
- 42 Coin of Demetrius, British Museum / PHGCOM / Wikipedia
- 43 Coin of Menander, British Museum / World Imaging / Wikipedia
- 43 Head of the Buddha, Afghanistan (Hadda) / www.buddhascapture.net
- 43 Moulin banal in Braine-le-Chateau, Belgium / Jean-Pol GRANDMONT / Wikipedia
- 44 Statue of the Buddha at Mahintale, Sri Lanka / Wikipedia
- 45 Shiva Nataraja, Freer Gallery, Washington DC / Mr. T in DC / www.flickr.com
- 46 Four-Armed Vishnu, Metropolitan Museum of Art / PHGCOM / Wikipedia
- 46 Abayagiriya Dagaba in 1800 / www.comeonsrilankabykun chana.blogspot.com
- 46 Abhayagiri Dagaba / Gwen Vanhee / www.flickr.com
- 47 Uttama coin / http://lakdiva.org/coins/
- 48 Ribbed Vault and Carvings in Ellora Cave 10 © Richard T. Nowitz/Corbis
- 51 Ajanta cave / Pnpl / www.flickr.com
- 51 Cave #24, Ajanta Caves © Richard A. Cooke/CORBIS
- 52 Amaravati / soham_pablo / www.flickr.com
- 53 Buddha Image from Mathura, Uttar Pradesh ©Luca Tettoni/ CORBIS
- 53 Coins of Kossano (Kushan) / Jeantosti / Wikipedia
- 55 Gaius Julius Caesar, National Archaeological Museum of Naples, Italy / Andreas Wahra / Wikipedia
- 55 Cleopatra, Altes Museum, Berlin by Marco Prins / www.livius.org
- 55 Bust of Marcus Antonius, Museo Vaticano, Rome © CORBIS
- 55 Augustus of Prima Porta, Museo Chiaramoni, Vatican, Rome / Andreas Wahra, Till Niemann / Wikipedia

- 56 Street in Pompeii / Paul Vlaar / Wikipedia
- 56 Map of the Roman Empire in 125 during the reign of emperor Hadrian by Andrein with EraNavigator / Wikipedia
- 56 Pompeo Magno / Guido Bertolotti / Wikipedia
- 57 Sermon on the mount by Bloch, Copenhagen / Wikipedia
- 57 Descent of the cross by Rubens, Palais des Beaux Arts de Lille
- 57 Nero, Glyptothek, Munich / Freebase / Wikipedia
- 58 Gold coin of Kanishka, British Museum / Wikipedia
- 58 White Horse Temple by Charnchai Bindusen
- 59 Maitreya Buddha, Thikse Monastery / Payal Vora / www.flickr.com
- 59 Dragon Gate Cave in Luoyang, China / Fanghong / Wikipedia
- 60 Colossal Buddha in Bamian © Paul Almasy/CORBIS
- 60 Colossal Buddha at Bamiyan © Robert Harding World Imagery/Corbis
- 60 Three Brothers / The Field Museum / Wikipedia
- 61 Germania Antiqua / Philip Clüver / www.library.yale.edu
- 62 Natanda by Bhikkhu Panot Gunavattbo
- 62 Bust of Constantine / Art & Culture 104 / www.cultureart.blogspot.com
- 63 Head of Buddha Statue / Hyougushi / www.flickr.com
- 63 Coin of Emperor Gratian / Wikipedia
- 63 Attila with Goat Horns, Pavia, Italy
- 64 Goryeo Buddhist painting, Asian Art Museum of San Francisco / Appleby / Wikipedia
- 65 Bust of Byzantine Emperor Theodosius II © Corbis
- 66 Buddhaghosa by Solius Mendis, Kelaniya Vihara, Colombo, Srilanka / Lankapic / Wikipedia
- 67 Nothern Wei Buddha Statue, Tokyo National Museum
- 68 Carved Columns Ellora / amanderson2/ www.flickr.com
- 68 Romulus Augustus, Rome / www.cngcoins.com / Wikipedia
- 69 Taxila by Charnchai Bindusen
- 71 Bodhidharma by Tsukioka Yoshitoshi / Wikipedia
- 71 Prince Shotoku, Imperial Household Collection / Wikipedia
- 72 Ajanta Caves and Environs © Michael Freeman/CORBIS
- 73 Ellora Caves © Frédéric Soltan/Sygma/Corbis
- 74 Kumbh Mela in Allahabad © Frédéric Soltan/Sygma/Corbis
- 76 Bodhgaya, India / svennemeister / www.flickr.com
- 76 Giant Shivalingam in the Shiva temple © Luca Tettoni/ Robert Harding World Imagery/Corbis
- 76 Vertical-axis winmills © Caroline Mawer, 2011
- 77 Dvaravati Cakka, National Museum, Bangkok / Dvaravati Art, The Early Buddhist Art of Thailand
- 77 Songstan Gampo, Tibet / www.cc.purdue.edu / Wikipedia
- 79 Xuanzang © Lebrecht Music & Arts/Corbis
- 79 Tang Taizong / Wikipedia
- 79 The Prophet Muhammad / BNF, MS Arabe 1489, fol. 5v / Wikipedia
- 79 Kaaba Mirror / Muhammad Mahdi Karim (www.micro2micro.net) / Wikipedia
- 81 Afghanistan Jump-Starts a New Day © David Bathgate/Corbis
- 81 Statue in Mountainside, Afghanistan © Charles & Josette Lenars/CORBIS
- 82 City Skyline with Umayyad Mosque and Souk © Bruno Morandi/Robert Harding World Imagery/Corbis
- 83 Naqsh i Rustam / Ginolerhino 2002 / Wikipedia
- 84 Avalokitesvara, Malayu Srivijaya style / Gunkarta / Wikipedia
- 85 Avalokitesvara, National Museum, Bangkok / Sukon Sikkhakosol / www.learners.in.th
- 86 Surya Majapahit, National Museum of Indonesia, Jakarta / Gunkarta / Wikipedia
- 86 Prajñāpāramitā, Korean Tripitaka / Wikipedia
- 86 Tripitaka Koreana Woodblock / Steve46814 / Wikipedia
- 87 Rajendra coin / http://lakdiva.org/coins/ / Wikipedia
- 87 Statue of Buddha at Todaiji in Nara / Wikipedia
- 87 Todai-ji / Bobak Ha'eri / Wikipedia
- 87 Emperor Shomu, Imperial Collection, Japan / Wikipedia
- 88 Buddha, Pala Dynasty, Musee Guimet, Paris / Wikipedia
- 89 Center of Vikramshila / Devesh.bhatta / Wikipedia
- 89 Caliph Harun al-Rashid / http://miniaturesinancientart.com
- 90 Aryabhata, India / Wikipedia
- 91 Nalanda by Charnchai Bindusen
- 92 Buddha's life from a Prajna-paramita Manuscript, Northeast India. courtesy of Freer Gallery of Art, Smithsonian Institution, Washington, D.C.:Purchase, F1930.88
- 91 Temple at Chaiya, Thailand © Michael Freeman/CORBIS
- 92 Borobudur, Indonesia / 123RF Stockphoto
- 93 Shankaracharya, Ravi Varma's Studio / www.columbia.edu
- 93 Buddha statue in a perforated stupa © Graham Uden/ Redlink/Corbis
- 94 The temple of the Shringeri Math / www.columbia.edu / itc/mealac/pritchett
- 94 OTTO I, King of Germany, fineartamerica.com
- 94 Papa Giovanni XII / www.romamedioevale.it / Wikipedia
- 95 Shiva Statue / Deepak Gupta / Wikipedia
- 96 Reclining Buddha in Gal Vihara, Polonnaruwa / Lankapic / Wikipedia
- 97 Devagiri Fort / Wikipedia
- 97 Gomatesvara, Mysore / jshyun / www.flickr.com
- 98 Sultan Mahmud of Ghazni / Wikipedia
- 99 Khajuraho by Charnchai Bindusen
- 99 Prang Sam Yod / .Live.Your.Life. / www.flickr.com
- 99 The Windsor Martyrs burned at the stake in 1543 © Stefano Bianchetti/Corbis
- 100 Mahmud & Ayaz, and Shah Abbas, Reza Abbasi Museum / Wikipedia
- 100 Koning Anawrahta © Leo Koolhoven / www.flickr.com
- 101 Metal movable / Willi Heidelbach / Wikipedia
- 101 University of Bologna © Stephanie Maze/CORBIS
- 101 One the entrance of Sorbonne, in Paris / David Monniaux / Wikipedia
- 101 Oxford University / 123 RF Stockphoto
- 102 Dhakeshwari Temple in 1890 / Wikipedia
- 102 1099 Siege of Jerusalem, National Library, Paris
- 103 Old Inca wonder / MarcoE / www.flickr.com
- 103 Ankor Wat / rosskevin756 / www.flickr.com
- 104 The screen and the mosque courtyard, Qutbminar / www.columbia.edu/itc/mealac/pritchett
- 104 Iron Pillar in Qutab Minar Complex © Hulton-Deutsch Collection/CORBIS
- 106 Hindu Priest, India / The Library of Congress, LC-B2-2350-16
- 107 Khwarezm Shah Ala Ad Din Mohammad / Wikipedia
- 108 Shri Mahakali Mata / pritchett / www.columbia.edu
- 108 Genghis Khan, National Palace Museum, Taipei / Wikipedia
- 109 The Khajuraho Temples © Frédéric Soltan/Sygma/Corbis
- 110 The Taj Mahal at dawn © Christophe Boisvieux/Corbis
- 112 Tripitaka Koreana in Haeinsa / Lauren Heckler / Wikipedia
- 113 Gregory IX by Raffaello Sanzio, Palazzi Pontifici, Vatican
- 113 Statue of Saladin in Damascus / Godfried Warreyn / Wikipedia
- 114 Golden Buddha Statue in Thailand © Christophe Boisvieux/Corbis
- 114 Sukhothai / 123RF Stockphoto
- 114 Inscription No.1 (King Ramkhamhaeng) © Michael Freeman/ CORBIS
- 114 Knig Ramkhamhaeng the Great / www.wapedia.mobi

- 115 An Ottoman Mamluk by Carle Vernet / Wikipedia
- 115 Monsieur Duclé, Mameluke de la Garde, 1850, The Anne S. K. Brown Military Collection / Brown University Library
- 116 The Portrait of Kublai Khan by Anige, National Palace Museum, Taipei
- 119 Boat Quay, Singapore © Romain Cintract/Hemis/Corbis
- 120 Ayutthaya by Krisda Nithananond
- 120 Ayutthaya / 123RF Stockphoto
- 121 Ancient Hampi City Center / Wikipedia
- 122 Timur by M. Gerasimov / www.museum.ru / Wikipedia
- 122 Timur the Lame, Gallery of Art in Lviv / Wikipedia
- 122 Map of the city and fort at Malakka / Wikipedia
- 124 Youngle Dadian Chinese Encyclopedia / Wikipedia
- 124 Younle Emperor / Wikipedia
- 125 Emerald Buddha, Wat Phra Kaeo © Luca Tettoni/Robert Harding World Imagery/Corbis
- 125 Wat Bodharammahavihar / พระนารายณ์ / www.cm77.com
- 126 Iudea, Rijksmuseum, Natherland
- 126 Crowned Buddha Head © Luca I. Tettoni/CORBIS
- 128 Gutenberg Bible, Museum of Printing History, Houston / Andromeda8236 / www.flickr.com
- 128 Constantine XI Palaiologos, Greece / Wikipedia
- 128 Michelangelo by Baccio Bandinelli, Musée Du Louvre, Paris
- 129 Pope Sixtus IV by Melozzo da Forlì, Vatican Museum
- 129 Jews Prying in the Synagogue by Maurycy Gottlieb, 1878
- 130 Portrait of Amerigo Vespucci, Portrait of Amerigo Vespucci, National Library of Australia / nla.pic-an2310320
- 130 Columbus by Ridolfo Ghirlandaio, c. 1520, Museum of the sea and navigation of Genoa
- 130 Pope Alexander VI by Cristofano dell'Altissimo (1525-1605), Corridoio Vasariano Museum, Florence
- 131 The Cantino World Map, Biblioteca Estense, Modena, Italy
- 132 Vasco Da Gama by Antonio Manuel da Fonseca (1796-1890), National Maritime Museum, London
- 133 Map of Goa / Braun and Hogenberg / Wikipedia
- 133 King Manuel I of Portugal / Wikipedia
- 133 Aztec sun stone replica / Gryffindor / Wikipedia
- 134 Guru Nanak Dev / punjabwallpaper.wordpress.com
- 134 Native American, Bibliographisches Institut, Leipzig
- 135 Shahenshah Babar © Muhammad Naeem, Lahore-Pakistan
- 135 Sultan Selim I / Wikipedia
- 136 Martin Luther / Wikipedia
- 136 Ferdinand Magellan, Museo Naval de Madrid
- 137 Doi Suthep, Chiang Mai, Thailand © Sopon Supamangmee, www.soponphotography.com
- 137 Pope Clement VII by Sebastiano del Piombo (1485-1547)
- 138 Pope Paul III by Tiziano Veccelli, Galleria Nazionale di Capodimonte
- 138 Pope Sixtus V / www.papalartifacts.com
- 138 Nicolaus Copernicus, Regional Museum in Torun
- 138 Giordano Bruno, Livre du recteur (1578), University of Geneva
- 138 Portrait of Galileo Galilei by Justus Sustermans, National Maritime Museum, London
- 139 Portrait of Mary I of England, by Hans Eworth
- 139 King Frances II of France and his wife by François Clouet
- 139 Saint Bartholomew's Day Massacre by François Dubois, Musée cantonal des Beaux-Arts, Lausanne
- 140 Portrait of Elizabeth I © The Print Collector/Corbis
- 140 Philip II of Spain by Sofonisba Anguissola, Prado Museum, Madrid, Spain
- 141 Kanyakumari © sundarapandian / www.flickr.com
- 142 King Nareuan / Mix vasuvadh / Wikipedia
- 143 The tomb of Akbar Shah, The Ames Library of South Asia at the University of Minnesota
- 143 Koning Bayint Naung / LeoKoolhoven / www.flickr.com
- 144 Buddha Daibutsu, Kamakura, Japan /Dirk Beyer/wikipedia
- 144 Commodore Matthew C. Perry, http://hdl.loc.gov/loc.pnp/cph 3g07502
- 144 Ernest Crofts' A Scene from the Thirty Years' War, 1884 - Leeds Art Gallery
- 145 Portrait of James I of England by Paul Van Somer, ca 1620
- 146 Replica of Mayflower Sailing © Bettmann/CORBIS
- 146 Pilgrim's Landing by Edward Percy Moran (1862-1935), Pilgrim Hall Museum, Plymouth, Mass.
- 146 Redraft of the Castello Plan New Amsterdam in 1660 / New York Historical Society Library, Maps Collection
- 146 Galileo facing the Roman Inquisition, painting by Cristiano Banti, 1857
- 146 Shah Jahan © Muhammad Naeem, Lahore, Pakistan
- 146 Mumtaz Mahal © Muhammad Naeem, Lahore, Pakistan
- 146 Aurangzeb Alamgir © Muhammad Naeem, Lahore, Pakistan
- 147 Taj Mahal / 123RF Stockphoto
- 147 Portrait of Cardinal Richelieu by Philippe de Champaigne, National Gallery, London
- 148 King Narai the Great of Siam by Clestur / Wikipedia
- 149 Constantin Phaulkon, 17th century print
- 149 Siamese Embassy To Louis XIV by Nicolas Larmessin
- 150 Nader Shah Afshar, Victoria & Albert Museum, London
- 150 View of Peacock Throne © Bettmann/CORBIS
- 150 Portrait of Louis XIV, Hyacinthe Rigaud (1659–1743), Louis XIV Collection, Louvre Museum
- 151 Vigil of Queen Mother's grandsons © Pool Photo / Corbis
- 152 Ganges River at sunset © Destinations/Corbis
- 154 Portrait of Warren Hastings by Lemuel Francis Abbott
- 154 Spinning Mule / Pezzab / Wikipedia
- 154 Watt's steam engine / Nicolas Perez / Wikipedia
- 155 Sir William Jones, The James Smith Noel Collection
- 155 Samuel Johnson by Joshua Reynolds, Tate Gallery
- 157 King Taksin Statue / Ian Fluck / www.flickr.com
- 157 Wat Arun at Sunset / Stuck in Customs / www.flickr.com
- 158 The Old Asiatic Society Building / Wikipedia
- 158 Captain James Cook, 1728–79 by William Hodges, 1775–76
- 158 Statue of Liberty, NY /William Warby / www.flickr.com
- 159 Bronze medal of James Prinsep by William Wyon, National Portrait Gallery, London
- 159 Paper strip with writing in Kharoshthi. 2-5th century CE, Yingpan, Tarim Basin, Xinjiang Museum
- 159 George Washington (1732-1799), by Gilbert Stuart, Yale University, New Haven, Conn
- 159 Adam Smith, 1738 - 1822 by Lemuel Francis Abbott
- 159 Liberty Bell, Philadelphia / Ben Schumin / Wikipedia
- 159 John Frederick William Herschel (1792-1871) / Smithsonian Institution Libraries
- 160 King Buddhayodfah the Great of Siam by Chalerm Nagirak
- 160 The Three Seals Law / Wikipedia
- 161 Wat Poh Bangkok © Javier Baranda, Spain / www.flickr.com
- 162 British officers with Gurkhas © Hulton-Deutsch Collection/ CORBIS
- 162 Representation of the Declaration of the Rights of Man and of the Citizen in 1789
- 163 Kemmendine Attack by J.Moore, 19th Century
- 163 British Attack in Burma by J.Moore, 19th Century
- 163 Napoleon in his King of Italy gown, 1805, by Andrea Appiani
- 163 Arthur Wellesley, 1st Duke of Wellington by Robert Home, 1804, National Portrait Gallery, London
- 163 The Battle of Waterloo, 1852 by Clément Auguste Andrieux

- 163 Thomas Hopkins Gallaudet © CORBIS
- 164 King Buddhalertlah of Siam by Chalerm Nagirak
- 164 Monumento a Louis Braille / Rodolfo / www.flickr.com
- 164 Wood-carved Braille code by Christophe MOUSTIER / Wikipedia
- 165 King Nangklao of Siam / soham pablo / www.flickr.com
- 166 Friedrich Fröbel / http://hdl.loc.gov/loc.pnp/LCDIG-pga-00127
- 166 Matthias Jacob Schleiden by Carl Schenk, ca 1855
- 166 Theodore Schwann by Henry Smith Williams, 1904
- 116 Richard Owen, c.1870 / Wikipedia
- 166 Friedrich Engles by George Lester, 1868
- 166 Karl Marx by John Mayall, 1875, International Institute of Social History in Amsterdam
- 167 Phukhaothong, Wat Saked, Bangkok / 123RF Stockphoto
- 168 Queen Victoria by Alexander Bassano, 1882. National Portrait Gallery, London
- 168 Sir John Bowring, by John King
- 168 F. B. Sayre, Prints & Photographs Division, Library of Congress, ggbain 15346
- 168 Woodrow Wilson, Prints & Photographs Division, Library of Congress, cph. 3c32907
- 169 Charles Darwin by J. Cameron, 1869
- 169 John Dewey © Corbis
- 170 Alexander Cunningham, Santonio Museum of Art, Texas / Mike Fitzpatrick
- 170 Abraham Lincoln, Prints & Photographs Division, Library of Congress, cph.3a53298
- 171 Archaeological Survey of India, Muradpur, India (1905-1920) / www.kerninstitute.leidenuniv.nl
- 171 Gettysburg National Monument by Henry Hartley / Wikipedia
- 172 Mississippi Ku-Klux, Prints & Photographs Division, Library of Congress, cph.3a50075
- 172 Klu Klux Klan Members Burning Cross © William Campbell/Syigma/Corbis
- 172 Nobel Prize medals, Erik Lindberg (1873-1966) / Jonathunder / wikipedia
- 172 Portrait of Alfred Nobel by Gösta Florman (1831–1900)
- 173 Reminton no.1 Typewriter 1870 © Corbis
- 173 Portrait of King Mindon, Mandalay Palace, Myanmar / Wagaung / Wikipedia
- 173 Kyuaksa, Kuthodaw Pagoda, Mandalay, Myanmar / Wagaung / Wikipedia
- 174 Portrait of Sir Edwin Arnold © Bettmann/CORBIS
- 174 Rhys Davids / Pali Text Society
- 174 Portrait of Alexander III by I.N. Kramskoi (1837-1887)
- 174 John Maynard Keynes © Corbis
- 174 Pali Tipitaka of King Chulalongkorn the Great, courtesy of The International Tipitaka Project / www.tipitakahall.net
- 176 Anagarika Dharmapala / Wikipedia
- 176 Thawon Watthu Bldg., Bangkok by Thongsook Changvijjukarn
- 178 Bodhgaya after Renovation / Wikipedia
- 178 Wilhelm Conrad Röntgen / Wikipedia
- 178 Wilhelm Röntgen's first x-ray by Wilhelm Röntgen,
- 178 The 1896 Olympic Silver Medal by Nicolas Gysis, 1896
- 179 Mahabodhi Society, India / dhammasociety.org / www.flickr.com
- 179 Statue of Anagarika Dhammapala, Sarnath © Thomas Kappler / www.flickr.com
- 179 D. T. Suzuki by Mihoko Okamura
- 181 Max Planck © Bettmann/CORBIS
- 181 Albert Einstein, Prints & Photographs Division, Library of Congress, cph.3g04940
- 181 Marconi With His Wireless Apparatus © Hulton-Deutsch Collection/CORBIS
- 181 Orville Wrigh, Prints & Photographs Division, Library of Congress, ppmssc 06102
- 181 Wilbur Wright, Prints & Photographs Division, Library of Congress, ppprs 00683
- 181 American Inventor L.H. Baekeland © Bettmann/CORBIS
- 181 Alexander Graham Bell, Prints & Photographs Division, Library of Congress, cph.3a17019
- 181 Sir Joseph Wilson Swan © Bettmann/CORBIS
- 181 Thomas Alva Edison, Prints & Photographs Division, Library of Congress, cph.3b26026
- 183 Bangkok - Chulalongkorn University / Roger Wollstadt / www.flickr.com
- 184 Abdul Aziz Ibn Sa'ud / www.bpeah.com
- 184 King Abdullah I bin Hussein of Jordan, 1951
- 184 Mustafa Kemal Atatürk / Zeynep / www.flickr.com
- 185 Portrait of King Prajadhipok © Bettmann/CORBIS
- 186 Clyde W. Tombaugh © Bettmann/CORBIS
- 186 Charles A. Lindbergh, Prints & Photographs Division, Library of Congress, LC-B2- 5897-15
- 187 Buddhadasa Bhikkhu / Buddhadasa Indapañño Archives
- 187 Dome of Thammasat / ScorpiantPK / Wikipedia
- 188 Atomic Bombing of Japan, Necessary Evil
- 188 Harry Truman, Prints & Photographs Division, Library of Congress, cph.3c17122
- 188 Scene of destruction in a Berlin street / IWMCollections IWM Photo No.: BU 8604
- 189 Little Boy Nuclear Weapon / United States Department of Energy, U.S. federal government
- 189 Fat Man Nuclear Device / U.S. Department of Defense, U.S. federal government
- 189 Pearl Harbor Attack, 7 December 1941 / USS West Virginir
- 190 Buddha's footprints, Mahabodhi Temple © Photosindia/
- 192 John Atanasoff at a press conference © Bettmann/CORBIS
- 192 ENIAC © Paul W Shaffer, curator for the University of Pennsylvania ENIAC Museum / Wikipedia
- 192 UNIVAC II / U. S. Navy Electronics Supply Office / Wikipedia
- 192 Altair 8800 Computer by Michael Holley / Wikipedia
- 193 IBM 1130 console by Bob Rosenbloom / Wikipedia
- 193 FGCS, PIM/m1 / Nixdorf / Wikipedia
- 193 MacIntosh Plus / Rama / Wikipedia
- 193 Motorola Dyna TAC 8000X / Redrum0486 / Wikipedia
- 195 Dr. Oswald T. Avery © Bettmann/CORBIS
- 195 Mao Tse Tung © Roman Soumar/CORBIS
- 197 Mahatma Gandhi © Hulton-Deutsch Collection/CORBIS
- 198 Wat Thai Buddhagaya, Bihar / watthaibuddhagaya.com
- 198 The Way of The Buddha by Bhikkhu C. Buddhivaro
- 199 Buddhamonhol, Nakhonpathom by Thongsook Changvijjukarn
- 199 Phrasrisakyadasapalanyan, Nakhonpathom by Krisda Nithananond
- 200 Chaththa Samgiti / Tipitaka International Council B.E. 2500 (1956) / www.dhammasociety.org
- 201 Sputnik I, National Air and Space Museum / NASA
- 201 The Buddha and Pancavaggiya, water-color painting by Chakrabhand Posayakrit, courtesy of The Chakrabhand Posayakrit Foundation © All rights reserved
- 202 Tibet, Lhasa: Potala Palace © Fridmar Damm/Corbis
- 202 S.S. o Dalai Lama / Elton Melo / www.flickr.com
- 202 Theodore Maiman & the world's first laser / Kathleenfmaiman / wikipedia
- 202 Sirimavo Bandaranaike, Prime Minister of Ceylon © Bettmann/CORBIS

- 203 Pope John XXIII / John McNab / www.flickr.com
- 203 Buddhapadipa Thai Temple © Tomasz Nowak / www.flickr.com
- 204 Hippies 1960s / brizzle born and bred / www.flickr.com
- 204 Sharing a joint, Palm Springs / Wikiwatcher1 / Wikipedia
- 204 Prabhupada Dancing at Bhakt / aquarius2001.worldpress.com
- 204 Hare Krishna Grigory © Kubatyan/shuttlerstock
- 205 Wat Dhammaram by Weerasak Witthawaskul, Chicago
- 206 Pol Pot In The Cambodian Jungle © Bettmann/CORBIS
- 207 Wat Phra That Phanom, Thailand / Matthew Gold / www.flickr.com
- 207 King Savang Vatthana, Royal Lao Army Paywar Calendar / Wikipedia
- 207 Souvanna Phouma / www.msxlabs.org
- 208 Ho Chi Minh, 1946 / Báo Cà Mau / Wikipedia
- 208 Bombing in Vietnam, Lt. Col. Cecil J. Poss, 20th TRS on RF-101C, USAF.
- 208 Dead Vietcong by: SP5 Edgar Price Pictorial A.V. Plt. 69th Sig. Bn. (A) / Vietnam Center and Archive
- 209 Jim Jones © STEPHANIE MAZE/San Francisco Chronicle/Corbis
- 209 Heng Samrin © Pascal Manoukian/Sygma/Corbis
- 209 The King of Cambodia, Norodom Sihamoni © Christian Liewig/Corbis
- 209 Prince Norodom Ranariddh, FUNCINPEC leader © Les Stone/Sygma/Corbis
- 209 Samdech HUN SEN / Trade Promotion Department, Cambodia
- 210 Luang Por Chah, ABM Photo Archives
- 210 Luang Por Sumedho, ABM Photo Archives
- 210 Cittaviveka Buddhist Monastery by Bhikkhu Gavesako, CBM
- 210 Amaravati Buddhist Monastery, ABM Photo Archives
- 210 Korean Reverend Sun Myung Moon © Ira Wyman/Sygma/Corbis
- 210 Maharishi Mahesh Yogi / Galaxy fm / www.flickr.com
- 210 A.C. Bhaktivedanta Swami Prabhupada / Eequor / Wikipedia
- 210 Bhagwan Shree Rajneesh / The Oregon Historical Society / www.ohs.org
- 211 BUDSIR VI by Bhikkhu C. Buddhivaro
- 212 Fall of the Wall 1989 © dpa/dpa/Corbis
- 212 UN Conference on Environment and Development, United Nations Photo/www.flickr.com
- 213 Mug shot of David Koresh by McLennan County Sheriff's Office / www.therightperspective.org
- 213 Timothy James McVeigh, courtesy of Gary Hunt, www.outpost-of-freedom.com
- 213 Shoko Asahara © nekkymomo / www.flickr.com
- 213 Marshall Herff Applewhite © Brooks Kraft/Sygma/Corbis
- 214 Afghanistan Jump-Starts a New Day © David Bathgate/Corbis
- 214 Dr. Ian Wilmut with Sheep © Remi Benali/Corbis
- 214 Pope John Paul II © Bernard Bisson/Sygma/Corbis
- 215 Image of explosive destruction of Bamiyan buddhas by the Taliban, March 21, 2001./ CNN (To illustrate the historic event of the destruction of the Bamiyan buddhas, in the context of religious supression of some art)
- 215 Afghanistan © Alexandra Boulat/VII/Corbis
- 216 Taj Mahal by Krisda Nithananond
- 221 Visakha at Buddhamonthol by Kan Arthayukti
- 230 Richard Owen by John van Voorst, 1879
- 233 Dicraeosaurus by Linda Bucklin, shutterstock images
- 233 Tyrannosaurus Rex by Catmando, shutterstock images
- 234 Dinosaurier im Hauptbahnhof, Alexander Hüsing from Berlin, Deutschland / Wikipedia
- 234 Parasaurolophus, Field Museum, Lisa Andres from Riverside / Wikipedia
- 234 T. rex , Manchester Museum, Picture by Billion, Wikipedia
- 234 Archaeopteryx lithographica, Museum für Naturkunde in Berlin, H. Raab / Wikipedia
- 234 Edmontosaurus,Ballista / Wikipedia
- 234 Pelvic bone of Tyrannosaurus rex, Ballista / Wikipedia
- 238 Map illustrating the current (post 2011) International Date Line / Lambiam / Wikipedia
- 239 Depiction of how the day changes at the International Date Line by Another Matt / Wikipedia
- 239 Pha Chanadai (พาชนาด) <http://www.weekendhobby.com>
- 240 Henry Ford, Hartsook, Prints & Photographs division, Library of Congress, cph.3c11278
- 240 1928 Ford Model A Business Coupe, Crawford Auto Aviation Museum in Cleveland, Ohio, by Douglas Wilkinson
- 241 Ford company, USA, 1913 / Wikipedia
- 242 Charles Lindbergh, with Spirit of St. Louis, Prints & Photographs division,Library of Congress, cph.3a23920
- 244 Balloon landing in Mashgh square, Iran (Persia), c 1850, Iranway / Wikipedia
- 244 USS Macon (ZRS-5), NASA Ames Resarch Center (NASA-ARC) / Wikipedia
- 244 De Havilland Comet 1 G-ALYW of BOAC, RuthAS / Wikipedia
- 244 Spirit of St-Louis, National Air and Space Museum, Ad Meskens / Wikipedia
- 244 Boeing 747 of Pan Am, Eduard Marmet / Wikipedia
- 244 A left side view of an Air France Concorde, PH3 Caffaro / Wikipedia
- 245 Amelia Earhart, Prints & Photographs division, Library of Congress, cph.3c12514
- 246 Braun HF 1 television receiver, Germany, 1958, Oliver Kurmis / Wikipedia
- 247 Primer boligrafo marca "birome", by Roberto Fiadone / Wikipedia
- 247 Ladislao Biro. Circa 1978, CRONICA LOCA de maravillas / Wikipedia
- 248 Ancient sundial from Marcianopolis, Museum of Mosaicas, Devnya, Bulgaria, Edal Anton Lefterov / Wikipedia
- 248 ancient CLOCK.PERSIA, Maahmaah / Wikipedia
- 250 Antique sandglasses, The weaver at de.wikipedia
- 250 Grandfather clock, Photo by Quadell / Wikipedia
- 250 John Harrison's famous chronomete, Racklever / Wikipedia
- 250 Nuremberg Egg, Germanisches Nationalmuseum Nuremberg, Pirkheimer / Wikipedia
- 250 Big Ben clock tower, London, England, Aaron F. Ross, www.dr-yo.com
- 250 Atomic Clock FOCS-1 (Switzerland), METAS / Wikipedia
- 250 Christiaan Huygens: Clock and Horologii Oscillatorii, Museum Boerhaave in Leiden, Netherlands, Rob Koopman / Wikipedia
- 250 Portrait of Christiaan Huygens (1629-1695), Bernard Vaillant
- 254 The headquarter of Association of Southeast Asia Nations (ASEAN) by Gunawan Kartapranata / Wikipedia
- 254 The flags of ASEAN nations by Gunawan Kartapranata / Wikipedia
- 256 Astronaut Buzz Aldrin on the moon, NASA
- 257 Astronauts of Apollo 11, NASA
- 257 Apollo 11 Lunar Module Pilot Buzz Aldrin's bootprint, NASA / Buzz Aldrin
- 257 Buzz Aldrin, NASA Apollo Archive, Neil Armstrong

ดัชนี ลำดับเหตุการณ์ ลำดับเวลา

ก่อนพุทธศักราช

ก่อนพุทธกาล อารยธรรมชมพูทวีป หน้า 3
๑๖ แคว้นแห่งชมพูทวีป 7
โยนิก ที่เกิดปราชญ์กรีก 7
ประสูติ-ตรัสรู้-ประกาศพระศาสนา 8
ประดิษฐานพระศาสนาในแคว้นมคธ 9
พุทธประวัติตรัสเล่า 10
๔๕ พรรษาแห่งพุทธกิจ 18
บาบิโลเนียใช้ไม้สีกอินเดีย 18
เล่าจื้อ ขงจื้อ ปราชญ์แห่งจีน 19
พุทธกิจประจำวัน 20
เปอร์เซียขึ้นครองกรีก 20
โยนิก: ไอโอเนีย-บากเตรีย 21
ต้นแบบสังคายนาและพุทธปัจฉิมวาจา 21
สังคายนา ครั้งที่ ๑ 24

พ.ศ. 1 - 100

การนับพุทธศักราช หน้า 25
สายอชัตศัตรูลีนวงศ์ สู่ปาฏลีบุตร 25
ก่อนเป็นอเมริกา 25
ขึ้นยุคกรีกแห่งเฮเธนส์ 26
ปราชญ์กรีกแห่งเฮเธนส์ 27
เพลโต ต่อด้วยอริสโตเติล 27
สังคายนา ครั้งที่ ๒ 28
คัมภีร์เก่าของยิว-คริสต์ 29

พ.ศ. 101 - 200

เกิดนิกายในพระพุทธศาสนา หน้า 28
ราชวงศ์นั้นทะ ครองมคธ 29
เรื่องข้างเคียงในอินเดีย (มหากาพย์ มหาภารตะ) 29
อเล็กซานเดอร์กลับไป จันทรูปต์ขึ้นมา 30
กรีก รบ-สงบ-ส่งทูต สู่ปาฏลีบุตร 31
กรีก เข้าแดนชมพูทวีป 31
แม่ทัพกรีกตั้งอาณาจักร 31
อียิปต์ขึ้นเป็นศูนย์กรีก 32

พ.ศ. 201 - 300

เข้าสู่ยุคโคกมหาราช หน้า 32
อโคกมหาราช จักรพรรดิธรรมราชา 32
สีบอโคก ถึงคลีโอพัตรา 33
เรื่องข้างเคียงในอินเดีย (รามเกียรติ์: พระราม-นางสีดา) 33
นโยบาย “ธรรมวิชัย” 34
จาริกอโคก 35
โรมันรุ่ง กรีกเลื่อนลับ 37
สังคายนาครั้งที่ ๓ และส่งศาสนทูต 38
๙ สาย มีไทยและจีน ด้วย? 39
พุทธศาสนาตั้งมั่นในลังกา 39
พุทธศาสนาบนเส้นทางสู่จีน 39
มหาสถูปสาญจี อยู่ในสภาพดีที่สุด 40
มหาสถูปสาญจี กับวิทิสาทวี 40
จีนชื่อย่อเต้ สร้างกำแพงเมืองจีน 40
กษัตริย์พราหมณ์ก่การจัดพุทธศาสนา 42
กรีก รุ่งที่โยนิก 42

พ.ศ. 301 - 400

พญามิลินท์ป็นโยนิก ย่อยกพุทธศาสนา หน้า 43
เรื่องข้างเคียงในอินเดีย (ลัทธิไศวะ-ลัทธิโยคะ) 43

พ.ศ. 401 - 500

เทคโนโลยี: เกิดกังหันน้ำ หน้า 43
สามอาณาจักรทมิฬ 44
กษัตริย์ทมิฬเข้าครองลังกา 44

ลังกาเข้ายุคเข็ญ พุทธศาสนาพบวิกฤต 45
แดนทมิฬในยุคอโคก 46
ทมิฬ กับพุทธศาสนา 46
บ้านเมืองสงบ ก็ยังต้องพบปัญหา 46
ทมิฬ กับกรีก-โรมัน-สิงหฬ 47
สังคายนาครั้งที่ ๕ หรือ ๔ 47
อินเดียใต้: แดนทักซิณาบถ 50
พุทธศาสนาในทักซิณาบถ 51
ตะวันตกตอนบน มือซันตา อากเนย์ ม้อมราวตี 52
อุดรธาบถ และมัธยมประเทศ 53
ทางสายใหม่ 54
โรมันเรื่องอำนาจ 55
ถนนโรมัน+ทางสายใหม่ 56
โรมันมาครองยิว 56

พ.ศ. 501 - 600

กำเนิดศาสนาคริสต์ หน้า 57

พ.ศ. 601 - 700

โรมันก่จัดคริสต์ หน้า 57
พุทธศาสนาเข้าสู่จีน 58
พระเจ้ากนิษกะ ผู้ตั้งศกราช 58
สังคายนา ที่มหายานปรากภูตว 59
ชนชาติไทยเริ่มรับนับถือพระพุทธศาสนา 59

พ.ศ. 701 - 800

พามิยาน ศูนย์การค้า ศาสนา ฯลฯ หน้า 60
เปอร์เซียรุ่ง ชมพุทธวิปรวน 60
จีนยุคสามก๊ก 60
งานอชันตา ฟันขึ้นมาและเดินทางต่อไป 61

พ.ศ. 801 - 900

โรมันรวน เพราะบาร์เบเรียน หน้า 61
อินเดียรุ่งใหม่ ในยุคคุปตะ 63
โรมันหันมาถือคริสต์ 62

พ.ศ. 901 - 1000

โรมันกำจัดคนนอกคริสต์ หน้า 63
หลวงจีนฟาเหียนมาบก กล้วยทะเล 64
พุทธศาสนาเข้าสู่เกาหลี 64
จีนกับเอเชียกลาง 65
ฮั่น-อินดู ทำลายพุทธ 65
พระพุทโธสาจารย์ จากชมพูทวีป ไปสืบอรธกถาที่ลังกา 66
ทั่วยุโรปสะท้าน เพราะฮั่นมา 66
จักรพรรดิจินพีโร 67

พ.ศ. 1001 - 1100

มหาวิทยาลัยยวลกี ที่เคยยิ่งใหญ่คู่กับนาลันทา หน้า 67
อซันดาลิกไป เอลโลราเริ่มไม่นาน 68
โรมล่ม ยุโรปเข้ายุคมืด 68
พวกฮั่นทำลายตักสิลา วิชาวมถล่ม 69
ปีแซนทัน มองล่วงหน้า 69
อวสานราชวงศ์คุปตะ 70
ภูมิหลังบีบคั้นที่ขับเคลื่อนอารยธรรม 70
ช่วงต่อสู่ยุคใหม่ ก่อนอินเดียลุกตั้งไฟ 71
กำเนิดนิกายเซน 71
ญี่ปุ่นรับพระพุทธศาสนา 71
หมูถ้อซันดา-เอลโลรา ว่าโดยสรุป 72
ถ้าเดิม เมื่อเริ่มคือวัด แต่ไปมาวัดเป็นวิมาน 73
เริ่มต้นเป็นปูชนียะ ฟันอีกที่เป็นแค่ที่เกี่ยวดู 73
อาณาจักรศรีวิชัยเกิดที่สุมาตรา 76

พ.ศ. 1101 - 1200

พุทธฯ ถูกทำลายอีก ก่อนฟื้นใหม่ หน้า 76
เทคโนโลยี: ล้างงานจากลม 76
ทวาราวดี ในที่แห่งสุวรรณภูมิ 77
พุทธศาสนาเข้าสู่ทิเบต 77
ทั้งฮั่น และศางกะ ถึงอวสาน 77
อินเดียตั้งตัวได้ พุทธรุ่งสุดท้าย 78
จีนเข้ายุคราชวงศ์ถัง 78
ที่แดนอาหรับ กำเนิดอิสลาม 78

เทียนจิง แห่ง นาลันทา 79
พระถังซำจั๋ง แห่ง “ไซอิ๋ว” 80
ตักสิลา ครึ่งเทียนจิง กับฟาเหียน 80
มุสลิมอาหรับยึดเยรูซาเล็ม 80
อียิปต์ ฯลฯ ทอยยสุอิสลาม 80
กาฬพิพชาวยุ โรมใกล้หมดลม 81
อิสลามแตกเป็นสุนี่-ชีอะฮ์ 81
สัมพันธไมตรี จีน-อินเดีย 82
พระราชระอุกลอปลงพระชนม์ 82

พ.ศ. 1201 - 1300

เมืองหลวงใหม่ของกาฬพิพ หน้า 82
ราชทูตจีน จับกษัตริย์อินเดีย 82
หลวงจีนอี้จิง ตามหลังเทียนจิง 83
กาฬพิพตีอหฺรณ-อาฟริกา ยันสเปน 83
หมิงแห่งอินเดียใต้ กับศรีวิชัย 84
พระอนุรุธาจารย์ แต่งคัมภีร์หลักในการเรียนอภิธรรม 84
ศรีวิชัย ที่ควรรู้ 84
หินยานมาก่อน 85
๕๐๐ ปีที่รุ่งเรือง 85
หมิง กับลังกา มีเวรกันมายี่ดียว 85
หมิงหย่งเฉา คราวมีอาณาจักรใหญ่ทางเหนือ 86
เปลี่ย-พัน-ดับ 86
ปาดมทยะ และโจหะ จะลับหรือโรจน การค้าก็รุ่ง 87
ชมพูทวีป ได้ผู้นำใหม่ 88
ลีนวงค์กาฬพิพ เริ่มวงศ์ใหม่ 88
อาหรับทำกระดาศได้จากจีน 88
ปาละ ราชวงศ์พุทธสุดท้าย 89
ปาละ+สถานศึกษา นำวิทยาสู่ศรีวิชัย 89

พ.ศ. 1301 - 1400

กาฬพิพแบกแดดไฟวิทยา หน้า 89
มุสลิมอาหรับทำลายมหาวิทยาลัยยวลกี 90
วิทยา จากอินเดียสู่ยุโรป 90
นาลันทายังอยู่ แต่พรัดันตระ 91

จะเข้ายุคเตอร์กเป็นสุลต่าน 91
พุทธศาสนาแบบมหายานเคยเจริญในภาคใต้ของไทย 91
ฝรั่งจะฟันจักรวรรดิโรมัน 92
ปาละ กับทิเบต และศรีวิชัย 92
อินเดียค่อยสงบได้ ในยุคแบกแดด 92
อาหรับหยุด ตอร์กจะเริ่มบุก 93
คังกราจารย์ ที่อินเดียด้วยกันก็ระแวง 93
สร้าง “บรมพุทโธ” ในยุคของศรีวิชัย 93
จีนยกเต่า ถึงคราวเซนซัน 93
คังกราจารย์ กำจัดพุทธได้อย่างไร 94
รูปร่างเป็นพระ แต่ความรู้ไม่เป็นพุทธ 94
นารายณ์อวตารแล้ว คิระอวตารก็มี 95
พุทธศาสนาอ่อนแรง รอวันถูกทำลาย 95

พ.ศ. 1401 - 1500

ทัพอหฺรณผ่านใกล้ แต่อินเดียยังไม่เข้ายุคสงคราม หน้า 94
ถึงยุคของอาณาจักรทมิฬ โจหะเรืองอำนาจ 96
ปาดมทยะขึ้นเป็นใหญ่ ในแดนทมิฬ 96

พ.ศ. 1501 - 1600

กำเนิดจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ หน้า 95
จีนพิมพ์พระไตรปิฎก พังด้วยสรรพตำรา 95
ที่ศรีลังกา ลีนยุคอนุราชปุระ 96
เมื่อพุทธศาสนาจะสูญสิ้นจากอินเดีย 97
เตอร์กตั้งอาณาจักรรุกเข้ามา 98
ยุคกาฬพิพสงบ สุลต่านรบรุก 98
เตอร์กทำสงครามไป ก็ปลิ้นไป 98
เตอร์กรุก อินเดียไม่อาจตั้งรับ 99
ยุโรปกำจัดคนนอกคริสต์ 99
ไทยอีสานและภาคกลาง มีทั้งเถรวาท มหายาน และ พราหมณ์
เข้ามาปนกัน 99
เตอร์กนำอิสลามสู่กลางใจอินเดีย 100
พม่ารวมตั้งอาณาจักรแคว้นาเขต พุทธศาสนาเถรวาทก็แผ่ขยาย 100
เทคโนโลยี: จีนคิดอีกก้าว 101
อาหรับลง ตอร์กรุ่ง 101

พ.ศ. 1601 - 1700

ปาละลัน เสนาะคือสุดท้าย หน้า 101
เกิดมหาวิทยาลัยในยุโรป 101
ครูเสด: คริสต์-อิสลาม 102
เสนาะ พันอินดูและระบบวรรณะ 102
อารยธรรมเก่าในแดนที่มาเป็นอเมริกา 103
นครวัต อนุสรณ์แห่งอารยธรรมขอมโบราณ 103

พ.ศ. 1701 - 1800

สุลต่านใหม่ ใช้วิธีเก่า: รบมา ปล้นไป หน้า 104
เริ่มยุคมุสลิมครองอินเดีย 104
รุก-ทำลายล้างง่าย ๆ ไม่มีการต่อสู้ 104
พอยุคมุสลิมเริ่ม พุทธจักร้าง 105
เหลือแต่ฮินดู ยังสู้กับมุสลิมต่อไป 106
เตอร์กมา ระลอกใหม่ 106
มหาวิทยาลัยฮินดู อยู่รอดได้ 107
รบกันทั่ว ทั้งข้างนอก ทั้งข้างใน 107
ยุคอาหรับ-เตอร์ก มีมิงโกลมาต่อ 107
ต้นตระกูลชุนโรโตบโต อินเดียก็ถึงคราวตาย 108
เจงกิสข่าน ผ่านไหนแหลกนั้น 108
เดลีรอด เจงกิสข่านไม่เข้า 108
๖๕๑ ปี ที่มุสลิมครองอินเดีย 109
เกาหลีพิมพ์พระไตรปิฎก 112
ปีบตั้งศาลโตสวนศรัทธา เพื่อกำจัดลัทธินอกคริสต์ 113
เตอร์กยึดเยรูซาเล็ม 113
ไทยตั้งอาณาจักรสุโขทัย
พุทธศาสนาเถรวาทสายลังกาวงศ์รุ่งเรือง 114

พ.ศ. 1801 - 1900

เตอร์กวงค์ทาส ตั้งกาหลิปอสำหรับเป็นหุ่น ตัวเองเป็นสุลต่าน 115
เตอร์ก คือผู้ที่กษัตริย์มุสลิมของอาหรับ 115
สมัยกุบไลข่าน มีฝรั่งมารับราชการเมืองจีน 116
มขบพิต คั่นกลาง ต่อศรีวิชัย ก่อนเข้ายุคมุสลิม 117
เตอร์ก ตั้งจักรวรรดิออตโตมานที่ยิ่งใหญ่-ยืนยาว 117
ย้อนทวนความ เส้นทางอิสลามสู่อินเดีย 118

จบสงครามครูเสดส์ ที่คริสต์-อิสลามรบกันมา ๒๐๐ ปี 118
เตอร์กลงได้ ขยายอำนาจในทีกิซนาบถ 119
เมมาเล็ก ได้ชื่อสิ่งหฺประ คือสิงคโปร์ 119
อาณาจักรรมิหฺลันอำนาจ เปลี่ยนเป็นของมุสลิม 120
สุลต่านแห่งเตลี โกลีสันอำนาจ 120
ไทยตั้งอยุธยา ลาวตั้งล้านช้าง 121
ย้อนประวัติของวิชัยนคร 121
พระพุทธศาสนาแบบลังกาวงศ์ เข้าสู่ล้านนา 121

พ.ศ. 1901 - 2000

มิงโกลมา-เตลีมอด หน้า 122
มิงโกลระลอกใหม่ ตีหเทศ อินเดียดรฺสเซีย 122
เทศโนโลยี: เกาหลีอีกก้าวในการพิมพ์ 122
กำเนิดอาณาจักรมุสลิม จุดเริ่มของมาเลเซีย 123
อาณาจักรของจีนคุมครองมะละกา
แต่พอโปรดเกล้าฯ ชื่อมะละกาถูกลบหาย 123
จีนพิมพ์หนังสือสรรพวิชา 124
ออตโตมานเตอร์ก หลังถูกมิงโกลตี ตั้งตัวได้ใหม่ 124
โปรตุเกส เริ่มยุคอาณานิคม 124
พบพระแก้วมรกต ที่เชียงราย
สุดท้ายประดิษฐานที่กรุงเทพฯ 125
สังคายนารัฐแรกของประเทศไทย 125
บ้านเมืองมั่นคงลงตัวเข้มแข็ง
วัดวาเป็นแหล่งการศึกษาของชาวบ้านชาวเมือง 126
เทศโนโลยี: เยอรมันก้าวไกลมาในการพิมพ์ 128
จักรวรรดิโรมันตะวันออกล่มสลาย ยุโรปสิ้นสมัยกลาง 128
ตะวันตกรุ่งเรือง เมื่อตะวันออกร้างแสง 128

พ.ศ. 2001 - 2100

ศาลใหญ่กำจัดคนนอกคริสต์ ตั้งที่สเปน หน้า 129
ยิวแยกยุค และทุกที่ 129
โคลัมบัสค้นพบอเมริกา 130
ปีบให้โปรตุเกสกับสเปนแบ่งโลก ไปหาเมืองขึ้นใต้คนละซีก 130
สองมหาอำนาจมุสลิม ต่างนิกาย แข่งอำนาจกัน 132
โปรตุเกสเปิดอินเดียแก่การหาอาณานิคม 132

เริ่มการค้าทาส จับคนอาฟริกันขายส่งมาอเมริกา 132
โปรตุเกสผู้พิชิตมะละกา คือฝรั่งชาติแรกที่มาผูกสัมพันธ์
และเปิดการค้ากับไทย 132
สเปนล่าอาณานิคมและสมบัติ ในอเมริกา 132
อาณานิคมแรกของโปรตุเกส ในอินเดีย 133
คิดจะสมาน ยิ่งเพิ่มการขัดแย้ง 134
ฝรั่งพาโรครบาดไปแพร่ในอเมริกา เจ้าถิ่นตายตั้งไปไม่ร่วง 134
มุสลิมเตอร์ก ปกครองมุสลิมอาหรับหมดสิ้น 135
จบยุคสุลต่านแห่งเตลี เข้ายุคมุสลิมมิงโกล 135
มุสลิมเตอร์กอาเซียนกลาง
ย้อนทางมาครองมุสลิมอาหรับตะวันออกกลาง 135
เกิดโปรเตสแตนต์ ยุโรปเข้ายุคปฏิรูป 136
เดินเรือหาทางไปมา ได้ชื่อมหาสมุทรแปซิฟิก
อิกทิงพิสูจนว่า โลกนี้กลมจริง 136
พระสิริรังคลาจารย์แห่งล้านนา
ปราชญ์ไทยที่สุกใสในมาตรฐานวิชาการสากล 137
อังกฤษประกาศไม่ขึ้นกับโป๊ป ตั้งนิกายใหม่ของตนเอง 137
โปรเตสแตนต์ปฏิรูป คาทอลิกย้อนปฏิรูป ก็รบกันใหญ่ 138
โป๊ปตั้งศาลสูงสุด กำกับการโตสวนศรัทธาอีกชั้น 138
เริ่มต้นปฏิวัติวิทยาศาสตร์ ขัดกับศาลคริสต์ 138
สเปนนักล่า ทำลายแอสเทคแล้ว ก็ถล่มอินคา 139
พระนางแมรีสะเลงเลือด กวาดล้างโปรเตสแตนต์ในอังกฤษ 139

พ.ศ. 2101 - 2200

สงครามศาสนาในยุโรป หน้า 139
อาณาจักรฮินดูสุดท้าย 140
แมรีสิ้นสมัย น้องแมรีหันไปกำรบาคาทอลิก 140
ฝรั่งเสสาวแรง ต้องเทียบสเปน 140
อวสานแห่งวิชัยนคร 141
มุสลิมครองสุตอินเดีย 141
สงครามสำคัญพลิกผันอารยธรรม 141
โมกุลเริ่มให้เสรีภาพทางศาสนา 141
เสียกรุง ครั้งที่ ๑ พระนเรศวรฯ กู้เอกราช 141
ศาสนาใหม่ของจักรพรรดิอิกบาร์ 143
ญี่ปุ่นปิดประเทศ เมื่อรู้เจตนาหนักบวมที่มักกับนักล่าอาณานิคม 144

คาทอลิก-โปรเตสแตนต์ รบกัน ๓๐ ปี เยอรมนีย่อยยับ 144
“เมื่อบ้านเมืองดี เขาสร้างวัดให้ลูกหลานเล่น” 144
หนีภัยศาสนา สู่อเมริกา หาดิสรภาพ 146
เกาะแมนฮัตตัน นิวยอร์ก ราคา ๒๔ เหรียญ 146
ทัชมาฮาล อนุสรณ์รักตลอดกาล 147
กาลิเลโอขึ้นศาลสอบศรัทธา รอดตายเพราะยอมสละคำสอน 147
บาทหลวงใหญ่ ว่าการแผ่นดินฝรั่งเศส 147
ฝรั่งเศสมา พาการถูกตึกคัก ลงท้ายฝรั่งเศสถูกไล่
พาเมืองไทยเข้าเฝ้า 148

พ.ศ. 2201 - 2300

โมกุลก่อกำจัดฮินดูอีก หน้า 149
ชาห์ตีเดลี ขนทรัพย์ไป 150
ฝรั่งเศสสมัยพระนารายณ์ กำจัดคริสต์ต่างนิกาย 150
อิหร่านทำหันมุสลิมสุหนี่ที่ต่างนิกาย 151
ชาห์ผู้ไม่ชอบสวรรคต 151
ทัพชาห์ทำลายพระ 151
อังกฤษชนะฝรั่งเศส ได้เบงกอล 154
อังกฤษรุ่ง อุตสาหกรรมเริ่ม 154
ปฏิวัติสู่ความก้าวหน้ายุคใหม่ 154
เกิดสยามวงศ์ในลังกาทวีป 155

พ.ศ. 2301 - 2400

อังกฤษร่วมปกครองอินเดีย หน้า 154
อังกฤษสำรวจโบราณสถาน 155
เสียกรุงครั้งที่ ๒ พระเจ้าตากสิน กู้เอกราช ตั้งกรุงธนบุรี 156
กัปตันคุกเดินเรือไป โลกได้รู้จักทวีปออสเตรเลีย
อังกฤษได้อาณานิคม 158
อังกฤษไปศึกษา ตั้งเอเชียสมาคม 158
อังกฤษอ่านจารึกอโศกได้ 159
ประเทศอเมริกาเพิ่งเกิด 159
อิทธิพลใหญ่ต่อโลกเวลานี้ 159
นักดาราศาสตร์อังกฤษ พบความถดถู 159
“... ยอยกพระพุทธศาสนา ป้องกันขอบขัณฑสีมา
รักษาประชาชนและมนตรี” 160

เนปาลเสียเอกราช 162
ฝรั่งเศสสู้ประชาธิปไตย 162
ฝรั่งเศสนำหน้า พาระบบเมตริกแพร่ไปทั่วโลก 162
พม่าหมอตีตราภาพ 163
นะโปเลียนเปลี่ยนโฉมยุโรป 163
ภาษามือ เพื่อคนหูหนวก
ขยายโอกาสในการศึกษาออกไปกว้างไกล 163
วิชาขุขหาหายไปคราวลีนอยู่ยา
กลับฟื้นขึ้นมาเป็นงานใหญ่ 164
กำเนิดธรรมยุติคนิกาย 164
อักษรเบรลล์ เพื่อคนตาบอด
ความก้าวหน้าสำคัญทางการศึกษาและสื่อสาร 164
วัดโพธิ์มีจารึกสรรพวิทยา
เป็นมหาวิทยาลัยเปิดแห่งแรกของไทย 164
หมอบรัดเลย์ ริเริ่มงานการแพทย์และการพิมพ์แก่สังคมไทย 165
ตั้งโรงเรียนอนุบาล ให้การเรียนเป็นประสบการณ์
ที่รำลึกเบิกบาน 166
ได้ข้อยุติพ้องตั้งทฤษฎี ว่าชีวิตประกอบขึ้นด้วยเซลล์ 166
ไดโนเสาร์เพื่อนร่วมยุคของเต่าหายไป บ้างกลายเป็นนก หมดจากโลก
แต่ไดโนเสาร์ แต่ตายยังอยู่มาเป็นคู่ของกระดูกตาย 166
ตั้งฐานความคิดของคอมมิวนิสต์ ไว้ใน
“The Communist Manifesto” 166
สร้างเจดีย์ใหญ่ ได้ภูเขาทอง 167
ร. ๔ ทรงเริ่มพิธีมาฆบูชา 167
อังกฤษมาทำสัญญาค้าขาย
ไทยเปิดประเทศรับอารยธรรมตะวันตก 168

พ.ศ. 2401 - 2500

อินเดียเป็นเมืองขึ้นอังกฤษ หน้า 169
ทฤษฎีวิวัฒนาการอันลือลั่น 169
ศึกษาโดยเด็กเป็นศูนย์กลาง 169
สงครามกลางเมืองจบไป อเมริกาได้เลิกทาส 170
คันทันแรม ผู้ได้ทำคุณไว้ ในการฟื้นฟูสถาน 170
อดีตอันรุ่งเรือง ที่ไม่เหลือแม้ร่องรอย 171
จากรายงานของนักสำรวจ: ความสูญสิ้นเพราะถูกทำลาย 172

องค์กรชาวพิฆาตดำ 172
รางวัลโนเบล (Nobel Prize) เพื่อผู้ทำคุณประโยชน์อันยิ่งใหญ่ 172
เทคโนโลยี: เครื่องพิมพ์ดีดเกิดที่อเมริกา 173
คันทันแรมคิดถึงใคร ที่มาเผาฆ่า 173
แม้แต่ตั้งใจไปชุดพื้น บางแห่งก็ทำไม่ได้ 173
ในกรุง “โรงเรียนหลวงสำหรับราษฎร” เกิดก่อนที่วัดมเหยงคณ์ 173
พม่าสร้างพระไตรปิฎกฉบับหินอ่อน 173
ฝรั่งเศสแห่งสื่อธรรมโด่งดัง 174
ลอนดอน มืองศรัทธาพิมพ์พระไตรปิฎก 174
ลัทธิซิงยิว vs. ลัทธิยิวรักถิ่น 174
ดูโลกปัจจุบัน อย่างมองข้ามนักเศรษฐศาสตร์ท่านนี้ 174
อเมริกาออกหน้า ร่วมด้วยแคนาดา
ชวนจัดเขตเวลาใช้กันทั้งโลก 175
ไทยพิมพ์พระไตรปิฎกเป็นเล่มหนังสือ ชุดแรกของโลก 175
มีโรงเรียนแล้ว ต้องมีโรงพยาบาล เป็นฐานของชีวิตและสังคม 175
ใช้ ร.ศ. แทน จ.ศ. 175
วิทยาลัยแห่งแรกของไทย 176
อนาคาริกธรรมपालะ ผู้นำการฟื้นฟูพุทธศาสนาในอินเดีย 176
ตั้งมหาโพธิสมาคมเป็นฐาน เริ่มงานฟื้นฟูสถาน 177
ตั้งกระทรวงธรรมการ ให้ธรรมะคุมศาสนา
และเป็นแกนของการศึกษา 177
มหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งแรกในประเทศไทย 177
อเมริกันขนานนำเข้ามา อเมริกันหญิงช่วยทุนให้เดินหน้า 178
แม้จะสิ้นชีพ ขอเกิดมาทำงานพุทธศาสนาต่อไป 178
ค้นพบเอกเซอร์ 178
กีฬาโอลิมปิกคืนชีพ 178
ปลูกเมล็ดพืชไว้ ผลผลิตให้ผู้ขึ้นชั้นขมต่อไป 179
ประชัญอินเดียตื่นตัวตามฝรั่ง ตั้งสมาคมทางพุทธ 179
พุทธแบบเซนเด่นก่อน ที่อเมริกา 179
ในหัวเมือง เผด็จพระสงฆ์สอนทั่วราชอาณาจักร 180
แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับแรกของประเทศไทย 180
วิทยาศาสตร์+เทคโนโลยี: ความก้าวหน้าที่ควรสนใจ 181
พ.ร.บ. คณะสงฆ์ ฉบับแรก ยึดจาก “กฎพระสงฆ์” ใน ร. ๑ 182
เฮนรี ฟอร์ด พาอเมริกาก้าวขึ้นมาในอุตสาหกรรมรถยนต์ 182
เมืองไทยเลิกทาส อย่างนุ่มนวล ด้วยวิธีการเป็นขั้นตอน 182

ก้าวใหม่ของการศึกษาพระปริยัติธรรม:

บาลีสอเขียน มีนักรธรรมมาเคียง 182

เมืองไทยเริ่มใช้ “พุทธศักราช” 183

สงครามโลกครั้งที่ ๑:

ความเปลี่ยนแปลงใหญ่ ที่นำสู่ความเปลี่ยนแปลงต่อไป 183

หอพระสมุทสำหรับพระนคร ก่อนมาเป็นหอสมุดแห่งชาติ 183

เกิดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยแห่งแรกของประเทศไทย 183

รัสเซียไปเป็นคอมมิวนิสต์ ออดโตมานมาถึงอวสาน 184

เตอร์กฟูบ อาหรับฟื้นฟูเข้าทางที่จะฟู 184

จากจักรวรรดิออตโตมาน เป็นสาธารณรัฐเตอร์กกี 185

เตอร์กสลัดความเป็นรัฐอิสลาม 185

จับกุมมุสลิมเตอร์ก มุสลิมอาหารับตั้งตัวขึ้นใหม่ 185

พระไตรปิฎกบาลีเมืองไทย พิมพ์ใหม่ครบชุดครั้งแรก เรียกว่า

“ฉบับสยามรัฐ” 185

วีรบุรุษผู้มิชชัน นำความสำเร็จมาให้แก่เพื่อนร่วมชาติ

และมวลชาวโลก 186

พระเถรเรียนนักรธรรมกันสืบมา

คฤหัสถ์เริ่มมีธรรมศึกษาให้เรียน 186

นักดาราศาสตร์อเมริกัน พบดาวยม 186

เมืองไทยเปลี่ยนการปกครองเป็นประชาธิปไตย 186

กำเนิดพุทธศาสนิกชน และสวนโมกขพลาราม 187

ราชบัณฑิตยสถาน เครือข่ายทางปัญญา

แหล่งอ้างอิงทางวิชาการ 187

มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง

มาเป็นมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 187

ทีวี ใฝ่ลมนิต ดิตสงครามโลก ๖ ปี จน ๒๔๘๘ ผ่าน

จึงบานไม่หุบ 188

สงครามโลกครั้งที่ ๒:

คนตาย ๔๕ ล้าน สู่อวสานของลัทธิอาณานิคม 189

วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี: ความก้าวหน้าที่ควรสังเกต 192

๑ มกราคม เป็นวันขึ้นปีใหม่ 194

กระทรวงธรรมการ กับกระทรวงศึกษาธิการ

กลับกันไปมา เป็นปัญหามานาน 194

พระได้ พ.ร.บ. คณะสงฆ์ใหม่

ตามยุคสมัยของระบบการปกครอง 194

ก้าวสำคัญของพันธุศาสตร์ 195

จุดเริ่ม สูปัญหาอาหรับกับยิว 195

สมัยนี้มีปากกาถูกลิ้น หาได้แสนง่าย เขียนได้แสนสบาย

งานอย่างเลิศที่แสนดี น่าจะได้ผลิตได้มีขึ้นมากมาย 195

จีนเปลี่ยนเป็นคอมมิวนิสต์ 195

ชมพูทวีปได้อิสราภาพ แต่ต้องแยกเป็นอินเดีย ปากีสถาน 197

พระเจ้าอโศกนำพระพุทธศาสนาเข้ามาไว้ในธงชาติอินเดีย 197

ผู้ชู “อหิงสา” ถูกพิฆาตเพราะความกลัววิหิงสา 197

นาลันทาใหม่ ตั้งขึ้นไว้เป็นอนุสรณ์แห่งนาลันทาโบราณ 197

รัฐบาลอินเดียฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ ได้อนุสรณ์ใหม่ 198

กำเนิดพุทธมณฑล 198

พุทธศาสนาเริ่มฟื้นขึ้นมาในตัวคน 199

พระมหากษัตริย์ไทยทรงสืบประเพณีบวชเรียน 200

พม่าฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ ด้วยฉัตรสูงศักดิ์ 200

ไทยฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ ให้เกิดพุทธมณฑล 200

โซเวียตปล่อยดาวเทียม อเมริกาเปลี่ยนแนวการศึกษา 201

พ.ศ. 2501 - 2547

ฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษแล้ว ได้บูชาในวันเทัญอาสาหะทุกปี

หน้า 201

แผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ -

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 201

ทิเบตหนีจีน ไปก้าวหน้าในอเมริกา 202

อเมริกันจะเริ่มใช้เลเซอร์ 202

ศรีลังกา มีนายกรัฐมนตรีหญิงคนแรกของโลก 202

คนรุ่นใหม่ ไม่รู้ว่า คุณปู่ตายอายุ แค่ใช้เครื่องดูเวลา

ทั้งยุ่งยากใช้เงินเสียเวลาแคไหน 202

อีกก้าวของพันธุศาสตร์ 202

บ้านเมืองปฏิวัติ การปกครองคณะสงฆ์ก่อนุวัติ 203

คริสต์คาทอลิกปรับตัวครั้งใหญ่ - วางนโยบายใหม่ 203

เมืองไทยเป็นที่ตั้งถาวรของสำนักงานใหญ่ พสล. 203

วัดไทยแห่งแรกในตะวันตก 203

อาเซียน/ASEAN ตั้งเป้าหมายไว้

ประชาคมอาเซียน จะมีได้ทันปี ๒๕๔๘/2015 203

“ฮิปปี” บ่งชี้ปฏิกิริยาภายในต่อสังคมวัตถุนิยม 204

อย่างก้าวแรกบนดวงจันทร์ 205

ฝรั่งเข้ายุคตื่นตระหนกปัญหาสิ่งแวดล้อม 205

เกิดวัดไทยแห่งแรกในอเมริกา 205

UN จัดประชุมใหญ่ ทหาทางแก้ไขปัญหาล้างแควล้อม 206

พันธุศาสตร์ก้าวต่อไปถึงตัดแต่งยีน 206

เขมรแดงเข้ามา เปลี่ยนกับพูชาเป็นคอมมิวนิสต์ 206

พระธาตุพนม ล้มแล้วคืนคง ยืนยงเป็นมิ่งปฐนีย์ 207

ลาวเล็กรบ จบลงด้วยคอมมิวนิสต์ 207

เวียดนามรวมประเทศ เป็นคอมมิวนิสต์ 208

วันโลกประลัยใกล้เข้ามา คนกาทลนลาน อยู่ไม่ถึง 208

เป็นคอมมิวนิสต์แล้ว ๑๘ ปีผ่านมา

กัมพูชากลับเป็นราชอาณาจักร 209

ตั้งวัดปานานาชาติแบบไทย ในอังกฤษ 210

จับตัวไวรัสโรคเอดส์ได้ แต่ยังไม่แก้ไขไม่ได้ 211

สงบจิต+ไอวัดดู ออกบวช+ทหาถาม สละโลก+สุดมั่งมี จบที่ไหน

211

ไทยทำพระไตรปิฎกคอมพิวเตอร์ ฉบับแรกของโลก 211

เปิดกำแพงเบอร์ลิน สิ้นสุดสงครามเย็น 212

โซเวียตสลาย อเมริกาเป็นใหญ่ผู้เดียว 212

ชุมนุมใหญ่สุดผู้นำนานาชาติ

ได้แค่ประกาศความแก้ปัญหาภัยไม่ได้ 212

ลัทธิโลกประลัย บวนจิตใจไปถึงการเมือง 213

โลกยังไม่บรรลีย์ คนทยอยประลัย ไปกระทั่งญี่ปุ่น 213

ทาลิบันจะทำลายพระพุทธรูปใหญ่ 214

พระพุทธรูปใหญ่สลายเพราะทาลิบัน 214

โคลนนิ่งรายแรกของโลก 214

ไปปีประกาศขอขมาต่อโลก 214

ดับต้นก่อนวันสิ้นโลก จบสหัสวรรษเก่าที่อาฟริกา 214

จบ Y2K ขึ้น millennium ที่ 3 215

ชมพูทวีป ในปัจจุบัน 218

นานาชาติปี: ศาสนา - ศาสนิก 218

สหประชาชาติให้วันวิสาขบูชา เป็นวันสำคัญสากล 220

ชาวพุทธนานาชาติจัดฉลองวันวิสาขบูชาโลกในประเทศไทยและ

มีมติให้พุทธมณฑลเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลก 220

ดัชนี วัตถุ บุคคล เหตุการณ์ สถานที่

- กฎมนเฑียรบาล 127
กบิลพัสดุ์, เมือง/นคร 8, 10, 18, 19, 64, 167, 172
กรมพระราชวังบวร 156
กรรมสุวรรณ/คาทปะ, อาณาจักร 67
กรีก 7, 20, 21, 26, 27, 30-32, 34, 37, 42, 43, 47, 53, 56, 57, 61, 62, 68, 69, 84, 85, 89, 90, 115, 128, 148, 155, 178
กรุงเทพฯ 125, 160, 161, 167, 168, 187
กฤษณะ 29
กฤษณะ, แม่น้ำ 71
กฤษณะที่ ๑ 73
กลิงคะ, แคว้น 32, 34, 44, 46
กวม, เกาะ 136
กอธ 62, 63
กอล 66
กอลคองดา 141
กั๋งหว่า, เกาะ 112
กัญจี/ กัญจีปุรัม, อาณาจักร 85, 86
กันยาкупะ, เมือง 77, 82, 88
กัปตันคูก 158
กัมปิล 121
กัมพูชา 206, 209
กัมโปชะ 7, 34, 50, 218
กัลกยวาทาร 65
กัลกัตตา, เมือง 56, 67, 101, 155, 179
กั้ว 133
กั้วเตมาลา 25, 133
กัศมีระ 59, 79, 80
กัศมีระ-คัณฑารัฐ 38
กาแกเวรุ 15
กานวายนะ 42
กานาธิรัฐ 13
กานากาวา, สนธิสัญญา 168
กาบะฮ์, มหาวิหาร 79
การปฏิวัติฝรั่งเศส 162
การาจี 3
กาลาโคก 28
กาลาโคก/กาลาโคกราช, พระเจ้า 25
กาลิลี 57
กาลิเลโอ 138, 147
กาวิรปัฐฎณะ 47
กาเวรี, แม่น้ำ 47
กาตยปะมาตังคะ 58
กาสี 7
กาหลิฟ 79-83, 87-92, 97, 98, 101, 113, 115, 134, 135, 185
กำแพงเพชร 125, 127
กำแพงเมืองจีน (กำแพงหมื่นลี้) 41
กัจจนูกิก 165
กิตติสิริราชสิงห์, พระเจ้า 155, 156
กิมเมอ, จักรพรรดิ 71
กือนาธรรมิกราช, พระเจ้า 121
กุตบ-อุต-ดิน, แม่ทัพ 104
กูปโลข่าน, จักรพรรดิ 100, 116
กุมภเมลา 78
กุมารชีวะ, พระ 65
กุมาริละ 95
กูรุ 7
กูรุษะตฺร, พุง 29
กูเวร, ท้าว 13
กุษาณ 43, 49, 53, 58, 60, 63
กุสินารา, เมือง 21, 63, 76
กูจา, เมือง 61, 65
กัญทนต์พราหมณ์ 13
กัญญาการ 18
กัฏโอบ, แหลม 132
กูเตนเบอร์ก 101, 128
กูรข่า 162
กูรู 210, 211
เกตติสเบอร์ก, เมือง 171
เกรกอรีที่ ๙, สันตะปาปา 113
เกรเซียน, จักรพรรดิ 63
เกรลุตระ 46
เกรลละ 44, 84
เกาหลี่ 64, 71, 86, 95, 112, 122, 211
แกนต์, เมือง 47, 155
แกลลอคเท 163
โกกนุท 10
โกญจะ 10
โกบี 64
โกรีโอ 112
โกศล, แคว้น 7, 9, 13, 25, 63
โกลัมพี, เมือง 19
โกอินัวร์, เพชร 150
ไกลาส, ถ้ำ 73
ขงจื้อ 19, 41, 60, 219
ขุขุโร, เทวสถาน 99, 108
ขโรชฐี, อักษร 159
ชาวเรชม์-ซาร์ 107, 108
ขุนเทพทวี 149
ขุนวรวงศาธิราช 142
ขุนหลวงพะงั่ว 126, 127
ขุนหลวงเม้า 59
ขุนหลวงสรศักดิ์ 148, 149, 156
ขุนหลวงหวัด 156
เขมร 77, 209
เขมรแดง 206
เขมา 10
โชตาน, เมือง 39, 54, 58, 61
คงคา, แม่น้ำ 3, 16, 31, 50, 56, 78, 87
คยา, ท่าน้ำ 12
คยาสีสะ 9
คริสต์, ศาสนา 29, 42, 46, 47, 51, 52, 57, 61-63, 65, 68, 70, 84, 86, 87, 99, 102, 113, 115, 116, 118, 129, 131, 133, 136, 138-140, 142, 144, 146-150, 155, 165, 169, 173, 175, 176, 184, 203, 210, 213, 214, 218, 219
คริต, เกาะ 3
ครูเสดส์ 70, 113, 115, 118
คลีโอพัตรา, พระนาง 33, 55
ควอนตัม, ทฤษฎี 181
คอนสแตนตินที่ ๑/คอนสแตนตินมหาราช, จักรพรรดิ 62
คอนสแตนติโนเปิล, เมือง 62, 63, 69, 128, 132, 185
คัณฑาระ 7, 30, 31, 43, 50, 53, 56, 63, 69, 73, 79, 80, 218
คัณฑาระ, ศิลปะ 43, 64
คัมภีร์คัมภีร์รักษา 165
คามวาสี 114
คัซิมกัญ 11, 16
คิดโต, พันตรี 172
คูนวรมัน, พระ 84
คุดติกะ 44
คุปตะ 49, 60, 63, 64, 67, 69-71, 90, 93
คุรูนานัก 134
คุรุ (ภักวาน) ศรี รัชนิศ 211
คู คลักซ์ แคลน 172
แคชเมียร์ 59, 87, 218
แครง, เมือง 143
แคลิฟอร์เนีย, รัฐ 205, 213
โคจินจีน 149
โคธารี/โคทวรี, แม่น้ำ 50
โคปาละ 88
โคเปอร์นิคัส 138
โคโมริน, แหลม 120
โครินธ์ 34
โคลนนิ่ง 214
โคลัมบัส, คริสโตเฟอร์ 130
โคลัมโบ, กรุง 220
โคลีเซียม, สนามกีฬา 37
โคโลราโด, รัฐ 205

โคโร 115 86, 96
 ฆาชนา, เมือง 98, 106, 107
 ฆาชนาวิต, ราชวงศ์ 98, 104
 ฆาชนี, เมือง 98-101, 104
 ซูร์/เซอร์, เมือง 104, 106-108
 โฆสิตาราม 19
 ง่อ๊ก 60
 ้งุม, เจ้าฟ้า 120
 เจื่อม อินทปณโณ, พระมเหสี 187
 จกก๊ก 60
 จตุสดมภ์ 127
 จมื่นศรีเสาวรักษ์ 144
 จ้อกจาร์การตา, เมือง 93
 จอมทอง, พระที่นั่ง 145
 จอห์น ๒๓, สันตะปาปา 203
 จอห์น ดิวอี้ 169
 จอห์น บาวริง, เซอร์ 168
 จอห์น เมย์นาร์ด เคนส์ 174
 จอห์นที่ ๑๒, สันตะปาปา 95
 จอห์นปอลที่ ๒, สันตะปาปา 214
 จอห์นสัน, ประธานาธิบดี 171
 จักรี, ราชวงศ์ 160
 จันทกาคา 16
 จันทรคุปต์, พระเจ้า 30, 31, 63
 จันทรคุปต์ที่ ๑, พระเจ้า 63
 จันทะเล, ราชวงศ์ 99, 108
 ัจมปา 123
 จาตุรงค์สันนิบาต 9, 167
 จารีกัวตีโพธิ์ 165
 จาเลียบรรพต 19
 จาลุกยะ-โจฬะ, ราชวงศ์ 96
 จาลุกยะ, ราชวงศ์ 61, 68, 71, 86, 96
 จิตตะ 10
 จัน, ราชวงศ์ 41, 60, 64
 จันช็องแด็, จักรพรรดิ 41
 จัน 19, 37, 39, 41, 47, 54, 56, 58-61, 64-67, 71, 73, 78, 79, 82, 83, 85-88, 92, 93, 95, 101, 108, 112, 116, 122-124, 140, 165, 189, 195, 202, 218
 จูเลียส ซีซาร์ 55
 เจงกิส ข่าน 108
 เจงโฮ 123
 เจติ 7
 เจมส์ ปรีนเซป 159, 170
 เจระ 44, 46, 84, 87
 เจ้าทองลัน 126
 เจ้าพระยา, แม่น้ำ 77, 160
 เจ้าพระยาทูลกระหม่อมสุริยวงศ์ 148
 เจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี 180
 เจ้าพระยายมราช 167
 เจ้าฟ้าชัย 148
 เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร์ 156
 เจ้าฟ้ามงกุฎ 156, 164
 เจ้าฟ้าศิริราชกกุธภัณฑ์, พระเจ้าลูกยาเธอ 175
 เจ้าฟ้าอุทุมพร 156
 โจ, ราชวงศ์ 37, 41
 โจโล 60
 โจเซฟ 57
 โจผี 60
 โจละ/โจฬะ 45, 47
 โจจวน, พระเจ้า 60
 ชัคทลละ 89, 105
 ชมพูทวีป 1, 3, 7, 20, 21, 25, 30, 31, 44, 45, 50, 51, 53, 56, 60-63, 65, 68, 76, 77, 80, 82-85, 87-90, 92-94, 97, 101, 105, 107, 117, 118, 128, 158, 171, 179, 197, 218, 219
 ชลันธร, เมือง 59
 ชโลตีน 166
 ชาว, เกาะ 64, 84, 85, 86, 93, 117, 123
 ชาวานน์ 166
 ชา, อาจารย์ 210
 ชาร์ลส์ ดาร์วิน 169
 ชาร์ลส์ที่ ๑ 136
 ชาร์ลลแมน 92
 ชาฮ์ ชะฮาน 147
 ชิคโก 177, 193, 205
 ชิเปส็ย 16
 ช็องฮึ 81, 91, 101, 132, 151, 218
 เซน/ไซเน, ศาสนา 21, 46, 67, 72, 142, 218
 เซียงราย 125
 เซียงใหม่, เมือง 121, 125
 เซียงอาน/ฉางอาน, เมือง 54, 56, 61, 65, 78, 79, 82, 89
 ไชโยก, เจ้าชาย 71
 โขม, จักรพรรดิ 87
 ไชย์ปาล, กษัตริย์ 99
 ช้อง, ราชวงศ์ 116
 ชัน ยัง มูน, ลัทธิ 211
 ขานฟรานซิสโก 204, 211
 ขาฟาวิต, ราชวงศ์ 151
 ชาย พุทรวโร 164
 ชาร์ อเล็กซานเดอร์ที่ ๓, พระเจ้า 174
 ซาลอท ชาร์ 206
 ซาล็่ม, เมือง 129
 ซาลูด 184
 ซาลูดีอาระเบีย 78, 184
 ซิกซตัสที่ ๔, สันตะปาปา 129
 ซิกซตัสที่ ๕, สันตะปาปา 138
 ซินเกียง, มณฑล 39
 ซีเรีย 34, 37, 79, 81, 82, 115, 122, 135
 ซีลูคัสที่ ๑, พระเจ้า 31
 ชุ่นกวน 60
 ซูชุกี 179
 เซน 71, 93, 179, 202, 204, 211
 เซบูติคิน 98
 เซลจุกเตอร์ 9, 70, 91, 102, 107, 108, 113, 185
 เซลิม ที่ ๑, สุลต่าน 135
 แซมมวล จอห์นสัน 155
 ไซ่ง่อน, เมือง 208
 ไซอิว 80
 ไซโอน, ลัทธิ 174
 ญาณกิตติ, พระ 137
 ญี่ปุ่น 71, 87, 116, 143, 144, 145, 149, 168, 183, 189, 193, 213
 ดัทซ์ 123, 140, 155
 ดามัสกัส 81, 82, 87, 88, 89, 92, 97
 ดาวดึงส์เทวโลก 18
 ดีเซียส, จักรพรรดิ 57
 ดุสิตมหาปราสาท, พระที่นั่ง 165
 ดูอาร์ตี เฟอร์นันเดซ 132
 เดนมาร์ก 144
 เดนเวอร์, เมือง 205
 เดมีตรีอูส, พระเจ้า 42
 เดลี, กรุง 3, 29, 53
 เดวิด, กษัตริย์ 54
 ไดโอดอริเซียน, จักรพรรดิ 57, 61
 ตระพังก๊ก 187
 ตะนาวศรี 132, 149
 ตะเบ็งชเวตี้, พระเจ้า 142, 143
 ตะเลง 100
 ตะวันออกกลาง 115, 118, 122, 134, 135, 183, 185
 ตักสิลา 63, 69
 ต้นตระกูล 80, 90, 91, 100, 102, 108, 211, 213
 ตัมพปณณทวิป 38
 ตากสิน/ตากสินมหาราช, พระเจ้า 127, 156, 157
 ตามรลัปติ/ตามลิตติ/ตัมพลิงค์ 56
 ตาลาส, แม่น้ำ 88
 ตายีตี, เกาะ 158
 ดีโลกราช, พระเจ้า 125, 127
 ดิวรา 11
 ดีมูร์ 121, 122, 135
 ดีมูทริต, ราชวงศ์ 122
 ดุลมยะ 33
 เดอร์ก 97, 107, 115, 117, 135, 173, 184, 185
 เดอร์กี 185
 เดอร์กีสถาน 88
 เต่า, ลัทธิ 93, 213
 ไตรเดซิลยาส์, สนธิสัญญา 130
 ไตรเลมี, กษัตริย์ 32, 33
 ไตรเลมี, ราชวงศ์ 33, 115
 ไตรภูมิพระร่วง 114
 ถัง, ราชวงศ์ 78, 93
 ถังซำจั้ง, พระ 60, 73, 79, 80
 ถังโจจง, พระเจ้า 79, 82
 ฎุป่าราม 38, 47
 เกรวาท 28, 38, 59, 99, 100, 114, 120, 199, 205, 209
 ทมิฬ 34, 44, 45-47, 50, 51, 84
 ทมิฬ, ชาว 44, 45, 47, 84, 120
 ทมิฬก 44
 ทรงธรรม, พระเจ้า 145, 148, 157
 ทรานสจอร์แดน 184
 ทราวาท 44
 ทูรแมน, ประธานาธิบดี 189
 ทาวราวตี, อารยธรรม 77, 100
 ทอนมิสึมโกต 77
 ทอมบอร์ 186
 ทะไล ลามะ 202
 ทักษิณามถ/ทักษิณามถ 50, 51,

60, 61, 71, 86, 118-120, 140
 ทักษมาลา 147
 ทางสายใหม่ 54, 56, 61, 116
 ทาลิบัน 80, 151, 214, 215
 ทาส 13, 104, 115, 132, 170, 171, 182
 ทิเบต 77, 82, 91, 92, 102, 202
 ทิพยศรัทธา 143
 ทิวดอร์, ราชวงศ์ 137
 ที. ดับลิว. รัส เควินส์ 174
 ที่ปิงกรศรีชญาณ 91
 ทุ่งลาดหญ้า 160
 ทุฎฐคามณีอภัย, พระเจ้า 45
 ทูซซา, เจ้าหญิง 67
 เทนเนสซี, รัฐ 172
 เทมาเล็ก/เตมาเสก/ทูมาลิก/
 ตูมาลิก, เกาะ 119, 123
 เทวคีรี 119, 120
 เทวทหะ, เมือง 8
 เทวานัมปิย-ปิยทัสสี 38
 แทมมาเลน 122
 ไทย 25, 31, 35, 38, 39, 44, 45, 56, 59, 77, 80, 91, 99, 114, 120, 125, 127, 132, 137, 142, 143, 148, 149, 155-157, 160, 164, 165, 167-169, 173, 175-177, 180, 182, 183, 186, 187, 193, 194, 198, 200, 201, 203, 205, 207, 210, 211, 218-220
 ธนินันทะ 29
 ธนบุรี, กรุง 125, 127, 156, 157, 161
 ธรรมการ, กระทรวง 177, 180, 183, 194
 ธรรมपालะ, อนาคาริก 176-179
 ธรรมยุติก, นิกาย 164, 209
 ธรรมรักษะ, พระ 58
 ธรรมรุจิ, นิกาย 46
 ธรรมศาลา, เมือง 202
 ธรรมศาสตร์และการเมือง,
 มหาวิทยาลัย 187
 ธวัชภูมิก, กษัตริย์ 82
 ธฤตราษฎร์/เการพ 29
 ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร 8
 ธีโอโดสิอัส, กษัตริย์ 63, 65, 66
 เธลีส 7
 นกุล, ปิดา/มารดา 19
 นครชัยศรี, อำเภอ 198
 นครปฐม 77, 198
 นครพนม, จังหวัด 207
 นครวัด, เทวสถาน 103
 นปีมัยมัด 78-80, 83
 นโรดม รณฤทธิ์, เจ้า 209
 นโรดม สีหนุ, เจ้า 206, 209
 นโรดม สีหนุนี้, พระบาทสมเด็จพระบรมนาถ 209
 นวทวีป 101, 103, 107
 นอร์เวย์ 144
 นะโปเลียน, พระเจ้า 162, 163
 นันทะ, ราชวงศ์/กษัตริย์ 29, 31, 99
 นันทอาจารย์, พระ 137
 นันโทปนันทสูตรคาลหวง 156
 นัมมทานธรรมทา, แม่น้ำ 42, 50, 53, 71
 นากาซากิ, เมือง 189
 นาคทาสร์, กษัตริย์ 25
 นาคปุร์, เมือง 199
 นาคเสน, พระ 43, 125
 นาคารชุนสาคร 52
 นาคารชุน, พระ 52
 นาคารชุนโกณฑะ 52
 นาชาเร, เมือง 57
 นาเทีย, มหาวิทยาลัย 102, 107
 นาเทีย/นวทวีป, เมือง 101
 นานกิง 60
 นารา, เมือง 87
 นารายณ์, พระ 65, 139, 147-150, 156, 168
 นาลันทา, มหาวิทยาลัย 63, 78, 79, 90, 91, 102
 นิโครธาราม 19
 นิรัคหะ 13
 นิราศลอนดอน 165
 นิวซีแลนด์ 158
 นิวยอร์ก, เมือง 146, 181, 211, 220
 นิวอัสเตอร์ดัม 146
 นิวอิงแลนด์ 146
 นิสกะ 15
 เนเตอร์ ซาร์ 150, 151
 เนเธอร์แลนด์ 140, 150, 193
 เนบูคัดเนซซาร์ที่ ๒, กษัตริย์ 18
 เนปาล 77, 82, 162
 เนเมียวสีหบดี 156
 เนรัญชรา, แม่น้ำ 8
 เนโร, จักรพรรดิ 57, 212
 เนรมโกศ, พระเจ้าอยู่หัว 155, 156
 เนรมบรรพต 167
 เนรมพุทโธ 93
 เนราซิด 130
 เนรูโน 138
 เนริเยวตะวันตก 85
 เนลเซวิก 184
 เนกัตติยาร์ ซัลยี 104, 105
 เนกลาเทค 67, 218, 219
 เนลกาเรีย 183
 เนลลิ่งก้นกยูง 150
 เนกเตรีย 20, 21, 31, 42, 43, 53, 56, 60, 87, 171
 เนกกอก, เมือง 145
 เนบปีโลน, กรุง 18
 เนบปีโลเนีย, อาณาจักร 18
 เนบเบอร์ 122, 135
 เนบร์เบเรียน 61
 เนบลิ 28, 50, 65, 164, 174, 175, 186, 200, 211
 เนบลิวิทยาลัย 176
 เนบจิสถาน 118
 เนบวริง, สนธิสัญญา 168, 169
 เนบซอพแห่งลอนดอน 139
 เนบซอพแห่งวูร์ซเตอร์ 139
 เนบซนทิน, จักรวรรดิ 63, 68-70, 80, 102, 113, 128, 132, 185
 เนบซนเทียม, เมือง 62
 เนเรงนอง, พระเจ้า 127, 142, 143
 เนชยัญญ 13-15, 35, 42, 52, 64, 67, 95
 เนกแลนด์ 181
 เนกกอล 67, 84, 85, 88, 101, 102, 105, 106, 117, 154, 155, 158, 159, 171, 218
 เนญจวักคีย์, พระ 8, 18, 201
 เนเธลแฮม, เมือง 57
 เนรลล์, อักษร 164
 เนริง, ช่องแคบ 133
 เนลเยียม 67, 181, 183
 เนลล์, อเล็กซานเดอร์ แกร์ทิม 181
 เนอร์ลิน, กำแพง 212
 เนกแดด, กรุง 18, 56, 88-94, 97, 98, 101, 113, 115, 135
 เนบิโลนยา, มหาวิทยาลัย 101
 เน. พิบูลสงคราม, จอมพล 194
 เนซาบตี, พระ 18
 เนดุง, พระเจ้า 160
 เนตัญชลี 42
 เนยาคะ, ท่าน้ำ 12
 เนรมเศว, เจ้า 119, 123
 เนรชาธิปไตย 162, 171, 186, 194, 206, 207, 209
 เนรชุนจารีกวัดพระเชตุพน 165
 เนรชุนเจเนียว 208
 เนรทีปแห่งทวีปเอเชีย 174
 เนรยาค, เมือง 78
 เนรซีเย 150
 เนปราสาททอง, พระเจ้า 145, 148
 เนปรียทรรสี, สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 35, 36
 เนปริตี พนมยงค์, ศ.ดร. 187
 เนปอมเปีย 56
 เนปอร์ต แซนโต, เกาะ 124
 เนปอล/เปาโล 57
 เนปอลที่ ๓, สันตะปาปา 138
 เนบั้ง 123
 เนบักกิง 116
 เนบัจจันรันธ 29
 เนบัจจาบ 42, 87, 98, 99
 เนบัจจาละ 7
 เนบัตานี 132, 145
 เนบัตนะ, เมือง 101
 เนบิลละ, อาณาจักร 86, 96
 เนบัสถาน 3, 43, 50, 79, 94, 118, 197, 218, 219
 เนบัจฉินวังสะ 11
 เนบัจฉิบุต, เมือง 25, 31, 38, 56, 63, 64, 88, 90
 เนบาศนะ, อาณาจักร 34, 44, 45, 84-87, 96, 120
 เนบาศนุ/เนบาศพ 29
 เนบาศลียะกะ, ตำบล 19
 เนบาศรี, มหาวิทยาลัย 101
 เนบาศระ, ราชวงศ์/กษัตริย์ 88, 89, 92, 95, 101, 102, 117
 เนบาศเลมบั้ง 76, 119, 123
 เนบาศเลตัน 56, 57, 81, 184
 เนบาศิกา, เมือง 61
 เนบาศิสเมธ 13

เรมิงตัน 173
 เรวตเถระ, พระ 66
 เรวตะ 28
 โรงศิริราชพยาบาล 175
 โรม 33, 51, 54-56, 60, 62, 63, 66, 68, 81, 95, 140, 147
 โรมัน 26, 37, 43, 47, 55-57, 61-63, 65, 66, 68-70, 80, 81, 83-85, 87, 92, 95, 113, 128, 131, 133, 135, 136, 138-140, 144, 147, 148, 163, 174, 178, 185, 211, 214, 218
 โรมันคาทอลิก 95, 113, 133, 138, 139, 144, 148, 174, 214
 โรมันตะวันออก 61, 63, 66, 68, 70, 87
 โรมันตะวันออก 61-63, 65, 66, 68-70, 80, 128, 132, 135, 185
 โรมันออร์ทอด็อกซ์ 95, 136, 144, 147, 163
 โรมิวลัส ออกัสติวัส 68
 โรทณะ 45
 โรทีนี 18
 โรทีตัสสะ 11
 ลกเอียง 58, 60
 ลพบุรี 99, 100, 149
 ลอน นอล 206
 ลอนดอน 139, 165, 166, 174, 203, 210
 ลอสแอนเจลิส, นคร 205
 ละตินอเมริกา 130
 ละโว้ 99, 125
 ละฮอร์ 104, 106
 ลักซมณฑล 106
 ลักเนาว่า 218
 ลังกา/ลังกาทวีป 38-40, 44-47, 64, 66, 84, 86, 96, 125, 155, 156, 164
 ลัตติปุระ 96
 ล้านช้าง 100, 120
 ล้านนา 100, 121, 125, 127, 137
 ลาว 59, 120, 207
 ลิโท 114, 121, 127
 ลิสบอน 155
 ลีมา 133
 ลีโอที่ ๑๐, สันตะปาปา 130
 ลุมพินี/ลุมพินีวัน 8, 36
 ลุ่มแม่น้ำสินธุ 3, 50
 เล่าจื่อ 19
 เล่าปี่ 60
 วชิรญาณ 177
 วนวาสี 38
 วายาส, ฤๅษี 29
 วรรณะ 3, 13, 14, 16, 35, 88, 94, 95, 103, 199
 วลกี, มหาวิทยาลัย 67, 83, 90, 118
 วอเตอร์ลู 163
 วอร์เรน ฮาสติงส์ 154, 155
 วังคะ 218
 วังสะ 7
 วัชชี 7, 25, 28, 46
 วัชชีบุตร 28, 46
 วัฏฏคามณีอภัย, พระเจ้า 45, 46
 วัดเจ็ดยอด 125
 วัดเขนตเปาโล 149
 วัดเขนตโยเซฟ 149
 วัดไทยกรุงวอชิงตัน ดีซี 205
 วัดไทยพุทธคยา 198
 วัดอัมมาราม 205
 วัดบวรนิเวศวิหาร 164, 200
 วัดบุพพาราม 121
 วัดบุพพาราม 9, 155
 วัดประดู่ 156
 วัดป่าจิตตวิเวก 210
 วัดป่าแดง 125
 วัดพระเชตะวัน 9, 18, 19
 วัดพระเชตุพนฯ 161, 165
 วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร 207
 วัดพระศรีรัตนศาสดาราม 125, 160, 176, 200
 วัดพระศรีสรรเพชญ์ 126
 วัดพุทธปทีป 203
 วัดพุทธวราราม 205
 วัดโพธาราม 125
 วัดมหาราช 173
 วัดมหาธาตุ 164, 176, 183
 วัดม้าขาว 58
 วัดระฆัง 145
 วัดวชิรธรรมปทีป 205
 วัดสมอราย 156
 วัดสระเกศ 167
 วัดสวนขวัญ 137
 วัดหนองป่าพง 210
 วัดอมราวดี 210
 วัดอรัญญิก 114
 วันเขนตบารีโโลมิว 131
 วันมาฆบูชา 159
 วันวิสาขบูชา 179, 202, 210
 วันอาสาฬหบูชา 193
 วัลสการะ 17
 วากาญกะ 61, 68, 86
 วาขเปยยะ 13
 วาตปิปุระ 71, 86
 วาติกัน 137
 วาลมิกิ 33
 วาลิการาม 28
 วาสโกดากามา 132
 วิคตอเรีย, พระราชินี 105, 168
 วิกรมศิลา 89, 91, 92, 105
 วิชณะ 15
 วิชเยนทร์, เจ้าพระยา 148
 วิชิจอธ 66
 วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 181, 184, 212
 วิทิตา, เมือง 40
 วิทิตาเทวี 40
 วินธยะ 50, 119
 วิลเบอร์ โรท์ 181
 วิลเลียม โจนส์ 155
 วิลเลียม เฮอเซล 159
 วิลสัน, ประธานาธิบดี 169
 วิษณุ, พระ 66, 95
 วิษณุปุราณะ, คัมภีร์ 66
 วิสาขา, นาง 9
 วิสุทธิมัคค์, คัมภีร์ 66
 วุย/เว่ย/เว, ราชวงศ์ 60
 วุยก๊ก 60
 เวงซี, อาณาจักร 71
 เวนิส, เมือง 116
 เวปุลละ 11
 เวการบรรพต 24
 เวรัญชา, เมือง 19
 เวลลิงตัน 163
 เวสต์อินดีส 132
 เวสาลี, เมือง 18, 19, 25, 28
 เวเหนือ, จักรพรรดิ 67
 เวฬุคาม 19
 เวฬุวัน 9, 18, 19
 เวียงจันทน์, เมือง 125, 157, 207
 เวียดกง 208
 เวียดนาม 204, 208
 แวนดาล 62
 ไชยณพ, นิกาย 95
 ศกราช/ศกกาล/ศกราชกาล 58
 ศรีธัญญัก 52
 ศรีปราชญ์ 149
 ศรีลังกา 25, 45, 96, 155, 202, 214, 220
 ศรีวิกรมราชสิงห์ 155
 ศรีวิชัย 63, 76, 83-89, 91-93, 99, 117, 119, 123
 ศรีสว่างวัฒนา, เจ้ามหาชีวิต 207
 ศรีสุตาจันทร์, เจ้าแม่ 132
 ศรีเสาวภาคย์ 144
 ศรีเสาวรักษ์ 145
 ศรีอยุธยา 114, 120, 123, 125, 126, 127, 132, 142-145, 147, 148, 155, 156
 ศตางกะ 67, 76, 77, 88
 ดังกกรทิวชยะ 95
 ดังกกราจารย์ 93-95
 ศากยะ, แคว้น 8
 ศาลใต้สวนศรัทธา 113, 138, 140, 147
 ศาสนจักรอังกฤษ 137, 139
 ศิวาจาริก 33-36, 39, 46, 78, 158, 159, 197
 ศิวะ, พระ 3, 42, 95
 ศิวาติศย์ที่ ๒, พระเจ้า 90
 ศึกษาธิการ, กระทรวง 175, 183, 194
 ศุภคะ, ราชวงศ์ 42, 51, 53
 ไศเลนทร 93
 ไศวะ, นิกาย 70, 76, 93, 155
 สงครามเก้าทัพ 160
 สงครามเย็น 212
 สงครามโลกครั้งที่ ๑ 117, 144, 169, 171, 172, 174, 184, 185, 189
 สงครามโลกครั้งที่ ๒ 171, 184, 189, 192, 206
 สงครามศาสนา 70, 102, 118, 139, 141, 144
 สตอกโฮล์ม 206
 สเปน 83, 87, 95, 103, 124,

- 129, 130, 132-134, 136, 139, 140, 143-145, 147, 168, 173
- สมาบูรณาญาสิทธิราชย์ 162, 186, 194
- สมัยกลาง 68, 69, 128
- สมาคมบาปิลปรณ์ 174
- สมาคมพุทธศาสนปกรณ์ 179
- สมุดภาพไตรภูมิ 157
- สยาม 123, 127, 132, 143, 145, 149, 155, 168
- สยามวงศ์/ สยามนิกาย 155, 156
- สรณังกร, สามเณร 155
- สรวาสติวาท, นิกาย 59
- สรองสันคัมโป, กษัตริย์ 77
- สระบุรี, เมือง 145
- สร้สวดี, แม่น้ำ 12, 16
- สวนโมกขพลาราม 187
- สวีเดน 144
- สแวน 181
- สหประชาชาติ 206, 220
- สะเทิม 100
- สะมารกันท์ 122
- สังคายนา 21, 23-25, 28, 30, 38, 44, 47, 59, 125, 161, 173, 200
- สังฆมิตตา, เจ้าหญิง 38, 40, 44
- สังฆราชแห่งเบริธ, พระ 149
- สังฆเสนาสน์ราชวิทยาลัย 176, 183
- สังเวชนียสถาน 36, 63, 179
- สัตตบรรณคฤหา 24
- สันนิบาตคอมมิวนิสต์ 166
- สันนิบาตอาหรับ 195
- สันสกฤต, ภาษา 3, 46, 64, 99
- สัพพกามี 28
- สัมพัทธภาพ, ทฤษฎี 181
- สัมมาปาละ 13
- สัมมาสัมพุทธเจ้า 8, 25, 35, 178
- สาเหตุ 33, 63
- สากลนคร 43
- สากละ 70
- สาญจี, มหาสถูป 40, 52, 170
- สาตวาหนะ 40, 51-53, 60, 61, 68, 84, 86
- สามก๊ก 60, 165
- สามฝั่งแกน 125
- สามพระยา, เจ้า 126, 127
- สารนาถ 36, 170, 172, 176-178, 197
- สารีบุตร, พระ 9, 21
- สาวัดดี, เมือง 9, 18, 19, 63
- สาสสนิท, ราชวงศ์ 60, 83
- สาหะ, เจ้า 17
- สิกกิม 218
- สิกข์ 134, 150, 169, 218
- สิงคโปร์ 86, 119, 123
- สิงหปุระ 86, 119, 123
- สิงหล 65
- สิงห, เกาะ 44, 45, 47
- สิงห, เจ้าชาย 44, 45
- สิงห, ชาว 47, 155
- สินธ์ 71, 87, 90, 118
- สินธุ 16
- สิริมัทมายา 8
- สิริมัจฉลาจารย์, พระ 137
- สีดา 33
- สีดาพระณะ 33
- สูงสุมารศิริ 19
- สุจันทะ 10
- สุทโธทนะ 8
- สุทัศน์ 15
- สุธรรมนคร 39, 100
- สุนทรภะ, แม่น้ำ 12
- สุนิระ 25
- สุปเปีย 11
- สุนนภู, เขา 114
- สุนนเถร, พระสังฆราช 121
- สุนนะ 114
- สุมาตราช, เกาะ 76, 84, 85, 93, 119, 123
- สุมาเอียน 60
- สุเมโธ/สุเมธอาจารย์, พระ 210
- สุย, ราชวงศ์ 78
- สุรเสนะ 7
- สุราชฎ์ธานี 187
- สุลต่านมะหะหมัด 98-100, 104, 106
- สุลต่านแห่งเดลี 104, 109, 115, 119, 120, 135
- สุวรรณบรรพต 145
- สุวรรณภูมิ, เจ้า 207
- สุวรรณภูมิ 38, 77
- สุวรรณรังสี, พระ 137
- สุสุนาถ, พระเจ้า 25
- สุสุนาถ, อำมาตย์/พระเจ้า 29
- สุหนี่ 81, 91, 101, 132, 151, 218
- สุรติสสะ 44
- สุรยวรมันที่ ๒ 103
- เสฉวน 60
- เสนะ, ราชวงศ์ 102
- เสียน, เผ่า 41
- เสื่อ, พระเจ้า 148, 156
- โสเครตีส 7, 27
- โสณะ, พระ 38
- โสມปุระ 89, 105
- โสฬสมหาชนบท 7
- ไสยลือโท, พระเจ้า 114, 127
- หมอบรัดเลย์ 165
- หมิง, ราชวงศ์ 123, 124
- หยวน, ราชวงศ์ 116
- หรรษะ/หรรษวรณะ, พระเจ้า/เจ้าชาย 71, 77, 78, 82, 118
- หริภุชณะ 204, 211
- หลวงประดิษฐมนูธรรม 187
- หลวงพระบาง 125
- หลุยส์ เบอร์ลัต 164
- หลุยส์ที่ ๑๓ 139, 147
- หลุยส์ที่ ๑๔ มหาราช 139, 147-150
- หวิง, พระเจ้า 93
- หอพระสมุดสำหรับพระนคร 183
- หัททะ/หริหะ 121
- หัตถาภะ 10
- หัตดินาปุระ 29
- หิมวันต์ 15, 38
- หิมจัลประเทศ, รัฐ 202
- หิมลัย, เขา 202
- หีนยาน 28, 51, 67, 72, 83, 85
- หุณะ/ฮันชาว 60, 66, 69, 70, 71, 77
- เทียนจิง/ยวนฉาง, หลวงจีน 73, 79, 80, 82, 83
- เทียนเต้, พระเจ้า 60
- องคูลิมาล, โจร 19
- อซันดา, หมูถ้ำ 51, 52, 61, 68, 72, 73, 84
- อชาตศัตรู, พระเจ้า 24
- อดัม สมิต 159
- อติศะ, พระ 91
- อถิกักกะ 12
- อนาโตเลีย 7, 117, 135
- อนาถบดินทิกเศรชฐี 9, 18
- อนูราชปุระ/อนูราชบุรี 38, 44, 45, 47, 96
- อนูรุธ, พระเจ้า 100
- อนูรุธอาจารย์, พระ 84
- อนูหา, พระนาง 38
- อนโฆมานที่ 8
- อปรินตกะ(รัฐ) 38
- อภัยศิริวาลี 46
- อภัยศิริวิหาร 46
- อภิชัมมัตถสังคหะ, คัมภีร์ 84
- อมราวดี, เมือง 52
- อเมริกา 25, 103, 124, 129, 130, 132-134, 140, 141, 146, 150, 158, 159, 168-
- 173, 177, 179, 186, 189, 202, 205, 208, 211-213, 220
- อเมริกาเหนือ, ทวีป 158
- อเมริกา เวสปุซซี 130
- อโยธยา, เมือง 33, 63
- อรชุน, เจ้าชาย 29
- อรชุน, ท้าว 13
- อรรถกถา 19, 20, 33, 66, 137, 174, 211
- อรหันต์ 24, 28, 38, 100
- อรหันต์/อรหันตสาวก, พระ 9, 167
- อรัญวาสี 114
- อริฏฐะ 38
- อริสโตเติล 26, 27, 31
- อรุณาจัลประเทศ 218
- อรุณาชวะ, กษัตริย์/อำมาตย์ 82
- อลสันทะ 30
- อลาสกา 133
- อเลกซานเดรีย, เมือง 32
- อเลกซานเดรีย, หอสมุด 32
- อเลกซานเดอร์ คั่นนิงแฮม, เซอร์ 170
- อเลกซานเดอร์ที่ ๖, สันตะปาปา 130
- อเลกซานเดอร์มหาราช, พระเจ้า 18, 26, 27, 30-32, 155
- อวันตี 7, 32, 40, 50
- อโศก/อโศกมหาราช, เจ้าชาย/พระเจ้า 32-38, 158, 159, 197

อโศการาม 38
 อสละ, พระเจ้า 44, 45
 ออกซฟอร์ด, มหาวิทยาลัย 101
 ออกญาเสนาภิมุข 145
 ออกตาเวียน 55
 ออกัสตัส/ออกัสตัส ซีซาร์ 55, 56
 ออดโดที่ ๑, กษัตริย์ 95
 ออดโตมาน, จักรวรรดิ 26, 69, 115, 117, 122, 124, 128, 132, 135, 151, 183-185
 ออร์วิล โรส 181
 ออริ่งคาบด, เมือง 72
 ออริ่งเซบ, กษัตริย์/จักรพรรดิ/พระเจ้า 100, 143, 145, 150
 ออลคอตต์ 176
 ออสเตรเลีย, ทวีป 158
 ออสเตรีย 95, 144, 183, 184
 ออสมานที่ ๑ 117
 อะตนาซอพอพ์ 192
 อะนาโตเลีย 20
 อะแนกซาออร์ส 7
 อะแนกซิมานเดอร์ 7
 อักขราภิธานศร์บัท 165
 อักบาร์ 142, 143
 อัครา, เมือง 147
 อังกฤษ 73, 109, 124, 132, 137, 140, 145, 150, 154, 155, 159, 163, 165, 166, 168, 169, 171, 174, 176, 180, 181, 183, 189, 203
 อังกฤษ 7, 171, 218
 อังกฤษ, กรุง 156
 อังกฤษ, พระเจ้า 127
 อัลดิลลา 63, 66, 68, 70
 อันธรประเทศ 44
 อันธระ, ชาว 44, 51, 71, 84
 อับราฮัม ลินคอล์น 170
 อัฟกานิสถาน 3, 20, 30, 43, 50, 60, 73, 79, 94, 98, 106, 108, 122, 135, 151, 214, 218, 219
 อัมเบตการ์, ดร. 199
 อัมสเตอร์ดัม 146
 อัล-ฆวาริซมิ 90
 อัลเฟรด โนเบล 172
 อัศวเมธ, พิธี 13, 42, 52, 68
 อัสนะ 7, 50
 อัสนัม 82
 อาจารย์ยาวท/อาจารย์ยาวท 28
 อาเซียนสมาคมแห่งเบงกอล 155, 158, 159
 อาเซียนอาคเนย์ 58, 84, 85, 87, 92, 116
 อานานท์, พระ 19, 24
 อาบูบะกะร์ 79
 อาฟริกา 83, 88, 124, 214
 อาฟริกาเหนือ 56, 80, 83, 87, 135
 อ้ายลาว, อาณาจักร 59
 อาร์เมเนีย 81
 อารยภฏ 90
 อารยัน, ชนเผ่า 3
 อาระบิก, ภาษา 87, 90
 อาระเบีย 79, 134, 184
 อาลา-อุด-ดิน ซัลยี, สุลต่าน 119, 120
 อาลี 79
 อาโลกเฉณะ, ถ้ำ 47
 อาสาฬหบูชา 201
 อาหรับ 135
 อาหมัดนคร 141
 อาพวยักษ์ 19
 อาพวี, เมือง 19
 อิซกันดาร์ ซาร์, สุลต่าน 123
 อิตาลี 130
 อิตาลี, ประเทศ 37, 62, 66, 95, 116, 183, 189
 อินคา, จักรวรรดิ 103, 132, 133, 139
 อินเดีย 18, 29, 31-33, 37, 40, 42, 43, 44, 50, 51, 56, 58, 60-63, 70-73, 77-79, 82-85, 87, 89, 90, 92-94, 97-100, 104, 106, 108, 109, 111, 115-123, 130, 132, 133, 135, 136, 140, 141, 146, 153-155, 158, 163, 167, 169, 170, 174, 176, 179, 197-199, 202, 211, 218, 219
 อินเดียตะวันออก 154, 169
 อินเดียใต้ 71, 76, 84, 96, 119, 120
 อินเดียแดง 25, 133, 134, 146
 อินโดจีน 208
 อินโดนีเซีย, ประเทศ 76, 117, 123, 218
 อิสตันบูล, เมือง 62, 185
 อิสราเอล 54, 57, 195
 อิสลาม, ศาสนา 47, 70, 78-81, 83, 89, 93, 97, 98, 100, 102, 105, 107, 115, 117-119, 122, 123, 134, 135, 142, 143, 185, 195, 218
 อิสลามมฤคทายวัน, ป่า 8, 9, 36
 อิหม่าม 81
 อิหร่าน 3, 20, 81, 83, 94, 97, 98, 107, 108, 122, 150, 151
 อิหร่าน, จักรวรรดิ 60, 151
 อิเหนา 156, 161
 อีเจียน, หมู่เกาะ 7
 อีอิปต์ 3, 18, 30-34, 54, 55, 80, 81, 113, 115, 135
 อีสต์อินเดีย, บริษัท 73
 อุซเบก, กรุง/เมือง 40, 50
 ญรุต 161
 ญตระ (พระ) 28
 ญตธา 10
 ญตธาบถ 50, 53
 ญทัยภัทร, เจ้าชาย 25
 ญบลราชธานี 210
 ญบาลี, พระ 24, 156
 ญบาลีละระ, พระ 155
 ญบาลีวงศ์, คณะสงฆ์ 155, 156
 ญมัยยัด, ราชวงศ์ 82, 88
 ญร์จธาตุ, พระ 207
 ญรวลา เสนานิคม, ตำบล 8
 ญทอง, พระเจ้า 120, 126, 127
 ญกนาลา 19
 ญเกลส์ 166
 ญเซียใต้ 3
 ญเซียน้อย 7, 31
 ญเซียแปซิฟิก, ภูมิภาค 165
 ญตวิน อาร์โนลด์, เซอร์ 174
 ญตีสัน 181
 ญเรนส์, กรุง 7, 26, 27, 32, 178
 ญปัฐ 34
 ญลซ์ลวาดอร์ 25
 ญลโลรา, หมู่ถ้ำ 51, 68
 ญลชีซาเบธ ที่ ๑, ราชนินี 140
 ญฬาระ/ญฬารทมิฬ, พระเจ้า 44, 45
 ญอร์บันที่ ๒, สันตะปาปา 102
 ญองการา 122, 185
 ญอตแลนด์, มหาสมุทร 130
 ญอนโทนี, มาร์ก 55
 ญอบบาสิต, ราชวงศ์ 88, 89, 92
 ญอสซีเรีย 18
 ญอสเทค, อาณาจักร 132, 139
 ญองการแห่งแนนด์ส์ 150
 ญโอดอเซอร์ 68
 ญอทันตปุระ 89, 105
 ญโอลิมปิก, กีฬา 178
 ญอวาทปาฎิโมกข์ 9, 167
 ญอร์สไดน์ 181
 ญอบีเรีย, คาบสมุทร 56
 ญโอเนีย 7, 21, 26
 ญโอเนียกรีก 7, 20, 21, 148
 ญโอเนียกรีก, ชาว 30
 ญอนดูร์ส 25
 ญอลแลนด์ 145, 146
 ญอลันดา 93, 123, 124, 145, 146
 ญัน-วุตี, พระเจ้า 54
 ญัน/ญัน, ราชวงศ์ 41, 58-60, 66
 ญัสเสเบิร์ก, ราชวงศ์ 95, 184
 ญานอย, เมือง 208
 ญารูน อัล ราซจิด, ราชา 89
 ญายาย, เกาะ 158
 ญิงระห์ 78, 185
 ญินดู, ศาสนา 64, 95, 99, 102, 108, 134, 155, 197, 199
 ญินดูสถาน 50
 ญิปปี 204
 ญิโรซิมา, เมือง 189
 ญุซเซน 81
 ญุนเซน 209
 ญูแกนอตส์ 139, 150
 ญเอตี 130
 ญเอรีที่ ๘, พระเจ้า 137, 150
 ญเอราโคลตส์ 7
 ญเอราท 151
 ญเอาบูตี, จักรพรรดิ 64
 ญอจิมินท์ 208
 ญไฮเอรอบาด 218

